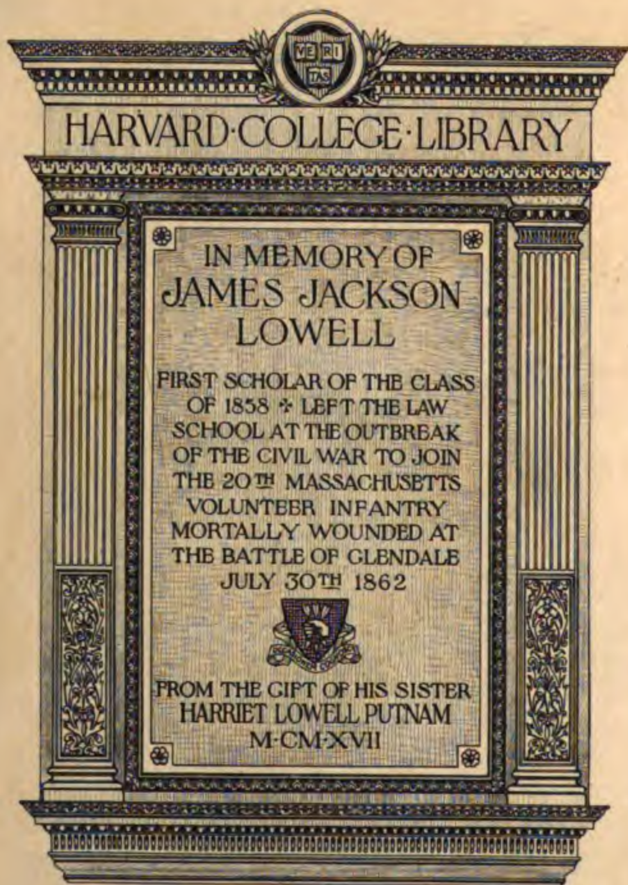

VE RI TAS
HARVARD·COLLEGE·LIBRARY
IN MEMORY OF
JAMES JACKSON
LOWELL
FIRST SCHOLAR OF THE CLASS
OF 1858 ✣ LEFT THE LAW
SCHOOL AT THE OUTBREAK
OF THE CIVIL WAR TO JOIN
THE 20TH MASSACHUSETTS
VOLUNTEER INFANTRY
MORTALLY WOUNDED AT
THE BATTLE OF GLENDALE
JULY 30TH 1862
FROM THE GIFT OF HIS SISTER
HARRIET LOWELL PUTNAM
M·CM·XVII

UITGAVE DER ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN TAALKUNDE

BIJDRAGE

TOT EEN

HAGELANDSCH IDIOTICON

DOOR

J. F. TUERLINCKX

BEKROOND DOOR DE ZUIDNEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE



GE[illegible]
ALGEMEENE BOEKHA[illegible]DEL [illegible] H[illegible]E, UITGEVER
VE[illegible]T, 49 [illegible]

18[illegible]

BIJDRAGE

TOT EEN

HAGELANDSCH IDIOTICON

— EIGENDOM. —

Gent, drukk. C. Annoot-Braeckman, Ad. Hoste, opvr.

UITGAVE DER ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN TAALKUNDE

BIJDRAGE

TOT EEN

HAGELANDSCH IDIOTICON

DOOR

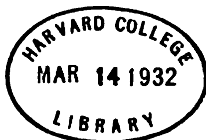
J. F. TUERLINCKX

BEKROOND DOOR DE ZUIDNEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE



GENT
ALGEMEENE BOEKHANDEL VAN AD. HOSTE, UITGEVER
VELDSTRAAT, 49

1886



VOORREDE.

De ZUIDNEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN TAALKUNDE schreef den 15 Januari 1874 eenen prijskamp uit voor verzamelingen van Nederlandsche idiotismen. De uitschrijvende maatschappij streefde er voorzeker naar, de idiotismen aller Nederlandschsprekende gewesten op te zamelen, maar tevens gaf zij den wensch te kennen, dat elke verzamelaar zich met eene enkele streek zou bepalen.

De reden hiervan ligt voor de hand : zij wilde, dat de geheele te ontdekken schat in de eerste plaats volkomen echt zou wezen. Beperkte elke verzamelaar zich met een gewest, dat hem goed bekend is — zijne geboortestreek bij voorbeeld — dan bestond er de meeste zekerheid, dat de

opgegeven uitdrukkingen in vorm en zin juist zouden zijn. Daarenboven zou men dan gemakkelijk onderzoek kunnen doen omtrent uitdrukkingen, die zouden twijfelachtig voorkomen.

Wij hebben ons dan ook streng aan dit vereischte gehouden. Wij hebben ons beperkt bij onze geboortestreek — het Zuidoostelijk deel van 't Hageland[1]. — Geene enkele uitdrukking is opgenomen, voor welker juistheid wij geen borg blijven. Drukproeven zijn met veel zorg nagezien door een drijtal personen, wier bevoegdheid buiten kijf is. Wij spreken van de Heeren prof. D. CLAES, zelf van de Hagelandsche grens afkomstig, J. A. VAN DROOGENBROECK, uit Klein-Brabant, en den wel-eerw. Heer J. BOLS. Hun betuigen wij hier onzen hertelijken dank voor de onvermoeide zorg, waarmede zij ons werk hebben nagelezen, gewikt en gewogen; geenen arbeid hebben zij zich ontzien om het al de degelijkheid te geven, waarvoor het vatbaar was.

Ook rekenen wij het ons ten plicht hier te getuigen, dat onze hooggeachte vriend, de geleerde deken P. V. BETS, ons met de grootste bereidwilligheid heeft terzijde gestaan; menige inlichting en terechtwijzing hebben wij hem te danken.

---

(1) *Zie de* INLEIDING.

Wij hebben onze verzameling den naam van *Bijdrage* gegeven, omdat het niet in onze bedoeling lag, evenmin als in die der Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde, eene volledige verzameling van Hagelandsche idiotismen te leveren : wat reeds als Hagelandsch opgegeven is in SCHUERMANS' Algemeen Vlaamsch Idioticon(1), is hier weggelaten. Nochtans wat door SCHUERMANS en DE BO(2) voor andere streken opgegeven en ook in 't Hageland gebruikt wordt, hebben wij vermeld, om de meerdere algemeenheid dier uitdrukkingen te doen blijken. Wij weten echter maar al te wel, hoeveel er nog te verzamelen blijft, eer al het meldensweerdige onzer streek aan 't licht gebracht zij.

Dat er reeds veel goeds op dezen taalakker gezameld is, blijkt uit de menigte verwijzingen naar Kilianus, waarmede de Ew. Heer BOLS ons werk verrijkt heeft. Wij zouden ook gaarne OUDEMANS « Bijdragen » hebben benuttigd, maar het bleek spoedig, dat, jammer genoeg! dit werk van onnauwkeurigheden krielt, en wij mochten op diens gezag dus niet veel vertrouwen.

---

(1) Leuven, geb. Van Linthout, 1865-1870, en *Bijvoegsel aan het Algemeen Vlaamsch Idioticon*. Leuven, Fonteyn, 1883.

(2) *Westvlaamsch Idioticon*. Brugge, Gaillard en Comp., 1873.

Een woord over de aangehaalde voorbeelden. Gezaghebbende personen, onder andere wijlen hoogleeraar HEREMANS, rieden ons aan, onze voorbeelden in de volksuitspraak te geven. Hierdoor zou ons idioticon veel eigenaardiger de volkstaal weergeven en zou het tevens een dialecticon zijn. Deze raad beviel ons zoozeer, dat wij ons voor de pers gereede handschrift aan de *Zuidn.* Maatschappij terugvraagden, om het geheel in dezen zin om te werken; — iets wat dadelijk werd ingewilligd; maar thans deed zich eene groote moeilijkheid op : hoe de volksklanken voorgesteld ? Sommige wijken verre, zeer verre af van alle geijkte zoogenaamde beschaafde klanken. Een leiddraad ontbrak ten volle; wij moesten een heel klankenstelsel vinden.

Na lang zoeken, en wikken, en wegen — een blik op de inleiding zal elkeen gereedelijk overtuigen, of er te zoeken viel — is het ons gelukt er een samen te stellen, dat ons zoo bruikbaar mogelijk schijnt. Wij weten wel, dat het iedereen niet voldoet; verscheidene aanmerkingen zijn ons reeds gemaakt; maar juist hieruit bleek het, dat hetgene wij gebruikt hebben, nog het minst gebrekkige is.

Voorzeker beweren wij niet, dat men nimmer

een beter stelsel zal vinden : wij wenschen dat personen, daartoe geschikt, de zaak aanvatten en ten goeden einde brengen : zij zullen de moedertaal een grooteren dienst bewijzen, dan menigeen wel vermoedt.

DE SCHRIJVER.

Tienen, 26 September 1885.

VERKORTINGEN.

AANM., aanmerking.
AFL., afleiding.
Antw., Antwerpen.
bed., bedrijvend.
bet., beteekenis.
bijv., bijvoeglijk naamwoord.
bijw., bijwoord.
Bild., Bilderdijk.
Br., Brabant.
Dw., deelw., deelwoord.
eig., eigenlijk.
ellipt., elliptisch.
enk., enkelvoud.
fig., figuurlijk.
Fr., Fransch.
Freq., (Woordenboek der) frequentatieven.
gen. abs., genitivus absolutus.
gez., gezegde.
Hag., Hageland, Hagelandsch.
Hasp., Haspengouw.
HER., Heremans.
Hoogd., Hoogduitsch.
Imp., imperfectum.
Imper., imperativus.
Ind., indicativus.
Inf., infinitivus.
iron., ironisch.
Kemp., Kempen.
KIL., Kilianus.
Kl.-Br., Klein-Brabant.
lid., lidwoord.
lijd. deelw., lijdend deelwoord.
Limb., Limburg, Limburgsch.
m., mannelijk.
medekl., medeklinker.
mv., meervoud.
nom., nominatief.
o., onzijdig.
ond., onderwerp.
onp., onpersoonlijk.
onr., onregelmatig.
onsch., onscheidbaar.
onz., onzijdig.
pers., persoon.
SAM., samenstelling.
sch., scheidbaar.
SCH., Schuermans.
scherp-l., scherp-lang.
st., sterk.
SPREEKW., spreekwoord.
telw., telwoord.
tus., tusschenwerpsel.
v., vrouwelijk.

verg., vergelijking, vergelijk.
verkl., verkleinwoord.
verl. deelw., verleden deelwoord.
verv., vervoeging.
Vl., Vlaanderen.
voegw., voegwoord.
voorn., voornaamwoord.
voorw., voorwerp.
Voorz., voorzetsel.
w., woord.
wed., wederkeerig.
WEIL., Weiland.
Woordenb., Woordenboek der Nederlandsche taal.
W.-Vl., West-Vlaanderen.
ww., werkwoord.
z., zelfstandig naamwoord.
zegsw., zegswijze.
Z.-O., Zuid-Oosten.
zw., zwak.

INLEIDING.

Het Hageland is de streek, gelegen tusschen Diest, Tienen, Leuven en Aarschot. Nauwkeurige grenzen zijn er, voor zooveel wij weten, niet van bekend; over sommige dorpen zijn de inwoners zelven het niet wel eens, of zij al of niet binnen de Hagelandsche palen liggen. Evenwel mag men aannemen, dat de Groote Geet van Tienen af tot aan den Demer, en dan deze rivier tot Aarschot het Hageland ten Zuiden, Oosten en Westen bepalen, zonderdat nochtans al de dorpen op den linkeroever dier rivieren van Tienen tot Aarschot zeker tot het Hageland behooren. De Westergrens loopt naar alle waarschijnlijkheid van Aarschot over de dorpen: Hauwaart, Kortrijk, St Joris Winge, Binkom en Vissenaken naar Tienen.

De Hagelandsche grond is over 't algemeen of leem- of kleiachtig. De bosschen, die er vroeger talrijk waren, zijn thans in 't Z.-O. merkelijk verminderd.

De bewoners houden zich schier uitsluitend met den landbouw bezig. Zij zijn werkzaam en over het algemeen vreedzaam. Vroeger gaven zij zich echter nog al licht aan vechtpartijen over, veelal dorp tegen dorp. Van rechtbanken wilden zij weinig weten, maar maakten hunne geschillen onder elkander bij middel van knods- of bandstok uit. Vandaar de benaming van *Juge van 't Hageland*, dien men aan den stok heeft gegeven.

De knods was veelal een eiken stok, met een stuk uit den tronk gekapt; dit stuk was rond gesneden ter dikte eener kindervuist. Sedert bijna eene halve eeuw is hij gansch in onbruik geraakt. — De bandstok is een stevige mispelaar, aan den bovenkant met leder overtrokken, en aan den onderkant van eene koperen buis, ter hoogte van wat ruim eenen decimeter, voorzien; het onderdeel dier buis is met lood volgegoten. Men hangt hem met een riemken aan den pols.

De Oost-Hagelander vooral heeft een groot gemak om andere gewestspraken aan te leeren. Nauwelijks is hij eenige maanden in den vreemde, of hij bootst de spraak dier streek na. Hij moge drij-, viermaal van woonstreek veranderen, drij-, viermaal zal hij ook van spraak veranderen.

Gansch het Hageland heeft dit gemeen, dat de voornw. IK, MIJ en U er *ich*, *mich* en *oĕch* klinken, waarom deze streek dan ook wel het *mich-kwartier* genoemd wordt.

Het westelijk deel nagenoeg helt in zijne uit-

spraak naar 't eigenlijk Brabantsch over, terwijl de oostelijke helft meer naar 't Limburgsch zweemt. In het eerste deel klinkt de EI als de lange A en de IJ als *aë* of *ai* (eene A die tot eene doffe E of I overgaat). Het bezitswoord ONS klinkt er zuiver. — In het tweede deel klinkt de EI als de blatende E, een klank als de Fr. IN, waarvan de neusklank zou achterwege blijven, en welken wij door *ää* voorstellen. De IJ klinkt er nagenoeg als de Fr. È. Het bezitsw. ONS luidt er *os*, en bij de Limburgsche grens *ous*. Het is vooral over de spraak van het « oostdeel », dat deze BIJDRAGE handelt.

KLANKEN. — De klanken, welke er te huis behooren, zijn :

1° De korte klanken *a*, *ä*, *e*, *i*, *o*, *ö*, *u*, *ai*, *oi*, *oĕ*, *oĕi*.

2° De zuivere lange klanken *a*, *ää*, *e*, *o*, *oe*, *u*, *ui*, *ie*, *eu*, *ij*, *ou*.

3° De gemengde lange klanken *oeë*, *ouë*, *ië*, *eë*, *uë*, *oei*, *oa*, *eä*, *euë*.

De *ä* stelt den korten blatenden e-klank voor. Hij wordt gevormd als de Fr. IN, waarvan de N zou wegblijven. Soms klinkt hij bijna toonloos, b. v. in *pläzier*, *säsoen*.

Men hoort hem nagenoeg overal in : *stär* (ster), *män*, (men), enz. In 't Hag. komt hij in de plaats der korte E vóor F en R; veelal vóor CH, G, K, L, M, N, S. De korte *a* gaat in *ä* over in verkleinwoorden en afleidingen. *Träffe*, *säffe(n)s*, *märg*, *bärg*, *vlächt*, *slächt*, *wäg*, *släk*, *bäl*, *stäm*, *pän*, *mäs*. Maar men heeft ook *eweg* (voort), *trek*, *dek* (dikwijls), *lek*, *lekke*

(druipen; maar *läk*, *läkken* voor : likken), *pel*, *brem*, *den* (spar; als lidw. : *dän*), *mest*. — *Männeke*, *zäkske*, *gewässig*, *verstännig* (verstandig). In 't achterv. *häd* staat ze in de plaats der EI en in *läk* in die der IJ. *Goedhäd*, *meugeläk; ärrebäd* is ARBEID.

De *ö* verbeeldt den korten EU-klank of de Hoogd. ö. Zij vervangt 1° de A in *nödder* (nader), *nöl* (naald), *strökke* (straatje). — 2° De E in *höffe* (heffen), *höllepe* (helpen), *schölp*, *stöllepe* (stelpen), *wörrepe* (werpen), *döm* (deme, speen), *snörke* (snerken). — 3° De I in *röb*, *kröb*. — 4° De korte O vóor R, alsook in verkleinwoorden en soms in afleidingen. *Börg*, *döst* (dorst), *köst* (korst), *köt* (kort), *mörrege* (morgen), *törf*, *zörg; bölleke*, *köfferke*, *klökske*, *vöddeke*, *tönneke; brökkelink*, *köppig*, *rökkelink*, *dröppel*, *stöpsel*, *köstelák*. Ook zegt men *köster*, *stöb* (stof), *zölder*. — 5° De korte U in *börreger* (burger), *hölp*, *köche*, *krök*, *pöt* (put), *wörrege* (wurgen). — Aan de Limburgsche grens is zulks nog algemeener. — 6° De EU in de meeste verkl. *Dörke* (deurken), *labörke* (labeurken), *masörke* (maseurken), *stönke* (steunken), *nöske* (neusken), *schökke* (scheutje). Ook in de vervoeging der ww. vóor K, L, N, in den 2ⁿ pers. enk. en mv., en den 3ⁿ pers. enk. (Zie lager.) — 7° De UI in *löstere*. In de verkl. : *Brökke* (bruideken), *schöfke*, *höfke* (huifken), *bökske* (buiksken), *kölke* (kuilken), *dömke* (duimken), *krönke* (kruintje), *köpke* (kuipken), *böske* (buisken), *sprökke* (spruitje). In de vervoeging der ww. (Zie lager.)

De *ai* bestaat uit eene korte A die tot de korte I

overgaat. Zij vervangt de A in *waiter*, *kaitse*, *gaitse*, *schailder*. *Spaitse* staat voor SPUITEN. In de verkleinwoorden vervangt zij de *oa*. *Vairke* (van *voader*, vader), *pairke* (van *poar*, paar), *maike* (van *moad*, meid); *vaike* (van *vat* dat in 't meerv. *voate* klinkt), *raike* (van *rad*, in 't mv. *roaze*). Dit doet ze ook soms in de verv. der ww. (Zie lager.)

De *oi* klinkt als eene korte o die tot I overgaat. Zij komt voor in *woide* (wedden), *koilik* (kwalijk), *stoin* (staan), *goin* (gaan), *geroidsel* (raadsel), *geroidzaam* (raadzaam), *iet koids* (iets kwaads), *moind* (maand), *moindag* (maandag), *noil* (naald), *zoie* (zieden).

In de verkl. vervangt zij de *ouë* en soms de zacht-lange o, evenals in de verv. der ww. *Droike* (van *drouëd*, draad), *moike* (van *mouët*, maat), *spoinke* (van *spouën*, spaan). *Ich gouën*, *ge goit*, enz. (Zie lager.) *Boirke* (boorken), *voirke* (voortje), *zoilke* (zooltje).

De *oĕ* verbeeldt de korte doffe o. *Oĕp* (op), *oĕm* (om), *doĕf* (dof), *loĕcht* (locht). Zij vervangt de *oeë* (scherplange oo) in de verv. der ww. (Zie lager.) — Zij verandert bij de verkl. in de korte U. *Kummeke* (van *koĕm*, kom), *pupke* (van *poĕp*, pop), *blummeke* (van *bloĕm* voor BLOEM).

De *oĕi* is eene korte OE, die tot I overgaat. Zij komt regelmatig vóor DS en TS in de plaats der OE : *Goĕidsmoĕids*, *bärrevoĕits*, *koĕits*, *poĕits*, *poĕitse*, *toĕits*. Zij komt ook in plaats der U, waarmede zij veelal afwisselt : *Poĕint* (punt), *poĕinke* en *punke; moĕits* en

muts; goĕits (guts); *goĕitse* (gutsen); *koĕinne* (kunnen); *boĕinder* (bunder). Verder heeft men: *Goĕids* (Gods); *geloĕintig* en *geluntig* (gloeiend); *doĕids* en *duds* (doodsch); *moĕil* (moelie); *boĕil* (boel).

Bij de afl., verkl. en verv. der ww., komt zij regelmatig in de plaats der *oeë* (scherplange oo) en der OE, en verwisselt dan doorgaans met U. *Boĕinke* (boontje); *toĕinke* en *tunke* (toontje); *roĕiske*, *ruske* en *ruëske* (roosje); *poĕiske*, *puske* en *puëske* (poosje); *voĕiske* en *vuëske* (voosken); *gestoĕilte* en *gestulte* (gestoelte); *koĕilte* en *kulte* (koelte); *schoĕinke* en *schunke* (schoentje); *voĕike* en *vukke* (voetje); *voĕidsel* (voedsel). — Wegens de ww., zie lager.

De *ää* is de lange *ä* (lange blatende A), zie *ä*. Zij vervangt regelmatig de EI : *Æä* (ei), *gäät*, *hää*, *wää*, enz. Zij komt ook wel in de plaats der A : *dääre* (darren), *bläker*, *brää* (braaf als bijw.: *brää dier*); der E: *frääte* (vreten); der scherpl. EE en der zware E: *blääken*, *blääk*, *täärlink* (teerling), *päärlink*, *päärel* (perelsnoer, perel). *Dääsem* staat voor DISSEL; *schrää* voor SHRIJDEN. In verkl. vervangt zij veelal de zuivere A : *häägske*, *bääske* (baastje), *kräägske*. In de verkleinwoorden gaat de *ää* in *ä* over, behalve voor de s en op 't einde eener lettergreep. *Gäkke* (geitje), *bläkske* (bleekje), *tälke* (teiltje), *blänke* (bleintje), *kärke* (karreken), *pittelärke* (kleine PET-EN-L'AIR), *märke* (meierken); — maar *hääske* (hengselken), *ääke* (eitje), *kääke* (keitje), *sprääke* (spreitje), *schääke* (scheiken), *wääke* (weiken).

De *ui* klinkt als de Fr. EU in FLEUR. In de verkl.

en de verv. der ww. gaat zij in de *ö* over. (Zie *ö*, 7°, en hierlager.)

De *ij* als de zware E, Fr. È. Zij gaat in de verkl. en de verv. der ww. in de korte E over. *Bijl*, *belke*; *mijt*, *mekke; wijf*, *wefke;* zie ook lager.

De *ou* klinkt als de Fr. ô. Zij komt zelden in de plaats van den gemengden klank OU, welke doorgaans tot A overgaat : *aad* (oud), *zaat* (zout), *smaat* (smout), *va* (vouw), enz. Zij komt in de plaats der *a : roup*, *houk*, *vouk;* — der UI : *koup*, *stouk*, *kroupe*. In de verkl. houdt zij stand, zooals in : *bouke* (bouwken), *douke* (duwken), *mouke* (mouwke), *smouske*, *vrouke* (vrouwken), *flouske*, of zij gaat in de korte *ö* of *oi* over. *Hökske* (haaksken), *schöpke* (schaap), *röpke* (raapken), *köpke* (kuipken), *slöpke* (slaapken), *hökke* (houtje), *boikke* (boutje). *Kous* maakt *kuiske*. — In de verv. der ww. verandert zij in de korte O, (zie lager).

De *oeë* is de scherplange OO. Behalve deze OO vervangt zij nog de OOI : *hoeë*, *ploeë*, *vloeë*, *doeë*, *koeë*. In de verkl. gaat zij in de korte *u* over vóór S, M en P; in *uë* voor D of T of op 't einde eener lettergreep; of in *oĕi* voor N en R; voor S in *u uë* of *oĕi*. *Koeëf*, *kufke; schoeëf*, *schufke; boeëm*, *bumke; toeëm*, *tumke; koeëp*, *kupke; loeëp*, *lupke; broeëd*, *bruëke; schoeët*, *schuëke; kloeët*, *kluëke; stroeë*, *struëke; ploeë*, *pluëke; boeën*, *boĕinke; loeën*, *loĕinke; sermoeën*, *sermoĕinke; kroeën*, *kroĕinke*; *troeën*, *troĕinke; pastoeër*, *pastoĕirke; foeër*, *foĕirke; koeër*, *koĕirke; moeër*, *moĕirke;* — *doeës*, *duske*, *duëske* of *doĕiske; poeës*, *puëske* of *poĕiske; voeës*,

vuëske of *voëiske; roeës*, *ruske*, *ruëske* of *roëiske*. *Loeëd* (gewichtje) heeft *loëike; poeët*, *poëike*.

De *ouë* houdt het midden tusschen de scherplange oo en de *ou* (Fr. ô), waarachter eene doffe E zou volgen. Zij vervangt de A in : *Mouët* (maat), *mouëter* (mater), *zouëd* (zaad), *kouëd* (kwaad), *louët* (laat), *rouëd* (raad), *gouën* (gaan), *stouën* (staan), *pouël*, *schouël*, *stouël;* — de AAI in *brouë*, *drouë*, *nouë*, *zouë*, *gerouë*, voor BRAAI en BRADEN, DRAAIEN, enz.; — de OOR in *bouëd* (boord), *kouëd* (koord), *ouëd* (oord), *wouëd* (woord), *pouët*. — AANM. : In plaats der *ouë* gebruikt men in deze woorden ook de zachtl. *o: Bood*, *kood*, *ood*, *wood*, *poot*. De *ouë*, uit A en AAI, verandert in de verkl. in *oi* of *ö* : *Pouël*, *poilke; stouël*, *stoilke; schouël*, *schoilke; mouët*, *moike; strouët*, *stroike* en *ströke; brouë* heeft *breuëke*. De *ouë* uit OOR verandert in *euë*, *eu* of in *oi* : *bouëd* of *bood*, *beuëdeke*, *beudeke; kouëd* of *kood*, *keuëdeke*, *keudeke; ouëd* of *ood*, *oirke; wouëd* of *wood*, *weuëdeke*, *weudeke; pouët* of *poot*, *poike*. In de verv. der ww. blijft de *ouë*.

De *ië* is de scherpl. EE, en wordt ook doorgans voor *eeu* gebezigd. In de verkl. verandert zij in I vóor P en R; ook in de verv. der ww. vóor P. In de andere gevallen houdt zij stand. *Kliëd*, *kliëke; liëf* (leeuw), *liëfke;* enz.

De *eë* is een zwaardere klank dan de zacht-lange E. Om hem te vormen neemt de tong dezelfde richting als voor die E, alleen met wat meer holte, en de klank eindigt op eene doffe E. De *eë* vervangt dikwijls de zacht-lange E en de zware E; soms de A : *Leëftig*

(levendig), *begeëre* (begeren), *geël* (geel), *neëf* (neef); *met ter heëste* (metterhaast), *heëstig* (haastig), *zeëg* (zaag), *sleëg* (slaag), *gereëmte* (geraamte), *breëm* (braam), *beër* (beer), *scheër* (schaar), *keës* (kaas), *kleër* (klaar). Soms gaat de *eë* bij de verkl. en de verv. der ww. in de korte E over, en wel vooral vóor L, R en T: *Keël, kelke; scheër, scherke; leër, lerke; ich meët, gij met.*

De *uë* is eene U, die tot eene doffe E overgaat. Zij vervangt veelal de scherp-lange oo, en gaat veelal bij de verkl. en de verv. der ww. in eene korte U over. *Huëd* (hoofd), *huëke; kuël* (kool), *kulke; zuëm* (zoom), *zumke; luëp* (loop, jong verken), *lupke; vruën* (vroon), *vruënke; tälluër* (teljoor), *tellurke; buës* (boos). Vaak komt ze ook in de plaats der OE: *wuëkere* (woekeren); *bluë* (bloeden); *bruë* (broeden); *huë* (hoeden); *vuëge* (voegen); *nuëme* (noemen); — soms in die der EU: *huëke* (jeuken); *kruëne* (kreunen); *buëk* (beuk), *buëkske; struë* dient voor STROOIEN; *stuëve* voor STUIVEN; *uëf* voor EEUW; *Muës, Tuës* voor BARTHOLOMEUS, MATTHEUS. Verder heeft men: *Fluëre, fluëte* naast *flutte; zuë* (zult ge!); *luëg* (Kl.-Br. *loeiig*); *kornuëk; gemuëg* (gemoeiig); *puëze* naast *peuze(n)*; *luëfke.*

In de verkleinwoorden vervangt ze weleens de scherp-lange oo. — Zie hooger bij *oeë.*

De *oa* klinkt als eene o, die tot A overgaat en zweemt naar de Fr. OI. Waar ze voorkomt vervangt zij de lange A. *Voader, saloa, proatele, schoas* (schaars), *boas* (baas en baars). Ze gaat bij de

verkl. en de verv. der ww. in *ai*, soms in *ä* over. *Voader*, *vairke; boad* (baard), *baike; moat* (maagd voor : meid) *maike; woal*, *wailke; boan*, *bainke; poar*, *pairke; boas*, *baiske. Ich hoal*, *ge hält.*

De *eä* is eene E die tot *ä* overgaat. Zij komt in de plaats der zware E : *eäd* en *eär* (aarde), *heäd* (heerd), *Meät* (Meert), *peäd* (peerd), *steät* (steert), *weäd* (weerd); *keäl* (kerel), *meäl* (merel). Men ziet, dat de halve klinker *r* in die woorden regelmatig wegvalt, behalve in *eär*, dat toch nog den vorm *eäd* heeft. — Die klank ondergaat geene verandering.

De *euë* is een klank, dien men moet hooren om hem, en dan nog onvolmaakt, te vatten. Hij ligt tusschen de EU en de U in en gaat tot eene doffe E over. Hij vervangt OOR in *deuën* (doorn), *heuën* (hoorn), *keuën* (koorn), *meuëdeneër* (moordenaar); OR in *geuëdele* (gordelen), *meuëdel* (mortel); *eu* in *neuës* of *neus; peuëze* of *peuze.* — In verkl., vervoegingen of afl. geene verandering.

Bij de vervoeging der ww. gaan sommige lange klanken vóor sommige medekl. in eene korten klank over, in den 2ⁿ pers. enk. en mv. en in den 3ⁿ pers. enk. van den teg. tijd, en, is het ww. zwak, in den ganschen imp. en 't lijd. deelw.

Vóor D.

Ich lui (luid),	*ge lödt*,	*hije lödt.*	*Ich lödde.*	*Gelöd.*
Ich verblij,	*ge verbledt*,	*hije verbledt.*	*Verbledde.*	*Verbled.*
Ich bië (bied),	*ge bidt*,	*hije bidt.*	*Boi.*	*Geboie.*

AANM. : De D op het einde van den stam blijft geregeld weg in den inf. en den pres. *Boa* (baden),

ich boa; verbelle (verbeelden), *ich verbel; vermälle* (vermelden), *ich vermäl; branne* (branden), *ich bran; lanne* (landen), *ich lan; oanranne* (aanranden), *ich ran oan; schänne* (schenden), *ich schän; vermoeëre* (vermoorden), *ich vermoeër.* VINDEN klinkt *vinge, ich ving;* BOORDEN, *bouëde, ich bouëd;* AFBAARDEN (half uitdorschen), *afboa, ich boa af;* HARDEN, *hätte, ich hät.*

Vóor K.

Ich maak,	*ge makt,*	*hije makt.*	*Makte.*	*Gemakt.*
Ich blääk (bleek),	*ge bläkt,*	*hije bläkt.*	*Bläkte.*	*Gebläkt.*
{ *Ich breek,* / *Ich breëk,*	*ge brekt,*	*hije brekt.*	*Brak.*	*Gebroke.*
Ich sneuk (zoek),	*ge snökt,*	*hije snökt.*	*Snökte.*	*Gesnökt.*
Ich kiek (kijk),	*ge kikt,*	*hije kikt.*	*Kikte.*	*Gekikt.*
Ich krook,	*ge krokt,*	*hije krokt.*	*Krokte.*	*Gekrokt.*
Ich zuuk (zoek),	*ge zukt,*	*hije zukt.*	*Zoëcht.*	*Gezoëcht.*
Ich gebruik,	*ge gebrökt,*	*hije gebrökt.*	*Gebrökte.*	*Gebrökt.*
Ich strijk,	*ge strekt,*	*hije strekt.*	*Streek.*	*Gestreke.*
Ich houk (haak),	*ge hokt,*	*hijen hokt.*	*Hokte.*	*Gehokt.*
Ich roeëk (rook),	*ge roëkt,*	*hije roëkt.*	*Roëkte.*	*Geroëkt.*
Ich bruëk (braak) (1),	*ge brukt,*	*hije brukt.*	*Brukte.*	*Gebrukt.*
Ich brouëk (braak) (2),	*ge brokt,*	*hije brokt.*	*Brokte.*	*Gebrokt.*

Vóor L.

Ich dääl (deel),	*ge dält,*	*hije dält.*	*Dälde.*	*Gedäld.*
Ich speel,	*ge spelt,*	*hije spelt.*	*Spelde.*	*Gespeld.*
Ich dool,	*ge doilt,*	*hije doilt.*	*Doilde.*	*Gedoild.*
Ich knoel (zie 't w.),	*ge knoëilt,*	*hije knoëilt.*	*Knoëilde.*	*Geknoëild.*
Ich vuul (voel),	*ge vult,*	*hije vult.*	*Vulde.*	*Gevuld.*
Ich huil,	*ge hölt,*	*hijen hölt.*	*Hölde.*	*Gehöld.*

(1) Overgeven, spuwen.

(2) Onbebouwd blijven; fig.: uitrusten.

Ich kniel,	*ge knilt,*	*hije knilt.*	*Knilde.*	*Geknild.*
Ich vijl,	*ge velt,*	*hije velt.*	*Velde.*	*Geveld.*
Ich steël,	*ge stelt,*	*hije stelt.*	*Stool.*	*Gestole.*
Ich hoal (haal),	*ge hält,*	*hijen hält.*	*Hälde.*	*Gehäld.*
Ich moal (maal)	*ge mailt,*	*hije mailt.*	*Mailde.*	*Gemoale.*
Ich verstouël(verstaal),	*ge verstoilt,*	*hije verstoilt.*	*Verstoilde.*	*Verstoild.*

Vóor M.

Ich schaam,	*ge schamt,*	*hije schamt.*	*Schamde.*	*Geschamd.*
Ich haam (werk),	*ge haamt,*	*hijen haamt.*	*Haamde.*	*Gehaamd.*
Ich neem,	*ge nemt,*	*hije nemt.*	*Nam.*	*Genome.*
Ich koom,	*ge komt,*	*hije komt.*	*Kamp.*	*Gekome.*
Ich schuim,	*ge schömt,*	*hije schömt.*	*Schömde.*	*Geschömd.*
Ich riem,	*ge rimt,*	*hije rimt.*	*Rimde.*	*Gerimd.*
Ich lijm,	*ge lemt,*	*hije lemt.*	*Lemde.*	*Gelemd.*
Ich roeëm (roem),	*ge roĕmt,*	*hije roĕmt.*	*Roĕmde.*	*Geroĕmd.*
Ich druëm,	*ge drumt,*	*hije drumt.*	*Drumde.*	*Gedrumd.*
Ook :				
(*Ich druëm* (droom),	*ge druëmt,*	*hij druëmt.*	*Druëmde.*	*Gedruëmd.*)

Vóor N.

Ich mään (meen),	*ge mänt,*	*hije mänt.*	*Mände.*	*Gemänd.*
Ich dien,	*ge dint,*	*hije dint.*	*Dinde.*	*Gedind.*
Ich steun,	*ge stönt,*	*hije stönt.*	*Stönde.*	*Gestönd.*
Ook :				
(*Ick steun,*	*ge steunt,*	*hije steunt.*	*Steunde.*	*Gesteund.*)
Ich schijn,	*ge schent,*	*hije schent.*	*Scheen.*	*Geschene.*
Ich woeën (woon),	*ge woĕint,*	*hije woĕint.*	*Woĕinde.*	*Gewoĕind.*
Ich moan (maan),	*ge maint,*	*hije maint.*	*Mainde.*	*Gemaind.*

Aanm. : De *ië* en de *eë* blijven vóor de n steeds lang. De *eu* en de *uë* worden al of niet verkort.

Vóor P.

Ich gaap,	*ge gapt,*	*hije gapt.*	*Gapte.*	*Gegapt.*
Ich slääp (sleep),	*ge släpt,*	*hije släpt.*	*Släpte.*	*Gesläpt.*
Ich roep,	*ge roĕpt* of *rupt,*	*hije roĕpt* of *rupt.*	*Riep.*	*Geroepe.*
Ich zuip,	*ge zöpt,*	*hije zöpt.*	*Zoop.*	*Gezope.*
Ich piep,	*ge pipt,*	*hije pipt.*	*Pipte.*	*Gepipt.*

Ich slijp,	*ge slept,*	*hije slept.*	*Sleep.*	*Geslepe.*
Ich sloup (slaap), *Ich slouëp*	*ge slopt,*	*hije slopt.*	*Sliep.*	*Gesloupe.* *Geslouëpe.*
Ich doeëp (doop),	*ge doëpt,*	*hije doëpt.*	*Doëpte.*	*Gedoëpt.*
Ich riëp (reep),	*ge ript,*	*hije ript.*	*Ripte.*	*Geript.*
Ich struëp (stroop),	*ge strupt,*	*hije strupt.*	*Strupte.*	*Gestrupt.*

De R verdwijnt in den 2ⁿ pers. enk. en mv. en in den 3ⁿ pers. enk. des teg. tijds, in den heelen imp. en 't lijd. deelw. De lange klanken blijven lang.

Ich däär (dar),	*ge däät,*	*hije däät.*	*Däāde, dost* en *dist.*	*Gedääd.*
Ich boor,	*ge boot,*	*hije boot.*	*Bode.*	*Gebood.*

Vóor T.

Ich kräät (kreet, sar),	*ge krät,*	*hije krät.*	*Krätte.*	*Gekrät.*
Ich speet,	*ge spet,*	*hije spet.*	*Spette.*	*Gespet.*
Ich eët,	*gij et,*	*hijen et.*	*At.*	*Gette.*
Ich verzuut (verzoet),	*ge verzut,*	*hije verzut.*	*Verzutte.*	*Verzut.*
Ich fluit,	*ge flöt,*	*hije flöt.*	*Flötte.*	*Geflot.*
Ich giet,	*ge git,*	*hije git.*	*Goot.*	*Gegote.*
Ich bijt,	*ge bet,*	*hije bet.*	*Beet.*	*Gebete.*
Ich vergroeët (vergroot)	*ge vergrut,*	*hije vergrut.*	*Vergrutte.*	*Vergrut.*
Ich vergroeët (id.)	*ge vergroëit,*	*hije vergroëit.*	*Vergroëitte.*	*Vergroëit.*
Ich louët (laat),	*ge lot,*	*hije lot.*	*Liet.*	*Gelouëte.*
Ich louët (id.),	*ge löt,*	*hije löt.*		
Ich hiët (heet),	*ge hit,*	*hijen hit.*	*Hitte.*	*Gehiëte.*
Ich meët,	*ge met,*	*hije met.*	*Mette.*	*Gemeëte.*
Ich ruët (root),	*ge rut,*	*hije rut.*	*Rutte.*	*Gerut.*

De w wordt achter *ou* en *au* niet uitgesproken, en de uitgang EN klink *ä* (*än*). — Geene verkorting. — Achter *ië* (eeu) klinkt ze *v*.

Ich bou,	*ge bout,*	*hije bout.*	*Boude.*	*Geboud.*
Ich gra (maak grauw),	*ge graat,*	*hije graat.*	*Grade.*	*Gegraad.*
Ich schriëf (schreeuw),	*ge schriëft,*	*hije schriëft.*	*Schriëfde.*	*Geschriëfd.*

Voor F, G, V en Z heeft ook geene verkorting plaats. Ook niet bij de ww. op *ouë* (aaien), *oeë* en *uë* (ooien), zooals : *Brouë* (braaien, braden), *mouë*, *nouë*, *zouë;* — *hoeë* (hooien), *vloeë*, *struë* (strooien) of *stra* bij de Limburger grens. — Bij die op *oeie* (oeien) heeft de verkorting plaats :

Ich moei,	*ge moëit,*	*hij moëit.*	*Moëide.*	*Gemoëid.*
Ich spoei mich,	*ge spoëit oëch,*	*hije spoëit hum.*	*Spoëidde.*	*Gespoëid.*

In overeenkomst met *zouge* (zuigen), *zoog*, *gezoge; wouge* (wegen), *woog*, *gewoge*, heeft men ook : *houve* (houden), *hoof*, *gehove;* — *sloupe* (slapen), *sloop*, *geslope;* — *vrouge* (vragen), *vroog*, *gevroge*, naast *vrouëge*, *vroeg*, *gevrouëgd;* — *plouëge* (plagen), *plouëgde*, *geplouëgd;* — *jage*, *joeg*, *gejaagd;* — *klage*, *kloeg*, *geklaagd*.

Verder : *Beginne*, *begost*, *begost;* — *bidde(n)*, *bidde*, *gebid;* — *blouëze* (blazen), *blouësde*, *geblouëze;* — *dosse* (dorschen), *doste*, *gedosse;* — *geneëze*, *geneësde*, *geneëze;* — *grave*, *graafde*, *gegrave;* — *höffe* (heffen), *höfte*, *gehöft;* — *kärve* (kerven), *kärfde*, *gekärfd;* — *leëze*, *leësde*, *geleëze;* — *plege*, alleen in den imperf. gebruikt : *Ich plecht*, *plocht; ge plecht*, *plocht; hije plecht*, *plocht; we plege*, *plechte*, *plochte; ge plecht*, *plocht; ze plege*, *plechte*, *plochte;* — *plukke*, *ploëk*, *geploëke;* — *rouë* (raden), *rouëde*, *gerouë;* — *schrää* (schreiden, voor : schrijden), *schrääde*, *geschrääd;* — *stärve* (sterven), *storf*, *gestorve;* — *treë* (treden), *troi*, *getroië;* — *träffe* (treffen), *träfte geträft;* — *vange*, *vangde*, *gevange;* — *veëre* (varen), *veëde*, *geveëd;* (zie ook VAREN;) — *vergette* (vergeten), *vergette*,

lijd. dw.: *vergette;* ook: *vergeëte, vergette, vergeëte;* — *frätte* (vreten), *frätte, gefrät; wasse* (wasschen en wassen), *waste, gewasse.*

In de plaats van den 2ⁿ pers. enk. des imper. gebruikt men den 2ⁿ pers. mv.

Willen heeft in den 3ⁿ pers. enk. van den pres. eene T: *Hije wilt.*

De éenlettergrepige ww. nemen, in de omgezette woordorde den uitgang *e* (*en*) aan in den 1ⁿ pers. mv. *Gouëne wij? Al stouëne wij veul uit. Zienne we oëch nog vandaag? Wat doene wij nou* (nu)? *Zijne wij geriëd?* — In 't Haspengouwsche is die bijvoeging menigvuldiger.

De G is in 't algemeen een fricatieve of zachte ruischmedeklinker (verzachte CH). Men treft echter ook de explosieve of slaande G aan, namelijk bij de Limburger grens. Daar hoort men: *Bräggel* en *briggel, legge, legsel, smäggel* en *smiggel, smäggele* en *smiggele, vlag, brag* (brak), *zegge,* met de Eng. G in: GOOD, de HD. in GUT, de Fr. in GAZ.

In sommige woorden verscherpt ze tot *k*, inzonderheid achter de N: *Blouësbalk* (blaasbalg), *bleksel* (belegsel), *dwank, dink, dok, gank, hank, heërink, jonk* en *junk, Kakkevin* (wijk der gemeente: CAGGEVINNE-ASSENT, bij Diest), *lank, linksel* (lengsel), *rank, rink, sek* (geb. wijze enk. van ZEGGEN), *spronk, schavak* naast *vag, strank* (rug), *sprinkhoan, vank, vronk* (wrong), *wak* naast *waggele, zank, zouke* (zuigen).

Ook in een aantal woorden op *ing*: *Breuzelink,*

däddelink en *ängelink* (zie DERDELING), *grondelink*, *huurlink* (huurder), *krabbelink*, *mingelink*, *määlink* (zie MEILING), *pouëlink*, *pierink*, *raboenink* en *rabäänink* (zekere appelsoorten), *rapelink*, *spierink*, *spulink*, *schäälink*, *vingelink* (vingerling en vondeling), *Vlamink*, *vlummink* (zekere appel), *wielink* (wilg), *zouëlink*.

Daarentegen zegt men : *Ang*, *bang*, *gedring*, *löng* (Fr. : LONGE), *long*, *mäng* (zie MENG), *nering*, *prang*, *string* (streng), *strang* (zie dit w.), *tang*, *tong*, *teng* (tijding), *ting* (tiende), *Staing* (Stanislas), *vuurstring* (krok), *Waing* (Wanna), *wang*, *woeëning*.

De ww. op NGEN verscherpen *ng* tot *nk* in den 2ⁿ pers. enk. en mv. en den 3ⁿ pers. van den pres. en in geheel den imp., zoo 't ww. sterk is.

	Ich bring,	*ge brinkt*,	*hije brinkt.*	
	Ich dring,	*ge drinkt*,	*hije drinkt.*	
Imp. :	*Ich dronk*,	*ge dronkt*,	*hije dronk*,	*we dronke......*
	Ich dwing,	*ge dwinkt*,	*hije dwinkt.*	*Ich dwonk......*
Imp. :	*Ich gonk*,	*ge gonkt*,	*hije gonk*,	*we gonke......*
	Ich hang,	*ge hankt*,	*hije hankt.*	*Ich honk......*

Daarentegen zegt men : *Brag* (brak), *frang* (frank).

Het ontkennende *en* komt regelmatig bij elke andere ontkenning. *Ich en kain het ni gebeëtere. Alweët* (al ware 't) *dat ter niks* (niets) *en dee.* — Ook in bevestigende afhankelijke zinnen gebruikt men het achter *mär* (maar). *As ter mär en komt! Dat ter mär en doet! Hije gaitsten hum euver zijn zwais zoeë hät, as ter mär en kost.* (Hij sloeg hem over zijn vel zoo hard, als hij maar kon.)

In sommige uitdrukkingen gebruikt men het onz. geslacht in de plaats van het man. of vr.: *Het schälm* (schelm) *in den näk* (nek) *hämme*, dubbelhertig zijn. — *Het zot be iemand houve*, den gek met iemand scheren. —*Het zot in de kop hämme*, gekke gedachten hebben. — *Het vies man spele*, zich snaaksch gedragen. — *Iet in 't zin hämme*, op iets bedacht zijn. — *Pijn 't zak hämme*, buikpijn hebben (van een peerd gezegd). — *I mager spicht* (specht), *i mager spouën* (spaan), iemand, die zeer mager is. — *I schou hoas*, *i schou vänt* (vent), *i vies vänt*, *in drollig vänt*, *in oadig* (aardig) *vänt*, een snaak. — *In 't stad.* — *I slächt gezel*, een ondeugende persoon. — *Nouë 't school gouën.* — Ook in Kl.-Br.

De namen der hemelstreken zijn man.: *De wind komt uit den Oeëste, den Noorde. Hije drouët nouë de Zuide länst* (langs) *de Weste.* — Ook in Kl.-Br.

De meeste namen van kruiden zijn man.: *Eädsväl* (aardveil : klimop), *ajuin* of *juin*, *aspärse*, *andijf* (andijvie), *averon* (averuit), *hop*, *kelver* (kervel), *kleëroeëg* (klaaroog, veldsalade), *loeëk* (look), *moer* (murik), *netel*, *onderhaag*, *pättem* (peem), *poor* (prei), *posselään* (postelein), *piëtersil* (peterselie), *rubarber* (rabarber), *savee* (salie), *selderie*, *saloa* (salade) *suikerij* (wilde suikerij), *spinais* (spinazie), *spörre* (spurrie), *sulleker* (zurkel).

Eenige éenlettergrepige woorden vormen hun mv. op *s* in stede van op *en* : *Kääs* (keien), *kils* (kielen), *määs* (meien), *maais* (marbollen), *mous* (mouwen), *schääs* (scheien), *schaas* (schouwen),

sprääs (spreien), *wääs* (weien, weiden), *droues* (draden), *noues* (naden), *roas* (raderen). — Ook : *Joëffrous* (jufvrouwen).

Sommige ww. nemen hun voorw. of hunne bep. als een onderw. bij zich. *Da bed slopt* (slaapt) *goed. Dije grond akkert* (ploegt) *goed, graaft licht, labeu(r)t goed. Dije stiëwäg redt doeëf.* (Die steenweg rijdt dof). *Dad ijs ritst goed. Dijen ink(t) schrijft slächt. Väs broëd snedt slächt.* (Versch brood snijdt slecht). *Dij koor(d) en wilt ni binge* (binden). *Klamp grään en wilt ni dosse, moale.* (Klam graan wil niet dorschen, malen). *Dije zeëtel zit gemäkkeläk. Dije zoal zinkt licht.* (Die zaal zingt licht). — Ook in Kl.-Br.

Vele werkwoordelijke stammen worden als man. zelfst. nw. gebruikt, welke de woordenboeken niet opgeven. *Oëp zijne beëdel, groëm, kijf, klap, nouëd, proat, proatel, stoëf, wandel, zing zijn. Zijne lig, zijnen rammel, raddel, zijne smoëil* (smul), *zijne zeg moëiten hämme. Het waiter es uit de kook. Mijne jas es in de maak.* — Ook in Kl.-Br.

De inf. komt soms met ZIJN verbonden voor. *De zoëg es be de kroan loeëpe. Ze zijn eweg spele, wandele, klaveren hoale.* Men zou er eene weglating van GEGAAN kunnen in zien. — Ook in Kl.-Br.

Vele ww. in den inf. nemen s aan.

1° Alleenstaande. *Härdoëins! Härgeëves! Härheules! Härkanses! Härloeëpes! Härreëkeres! Härschietes! Härspeles! Härwörepes!* Voor : Opnieuw gedaan, gegeven, geheuld, gekanst, geloopen, gerekend, geschoten, gespeeld, geworpen!

2° Bij ww. *a.*) Als onderw. *As 't mijn doëins was.* (Als 't mij te doen stond.) *'t Es altijd kijves.* (Er wordt altijd gekeven.) *Vannië es 't drinkes ?* (Wanneer wordt er gedronken ?) *'t Es al oëpstouëns, en ich lig kreë doal.* (Ik moet al opstaan, en ik lig nauwelijks neer.) *Kötsternouë es 't kroeëzes en lammeteeres.* (In 't kort wordt er gekroosd en gelamenteerd.) *Da's in afzi(e)ns.* — *b.*) Als gez. *Wat es ter goins ?* (Wat is er gaande ?) — *c.*) Als voorw. *Ze* (zijn) *babbeles, zen doëins, ze fläätes, groëmmes, groëmmeles, kijves, klages, lameeres, loeëpes, preuteles, rammeles, rustes, sloupes, stoëffes, zegges moëiten hämme.* (Moeten kunnen babbelen, doen, fleiten, grommen, grommelen, kijven, klagen, lameeren, loopen, preutelen, rammelen, rusten, slapen, stoffen, zeggen.) *Ze zins oëp iet hämme.* (Er kunnen staan op zien.) *Ieverans ze bezins in hämme.* (Op iets met aandacht staan zien.) *Uitstoins bij* (betrekking met) *iemand hämme. Sloupes vrouëge.* — Als een gen. absol. *Hanges houër loeëpen.* (Hangens haar loopen). *Ten oangrijpes kome. Zen les spälles oëpzegge.* (Zijne les al spellende opzeggen.) *Zen les leëzes zijn*, zijne les leeren lezen, na ze te hebben leeren spellen. *Stameles zegge. De biëne slääpes voëitstrekke.* (De beenen sleepens voorttrekken.) *Geëves geëve.* (Gansch voor niet geven.) — Ook in Kl.-Br.

3° Bij zelfst. nw. *Speles zin hämme. I woo(r)d sprekes van hum es genoëg.*

4° Bij bijv. *Oannemes, bezi(e)ns, geëves weäd* (weerd). *Grijzes* (weenens), *springes geriëd.*

De inf. met s komt bijv. voor in: *In spannese broĕk, strijkese mouët.* Bijw. in : *Strijkes vol, slääkes vol* of *strijkes vol, zwummes* of *zwummer vol; laches zegge, määnes doen.*

De inf. van TE voorafgegaan komt zelfst. voor in : *Te eëten och te drinken hämme. Te dekken och te stoke. Het te drinken es uit, douë en es gin te drinke ni mië* (meer).

Bij de LIJDENDE ww., komt soms het doelwoord in den nom. en het eigenlijk ond. in den acc. voor. Zoo zegt men : *Hijen es de(n) kop afgedouën* (geworden), *de kop ingeslage, de kop duriëngeslage; hijen* (de haan) *es het vas afgeslage, de bäk* (bek) *afgeslage, de oeëgen* (oogen) *uitgeslage; hije* (de ruin) *wo(r)dt de steät* (steert) *gekapt, nief* (nieuwe) *ijze(r)s gezet; zij* (de schoenen) *zijn väs* (versch) *half-lappe gezet; hijen* (de zieke) *es bloed gelouëte; zij* (het meisken) *wo(r)dt de oeëge verbonne; zij* (de jonge boomen) *wodde* (worden) *iën vör iën de kop uitgebroke; ze zijn de kop uitgewouëd* (afgewaaid); *hijen es de näk gekrokt; doet in ander gi kouëd : ge wodt hummes ok ni gääre kouëd gedouën.* (Doe eenander geen kwaad : gij wordt immers ook niet geerne kwaad gedaan.) *Hijen es de kop ingevalle, deuriëngevalle; hijen es den ärm, de schaar* (den schouder) *uitiëngevalle; hijen es de hand, de voet, den ärm verstökt* (verstuikt); *hijen es den ärm, de biën* (het been) *gebroke. Hijen es den ärm af, nou da zijne zoon doeëd es. Hijen es de biën euver.* (Hij heeft zijn been gebroken.) *Hijen es de oeëg uit, den ärm uitiën.*

De bedrijvende vorm wordt weleens gebruikt in plaats van den lijdenden. *Pätätte groeët genoĕg vör te huëge; grään rijp genoĕg vör te pikke; hoeë druëg* (hooi droog) *genoĕg vör in te hoale; i värke vet genoĕg vör doeëd te doen. Ra* (rauw) *fruit en es ni goed vör te eëte; ka waiter es prijkeleus vör te drinke. Da väs* (versch) *broeëd snedt* (snijdt) *fel eweg. In döstig weër*, weder, dat dorst verwekt. — Ook in Kl.-Br.

Nog kunnen als voorbeelden van zonderlinge woordvoeging en eigenaardige uitdrukkingen aangehaald worden :

De biënhoas (beenhouwers) *zen be hun vliës* (vleesch) *oĕpgeslage.* (De beenhouwers hebben den prijs van hun vleesch verhoogd.) *Dij koei es tijd verkocht.* ('t Is tijd, dat die koe verkocht worde.) *Dij peër es tijd gette.* ('t Is tijd, dat die peer geëten worde.) *Dije klaverzouëd es hoeëg tijd afgedouën.* ('t Is hoog tijd, dat dit klaverzaad afgemaaid worde.) *Dat hoeë* (hooi) *es hoeëg tijd ingehäld* (ingehaald). *Dij boeëme zijn hoeëg tijd gesliënd. Da masken es hoeëg tijd getroud. Dat huis es tijd afgebroken, och het valt in. Dij biëte zijn miër as tijd gekrabd. De pätätte zijn miër as tijd geplant, en 't land lee nog vogelwää.* ('t Is meer dan tijd, dat die patatten geplant waren, en 't land ligt nog onbewerkt.) — Ook in Kl.-Br.

Ich häm (heb) *drij zillen hoeë druëg en twië boĕinder* (bunders) *kore rijp. Dije man hee twië kingere getroud* (die getrouwd zijn), *iën onnuëzel en twië doeëd. Dije pachter hee vier koei vol, iën gekalfd en twië muntig* (gust, niet drachtig). — Ook in Kl.-Br.

Doué häm ich bekans in boĕm gehad : me peäd gink loeëpen, ich viel, en het rad neëve mijne kop deur. (Daar heb ik bijna een erg ongeval gehad : mijn peerd ging loopen, ik viel, en het rad nevens mijnen kop door).

Hij gink doué de han(den) in de täsch en den hoed in den näk.

Hije ziet, dat ter allen dag miër tot cadänse (Fr. DÉCADENCE) *gouët, en toch ni achteruitpääze, zuë.*

Let inne kiër, dat ter ni en komt! (Ge zult zien, dat hij niet komt!)

Ich was mijne bril kwijt; ich alle kanten oan 't zuke (zoeken), *en ni vinge* (vinden)!

As ich het ni en doen, dan o(o)k! (Zeker zal ik het doen.)

Ich zal oĕch doué inne kiër komen höllepe, bij da lawäät doué gedurig. (Ik zal u daar eens komen helpen, gij die daar gedurig gerucht maakt.)

Gouët de gij doué stil zijn, be da vloĕken altijd! (Gaat gij daar eens stil zijn, die daar altijd zit te vloeken!)

Plukt mich doué in bloĕm af! — Moge! (Dat ik maar mochte!)

Draagt da pak eweg. — Mär koĕinne!

Ich zal oĕch ransele. — Joa dääre! (Ja, als gij maar durft!)

Dije kost oĕch wel höllepe. — Joa, ma mär wille! (Die kon u wel helpen. — Ja, als hij maar wilde!)

As ze hum zagen oankome, zij eweg! (Toen zij hem zagen aankomen, spoeden zij zich weg!)

Läk ter het kind zag in 't waiter vallen, hije zijne

kiel uit en het achternoue! (Zoohaast hij het kind zag in 't water vallen, (trok) hij zijnen kiel uit en (sprong) het achterna.)

De teng was kreë doueë, och zij oan 't vieren oan! (De tijding was nauwelijks daar, of zij (vielen) aan 't vieren!)

As ter iemand kain oëp 't ijs lää, ni mankeere! (Indien hij iemand kan om den tuin leiden, (zal hij) er niet aan ontbreken!)

As ter zen ääge bru kost bedriege, doen ok! (Zoo hij zijn eigen broer kon bedriegen, (zou hij het) doen ook!)

Ich en wiët ni, moes ter nog ni hie en es (Ik begrijp niet, hoe (het komt, dat) hij nog niet hier is.)

Ich en begrijp ni, moes dij neute ni miër en avanceere. (Ik begrijp ni (hoe het komt) dat die noten niet beter rijpen.)

Da 'ch mijne God ni en ontzag, ik krokten oëch den näk. (Indien ik mijnen God niet ontzage, ik brake u den nek.)

Alle dage zat; en vloëke en taniere, dat ter dan doet, dat het ni en es um te zegge! (Alle dagen is hij zat; en dan vloekt en raast hij, dat het niet om te zeggen is!)

God wit zal ter kome. (God weet, of hij komen zal; ik niet.)

Kwäste (quæstie) *zal ter kome!* (Wie weet, of hij komen zal!)

Moeë goit der hene? da 'ch kurieus zijn. (Mag ik u vragen, waar gij naartoe gaat?)

Lière, dat ter doet! Drinke, dat ter kain! Hoeë, da ze hämme! (Hooi, dat ze hebben!) *Lui, dat ter was! Hät* (hard), *dat ter liep!*

Hij doet iet va stoëffe! Da volk kain iet va liege! Ge most zoeë zot zijn! indien gij 't durfdet bestaan.....

VOORNAAMWOORDEN.

PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN.

ENKELVOUD.

1e Pers.	2e Pers.	3e Pers. Man.	3e Pers. Vr.	3e Pers. Onz.
N. *Ich.*	N. *Gij.*	N. *Hije, e.*	N. *Zij.*	N. *Het.*
G. *Mijns.*	G. *Oers, oes.*	G. *Zijns.*	G. *Heurs, heus.*	G. *Zijns.*
D. *Mich.*	D. *Oëch.*	D. *Hum.*	D. *Heur.*	D. *Het.*
A. *Mich.*	A. *Oëch.*	A. *Hum.*	A. *Heur.*	A. *Het.*

MEERV.

1e Pers.	2e Pers.	3e Pers.
N. *Wij, weë.*	N. *Gij.*	N. *Zij.*
G. *Os, ous.*	G. *Oers, oes.*	G. *Huns.*
D. *Os, ous.*	D. *Oëch.*	D. *Hun.*
A. *Os, ous.*	A. *Oëch.*	A. *Hun.*

AANM.: De 2e persoon enkelvoud *doe* (du) wordt maar gebruikt in uitdrukkingen als: *Doe lief kind; doëe schälm; doe vlug* (guit); *doeën deugniet;* enz.

In 't mv. zegt men ook: *Wijlis, wellis, weëlings, gijlis, gellis, oëchlis; zijlis, zellis. Wijle, weële; gijle, gelle; zijle, zelle.*

Het wed. ZICH bestaat in de volkstaal niet; men gebruikt daarvoor *hum*, *heur*, *hun*.

In plaats van: ONDER ONS, U, HEN zegt men: *Onder ozze* (onze), *oere*, *hunne*, in uitdrukkingen als: *Ich zal oĕch douë van spreken, as we onder ozze zijn.*

In de vragende wijze en afhankelijke zinnen gebruikt men in plaats van GIJ: *de gij*, *der;* en in plaats van HIJ: *ter. Komt de gij? Komt der? As der nouëziet! — Mag ter kome? As ter mär en komt!*

Ook het onbepaald *men* wordt niet gebruikt; men bezigt daarvoor het pers. vnw. van den 2ⁿ of 3ⁿ pers.: *gij*, *zij;* soms ook wel den lijdenden vorm van 't ww.:

Gij drukt uit, dat de werking door onverschillig welken spraakkundigen persoon gedaan wordt. *Ge koĕint het zoeë zot ni druëmen, as 't kome kain.* (Men kan het zich zoo dwaas niet voorstellen, als 't komen kan.)

Zij duidt aan, dat de werking door den 3ᵉⁿ spraakkundigen persoon gedaan wordt. *Ze zegge, dat het grään dees jouër goeie scheut zal hämme. Ze bälle.* (Men belt.) *Oĕp dij foeër zoue ze oĕch roastig en dul make be da lawäät.* (Op die foor zou men u razend en dul maken met dat laweit.) *Hie en wodt ni gevloĕkt.* (Hier vloekt men niet.) *Douë wodt zoeë al iet van gerinkrankt.* (Men rept er zoo al iets in 't geheim van.)

Waar MEN eenen enkelen persoon zou aanwijzen, bezigt men weleens *iemand. Douë klopt iemand.*

In plaats van ZELF gebruikt men doorgaans *zällever;* ook in de plaats van ZELFS. *Ich häm het zällever gezien. Mich zällever heet ter zoeë afgevange. Moveur hedt de gijle da ni zällever gedouën?* (Waarom hebt gij zelven dat niet gedaan?) *Hije zal da land ni louëte gouën, hijen heet het zällever al gemest.* (Hij zal van dat land niet afzien; hij heeft het zelfs reeds gemest.) — *Va zälleves*, van zelf. *Da gouët va zälleves.* — Zie ook SCH. op ZELVER.

BEZITTELIJKE VOORNAAMWOORDEN.

Mijn; oer; zijn; heur; — *os* of *ous; oer*, *oerlis* of *oule; hun.*

VERBUIGING : Nom., Dat. en Ac., in 't man. enk.:

Vóor eenen klinker, of vóor D, H, R, T : *Mijnen, oeren, zijnen, heuren; ozzen; ouzen; oeren, oerlissen, oulen, hunnen.* — Anders : *mijne, oere, zijne*, enz.

In 't vr. : *Mijn; oer; zijn; heur; os, ous; oer, oerlis, oule, hun.*

In 't onz. vóor eenen klinker, of vóor D, H, R, T : *Mijn, oer, zijn, heur*, enz. — Anders : *Mij, oer, zij, heur, hun*, enz.

Meerv.: *Mijn, oer, zijn*, enz.

AANM.: In plaats van *mij, mijn, mijne, mijnen; zij, zijn, zijne, zijnen* gebruikt men ook: *me, men, menne, mennen; ze, zen, zenne, zennen*, met eene toonlooze of weinig betoonde korte E. *Me peäd* (mijn peerd); *zen huis.*

Men zegt: *Mij* of *me voar* (*voader*), *moeier* (*moeder*), *bru* (broeder), *zuster; mij* of *me schoeëvoar, stiefvoar,*

(*schoeëvoader, stiefvoader*), *schoeëmoeier, stiefmoeier* (*schoeëmoeder, stiefmoeder*), *schoeëbru, stiefbru, schoeëzuster, stiefzuster*. Ook : *Me voader ze peäd* (peerd); *me moeder heur kliëd; os peäd zijn ijze(r)s; os koei heur hore(n)s.*

Verder : *Te mijnes, te oeres, te zijnes, te heures, te ozzes, te ouzes, te oules, te hunnes*, voor : TE MIJNENT, TE UWENT, enz.

AANWIJZENDE VOORNAAMWOORDEN.

Verbuiging : Nom., Dat., en Ac. in 't man enk :
Vóor eenen klinker, of vóor D, H, R, T :
Dezen, dijen, genen. — Anders : *Deze, dije, gene.*
Vr. enk. *Dees, dij, geen.*

Onz. enk. *Dees, dit, dat, geen.* — Vóor eene andere letter dan eenen klinker, of eene D, H, T : *da.* — AANM. : *Gene, genen*, en vooral *geen* wordt zelden gehoord.

Bij de Limburger grens zegt men : *Dad aad peäd* (dat oud peerd), *dad iënig huis.*

Het aanw. *dij, dije, dijen*, komt dikwijls zonder zelfstnw. voor : *Ich häm dij heur soëp uitgeschöpt; ich häm dije zijn saus gegeëve. Ik zal dijen ins deurneme.* (Ik heb die vrouw, dien kerel duchtig berispt. Ik zal dien kerel eens doornemen.)

In plaats van DEZELFDE, HETZELFDE, zegt men *dezällefste, hetzällefste. 't Zijn altijd dezällefste. 't Es mich knap hetzällefste, 't es mich kräk iëns.* — Dat is algemeen in België, zie SCH. op ZELFSTE.

Achter AL gebruikt men steeds, zooals oudtijds, *dij* (die) in plaats van WIE. *Al dij wilt, kain. Ich bezag al dij ich tegekamp* (tegenkwam).

Zoo zegt men ook nevens *al wat : al dat. Da 's al da 'ch kain doen.* (Dat is al dat ik kan doen.) *Al da kost, was te poeët.* (Al dat kon, was te been.)

Ook zegt men : *Al doué i pläksken oan was, widden afgekeud.* (Al degene, waar een pleksken aan was, werden afgekeurd.) *Hije koĕpt al doué ter veur komt.* (Hij koopt al daar hij voor komt.) *Hije traktee(r)t al doué* (of *moeë*) *ter bij komt.* (Hij trakteert al degene, daar (waar) hij bij komt.)

A.

A. De korte A wordt zuiver uitgesproken; zij verandert in de korte *ä* bij de verkleinwoorden : *Bal*, *bälleke; dam*, *dämmeke; pan*, *pänneke*. Deze regel is algemeen; slechts een paar woorden wijken er van af : *Rad*, dat behalve *räkke* ook *raike* heeft, en *vat*, *vaike*. Die klankverandering heeft mede plaats in afgeleide woorden; zoo heeft men van *last*, *lästig;* van *wassen*, *gewässig;* van *hand*, *hännig;* van *hakken*, *häksel;* van *verstand*, *verstännig;* enz. In 't meervoud blijft de A bestaan : *balle*, *damme*, enz. Wanneer in de geschreven taal de korte A verlengd wordt, heeft dit in de volkstaal ook plaats. *Blad* heeft *bloare; rad*, *roare* en *roaze; dal*, *doale; gat*, *goate; glas*, *gloaze; slag*, *sleëge; stad*, *steë; vat voate;* maar *dag* heeft *dage*, *dak*, *dake; graf*, *grave* (1).

---

(1) Soms verandert de korte A in *ää* vóor de *r : dääre* (darren, durven), *häär* (harre), *käär* (karre), *stäär* (star), *späär* (spar), *wääre* (warren).

De lange A klinkt 1° zuiver in *haag*, *kaak*, *zwa*, *haam*, *schaaf*, *baast*, enz. Bij de verkleinwoorden gaat die zuivere lange A in eene lange *ää* of korte *ä* over : *häägske*, *käākske*, *schääfke*, *bääske*, *rämke*. De *ää* verbeeldt eenen blatenden E-klank, waarmede ook de EI uitgesproken wordt.

2° Als *ai* (korte *a* van eene doffe *i* gevolgd) : *schailder* (schalie), *traille* (tralie), *waiter*, *gaitse*, *kaitse*, *faits* (vaatsch).

De *ai* blijft bij de verkleining : *schailderke*.

3° Als *oa* in *voader* (vader), *koal* (kaal), *moal* (maal), *poat* (paart), *hoas*, *toal*.

Bij de verkleinwoorden gaat *oa* in korte *ai* over : *vairke*, *kailkes* (kaaltjes), *mailkes*, *paikke*, enz.

4° Als *ouë*. Die klank kan niet juist verbeeld worden; hij wordt met nagenoeg dezelfde mondopening als de zuivere o uitgesproken, maar luidt veel doffer en laat op 't einde eene doffe E hooren. Hij komt voor in *gouën*, *stouën*, *pouël*, *schouël*, *kouëd* (kwaad), *rouëd*, *drouëd*, *zouëd*, *mouët*, enz. Bij de verkleinwoorden gaat *ouë* in *oi* over, zijnde eene korte *ö*, waarachter eene doffe *i* gehoord wordt : *droike*, *poilke*, *schoilke*.

In Tienen en omstreken blijft de *ouë* : *drouëike*, *pouëlke*.

In 't meerv. blijft de *ouë* overal : *drouës* (draden), *pouële*, enz.

5° Als *ou*, in 't algemeen wat doffer dan de Fr. ô, b. v. : *Toufel*, *woufel*, *schoup*, *roup*. Bij de verklw. gaat die *ou* in de Hoogduitsche ö over : *röpke*,

schöpke; of in *ui* (eene gerekte *ö*, de fr. EU in *fleur*) : *Tuifelke*, *wuifelke*. In 't mv. blijft de *ou*.

6° Als *ä* (korte blatende E) : *mär* (*maar*, in den zin van alleenlijk), *dä* (daar, Fr. VOILA), *niwä* (nietwaar).

7° Als *ää* (lange blatende E) : *Blääker* (blaker), *blääte* (blaten), *gääre* (gaarne), *brää* (braaf, zeer). — AANM. : Bij deze woorden heeft geene klankverwisseling plaats.

8° Als *eë*, de eerste *e* lang en wat doffer dan de zachtlange E, in : *heëst* (haast), *heëzeleër* (hazelaar), den uitgang *leër* voor *laar* in 't algemeen, *sleëg*, *zeëg*, *keës*, *we weëre*, (wij waren). — AANM. : Geene klankverwisseling.

9° Als *oi* (korte O, die tot I overgaat) : *Moind* (maand); mv. *moin;* verklw. *moinneke; noil* (naald).

Daarentegen gebruikt men *a* 1° Voor AU in eenige woorden : *grâ* (grauwen), *graad* (grauw), *blâ* en *blaad* (blauwen en blauw), *flâ* en de afgel. w. *verflâ*, *flâ*, *flaächtig*, *flahättig*, enz. (flauw, verflauwen, flauwen, flauwachtig, flauwhertig).

2° Voor OU. In het N.-W. van 't Hag. is deze regel algemeen, alsook de voorgaande : *a* voor AU; in 't Z.-O. zijn zij dit minder. Daar zegt men ook wel *smaat*, *zaat*, *scha*, *kaad*, *aad*, voor : smout, zout, schouw, koud, oud; maar ook *hout*, *bout*, *goud*, enz., waarvoor men in 't W. deel *haat* of *hait*, *baat* enz. zegt.

De AAI klinkt soms als *oa : froa*, *kroa*, *poa* (paai en paaien); *loa* (*laai* voor *lade*) en verder in de

meeste woorden, waarin de D achter de A in I veranderd is, als MAAI, VLAAI, PLAAI, SCHAAI, STAAI, welke uitgesproken worden : *moa*, *vloa*, *ploa*, *schoa*, *stoa*. ZWAAI van zwade, ovenpaal (zie SCH. op ZWAAL), wordt in de meeste plaatsen *zwoa* uitgesproken, elders *zwou*.

Soms klinkt de AAI als *ouë : brouë* (braai, braaien voor braden), *drouë* (draai en draaien), *gerouë* (geraaien voor geraden), *mouë* (maaien), *nouë* (naaien).

Rondom Tienen zegt men : *boaje* (baaien), *brouëje* (braaien), *nouëje* (naaien).

De AU klinkt als *ou* (5e klank der A) : *Pous*, *pouw*, enz.

Vóór de R wordt veelal de *ä*, de *ää* of de *eä* gebruikt in plaats van de A : *ärm*, *käär*, *eär* en *eäd* (aarde), *värreke* (varken), *steät* (staart), *heäd* (haard), *weäd* (waard), *zweäd* (zwaard), *peäd* (paard), *hät* (hart). — AANM. : Aan de Z.-O. grens des Hag. hoort men naast *steät*, *zwät*, *hät*, ook *stat*, *zwat*, *hat*.

AAI, ook HAAI, tųs. Veelal door *joëng* (jongen) gevolgd, drukt *aai* eene aandoening van droefheid of van pijn uit : *Aai*, *aai*, *aai! 't Es wieral 'nen ijle; 't es wéal 'nen ijle!* ('t Is alwêer mislukt!) *Aai*, *aai*, *aai! Ich en kain het ni mië* (meer) *uitstouën! Aai-joëng-ä! Wa*(*t*) *pijn!*

AAN *(oan)*, met ER bij : *ter oan*, wordt als bijv. gebruik in de uitdrukking : *ter oan zijn*, er aangemaakt zijn, zie AANMAKEN. — Verloren zijn.

Gij zijt ter oan, gij kunt niet meer winnen. *Dije zikken* (zieke) *es ter oan*, *moëit ter oan*, zal sterven. — Ook in Kl.-Br.

AANBROK, z. vr. (bij SCH. m.), wordt ook *ambrok*, *lambrok* uitgesproken. Lijn, waaraan het klitsenspel aanvang neemt. — AANM. : Elders *meet*, *bällemeet*.

AANDRACHT *(oandracht)*, z. vr. Daad van aandragen, zie dit w. *Hedt de gij oer oandracht al gedouën?* (Hebt gij uwe *aandracht* al gedaan?)

AANDRAGEN *(oandrage)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : droeg oan*, *heet oangedrage*. Aangift doen, Fr. DÉCLARER. *Ich moëit me kind oandrage*, mijn kind doen inschrijven (in tegenstelling van *afdragen*, zie dat w.).

AANEEN *(oaniën)*, bijw. In twist, in gevecht. *Zoo gauw dij twië makandere zien*, *zijn ze oaniën*. (Zoohaast die twee malkanderen zien, zijn ze aaneen, aan 't twisten, aan 't vechten.) — AANM. : AANEEN vormt ook tal van samenstellingen, die elders niet opgegeven zijn en hier volgen.

AANEENFLIKKEN *(oaniënflikke)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flikten oaniën*, *heet oaniëngeflikt*. Uit *flikken* en *aaneen* in den zin van verbinding. Spoedig en zonder groote inspanning samenstellen. *Hije flikte mich douë algauw in diskoersken* (redevoeringsken) *oaniën*.

AANEENFRUTSELEN *(oaniënfrutsele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : frutselden oaniën*, *heet oaniëngefrutseld*. Uit *frutselen*, kloteren, en *aaneen*.

Gij koëint nog al van alles : zodt de gij da kettinkske ni koëinnen oaniënfrutsele?

AANEENGERAKEN *(oaniëngerake)*, bed. sch. zw. ww., met *zijn : gerakten oaniën, es oaniëngerakt.* Uit *geraken* en *aaneen* in den zin van aanraking. Fig. : Aan 't strijden vallen, 't zij door woorden, 't zij door daden. *As dij twië oaniëngeraken* (aan 't twisten), *en komt ter gin ing* (einde) *oan. As de Dötse* (Duitschers) *en de Frans(ch)e wier* (weer) *oaniëngerake, dan zal het ter nog ärger stöbbe* (stuiven). — Ook in Kl.-Br.

AANEENHANGEN *(oaniënhange)*, onz. sch. st. ww. VERG. : *Oaniënhange läk 'ne kläs* (aaneenhangen als een klis), *läk in ketting* (gelijk eene ketting) ; *läk gekapt stroeë.* — Ook in Kl.-Br.

AANEENHEKSEN *(oaniënhäkse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : häksten oaniën, heet oaniëngehäkst.* Uit *heksen* en *aaneen* in den zin van verbinding. *Moes* (hoe) *hedt de gij dat dink oaniëngehäkst gekrege?* door onbekende middelen aaneengemaakt?

AANEENHELPEN *(oaniënhöllepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : hilp, holp oaniën, heet oaniëngeholpe.* Uit *helpen* en *aaneen* in den zin van aanraking. Fig. : Aan 't strijden zetten. *Dije groeëte wabben* (domkop) *hee ze pläzier in de klään joënges* (kleine jongens) *oaniën te höllepe*, ze te doen kijven en twisten of te doen vechten.

AANEENHUSSEN *(oaniënhusse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : husten oaniën, heet oaniën-*

gehust. Uit *hussen*, hitsen (zie SCH.) en *aaneen* in den zin van aanraking. Aanhitsen tot twisten of tot vechten. *Dije kouëjoëng* (kwajongen) *hust dij hönkes* (hondjes) *altijd oaniën. De twië parties widde* (werden) *van summige persoeënen oaniëngehust.*

AANEENKLEUTEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kleuterden oaniën, heet oaniëngekleuterd.* Uit *kleuteren* (kloteren), en *aaneen* in den zin van verbinding. Iets door kleuteren samenstellen. *Ozze* (onze) *geboer heet i nief machine vör biëte te krabben oaniëngekleuterd.* — Zie DE JAGER, Freq. op KLEUTEREN.

AANEENKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg oaniën, heet oaniëngekrege.* Uit *krijgen* en *aaneen* in den zin van verbinding. Aan elkander gebracht krijgen. *Hije moëit färm spättele* (spartelen) *vör de twië inge* (einden) *van 't jouër oaniën te krijge.* — In den zin van aanraking. *Hije leëft, as hije ter kain intigen oaniënkrijge*, aan 't vechten of twisten krijgen. — Ook in Kl.-Br.

AANEENLAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lapten oaniën, heet oaniëngelapt.* Uit *lappen* en *aaneen* in den zin van verbinding. Door lappen te zamen houden. *Dij vrouw wit* (weet) *heur kliëre goed oaniën te lappen.* — Fig. : *Hijen heet douë inne flinke brief oaniëngelapt*, opgesteld. — Ook in Kl.-Br.

AANEENMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : makten oaniën, heet oaniëngemakt.* Uit *maken* en *aaneen* in den zin van verbinding. Maken dat de gescheiden deelen tot een geheel worden.

Twië stukke ketting oaniënmake. — Ook in Kl.-Br.

AANEENMARTELEN *(oaniënmättele)*, bed. sch. zw. ww., met hebben : *mättelden oaniën, heet oaniëngemätteld.* Uit *martelen*, knoeien, en *aaneen* in den zin van verbinding. Al sukkelend aan elkander krijgen. *Inne brief oaniënmättele.*

AANEENSPETEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben :* Pres. *Ik speet oaniën, gij spet —, hije spet —, wij spete —, gij spet —, zij spete —. Spetten oaniën, heet oaniëngespet.* Uit *speten* (met eene speld, doorn, enz. vaststeken), en *aaneen* in den zin van verbinding. Het eene deel aan het andere speten. *Men broëk es gescheud; geft mich in späl vör de stukken oaniën te spete.* (Mijne broek is gescheurd; geef mij eene speld om de stukken aaneen te speten.) — Ook in Kl.-Br.

AANEENSPINNEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : spon oaniën, heet oaniëngesponne.* Uit *spinnen* en *aaneen* in den zin van verbinding. Door spinnen, uitdenken, verzinnen, tot een geheel brengen. *Al wat ter vertelt, zijn niks as leuges, dij ter oaniënspint.* (Al wat hij vertelt, zijn niets dan leugens, die hij aaneenspint.) — Ook in Kl.-Br.

AANEENSTOOTEN *(oaniënstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet oaniën, heet oaniëngestoeëte.* Uit *stooten* en *aaneen* in den zin van verbinding. Fig. Samenstellen. *I lieken* (liedje) *oaniënstoeëte.*

AANEENTRODDELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : troddelden oaniën, heet oaniëngetroddeld.* Uit *troddelen* en *aaneen* in den zin van ver-

binding. Slordig aaneenmaken. *Ziet 'ne kiër moes (woes, hoes) dat dije jak oaniëngetroddeld es* (Zie eens, hoe die jak aaneengetroddeld is).

AANEENVALLEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : vielen oaniën, zijn oaniëngevalle.* Uit *vallen*, waarbij hier vechten onder verstaan wordt, en *aaneen*. Beginnen te vechten. *Zij vielen oaniën läk (gelijk) de hon(den).*

AANEENZETTEN, bed. sch. zw. ww. Zie Woordenb. Uit *zetten*, in overdrachtelijke beteekenis van hitsen, en *aaneen* in den zin van aanraking. Aan 't twisten of aan 't vechten zetten.

AANGAAN *(oangouën)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gonk oan, heet, es, oangegouën.* Uit *gaan* en *aan* in verschillende opvattingen. Onz. met *aan* in den zin van verwijdering. Al gaande zich verwijderen. *Ich kaïn hie niks blijve doen, ich gouën mär oan* (Ik kan hier niets blijven doen, ik ga maar weg). *Hijen es stillekes oangegouën zonder te betoale.* Bed. Betreffen, aanbelangen. SPREEKW. : *Dij de koei oangouët, nemt ze be 't ziël* (Wien de koe aangaat, neme ze bij 't zeel), wien de zaak aanbelangt, trekke zich die aan. Zie ook Kil. — Deze uitdrukking gebruikt men ook in Kl.-Br.

AANGEVEN *(oangeëve)*, onz. sch. st. ww., met hebben : *gaf oan, heet oangegeëve.* Uit *geven* en *aan* in den zin van richting. Kijven, smalen. *Hije doe niks as oangeëve, dat het weêr zoo slecht es* (Hij doet niets dan knorren, dat het weêr zoo slecht is). Zie Woordenb.

AANGRIJPEN, bed. sch. st. ww., met *hebben*. Zie Woordenb. *Ten oangrijpes kome*, komen terwijl iets gedaan wordt. *De boas kamp just ten oangrijpes, toen ze in flesch woaën ewegfompele* (De baas kwam juist ten aangrijpens, toen ze eene flesch wilden wegmoffelen).

AANHOUDEN *(oanhouë* en *oanhouve)*, onz. sch. onr. ww. Zie Woordenb., III, 1, b). Vrijen, verkeeren. — *Jan heet drij jouër me(t) Kato oangehouven, en nou trout ter me(t) Siska* (Jan heeft drij jaar met Kato aangehouden, en nu trouwt hij met Siska). — Ongeoorloofde betrekking hebben. *Dije man hodt met in andere oan* (dan zijne vrouw). — Ook in Kl. Br.-gebruikt.

AANKNUTSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knutselden oan, heet oangeknutseld*. Op eene vreemde wijze kleeden : *Da masken es altijd oadig oangeknutseld* (Dat meisje is altijd aardig aangekleed). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AANKOEDEREN *(oankoëidere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : koëiderden oan, heet oangekoëiderd*. Uit *koederen*, jagen, hitsen, en *aan*, in den zin van toeneming. Aanwakkeren om te werken. *As summige werkliê nie ewat aangekoëiderd wodde, doen zij weinig af* (Als sommige werkliê niet wat aangejaagd worden, doen zij weinig af).

AANKOMEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn*. *Iemand zien oankome* (zie SCH.), beteekent ook : Te duur doen betalen. *As ze oĕch zoeëveul vör da lijvoad gereëkend hämme, hämme ze oĕch ok zien*

oankome (Als ze u zooveel voor dit lijnwaad gerekend hebben, hebben ze u ook zien aankomen). *Da komt just oan*, dat is juist genoeg. *Kreë oankome; na oankome*, nauwelijks genoeg zijn. — Ook in Kl.-Br.

AANMAKEN *(oanmake)*, bed. sch. zw. ww., zie Woordenb., proces-verbaal maken, in contraventie slaan. *De veldwachter heet in vrouw ter oangemakt vör ewa voeier in het grään te plukke.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AANNEMEN *(oanneme)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : namp oan, heet oangenome.* Uit *nemen* en *aan* in den zin van aanraking. Aanranden. *Oĕp dij plek zijn ter al verscheiën oangenome. Douë hee mich meleëven nog niemand ni oangenome* (Op die plaats zijn er al verscheidenen aangerand. Er heeft mij nog nooit iemand aangerand).

AANPAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : pakten oan, heet oangepakt.* Uit *pakken* en *aan* in den zin van bereiken van een doel. Gelukken. *Ik krijg schoeën koate genoeg, as zij mär wilden oanpakke* (Ik krijg schoone kaarten genoeg, als ze maar wilden aanpakken), (de eene met de andere overeenkomen). *Hijen heet al van alles ondernome, ma niks da wou oanpakke* (Hij heeft al van alles ondernomen, maar niets dat wilde aanpakken).

AANSLAAN *(oansloué)*, onz. sch. onr. ww. met *zijn : sloeg oan, es oangeslage.* Uit *slaan* in fig. opvatting, en *aan* in den zin van vasthechting. In 't algemeen van gewassen gezegd, die door de

hitte hun sap verliezen. *Gräängewasse slouën oan*, wanneer een te langdurig en te hevig heet weder het graan rijpt eer het volkomen is. *Houtgewas slouët oan*, wanneer de schors zoo aan het hout kleeft, dat zij er moeilijk of niet kan van afgescheiden worden. *Me(t) zoeë'n hitten es de tärf op twië, drij dagen oangeslage. Ge koĕint dat takhout ni mië geblekt krijge : 't es hiĕlegans oangeslage* (Met zoo eene hitte is de tarwe op twee drie dagen aangeslagen. Ge kunt dat takhout niet meer geblekt krijgen : 't is heel en gansch aangeslagen). Verder beteekent *aanslaan* nog : den glans verdooven, Fr. *ternir*, en : verbleeken, vermageren, Fr. *blêmir*.

AANSLAG, *z.* m. Verbindingslat in het midden eener vleugeldeur, ook *makelaar* geheeten, zoowel in 't Hag. als te Brugge. Zie Woordenb., 2, b; ook SCH. op MAKELAAR.

AANSLOBBEREN *(oansloĕbbere)*, bed. sch. *zw.* ww., met *hebben : sloĕbberden oan*, *heet oangesloĕbberd*. Uit *slobberen* en *aan*, in den zin van aanhechting. Het woord komt van *slobber*, allerlei dun en gemeen eten, en beteekent mesten door wat slobber te geven. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AANSTOUWEN *(oanstoa)*, bed. sch. *zw.* ww., met *hebben : stouden oan*, *heet oangestoud*. Zie Woordb. d. N. T. De schrijvers daarvan maken onderscheid tusschen *aanstouwen* en *aanstuwen*. In 't Hag. wordt alleen *aanstouwen* gebruikt en nog wel in de overdrachtelijke beteekenis van *aanstuwen*, welke door genoemde schrijvers als heden

buiten gebruik zijnde wordt voorgesteld. *Dije man moĕit ewat oangestoud wodden, annes gerakt ter nie in gank* (Die man moet wat aangestouwd, aangespoord worden, anders geraakt hij niet in gang). Zie ook KIL., die het woord door *stimulare* vertolkt. Het behoort ook in Kl.-Br. te huis.

AANTAMPEN *(oantampe)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : tampten oan, heet oangetampt*. Uit *tampen* en *aan*. Door tampen bekend maken, dat een kerkdienst gaat beginnen. *De köster gouët vör de mes oantampe. De mes es al oangetampt* in plaats van : voor de mis is al aangetampt. Verg. SCH. op INTAMPEN.

AANVOEDEREN *(oanvoeiere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : voeierden oan, heet oangevoeierd*. Uit *voederen*, van voeder, en *aan*. Min of meer mesten. *As da peäd zal ewat oangevoeierd zijn, zal het ins zooveul tuëne* (Als dat peerd zal wat aangevoederd zijn, zal het eens zooveel toonen, schijnen). *Wij gouën dij koei wat aanvoeieren en ze dan zien te verkoeëpe; vet koĕinne wij ze nie make.*

AANZEGGEN *(oanzegge)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : zee, zeden oan, heet oangezeed*. Uit *zeggen* en *aan* in den zin van richting naar een doel. Met het onbepaalde *het* tot voorw. en een persoon tot doel. Op het hart drukken. *Ich hem het hum genoĕg oangezeed, ma douë'n was gin huëren oan.* (Ik heb het hem genoeg aangezegd, ik heb hem genoeg vermaand, maar er was geen hooren aan) — (hij wilde niet luisteren).

AAP, z. m. SPREEKW. : *Ge moëit innen aap gin bakkese lïere make*, gij moet dien persoon geene knepen leeren, hij zit er vol van. *Gij koëint innen aën aap gin nieve bakkese lïere make*, oude gewoonten zijn niet licht af te breken, die man moet versleten worden, zoo hij is. *Met iemand den aap scheëre*, met iemand den gek scheren.

AAR *(ouër)*, z. vr., adder. De aâr geeft, meent men, een zeer aangenaam geluid, en vandaar de vergelijking : *Zinge läk in ouër*. Van een meisje, dat niet zeer zachtzinnig is, zegt men ook : *'t Es in ouër*, soms ook : *'t Es in houër*, maar dan is de *h* er ten overvloede bijgevoegd als in *hoven* voor oven.

AARBUSSEL, z. vr. Bussel kort stroo en aren ondereengemengeld. SCH. geeft *aarling*, *kortstroo* en *kortbussel*.

AARDE, z. (vr.) o., zie *Eär*.

AAS, in 't kaartspel, z. (o.) m.

AARDMUSCH, z. v. Doorngrasmusch, Fr. *fauvette grisette*.

ABONDANCE, z. vr., in 't whistspel, alleen gaan voor negen trekken.

ACHTER, voorz., *Achter iemand gouën*, *kome*, fig. uitdrukking, die beteekent : hem eenig leed zoeken aan te doen, om hem iets betaald te zetten, hem straffen. *Hijen hee mich dääre tegewerke, ma ich zal ins achter hum gouën* (Hij heeft mij durven tegenwerken, maar ik zal hem dit betaald zetten), ik zal hem op de eene of andere wijze doen schade

lijden. *Männeke, männeke, oer moeier zal achter oĕch gouën, achter oĕch kome* (Manneken, manneken, uwe moeder zal u straffen).

ACHTERDRAGEN, wed. onsch. st. ww., met *hebben : achterdroeg hum, heet hum achterdragen. Zich in iets achterdragen*, om iets treuren. *Als dijen hum douëin zoo blijft achterdrage, zal hije ter nog zik van wodde* (Als die (persoon) zich daarmede zoo blijft kwellen, zal hij er nog ziek van worden).

ACHTERHALEN *(achterhoale)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : achterhälde, heet achterhäld.* Zie Woordenb., volgens hetwelk dit woord in de bet. van *ontdekken* thans ongewoon zou zijn. In 't Hag. hoort men het gedurig in dien zin gebruikt, als bij het opgegeven vers van Bild. : *Augustus.... heeft alles achterhaald.* Zoo hoort men : *Zoeë ich kain achterhoale wie het gedouën heet, dije zal ter in pijp vör stoppen.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ACHTERLOOPEN (*achterloeëpe*), bed. onsch. st. ww., met *hebben : achterliep, heet achterloeëpe.* Uit *loopen* en *achter.* Het wordt gebr. in denzelfden zin als achterhalen, voor ontdekken; alleenlijk drukt het mogelijk eene grootere inspanning uit. *As de gij koĕint achterloeëpe moeëdat de boek gebleven es, zult de gij in goei beloeëning krijge.* Achterloopen heeft daarbij nog de bet. van : bekomen na het ontdekken. *Moeë hedt de gij dij moad achterloeëpe? Ich moĕit zien ieverans beëter zouëgrään te achterloeëpe* (Waar hebt gij die meid achterloopen? Ik moet

zien iewers beter zaaigraan te achterloopen. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ACHTERNARENKELEN *(achternoueränkele)*, bed. sch. zw., ww. met *hebben : ränkelden achternouë heet achternouëgerankeld*. Uit *renkelen*, uit alle macht loopen, en *achterna*. Achternazetten. *Den deugeniet ha hum uit de litse gezet, ma de garde ränkelden hum achternouë* (De deugniet had zich uit de litsen gezet, (uit de voeten gemaakt), maar de garde, (veldwachter), renkelde hem achterna). — Fig. beteekent achternarenkelen : met vijandelijke inzichten achtervolgen. *Hijen hee mich i stuk land onderhuud, ma ich zal hum achternouëränkele* (Hij heeft mij een stuk land onderhuurd, maar ik zal hem achternarenkelen). Zie NARENKELEN. — In Kl.-Br. : achternarinkelen.

ACHTERNARITSEN *(achternouëritse)*, bed. sch. zw. ww. met *zijn : ritsten achternouë, es achternouëgeritst*. Uit *ritsen*, snel en lichtjes bewegen (loopen, glijden, enz.), en *achterna*. Ter sluik volgen. *Ich ha hum verboie mee te gouën, ma hije was mich toch achternouëgeritst* (Ik had hem verboden mee te gaan, maar hij was mij toch achternageritst). — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie DE JAGER Freq. op RITSELEN.

ACHTERNAVIJSTEN *(achternouëvijste)*, bed. sch. zw. ww. met *zijn : veest achternouë, es achternouëgeveeste*. Uit *vijsten* in den zin van sluipen, en *achterna*. Sluipend volgen. *Hije veest hum alle kanten achternouĕ (van achternouĕ) läk in hönke*,

zeker vör iet vast te krijge (Hij veest hem alle kanten achterna gelijk een hondje, zeker (waarschijnlijk) voor (om) iets vast te krijgen).

ACHTEROP, bijw. *Länst* (langs) *achteroëp*, *van achteroëp*, barsche ontkenning of weigering. *Länst achteroëp zult de gij' meegouën* (langs achterop zult gij meegaan). *Krijg ich i stuk appel? Van achteroëp!*

ACHTEROVERMORGEN *(t'achteuvermörge)*, bijw. De dag na overmorgen, bij POMEY : *die abhinc quarto*, gelijk achtereergisteren *(t'achtiërgistere)*, de dag voor eergisteren, bij POMEY : *nudiusquartus*. — Zie ook KIL.

ACHTERUITTREKKEN, onz. sch. st. ww. met *hebben* en *zijn : trok achteruit*, *heet*, *es achteruitgetrokke*. Uit *trekken*, bewegen, en *achteruit*, zich terugtrekken. *As 't op 't schopscheëren oankomt*, *trekt ter achteruit* (als 't op 't schaapscheren (op 't punt van handelen) aankomt, trekt hij achteruit).

ACHTERUITPEINZEN *(achteruitpääze)*, onz. sch. zw. ww. met *hebben : pääsden achteruit*, *heet achteruitgepääsd*. Denken op hetgene voorbij is met bekommernis voor de gevolgen. *Hije ziet*, *dat ter allen dag miër tot cadence gouët*, *en toch ni achteruitpääze*, *zuë* (hij ziet, dat hij allen dag meer tot (dé)cadencie gaat, en toch (zal hij) niet achteruitpeinzen, zulle, hoor). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ADVOCAAT, z. m. VERG.: *Leëze*, *reëkere*, *schrijve*, *klappe*, *liëre läk 'nen avekouët*, voortreffelijk lezen, rekenen, schrijven, klappen, leeren. *'t Es 'nen*

avekouët, 't is een allerverstandigste. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie ook VAN DALE.

AF, bijw. In talrijke samenstellingen met ww. drukt *af* een *overtreffen* uit. *Iemand afzingen*, iemand overtreffen in 't zingen. Dergelijke samenstellingen zijn onder andere : *afakkeren*, *afbabbelen*, *afbinden (afbinje)*, *afdansen*, *afdoen*, *afdorschen (afdosse)*, *afdragen*, *afdraven*, *afdrinken*, *afeten (afeëten)*, *afgaan (afgouën)*, *afjagen*, *afklappen*, *aflezen (afleëze)*, *afmaaien (afmouë)*, *afmetselen (afmätse)*, *afnaaien (afnouë)*, *afschrijven*, enz. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFAKKEREN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : akkerden af*, *heet afgeakkerd*. Uit *akkeren*, ploegen, en *af*. *Land afakkere*, land dat in bedden ligt, plat akkeren, om het daarna weer op te akkeren, in bedden te ploegen. *In den oëpgank wodt het patatteland afgeakkerd*, *klään geëegd*, *gemest en opgezouëvood* (In den opgang (de lente) wordt het patattenland afgeakkerd, klein geëgd, gemest en opgezaaivoord). *Iemand afakkere*, iemand overtreffen in 't ploegen. *Wie zal ozze knächt afakkere* (Wie zal onzen knecht afakkeren) ? — AANM. In plaats van *afakkeren* zegt men ook wel *afrijden (afrije)*.

AFBEENEN *(afbiëne)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : biënden af*, *heet afgebiënd*. Zie Woordenb. — Ook : overtreffen in 't gaan. *Hum zal niemand gemäkkeläk afbiëne* (Hem zal niemand gemakkelijk afbeenen).

AFBINDEN *(afbinje)*, bed. sch. st. ww. met *hebben : bond af*, *heet afgebonne*. — Zie Woordenb.

— *Schaarhout afbinje*, schaarhout afkappen en in *hätsels*, bossen, binden. *As de gij dije koeëp hout afbingt, moëit de gij wel zörge, dat de gij de vitsgeäde uitwörpt* (Als gij dien koop hout afbindt, moet gij wel zorgen, dat gij de vitsgeerden uitwerpt). *Iemand afbinje*, iemand overtreffen in 't binden. *Ich zou wel wille zien, wie dat hum* (hem) *zou afbinje.* — AANM. Men zegt ook *afbosse(n)* en *afmake(n)*.

AFBOSSEN *(afbosse)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben : bosten af, heet afgebost.* Uit *bossen*, botsen (zie SCH. op BOESEN), houwen, en *af*. *Schaarhout afbosse*, schaarhout afkappen om het daarna op te binden. *Ge zult nog al moge bezig zijn, iëdat* (eerdat) *de gij dije koeëp afgebost het* (hebt).

AFBRANDEN *(afbranne)*. Zie Woordenb. — *Iemand afbranne* wordt fig. gezegd voor : iemand bezoeken en hem daardoor in kosten zetten. *Hijen heet os zoolank verzoëcht; we zullen hum 'ne kiër gouën afbranne* (Hij heeft ons zoolang verzocht; we zullen hem eens gaan afbranden).

AFBRENGEN *(afbrinje)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : brocht af, heet afgebrocht.* Zie Woordenb. — *Afbrengen* heeft nog de beteekenis van afleeren, doen laten. *Ich zal oëch dij lilleke maniere wel afbrinje* (Ik zal u die leelijke manieren wel afbrengen). In KIL *avocare, removere a proposito.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFDEELEN *(afdääle)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : dälden af, heet afgedäld. Tegen iemand afdääle*, te zamen met iemand deelen. *Hije krijgt in*

poat veuruit, en dan moëit ter nog tege den anderen afdääle (Hij krijgt eene paart vooruit, en dan moet hij nog tegen den andere afdeelen). *Zie* KIL. — ZEGSW. : *Tegen den deurstijl afdääle* eene erfenis geheel alleen bekomen. — Ook in Kl.-Br.

AFDISPUTEEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : disputeeden af, heet afgedisputeed.* Uit *disputeeren*, redetwisten, en *af* in den zin van 1° verwijdering. Het tegendeel beweren. *Läk ich mijne mond opedoen, es ter geriëd vör mich af te disputeeren* (Zoodra ik mijnen mond opendoe, is hij gereed voor (om) mij af te disputeeren). — Van het tegendeel overtuigen. *Da zult de gij mich toch nie afdisputeere* (Dat zult gij mij toch niet afdisputeeren). — Overtreffen in 't disputeeren. *Hije zal hum ni gemäkkeläk louëten afdisputeere* (Hij zal zich niet gemakkelijk laten afdisputeeren).

AFDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed af, heet afgedouën. Iemand iet afdoen*, iemand in iets overtreffen. *Hijen hee tege de lap geschote; doet hum da 'ne kiër af* (Hij heeft tegen den lap geschoten; doe hem dat eens af)! *Iemand de boad* (den baard) *afdoen*, eigenlijk : hem den baard afscheren, maar fig. : iemand overtreffen. *In 't schrijve kain* (kan) *hum* (hem) *niemand de boad afdoen.* — Ook in Kl.-Br.

AFDRAAIEN *(afdrouë)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben : drouëden af, heet afgedrouëd.* Uit *draaien*, maken, en *af* in den zin van voltooiing. Met spoed afmaken, met het bijdenkbeeld van : met weinig

zorg. *Hijen hee mich doüë algau i poar schoenen afgedroüëd, ma ze zijn ter hene* (Hij heeft mij daar algauw een paar schoenen afgedraaid, maar zij zijn er henen; hunne weerde is in evenredigheid van den besteden tijd).

AFDRACHT, z. v. Daad van afdragen; zie dit woord 1e opvatting. *Iëdat de gij da kind lot begrave, moëit de gij zijn afdracht doen* (Eer gij dat kind laat begraven, moet gij zijne afdracht doen).

AFDRAGEN, bed. sch. st. ww. met *hebben : droeg af, heet afgedrage.* Zie Woordenb. — Dit woord heeft nog de beteekenis van 1° een overlijden bij den ambtenaar des burgerlijken stands aangeven. *Da kind was nog mär in poar dagen oangedragen, en ich moëit het al gouën afdrage* (Dit kind was nog maar een paar dagen aangedragen, en ik moet het al gaan afdragen). — 2° Overtreffen in 't dragen. *Os moad draagt op heur gemak inne zak tärf de zölder oëp; joa, 't zou moëiten inne stärke kadee zijn, dijen heur zou afdrage* (Onze meid draagt op heur gemak eenen zak tarwe den zolder op; ja, 't zou moeten een sterke kerel zijn, die haar zou afdragen).

AFDROOZEN *(afdroeëze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : droeësden af, heet afgedroeësd.* Uit *droozen*, geweld doen om aan eene natuurlijke behoefte te voldoen, en *af* in den zin van verwijdering. *Dij koei moëite wij muntig verkoeëpe : zij droeëst heur lijf af* (Die koei moeten wij muntig, ledig, verkoopen : zij droost heur lijf af).

AFFLIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flikten af, heet afgeflikt.* Uit *flikken*, vervaardigen, en *af* in den zin van voltooiing. Spoedig afmaken, zonder nochtans door overhaasting te bederven. *Ich gouën oěch da brifken ins op iën, twië, drij afflikke* (Ik ga u dat briefken eens op een, twee, drij afflikken). — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — *Z*ie mede DE BO.

AFFLONKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flonkten af, heet afgeflonkt.* Uit *flonken*, met de platte hand slaan, en *af* in den zin van : ten einde toe. Eene volle rekening slagen geven. *Ich zal de kouë-jong färm afflonke* (Ik zal den kwaden jongen ferm afflonken).

AFFONKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : fonkten af, heet afgefonkt.* Uit *fonken*, slaan en stompen, en *af* in den zin van : ten einde toe. Eene volle rekening slagen toedienen. *Dij stief-moeier heet da kind wier oan 't affonke geweëst* (Die stiefmoeder is dat kind weêr aan 't affonken geweest). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFFRONT, z. o. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Affronte vör complimänte neme*, doen alsof men aangedanen hoon niet gevoelde. Van onbeschaamden gezegd, die met geene affronten te verjagen zijn. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFGAAN *(afgouën)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *zijn* en *hebben : gonk af, es, heet afgegouën.* Zie Woordenb. — In tegenstelling van 't gene aldaar (942, II, 1) gezegd wordt van 't afgaan van koop-

waren, beteekent zulks in 't Hag. : in prijs verminderen, in tegenstelling van opgaan, in prijs stijgen. *De tärf es deze mätdag ewat afgegouën* (De tarwe is dezen marktdag wat afgegaan). *Koeëpwoar louëten afgouën* bij openbare verkoopingen, die laten toewijzen. *As ze vör mijn hoeë ni genoëg wille geëve, louët ich het ni afgouën* (Als ze voor mijn hooi niet genoeg willen geven, laat ik het niet afgaan). — *In wää* (eene weide), *inne bosch, in pläk* (eene plek) *land*, enz. *afgouën*, die zaken onderzoeken. *Ich moëit nog drij koeëpe boeëmen afgouën* (Ik moet nog drij koopen boomen afgaan) om er de weerde van op te nemen. — *Persoeënen afgouën*, zich bij den eenen voor, den anderen na begeven om hun iets te vragen of te melden. *Ge moëit beginne met al dij van den rouëd zijn, af te gouën* (Gij moet beginnen met al die van den raad zijn, af te gaan) om hunne stem te vragen. — *Iemand afgouën*, hem overtreffen in 't gaan. *Douë en hee mich nog niemand koëinnen* (kunnen) *afgouën*, beter gaan dan ik. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFGANG *(afgank)*, z. m. Zie Woordenb. I, 4. In den zin van afnemen wordt het woord ellipt. gebruikt voor : het afnemen des jaars, najaar, in tegenstelling van : opgang, voorjaar.

AFGESTOOTEN, verl. deelw. *Afgestoeëte kome*, afkomen, aankomen. *Zie da brukken en da zusterke douë ins afgestoeëte kome* (Zie dat broerken en dat zusterken daar eens afgestooten komen). — Ook in Kl.-Br.

AFGEVEN *(afgeëve)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : gaf af, heet afgegeëve.* Zie Woordenb. 970, a, waar *afgeven* in den zin van : « eene gedachte.... met woorden te kennen geven » als verouderd wordt opgegeven, evenals bij VAN DALE. In 't Hag. is die beteekenis nog altijd frisch en jong. Daar hoort men gedurig : *Dije kain het afgeëve*, die (persoon) kan wel spreken. *Dat hedt de gij douë wel afgegeëve! Da kind gaf het zoeëwel af, dat de miëster tervan verwonderd was.* — Onz. Toegeven, zich ten ondere geven, aflaten. *As der gelijk hedt, moĕit der vör niemand ni afgeëve* (Als ge (men) gelijk hebt, moet gij (men) voor niemand afgeven). *Ich geëf ni af, al bleef mijn broĕk ter oan* (Ik geef niet af, houd niet op, al bleve mijne broek er aan, al verloor ik al wat ik bezit). *Dijen hoan geft ni af* (Die haan geeft niet af, houdt niet op met vechten). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFGORDELEN *(afgeuëdele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : geuëdelden af, heet afgegeuëdeld.* Uit *gordelen*, met den gordel slaan, en *af* in den zin van : ten einde toe. Afzweepen. *Ziet 'ne kiër, moes dat dije beul van 'ne knächt zij(n) peäd afgeuëdelt* (Zie eenen keer, hoe dat die beul van eenen knecht zijn peerd afgordelt)!

AFGORREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : gorden af, heet afgegord.* Uit *gorren*, slaan, en *af* in den zin van ten einde toe. Veel slagen geven met eenen stok, zweep, enz. *Dije voar gort zijne zoon dek genoĕg af, ma 't en hölpt ni* (Die vader gort

zijnen zoon dikwijls genoeg af, maar het helpt niet). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFHALEN *(afhoale)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hälden af*, *heet afgehäld*. Zie Woordenb. 1007, II, A. — *In vrucht van de moeder afhoalen*, eene vrucht uit den schoot der moeder halen. *Het kalf lee ni goed : de peädemiëster moĕit het komen afhoale* (Het kalf ligt niet goed : de peerdemeester (veearts) moet het komen afhalen). — *I lieken afhoale*, een liedje zingen. *Inne flikker afhoale*, dansen. *In toĕinken afhoale*, een toontje spelen.

AFHANDELEN, bed. sch. zw. ww. Zie Woordenb. 1010, I. Aldaar heet het, dat dit ww. in den zin van : iets door handel van den eigenaar te verkrijgen, niet meer gebruikt wordt. In 't Hag. hoort men dagelijks onder andere zeggen : *Ich gouën dije zijn koeë kudden ins afhandele* (Ik ga (den) dien zijne kooi jonge verkens eens afhandelen (afkoopen). — Zie DE JAGER, Frequent.

AFHANG *(afhank)*, z. m. Bouw ter verbreeding aan eenen anderen derwijze toegevoegd, dat zijn dak eene voortzetting is van het eerste. Dit dak komt dan ook laag bij den grond. — Ook een kleinere bouw tegen eenen grooteren. *Da's nog in huis van den ·aän tijd met 'nen afhank* (Dat is nog een huis van den ouden tijd met eenen afhang). — Zie ook KIL.

AFHENGSELEN *(afhängsele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hängselden af*, *heet afgehängseld*.

4

Uit *hengselen*, slaan, en *af* in den zin van : ten einde toe. Afrossen. *Dije voar hee zijnen deugniet van 'ne zoon ferm afgehängseld.*

AFHOEDEN *(afhuë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hudden af, heet afgehud.* Uit *hoeden*, weiden, en *af* in den zin van wegneming. Afweiden, door het vee laten afgrazen. *Dij pläk klavere moĕit nog afgehud wodden iëda'ch ze umdoen* (Die plek klaveren moet nog afgehoed worden, eerdat ik ze omdoe (omploeg).

AFHOMPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hompten af, heet afgehompt.* Uit *hompen*, van *homp*, een dik stuk snijden, en *af* in den zin van verwijdering. In eene homp afsnijden. *Hijen heet hum douë i stuk afgehompt* (Hij heeft zich daar een stuk (broods) afgehompt). — Zie ook SCH.

AFKEGELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kegelden af, heet afgekegeld.* Uit *kegelen* en *af. Inne prijs afkegele*, kegelen om eenen prijs te winnen. — *Iemand afkegelen*, iemand afmatten door kegelen. *Me(t) zoeë'ne zwouëre bal koĕint der oĕch wel afkegele* (Met zoo eenen zwaren bal kunt gij u (kan men zich) wel afkegelen). Ook iemand overtreffen in 't kegelen. *Wie zou mich* (mij) *koĕinnen* (kunnen) *afkegele !* — Fig. *Iemand afkegele*, iemand afwerpen. *Douë kamp oĕp de kamer iëne van zijnen neus make, ma hij was gau afgekegeld.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFKLAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klapten af, heet afgeklapt.* Uit *klappen* en *af. Iemand*

iet afklappe, door schoon klappen van iemand iets bekomen. *Zij heet heur močike dije bočk wiëten* (weten) *af te klappe.* — *Iemand afklappe*, iemand overtreffen, overwinnen in 't klappen. *Ze zullen heur ni gemäkkeläk afklappe.*

AFKLETSEN *(afklätse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klätsten af, heet afgeklätst.* Uit *kletsen*, slaan, en *af* in den zin van : 1° ten einde toe. Aframmelen. *De moeier klätsten heur kind färm af.* 2° Voltooiing. Door overhaasting slordig afmaken. *Doet het oëp oer* (uw) *gemak, dat de gij het ni af en klätst zuë.* — Zie ook DE BO.

AFKLETSOOREN *(afklätsuëre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klätsuëden af, heet afgeklätsuëd.* Uit *kletsooren*, van kletsoor, zweep : met de zweep slaan, en *af* in den zin van : ten einde toe. Veel van de zweep geven. *Männeke, wacht ins* (eens) *ewat : ich zal oëch inne kiër afklätsuëre!*

AFKORZELEN *(afközele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : közelden af, es afgeközeld.* Uit *korzelen*, van korzel, en *af* in den zin van naar beneden. Driftig van iets afgaan. *Hije közelde de kamer af.*

AFLAAT *(aflouët)*, z. m. Zie Woordenb. — In fig. opvatting heeft men de ZEGSW. : *Innen aflouët oan iet verdiene*, afmattenden arbeid aan iets moeten besteden. *Oan zoeë 'ne bočk te maken es innen aflouët verdind.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFLATEN *(aflouëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : liet af, heet afgelouëte.* Zie Woordenb. 1115, I, 1, B. — *Melk aflouëte*, het bezinksel, de melk,

van onder de zaan laten afloopen. Zie ook SCH. en KIL. — *Stouël* (staal) *aflouëte*, staal ontlaten. Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFLETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : letten af*, *heet afgelet*. Uit *letten*, kijken, en *af* in den zin van scheiding. Bespieden. *Van achter de haag koste wij hum gemäkkeläk aflette.* — *Af* in den zin van ten einde toe. Tot het laatste toe nazien. *Ich wil dat inne kiër blijven aflette.* — *Af* in den zin van veel. Heel wat te zien hebben. *Dijen heet hie ewat afgelet* (Die (persoon) heeft hier met verwondering vele zaken bekeken). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFLOOPEN *(aflloeëpe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : liep af*, *heet afgeloeëpe*. Zie Woordenb. — Overtreffen in 't loopen. *Ich häm nog gi peäd gevonne*, *da mijn zou afloeëpe*, dat zou vlugger loopen dan het mijne. — Door loopen laten winnen. *Inne prijs louëten afloeëpe*, om 't hardst voor eenen prijs laten loopen. *Douë es in pendule af te loeëpe veur de peäde*, *en vijf neusdoëke veur de kinjeren in zakke.* — Zie ook Woordenb. 1174, C.

AFLOTEN *(aflotte*, *aflotere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lotten af*, *loterden af*, *heet afgelot*, *afgeloterd*. Uit *loten* en *af*. *Iet aflotte*, het lot voor iets trekken. *Douë was in schilderij af te lotte.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : makten af*, *heet afgemakt*. Zie Woordenb. — *Hout afmake*, schaarhout afkappen en in bossen *(hätsels)* binden. *Ich gouën mijne bos* (bosch) *louëten afmake.*

AFMAREN *(afmoare)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : moaden af, heet afgemoad.* Uit *maren*, van mare, nachtmerrie, kwellen als eene mare, en *af* in den zin van uitputting. *Iemand afmoare*, iemand door aanhoudende verzoeken lastig vallen, pijnlijk kwellen. *Wa wilt de gij mich toch zoo het hät* (hart) *afmoare vör i nief kliëd : ge wit* (weet) *wel, da'ch 't ni kain geëve* (Wat wilt gij mij toch zoo kwellen voor (om) een nieuw kleed : gij weet wel, dat ik het niet kan geven).

AFMESSEN *(afmässe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mästen af, heet afgemäst.* Uit *messen*, met een mes dooden, en *af* in den zin van geheel. Vermoorden, slachten. *Ze hämme ter douë wier eenen afgemäst* (Ze hebben er daar weer eenen afgemest). *Nog liever a(l)s da(t) värken oan zoeë 'në prijs eweg te geëve, mässe wij het af.*

AFMESTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mesten af, heet afgemest.* Waarschijnlijk hetzelfde als AFMESSEN met inschuiving der t. — AANM. In Kl.-Br. beteekent *afmesten*, mesten om te slachten. *Eene koei afmeste*, ze niet meer houden voor de melk, maar ze vet maken.

AFOOZEN *(afuëze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : uësden af, heet afgeuësd.* Uit *oozen*, voor oogen, en *af* in den zin van ontleening. Afoogen; nauwkeurig afloeren wat er gebeurt. *Hije stond achter de haag os* (ons) *stillekes af te uëze.* — *Af* in den zin van ten einde toe. Nauwkeurig overzien. *Ze uësde mich af van huëd tot de voet.*

AFPLINTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : plintten af, heet afgeplint.* Uit *plinten*, van plint, plank, en *af* in den zin van ten einde toe. Geheel van plinten voorzien; afklampen. *Inne stal, in koeë afplinte*, eenen stal, eene kooi met plinten bezetten.

AFRAZEN *(afroaze)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : roasden af, es, heet afgeroasd.* Uit *razen*, met drift gerucht maken, en *af* in den zin van naar beneden. Onz. Driftig en geraasmakend naar beneden komen. *Het most douëbove zeker ni goed gegouën hämme, want hije kamp läk 'nen duvel afgeroasd* (Het moest daarboven (voor)zeker niet goed gegaan hebben, want hij kwam lijk een duivel afgeraasd). — Bed. Met driftig geweld doen afvallen. *Ze es wier in heur koläre : ziet 'ne kiër moesda ze dij boëke van de toufel afroast* (Ze is weer in hare colère : zie eenen keer hoedat ze die boeken van de tafel afraast). — *Af* in den zin van scheiding. Een deel met geweld van zijn geheel doen losgaan. *Wie heet den hääs nou wier van dij pint afgeroasd* (Wie heeft den heis (oor) nu weer van die pint afgeraasd) ? — *Razen* in den zin van onaangenaam spreken, en *af* in den zin van veel. Veel en luidruchtig spreken. *Dije kain toch ewat afroaze !*

AFRIEMEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : riemden af, heet afgeriemd.* Uit *riemen*, van riem, eenen riem snijden, en *af* in den zin van scheiding. *In sneê broeëd afrieme*, eene dikke snede broods

afsnijden. *De knächt heet hum doué inne bäätel, in spalk, in spie, in homp afgeriemd* (De knecht heeft hem (zich) daar eenen beitel, eene spalk, eene spie, eene homp, eene dikke snede afgeriemd).

AFRIJDEN *(afrije)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : ree af, heet afgereë*. Uit *rijden* en *af*. Afploegen. — Zie AFAKKEREN.

AFRITSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : ritsten af, es afgeritst*. Uit *ritsen*, glijden, en *af* in den zin van naar beneden. Afglijden. *De wäg es schääfelächtig en ge zodt gemäkkeläk van de gracht koëinnen afritse* (De weg is schuifelachtig (glibberig) en gij zoudt gemakkelijk kunnen van de gracht afritsen). — *Af* in den zin van wegneming. Door ritsen, glijden, verslijten. *Ge zit den hiëlen dag oëp dat ijs : oer kloëmpe zijn säffes de pollevieën afgeritst* (Gij zit den heelen dag op dat ijs : uwe klompen zijn seffens de pollevieën (hakken) afgeritst). — *Af* in den zin van afmatting. Door ritsen, glijden, vermoeien. *Nou zijn ich toch hiëlegans afgeritst* (Nu ben ik toch heelegansch afgeritst). — *Af* in den zin van overtreffen. Beter ritsen, glijden. *Van al dij oëp 't ijs zijn, zal ter mich toch giënen afritse.* — *Af* in den zin van veel. *Hijen hee vandaag ewat afgeritst !*

AFROTSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rotsten af, heet afgerotst*. Uit *rotsen*, zich ruw bewegen (zie SCH.), en *af* in den zin van verslijting. *Kliëren afrotse*, kleederen bederven, verslijten door er ruwelijk mee om te gaan.

AFSCHALEN *(afschouële)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schouëlden af, heet afgeschouëld.* Uit *schalen*, van schaal (buitenplank), en *af* in den zin van ten einde toe. Met schalen bezetten. *In värkeskoeë afschouële*, eene verkenskooi van schalen voorzien.

AFSCHALMEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schalmden af, heet afgeschalmd.* Uit *schalmen*, en *af* in den zin van wegneming. Zie DE BO. — In 't Hag. wordt het woord uitsluitelijk gebruikt voor : afsteken met de schup. *In gracht afschalme*, den te verre uitstekenden grond eener gracht afsteken. — *Af* in den zin van overtreffen. *Douë en heet hum nog niemand koëinnen afschalme*, hem overtreffen in 't schalmen. — *Af* in den zin van veel. *Hijen hee vandaag ewat afgeschalmd !*

AFSCHEIFELEN *(afschääfele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : schääfelden af, es afgeschääfeld.* Uit *scheifelen* (te Neerlinter *schuifelen*), freq. van schuiven, en *af* in den zin van naar beneden. Afschuiven. *Ge zodt gemäkkeläk be da(t) nat weër van dij gracht koëinnen afschääfele.* — Zie DE JAGER, Freq. op SCHUIFELEN.

AFSCHELLEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schelden af, heet afgescheld.* Uit *schellen*, ondiep ploegen, en *af* in den zin van verwijdering. *Land afschelle*, grond, na 't afdoen van het graan, ondiep afploegen. *Läk 't koren af es moëite de stoppelen afgescheld wodden vör ter roupen in te zouë iëdat het te druëg wodt* (Lijk (zoodra) 't koren af is, moeten

de stoppelen afgescheld worden voor (om) er rapen in te zaaien, eer het te droog worde). — Aanm. Men zegt ook : afstroppen. — *Schellen* in den zin van : de schel afdoen, en *af* in den zin van ten einde toe. Gedaan maken met schellen, met den kemp het lint van den stok te scheiden. *De knutsel es bekans afgescheld* (De knutsel (kempbussel) is bijkans afgescheld). — *Af* in den zin van veel. *Dezen ouved* (avond) *hämme wij ewat afgescheld!*

AFSCHIETEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : schoot af, heet, es afgeschote.* Uit *schieten* en *af* in den zin van overtreffen. Beter schieten. *Hij schit zeleëven uit de lap ni; hie hee nog niemand hum koëinnen afschiete* (Hij schiet (op den doel) nooit uit den lap; hier heeft nog niemand hem kunnen afschieten, te boven gaan in 't schieten). — *Af* in den zin van naar beneden. Doodschieten. In 't klitsenspel, iemand doen uit het spel blijven met zijnen marbol te treffen. — *Af* in den zin van afstand van bezit (Woordenb. 844, 30, K). *Inne prijs afschiete*, eenen prijs winnen met schieten op de wip, den doel, enz. *Doue was i zilvere servies en drij geldprijzen af te schiete.* — *Af* in den zin van vermindering. Verschieten, van kleuren gezegd. *Heur kliëd was lillek* (leelijk) *afgeschote.* — *Af* in den zin van veel. Veel schieten. *As de nieve börgemiëster ingehäld wodt, zal ter ewat afgeschote wodde.* — Ook in Kl.-Br.

AFSLAAN *(afsloue)*, bed. sch. onr. ww., met

hebben : sloeg af, heet afgeslage. Uit *slaan* en *af* in den zin van naar beneden. *Inne mins* (mensch) of *in biëst* (eene beest) *afslouë*, door slaan in onmacht of dood doen nederstorten. *Hije sloeg hum af met innen hätselstäk* (Hij sloeg hem af met eenen hetselstok, stok uit eenen takkebos). In openbare veilingen of verhuringen, ook bij opbod, is *afslouë :* toewijzen. *De koop es afgeslage; 't es te louët* (laat) *vör bij te bië* (bieden). — In dezen laatsten zin ook in Kl.-Br. — Zie ook Woordenb.

AFSLAVODSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : slavodsten af, heet afgeslavodst.* Uit *slavodsen*, zorgeloos dragen, en *af* in den zin van ten einde toe. Afslonzen. *Ge hedt da kliëd nog mär in goei twië moin, en 't es al hiël afgeslavodst* (Ge hebt dat kleed nog maar een goede twee maanden, en 't is al heel afgeslavodst).

AFSLETSEN *(afslätse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : slätsten af, heet afgeslätst.* — Ook *afslodse* uitgesproken. 't Is een andere vorm van AFSLONSEN en beteekent hetzelfde als 't voorgaande AFSLAVODSEN.

AFSLEUREN, wed. sch. zw. ww., met *hebben : sleuden hum af, heet hum afgesleud.* Uit *sleuren* en *af* in den zin van uitputting. Door sleuren en dragen zich afmaten. *Wij moëiten os waiter zoeë wijd hoale; 'ne mins sleut ter hum zoo na oan af* (Wij moeten ons water zoo verre halen; een mensch (men) sleurt er zich zoo zeer aan af)! *Ne mins es 's ouves* (avonds) *zoo na afgesleud !*

AFSNUITEN *(afsnutte)*, bedr. sch. zw. ww., met *hebben : snutten af, heet afgesnut.* Uit *snuiten* en *af* in den zin van verwijdering. Fig. : beletten, ontnemen, ontzeggen. *Ge mänt noue dij kermis te gouën, ma ich zal oěch da wel afsnutte* (Gij meent naar die kermis te gaan, maar ik zal u dat wel afsnuiten). *Hije kreeg alle jouëren* (jaren) *inne goeie nievejouër* (nieuwjaarsfooi), *ma da zal hum ok al afgesnut wodde.*

AFSPALKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : spalkten af, es afgespalkt.* Uit *spalken*, splijten, en *af* in den zin van scheiding. Door spalken los geraken. *Hije sloeg oěp de toufel, dat ter i stuk van afspalkte.*

AFSPANNEN, onz. sch. ww., met *zijn : spanden af, es afgespanne.* Uit *spannen* en *af* in den zin van scheiding. Het ontwrichten der schocht van een peerd. *Me(t) zulke schokke kost het peäd* (peerd) *elke kiër afspanne.* — AANM. Men hoort ook AFSCHEUREN.

AFSPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : spelden af, heet afgespeld.* Uit *spelen* en *af* in den zin van afstand van bezit. Met spelen winnen. *Met de Kässemus louëte de härbärgies totemans afspele* (Met den Kersmis (op Kersmis) laten de herbergiers totemans afspelen). Zie TOTEMAN. — *Af* in den zin van overtreffen. Beter spelen. *Ze loeëpe ni dik, dij hum zouën afspele.* — *Af* in den zin van veel. *Ze hämme vandaag ewat afgespeld.* — Ook in Kl.-Br.

AFSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn* en

hebben : sporden af, *es*, *heet afgespord.* Uit *sporren* en *af* in den zin van naar beneden. Driftig, haastig afloopen. *Ze kampe van de bärg afgespord läk inne wind* (Zij kwamen van den berg afgespord gelijk een wind). — *Af* in den zin van veel. *Zij sporden ewat af toen ze jandärme zagen oankome.* — *Afsporren* is ook : al kijvende van ongeduld trippelen. *Den assetäkt sporden ewat af*, *toen ter zag*, *dat in frääť schiëf gemätst was* (De architect sporde wat af, toen hij zag, dat eene freit (schoormuur) scheef gemetseld was). — *Af* in den zin van verwijdering. Zich ergens heen spoeden. *Toen 't bälde* (belde) *kampen* (kwamen) *al de kinjeren* (kinderen) *afgespord.* — In dezen zin gebruikt men in Kl.-Br. AFSPOREN.

AFSTERREN *(afstääre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stääden af*, *heet afgestääd.* Uit *sterren*, van ster, op de ster slaan, en *af* in den zin van in onmacht. Door op den kop te slaan, doen neerstuiken. *Ze mänden* (meenden) *hum oan te neme* (aan te vallen), *ma hij stääde ter douë säffes* (seffens) *in koppel me*(*t*) *zijne mispeleëren* (*stok*) *af.* In 't klitsespel : doodschieten, iemand doen uit 't spel blijven met diens marbol te treffen.

AFSTOKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stokten af*, *heet afgestokt.* Zie Woordenb. Uit *stoken* en *af* in den zin van vernietiging. Doen afbranden. *Inne bouw*, *inne bosch*, *in mijt afstoke*, aan eenen bouw, eenen bosch, eene mijt het vuur steken.

AFSTRAFELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : strafelden af*, *heet afgestrafeld.* Uit *strafelen*

en *af* in den zin van afstand van bezit. Afpersen deels door geweld, deels door list. *Hije strafelt zijn werkliê van hun huur af met hun in zijne winkel doen te koeëpe. Hije wit* (weet) *zijn zuste(r)s van alles af te strafele.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFSTRAVATSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stravatsten af, heet afgestravatst.* Uit *stravatsen*, slaan, en *af* in den zin van ten einde toe. Met eene roede, zweep of iets dergelijks zooveel slaan, als men 't noodig acht. *Dat dijen deugniet iedere kiër, dat ter zoeë iet partijde, färm afgestravatst widde, hije zou het wel louëte* (Dat die deugniet, iederen keer, dat hij zoo iets durfde bestaan, ferm afgestravatst wierde, hij zou het wel laten). — *Af* in den zin van verslijting. Door ruwe behandeling bederven, op kleeren doelende. *Hijen heet dij broĕk nog mär ieverans in moind, en ze es al hiël afgestravatst* (Hij heeft die broek nog maar iewers (omtrent) eene maand en zij is al heel afgestravatst).

AFSTREEPEN *(afstriëpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stripten af, heet afgestript.* Uit *streepen*, slaan, en *af* in den zin van ten einde toe. Afkwispelen. *Ze mosten* (moesten) *den deugniet ins* (eens) *goed afstriëpe.* — *Af* in den zin van wegneming. Te veel doen betalen. Aanm. Dan staat afstreepen voor : afstroopen. — Zegsw. *Ze zouën iemand het väl van het lijf afstriëpe.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFSTROPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stropten af, heet afgestropt.* Uit *stroppen*, ondiep ploegen, en *af* in den zin van verwijdering.

Hetzelfde als AFSCHELLEN. Zie dit woord. — *Stroppen* in den zin van binden, en *af* in den zin van afscheiding. *Hout afstroppe*, kreupelhout afkappen en in strophetsel binden. Zie STROPHETSEL.

AFSTRUKKEN, bed. sch. zw.ww., met *hebben : strukten af*, *heet afgestrukt*. Uit *strukken*, van struk, struik, en *af* in den zin van ontdoening. Het gras, dat het vee in de wei heeft laten staan, afmaaien en hooien. Het Woordenb. geeft : AFTEILEN in bijna denzelfden zin.

AFTAFFELEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : taffelden af*, *es*, *heet afgetaffeld*. Uit *taffelen* in den zin van sukkelen, en *af* in den zin van verwijdering. Afsukkelen. *Van de goeie weg aftaffele*. — *Af* in den zin van naar beneden. Aftuimelen. *Van inne grachtkant aftaffele*. — *Af* in den zin van uitputting. Aftobben. *Moes hedt de gij da peäd* (peerd) *douë afgetaffeld !* — *Taffelen* in den zin van slaan, en *af* in den zin van ten einde toe. *Iemand färm aftaffele*, duchtig aframmelen. — In deze beteekenis ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie mede SCH.

AFTRANTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : trantten af*, *heet afgetrant*. Uit *tranten*, wandelen, en *af* in den zin van ten einde toe. *Zijn pachterij aftrante*, al zijne stukken lands al wandelende gaan bezichtigen.

AFTREKKEN, bed. sch. st. ww. Zie Woordenb. Uit *trekken* en *af* in den zin van afscheiding. *Inne stop aftrekke*, eene flesch ontstoppen, en fig. een

vloekwoord zeggen. Men gebruikt insgelijks : *Inne vloĕk aftrekke.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFTREKKER, z. m. Kurkentrekker.

AFUËZEN, bed. sch. zw. ww. Afoogen. Zie AFOOZEN.

AFVALLEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : viel af, es afgevalle.* Uit *vallen* en *af* in den zin van naar beneden. Bezwijmen. *Van schrik afvalle; van pijn —; van hä(r)tpijn —; van honger —.*

AFVANGEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : vangden af, heet afgevange.* Uit *vangen* en *af*, als bloote versterking. *Iemand koilik* (kwalijk) *afvange*, iemand eene kwade pert spelen. *Iemand oadig, vies afvange*, iemand op eene aardige, zonderlinge wijze beetnemen. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFVANGERIJ, z. v. Daad van afvangen; bedriegerij. Zie AFVANGEN. *Oëch in schijn va vrindschap komen uithuëre, vör oĕch in 't liëd te bringe, es da gin afvangerij* (U in schijn van vriendschap komen uithooren voor (om) u in 't leed te brengen, is dat niet iemand op eene onwaardige wijze bedriegen) ?

AFVLOOIEN *(afvloeë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vloeëden af, heet afgevloeëd.* Uit *vlooien*, in fig. beteekenis van slaan, en *af* in den zin van naar beneden. *Inne mins, in biëst afvloeë*, eenen mensch, eene beest doodslaan, doodschieten. *I gewas afvloeë*, een gewas neerkappen, afkappen. *Vloeët dijen önjesten tak nog mär af* (Kap dien ondersten tak nog maar af).

AFVOEDEREN *(afvoeiere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : voeierden af, heet afgevoeierd*. Uit *voederen* en *af* in den zin van wegneming. *Klaveren, groas, spörren*, enz. *afvoeiere*, klaver, gras, spurrie, enz. afdoen om aan 't vee te voederen, in tegenstelling van die zaken te laten staan, om er later hooi van te maken of zaad uit te trekken. *Ich mände dij klavere louëte te stouën vör zouëd, ma ich gouën ze mär afvoeiere* (Ik meende die klaver laten te staan voor zaad, maar ik ga ze maar afvoederen). — AANM. In de beteekenis van « genoeg voeder geven aan de beesten, » door het Woordenb. aangehaald, gebruikt de Hagelander OPVOEIERE. — *Zie* ook SCH., die VELDVRUCHTEN AFVOEDEREN opgeeft.

AFVOEREN *(afvure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vuden af, heet afgevuud*. Uit *voeren* en *af* in den zin van uitputting. *In biëst afvure*, eene beest (dier) aanhoudend te zwaren arbeid doen verrichten en alzoo uitputten. *Hijen ha i goe peäd, ma 't es al hiël afgevuud* (Hij had een goed peerd, maar het is al heel afgevoerd.) — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

AFVREILEN *(afvrääle)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrälden af, heet afgevräld*. Uit *vreilen*, dringen, en *af* in den zin van verwijdering. Door vreilen verwijderen. *Met dat taffele zult de gijle makandere nog van de bank afvrääle*, door dringen van de bank doen vallen. — *Vreilen* in den zin van wrijven, en *af* in den zin van wegneming. Afwrijven.

Dij koei heet het väl (vel) *van heur päns* (pens) *afgevräld. Ze heet i stuk van de wand afgevräld.*

AFVROTTEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : vrotten af, es afgevrot.* Uit *vrotten*, rotten, en *af* in den zin van scheiding. Afrotten; bij DE BO : AFVORTEN. *Dije boeëm zijn wötels* (wortels) *weëre van den iëne kant hiël afgevrot.*

AFWERPEN *(afwörpe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : wirp, worp af, heet afgeworpe.* Uit *werpen* en *af* in den zin van naar beneden. Door werpen in onmacht of dood doen nederstorten. *David wirp Goliath met in kää* (eene kei) *af.*

AFZIEN, bed. sch. onr. ww., lijden uitstaan, hertzeer hebben, zie SCH. en DE BO. — Het woord komt ook als z. o. voor. *Het ië* (een) *kind iet geëven en het ander niet, geft te veul afzins. Wat in afzins vör da maske : al heur zuste(r)s zijn getrouwd, en zij zit in St Annekes schaprouë* (Wat een afziens voor dat meisje : al heur zusters zijn getrouwd, en zij zit in St Annekes schapraai) (zij is te oud om nog op een huwelijk te mogen hopen). — Ook in Kl.-Br.

AFZWIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikten af, heet afgezwikt.* Uit *zwikken*, slingeren, en *af* in den zin van naar beneden. Door eene slingerende beweging naar beneden doen storten. *Hije zwikten het kind van de stoel af.* Fig. : van een ambt berooven. *As 't nog 'ne kiër keus es, zulle wij ze wel afzwikke.*

AJUINHOF *(juinhof, zjuinhof, djuinhof)*, z. m.

VERG. : *Zoeë fijn as 'ne juinhof*, van bewerkt land gezegd, dat zeer fijn vermorzeld ligt.

AJUINPIJP, z. v. Ajuinblad. — Ook in Kl.-Br.

AKKER, z. m. Omgeploegde grond. *'t En es ni pluis deur dije väsen* (verschen) *akker te loeëpe* (loopen). Voortbrengsel van akkeren. *Dije knächt makt 'ne goeien akker*. Sam. : *Winterakker*.

AKKEREN, bed. zw. ww., met *hebben : akkerde, hee geakkerd*. Ploegen. Zie VAN DALE. Verschillige wijzen van akkeren : *Afschelle* of *schelle*, ook *afstroppe, stroppe* genoemd; *afakkere* of *afrije* (afrijden); *opakkere* of *zouëvore* (zaaivoren), *opzouëvore, oprijë* (oprijden); *oeëstvore* (oogstvoren), *euvermoëitsrijë* (overmutsrijden) of *euvermoëitsakkere; holvore, in rouwbalke rije, winterakker make, oëp iën oeër umdoen* (op een oor omdoen); *de bedde drouë* (de bedden draaien); *oëp de ruggen oanschiete; in de voren oanschiete, vore trekke*. Nog andere samenstellingen : *bijakkere, deurakkere, umakkere, onderakkere, trugakkere* of *vrumakkere* (terugakkeren), *uitakkere*. Afl. : *herakkere*.

ALDEREERE *(alderiëre)*, bijw. Zie BIJALDEREERE, METALDEREERE.

ALGAUW, AGAUW, bijw. Gauw. AL voegt bij GAUW een denkbeeld van versterking en soms tevens van verkleining. *Komt 'ne kiër algauw hie, algauwkes hie* (Kom eens algauw hier).

ALLEGODSEGAAR *(allegoëidsegoar)*, bijw. Allemaal. *Ze weëren allegoëidsegoar douë* (Ze waren allen daar).

ALLEMAN, vw. ZEGSW. : *Alleman te groeët, te klään, te briëd, te smal, te hiët, te kaad*, enz., al te groot, te klein, te breed, te smal, te heet, te koud, enz.

ALLEZIJNLEVEN *(allezeleëve)*, bijw. Naar alle waarschijnlijkheid, met het bijdenkbeeld van vrees. *Allezeleëven es het te louët!* Ik vrees, dat het te laat zij! — Altijd. — Overal in Zuid-Ned. gebruikt. — Zie SCH. en DE BO.

ALLES, bijv. In 't klitsenspel dient ALLES! om zich het recht voor te behouden van alles weg te ruimen en den marbol der tegenpartij beter bloot te leggen; VERBIË ALLES ('k verbiede alles) om de tegenpartij dit recht te ontzeggen.

ALLOCHT *(alloëcht)*, bijw. Gauw, algauw, gezwind. *Al* versterkt *locht* en voegt er tevens een denkbeeld van vriendelijkheid bij. *Ich gouën ins alloëcht nouë de winkel* (Ik ga eens spoedig naar den winkel). *Gouët ins alloëchtekes!*

ALP, z. v. Schepbordeken (Fr. AILERON). *Onder t' rad van de waitermeule tussche twië alpe deurspule.* — Bij KIL. : ALPE.

ALPUS, z. m. ZEGSW. : *Hijen es op Sint Alpus dag gebore, drij dage veur zij(n) geluk*, hij heeft in alles tegenslag.

AMEGUSZEKE, z. o. Snul. — Van de verzuchting : ACH MIJN JESUSKEN. — ZEGSW. : *Douë zitte läk in ameguszeke*, gelijk iemand die geene drij kan tellen.

ANG, z. v. (TIMM.). Uiteinde van eenen balk,

rijkel, stijl, enz., dat in een gat van een ander hout steekt. — Gebogen uiteinde eener pik of zeis, waarmede deze tuigen aan den werf of de snaat vastgemaakt worden.

ANGGAT, z. o. (TIMM.). Gat waarin de ang steekt. Fr. *mortaise*.

ANTWERPSCH JAAR, z. o. Als een dienstbode maar weinig tijds in zijnen dienst gebleven is, zegt men : *Hijen es mär in Antwärpsch jouër gebleve.* — Een tijdperk, zegt men, van zes weken.

APOSTEUN, z. m. Etterbuil. Van 't Fr. *apostume*.

APPEL. Onderscheidene appelsoorten, die men in 't Hag. aantreft : de *bällefleurink* (belle-fleur), de *dobbele bällefleurink*, de *dunschel*, de *ingelse* (Engelsche), de *gravink* of *vliëzink* (vleezing), de *gruninh* (groening) (*hätte-* (harde) en *plattegruninh*), de *jouërappel* (jaarappel), de *kattekop*, de *kääing* of *kääning* (keiing, keining), de *keulemans*, de *klaudoat* (klaudaart), de *korpendu*, de *oeëstappel* of *oeëstzuting*, het *pepindoreke* (de pepin-d'or), de *pomderoos*, de *rabääninh*, de *raboeninh*, de *renettinh*, de *schopsmuil* (schaapsmuil), de *striëpink*, de *vlumminh*, de *wijninh* de *zute* (zoete).

ARAGE *(araize)*, z. v. Vertwijfeling, gramstorigheid. *Dat ter hum van tijd tot tijd zat drinkt, es puur van araize* (Dat hij zich van tijd tot tijd bedrinkt, is zuiver van vertwijfeling). *Hije stekt zoeë vol araize, dat ter ni oan te spreken en es* (Hij is zoo gramstorig, dat hij niet aan te spreken is).

— Van 't Fr. RAGE. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ARM *(ärm)*, *z.* m. Onderste en bovenste dwarshout eener handzaag. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ARME *(ärme)*, *z.* m. ZEGSW. : *Van den ärme gekliëd zijn*, stokmager zijn. *Dijen hond es van den ärme gekliëd.* — *Van den ärme krijge*, door het armbestuur geholpen worden.

ARMENGOED *(ärmegoed)*, *z.* o. Goed of land aan het bureel van weldadigheid toebehoorende. *In dees dörp es wel twintig boëinder ärmegoed.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — HEREM. geeft : ARMEGOEDEREN, dat in 't Hag. ook gehoord wordt.

AROEST, HAROEST, tus. Hoogd. HERAUS. Uitroep om de katten weg te jagen.

ARRESTEEREN, bed. zw. ww., met *hebben : arresteede, hee gearresteed.* Men zegt ook ERRESTEEREN. Kleeden, vooral met het bijdenkbeeld van opschikken. *Hijen hee zij(n) kind däftig gearresteed.* — Meest in 't lijd. deelw. gebezigd.

ARTIKEL, z. (o.) m. — Ook in Kl.-Br.

ARUIT, HARUIT, *z.* m. Kinderspel. Krijgertjesspel (Fr. JEU DES BARRES), waarin geroepen wordt : *Aruit, aruit! Kiest de beste bloëm ter uit!* Wellicht niets anders dan : ERUIT ! — *Z*ie, DE BO op BAAR, BARE.

AS, voegw. Als. Dit woord gebruikt men ook steeds voor DAN in den vergrootenden trap. — Zie DE BO en SCH.

AS, z. (v.) v. en m.

ASCH *(asse)*, *z.* (o.) v. ZEGSW. : *In de asse sliddere,*

in de asse rije, iemand die sliddert (glijdt), naslidderen, inhalen en alzoo doen vallen.

ASCHKOT *(assekot)*, z. o. Aschhok.

ASDOORN *(asdore)*, z. m. Eschdoorn. Fr. ERABLE A FEUILLES DE PLATANE.

ASEM *(ouësem)*, z. m. Adem. ZEGSW. : *Noué zijnen ouësem pakke*, sterk hijgen. *Goeien ouësem hämme*, *stärken ouësem hämme*, goed tegen vermoeienis kunnen. *Slechten ouësem hämme*, dempig, aamborstig zijn. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

ASTIS, z. v. Hagedis. Ook ESTIS; bij SCH. : ARTITS.

AUTAAR *(autar)*, z. (o.) m. ZEGSW. : *Me(t) zij(n) gat nouë den outar zitte*, met den rug naar iemand zitten, vooral naar een gezelschap.

AVONDSKOST *(ouveskost)*, z. m. Avondmaal.

B.

BAAF, tus. Klanknabootsing ZEGSW. : *Baaf! zee Bätel, en hije schoot in pad* (Baaf! zei Bartel, en hij schoot eene pad); veel gerucht voor eene geringe zaak.

BAAI *(boa)*, z. (v.) m. — Ook in Kl.-Br.

BAAIEN *(bouë)*, bed. zw. ww., met *hebben : bouëde, hee gebouëd. Inne stäk bouë, de voete bouë.* Zie SCH. op BAAIEN, BEEIEN, BEIEN, BÊN. — *In wonde bouë*, koel water op eene wonde leggen. *I gezwäl bouë*, pap op een gezwel leggen.

BAAIEN *(boa)*. Waden. Zie BADEN.

BAAN *(boan)*, z. (v.) op sommige plaatsen van 't Hag. m., op andere v. *Iet uit de boan zette*, uit den weg zetten. *In de boan stouën*, in den weg staan. *Van de boan ni mië koĕinne*, zoo sukkelachtig zijn, dat men bijna niet meer kan gaan. — Ook in Kl.-Br.

BAANST *(baind)*, z. (v.) m. Tondel. Sam. : *baindkloĕmp*, holsblok waarin de baanst bewaard

wordt, te gelijk met de vuurkei en het staal: — Zie verder (DE BO).

BAAR *(bouër)*, z. (v.) o. Lijkbaar.

BAARD *(boad)*, z. m. SPREEKW. : *Iemand honink oan zijne boad smeëre*, iemand fleemen. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BADDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : badderde*; *hee gebadderd*. Freq. van *baden*. *In de moos, het waiter*, enz. *baddere*, daarin met de handen of de voeten plonsen, er met eenen stok of iets dergelijks in roeren. Bij SCH. PLADDEREN, PLODDEREN.

BADEN *(boa)*, onz. zw. ww., met *hebben : boade, hee geboad*. Waden. Zie VAN DALE. — Bij uitbreiding zegt men : *Deur het groas boa* (Door het gras baden), *deur het grään*, *de klavere*, *den akker boa*. *Hije liep euver hok en euver stok deur het veld en boade alle kante deur*, *moë ter veur kamp* (Hij liep over hok en over stok door het veld en baadde door alles, waar hij voorkwam). In Kl.-Br. ook gebruikt met het begrip van nat er bij. *Door de natte klaver baden.*

BADS, bijw. Bloot. *Bads bärrevoëits loeëpe* (bads barvoets loopen). Men zegt ook BAS en BLADS.

BAF, z. m. Daad van *baffen*, eten. Zie SCH. op BAFFEN. *Vör de baf zijn*, veel van eten houden. *Douë hämme ze goeie baf* (Daar hebben ze eene goede tafel). — Ook in Kl.-Br.

BAGAIT, tus. Basterdvloek; van BIJ GOD. Wordt ook als bijv. en bijw. gebruikt. *'t Es inne bagaitsen deugeniet*. *'t Es bagaits kaad* (koud).

BAGAITLINGEN, tus. Basterdvloek; van BAGAIT, voor : BIJ GOD. Wordt ook als bijw. gebruikt in : *Da's bagaitlinges moeieläk.*

BAK, z. m. Likeurmaat. *Inne goeie bak, inne groeëte bak geëve*, eene ruime maat likeur geven. — Ook in Kl.-Br.

BAKKESAF, bijw. (SPEELTERM). Zonder mede te deelen. *Vör i glas bier het spel spele, bakkesaf*, de verliezer mag niet mede drinken van de winst. — Ook in de Kemp. en in Kl.-Br. gebruikt.

BAKSEL, z. o. ZEGSW. : *Mär i baksel broeëd dure* (Maar zoolang duren, als een baksel brood reikt). — Ook in Kl.-Br.

BAL, z. o. Danspartij, maar in fig. beteekenis : groote ruzie, gekijf, gevecht. *In dat huishouven es 't allen dag bal tusse man en vrouw. Männeken, as de gij zult thuis kome, zal 't bal zijn*, gij hebt bij uwe tehuiskomst eene hevige berisping of kastijding te wachten.

BALK, z. m. Buik, balg. — ZEGSW. : *Zijne balk smeëre* (smeren), wel eten, smullen.

BALK, z. m. Hoogte of rug van slijk, door 't herhaald gaan van rundvee teweeggebracht. — Zie verder DE BO.

BAMSCHEER *(bamschäär)*, z. v. Vogel, elders *bremscheer*. — Wachtelkoning, Fr. RÂLE.

BAS, bijw. Bloot; zie BADS.

BAS, z. m. Daad van bassen, blaffen. *Dijen hond heet innen oadige bas* (Die hond heeft een aardigen bas). — Zie KIL.

BATTEEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : batteede, hee gebatteed. Iemand batteere* is hem in de rede vallen om hem leugenachtig te maken, met het bijdenkbeeld van barschheid. *Ich mag mär niks zeggen, och hije batteet mich* (Ik mag maar niets zeggen, of hij maakt mij leugenachtig). Van 't Fr. BATTRE. — Ook omstreeks Leuven.

BEE *(bé)*, tus. Basterdvloek. Men zegt ook : BEE HINGER EN DOUË (bee ginder en daar), BIDDEBEE. Als bijv. gebruikt in : *besen deugniet*, en als bijw. in : *t' es bees wijd.*

BED, z. o. Strook beploegden grond van tien, twelf of twintig voren, liggende tusschen twee open voren. *Hoe zijn dijne wangen als velden in bedden gelegd?* (J. FERGUUT). — Sam. : *gräänbed, kore(n) bed, patattebed, poeëtbed* (peenbed), *aspärzebed* (aspergesbed); *huëbed* (hoofdbed), *kötbed* (kortbed). Men zegt ook *pand.* — Zie VAN DALE.

BEDANKEN, bed. zw. ww., met *hebben : bedankte, hee bedankt. Oěch iet ni bedanke* (U iets niet bedanken), u over iets berouwen. *Da de gij douë uitgezet hedt, zult de gij oěch ni bedanke* (Hetgeen gij daar uitgezet hebt, zal u berouwen).

BEDOEN, onz. onr. ww., met *hebben : bedeed, hee bedouën. Iemand bedoen*, iemand iets ontdoen; in iemands afwezigheid iets gebruiken, waarvan hij anders zijn aandeel moest hebben. *Hije rikt läk as ter iet te besten es : ge zult hum ni gemäkkeläk bedoen* (Hij schijnt te rieken als er iets ten beste is : ge zult hem niet gemakkelijk bedoen).

BEDORVENDANS, *z.* m. Vertroeteld kind. *As de gij da kind zoeë blijft toegeëve, zult de gij ter 'ne schoeëne bedorvendans va make* (Als gij dat kind zoo blijft toegeven, zult gij er eenen schoonen bedorveling van maken). — Ook in Brab.

BEDOTSEN, bed. zw. ww., met *hebben : bedotste, hee bedotst.* Bedotten. — AANM. Men hoort ook *bedodden.*

BEDRAGEN, bed. st. ww., met *hebben : bedroeg, hee bedrage.* Uit *dragen* en *be* in den zin van over het heel voorwerp. *Grond met mestvocht bedrage,* mestvocht naar eenen grond dragen om er dezen geheel mede te begieten).

BEDRIEGGAT, *z.* o. Gat in den grond met eene dunne laag aarde toegedekt om er iemand te doen invallen. *Zie* BEDRIEGKUIL.

BEDRIEGKUIL, *z.* v. Kuil in den grond, vooral in eenen weg, met eene dunne laag klein hout gedekt, waarover wat aarde gespreid is om den kuil aan 't oog te onttrekken. Trapt daar iemand op, dan valt hij door het broze bedeksel den kuil in. — Ook omstreeks Leuven.

BEDWASEMEN *(bedwoaseme),* bed. zw. ww., met *hebben : bedwoasemde, hee bedwoasemd.* Bewasemen. *Ziet 'ne kiër moes dat dije spiegel bedwoasemd es* (Zie eens hoe die spiegel bewasemd is).

BEDZEIKER *(bedzääker), z.* m. Eigenlijk iemand, die zijn water in 't bed loost. Tevens een lage schimpnaam. — Ook omstreeks Leuven.

BEÊKLOK *(beërklok), z.* v. Klok, die het teeken

geeft tot het gebed bij iemands afsterven. *De beërklok trekke*, drij poozen, van twee a drij minuten elk, kleppen eer men begint te luiden voor een overledene. Van *beieren*. — Ook in Kl.-Br.

BEEN *(biën)*, z. v. ZEGSW. : *Zijn biënen uitsloue* (zijne beenen uitslaan), *van de biëne doen*, *met de biëne spele*, beenen maken, ijlings wegvluchten. — Bij 't pensen of beulingen maken, worden die, nadat zij gevuld zijn, gekippeld, dat is door knoopen in stukken van tien tot twelf centimeters verdeeld, welke stukken *biëne* (beenen), *biënkes* heeten. De aaneenhangende beenen, acht of tien in getal, heeten een *riester* of *riëster*.

BEENEN *(biëne)*, o. zw. ww., met *hebben : biënde, hee gebiënd*. Loopen. *Ge hadt dije moëite zien biëne, toen ze voar oankamp* (Gij hadt dien (jongen) moeten zien wegijlen, toen zijn vader aankwam. Zie ook DE BO. — Sam. : *afbiëne*, *deurbiëne*, *nouëbiëne*, *voeitsbiëne*, *vörbijbiëne*, *ewegbiëne*, *trugbiëne*, *vrom-* of *vrumbiëne*.

BEERKUIL *(beërkuil)*, z. v. Kuil, waar men voorloopig beer (drek) in bewaart, om er later den grond mede te mesten.

BEEST *(biëst)*, z. (o.) v. Zie SCH. ZEGSW. : *eëte*, *drinke*, *kijve*, *werke läk in biëst*, overmatig eten, drinken, kijven, werken. *Spele*, *schiete*, *wörpe*, *zinge*, *klappe läk in biëst*, allerslechtst spelen, schieten, werpen, zingen, klappen. *Vloeke*, *zwere*, *vächte läk in biëst*, op eene onbeschofte wijze vloeken, zweren, vechten. — AANM. In plaats van : *läk in biëst*, zegt

men ook : *biëstig* (beestig). Van *biëstig* heeft men het afg. : *biëstighäd* (beestigheid), dommigheid. Zie DE BO op BEESTIGHEID.

BEETGROND *(biëtgrond)*, z. m. Grond geschikt voor de beetteelt. — Ook in Kl.-Br.

BEETKOOL *(biëtkuël)*, z. v. Rutabaga; ook raapkool onder den grond geheeten.

BEETKRABBER *(biëtkräbber)*, z. m. Persoon, die den grond tusschen de beeten opkrabt.

BEETKRABBER *(biëtkräbber)*, z. m. Hak om den grond tusschen de beeten op te krabben.

BEETKROP *(biëtkrop)*, z. m. Deel der beet waar de bladers aan staan.

BEETKRUID *(biëtkruid)*, z. o. Beetloof.

BEETLAND *(biëtland)*, z. o. Land, waar beeten op gestaan hebben. *We moëite nog in half boëinder biëtland zouë* (Wij moeten nog een half bunder beetland bezaaien). — Ook in Kl.-Br.

BEETMADE *(biëtmoa)*, z. v. Kleine donkergrijze larve, die de vezels der beet afknaagt.

BEETMOLEN *(biëtmeule)*, z. m. Wortelsnijder, Fr. COUPE-RACINES. — Ook in Kl.-Br.

BEETRAAP *(biëtroup)*, z. v. Raap in den vorm eener beet. — Ook in Kl.-Br.

BEETSIROOP, z. (v.) m.

BEETSUIKER, z. (v.) o. en m. — Ook in Brab.

BEF *(bäf)*, z. v. *De bäf jage*, *de bäf huë* (den bef jagen, hoeden), eenen snul 's avonds bij eenen boschkant plaatsen, kwansuis om hem daar in eenen zak een ingebeeld dier, *bef* genaamd, te

doen vangen, terwijl de anderen, veel gerucht makende, alsof zij eene klopjacht hielden, zich verwijderen en hem alleen laten staan. — In Kl.-Br. SCHAVAKKEN VANGEN. — Zie SCH. op BEF.

BEFFER, z. m. (KAARTSP.). Troef. *Da 'ch nou nog i bäfferken ha* (Dat ik nu nog een befferken, troefken, hadde)! 't Is het woord BAFFER in fig. zin.

BEFRATSEN, bed. zw. ww., met *hebben : befratste, hee befratst.* Uit *fratsen*, het achtergaan van kleine kinderen, en *be* dat het ww. bedrijvend maakt. *Ah doe klään deugnieteke, ge hedt oer hiël hummeke* (hemdje) *befratst.*

BEFREGGELEN *(befräggele)*, bed. zw. ww., met *hebben : befräggelde, hee befräggeld.* Uit *freggelen*, al gaande de beenen tegeneenstrijken, en *be*, dat het ww. bed. maakt. *De broekspijpe befräggele* (De broekspijpen beslijken).

BEGADEN *(begoa)*, bed. zw. ww., met *hebben : begoade, hee begoad. Zijn kliëre begoa*, zijne kleeren bemorsen. *Zijn ääge begoa* (Zijn eigen begaden), overmatig eten of drinken. *Iemand begoa*, iemand leelijk afrossen. *Iemand iet begoa*, iets slecht voor iemand afwerken. *Dije zal oěch doué iet begoa* (Die (persoon) zal u daar iets begaden). — Zie KIL., SCH. en VAN DALE.

BEGANG *(begank)*, z. m. Toeloop. *Te Scherpenheuvel es veul begank bijzonder be de keäskesprocässie* (keersjesprocessie). — SYN. : BEGANG, BEGANKENIS. Naar eene plaats is *begang*, als er een aanhoudende toeloop is; er is *begankenis*, wanneer er toeloop is

wegens een periodiek godsdienstig feest, vooral patroonfeest.

BEGEVEN *(begeëve)*, wed. st. ww., met *hebben : begaf hum, heet hum begeëve.* Wijken. *Inne muur begeft hum*, als hij naar eene zijde aan 't overhellen is. — *Zijn ääge begeëve*, zich voegen. *Inne mins begeft hum* (Een mensch begeeft zich), als hij zich begint te onderwerpen. *In dink begeft hum* (Een ding begeeft zich), wanneer het zich wel laat bewerken. *Deur dij lange nattighäd es dije grond zoueë teëg gewodde, dat ter hum nie en wilt begeëve* (Door die lange nattigheid is die grond zoo teeg (taai) geworden, dat hij zich niet wil laten bewerken). *In eäsgat* (aarsgat eens booms) *es moeieläk vör vaniën te kappe : 't en wilt hum ni begeëve.* Zie KIL. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BEGGIJN, z. v. Zie VAN DALE. BEGGIJN komt in vele zegsw. en spreekw. voor. *Het koëinne stouën tegen in nuchter beggijn*, het tegen eene nuchtere beggijn kunnen staan, uithouden. *Doueë es in beggijn te giësele*, daar valt iets raars voor, er is iets bijzonders te doen. — *De klänste klönkes zijn de zuutste, zee het beggijnke* (De kleinste klontjes (suiker) zijn de zoetste, zei het beggijntje). — *Werken es zoalig, zee het beggijnke, ma ze dee het ni gääre* (geerne). — *Alle boaten höllepe, zee het beggijnke, en ze pisten in de ziё* (Alle baten helpen, zei 't beggijntje, en zij piste in de zee). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BEGGIJNEPEER *(beggijnepeër)*, z. v. Lang-

werpige, purperroode, zoete peer; zij rijpt in Oogstmaand; de boom wordt zeer groot.

BEGGIJNOOR *(beggijnoeër)*, z. v. Stuk appel of peer, van de schil en het kernhuis ontdaan en vervolgens gedroogd.

BEGRIJZEN, bed. st. ww., met *hebben : begrees, hee begreze*. Uit *grijzen*, weenen, en *be* dat het ww. bed. maakt. Om een afscheid treuren en weenen. *Dije zal douë gauw begreze zijn*, de tranen over zijn afzijn zullen spoedig opgedroogd zijn. — *I begreze gezicht hämme* (hebben), op het gelaat de sporen dragen van veel geweend te hebben. Men zegt ook : *dik begreze zijn. Zij stond douë zoeë dik begrezen as in Madeleen.*

BEGRINSEN, bed. zw. ww., met *hebben : begrinste, hee begrinst*. Uit *grinsen*, grommen, en *be*, dat het ww. bed. maakt. *Iemand begrinse*, iemand overknorren. — *Grinsen* in den zin van krijten. Op het gelaat de sporen dragen van veel gekreten te hebben. *Ziet 'ne kiër, moes da junk douë begrinst stouët* (Zie eenen keer, hoe dat jong (kind) daar begrinst (bekreten) staat).

BEHELP *(behölp)*, z. o. Waarmede men zich kan behelpen. *Hije mänt* (meent), *dat ter al genoeg wit* (weet) *vör zij*(*n*) *behölp* (Hij meent, dat hij reeds kennissen genoeg bezit om zich zelven voort te helpen). *Wij winne fruit genoeg vör os* (ons) *behölp*. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie KIL.

BEHOESTEN, bed. zw. ww., met *hebben : behoestte, hee behoest*. Uit *hoesten* en *be*, dat het ww.

bed. maakt. Weigeren. *Dat ter mich zoeë iet kamp vrouëgen, ik zou hum wel schoeën behoeste* (Indien hij mij zoo iets kwame vragen, zou ik hem wel schoon wandelen zenden).

BEHOLPEN, bijv. Geholpen, gered. *Hoe weinig dat het es, ich zijn ter toch weal vör 'nen tijd bij beholpe* (Hoe weinig het ook zij, ik kan er toch weeral voor eenen tijd mede voort). *Douë zijn ich weinig bij beholpe, dat de gij mich beklaagt.*

BEHULP *(behölp)*, z. o. Zie BEHELP.

BEITEL *(bäätel)*, z. m. Fig. eene zware snede broods. *Hijen heet hum douë inne bäätel afgerimd* (Hij heeft zich daar eenen beitel afgeriemd, afgehompt). In denzelfden zin zegt men ook : HOMP, SPALK, SPIE.

BEKAST, bijv. Bij kas. *Vör zoeë iet te beginne moëit de gij bekast zijn.*

BEKEUZELEN, wed. zw. ww., met *hebben : bekeuzelden hum, heet hum bekeuzeld.* Zich bekommeren. *Wa bekeuzelt de gij oëch toch be zaken, dij oëch ni oan en gouën* (Wat bekreunt gij u toch met zaken, die u niet raken)? — Als bed. ww. beteekent het : begaan, met het bijdenkbeeld van iets ongeoorloofds. *Volgens da'ch huër rinkranke, moëit ter douëe wa bekeuzeld hämme* (Volgens dat ik hoor fluisteren, moet hij daar wat uitgericht hebben). Zie SCH. en KIL.

BEKKEN *(bäkke)*, onz. zw. ww., met *hebben : bäkte, hee gebäkt.* Lusten. *Dije jongen Diesteneër* (Diester bier) *bäkt hum ni.* Zie SCH.

BEKKEN *(bekke)*, z. o. Beetje, weinigsken. *I bekke gäld* (Een beetje geld). Men zegt ook : PITSKE ; in Limb. : BITSJE.

BEKLACHT, z. v. Beklag, aanklacht. — Beklaging. *Dij heet heur beklacht hie gedouën euver heure man* (Die heeft zich hier bitter over haren man beklaagd).

BEKLADDEREN, bed. zw. ww., met *hebben : bekladderde, hee bekladderd.* Uit *kladderen*, van kladder, en *be* in den zin van over de heele uitgestrektheid. Met kladders bedekken. *Ziet inne kiër, moes dij koei douë bekladderd stouën* (Zie eens, hoe die koeien daar bevuild staan) !

BEKLADDEREN *(bekläddere)*, bed. zw. ww., met *hebben : beklädderde, hee beklädderd.* Freq. van bekladden. Met slijk bevlekken. *Zijn broek es van onder tot bove be moos beklädderd.* Fig. : *Iet es beklädderd*, als er zich dingen op bevinden, die ergens anders behoorden te zijn. *Ziet inne kiër, moes dat dij keuke beklädderd stouët : ketels, täälen, iëmes, alles stouët onder de voet* (Zie eens, hoe die keuken bekladderd staat : ketels, teilen, eemers (emmers), alles staat onder den voet).

BEKLAPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : beklapte, hee beklapt.* Uit *klappen*, praten, en *be*, dat het ww. bed. maakt. In iemands nadeel klappen. *Dat ter niet te betroän en es, en es hum nie beklapt : da wit alle man* (Dat hij niet te betrouwen is, is hem niet beklapt : dat weet iedereen). — Over iets klappen. *Dat es zoo gauw nie gedouën : da*

moëit hummes ewa beklapt wodde (Dat is zoo gauw niet gedaan : dat moet immers wat bepraat worden). — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BEKLETSEN *(beklätse)*, bed. zw. ww., met *hebben : beklätste, hee beklätst.* Eig. : bekladden, beslijken (zie ook DE BO). Fig. : *Iet beklätse*, er dingen op zetten, die er niet behooren. *Dij toufel stouët toch altijd met al den duvel beklätst* (Die tafel staat toch altijd met allerlei dingen bezet).

BEKWAMIGHEID, z. v. Bekwaamheid. — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl. Zie DE BO.

BELEERZEN *(beleäze)*, bed. zw. ww., met *hebben : beleäsde, hee beleäsd.* Uit *leerzen*, door de moos gaan, en *be*, dat het ww. bed. maakt. Bevuilen, beslijken. *Dije jong(en) kain hum toch gerellig beleäze* (Die jongen kan zich toch erbarmelijk beslijken). *Ziet inne kiër, moes da kind hum beleäsd heet* (Zie eens, hoe dat kind zich bevuild heeft).

BELEGGEN, bed. zw. ww., met *hebben : belede, hee beleed.* Uit *leggen* en *be* in den zin van over het geheel voorwerp. Een versleten ijzeren tuig vernieuwen met er een stuk op te smeden. Zulke tuigen zijn : beitels, bijlen, hakken, ploegkouters, ploegschelpen, rieken, schuppen, enz. Men zegt elders VERLEGGEN. — Zie KIL.

BELIEGEN, bed. st. ww., met *hebben : beloog, hee beloge.* — ZEGSW. : *Zijn bös beliege* (Zijne beurs beliegen), eene ontvangen som al pochende voor grooter opgeven, dan ze inderdaad is. *Ge koëint van dije zeleëve ni wiëte, wat ter iet verkocht heet;*

hije beliegt altijd zijn bös (Gij kunt van dien (persoon) nooit weten, hoeveel hij iets verkocht heeft : hij overdrijft altijd den prijs). — *Zie* ook VAN DALE.

BELLEFLEURING, *z.* m. Zekere appel : Belle-fleur. — Ook in W.-Vl. *Zie* DE BO.

BENGEL *(bängel)*, *z.*m. Bindsnoer aan mutsen, voorschooten, enz. *De vrouwliê drage vöschoeës, dij be brië bängels van 't zälven euver de hope bediëngebonne wodde* (De vrouwlieden dragen voorschooten, die met breede bengels van dezelfde stof over de heupen bijeengebonden worden). POMEY geeft BENGEL op als kluppel, wat het in 't Hag. ook beteekent. *Hijen ha 'ne goeie bängel in zijn hand.*

BENGELEN *(bängele)*, onz. zw. ww., met *hebben : bängelde, hee gebängeld.* Kluppelen. *Ze hämmen hum färm euver zijn röbbe gebängeld* (Ze hebben hem duchtig over zijne ribben gekluppeld). Zie POMEY. — *Onder de appele bängele.* — Sam. : *Afbängele, euverbängele.* — *Zie* DE JAGER, Freq. op BENGELEN[1].

BERDIË *(bärdië)*, tus. Basterdvloek voor PER DIOS. Vandaar het bijw. en bijv. BÄRDIËS : *'t Es bärdiës kaad* ('t Is schroomelijk koud). *In* (eene) *berdiëse vlug* (guit). — Men zegt ook BÄRDIT en elders PERDIË.

BERDZAGER *(bädzeëger)*, *z.* m. Plankenzager. — Ook in W.-Vl. *Zie* DE BO.

BEREN *(beëre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : beëde, hee gebeëd.* Met beer (aal) mesten. *Den hof beëre.*

BERGAGE *(bargaize)*, z. v. Kleine berg; bergachtige streek. *Doué was in bärgaize in mijn wää, moeë niks wou oëp wasse; ich häm ze gebut* (Er was eene bergage in mijne weide, waar niets wilde op wassen; ik heb ze afgelaagd). *Tusse dij dörpe lee in bärgaize.*

BERLIKKEN *(bärlikke,⏑—⏑)*, onz. zw. ww., met *hebben : bärlikte, hee gebärlikt.* Kop of letter, kruis of munt werpen. Fr. JOUER A CROIX OU PILE.

BERSTEN *(bäste)*, onz. onr. ww., met *zijn : bästte, es gebäste.* Door vergif sterven. *Ge moogt van dij bezen ni eëte, gij zodt ter van bäste* (Ge moogt van die beziën niet eten, gij zoudt er van bersten). *Dije pachter hee drij koei opgeloeëpe : twië zijn ter al gebäste* (Die pachter heeft drij koeien (welke) opgeloopen (zijn) : twee zijn er al gebersten). Zie OPLOOPEN. ZEGSW. : *Te bäste drinke, eëte, gouën, lache, loeëpe, schriëve, werke, zinge, zwiëte*, zoo drinken, eten, gaan, lachen, loopen, schreeuwen, werken, zingen, zweeten, dat men er ongesteld van wordt. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie mede SCH.

BESCHAAMD *(beschamd)*, bijv. — SPREEKW. : *Inne beschamden hond es zeleëven ni vet* (Een beschaamde hond is nooit vet), wie beschaamd is, zal zich nooit verrijken. VERG. : *Zoeë beschamd as in hönke, da geveesten heet; as i peäd, da zijn käär umgeworpen heet* (Zoo beschaamd als een hondje, dat geveest heeft; als een peerd, dat zijne kar omgeworpen heeft).

BESCHAAMDERIK *(beschamderik)*, z. m. Iemand die beschaamd is. *De beschamderik dist hummes ni antwode* (De beschaamderik durfde immers niet antwoorden)! — AFL. : ONBESCHAMDERIK. *Ich zou zoeë 'nen onbeschamderik al gauw de deur uitwikse* (Ik zou zoo eenen onbeschaamderik al gauw de deur uitsmijten).

BESCHAR *(beschäär)*, z. o. *Veul beschäär van iet make*, veel beslag van iets maken. — *Os groeët beschäär es wier doueë* (Onze groote pochhans is weer daar). — Ook in Antw. gebruikt. Zie SCH.

BESCHEED *(beschiëd)*, z. o. Bescheid. Fig. : *Fla beschiëd*, zoutelooze babbelaar; kale windmaker. *Os fla beschiëd es wier bezig* (Onze flauwe zeeveraar is weer bezig). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BESCHEIDEN *(beschijten)*, bed. zw. ww., met *hebben : bescheet, hee beschete*. Alleen in den 3n pers. enk. gebruikt. — ZEGSW. : *As 't al beschet*, op 't einde van 't spel. *Hije gebeëde van allerlei schoeën bloĕme te bringen, en as 't al bescheet, kamp ter doueë met ewa roeëzen, ewat doalias en ewa Fransche zonbloĕmen af* (Hij gebaarde (liet verstaan) van allerlei schoone bloemen mede te brengen, en als 't al bescheet, kwam hij daar met wat rozen, dahlia's en Fransche zonnebloemen af)! — In Kl.-Br. alleen in den Pres. enk. : *beschiëd*.

BESCHIJTEN, bed. st. ww., met *hebben : bescheet, hee beschete*. Zie VAN DALE. Laag. *Iemand beschijte*, zich aan iemand niet gelegen

laten; iemand bedriegen; ook : uitdrukking der grootste minachting. — *Gi beschijtes weäd zijn*, weinig beteekenen; *Läk ter gebeëde, hâ ze hum de kop ingeslagen, en as de gij 't zagt, was 't nog gi beschijtes weäd* (Volgens hij gebaarde, hadden zij hem den kop ingeslagen, en als gij 't zaagt, was 't nog niet beschijtens weerd). — Ook in Kl.-Br.

BESCHILDEREN, bed. zw. ww., met *hebben : beschilderde, hee beschilderd. Iemand beschildere*, ongunstig van hem spreken. *In oer presentie spelt ter het schoeë männeke, en achterrug doet ter ni annes as oëch beschilderen* (In uwe tegenwoordigheid speelt hij het schoon manneken (fleemt hij u), en achter den rug doet hij niet anders dan u beschilderen).

BESLAAN *(besloueë)*, bed. onr. ww., met *hebben : besloeg, hee beslage*. Zie VAN DALE. *Inne boeëm, inne keper besloueë*, er vier vlakke zijden aan kappen (DE BO). — *Latstäkke besloueë*, aan latstokken twee vlakke zijden schoffelen. — *Zijn dochter es beslage*, is verleid. (SCH.). — *Goed beslage zijn*, wel voorzien zijn van kennissen of fortuin. — *Iemands reëkering besloueë* (Iemands rekening beslaan), iemands misdrijven bekend maken. *Wacht mär, männeken, ich zal oer reëkering bij oer voar besloueë.*

BESLAG, z. o. Zekere ziekte : beroerte, geraaktheid.

BESLAGSPAAN *(beslagspouën ;* mv. : *beslagspouëne)*, z. m. Hout, dat bij 't beslaan (zie dit

woord) van boomen afgekapt wordt. — Te Neerinter *slagspouën.*

BESLOBBEREN *(besloëbbere)*, bed. zw. ww., met *hebben : besloëbberde, hee besloëbberd.* Uit *slobberen*, van *slobber*, dun eten voor vee, en *be*, dat het ww. bed. maakt. Min of meer mesten. *Da värken es ewa besloëbberd; vet es het ni.* — Wed. beteekent het : zich bemorsen door dunne spijs op zich te storten. — Ook in Kl.-Br.

BESNOVEN, bijv. Voorzien. *Dije man kain dat land gemäkkeläk koeëpe : dije zit besnove* (van geld). — Kaartspel : *Hije gouët alliën vör zijn trekke; ich geluëf, dat ter besnove zit* (Hij gaat alleen voor zijne trekken; ik geloof, dat hij wel voorzien is van goede kaarten). — Bedronken. — Bedrogen, verleid, van eene dochter gezegd. — *Zie* ook SCH. en DE BO.

BESSEM *(bässem)*, z.m. Bezem. ZEGSW. : *Euver de bässem getrouwd zijn*, ook wel : *Achter de haag getrouwd zijn*, boeleeren. *Miëster zijn moeë de bässem stouët; miëster zijn achter de bässemstäk* (Meester zijn waar de bezem staat; meester zijn achter den bezemstok), niets te zeggen hebben. — Ook in Kl.-Br.

BESSEMEN *(bässeme)*, bed. zw. ww., met *hebben : bässemde, hee gebässemd.* Fig. : Zonder omslag wegzenden. *Dat dije lorias nog hie komt, ich zal hum bässeme* (Dat die schobbejak nog hier kome, ik zal hem bezemen, voortzetten). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BESTEKEN, onz. st. ww., met *hebben : bestak, hee besteke.* Alleen in den derden persoon enkelv. Bestaan, gelegen zijn. *En al hâ ter da gedouën, wa zou douë in besteke. — Douë bestak niks in* (En al hadde hij dat gedaan, wat zou daarin bestaan. — Daar was niets in gelegen).

BESTEKEN, bijv. *In koat es besteke* (Eene kaart is besteken), wanneer er eene mindere van dezelfde soort bij is. *Ich häm troevenoués (met de tien) besteke en klaverepiës bloeët* (Ik heb troevenaas (met de tien) besteken en klaverenpees (heer en vrouw) bloot (onbesteken).

BETRANTEN, wed. zw. ww., met *hebben : betrantte hum, heet hum betrant.* Uit *tranten*, langzaam gaan, en *be*, dat het ww. bed. maakt. Al trantende geest of lichaam verfrisschen. *Kötsternouë hedt de gij 't goe weër oan de hand, en dan koëint de gij oëch ewa betrante* (Kortserna (binnen kort) hebt gij 't goed weêr aan de hand, en dan kunt gij u wat betranten).

BETROUWD, deelw. Door 't huwelijk verkregen. SPREEKW. : *'t Es beëter betrouwd as bewerkt.*

BETROUWEN *(betroa)*, bed. zw. ww., met *hebben : betrouwde, hee betrouwd* (VAN DALE). — SPREEKW. : *Dije nie en betrouwt, en es nie te betroa*, die geen betrouwen schenkt, verdient geen betrouwen. — *Betroan es goed, ma nie betroan es beëter. — Zijt getrouw, ma betrouwt niemand.*

BEVANGEN, bed. onr. ww., met *hebben : bevangde, hee bevange* (VAN DALE en DE BO).

Benauwen, te eng maken. *De snieëf bevangt de ärm minse* (De sneeuw bevangt (benauwt) de arme menschen). *Gouët e bekke van mich eweg : gij bevankt mich* (Gaat wat van mij weg : gij benauwt mij).

BEVANGEN, bijv. Belemmerd. *Ich zijn ewa bevangen oëp mijn hät* (Ik ben wat bevangen op mijne borst (DE BO). — *Bevange van pläk*, te weinig voorzien van plaats. *Wij moëite verhuize : hie zitte wij te fel bevange van pläk.* — Ook in Kl.-Br.

BEVRIJDEN *(bevrije)*, wed. st.ww. met *hebben : bevrijdden hum, heet hum bevrijd.* In zeker kinderspel verspreken, dat men niet gepakt mag worden, vermits men eene aanmerking te maken heeft. *Ich bevrij mich !*

BEVROZEN, bijv. Van bevriezen. *Nie bevroze zijn*, wakker, doortastend, niet verlegen zijn. *Dije zal wel antwoden* (antwoorden), *hij en es nie bevroze Hij en es nie bevroze vör iemand ongewasse* (ongewasschen) *de wouërhäd te zegge* (Hij is niet verlegen om iemand ongelikt de waarheid te zeggen). *Hijen es onbevroze genoeg vör het te doen.* VERG. : *Douë stouën läk iemand, dije bevrozen es*, die te dom of te lui is om zich te verroeren. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BEWERP *(bewörp)*, z. o. Uitgestrektheid. *Het dörp Mol es gerellig groeët van bewörp.*

BEZEIKEN *(bezääke)*, bed. zw.ww., met *hebben : bezäkte, hee bezäkt.* Bepissen. *De neëvel bezäkt hum*, als hij tot regen overslaat. *Douë stouën läk inne bezäkten hond*, bedremmeld zijn. — Ook in Kl.-Br.

BEWIJS, *z.* o. Gelijkenis, schijn, gedacht. *Gië bewijs va wäg vinge*, niets vinden, dat aan eenen weg gelijkt. *Dije bouw hee miër bewijs van in schuur as van in kerk* (Die bouw heeft meer het voorkomen eener schuur dan eener kerk). *Da kind hee nog gië bewijs va gouën* (Dat kind heeft nog geen gedacht van gaan). — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — *Z*ie ook SCH.

BIEDOEK, *z.* m. Doek, welken men rond de biekorven doet, als men deze wil vervoeren. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIEMAN, *z.* m. Bieënkweeker. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — *Z*ie KIL.

BIER, *z.* o. Verschillige biersoorten : GOEDBIER (*goebier*), het eigenlijk bier. — KLEINBIER (*kläābier*) of MILLEBIER, bier dat men uit den draf trekt, welke reeds « goedbier » heeft opgeleverd. — DRINKEBIER, mengeling van « goed- en kleinbier. » Bestaat deze mengeling half uit de eene en half uit de andere soort, dan heeft men HALFBIER. — GILDEBIER (*gullebier*), zulk dat te Diest ten behoeve der gilden gebrouwen wordt en bijzonder krachtig is. — Wat uit het vat lekt of bij het tappen gestort wordt, heet LEKBIER, DROP (*dröp*) of STORTBIER (*stötbier*). — Verder heeft men nog WITBIER, soort van licht bier met gele kleur, en BRUINBIER, krachtiger bier met bruine kleur.

BIERKAR *(bierkäär)*, *z.* v. Smalle lange kar, waar men het bier mede vervoert. — Ook in Kl.-Br.

BIERSUIPEN, *z.* o. Biersoep met suiker en

eieren. — Ook in Kl.-Br. — In Vlaanderen : BIERKANDEEL.

BIERVOERDER *(biervuder)*, z. m. Brouwersknecht, die het bier naar de kalanten voert. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

BIESEM, z. v. Bies. SPREEKW. : *Beëter inne breëm as in biesem* (Beter een braam dan eene bies), beter zijne tanden te laten zien, dan een snul te zijn. *Il vaut mieux être marteau qu'enclume.*

BIETER, z. m. Bijter; in de kindertaal : tand; ook luis. — Ook in Kl.-Br. gebruikt, en in den eersten zin in W.-Vl. Zie DE BO op BIJTER.

BIEZEN, onz. zw. ww., met *hebben*. Zie VAN DALE. ZEGSW. : *De koei in Holland zien bieze*, strak voor zich uitzien, van eenen zieke gezegd; een teeken van verregaande uitputting. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJ, bijw. en voorz. Het wordt door 't volk op vele wijzen aangewend; meest al de ww. kunnen er door gewijzigd worden. Zijne algemeenste beteekenis is die van toevoegen : zooals in BIJAKKEREN (*in voor bijakkere*); BIJERVEN (*in huis bijerve*); BIJGRAVEN (*in striëp bijgrave*); BIJHALEN (*i glas bier bijhoale*); BIJKOOPEN (*boeken bijkoeëpe*); BIJPAKKEN (*nog i wärk bijpakke*); BIJPLANTEN (*in diël kuële bijplante*); BIJSCHARREN (*alles bijschääre wat onder de hand valt*); BIJSCHIETEN (*nog 'ne cent bijschiete;* in 't berlikken b. v.); BIJVOEREN (*in käär mest bijvure*); enz. — Het beteekent ook 2° : voortzetten van de werking des stams : BIJDORSCHEN (*inne*

mandel grään bijdosse; voortgaan met dorschen, tot er nog een mandel afgedorschen is); BIJBLIJVEN (*in uur bijblijve;* gedurende een uur voortgaan met blijven); BIJMAAIEN (*inne koeëp hoeë bijmouë*); BIJSTOKEN (*innen hätsel hout bijstoke*); enz. — 3° nader brengen door de werking des stams : BIJBRENGEN (*ge moogt het stroeë beginne bij te bringe*); BIJDUWEN (*inne stiën bijdoa*); BIJDRIJVEN (*de hoaze* (hazen) *bijdrijve*); BIJHALEN (*hout bijhoale*); BIJJAGEN (*de koei*(*en*) *bijjage*); BIJTREKKEN (*in bank bijtrekke*); BIJWERPEN (*begint de stiëne mär bij te wörpe*); enz. — 4° Aangroeien. BIJBRENGEN (*bijbringe*), den hoop doen grooter worden; BIJKOMEN, gedijen; enz. — Bij of omtrent (*bij och ontrint*) — zie DE BO — beteekent in 't Hag. : noch bij noch omtrent. *Wa zou ich ter oan geholpen hämme! ich zijn ter bij och ontrint geweëst.* — Als voorz. komt het dikwijls in de plaats van : met. *Bij iemand, bet iemand* of *bed iemand meegouën* (meegaan); *bij zijne stäk in zijn hand stouën; bij iemand gedouën zijn; bij zijne mond vol tan*(*den*) *stouën;* enz. — *Bij acht dage* (Binnen of na acht dagen). Ook in W.-Vl. Zie DE BO.

BIJALDEREERE, bijw. Ondertusschen, met dit alles. *Hije kain nie meegouën, en bijalderiëre moëit ich ok t' huis blijve* (Hij kan niet meegaan, en daardoor moet ik ook schoon te huis blijven). Men gebruikt in dien zin ook : METALDERIËRE, BIJPROVISIE, MEPROVISIE. Zie ook SCH. op PROVISIE (BIJ). — SPREEKW. : *Bijalderiëre* (*bij provise*) *loeëpe*

de ganze bärvoets, het is nu eenmaal zoo en niet anders.

BIJBRENGEN *(bijbringe)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : brocht bij, hee bijgebrocht.* Uit *brengen* en *bij* in den zin van aangroeiing. Door brengen doen aangroeien. *Da klää geräddel van patatte brinkt ni bij* (Die kleine patatten maken geenen hoop). — *Grään brinkt veul bij*, wanneer er op weinig plaats betrekkelijk veel schooven gepikt worden, of wanneer er uit weinig schooven betrekkelijk veel graan gedorschen wordt. BIJBRENGEN verschilt van OPBRENGEN, doordien het eerste meer op de hoeveelheid, het tweede meer op de waarde ziet. — Ook in Limb. gebruikt. Zie SCH.

BIJDEENENT *(bediënet, bediëne, bediënes, bedeniëne)*, bijw. Aanstonds. *Ich zal bijdiënet kome.* Men zegt ook : BEDIËMET, BEDIËME, BEDIËMES; MEDIËNET, MEDIËME, MEDIËMES, MET DEN IËMET.

BIJDEEMENT, bijw. Aanstonds. Zie BIJDEENENT.

BIJEEN *(bediën)*, bijw. Samen. Zie VAN DALE. Dit woord vormt vele samenstellingen, waarvan er eenige bij genoemden schrijver voorkomen. Andere worden hier vermeld of in de volgende art. verklaard. BIJEENAKKEREN, BIJEENBINDEN (*bediënbinge*), BIJEENGIETEN, BIJEENROLLEN BIJEENSCHARREN (*bediënschääre*), BIJEENSCHRABBELEN, BIJEENSCHRABBEN, BIJEENSCHRAFELEN, BIJEENSPAREN (*bediënspoare*), BIJEENSPOELEN (*bediënspule*), BIJEENVLECHTEN (*bediënvlöchte*), BIJEENVLIETEN,

BIJEENVOEREN (*bediënvure*), BIJEENZOEKEN (*bediënzuke*).

BIJEENDOEN *(bediëndoen)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed bediën, hee bediëngedouën*. Behalve : bijeenvoegen, beteekent dit woord nog : de eene in overeenstemming met den andere handelen, gemeenlijk met het gedacht om winst of verlies te deelen. *Wille wij bediëndoen as wij kegele ? Dij twië kooplië doen bediën.* ZEGSW. : *Bediëndoen läk Boeëten be* (met) *zij(n) wijf*. — In Kl.-Br. METEENDOEN.

BIJEENFLANSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flanste bediën, hee bediëngeflanst.* Uit *flansen*, zorgeloos werpen, en *bijeen*. Slordig bijeenwerpen. *Hoe hedt de gij oer kliëre douë bediëngeflanst* (Hoe hebt gij uwe kleeren daar bijeengeflanst) ! — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENFOMPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : fompelde bediën, hee bediëngefompeld.* Uit *fompelen*, fommelen, en *bijeen*. Onzacht samenduwen. *Kliëre* (kleêren) *in in* (eene) *man(d) bediënfompele*.

BIJEENFRONSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : fronselde bediën, hee bediënengefronseld.* Uit *fronselen*, slordig naaien, en *bijeen*. Zoo te zamen naaien, dat het vol rimpels zij. *I gescheud kliëd bediënfronsele* (Een gescheurd kleed bijeenfronselen). — Ook in Kl.-Br. — Zie DE JAGER, Freq. op FRONSELEN.

BIJEENGAAN *(bediëngouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : gink of gonk bediën, hee bediënge-*

gouën. Samengaan. *Drinken en klinken en zijn zaken oppasse gouët nie bediën.* — Vrijen. *Dije jong en da maske gouën al jouëre bijdiën* (Die jongen en dat meisje vrijen al jaren met elkander). — In Kl.-Br. METEENGAAN.

BIJEENGERAKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : gerakte bediën*, *es bediëngerakt.* Te zamen geraken. *Moes da koppel altijd bediëngeräkt*, *kin ich niet* (Hoe dat koppel altijd bijeengeraakt, ken ik niet). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENHEBBEN *(bediënhämme)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : ha bediën*, *hee bediëngehad.* Te zamen hebben. *Hijen heet al in schoeën soëm bediën* (Hij heeft al eene schoone som vergaderd). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENHOUDEN *(bediënhouve)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : hoof bediën*, *hee bediëngehouve.* Te zamen houden. *De kliëre bediënhouve* (De kleederen bij elkander houden). *De vrouw onderhoof* (onderhield) *het huishouve*, *en de man hoof al zijn daghure schärp bediën.* Niet laten verloren gaan. *Vör elk het zijn te koëinne geëve moeit alles schärp bediëngehouve wodde* (Om elk het zijne te kunnen geven moet alles nauwkeurig bijeengehouden worden). — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — In den zin van : aan elkander gehecht blijven, komt het woord ook bij HEREMANS voor.

BIJEENKLETSEN *(bediënklätse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klätste bediën*, *hee bediëngeklätst.* Te zamen werpen of gieten doorgaans met het bij-

denkbeeld van : om bedrog te plegen. *Klätst dijen â klaverzouëd en dije nieve mär bediën : da zal wel gelijk eweggouën* (Werp dit oud klaverzaad en dit nieuw maar bijeen : dat zal wel gelijk verkocht worden). *Al het ingelouëte bier bediënklätse* (Al de overschotten van bier bijeengieten). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENKNOOPEN *(bediënknuëpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knupte bediën, hee bediëngeknupt*. Het een aan het ander knoopen. *Kliëren in i pak bediënknuëpe* (Kleeren in een pak samenbinden). *Grään bediënknuëpe* (Afgepikt graan in schooven bijeenbinden). — Fig. Het verband tusschen de deelen eener redeneering zoeken. *Hijen hee veul verteld; ma knupt dat ins allemouël bediën*. Aanm. Men zegt mede : AANEENKNOOPEN (*oaniënknuëpe*), dat ook in Kl.-Br. gebruikt wordt.

BIJEENKOTEREN *(bediënkeutere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : keuterde bediën, hee bediëngekeuterd*. Uit *koteren*, stooten of krabben, en *bijeen*. Al stootende of krabbende bijeenzoeken. *Pätätte bediënkeutere*, nadat de aardappels van een stuk land ingeoogst zijn, er nog wat overgeblevene bijeenzoeken. Fig. *Volk bediënkeutere*, volk vergaderd krijgen met het op te zoeken en aan te wakkeren.

BIJEENKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg bediën, hee bediëngekrege*. Met moeite verzamelen. *In soëm geld bediënkrijge*. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENKUDDEN *(bediënködde)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : ködde bediën, es bediëngeköd*. Uit *kudden*, eene kudde vormen, en *bijeen*. Tot eene kudde of bende samenkomen. *De strouëtbängels ködden allen ouveden onder de lin bediën* (De straatbengels vereenigen zich alle avonden onder de linde). *De vogels beginne bediën te ködde.*

BIJEENLOOPEN *(bediënloeëpe)*, onz. sch. st. ww., met *hebben : liep bediën, hee bediëngeloeëpe*. Bij elkander loopen; veel bij elkander zijn. *De koei(en) van verscheie minse* (menschen) *louëte* (laten) *bediënloeëpe. Douë lupt veul waiter bediën* (Daar loopt veel water bijeen). — Fig. Vrijen, *Dije jong(en) en da(t) maske* (meisje) *loeëpen al jouëre* (jaren) *bediën*. BIJEENLOOPEN verschilt van BIJEENGAAN daarin, dat het eerste op eene minder gepaste wijze geschiedt dan het tweede.

BIJEENMARTELEN *(bediënmättele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mättelde bediën, hee bediëngemätteld*. Uit *martelen*, knoeien, en *bijeen*. Door zwaren arbeid verzamelen. *Ich wiët nie, moes dat ter dij soëm bijdiëngemätteld gekregen heet* (Ik weet niet, hoe hij die som bijeengemarteld gekregen heeft). *Biëste, dij wijd uitiën loeëpe, bediënmättele* (verspreid vee bijeenmartelen). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENRAZEN *(bediënroaze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roasde bediën, hee bediëngeroasd*. Uit *razen*, onzacht werpen, en *bijeen*. Onvoorzichtig bijeenwerpen. *Kliëre* (kleeren) *bijdiënroaze;* enz.

BIJEENSCHIETEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : schoot bediën, hee bediëngeschote.* Uit *schieten* en *bijeen. Pijle bediënschiete,* de pijlen zoo schieten, dat zij bij elkander steken. *Mälves bediënschiete,* marbollen doen bijeenrollen. *Eär bijdiënschiete, mest bediënschiete,* aarde, mest met spade of riek bijeenwerpen. — Onz. met *hebben.* Te zamen voor dezelfde rekening schieten. *Wij met os vijve schiete bediën tegen oĕchlis gevijve* (Wij met ons vijven schieten bijeen tegen u vijven). — Met *zijn.* Stremmen. *De melk es bediëngeschote, toen ich ze wou koke; ze was zeker nie väs* (versch). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENSJAMMELEN *(bediënsjammele),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : sjammelde bediën, hee bediëngesjammeld.* Uit *sjammelen,* zie dit woord, en *bijeen.* Onordelijk verzamelen. *Zijn klikken en klakke bediënsjammele,* wat men bezit bijeenscharren. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENSLAAN *(bediënslouë),* onz. en bed. sch. onr. ww., met *zijn* en *hebben : sloeg bediën, es, hee bediëngeslage.* — Onz. Zich vereenigen. *Al de jonge(n)s van dees gehucht zijn bediën geslage vör inne määboeëm* (meiboom) *veur de börgemiëster te plante. Dij bruus* (broêrs) *slouën altijd bediën,* helpen elkander. — Bed. ZEGSW. : *Wij zullen os tänte bediënslouë* (Wij zullen onze tenten naast elkander opslaan), wij zullen voor gemeene rekening handelen. Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENSPANNEN, bed. en onz. sch. onr.

ww., met *hebben* en *zijn* : *spande bediën*, *hee*, *es bediëngespanne*. — Bed. met *hebben*. Het eene trekdier bij het andere spannen. *Drij peäden in iën ploeg bediënspanne* (Drij paarden in eenen ploeg bijeenspannen). — Onz. met *zijn*. Met elkander aanspannen. *Het volk spande bediën vör hun recht te vrouëge* (vragen). — In Kl.-Br. gebruikt men in dezen zin METEENSPANNEN.

BIJEENSPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *spelde bediën*, *hee bediëngespeld*. Door spelen verzamelen. *De muziekante zijn het volk aan 't bediënspele. Da grään stouët zoeë dun*, *dat der 't wel met in fiool zodt moge bediënspele*. (Die graanhalmen staan zoo verre vaneen, dat gij ze wel met eene viool zoudt mogen bijeenspelen). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENSPINNEN, bed. sch. st. ww., met *hebben* : *spon bediën*, *hee bediëngesponnne*. Fig. Met geduld verzamelen. *Hijen heet douë in schoeën oansprouëk gemakt; moeë ter 't bediëngesponne heet*, *wit ozze Lieven Hiër* (Hij heeft daar eene schoone aanspraak gemaakt; waar hij 't bijeengesponnen heeft, weet onze Lieve Heer).

BIJEENSPORREN *(bediënsporre)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn* : *sporde bediën*, *es bediëngespord*. Uit *sporren*, ijlings loopen, en *bijeen*. *Douë komt da klää gesnor allen dag bediëngespord* (Daar komt de kinderbende allen dag bijeengespord). — In Kl.-Br. BIJEENSPOREN.

BIJEENSTEKEN *(bediënsteke*, *bediënsteëke)*,

bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben : stak bediën, hee bediëngesteëke*. Bij elkander steken. *Koate bediënsteke*, kaarten van dezelfde soort bij elkander steken. *Woes* (Hoe) *kain zoeëveul verstand in iëne kop bediënsteëke!* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENSTROFFELEN *(bediënstroëffele)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : stroëffelde bediën, hee, es bediëngestroëffeld*. — Bed. met *hebben*. Al stroffelende verzamelen. *Vuilighäd met de eeg bediënstroëffele*, gras en ander veldonkruid al eggende doen opeenhoopen. — Onz. met *zijn*. Zich al stroffelende opeenhoopen. *Ge moëit de eeg dek ophöffen, annes stroëffelt het vuilighäd bediën* (Gij moet de egge dikwijls opheffen, anders hoopt zich het onkruid opeen).

BIJEENSTROPPEN *(bediënstroppe)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : stropte bediën, hee, es bediëngestropt*. — Bed. met *hebben*. Met eene strop te zamen binden. *Hout bediënstroppe*. — Derwijze naaien, dat de vereenigde stukken niet effen plat liggen. — Onz. met *zijn*. Stremmen bij 't koken. *Dij kastrol was zeker ni goed schoeën : de melk es hiël bediëngestropt* (Die kastrol was waarschijnlijk niet wel zuiver; de melk is gansch bijeengeschoten). SYN. : BIJEENSTROPPEN, BIJEENSCHIETEN of TEGAARSCHIETEN, BIJEENTREKKEN, KABBELEN, SCHEIDEN, RINNEN. De zes eerste woorden beteekenen het stremmen der melk bij de koking en wel vooral ten gevolge van onreinheid of van 't niet meer versch zijn

der melk; RINNEN beteekent het stremmen der melk door warmte of runsel; het is de stam van 't bijv. GERONNEN.

BIJEENTREKKEN *(bediëntrekke)*, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn* : *trok bediën, hee, es bediëngetrokke.* — Bed. met *hebben.* Samentellen. *Gedouën uitgave bediëntrekke*) Gedane uitgaven bijeenrekenen). — Onz. met *zijn.* Stremmen, zie BIJEENSTROPPEN. — Zich op éene plaats vereenigen. *De hiël zinking es oëp mijn tan* (tanden) *bediëngetrokke.* — Zie verder HEREMANS. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJEENTROMMELEN *(bediëntroëmmele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *troëmmelde bediën, hee bediëngetroëmmeld.* Door trommelen verzamelen. *De gul* (gilde) *bediëntrommele.* — Fig. *Hijen heet i miljoen männekes : moeë dat ter ze bediëngetroëmmeld gekregen heet, wiët ich ni* (Hij heeft een millioen postzegels : waar hij ze bijeengetrommeld heeft, weet ik niet).

BIJEENTRODDELEN *(bediëntroddele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *troddelde bediën, hee bediëngetroddeld.* Uit *troddelen*, slecht naai- of breiwerk maken, en *bijeen.* Slordig samennaaien. *Kliëre* (kleederen) *bediëntroddele.*

BIJEENVRUTELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *vrutelde bediën, hee bediëngevruteld.* Uit *vrutelen*, wroeten, freq. van *wroeten*, en *bijeen.* *Da 's geakkerd percies, al weë 't dat de värke 't bediëngevruteld hâ* (Dat is geakkerd precies, al ware

't dat de verkens 't bijeengewroet hadden). — Fig. *Nouëdat ter be mättelen en spättelen i fortuun bediëngevruteld ha, kost ter ze päkske make.* (Nadat hij met martelen en spartelen een fortuin bijeengewroet had, stierf hij). — In Kl.-Br. BIJEENVRUTEN.

BIJEENZWERMEN *(bediënzwärme)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zwärmde bediën, es bediëngezwärmd.* Al zwermende vergaderen. Fig. : *Het volk kamp* (kwam) *oëp de mät* (merkt) *bediëngezwärmd.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJKOMEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn : kamp bij, es bijgekome.* Gedijen. *Da värke komt be de uur bij. Met da bekke reëgel* (beetje regen) *es da grään doanig bijgekome.* — Aangroeien. *Da fortuun gouët eweg läk het bijgekomen es.* — Bijgevoegd worden. *In dij matras zou moëiten innen roeëf wol bijkome* (Zie ROOF. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJL, z. (v.) o.

BIJLAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lapte bij, hee bijgelapt.* Bijvoegen. *Lapt er nog 'ne frang bij, dan est 't verkocht.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJLEVEN *(bijleëve)*, z. o. *Zij(n) bijleëve van iet hämme*, op eene koopwaar als winst hebben, wat men er zelf van noodig heeft. *Dij minse winnen ni veul oëp hun winkelke, ma zij hämmen hun bijleëve toch.*

BIJPITSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben :*

pitste bij, hee bijgepitst. Uit *pitsen,* in den zin van al nijpende voortduwen, en *bij. Inne balk bijpitse;* eene bijl of iets dergelijks gedeeltelijk er onder steken en hem alzoo voortduwen.

BIJSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : sporde bij, es bijgespord.* Uit *sporren,* driftig loopen, en *bij. De kingere kampe* (kinderen kwamen) *van alle kante bijgespord.* — In Kl.-Br. BIJSPOREN.

BIJSTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : stak bij, hee bijgesteke.* Meer geven dan aan de anderen. *Wij steke dij koei van alles bij, en toch es ze veul lilleker as de ander* (Wij steken die koei van alles bij, en toch is ze veel leelijker dan de andere). — Heimelijk in de hand stoppen. — *De voar hodt hum köt genoëg va gäld, ma de moeier stekt hum altijd ewa bij* (De vader houdt hem kort genoeg van geld, maar de moeder steekt hem altijd wat bij). — SCH. geeft in dezen zin BIJSTOOTEN op, dat insgelijks in 't Hag. alzoo gebruikt wordt. — Zie mede VAN DALE op BIJSTEKEN.

BIJTEN, ww., Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Ge wodt ni hätter gebeten as van oer ääge vloeë* (Ge (men) wordt niet harder gebeten dan van uwe eigen vlooien), men wordt het meest benadeeld door de zijnen.

BIJWERVEN *(bijwärve),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : wärfde bij, hee bijgewärfd.* Al wervende toevoegen. *Inschrijve(r)s bijwärve.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BIJZETTEN, ww., zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Den rug bijzette*, hard werken.

BIK, z. v. IJzeren tuig met houten steel om vast gesloten grond, metselwerk, enz. los te hakken. Bij SCH. BIGGEL. Vandaar het ww. BIKKEN (VAN DALE), met de bik werken. — Oud, versleten peerd. *Wat in bik hedt de gij douë in oer käär stouën* (Wat eene kavalje hebt gij daar in uwe kar staan)! In dezen laatsten zin is 't het Fr. BIQUE, oude geit.

BIL, z. v. — ZEGSW. *Met de bille betoäle*, zijne straf met gevangenzitten betalen.

BILLENWAGEN *(billewagel)*, z. m. Het achterste. *I kind oĕp zijne billewagel geëve.*

BINDEN *(binge)*, bed. st. ww., met *hebben :* Pres. *Ich bing, gij bingt, hije bingt, wij binge, gij bingt, zij binge.* Imp. *Ich bont, gij bont, hije bont, wij bonte, gij bont, zij bonte*; aan de zuidergrens des Hag. : *Ich bonk, gij bonkt, e bonk, weë bonge, gij bonkt, ze bonge. Hee gebonne, gebonge.* (NG = de Fr. GN.) Het eene met het andere overeenstemmen. *Da(t) zijn schoeën* (schoone) *koate* (kaarten) *genoĕg, as ze mär en bonte* (bonden). — Iets wat men zegt, *bingt ni*, als het niet in den haak, niet waarschijnlijk is. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BINDSCHOEN *(bingschoen)*, z. m. Schoen, die maar tot aan de enkels reikt en met een lint toegebonden wordt. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BINNENPAKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pakte binne, hee binnegepakt.* Metterhaast

inhalen. *Pakt gauw de wasch binne : 't gouët reëgele* (Pak spoedig de wasch binnen : 't gaat regenen).

BINNENSCHEIREN *(binneschääre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schäääde binne, hee binnegeschääd*. Uit *scheiren*, scharren, grijpen, en *binnen*. In aller ijl naar binnen brengen. *Ich gouën dij intige mandels grään algauw binneschäären, iëdat het reëgelt* (Ik ga die eenige mandels graan spoedig binnen halen, eer het regent).

BINNENSLAAN *(binnesloueë)*, bed. sch. onr. ww. met *hebben : sloeg binne, hee binnegeslage*. Gulzig eten of drinken. *Dije kain ewa binnesloueë* (Die (persoon) kan wat binnenslaan) !

BINNENSLIPPEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : slipte binne, hee binnegeslipt*. Naar binnenslibberen.

Zet oer glasken oan oer lippen
En lot het stillekes binneslippe. (Volkslied.)

(Zet het glaasjen aan uw lippen En laat het stillekens binnenslippen.)

BINNENSNAPPEN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : snapte binne, hee binnegesnapt*. Haastig naar binnen halen. *Ich ha(d) het lijvoad* (lijnwaad) *percies binnegesnapt, toen 't begost* (begon) *te reëgele* (regenen). — AANM. BINNENSCHEIREN duidt ruw geweld bij de haast aan; BINNENSNAPPEN iets behendigs en lichts, terwijl BINNENPAKKEN het midden houdt tusschen die twee ww.

BINNENVIJSTEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : veest binne, es binnegeveeste*. Naar binnen

sluipen. *Dije stoker hee zeker oĕp 't strouët iet oan de hand gehad, dat ter zoeë stil binnegeveeste komt* (Die knaap heeft voorzeker op de straat iets aan de hand gehad, dat hij zoo stil binnengeveesten komt).

BINNENVREILEN *(binnevrääle)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : vrälde binne, es binnegevräld.* — Met geweld naar binnen dringen. *De zoal was al zoeë vol as inne pänsketel, en douë kamp nog in hiël schoer binnegevräld* (De zaal was reeds proppensvol, en er kwam nog eene heele schare binnengedrongen).

BINNENWIKSEN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : wikste binne, hee binnegewikst.* Naar binnen smijten. *De moeier greep het kind met den ärm en wiksten het binne.* — Zie SCH. op WIKSEN.

BINNENZWIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikte binne, hee binnegezwikt.* Naar binnen slingeren. *Zij namp de kouëjong* (kwaden jongen) *met den ärm en zwikten hum binne.* — Zie ZWIKKEN.

BISKANT, bijv. Erg verdrietend. Het Fr. BISQUANT van BISQUER. *Zoeë lank moĕite wachten es toch biskant.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BISKEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : biskeede, hee gebiskeed.* Zijnen wrevel lucht geven. Het Fr. BISQUER. *Ge zult ze huëre biskeere, dat het zoeë lank duut* (Ge zult ze hooren biskeeren (om) dat het zoo lang duurt). — Ook in Kl.-Br.

BISSCHIEN *(bisschin, bisschins)*, bijw. Misschien.

BITTER, bijv. — Verg. : *Zoeë bitter a(l)s gal, a(l)s roet.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BLADSCH, bijv. Bloot. *Blads in zijn kloëmpe loeëpe, oëp zijn bladse kloëmpe,* met de voeten bloot in de klompen loopen.

BLAG, z. v. Zekere riviervisch wat kleiner dan een karper en eenigszins plat van vorm. (Diest.)

BLAK, bijv. *In 't blak väld,* in 't open veld (SCH.) *Het väld stouët blak,* het veld staat onder water. — *Z.* o. *In 't blak van 't sazoen,* in 't ledige van den tijd; in den tijd dat er geen werk is.

BLAKEN, onz. zw. ww. met *hebben : blakte, hee geblakt.* Luidkeels schreeuwen. *Wa hee ze tege mich kome te brullen en te blake?*

BLAKER *(blaker* en *blääker)*, z. m. Iemand die blaakt. *Huët dije blaker douë mär in keël opezette* (Hoor dien blaker daar maar eene keel openzetten)!

BLASCH, bijv. Bloot; hetzelfde als BLADSCH, zie hooger. *In zijn blasse kloëmpe loeëpe.* SCH. geeft in dien zin BOS op.

BLAUW *(blaad)*, bijv. — Verg. : *Zoeë blaad as in schailder* (Zoo blauw als eene schalie). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BLEEK *(bliëk)*, bijv. — *Zoeë bliëk as innen doëk, as in doeëd* (Zoo bleek als een doek, als eene dood). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BLEINROOS *(bläänroeës)*, z. v. Zekere ziekte;

de ÉRÉSIPÈLE BULBEUX. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BLEK, z. v. Blik, blikaars. Vaneenwrijving van 't vel aan 't bovenste binnendeel der beenen, veroorzaakt door 't zweeten bij 't gaan. Elders zegt men KETS; bij SCH. : KERTSMERTE. — Zie KIL.

BLEKIJZER, z. o. Tuig om te *blekken*, de schors van boomen af te doen.

BLEKSEL, z. o. Belegstuk; lap op eenen kiel en op een hemd boven de schouders. — In Kl.-Br. BELEGSEL, waarvan het eene verbastering is.

BLEIS *(blääs)*, z. o. Droge bladers van klaverhooi of stroo. *As de gij da klaverhoeë ni vörzichtiger hanteet* (hanteert), *gerakt* (geraakt) *al het blääs ter* (er) *af.*

BLIJDE, bijv. — VERG. : *Zoeë blij as 'ne zot, as 'ne kermisvogel.* — Ook in Kl.-Br.

BLIJVEN, onz. st. ww., met *zijn : bleef, es gebleve. Doueë bleft veul tijd oan*, dat kost veel tijd. *Doueë zal iet oan blijve*, dat zal veel gelds kosten. Deze zinnen zijn ellipt. en beteekenen : daar blijft veel tijd aan hangen; daar zal wat geld aan achterwege blijven. *In dijen oorlof es i volk gebleve* (In dien oorlog is wat volk gesneuveld)! — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie KIL.

BLIKSEM, tus. *Wel bliksem toch!* — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *Bliksems kaad* (koud). *Inne bliksemse lorias.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

BLINDEMANSLAAN *(blinnemansloueë)*, onz. onr. ww., met *hebben : sloeg blinneman, hee blinne-*

man geslage. Blindelings naar een ei slaan. Bij SCH. BLINDEISLAAN.

BLOED, z. o. — ZEGSW. : *In zij(n) bloed kome*, tot welvaart geraken. Men zegt ook : *In zijne wol kome.* Zie SCH. op WOL.

BLOEIEN *(bluë)*, onz. zw. ww., met *hebben : bludde, hee geblud.* In den bloei staan, alleen van graan gezegd. *De tärf blut schoeën met da(t) weër.* — AFL. : *Blutsel;* SAM. : *blutijd, uitbluë.* — AANM. BLOEDEN wordt ook *bluë* uitgesproken. — VERG. : *Bluë läk in rind* (Bloeden gelijk een rund, — dat geslacht wordt).

BLOEMEKEN *(blummeke)*, z. o. In doek gewerkte of er op geverfde figuurtjes, welke niet bloot ronde plekjes zijn, in welk geval men BOLLEKEN (*bölleke*) zegt. *I purper kliëd met i gruun blummeke. Innen roeë neusdoek met i wit bölleke.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BLOOT *(bloeët)*, z. o. *Het bloeët, het blak van 't sazoen*, het voorjaar; de tijd wanneer de werklieden op den buiten weinig kunnen verdienen. — Bijv. VERG. : *Zoeë bloeët as mijn hand.* Vandaar ook de SAM. : *palmbloot*, zoo bloot als de palm der hand. — Ook in Kl.-Br.

BLOOTSJAS *(bloĕitsjas)*, bijw. Met den blooten jas, zonder kiel er over. *De gullebruus* (gildebroers) *moĕite bloĕitsjas in de processe gouën.*

BLOOTSKAZAK *(bloĕitskazak)*, bijw. Met blooten kazak, zonder kiel er over.

BLOOTSKOP *(bloĕitskop)*, bijw. Met onge-

dekten kop; blootshoofds. — Ook in Kl.-Br.

BLOOTSKORNET *(bloĕitskornet)*, bijw. Met bloote kornet (zekere vrouwenmuts), zonder neusdoek (omslagdoek) er op. *Hie(r) zou gië(n) maske* (meisje) *dääre(n) bloĕitskornet gouën.*

BLUËN, onz. zw. ww. Bloeden, bloeien. *Zie* BLOEIEN, en bij WEILAND BLOEIJEN.

BLUTIJD, z. m. Bloeitijd van 't graan.

BLUTSEL, z. o. Graanbloeisel. *Zie* BLOEIEN.

BLUTSEL, z. o. Glazuur. *Zie* LUTSEL.

BOCHT *(boĕcht)*, z. v. Groote hoeveelheid. *Hijen heet douë in goei boĕcht oĕp zijn käär geloa* (Hij heeft daar eene goede vracht op zijne kar geladen). — AANM. BOCHT wordt doorgaans iron. gebruikt. *In felle boĕcht gekregen hämme*, weinig gekregen hebben.

BOCHT *(boĕcht, bucht)*, z. v. Uitschot (VAN DALE). — Fig. Slechte klap. *Dije kain inne bucht uitslouë!*

BODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : bodderde, hee gebodderd.* Klanknabootsend woord om het dof gerucht aan te duiden, dat veroorzaakt wordt door slaan of stampen op planken vloeren, deuren, enz. of door strompelen. (SCH.) — Iets verrichten met het bijdenkbeeld van geruchtmakend en sukkelend ten gevolge van duisternis, slecht weer, slechten weg of onhandigheid. *Tot in den nacht be gevoer* (gerij) *zitte boddere. Wa(t) zit de gij zoeë louët nog in de moos te boddere?* — SAM.: *Afgebodderd, deurgebodderd, t(e)ruggebodderd,*

uitgebodderd, vörbijgebodderd, vrumgebodderd (teruggebodderd) *kome(n)*. — AFL. : *Boddereër, gebodder.*

BODORE, tus. *Wat doet de gij, bodore?* — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *Bodoresch lui. Inne bodoresche luierik.*

BODOT, tus. Basterdvloek van BIJ GOD. — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *'t Es inne bodotsche kouë jong.* — *'t Es inne bodotschen deugniet.*

BOEKSHARING *(boĕksheërink)*, z. m. Bokking. — Zie KIL.

BOEKWEIT *(boĕkwää)*, z. (v) m. ZEGSW. : *Boĕkwää zouë*, vloeken.

BOEKWEITSTOPPELEN *(boĕkwäästoppele)*, z. m. Grond, waarop boekweit gestaan heeft. *Boĕkwäästoppele(land) es bekans brouëkgrond* (braakgrond). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOER, z. m. In 't algemeen een landbouwer; in engeren zin een landbouwer, die zijn eigen land bebouwt; terwijl iemand, die zijne landerijen huurt of pacht, een PACHTER is. SPREEKW. : *As de boer begint te klage heet O(n)ze Lieven Hiër nog zes weke tijd* (om zijne plagen te zenden). — Zeker kinderspel met de volgende samenspraak : *Ah boer! Ah boer!* — *Ich zijn ginne boer!* — *Wa(t) zijt de gij dan?* — *Innen Ingelsman.* — *Koest oĕch dan!* (Ah boer! Ah boer! — Ik ben geen boer. — Wat zijt gij dan? — Een Engelschman. — Koes u dan!) (Houd u dan koes!) Pak u dan weg.

BOEVIJST, z. v. Bovist, wolfsveest. — VERG. :

I gezicht hämme läk in boevijst (Een oud verrimpeld aanzicht hebben).

BOF *(boĕf)*, z. v. Aanzienlijke hoeveelheid of waarde. *Koĕint de gij da bufke ni mië euver oer hät krijge* (Kunt gij dat brokje niet meer over uw hert krijgen) (niet meer eten)? *Oĕp gin boĕf zien* (niet nauw zien). *Het stekt oĕp gin boĕf* (Het komt er zoo nauw niet op aan). *In goei boĕf krijge* (Eene goede som krijgen).

BOGOINJE, BOGOINK, tus. Basterdvloek, van BIJ GOD. — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *Ich zal mich bogoinjes moĕite spoeie* (spoeden). *Zoeë inne bogoinjese kapoen!*

BOGOP, BOGOPPELINGE, tus. Basterdvloek van BIJ GOD. — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *Bogops wijd. Inne bogopse schälm.*

BOGOT, tus. Basterdvloek, van BIJ GOD. — Bijv. en bijw. van versterking. Van *bogot* heeft men *bagait, bagaitlinge, bagaitlinges, bogoit, bogoitlinge, bogoitlinges, bogop, bogoppe, bogoppelinge, bogoppelinges, bodot, bodotlinge, bodotlinges, bolot, bolotlinge, bolotlinges, bogoinje, bogoink, bosnot, bugut, bugutlinge, bugutlinges, bot.*

BOK *(boĕk)*, z. m. — ZEGSW. : *Ter oĕp zitte läk inne boĕk oĕp in haverkist* (Er op zitten gelijk een bok op eene haverkist), iets met ruw geweld behandelen. *De boĕk zijn*, Fr. ÊTRE LE DINDON DE LA FARCE. *Iemand noué de boĕk doen*, iemand grovelijk bedriegen. — Ook in Kl.-Br.

BOK, z. m. Tros. Twee of meer noten, die met

de sloester aaneengegroeid zijn, in welken zin het woord ook in Kl.-Br. gebruikt wordt. — SAM. : *twiëbok*, *drijbok*, *vierbok*, enz. — Te Neerlinter spreekt men ook van *inne bok druive*, *inne bok beze* (beziën), enz., waarvoor men verder 't Hag. *inne kläs druive*, enz. zegt. — Zie ook SCH. en DE BO.

BOLLEKEN *(bölleke)*, *z.* o. Rond vleksken in doek geweven of er op gedrukt. Zie BLOEMEKEN. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOLLEN, onz. zw. ww. met *hebben* : *bolde*, *hee gebold*. *Inne stiëwäg* (een steenweg) *bolt goed*, wanneer de rijtuigen er licht overloopen.

BOLLING *(böllink)*, *z.* m. Brood van tarwemeel, waaruit de bloem grootendeels getrokken is; ook brood van witgraan (masteluin).

BOLOT, tus. Basterdvloek van BIJ GOD. — Bijw. van versterking en bijv. Danig. *Bolots goed*. — *Zoeë inne bolotsen ezel van 'ne jong(en)*.

BOM *(boĕm)*, *z.* v. Dikke glazen of steenen marbol. Elders *boĕmket* (˘ ¯). Bij KIL BONK = been, en BONCKET = beenen of ivoren bolleken.

BOM *(boĕm)* z. v. Erg ongeval. *Doueë häm ich bekans in boĕm gehad : mij(n) peäd gink loeëpen, en het rad van de käär neëve mijne kop deur* (Daar heb ik bijna eene bom gehad : mijn peerd ging loopen, en het rad van de kar nevens mijnen kop door) !

BOMSTOK *(boĕmstäk)*, *z.* m. Elzen stok, geschikt om bommen voor vaten er uit te maken.

BONDIG bev. en bijw. Doorgoed. *Bondige koate* (kaarten). *Bondig klappe*, verstandig spreken. —

Kwistig. *Het bondig oanlegge* (verkwistend leven).

BOOKHAMER *(bookhamel)*, z. m. Beukhamer. — VERG. : *Ter oĕpslouë läk inne bookhamel* (Er opslaan als een bookhamer). — Ook in Kl.-Br. Zie KIL.

BOOKMOLEN *(bookmeule)*, z. m. Tuig om kemp te beuken. — Ook de plaats waar dit tuig staat. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOOLGAT, z. o. Kieken (jong eener hen) zonder steert. — AANM. BOOLGAT is zooveel als bolgat, rond gat. — Zie SCH. op BOLAARS, welk woord mede in 't Hag. gebruikt wordt in den zin van boolgat. Beide woorden dienen ook om kleine, sukkelachtige personen aan te duiden.

BOOM *(boeëm)*, z. m. In 't kaartspel, eene dalende lijn met eenige dwarsstrepen door, en dienende om de behaalde punten te merken, hetzij door uitvagen, hetzij door bijschrijven. *Inne boeëm bruite* (bruiden), *kojonne*, *smousjasse*. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — DE BO geeft nog eene andere soort van boom op.

BOOMKUIL *(boeëmkuil)*, z. v. Kuil bij het vellen eens booms gemaakt. *De bosch was vol boeëmkuile*. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOOMSCHE MAAT *(boeëmse mouët*, *boĕmse mouët*, *boĕmmesche mouët)*, z. v. Opgehoopte, overloopende maat. *Ge bedint* (bedient) *goed : ge geft* (geeft) *boeëmse mouët*. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOON *(boeën)*, z. v. — *Ieverans gin boeëne bij hämme* (Ergens geen uitstaans mee hebben). —

Boeëne van genuchte, Veul bloëm en lutter (luttel) *vruchte,* sieraadboonen. — Boon is ook het gouden hertje, dat de vrouwen vroeger met een lintje aan den hals droegen.

BOONENSCHIJTER, z. m. Zie PIEP.

BORSTEL *(böstel),* z. m. Overdrachtelijk toegepast op eenen persoon (mannelijken of vrouwelijken) met grove ledematen of manieren. *'t Es 'ne grove böstel.*

BORTELEN *(bötele, bottele),* onz. zw. ww., met *hebben : bötelde, bottelde, hee geböteld.* Borrelend te voorschijn komen of bewegen. *Het volk kamp* (kwam) *van alle kante de mät* (merkt) *opgeböteld. Het grään komt uit de schoeëve geböteld* (Het graan springt overvloedig uit de schoven bij het dorschen). Zie ook DE BO en DE JAGER, Freq. op BORRELEN[1]. — Buitelen. *Euver inne wötel bötele* (Over eenen wortel bortelen). Van daar *bötelkäär* (bortelkar).

BORTELKAR *(bötelkäär, bottelkäär),* z. v. Kar, welker bak kan achterwaarts omtuimelen, ook *stötkäär* (stortkar) en bij verbastering *stöbkäär* geheeten. — Zie ook SCH. op BODDELKAR.

BOSCH, z. (o.) m.

BOSCHAGE, z. (o.) v.

BOSNOT, tus. Basterdvloek, voor : BIJ GOD. *Ich zou, bosnot, ni gääre* (geerne)! — Bijw. en bijv. Danig. *'t Duu(r)t bosnots lank. I besnots kornuëk* (Een danig schalkje).

BOT, z. v. Het Fr. BOTTE, leers. — ZEGSW. :

Ewat uit zijn botte sloue̋, veel, doorgaans ongezouten klap vertellen. *Ewat in zijn botte sloue̋*, *in zijn hot sloue̋*, veel en gulzig eten of drinken. *I stuk in zijn botte drinke.* — Elders hoort men ook : *Da's in mijn botte*, dat is naar mijnen zin.

BOT, bijv. *Bot ijs*, ijs dat niet glad is (zie ook DE BO), in tegenstelling van *scherp ijs*, glad ijs. — VERG. : *Zoeë bot* (stomp) *as in hak. Zoo bot* (dom) *as innen ezel*, *as 't äkste* (achterste) *van i värke.* — SPREEKW. : *Hoe jonger hoe botter*, *hoe ader* (ouder) *hoe zotter.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie KIL.

BOT, tus. Basterdvloek, voor BIJ GOD.

BOTER, z. v. Om boter uit de zaan te trekken of om te *boteren* heeft men in 't Hag. 1° een BOTERVAT, zijnde een ovaal vat op drij pikkels van onder breeder dan van boven, waarin zich een stel beweegt van vier vleugels of plankjes met gaten doorboord. 2° Een ZWADDERVAT, rond vat zonder pikkels, in hetwelk een stel van twee vleugels bewogen wordt bij middel van eenen arm. In zulk vat boteren is ZWADDEREN. 3° Een ROLVAT, in den vorm eener kleine ton en rustende op een gestel, dat ezel heet. In het rolvat zijn of vaste veren, en dan wordt het geheele vat onder 't boteren rondgedraaid, hetgeen eigenlijk BOTERROLLEN heet; ofwel de veren alleen bewegen, zooals in 't botervat. 4° Een BOTERSTAN(D), hoog en smal vat, waarin een boterstooter bewogen wordt. 5° Een BOTERKROEG, aarden pot (*kroeg*), waarin men BOTERSTOOT bij middel eens boter-

stooters. — Spreekw. : *Väse boter en väs broeëd es mijn doeëd* (Versche boter en versch brood is mijn dood), *zee* (zei) *de man en hijen at het gääre* (geerne). — Zegsw. : *Bij* (met) *ze* (zijn) *gat in de boter valle*, in zijn geluk komen. Verg. : *Zoo malsch as boter.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOTERHAM, *z.* (v.) m.

BOTERKOMMETJE *(boterkummeke)*, *z.* o. Kommetje, waarin boter op de tafel gezet wordt.

BOTERKORF *(boterkörf)*, *z.* m. Lage, langwerpige korf met een hengsel, en dienende om boter ter merkt te dragen. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOTERKROEG, *z.* m. Boterpot. — Zegsw. : *Oan de pastoeër zijne boterkroeg geweest zijn*, hikken. Deze zegswijze dient om den hikker te verschrikken, dewijl de hik alsdan ophoudt.

BOTERMELK, *z.* v. — Zegsw. : *Ieverans ewa(t) botermelk oan vuil make*, er niet veel goeds aan verrichten. *Botermelk verkoeëpe*, zeker kinderspel. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOTERTELLOOR *(botertelluër)*, *z.* v. Telloor, waarop men boter op de tafel zet.

BOTHIERENDAAR *(bothieëndouë)*, tus. *Gouët de gij, bothieëndouë, kome ?*

BOTMUILEN, bed. zw. ww., met *hebben : botmuilde, hee gebotmuild. Iemand botmuile*, iemand wederleggende beschamen. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BOTS, bijv. Plotseling. *Dij strouët heet douë inne*

botsen droué (Die straat heeft daar eenen plotselingen omdraai).

BOTVERHIERENGINDER *(botverhieëngin-der)*, tus. *Wa(t) hedt de gij, botverhieënginder, nou uitgezet!*

BOTVINK, BOEKVINK, z. v. Gewone vink. — Ook in Kl.-Br. (SCH., DE BO).

BOTVINKEN, BOEKVINKEN, bed. zw. ww., met *hebben : botvinkte, hee gebotvinkt. Iet botvinke,* wegens iets in 't geheim overeenkomen. *Ich zag säffes* (seffens), *dat het i gebotvinkt wärk was.*

BOUT, z. m. Pijl met stompen punt om naar de wip te schieten. Zie KIL. — As eens kruiwagenrads en eener bobijn. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Fig. : Zeer korte persoon,

BOUWMAN, z. m. Iemand, die eene boerderij voor rekening des eigenaars bestiert. Men zegt ook PACHTER, welk woord in die beteekenis minder juist is.

BOVENVECHTER, z. m. Haan, die zich bij 't vechten boven houdt, in tegenstelling van eenen STOPPER, die zich onder den anderen poogt te verbergen.

BRAAF, bijv. — VERG. : *Zoeë braaf läk i lämmeke, läk i männeke, läk i möske* (Zoo braaf gelijk een lammeken, een manneken, een muisken). — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BRAAKGROEN *(broukgruun)*, z. o. Rapen in braakland. — AANM. : Men zegt ook : BRAAKRAPEN.

BRAAKGROND *(broukgrond)*, z. m. Grond,

dien men bewerkt, maar een seizoen onbezaaid laat.

BRAAKLAND *(broukland)*, *z.* o. Bouwland, dat men bewerkt, maar een seizoen onbezaaid laat.

BRAAKRAPEN *(broukrouëpe)*, *z.* v. Rapen in braakland gewonnen.

BRAAM *(breëm)*, *z.* (v.) m. — Zegsw. : *Trekt dijen inne breëm deur zij(n) gat, 't zal klinke läk in bäl*, 't is een vrekkige kniezer. — *Beëter inne breëm as in biesem*, beter iemand, die haar op de tanden heeft, dan een goedzak.

BRAAMKRETS *(breëmkräts)* *z.* v. De kwetterende grasmusch, Fr. *fauvette babillarde*, Lat. *sylvia curruca*. In 't Hag. ook *karvats*, *waid*, *krääthoer* (kreithoer) geheeten.

BRADDELEN, bed. zw. ww., met *hebben : braddelde*, *hee gebraddeld*. Op eene lompe wijze storten. *Eëte braddele*, van de spijze, die men eet, wat laten van de vork of den lepel vallen (SCH.).— *Waiter braddele*, water zoo onvoorzichtig dragen, dat er een deel van gestort wordt. *Grään braddele*. — *In 't zinge braddele*, miszingen. — Vandaar : *braddel*, vrouwelijke persoon, die braddelt; ook daad van braddelen, of *gebraddel; braddeleër*, *braddelderij* (voor : BRADDELARIJ); *braddelächtig; bebraddele*.

BRAKEN *(brouke)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : brokte*, *hee*, *es gebrokt*. — Bed. *Land brouke*, land bewerken, maar het een seizoen onbezaaid laten. Fig. *Iemand brouke*, iemand laten

rusten en het werk zelf doen. — Onz. Al rustende murw worden, van bouwland gezegd. *Da land es me(t) goe weër oĕpgeakkerd : nou kain het brouke.* Fig. Rusten om zijne krachten te herwinnen. *Ich zal dat nou* (nu) *wel voĕits* (voort) *afpikke; gij koĕint terwijlet* (intusschen) *ewa(t) brouke.* — Ook in West-Vl.; zie DE BO.

BRAL, z. vr. Koe die veel loeit. Zie BRALLEN.

BRALDER, z. m. Iemand die bralt. Zie BRALLEN.

BRALLEN, onz. zw. ww. Zie VAN DALE. — Loeien. *Heet de koei nog gin eëte gehad, da ze zoeë bralt?* — Vandaar *bral*, koe die veel bralt; *bralder*, kalf, os, stier, die veel bralt; persoon die hard schreeuwt, inzonderheid al weenende; *gebral*, geloei, geschreeuw, gehuil.

BRANDGIST *(brandgest)*, z. m. Eerste, zwartachtige gist.

' BRANEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : braneede, hee gebraneed.* Het Fr. BRANLER, ÉBRANLER, wankelen; altijd van eene ontkenning vergezeld. *Dije zal nie braneere* (Die (kerel) zal niet wankelen). *Dije pouël* (paal), *dije stiën kain ni braneere.*

BRAS, z. m. Zie VAN DALE. — Onreine, onsmakelijke spijs. *Da(t) wijf kain* (kan) *inne bras geriëd make, dat de hon(den) ter zouë van göbbele* (overgeven). *Wa(t) inne bras dat dij kingere van hun eëte make!* — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie KIL.

BRASSEN, onz. zw. ww., met *hebben : braste, hee gebrast.* Zie VAN DALE. — Eten bereiden. *Inne mins* (een mensch) *moĕit den hiëlen dag koken*

en brasse, be (met) *da(t) vrumd* (vreemd) *volk in huis! Wij dranke de koei(en) drij kiëre* (keeren) *daags; 't es den hiëlen dag te brassen en te koke!* — Het eten vieselijk behandelen, het op de tafel, zijne kleeren, enz. storten. *Moes* (hoe) *zitte dij kingere douë te brasse!* Vandaar *bebrasse, gebras, brasser, brastoufel* (brastafel). — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie KIL.

BRASSER, *z.* m. Iemand die eten onzindelijk gereed maakt of er vieselijk mee omgaat. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — Zie mede KIL.

BRASTAFEL *(brastoufel)*, z. v. Tafel door spijze bevuild.

BRATS, z. v. Meisje dat bratst. Zie BRATSEN. SAM. : *strouëtbrats* (straatbrats).

BRATS, z. m. Daad van bratsen. *Da(t) masken* (meisken) *es den hiëlen dag oëp heure brats.*

BRATSEN, onz. zw. ww., met *hebben : bratste, hee gebratst.* Rondslenteren. *Da(t) maske kain oan heur wärk ni blijve; ze zou moëite den hiëlen dag bratse.*

BREDEL *(bredäl, ⏑ –)*, z. o. *In bredäl louëte*, in den steek laten.

BREDENG *(bredäng, ⏑ –)*, z. m. Priegelstok. *Hije pakte douë inne bredäng oëp en hij trok hum färm euver zijn zwais* (Hij pakte daar eenen kluppel op en trok hem ferm over zijne huid, d. i. gaf er hem eene goede rammeling mee).

BREEKWORTEL *(breekwötel)*, z. m. Soort van munt met purperachtige bloemen en dikke, sprokkige wortels. Hondstand Fr. DENT DE CHIEN.

BREGGEL *(bräggel)*, z. m. Iets dat verbrokkeld is, veelal met het bijdenkbeeld van onoogelijk. Verbrokkelde bereide spijzen, die moesten geheel blijven; onzindelijke toebereide spijzen; vleesch dat begint te bederven, enz. *Wat inne bräggel dat da(t) kind van zijn eëte makt! Dij broektäs leet* (ligt) *hiël in bräggel.* Zie BROEKTESCH.

BREGGELEN *(bräggele)*, onz. zw. ww., met *hebben : bräggelde, hee gebräggeld.* Freq. van BREKEN evenals BROKKELEN, waarvan 't een dimin. is, met het bijdenkbeeld van onoogelijk. — *Moes* (hoe) *zit da(t) kind douë oan zijn eëte te bräggele!* — SAM. : *Vaniënbräggele.*

BREI *(bräå)*, z. v. Gaanpad langs de straten vóor de huizen (SCH.). — Strook gronds in eenen hof langs eene haag of eenen muur, en aan den haag- of muurkant hooger dan aan den tegenovergestelden. Elders ZONNEBARM, ZONNEBED.

BREKEN *(Zuid-O. Hag. : breëke)*, bed. st. ww., met *hebben* en *zijn : brak, hee, es gebroke.* Zie VAN DALE. — Bed. *Iet den hals breke*, bederven. *Boëke, kliëre* (kleeren), *plante*, enz., *den hals breke.* — Openspreiden. *Groas breke*, het afgemaaide gras openspreiden om het te laten drogen. Men zegt daarvoor ook : *ope(n)breke* en *uitbreke.* BREKEN nochtans ziet meer op 't eerste openspreiden, terwijl OPENBREKEN en UITBREKEN meer op 't openspreiden van 't in heukels staande en gedeeltelijk gedroogde gras ziet. — *Mest breke, molhoeëpe breke*, de mesthoopen over 't land, de molhoopen over

de weide openspreiden. — Onz. *'t Weër brekt*, wanneer 't na lange droogte tot regenen overslaat. — *Gebroken zank*, soort van kerkzang op maat en in verscheidene partijen. BIL, van Leuven, heeft onder anderen veel gebroken zang geschreven. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BREMBESSEM, z. m. Bezem van brem.

BRES *(bräs)*, z. v. Erg ongeval, in de ZEGSW.: *Iemand in bräs drouë* (Iemand eene bres draaien). *Ich ha mich douë pekans in bräs gedrouëd: het bijl schampten uit, en zoeë na as 't ruden in me biën* (Ik had mij daar bijkans een erg ongeval toegebracht: de bijl schampte uit, en zoo na als 't roerde ('t scheelde weinig of 't was) in mijn been). Van 't Fr. BRÈCHE.

BREUK, z. v. Bij de *gulle* (gilden) de zilveren platen met eene zilveren keten samengehecht. *De hoofdman (der gilde) en de twee dekens droegen ieder eenen staf met zilveren top; de koning prijkte met eene zilveren breuk en met eenen zilveren vogel...* (SEL, Historische mengelingen over het land van Rumpst). — Ook in Kl.-Br.

BREUSEM, z. m. Broodkruim; in Limb. BROOSEM. Zie SCH. op dit woord.

BREUZEL, z. m. Broodkruimel. *Douë bleef gin breuzel euver* (Er bleef geene kruimel over). — Verzamelingen van kruimels. *Veëgt dije breuzel van toufel af* (Vaag die broodkruimels van de tafel af). — In W.-Vl. BRIJZELING. Zie DE BO. Bij KIL. BRIDSEL, BRIJSEL, BRIJSELINGH.

BREUZELEN, bed. zw. ww., met *hebben : breuzelde, hee gebreuzeld.* Tot breuzel maken. *Breuzelt ewa(t) broeëd vör de kikskes* (Wrijf wat brood tot kruimels voor de kiekskens). — Van BREUZEL. SAM. : *Afbreuzele, uitbreuzele, vaniënbreuzele.* — Zie DE JAGER, Freq. op BREUZELEN, en KIL. die ook BROSELEN en BRIJSELEN geeft.

BREUZELING, z. v. Broodkruimel. *Ze liete gi breuzelingske ligge* (Ze lieten geen kruimelken liggen). — In W.-Vl. BRIJZELING. Zie DE BO.

BRIGGEL, z. m. Breggel. Zie dit woord. — Allerlei slechte, onbruikbare voorraad van werktuigen, boeken, kleeren, enz., ook *plodder* geheeten. Zie dit woord.

BRINSEN, onz. zw. ww, met *hebben : brinste, hee gebrinst.* Brieschen. *Os peäd zij(n) pijn in 't zak es euver : 't heet al gebrinst* (Ons peerd zijn pijn in 't zak (in den buik) is over : 't heeft al gehinnikt). Overal in Br. — Zie ook KIL.

BRITS, z. m. VAN DALE geeft het woord als v. op in de beteekenis van broek. Wij gebruiken het voor achterste eens kinds. *Da(t) maske* (dit meisken) *viel met heure brits oëp 't ijs. Da(t) männeke zou moëiten ewat oëp zijne brits hämme* (hebben).

BROBBEL *(broëbbel)*, z. v. Blaas op water of ander vocht, bobbel. *As het broëbbels oëp 't waiter reëgelt, hodt den reëgel oan* (Als het brobbels op 't water regent, houdt de regen aan). ZEGSW. : *Pist in 't waiter* (water) *en vankt* (vangt) *de broëbbels,* wat wilt ge uwen tijd aan nietigheden of aan ver-

loren arbeid verspillen. — Ook in W.-Vl. gebruikt, zie DE BO, en in Kl.-Br. — Puist. *Innen nens me(t) broĕbbels hämme van 't drinke.* — Ook in Limb. Zie SCH.

BROBBELEN *(Broĕbbele)*, onz. zw. ww., met *hebben : broĕbbelde, hee gebroĕbbeld.* Bobbelen, vochtblazen opwerpen. *Het waiter* (water) *broĕbbelde douë* (daar) : *douë moĕit* (moet) *inne* (een) *ves* (visch) *zitte.* — Ook in W.-Vl. gebruikt, zie DE BO, en in Kl.-Br. — Zie mede DE JAGER, Freq. op BROBBELEN, BOBBELEN.

BROD, z. v. Misslag; Fr. BÉVUE. *In lilleke brod uitzette*, eenen ergen misslag begaan. — Menschelijk schaamdeel. — Zie verder SCH. en DE BO.

BROEK, z. v. — ZEGSW. : *Iet uit zijn broek lappe*, iets raars zeggen. — *'t Zal oer broek vouëre* ('t Zal uwe broek varen), 't zal anders zijn dan gij 't meent. — *Zijn broek afdoen*, zijn gevoeg doen. — Ook in Kl.-Br. — Zie verder SCH., DE BO en VAN DALE.

BROEKTESCH *(broektäsch)* z. v. Broekzak. — Fig. Soort van appeltaart in den vorm van eene broektesch. Men zegt gemeenlijk *tättepom* (TARTE-A-POMMES), soms ook *zwingel.*

BROEZELAAR *(broezeleër)* z. m. Iemand die broezelt. — Zeeverdoek. — Zie SCH. op BROES, enz.

BROEZELEN, onz. zw. ww., met *hebben : broezelde, hee gebroezeld.* Zeeveren. *Dije man broezelt, dat de gij ter vies zodt van zijn.* — Bij 't eten

de spijs uit den mond laten loopen. Van daar *broezeleër*, *gebroezel*, *bebroezele*, *broezellap*.

BROEZELLAP, z. m. Zeeverdoek.

BROK, z. (m.) v. (Kaarts.) Kaart die veel telt, ook *dikke koat* genoemd. *Ich goin ter mär in brok bijlappe* (Ik ga er maar eene brok bijdoen).

BROKKEN, bed. zw. ww., met *hebben : brokte, hee gebrokt*. (Kaarts.) Eene brok, hooge telkaart, bijwerpen. *Ich häm al mijn telle(n)s opgebrokt* (Ik heb al mijne punten bijgeworpen). — Van *brok*. Zie dit woord.

BRONKEN, onz. zw. ww., met *hebben : bronkte, hee gebronkt.* Klanknabootsend woord. Eig. Het dreigen van 't rundvee, als het wil stooten, hetwelk met een licht brommen gepaard gaat. — Fig. op personen toegepast, die een somber of dreigend gelaat vertoonen, en op de lucht, die betrekt. — Zie ook DE BO en SCH.

BROOD *(broeëd*, mv. *broeës)*, z. o. Zie VAN DALE. — *Gette broeëd* (Geëten brood), op voorhand betaald werk. ZEGSW. : *'t Es kouëd* (kwaad) *a(l)s 't gette broeëd es*, 't is moeilijk een werk te doen afmaken, dat reeds betaald is. — *Ze bakken allekante broeëd be* (met) *twiië köste* (twee korsten), het is in elken dienst voor de dienstboden uit te houden. — *Zij(n) broeëd vrouëge*, bedelen. — *Den iëne beëdeleër kain ni lijë, dat den anderen i stuk broeëd krijgt* (De eene bedelaar benijdt het stuk brood des anderen). *Ieverans zoer broeëd eëte* (Ergens zuur brood eten), ergens veel ongenoegen

lijden om den wille van 't genadebrood. *Platte bruëkes bakke*, nederig spreken, toegeven. — Zie verder VAN DALE, SCH. en DE BO.

BROODBERD *(broeëdbäd*, mv. *broeëdbäddes)*, z. o. Berd om brood naar den oven te dragen. — Ook in W.-Vl. gebruikt, zie DE BO, en in Kl.-Br.

BROUWKETEL, z. m. VERG. : *Zoeëveul a(l)s in* (eene) *vlieg·in inne* (eenen) *brouwketel*, iets onmerkbaars, ontoereikends. *Dat innen houtbinger* (houtbinder) *allen dag inne stäk* (stok) *meenemt*, *es läk in vlieg in inne brouwketel. Iëne boterham was vör Jan den Eëter läk in vlieg in iëne brouwketel.*

BRUG, z. v. zegsw. *Van de brug in 't waiter valle*, iets niet goed ten einde kunnen brengen.

BRUI, z. m. zegsw. *De brui van iet geëve*, zich met iets niet inlaten. — Ook in Limb., zie SCH.

BRUIDSBEDELAAR *(brödsbeëdeleër)*, z. m. Schertsenderwijs gezegd voor BRUIDSJONKMAN.

BRUIDSJONKMAN *(brödsjongman)*, z. m. Huwelijksgetuige.

BRUIDSTUK *(brödstuk)*, z. o. Geschenk dat nieuwgehuwden krijgen. — Ook in W.-Vl. gebruikt, zie DE BO, en in Kl.-Br. Zie ook KIL.

BRUIN, bijv. VERG. : *Zoeë bruin a(l)s in (kastanj(e)*.

BRUINAS, z. m.. (Plant.) Nachtschade.

BRUL, bijv. Ziekte bij de koeien, waarbij deze veel brullen. In hoogeren graad heet ze *horendul*. *Dij koei es brul.*

BRUL, z. v. Koei die brul is. Fig. Uitermate

dwaze persoon. — Persoon die brult. In dezen zin geeft ook SCH. het woord.

BRULING, z. m. Vet, jong verken, onderscheiden van *spee(n)kurre*, dat veel kleiner is.

BUCHELEN, onz. zw. ww., met *hebben : buchelde, hee gebucheld.* Met bochels omhoogkomen. Van 't z. *buchel, bochel. Het lijvoad buchelt* als 't, b. v., met blazen naar omhoog jaagt, wanneer men het laat koken. — AANM. Men versterkt het woord soms nog met er *ummenhoeëg* (omhoog) voor te voegen. *Ziet inne kiër, moes* (hoe) *da(t) lijvoad ummenhoeëg gebucheld komt.* — Zie KIL. op BOGHELEN, en ook SCH. op BUCHELEN.

BUCHT, z. m. Zie BOCHT.

BUIK, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Zijne buik van iet vol hämme* (hebben), ten overvloede van iets verzadigd zijn, fig. gebruikt voor : door ondervinding het onaangename van iets kennen. *Douë moëit de gij mich ni mië bij aankome : ich häm ter mijne buik va(n) vol* (Daar moet gij mij niet meer mede aankomen : ik heb er mijnen buik van vol). — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Oĕch inne buik eëte läk inne lämme* (U (zich) eenen buik eten gelijk een lam), veel en smakelijk eten. — *Beëter de buik gebästen* (geborsten) *a(l)s de spijs verlore. Mijne buik grolt van honger.*

BUILEN, onz. zw. ww., met *zijn : bölde, es geböld.* Het uitvallen der graankorrels uit de aren. *A(l)s 't grään te krikkel druëg es, bölt het te hät* (Als 't graan al te droog is, built het te hard

(zeer) bij 't inhalen). — Het dringen van 't bloemmeel door den zak. — SAM. : *deurbuile*, *uitbuile.* — Ook in Kl.-Br. — Bedr. met *hebben.* Zie VAN DALE, en KIL.

BUILGAT, z. o. Buidelgat; opening in eenen vrouwenrok om langs daar in eene tesch te komen.

BUISOOR, z. v. Aan eenen haam, de oor, waarin de strenghaak gehangen wordt. Wellicht verwant met Kiliaans BUYSE, *poculum utrinque ansatum.* — AANM. : Men zegt meer *trääť* (treit).

BUITENROEPEN *(te buiteroepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : riep te buite*, *hee te buitegeroepe.* Uitdagen om buiten te gaan vechten. *Zodt der oĕch van zoeë inne kouĕjong* (kwaden jongen, melkbaard) *louëte te buiteroepe!* — Ook in Kl.-Br.

BUITENSCHREEF, bijw. Buiten de grens der gepastheid. *Iemand zoeëveul reëkere* (rekenen), *da 's toch buite(n)schreef.* — Ook in Kl.-Br.

BUITENSDORPS *(buitesdörp)*, bijw. Buiten het dorp. *Buitesdörp gouën.*

BUNTING, z. v. Peer van middelbare dikte, eenigszins wrang, rijpt in 't begin van den winter.

BUSSEL, z. (m.) v. — VERG. : *Zoeë dik as in bussel*, wel gevleesd. *I maske läk in bussel.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

BUUT, z. v. Voordeel, winst. — ZEGSW. : *Buut och sleëg*, gewonnen of verloren. — Merkelijke hoeveelheid, meest iron. gebezigd. *Hijen heet douë in felle buut appele gekrege.* — 't Is het woord BUIT.

C.

CADENCIE, *z. v.* Ondergang; het Fr. DÉCADENCE. *Tot cadense gouën*, ten onder gaan.

CENT, *z. m.* Twee-centiemenstuk. — *ZEGSW.*: *Innen halven cent in twiё bijte*, vrekkig zijn.

CH. Die samenstelling wordt op 't einde eener lettergreep niet uitgesproken. *Mins* (mensch), *minse* (menschen), enz.

CHRISTELIJK, bijv. Wordt soms, ter versterking, bij MOGELIJK gevoegd, evenals CHRISTUS. *Woes* (hoe) *es het meugeläk och christeläk! Woes es het Christus meugeläk!*

CHRISTUSOOG, *z. v.* Veldonkruid. Fr. OEIL DE CHRIST. Duitsch: AUGE CHRISTI. Men noemt deze plant ook *iegel* en soms, maar verkeerd: *muisoeër* (muisoor), dat de myosotis is, en *nichel*, de veldkomijn. Fr. NIELLE.

CIJFERPEN, *z. v.* Griffel.

COMMOTIE, *z. v.* Opschudding, plichtpleging, beslag. *Ge moĕit douë zoeëveul commoses ni va(n) make.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

CONDITIE, *z. v.* Eigenlijk voorwaarde bij openbare verkoopingen en verhuringen, maar fig. de veiling of verhuring zelve. *Oĕp de condise koeëpe.* — Op landerijen, huizen, enz. *condisen hämme*, die in pacht hebben. — Ook in Kl.-Br. gebruikt en in de Kempen en Limb. Zie SCH. — SPREEKW. : *Condises make wette.*

CONDITIEGELD, *z. o.* Verhooging voor de verkoopkosten. B. v. 15 °/₀ *condisegeld.*

CONFUSELIJK, bijv. Geschikt om te beschamen. *Iemand moĕiten ontvangen, as de gij in zoeë in ambras zit, es toch confuseläk.* — Ook in Kl.-Br.

CONTRARIE *(controare)*, bijv. en bijw. Slecht, mis, averechts. *Hijen es altijd controare. Dat es gin controare schilderij. Gij doet da(t) controare. Hije zingt ni controare.* Het Fr. CONTRAIRE. — Ook in Kl.-Br.

CREVATIE *(crevoase)*, *z. v.* Doodelijk vermoeiend, halsbrekend werk. *In zoeë in hitten en i stöb moĕite werken es in crevoase vör minsen en biëste* (In zulk eene hitte en een stof moeten werken is eene halsbrekerij voor menschen en beesten). — Van *creveeren.* — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

CREVEEREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : creveede, hee, es gecreveed.* — Bed. Om hals brengen. *Iemand creveere. In biëst creveere.* — Wed. *Hije zal hum* (zich) *ni creveere met werke.* — Onz. Omkomen. *Creveere van angst, van araize* (vertwijfeling), *van ärremoĕi* (armoede), *van ellende, van honger, va(n) spijt, van verdriet; van drinke.* — Het Fr. CREVER. — Ook in Kl.-Br. gebruikt.

D.

D, *z.* v. De *d* wordt dikwijls weg gelaten. Zoo zegt men bij de Zuid-Oostergrens des Hag. : *haân*, *paân*, *taân*, enz., meer Noordwaarts : *hanne*, *panne*, *tanne*, enz., voor *handen*, *panden*, *tanden*. Bij de vorming der verkleinwoorden valt zij achter de *n* regelmatig weg, evenals in 't meervoud : *Band*, *bänke*, *banne* of *baân; land*, *länke*, *lan*, *lanne* of *laân; pand*, *pänke*, *pan*, *panne* of *paân; kind*, *kinke*, *kingere*; *hond*, *hönke*, *hon* of *honne; pond*, *pönke*, *pon* of *ponne; rond*, *ronne;* men heeft ook *huëd* (hoofd), *huëke*, *huës; hoed*, *hoĕike* en *hukke*, *hoeis*, *hoeies; broeëd* (brood), *bruëke*, *broeës; drouëd* (draad), *dreuëke*, *drouës*. De verharding der *d* in *t* op 't einde eens woords houdt soms stand, wanneer het woord verlengd wordt : *Hät* (hard), *hätte* (harde), *hätteläk*, *hättighäd* (hardheid), *hätte* (harden); *moet* (moed), *moetig; kouët* (kwaad), *kouëtighäd; moat* (meid), *moate; blont* (blond), *blonte;* maar : *bloed*, *bloedig; weäd* (weerd), *weä-*

dig, enz. Soms verandert de uitgang *nd* in *ng* : *binge* (binden), *ing* (eind), *kingere* (kinderen), *lingc* (lendenen), *ringes* (runderen), *sping* (spinde), *ting* (tiende), *wing* (windas), *winge* (winden). Aan de zuidergrens des Hag. gebruikt men doorgaans, evenals in 't aangrenzende Limb., *d* achter den stam der zwakke ww. in den imp., zelfs achter eenen harden medeklinker : *e* (hij) *strafde*, *e lachde dat ter schokde*, *rapde* (raapte), *letde*. Achter de vloeiende medeklinkers *l*, *n*, *r* wordt zij, vóor den uitgang *er* geregeld ingevoegd : *Alderheilige*, *Alderziele*, *vertelder*, *schailder* (schalie); *schoëinder* (schooner), *mainder* (maner), *kländer* (kleiner); *dorder*, *sporder* (van sporren), *die(r)der*, *ïëder* (eerder), *zwoider* (zwaarder), enz. — Zie ook SCH.

DAAL *(doal)*, bijw. Neder. — Ook in Limb. Zie SCH. — Het komt in menigvuldige samenstellingen voor; waar 't alleen staat, is het ww. weggelaten : *De boeëm es al doal* (*gekapt*). *De käär* (kar) *es al doal* (*gelouëte*). — Verwant met het z. *dal*, bij KIL. ook DAAL.

DAALBINDEN *(doalbinge)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : bond doal*, *heet doalgebonne*. Omlaagbinden. *Innen tak doalbinge*.

DAALBOOGEN *(doalbuëge)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : buëgde doal*, *heet doalgebuëgd*. Nederboogen. *Innen tak doalbuëge*.

DAALBUKKEN *(doalbukke)*, wed. sch. zw. ww., met *hebben : bukten hum doal*, *heet hum doalgebukt*. Nederbukken. *Ha 'ch mich ni doal gebukt*,

dan ha 'ch ter geleëge (Hadde ik mij niet neder-gebukt, dan hadde ik er gelegen, dan ware ik getroffen geworden).

DAALDOEN *(doaldoen)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed doal, heet doalgedouën.* Nederdoen. *In liër doaldoen* (Eene ladder neerlaten).

DAALDOUWEN *(doaldoa)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : doude doal, heet doalgedoud.* Neder-duwen. *Inne schoeëf doaldoa.*

DAALFLANSEN *(doalflanse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flanste doal, heet doalgeflanst.* Achteloos nederwerpen. *Kliëre* (kleederen) *doal-flanse.* — Wed. *Ze flansten heur douë mär* (daar maar) *oĕp 't groas* (gras) *doal.*

DAALFLATSEN *(doalflatse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flatste doal, heet doalgeflatst.* Omtrent hetzelfde als 't vorige DAALFLANSEN, maar het bijdenkbeeld van ongemanierde onver-schilligheid komt er meer in door. *Ze flatste heur pak douë mär in de millet* ('t midden) *van de pläk* (plaats) *doal. Ze kamp* (kwam) *in zonder spreken en flatste heur oĕp inne stoel doal.*

DAALGAAN *(doalgouën)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : gink doal, es doalgegouën.* Zakken. *Lot* (laat) *de liër* (ladder) *mär* (maar) *stilleke(n)s doal-gouën.* — In Limb. ook benedengaan.

DAALGERAKEN *(doalgerake)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : gerakte doal, es doalgerakt.* Tot beneden geraken. *De vogelroei* (gaaipers) *es froa* (fraai, zonder ongeval) *doalgerakt.*

DAALGIETEN *(doalgiete)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : goot doal, heet doalgegote.* Nedergieten. *Git* (giet) *da(t) waiter* (water) *douë mär* (daar maar) *doal. Be* (met) *vuil loeëg bloĕme doalgiete.*

DAALHOUDEN *(doalhouve)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben* : *hiel, hief* of *hoof doal, heet doalgehouve.* Naar onder houden. *Koĕint de gij dijen handboeëm alliën doalhouve?*

DAALKNIELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : knilde doal, heet doalgeknild.* Nederknielen. *Oĕp de bloeëte stiëne doalkniele.*

DAALKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg doal, heet doalgekrege.* Nederkrijgen. *Dat der dijen tak kost doalkrijge : douë stoin veul neuten oĕp.*

DAALLATEN *(doallouëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : liet doal, heet doalgelouëte.* Nederlaten. *In käär* (karre) *doallouëte,* de karberrie met haar voorste deel tot op den grond laten komen.

DAALLEGGEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lede doal, heet doalgeleed.* Nederleggen. *I pak vörzichtig doallegge.*

DAALLIGGEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : lag doal, heet doalgeleëge.* Nederliggen. *Oĕp 't groas* (gras) *goin doalligge. De boeëm lee al doal,* de boom ligt reeds neergeveld.

DAALLOOPEN *(doalloeëpe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : liep doal, heet doalgeloeëpe.* Vertrappen, *Groas, gräängewasse doalloeëpe.*

DAALRITSEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : ritste doal, es, heet doalgeritst.*

Onz. Nederglijden. *Oĕp zijn bille(n) doalritse.* — Bed. Al glijdende doen vallen. *Hijen hee ze* (zijn) *pläzier in de ander kingere doal te ritse.*

DAALSCHIETEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : schoot doal, es, heet doalgeschote.* — Onz. Nederstorten. *Douë es in hiël walk* (stuk gronds) *van dij gracht doalgeschote.* — Bed. Nederschieten. *Dije jager schit al doal, moeë ter* (waar hij) *veur komt.*

DAALSLAAN *(doalslouë)*, bed. en onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : sloeg doal, heet, es doalgeslage.* Nederslaan. *Dije slagreëgel* (slagregen) *heet het grään zoeë plat doalgeslagen as inne koĕk.* — *Diëg slouët doal*, als het rijzen plots vernietigd wordt. *Ich kreeg in drouëing* (draaiing) *in mijn huëd, da'ch doalsloeg* (nederstortte.)

DAALSMIJTEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : smeet doal, heet doalgesmete.* Nedersmijten. *Hije smet zij(n) getuig douë mär tege de grond doal.* — Wed. Zich nederwerpen. *Hije smeet hum* (zich) *douë oĕp de grond doal, zoeë lank as ter was.*

DAALSTOOTEN *(doalstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet doal, heet doalgestoeëte.* Nederstooten. *Wie heet dijen hoeëp hout hie(r) doalgestoeëte?*

DAALTREDEN *(doaltreë)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : troi doal, heet doalgetroië.* Naar omlaag trappen, vasttrappen. *Molhoeëpe doaltreë.*

DAALTREKKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : trok doal, heet doalgetrokke.* Nedertrekken. *Inne stoel, i schap enz. doaltrekke.*

DAALTRIPPELEN *(doaltriepele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : triepelde doal, heet doalgetriepeld. Gewasse doaltriepele*, gewassen door trippelen plat tegen den grond doen gaan. — Zie DE JAGER, freq. op TRIPPELEN.

DAALVALLEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : viel doal, es, heet doalgevalle.* — Onz. Nedervallen. *Oëp zijn knië* (knieën) *doalvalle. Douë es i stuk van dije muur doalgevalle.* — Bed. Doen neervallen. *As de gij dije boeëm kapt, moëit de gij oëppasse, dat ter ginnen andere doalvalt.*

DAALVLIEGEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : vloog doal, es doalgevloge.* Omverrevallen. *De hälligt* (helft) *van os boeënstäkke* (boonstokken) *zijn deur dijen hätte* (harden) *wind doalgevloge.*

DAALWAAIEN *(doalwouë)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : wouëde doal, es doalgewouëd.* Nederwaaien. *Moes dij doaliasse doalgewouëd zijn* (Hoe die dahlia's neergewaaid zijn)!

DAALWERPEN *(doalwörpe)*, bed. sch. st. ww. met *hebben : wirp, worp doal, heet doalgeworpe.* Nederwerpen. *Kliëre* (kleederen), *boëke, enz. doalwörpe.* — Wed. *Hije worp hum* (zich) *oëp inne schoeëf doal* (Hij liet zich op eenen schoof nedervallen).

DAALZAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zakte doal, es doalgezakt.* Nederzinken. *Lot* (laat) *de liër* (ladder) *stillekes doalzakke. Hije zakten oëp de grond doal.*

DAALZEILEN *(doalzääle)* onz. sch. zw. ww., met *zijn : zälde doal, es doalgezäld.* Nederzijgen.

Deur dije fellen reëgel (regen) *es het grään allemouël doalgezäld. Hije zälden oĕp zij doal.*

DAALZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zette doal, heet doalgezet.* Nederzetten. *Zet da(t) pak mär doal. Zet oĕch doal* (Zit neer).

DAALZINKEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : zonk doal, es doalgezonke.* Nederzinken. *Ich wou hum* (hem) *pakken, as ter doalzonk, ma* (maar) *'t was te louët.*

DAALZITTEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : zat doal, heet doalgezeëte.* Nederzitten. *Hijen hee mär innen oeëgeblik doalgezeëte.*

DAAR, bijw. *Douë hedt de gij 't nou* (Daar hebt gij 't nu)! Uitroep van teleurstelling, ontevredenheid, verwondering. *Douë hedt de gij 't nou! hije schrijft, dat ter nie kain kome. Douë hedt de gij 't nou! weal* (weeral) *in telluër* (telloor) *kapot. Douë hedt der 't nou! in pendule gewonne!* — Ook in Kl.-Br.

DAARHEEN *(douëhene, douëhenes, douëhender,* ¯ ˘ ˘*)*, bijw. Op zijde, verder af. *Douëhenes gouën, stouën, loeëpe,* enz. Zie HIERHEEN.

DAARLATEN *(douëlouëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : liet douë, heet douëgelouëte.* Uit *laten*, achterlaten, en *daar* in den zin van versterking. Niet meer gebruiken. *Tien jouër lank hee Pro douë gewit, en nou louëte ze hum douë* (Tien jaar lang heeft Peer daar gewit, en nu vragen zij hem niet meer). *Genijvel* (genever), *vloeke, enz., douëlouëte,* er zich van onthouden. — Ook in Kl.-Br.

DÄÄREN, bed. zw. ww., zie DARREN.

DAAROMTRENT, DAAR OF OMTRENT *(douër-ontrint, douërochontrint)*, bijw. Tamelijk. *Douër-ontrint goe weër; oëch douërochontrint goed vuëge* (Tamelijk goed weêr; u (zich) tamelijk wel gedragen).

DAAS *(doas daits)*, z. v. Paardenvlieg. Wellicht niet vreemd aan 't bijv. DAES, dat KIL. voor *dwaes* opgeeft. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, waar het w. m. is, evenals in Kl.-Br. en elders.

DAG, z. m. SPREEKW. : *Het zal wel ins* (eens) *dag wodde* (worden), die onzekerheid zal opklaren. *Ah, doeë lilleken dag* (Ah, du leelijke dag), scheldwoord. — Licht. *Den dag ter deur zien*, als er b. v. in een dak, eene deur, eenen muur, enz. een gat of eene spleet is. Fig. *Dag deur iet zien*, iets begrijpen, hoop op uitkomst hebben. *Ich häm douë lank moëiten oëp pääzen, iëdat* (eer) *ich ter dag deur zag. Ich zien ginnen dag deur me wärk.* — VERG. : *Zoeë kleër as den dag.*

DAGHUUR, z. v. — ZEGSW. : *In daghure werke*, zeer traag werken. — Ook in Kl.-Br. gebruikt. — In W.-Vl. juist het tegendeel, zie DE BO.

DAKPLAAI *(dakploa)*, z. v. Plank die eenen leemen muur langs boven sluit en waarop het onderste deel van 't dak rust.

DAM, z. m. Speler die voor twee dient en wiens punten dubbel tellen. *We schiete gevijve : den ië(r)sten es dam.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede VAN DALE.

DANS, z. m. ZEGSW. : *Innen dans gouën*, wegge-

jaagd worden. *Dat dije valsoaris* (valschaard) *nog inne kiër hie (r) komt, ge zult hum innen dans zien gouën!*

DANSEN, onz. zw. ww. Zie VAN DALE. — SPREEKW.: *As de kätteke(n)s dansen, hämme* (hebben) *de möskes* (muiskens) *kans*, waar de waakzaamheid verflauwt, krijgt het kwaad vrij spel. — *As de beëdeleës* (bedelaars) *danse, danse de kwäddele* (lompen) *meê*, wat eene miserie! — VERG.: *Danse läk in ekster*, trippelen van ongeduld. — Ook in Kl.-Br.

DARREN *(dääre)*, zw. of onr. hulpww., met *hebben*: Pres.: *Ich däär, gij däät, hije däät, wij dääre, gij däät, zij dääre.* Imp. *Ich däädde, gij, hije, wij, gij, zij däädde; ich dist, gij dist, hije dist, wij diste, gij dist, zij diste; ich däst*, enz.; *ich dost*, enz. *Hee gedääd.* Aan de wester-grens van 't Hag.: *Tääre, tist, hee getist.* — In KIL. DARREN en DERREN.

DE, vw. Du. Dit woord komt in 't meerv., ter versterking bij GIJ voor, in de vragende woordorde en afhankelijke zinnen. *Komt de gij? Ich vrouëg, och de gij komt?* Men gebruikt het ook wel in 't enk. zonder GIJ, maar dan voegt men er eene *r* achter. *Komt der? Ich vrouëg, och der komt?* — Zie SCH.

DE, lidw. Men gebruikt het lidw. voor de namen der dagen eener week, wanneer een enkele bepaalde dag als tijdsbepaling voorkomt. *De zondag* (Aanstaanden zondag) *es het kärmis. Hije komt de moindag. Den dijsdag es 't te louët.* — Op sommige plaatsen verkort men het lidw. tot E, EN: *E goĕinsdag, en donderdag, e vrijdag.* — Ook in Kl.-Br.

DE *(dä)*, tus. *Dä, da's vör oëch* (daar, dat is voor u). — Bijw. *Wa hedt der dä* (Wat hebt gij toch)?

DEBBEREN *(däbbere)*, onz. zw. ww., met *hebben : däbberde, hee gedäbberd.* Freq. van DABBEN, stampen, krabben. Zie SCH. op DABBEN en DABBEREN, en KIL. op DABBEN en DABBELEN. Trappelen. *Gewassen onder de voet däbbere*, ze vertrappelen. *Grond därf däbbere*, vochtige grond door trappelen taai maken. — Van daar: *bedäbbere*, betrappelen; *land euverdäbbere*, over de gansche uitgestrektheid eens gronds trappelen; *gedäbber*, daad en voortbrengsel van debberen. — Ook in Kl.-Br.

DEE *(dè)*, z. m. Daad van gedijen. *Doueë es dee in dij boeëme* (Die boomen willen goed op). *Doueë en es ginnen dee in dije jong* (Die jongen wil niet deugen).

DEIN *(dääne)*, z. m. Iemand die in 't geheim een trek zoekt te spelen. *Doeën häämeläken dääne* (Du heimelijke dein)! In KIL. DEYN = gierigaard. — Zie SCH. op DOOR.

DEK, bijw. Dikwijls. Zie SCH. In KIL. DICK. — Soms, misschien. *Nemt inne päreplu mee, dat het dek reëgelde* (Neem eenen regenscherm mee; 't mocht soms regenen).

DEKEN *(deëker)*, z. m. Persoon van wien spraak is, maar in min of meer ongunstigen zin. In KIL. TIENMAN, ritmeester. *Ich vroeg hum, moeë ter* (waar hij) *geweëst was, en men deëker en kost ni antwode* (*antwouëde*) (antwoorden). — Ook in Antw. en Vl., zie SCH.

DEKHAAK *(dekhouk)*, z. m. Trede van eenen stroodekker. — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Men zegt ook *dekliër* (dekleêr).

DEKIJZER, z. o. IJzeren tuig, waarmede de stroodekker de dekwisschen doorhaalt en de dekroeden vastdrukt. — AANM. Men zegt ook *deknoil* (deknaald).

DEKKER, z. m. Zegsw. : *Den dekker diene*, gedwongen zijn tot zwaren arbeid, veroordeeld zijn tot schadevergoeding. — Ook in Kl.-Br.

DEKLEÊR *(dekliër)*, z. v. Zie DEKHAAK.

DEKNAALD *(deknoil)*, z. v. Zie DEKIJZER.

DEKSEL, z. (o.) Ten Zuid-Oosten des Hag. m. wanneer het SCHEEL, o. wanneer het DEKEN beteekent.

DEKSTERWIJLEN, bijw. Meesttijds. *'t Es deksterwijle de oas* (ouders) *hun ääge* (eigen) *schuld, da*(*t*) *hun kingere ni deuge.*

DEM *(däm, döm)*, z. v. *Gin däm van iet kinne*, er niets hoegenaamd van kennen. *Van pachterij kint ter gin däm.* — Ook in Kl.-Br.

DEM *(döm)*, z. m. Speen. *Da's in schoeën koei; jammer* (*dat*) *ze mär* (maar) *drij dömmen heet.* — Ook in Kl.-Br. — In KIL. DEME.

DEMIT (¯ ˘) z. (o.) m. evenals in Vl., zie DE BO. Diemit.

DENNEKOP, z. m. Hoofd dat ten gevolge van het hoofdzeer geen haar heeft. *Hije draagt in parik* (pruik), *omdat ter innen dennekop heet.*

DER, pers. vw. van den 2^n pers. enk. Zie DE.

DERDELING *(däddelink)*, *z.* m. Derde zwerm van eenen biekorf. — Aanm. De eerste heet *zwerm*, de tweede: *ängelink* (eindeling). — Ook in Kl.-Br.

DERF *(därf)*, bijv. Vast en taai. Van deeg of gebak gezegd, dat gansch niet of niet genoeg gerezen is; van grond, die, vochtig zijnde, begaan of bereden geworden is. — Zie SCH. — Verg.: *Zoeë därf as inne leëre lap*. — KIL. heeft derf-brood, ongedeesemd brood.

DERVEN *(därve)*, bed. zw. ww. Ontberen. Spreekw.: *Nie hämme doet därve.* — Ook in Kl.-Br.

DEUR, *z.* v. In 't Hag. kent men de volgende deursoorten: *Halfdeur*, waarvan men de onderste helft kan toedoen en de bovenste openlaten. (Ook in Kl.-Br.). — *Klampdeur*, bestaande uit samengevoegde berderen, door twee of drij klampen versterkt. — *Spiegeldeur*, insgelijks bestaande uit samengevoegde berderen, maar waarop eene *vergering* (lijst) genageld is. — *Dobbel spiegeldeur*, waarop langs de beide zijden eene *vergering* genageld is; hierdoor heeft zij het voorkomen eener paneeldeur. *Paniëldeur* (paneeldeur), uit paneelen bestaande, welke in lijsten vervat zijn. — *Dobbeldeur* of *vleugeldeur*, deur met twee vleugels. — Zegsw.: *Met de gesloten deur leëve*, op zijne renten leven. — Ook in Kl.-Br.

DEUGEN, onz. onr. ww., met *hebben: docht, hee gedocht, gedöcht, gedeuge.* Ook in Vl. onr. gebruikt, zie DE BO. — *Zeleëve ni gedöcht hämme* (Nooit gedeugen hebben). — Zegsw.: *'t Es inne noeët gedeuge*

(nooit gedeugen) *en alle dagen ärger. Iemand liëre deuge*, iemand dwingen zich goed te gedragen. — Ook in Kl.-Br.

DIENEN bed. zw. ww., zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Dijen ièrläk dint, verteet wat ter wint* (Die eerlijk dient, verteert wat hij wint, kan weinig van zijn loon overhouden).

DIENLEPEL (*dienleper*), z. m. Groote lepel, soeplepel. *Hije brocht in tenne terrine en innen tennen dienleper vör i bruidstuk.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — AANM. Men zegt ook *poileper* (¯ ¯ ˘ en ¯ ˘ ˘) voor POTLEPEL.

DIEPZINNIG, bijv. Uiterst godvruchtig, tot aan de grens der twijfelmoedigheid. *I braaf maske* (meisken), *ma(ar) i bekke* (beetje) *diepzinnig.* — Ook in Kl.-Br.

DIK, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Troebel, *'t Waiter van osze pöt* (put) *es vandaag heel dik.* — Straf. *We zullen innen dikke kaffee schâ* (zieden, maken, zie SCHAËN). VERG. : *kaffee zoeë dik, dat ter inne koater* (kater) *zou oëp danse.* — *De vouëk es dik oan hum*, hij heeft grooten vaak. — Groot van omvang. VERG. : *In knots oëp de kop* (eene buil op het hoofd) *zoeë dik as in vuist.* — *Klotten* (aardkluiten) *inne kloëmp* (klomp) *dik.* — *Inne kop läk inne kliefhamer zoeë dik.* — *Inne buik zoeë dik as in ton, as in kip.* — *Ich dee het nie, al widt de gij* (wierdt gij) *zoeë dik as in kerk, as de kerkentore.* — ZEGSW. : *Den dikke drouë* (draaien), veel beslag maken. Zie SCH. — Dicht. VERG. : *Zoeë dik stouën*

(staan) *as houër* (haar) *oëp den hond*, van gewassen gezegd. Zie KIL. — Ruimschoots. *'t Es dik negen ure.* Iron. *Hije gaf al dik twië säns* (centen) *drinkgeld.* — Ook in Kl.-Br.

DIKKOP, *z.* m. Dwarshoofd. *Doeë lilleken dikkop* (du leelijk dwarshoofd)! — Ook in Kl.-Br.

DIKOP, bijw. Ruimschoots. 't Is eene versterking van DIK. *Douë heet ter dikoëp zij(n) wärk oan.*

DING, z. o. ZEGSW. : *Dings genoeg*, overvloed. *Douë es dings genoeg* (Daar is welvaart). *Ich zal nog wat eëte bijbringe.— Nië, nië, hie es dings genoeg* (Ik zal nog wat eten bijbrengen. — Neen, neen, hier is spijs genoeg). — Ook in Kl.-Br.

DINGSCH *(dings)*, bijv. In eenen toestand, dien men niet goed weet te bepalen. *Ich zijn vandaag hiël dings*, niet wel te pas. — *Hije was mich dings* (aanhalig) *genoeg, en toch stond ter mich ni oan.* — *Da maske* (meisken) *es mär klään, ma(ar) dings* (bijderhand) *genoeg.* — *Da(t) moeierken es nog zoeë dings as iën van twintig jouër.*

DISPARAAT *(disparoat)*, bijv. Radeloos, gramstorig. *Ge lupt* (loopt) *douë zoeë disparoat! Zodt der ni disparoat wodde, as der 't nouëziet* (Zoudt gij (zou men) niet alle geduld verliezen, als gij (men) 't naziet)! — Ook in W.-Vl., zie DE BO op DESPERAAT. Het Fr. DÉSESPÉRANT.

DISTELSCHUP, z. v. Wandelschupje, waarmede men ook de distels uit het graan steekt.

DJAGGEN, DJAKKEN, ZJAGGEN, ZJAKKEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *djagde, djakte, hee gedjagd, gedjakt.*

Met zekere gejaagdheid gaan of loopen. *Dij djakt hie(r) den hiëlen dag strouët oëp, strouët af.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO op DJAKKEN. — Sam. : *afdjagge*, (*de strouët afdjagge, oëp de kerk afgedjagd kome*); *bijdjagge*, al djaggende nader komen; *deurdjagge* (door-, voorbijdjaggen) ; *indjagge ; nouëdjagge* (nadjaggen); *oëpdjagge; onttegedjagge* (te gemoet djaggen); *ronddjagge; terugdjagge; uitdjagge, vrumdjagge* (terugdjaggen); *vörbijdjagge; ewegdjagge.*

DJOEZES, tus. Verbastering van JESUS. *Djoezes, djoezes! wa(t) zegt der nou! — Hoezes, djoezes! wa 's da* (wat is dat)!

DOBBEL, bijv. (Kaartsp.) Zonder trek. — (Tiktaksp.) Zonder eene enkele schijf afgezet te hebben, als de tegenpartij uit is. — Bijw. *Dobbel en dik*, in overvloed. *De koate* (kaarten) *dobbel en dik krijge. Dobbel en dik in 't wärk zitte. In dije winkel komt het volk dobbel en dik.*

DOEL, z. m. Het achterste. *Be zijnen doel in de moos valle.* — Ook in Kl.-Br.

DOEN, bed. onr. ww., zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iet doen van drinke, eëte, gouën* (gaan), *grijze* (weenen), *klappe, snoatere* (snateren), enz., uitermate veel drinken, eten, enz. Soms blijft het bepalend ww. weg : *Oer voar zal iet doen, as ter thuis komt*, uw vader zal wat afkijven. *Dij kingere zullen iet doen, as ze zullen huëre, dat hun moeder zoeë slap es*, ze zullen wat afweenen. *Hij dee iet, as ter hum ter uitgetrokken ha*, hij juichte wat af, toen hij een goed nummer getrokken had. — *Ieverans*

oan doen koëinne, ergens schuld aan hebben. *Wie kain ter oan doen, dat de ganze bärvoets loeëpe? Pakt het ni, douë en es nie oan te doen*, gelukt het niet, er moet geduld mee genomen worden. — SPREEKW.: *Al doende lië(r)t der* (Al doende leert men). — *Douë en es gi* (geen) *zeggen och doen oan hum*, hij wil niet luisteren. — *Het goed doen*, het wel stellen. — *Veul te doen hämme*, wel beklant zijn. *In een huis van nering es veul te doen*, als er veel verhandeld wordt. Zie KIL. — *Käste* (kersten) *doen*, doopen, wordt overal gebruikt in Zuid-N., al zegt WEILAND, dat die uitdrukking verouderd is. — *Oëp inne wind, inne vloëk gedouën; gedouën iëdat* (eer dat) *den hond zijn oeëre geschud heet*, spoedig gedaan. — *Iemand goed, wel, doen*, mild betalen, wel vergasten. — *Wel gedouën zijn*, ook: lichtelijk bedronken zijn. — *Dun doen*, schaarsch zijn. *Douë doen de brave lie(den) dun*. — *Z.* m. *Goed in zijnen doen zijn*, in welvaart verkeeren, doordien de zaken goed gaan. — ZEGSW.: *As 't mijn doëins* (doens) *was.....*, indien de zaak mij aanginge.....

DOFFEN *(doëffe)*, bed. zw. ww., met *hebben: doëfte, hee gedoëft*. Zie VAN DALE. — Al duwende van kleeding of deksel voorzien. Komt meest in de sam. *indoëffe* en *onderdoëffe* voor.

DOFFELEN *(doëffele)*, bed. zw. ww., met *hebben: doëffelde, hee gedoëffeld*. Freq. van *doffen*. Komt meest voor in de sam. *indoëffele, onderdoëffele*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO op DUFFELEN, en in Kl.-Br.

DOLZEN, *z. v.*, altijd in 't mv. Zemelen van boekweit. Men zegt ook : *boĕkwäädolze* (boekweitdolzen). Hauwen van sloorzaad, nadat het zaad er uitgedorscht is, ook *sloeërpelle* (sloorpellen) genoemd. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

DOM *(doĕm)*, bijv. Zwaarmoedig. *Doĕm zijn van de hitte, van koppijn* (hoofdpijn). — VERG. : *Zoeë doĕm as innen ezel, as innen os, as in koei, as innen uil, as in hout, as inne pouël, as i wishout, as i kalf, as innen öts* (heurst); *te doĕm vör in 't ëar* (de aarde) *te slouë, in de grond te slouë* (slaan, geslagen te worden); *te doĕm vör veur den duvel te danse.* — Ook in Kl.-Br.

DONKER *(doĕnkel)*, bijv. VERG. : *Zoeë doĕnkel as in hel, as inne balk; zoeë doĕnkel, dat der gin hand vör oer oeëgen en ziet.* — Ook in Kl.-Br.

DONKER *(doĕnkel)*, z. (o.) m. SPREEKW. : *Den doĕnkel bijt ni, ma hije stut* (stoot). — Ook in Kl.-Br.

DOOD *(doeëd)*, bijv. VERG. : *Zoeë doeëd as in muis.* Sam. : *doeëdgeäre* (doodgeerne), *doeëdverveëd* (doodverveerd). *Ich zou doeëdgeäre kome. Ich zijn doeëdverveëd van te louët* (laat) *te kome.* — Ook in Kl.-Br.

DOOD *(doeëd)*, z. v. ZEGSW. : *De doeëd krijge*, doodelijk beangst zijn. *Da 'ch zoeë iëne* (eenen persoon) *'s ouves* ('s avonds) *alliën tegekamp* (tegenkwame), *ich kreeg de doeëd.* — SPREEKW. : *De doeëd heet altijd in oeërzaak*, men kan altijd eene uitvlucht vinden.

DOODDEELEN *(doeëddääle)*, bed. sch. zw.

ww., met *hebben : dälde doeëd, heet doeëdgedäld.* In 't deelen te kort doen. *Nou hedt de gij oer ääge doeëdgedäld*, nu hebt gij niets voor u zelven overgehouden. — Ook in Kl.-Br.

DOODEN *(doeë)*, bed. zw. ww., met *hebben : doeëde, hee gedoeëd.* In 't knikkerspel : *iemand doeë*, iemand doen uit het spel blijven met tegen zijnen marbol te schieten. SPREEKW. in dat spel : *Dije gedoeëd heet, wo(r)dt gedoeëd. — In rint doeë*, eene rent afleggen, aflossen.

DOODING *(doeë-ing)*, z. v. Aflegging, aflossing. *De doeë-ing van dij rint* (die rent) *kro(o)kt mich ewat.*

DOODSBEELDEKEN *(doĕidsbilleke)*, z. v. Beeldeken (godsdienstig prentje), waarop een doodbericht gedrukt staat. — AANM. : Men zegt ook *doĕidskoat* (doodskaart). — Ook in Kl.-Br. — In W.-Vl. DOODSENTJE, DOODSINTJE, DOODSANCTJE.

DOODSKAART, z. v. Zie DOODSBEELDEKEN.

DOOR *(deur)*, bijw. Voorbij. *Dijen tijd es deur.— Hijen es hie äffe deur* (Hij is hier even voorbij). ZEGSW. : *Ter deur zijn* (Er door zijn), arm geworden zijn. *Dije groeëten ambrasmaker es ter deur.* — Dronken *Alle zondagen es hije ter deur. — Ter van deur zijn*, weg zijn. *Zijn oirkes* (oordjes) *zijn ter van deur. Ter van deur trekke*, wegtrekken ; in W.-Vl., DEUREGAAN, zie DE BO op DOORGAAN. In samenstellingen met ww. beteekent DOOR : 1° Doorheen; 2° Van de eene zijde tot de andere; 3° Bij voortduring; 4° In stukken. — Zie VAN DALE. — Ook nog 5° Voorbij. *Hije zal hie (r) säffe(n)s deurkome.*

— 6° Verder, voort. *Ge hedt* (hebt) *mijne mälver* (marbol) *getoëkt* (gestuit); *ge moëit hum* (moet hem) *deurtoëke.* — 7° Tot uitputting. *Dije joëng zal hum nog hiël deurstudeere* (Die jongen zal zich door studeeren teenemaal uitputten). — 8° Met kracht en spoed; dan dient het eigenlijk ter versterking. *Vör* (om) *oëp oeren* (uwen) *tijd douë* (daar) *te zijn, zult de gij oëch moge deurzette.* — 9° Ondereen, vermengd. *Koate* (kaarten) *deursteke. Boëke deurmoddele.* — 10° Te kwist. *Zij(n) fortuun deurdoen; deurboere; zijn gezondhäd deurrabotte.* — 11° In nadeeligen toestand. *Zijn voete deurgouën.* — 12° Tot een goed einde. *In moeieläke zaak deurhoale* (doorhalen). — 13° Richting naar beneden. *Dije balk begint deur te zakke.* — 14° Open. *Da(t) bä(r)d sprinkt deur,* splijt open, *bäst deur* (berst door).

DOORBEENEN *(deurbiëne)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : biënde deur, es, heet deurgebiënd.* Uit *beenen*, loopen, en *door* in den zin van 1° Voorbij. Voorbijsnellen. *Hedt der hum douë ästriën* (aanstonds) *ni zien deurbiëne? Hijen es hie(r) al deurgebiënd.* — 2° Met kracht en spoed. — Met veel inspanning voortijlen. *As de gij hum* (hem) *nog wilt inhoale, zult de gij moge deurbiëne.*

DOORBETEREN *(deurbeëtere)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : beëterde deur, heet deurgebeëterd.* Uit *beteren* en *door* in den zin van voortduring. Voortgaan met beter te worden. *Ha ter* (hadde hij) *zoeë blijve deurbeëtere läk* (gelijk) *euver acht dage, dan was ter* (hij) *al oëp zijn stäkke* (te been).

Dat het weër hum (zich) *mär en wou deurbeëtere!*

DOORBINDEN *(deurbinge)*, onz. en bed. st. ww., met *zijn* en *hebben : bond deur, es, heet deurgebonne, deurgebonge*. Zie VAN DALE. — Uit *binden* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *Altijd froa* (fraai) *deurbinge zonder oĕch te euverheëste* (overhaasten). — 2° Tot uitputting. *As de gij zoeë viëtien* (veertien) *dage, drij weken oan i stuk moĕit binge, gerakt de gij wel deurgebonne*. — 3° Met kracht en spoed. *Ich häm vandaag in half boĕinder gebonne, ma douëveur moeit der deurbinge zuë*. — 4° In nadeeligen toestand. *As der gin half-mouän oan en doet, zijn de mouä van oer bagaize säffes deurgebonge* (Als ge (men) geene half-mouwen aandoet, zijn de mouwen van uwe bagage (kleeren) weldra versleten door binden). — Ook in Kl.-Br.

DOORBOOGEN *(deurbuëge)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : buëgde deur, es deurgebuëgd*. Uit *boogen* en *door* in den zin van richting naar beneden. Eene bocht naar omlaag maken. *Dije plansee* (plancher) *es in de millet* (het midden) *wel innen halve voet deurgebuëgd. Zijn knieë beginne bra(af) deur te buëge*. — Ook in Kl.-Br.

DOORBOOMIG *(deurbuëmig)*, bijv. Van boven niet veel dunner dan van onder, van eenen boom gezegd. Het tegenovergestelde is *keäs* (keersch). *Dat dijen ääk* (eik) *ewat deurbuëmiger was, douë stak in käärberren* (karberrie) *in*.

DOORBRENGEN *(deurbringe)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : brocht deur, heet deurgebrocht*.

Uit *brengen* en *door* in den zin van 1° Voorbij. *Ze moĕiten al hun grään länst hie deurbringe* (Ze moeten al hun graan langs hier voorbijbrengen). — 2° Voort. Verder brengen. *Moĕveur lot de gij dat douë stouën? Brinkt da nog ewat deur.* (Waarom laat gij dat daar staan? Breng dat nog wat verder).

DOORDEBOT *(deudebot)*, DOORDENBAND *(deudeband)*, bijw. Doorgaans, over 't algemeen. *Dij treëg* (traag) *zijn oan de schotel, zijn deudebot treëg oan 't wärk. Het grään stoit* (staat) *deudebot schoeën.* — Ook in Kl.-Br.

DOORDENTWIL *(deudentwil)*, voegw. Omdieswil. *Hije kain ter ni kome* (eer aan zijne zaken te doen), *deudentwil dat ter euverlui* (overlui, zeer lui) *es.* — Ook in Kl.-Br.

DOORDJAGGEN, DOORDJAKKEN *(deurdjagge, deurdjakke)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : djagde, djakte deur, es, heet deurgedjagd, deurgedjakt.* Uit *djaggen, djakken,* met gejaagdheid gaan of loopen, en *door* in den zin van 1° Voorbij. *Ze komt hie(r) alle dage twië, drij kiëre deurgedjakt.* — 2° Verder, voort. *Ik riep heur terug, ma(ar) ze djagde mär deur.* — 3° Met kracht en spoed. *Hije zal nog al moge deurdjaggen, iëdat* (eer) *ter ze allemouël af geweëst es* (bezocht heeft). — 4° In nadeeligen toestand. *Ze heet alle moin* (alle maanden) *i paar schoene deurgedjakt.*

DOORDOEN *(deurdoen)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed deur, heet deurgedouën.* Zie VAN DALE. — Uit *doen* en *door* in den zin van 1° Door-

heen. *Grään deurdoen*, graan door den wanmolen doen, wannen. *Pruime*, *keës* (kaas) enz. *deurdoen*, door eene zijg heen duwen. Zie KIL op DEURDOEN. Fig. *Iemand deurdoen*, iemand overwinnen. *In 't zinge kain hum niemand ni deurdoen*. Opmaken; bewegen om in zekeren zin te handelen. *Ze zullen hum wel deurdoen ië ter härres* (eer hij herwaarts) *komt*. *Deurgedouën zijn*, fijn, doortrapt zijn. *Oĕch zulle ze ni gemäkkeläk verneuke : gij zijt twië kière getemst en drij kière deurgedouën* (SCH.). — 2° Te kwist. Verkwisten. *Oĕp drij jouër* (jaar) *tijd heet ter* (heeft hij) *vijf boĕinder* (bunders) *goed deurgedouën*.

DOORDORSCHEN *(deurdosse)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *hebben : doste deur*, *heet deurgedosse*. Uit *dorschen* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Niet aflaten met dorschen. *Hije dost wel ni loĕmp hät*, *ma hij dost toch altijd deur* (Hij dorscht wel niet zeer hard, maar hij gaat steeds voort). — 2° In stukken. *Hijen heet deze winter al twië vleugels* (vlegels) *deurgedosse*. *Den ere* (dorschvloer) *es hiël deurgedosse*. — 3° Met kracht en spoed. *Vör zes mandels per dag stoinde te houve*, *moĕit de gij nogal deurdosse* (Om het vol te houden zes mandels elken dag af te kloppen, moet men nogal doordorschen). — 4° In nadeeligen toestand. *Be dij vrotte vleugelgeär häm ich men hiël han deurgedosse* (Met dien verwenschten vlegelsteel heb ik mijne geheel handen geheel doorgedorscht).

DOORDOUWEN *(deurdoa)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : doude deur*, *heet*, *es deur-*

gedoud. — Zie VAN DALE. — Uit *douwen* in den zin van stooten, en *door* in den zin van 1° In stukken. Door duwen breken. *In ää koiěnt der oěp heure kop ni deurdoa* (Eene ei kunt ge op haren kop niet doordouwen). — 2° In nadeeligen toestand. Door douwen bezeeren. *Voete doa deur oěp de stiëwäg; i peäd* (peerd) *dout deur me*(*t*) *slächt geriël* (slecht gareel). — *Douwen* in den zin van met zwaren tred gaan, en *door* in dien van 1° Bij voortduring. *Zeleëven en heëst ter hum ni, en toch veul wäg afdoen; ma hije dout altijd stijf deur* (Nooit haast hij zich, en toch veel weg afdoen; maar hij gaat onverpoosd voort). — 2° Voorbij. *E* (hij) *kamp hie*(*r*) *strak*(*s*) *stijf deurgedoud,* met zwaren tred voorbijgegaan. 3° Met kracht en spoed. *Ge zult nog al moge deurdoa vör oěp oeren tijd douë te zijn* (Ge zult u nog al mogen spoeden om op uwen tijd daar te zijn).

DOORDRABBEN *(deurdrabbe),* onz. sch. zw. ww., met *hebben : drabde deur, heet deurgedrabd.* Uit *drabben,* draven, en *door.* Zie DOORDJAGGEN.

DOORDRAGEN *(deurdrage),* bed. sch. st. ww., met *hebben : droeg deur, heet deurgedrage.* Uit *dragen* en *door* in den zin van 1° Doorheen; 2° Bij voortduring; 3° In stukken (Zie VAN DALE). — 4° Voorbij. *Ze hämmen hum hie vör doeëd deurgedrage* (Ze hebben hem hier voor dood voorbijgedragen). — 5° Verder, voort. *Brinkt* (breng) *da*(*t*) *pak mär tot hie, ich zal 't dan wel deurdrage.* — 6° Tot uitputting. *Allen dag zoeëveul waiter uit dije kelder*

drage : inne mins gerakt hiël deurgedrage. — 7° Met kracht en spoed. *As der goed deurdraagt, hedt der de kelder oëp in half uur leeg.* — 8° In nadeeligen toestand. Door dragen bezeeren. *Mijn schaar* (schouder) *es hiël deurgedrage.* — 9° Tot een goed einde. Fig. Zorgen, dat eene zaak geene erge gevolgen hebbe. — AANM. Men zegt in dien zin ook : *deurhoale* (doorhalen) en *deurvure* (doorvoeren); maar het eerste veronderstelt een op zich nemen der mogelijke gevolgen der zaak, dus eene ontlasting, terwijl de andere enkel een hulpbieden aanduiden om iets ten goeden einde te brengen. Zie DOORHALEN en DOORVOEREN. *As doue iet va(n) komt, draag ich het vör oëch* (u) *deur.*

DOORDRINKEN *(deurdrinke)*, bed. sch. st. ww., met *hebben* : *dronk deur, heet deurgedronke.* Uit *drinken* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring (VAN DALE). — 2° Met kracht en spoed. *Ni beschamd zijn, ma mär goed deurdrinke.* — 3° Te kwist. *Alles deurdrinke, dat der het* (hebt). — 4° In nadeeligen toestand. Door drinken zijne gezondheid beschadigen. VERG. : *E* (hij) *heet hum zoeë rot deurgedronken as inne keës* (kaas). — 5° Naar beneden, in fig. opvatting. Iemand overwinnen in 't drinken. *Ich zou dije wille zien, dijen hum* (hem) *zou deurdrinke.* — Ook in Kl.-Br. — Zie bij KIL. DEURDRONCKEN.

DOOREENBABBELEN *(deuriënbabbele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : babbelde deuriën, heet deuriëngebabbeld.* Onsamenhangend of allen te ge-

lijk snappen. *Ge wit* (weet) *ni, wa(t) ze wilt zegge, ze babbelt alles deuriën.* — *Ich kain oĕch ni verstouën, gijle babbelt allemouël deuriën.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENDOEN *(deuriëndoen)*, bed. sch. onr. ww. met *hebben : deed deuriën, heet deuriëngedouën.* Door elkander mengen. *Zet dije vethoeëp um, ma zörgt, dat der hum goed deuriëndoet* (Zet dien hoop vette om, maar zorg, dat gij hem goed dooreenmengt). — Ook in Kl.-Br.

DOOREENDOUWEN *(deuriëndoa)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : doude deuriën, heet deuriëngedoud.* Al douwende vermengen. *Hijen ha(d) zijn täsch vol kroeselen* (kruisbeziën) *en sinzjansbeze* (aalbeziën), *en be* (met) *te vallen heet ter ze allemouël deurriëngedoud.* — Ook in Kl-Br.

DOOREENDRIJVEN *(deuriëndrijve)* bed. sch. st. ww., met *hebben : dreef deuriën, heet deuriëngedreve.* Al drijvende vermengen. *Jaagt zoeë be-d-oer koei* (met uw koeien) *niet, ge zult de ködde* (kudden) *nog deuriëndrijve.* — Vermengd zijnde drijven. *Ge koĕint os koei en oer* (onze koeien en de uwe) *wel gelijk nouë de wää* (naar de weide) *doen; drijft ze mär* (maar) *deuriën.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENDRINKEN *(deuriëndrinke)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : dronk deuriën, heet deuriëngedronke.* Het eene door het andere drinken. *'t Es slächt* (slecht) *alderlei bier deuriën te drinke.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENETEN *(deuriëneëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : at deuriën, heet deuriëngette.*

Het eene door het andere eten. *Hijen et* (eet) *alles deuriën, dat hum onder de hand valt.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENFLANSEN *(deuriënflanse)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben : flanste deuriën, heet deuriëngeflanst.* Verward door elkander werpen. *Kliëre deuriënflanse.* — Aanm. Men zeg ook *deuriënflatse* (dooreenflatsen). — Ook in Kl.-Br.

DOOREENGAAN *(deuriëngouën -goin)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gonk deuriën, heet, es deuriëngegouën, -gegoin.* Al gaande vermengen. *De maskes en de joënges* (de meisjes en de jongens) *mogen ni deuriëngouën (-goin).* — Vermengd zijnde gaan. *As dij koei mochte deuriëngouën (-goin), dan kost iëne joëng* (jongen) *ze gemäkkeläk drijve.* — Verwarren. *Moes* (Hoe) *dat da goare* (garen) *deuriëngegouën es!* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENGIETEN *(deuriëngiete)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : goot deuriën, heet deuriëngegote.* Al gietende vermengen. *Verschillige zouëd* (zaad) *deuriëngiete.*

DOOREENGRAVEN *(deuriëngrave)*, bed. sch, onr. ww., met *hebben : graäfde deuriën, heet deuriëngegrave.* Door graven (spitten) vermengen. *Mär* (maar) *diep umdoen* (omdoen), *ma(ar) den önnesten en de beuveste* (onderste en bovenste) *grond goed deuriëngrave.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENHANGEN *(deuriënhange)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : honk deuriën, heet deuriëngehange.* Het eene tusschen het andere hangen. *Ge*

moogt mijn kliëren en oer (de uwe) *niet deuriënhange.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENHEKSEN *(deuriënhäkse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : häkste deuriën, heet deuriëngehäkst.* Zoo verwarren, dat het niet los te krijgen is. *Wie heet da goare zoeë deuriëngehäkst!*

DOOREENJAGEN *(deuriënjage)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : joeg deuriën, heet deuriëngejaagd.* Onder elkander jagen. *Twië ködde* (kudden) *koei(en) deuriënjage.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENKLAPPEN *(deuriënklappe)*, onz. sch. zw. ww. met *hebben : klapte deuriën, hämme deuriëngeklapt.* Verward door elkander spreken. *Ge kost ter ni wijs uit wodde : ze klapten allemouël deuriën* (Ge kondet (men kon) er niet wijs uit worden : ze klapten allen door elkander). — Ook in Kl.-Br.

DOOREENKLOPPEN *(deuriënkloppe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klopte deuriën, heet deuriëngeklopt.* Dooreenklutsen. *Het wit en den doier goed deuriënkloppe.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENLEGGEN *(deuriënlegge)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : lede deuriën, heet deuriëngeleed.* Al leggende vermengen. *Vruchten deuriënlegge*, niet de schoonste bovenop. — Ook in Kl.-Br.

DOOREENMENGELEN *(deuriënmingele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mingelde deuriën, heet deuriëngemingeld.* Dooreenmengen. *A en nieve klaverzouëd deuriënmingele* (Oud en nieuw klaverzaad dooreenmengen). — Ook in Kl.-Br.

DOOREENMODDELEN *(deuriënmoddele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : moddelde deuriën, heet deuriëngemoddeld.* Verwardelijk dooreensmijten (zie MODDELEN). *Boeke, kliëre deuriënmoddele. Summigte maskes koëinnen hun houër segewodig viesoadig deuriënmoddele* (Sommige meisjes kunnen hun haar tegenwoordig aardig dooreenmoddelen).

DOOREENRADDELEN *(deuriënraddele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : raddelde deuriën, heet deuriëngeraddeld.* Zie RADDELEN en DOOREENBABBELEN.

DOOREENRAMMELEN *(deuriënrammele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rammelde deuriën heet deuriëngerammeld.* Zie DOOREENBABBELEN. — Ook in Kl.-Br.

DOOREENRATELEN *(deuriënroatele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roatelde deuriën heet deuriëngeroateld.* Zie DOOREENBABBELEN.

DOOREENRAZEN *(deuriënroaze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roasde deuriën, heet deuriëngeroasd.* Driftig door elkander, overhoop smijten. *Stoele, toufels, banke, hij roasden alles deuriën.*

DOOREENROEREN *(deuriënrure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rude deuriën, heet deuriëngeruud.* Door roeren vermengen. *De koeidrank goed deuriënrure* (zie DRANK). — Ook in Kl.-Br.

DOOREENSCHARREN *(deuriënschääre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schäääde deuriën, heet deuriëngeschääd.* Al scharrende verwardelijk vermengen. *In kliërman(d) deuriënschääre. Ziet inne*

kiër, moes dat de hinne (hennen) *da(t) mest deuriëngeschääd hämme.*

DOOREENSCHODDEREN *(deuriënschoddere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schodderde deuriën, heet deuriëngeschodderd.* Door elkander schudden. Zie SCHODDEREN. *Dij käär* (die kar) *hee mich oëp dije stiëwäg* (steenweg) *hiël deuriëngeschodderd.*

DOOREENSCHUDDEN *(deuriënschudde, -schödde)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schudde, schödde deuriën, heet deuriëngeschud -geschöd.* Al schuddende vermengen. *Medecijne goed deuriënschudde.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENSJAMMELEN *(deuriënsjammele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sjammelde deuriën, heet deuriëngesjammeld.* Onordelijk door elkander werpen. *Pampiere deuriënsjammele.* — *Wie heet dije zouëd* (zaad) *hie(r) allemouël deuriëngesjammeld?*

DOOREENSPORREN *(deuriënsporre)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : sporde deuriën, heet deuriëngespord.* Driftig of lustig door elkander loopen. *Moes* (hoe) *da(t) klää* (klein) *gesnor* (kinderen) *deuriënsport!*

DOOREENSTOOTEN *(deuriënstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet deuriën, heet deuriëngestoeëte.* Door elkander stooten. *Dije klääne kapoen stut* (stoot) *het speelgoed van ze* (zijn) *zusterke slag oëp slag deuriën.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENSTUIKEN *(deuriënstuike)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : stökte deuriën, es, heet deuriëngestökt.* — Onz. Door elkan-

der storten. *Dije bouw zal kötsternouë* (in 't kort) *nog deuriënstuike.* — Bed. Doen door elkander storten. *Dijen reëgel* (die regen) *en dije wind hämmen* (hebben) *het grään hiël deuriëngestökt.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENTREKKEN *(deuriëntrekke)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : trok deuriën, heet deuriëngetrokke.* Door elkander trekken. *'t Koeimest en 't peädemest goed deuriëntrekke.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENVALLEN, zie DOOREENSTUIKEN.

DOOREENVRUTELEN *(deuriënvrutele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrutelde deuriën heet deuriëngevruteld.* Door elkander wroeten. *Moes* (hoe) *dij värke(ns) da(t) mest deuriënvrutele!* Zie VRUTELEN. — Ook in Kl.-Br.

DOOREENWERZELEN *(deuriënwäzele)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : wäzelde deuriën, heet deuriëngewäzeld.* Door elkander woelen. *Moes dij keuteljacht douë deuriënwäzelt* (Hoe die kinderbende daar dooreenwoelt)! — *Goare* (garen) *deuriënwäzele.* — Zie SCH. op WERZELEN.

DOOREENZAKKEN *(deuriënzakke)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zakte deuriën, es deuriëngezakt.* Door elkander zakken. *Moes* (hoe) *dat dij mandels* (graanhoopen) *deuriëngezakt zijn!*

DOOREENZETTEN *(deuriënzette)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zette deuriën, heet deuriëngezet.* Door elkander zetten. *Inne vethoeëp deuriënzette,* mestaarde omzetten en tevens wel vermengen. *Stoele deuriënzette.* — Ook in Kl.-Br.

DOOREENZINGEN *(deuriënzinge)*, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben : zonk deuriën, heet deuriëngezonge.* Door elkander zingen. *Van alles deuriënzinge. — Ze zonken allemouël deuriën.*

DOORETEN *(deureëte)*, onz. sch. st. ww., met *hebben : at deur, heet deurgette.* Uit *eten* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Voortgaan met eten. *Terwijle dat d'ander al iet vertelden, at hije mär altijd deur.* — 2° Met kracht. — *Ni beschamd zijn, ma(ar) mär goed deureëte.* — 3° Tot tegenzin. *Allen dag hetzälfste : inne mins gerakt het hiël deurgette* (Allen dag hetzelfde : een mensch (men) geraakt het moede te eten). Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

DOORETIG *(deureëtig)*, bijv. Afkeerig van eene spijs door er te dikwijls van te eten. *De koei krijge tege(n) wo(or)dig zoeëveul klavere, da(t) zij ze deureëtig wo(r)de.* — Fig. *Gekijf deureëtig wodde*, er ongevoelig aan worden, door het te dikwijls te hooren. — Zie KIL., die ook DEURETIGHEYD geeft in den zin van walg.

DOORFAGGELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : faggelde deur, es, heet deurgefaggeld.* Uit *faggelen*, waggelend gaan, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met faggelen. *Het kind faggelde mär* (maar) *deur zonder um te zien.* — 2° Voorbij. *Zie de gij da(t) pagadderke douë wel deurgefaggeld kome?* — 3° Met ijver en volharding. Niet aflaten met faggelen. *Da(t) kind hee goed deurgefaggeld.*

DOORFLANSEN, DOORFLANTEN, onz. sch. zw.

ww., met *zijn : flanste, flantte deur, es deurgeflanst, deurgeflant.* Uit *flansen, flanten*, slenteren, en *door* in den zin van 1° Doorheen. *Och* (Of) *het goe weër och slecht weër es, hije flanst ter mär deur.* — 2° Voorbij. *Hije komt hie(r) allen dag deurgeflanst.* — Verder. *Hijen es tot Jan-oeëmes* (tot de woonst van Jan-oom) *deurgeflant.*

DOORFLAUWEN *(deurflauä)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : flauwde deur, es deurgeflauwd.* Uit *flauwen*, loom gaan, zie het w., en *door* in den zin van 1° Doorheen. *Hie(r) gera(a)kt ter ni deurgeflauwd.* — 2° Bij voortduring. *Hije ziet nouë* (naar) *gin moos, hije flauwt mär deur.* — 3° Voorbij. *Wij zagen hum hie(r) oëp de strouët deurgeflauwd kome.*

DOORGAAN *(deurgouën, -goin)*, bed. en onz. sch. en onsch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gonk deur, deurgonk, heet, es deurgegouën, -gegoin, deurgouën, deurgoin.* Sch. Uit *gaan* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring; 2° In stukken; 3° Doorheen; zie VAN DALE. — 4° Voorbij. *Hijen es hie(r) oëp de momänt* (moment) *deurgegouën.* — 5° Voort. *Goit nog i bekke deur, ge stoit in de wäg* (Ga nog wat voort, ge staat in den weg). — 6° Tot uitputting. *Ich häm* (heb) *vandaag tien ure wäg* (weg) *gedouën, ma(ar) ich zijn ok hiël deurgegouën.* — 7° Met kracht en spoed. *Vör* (om) *oëp twiië ure tot douë te goin, moëit der goed deurgoin.* — *Kliëre gouën deur*, als ze doorslijten. *Dij broëk goit deur : zij moëit nief kniestukke gezet wodde* (Die broek gaat door : zij moet (haar moeten) nieuwe kniestukken gezet

worden). — Onsch. *Door* in den zin van doorheen. In alle richtingen gaan, om te onderzoeken. *Ich häm* (heb) *al de koeëpen hoeë* (hooi) *deurgoin; douë en es ginnen iëne, moeë drij käären oëpligge.*

DOORGEBODDERD, deelw. *Deurgebodderd kome*, geruchtmakend voorbijtrekken. *Ge zult dij zatte prosäss(i)e* (bedronken bende) *wel säffes* (seffens) *zien deurgebodderd kome.* — Ook omstreeks Leuven.

DOORGEGRAVEN *(deurgegrave)*, deelw. Afgemat door graven. *In zoeë 'ne stijven duker* (duivel) *van inne grond zou inne mins* (zou men) *wel deurgegrave gerake.*

DOORGEGREZEN, deelw. Uitgeput worden van *grijzen*, grijnen. *Ge koëint toch ni blijve grijze; ge gera(a)kt ins deurgegreze.* — Ook in Br.

DOORGEHAKT, deelw. Afgemat door hakken. *Mijn drij koeëpe knabbe* (schaarhoutstronken) *zijn uit, ma(ar) ich zijn o(o)k hiël deurgehakt.*

DOORGRINSEN *(deurgrinse)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : grinste deur, heet deurgegrinst.* Uit *grinsen*, grijnen, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met weenen uit kwaadaardigheid. *Douë was gin* (geen) *doen aan, het junk* (jong, stout kind) *grinste mär deur.* — 2° Voorbij. Al grinsende voorbijkomen. *Ich zag het hie(r) deurgegrinst kome.* — *Grinsen* in den zin van knorren, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met knorren. *Hije wou niks* (niets) *verstouën* (verstaan) *ma(ar) grinste mär deur.* — 2° Voorbij. *Hiie kamp* (kwam) *hie(r) deurgegrinst.* — 3° Tot

uitputting. *Iemand deurgrinse*, iemand zooveel beknorren, dat hij er ongevoelig aan wordt. Zie ook SCH. op GRINSEN.

DOORGRITSELEN *(deurgritsele)*, bed. en onz. sch. en onsch. zw. ww. met *hebben : gritselde deur, deurgritselde, heet deurgegritseld, deurgritseld*. Uit *gritselen*, rijven, en *door* in den zin van 1° Doorheen. *Ge gritselt mär boven oĕp; ge moĕit beëter deurgritsele.* — 2° Bij voortduring. *Altijd mär oĕp oer* (uw) *gemak deurgritsele.* — 3° Met kracht en spoed. *As de gij goed deurgritselt, hedt de gij oĕp in uur gedouën* — 4° Ondereen. *De hinnen hämme da(t) mest hiëlegans(ch) deurgritseld* (doorschard).

DOORHALEN *(deurhoale)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hälde deur, heet deurgehäld*. Uit *halen* en *door* in den zin van 1° Doorheen; 2° Bij voortduring; 3° Tot een goed einde; zie VAN DALE en KIL. — 4° Verder, voort. *Inne voerman deurhoale*, hem met een peerd te gemoet rijden om dit voor de zijne te spannen, en hem zoo door slechte wegen te brengen. — SYN. DOORHALEN, DOORVOEREN. Die *deurhält* rijdt eerst te gemoet; die *deurvuut* bevindt zich ter plaatse.

DOORHELPEN *(deurhöllepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : holp deur, heet deurgehollepe*. Uit *helpen* en *door* in den zin van te kwist. Verkwisten. *E hee ze fortunke fijn deurgehollepe* (Hij heeft zijn fortuintje schoontjes verkwist). — Ook in Br. — Zie KIL. en verder VAN DALE.

DOORHOUDEN *(deurhouve)*, bed. sch. st. ww.,

met *hebben : hoof deur, heet deurgehouve.* Uit *houden* en *door* in den zin van doorheen. *In biëst* (een beest) *deurhouve*, den winter door houden. — Aanm. Men zegt ook *deurwintere* (doorwinteren). — Ook fig. op personen toegepast. *Ge zijt goed deurgehouve*, gij zijt wel te pas. — Zegsw. *Gin deurhouve(n)s weäd* (weerd) *zijn*, de zorg en onkosten van kweeken niet weerd zijn. — Ook in Kl.-Br.

DOORJAGEN *(deurjage)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : joeg deur, es, heet deurgejaagd.* Uit *jagen* en *door* in den zin van 1° Doorheen; 2° Bij voortduring; zie VAN DALE. — 3° Voorbij. Op de jacht zijnde voorbijgaan. Te peerd voorbijijlen. *Hije joeg achter oszen* (onzen) *hof deur.* — 4° Verder, voort. Tot zeker punt verder jagen. *Ge moëit nog deurjage tot ginder oan da(t) pachthof.* — Voedsel door 't lichaam jagen, zonder dat het voordeel doet. *Hijen et* (eet) *en drinkt genoeg, maar hije jaagt het mär deur.* Vandaar *deurjager* (doorjager) iemand die goed eet en drinkt en toch mager blijft. — Zie ook KIL., SCH. en DE BO op doorjager. — Ook in Kl.-Br.

DOORKAATSEN *(deurkaitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kaitste deur, heet deurgekaitst.* Uit *kaatsen* en *door* in den zin van *voorbij*. Voorbijjagen, wegjagen. *Dat da(t) maske* (meisken) *dije fliërefluiter stillekes deurkaitste, in pläk* (in de plaats) *van bij hum oan te houve, ze zou veul beëter doen.*

DOORKERMISSEN *(deŭrkĕrmĕsĕ)*, onz. sch.

zw. ww., met *hebben* en *zijn : kĕrmĕstĕ deur, heet deurgekermest.* Uit *kermissen*, kermis houden, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met kermis vieren. *Hijen heet tot 's goĕinsdags deurgekermest.* — 2° Uitputting. Afgemat van kermis vieren. *Hijen es te na* (zeer) *deurgekermest vör gouën te werke.* — Ook in Kl.-Br.

DOORKLAPPEN *(deurklappe)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : klapte deur, heet deurgeklapt.* Uit *klappen* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Voortgaan met klappen. *D'iën fiezelden en d'ander gapten, en toch klapte ter mär altijd deur* (De eene fluisterde, de andere geeuwde, en toch klapte hij maar altijd voort). — 2° Tot uitputting. Door klappen afmatten. *Hijen heet douë twië uren oan i stuk bezig geweëst, ma(ar) hije was o(o)k hiël deurgeklapt. Hijen hee mich hiëlegans* (heeleganscH) *deurgeklapt.* — 3° Tot een goed einde. Door klappen winnen. *'t Iëste* (In het eerst) *wou ter niemand van huëre* (hooren), *en toch kreeg ter het deurgeklapt.* — Ook in Kl.-Br.

DOORKOEDEREN *(deurkoĕidere)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : koĕiderde, deur, heet deurgekoĕiderd.* Uit *koederen*, woest drijven, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met geweldig drijven. *De biëst kost bekans ni mië voĕits, en hij koĕiderde mär altijd deur* (Het beest (het peerd) kon bijkans niet meer voort, en hij reed er maar aanhoudend mede voort). — 2° Voorbij. *Ziet der hum douë wier deurkoĕidere bij da peäd* (Ziet

ge hem daar weer voorbijjagen met dat peerd) ? — 3° Met kracht en spoed. *Hije mag nog al deurkoĕideren, och hije komt te louët* (Hij mag nog al wakker op rijden, of hij komt te laat). — 4° In nadeeligen toestand. *Hijen heet dij biëst van i peäd hiël deurgekoĕiderd.*

DOORKORZELEN *(deurközele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : közelde deur, es deurgeközeld.* Uit *korzelen*, korzelig te werk gaan, en *door* in den zin van 1° Voorbij. Driftig voorbijgaan. *Ich zag hum hie(r) oĕp de strouët* (straat) *deurközele.* — 2° Voort. Zijnen weg in toorn voortzetten. *Zonder spreke közelde ter deur.*

DOORKWEËN *(deurkwe-ë)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : kwede deur, heet deurgekweed.* Uit *kweën* (zie dit woord) en *door* in den zin van met kracht (versterking). *Inne slag kweet deur*, als hij datgene, waarop geslagen wordt, naar wensch doet indringen. — Fig. *Wo(or)de(n) kwe-ë deur*, als zij grooten indruk maken ; *hölp* (hulp) *kweet deur*, als zij veel uitwerksel heeft.

DOORLOOPEN *(deurloeëpe)*, onz. sch. en onsch. st. ww., met *hebben* en *zijn : liep deur, deurliep; heet, es deurgeloeëpe deurloeëpe.* Uit *loopen* en *door* in den zin van 1° Doorheen. — 2° Bij voortduring. — 3° In stukken, zie VAN DALE. — 4° Voorbij. *Ich zag hum hie(r) onder de vinster* ('t venster) *deurloeëpe.* — 5° Verder. *Lupt* (loop) *nog mär i bekke* (wat) *deur, männeken, oer moeier* (uwe moeder) *es douëginderveur* (ginds). — 6° Met

kracht en spoed. *As der goed deurlupt, koȅin(t) der hum nog inhoale. — I värke louëte deurloeëpe*, het vóor den winter niet slachten of verkoopen. — *Grään louëte deurloeëpe*, graan door den wanmolen doen. *Douë es hinger en hij* (ginds en hier, hier en daar) *nog in spik en i zeuëken* (zaadje) *in dij tärf; we zulle ze nog inne kiër louëte deurloeëpe.* — Ook in Kl.-Br.

DOORMODDELEN *(deurmoddele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : deurmoddelde, heet deurmoddeld.* Uit *moddelen* (zie dit woord) en *door* in den zin van ondereen, vermengd. Zoekend onordelijk dooreensmijten. *Wie hee mijn nouëman* (naaimand) *zoeë deurmoddeld ?*

DOORNICHELEN, onz. en bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : nichelde deur, deurnichelde, heet deurgenicheld, deurnicheld.* Uit *nichelen*, nagelen, en *door* in den zin van 1° Doorheen. Met nagels doorboren. *In plank deurnichele.* — 2° Bij voortduring. Aanhouden met nichelen. *Nichelt mär deur, joȅng(en).* — 3° In stukken. Door nichelen doen splijten. *As de gij 't iëste gin goate* (geene gaten) *boo(r)t zul(t) de gij het bäd* (berd) *deurnichele.*

DOORNIJPEN *(deurnijpe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : neep deur, heet deurgenepe.* Uit *nijpen* en *door* in den zin van met kracht. Gevoelig treffen : In 't lichaam; pijnigen. *Dij zi(e)kten heet hum fel deurgenepe.* In de bezitting; nadeel doen. *Dijen ärme man hee zijn koei verlore; dat zal hum fel deur-*

nijpe. In 't gemoed; hertewee doen. *Dije keäl* (die kerel) *hee zes moin* (maanden) *gevank gekrege; da(t) zal hum wel deurnijpe*. — Ook in Kl.-Br.

DOORPACHTEREN *(deurpachtere)*, onz. en wed. sch. zw. ww., alleen in den inf. en 't lijd. deelw. gebruikt. Doorboeren. — Ook in Kl.-Br.

DOORPIKKELEN *(deurpikkele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *pikkelde deur, heet, es deurgepikkeld*. Uit *pikkelen*, gaan, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhoudend gaan. *Hij beziet niks* (niets), *ma(ar) hije pikkelt mär* (maar) *altijd deur*. — 2° Voorbij. *Het vänke* (ventje) *es hie(r) veu(r) 't huis deurgepikkeld*. — 3° Voort. *Hijen hee nog al ewat deur te pikkelen, iëdat ter* (eer hij) *douë es*. — 4° Met kracht en spoed. *Hij pikkelt goed deur*. — Ook in Kl.-Br.

DOORPIKKEN *(deurpikke)*, bed. en onz. sch. ww., met *hebben* : *pikte deur, heet deurgepikt*. Uit *pikken*, maaien, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring, zie VAN DALE. — 2° In stukken. *Zijne kloëmp deurpikke*. — 3° Voort. Verder pikken. *Nog i poar* (een paar) *bedde deurpikke*. — 4° Tot uitputting. Door pikken afgesloofd. *Ik häm dezen oeëst* (oogst) *veul gäld verdind, ma(ar) ich zen o(o)k hiël deurgepikt*. — 5° Met kracht en spoed. *Vör in zil daags stoinde te houve, moëi(t) der goed deurpikke* (Om (de taak van) eene zil (dagwand) daags vol te houden, moet men goed doorpikken). — Ook in Kl.-Br.

DOORPITSEN *(deurpitse)*, bed. en onz. sch. zw.

ww., met *hebben : pitste deur, heet deurgepitst.* Uit *pitsen* en *door* in den zin van 1° Met kracht. *Da(t) zal hum wel deurpitse* (gevoelig treffen)! Hetzelfde als DOORNIJPEN, zie dit woord. — 2° Bij voortduring. *Och ich schriëfden och te niet* (of ik schreeuwde of niet), *hij pitste mär* (maar) *deur.* — 3° In stukken. *Kiëze* (kersen) *deurpitse.*

DOORPLODDEN *(deurplodde)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : plodde deur, heet deurgeplod.* Uit *plodden*, slempen, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *Inne nacht deurplodde.* — 2° Tot uitputting. Ziek worden door slempen. *Hije ziet ter wier* (weer) *hiëlegans(ch) deurgeplod uit.* — 3° Te kwist. *I fortuun deurplodde.* — Ook in Kl.-Br.

DOORPLODDEREN *(deurploddere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : plodderde deur, heet deurgeplodderd.* Uit *plodderen*, allerlei geneesmiddels aanwenden, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *E* (hij) *ziet, dat het nie en hölpt, en toch mär deurploddere.* — 2° Te kwist. *Zijn ääge deurploddere*, zich ten gronde helpen door plodderen.

DOORPRATELEN *(deurproatele)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : proatelde deur, heet deurgeproateld.* Uit *pratelen*, freq. van praten, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Voortgaan met pratelen. *Och ich lösterden och te niet, hij proatelde mär deur* (Of ik luisterde of niet, hij pratelde maar voort). — 2° Tot uitputting. *Iemand deurproatele*, iemand door pratelen erg vervelen.

DOORRAZEN *(deurroaze)*, bed. en onz. sch.

zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *roasde deur*, *heet*, *es deurgeroasd*. — Bed. Uit *razen*, ruw behandelen, en *door* in den zin van in stukken. *Tääle* (teilen) *deurroaze*. — Onz. *Razen*, korzelig bewegen, en *door* in den zin van 1° Voorbij. Driftig voorbijgaan. *Hije kamp hie zoeë kouëd deurgeroasd läk in ho(r)zel* (Hij kwam hier zoo kwaad voorbijgegaan gelijk eene horzel). — 2° Voort. Zijnen weg voortzetten. *Wa blef(t) der hie(r) stoin gape; roast oere wäg deur* (Wat blijft ge hier staan gapen; zet uwen weg spoedig door).

DOORRABOTTEN *(deurrabotte)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *rabotte deur*, *heet deurgerabot*. Uit *rabotten*, slempen, 't Fr. RIBOTER, en *door*. Zie DOORPLODDEN.

DOORRITSEN *(deurritse)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *ritste deur*, *heet*, *es deurgeritst*. Uit *ritsen*, glijden, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *Och ich hum riep och te niet*, *toch mär deurritse* (Of ik hem riep of niet, toch maar voortgaan met ritsen). — 2° In stukken. Door ritsen breken, verslijten. *Kloëmpe deurritse*. — 3° Voorbij. Voorbijsluipen. *Hije kamp hie(r) stilleke(n)s onder de vinster* (venster) *deurgeritst*.

DOORROTSEN *(deurrotse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *rotste deur*, *heet deurgerotst*. Uit *rotsen*, ruw bewegen, en *door* in den zin van in stukken. *Kliëre deurrotse*, kleeren, door ze ruw te dragen, verslijten. *Dije wildvank van inne joëng(en) hee zijn kliëre säffes deurgerotst*. — Ook in Kl.-Br.

DOORSCHARREN *(deurschääre)*, bed. en onz. onsch. en sch. zw. ww., met *hebben : deurschäädde, schäädde deur, heet deurschääd, deurgeschääd.* — Bed. Uit *scharren*, krabben, en *door* in den zin van 1° Ondereen. Door elkander scharren. *De hinne* (hennen) *deurschääre den hiëlen hof.* 2° Doorheen. *Zijt vörzichtig, gij schäät mijn hand deur! Ge moëit de eeg ewat onderloa* (onderladen), *ze schäät ni deur* (den grond). — 3° Bij voortduring. *Ge lot* (laat) *de hinne mär altijd deurschääre.* — 4° Met kracht. *Ziet dij hinne mär deurschääre!* — Fig. *De wäg es slächt; ma(ar) ich schäär ter toch mär deur.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSCHIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schikte deur, heet deurgeschikt.* Uit *schikken*, zenden, en *door* in den zin van voort. Verder zenden, doen voorbijgaan. *As hie(r) iemand nouë mich komt vrouëge, moëit ter hum deurschikke tot bij me bru* (mijn broêr). *Douë schikke ze de ärm minsen allemouël deur* (Daar zenden ze de arme menschen (bedelaars) allemaal voorbij).

DOORSCHREIDEN, DOORSCHRIJDEN, *(deurschrää)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : schräädde deur, heet deurgeschrääd.* Uit *schreiden* (SCHRIJDEN), met groote stappen gaan, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met schrijden. *Ich riep hum trug* (terug), *ma(ar) hije schräädde mär stijf deur.* — 2° Voorbij. *Hije komt hie(r) allen dag twiië, drij kiëre deurgeschrääd.* — 3° Voort. Verder gaan. *Nog in poar stappe deur-*

schrää. — 4° Met kracht en spoed. *Vör* (om) *dije wäg oĕp twië ure te doen, moĕi(t) der* (moet ge) *deurschrää.*

DOORSCHRIJVEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : schreef deur, heet deurgeschreve.* Uit *schrijven* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhoudend schrijven. *Schrijft mär oĕp oer* (uw) *gemak deur.* — 2° Met spoed. *Ge zult moge deurschrijve vör* (om) *met oer* (uw) *wärk geriëd te zijn.* — 3° Tot uitputting. *Zoeë dag en nacht schrijve; ge gera(a)kt hiëlegans(ch) deurgeschreve.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSEMMELEN *(deursämmele)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : sämmelde deur, heet deurgesämmeld.* Uit *semmelen*, veel maar onbeduidend spreken, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *Och ich lösterden* (luisterde) *och ni, ze sämmelde mär deur.* — 2° Tot uitputting. Door semmelen vervelen. *Zij hee mich hiël deurgesämmeld.* — Zie SCH., op SEMMELEN, en DE JAGER, freq. op SAMMELEN en op ZEEMELEN. — Ook in Kl.-Br.

DOORSJAMMELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : deursjammelde, heet deursjammeld.* Uit *sjammelen*, verwarderlijk mengen, en *door* in den zin van ondereen. *In kliërkist deursjammele, pampiere* (papieren) *deursjammele.* — Zie SJAMMELEN.

DOORSLAVODSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : slavodste deur, heet deurgeslavodst.* Uit *slavodsen*, slordig dragen, en *door* in den zin van in stukken. *Zen* (zijne) *kliëre deurslavodse.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSLETSEN *(deurslätse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : slätste deur, heet deurgeslätst.* Uit *sletsen*, versterking van slijten, en *door* in den zin van in stukken. *Stukke kliëre* (kleedingstukken) *deurslätse.*

DOORSLIBBEREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : slibberde deur, es deurgeslibberd.* Uit *slibberen* en *door* in den zin van 1° Doorheen. Gemakkelijk door de keel schuiven. *Doet ewa*(*t*) (*besse*) *gelei oĕp oere* (uwe) *boterham, dan zal ter beëter deurslibbere.* — 2° Voorbij. Voorbijsluipen. *Hije mände stilleke*(*n*)*s onder de vinster* (venster) *deur te slibbere.* — 3° Voort. Ongemerkt met iets anders doorgaan. *Hije mände* (meende) *zonder koat* (kaart) *deur te slibbere. Dees ääre* (eieren) *zijn wel klään, ma*(*ar*) *ze slibbere met d'ander toch deur.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSLIPPEN, (*deurslippe, deursluppe)* bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : slipte, slupte deur, heet, es deurgeslipt, -geslupt.* Uit *slippen*, splijten, en *door* in den zin van voort. Doorsplijten, alleen met eene pen als voorw. of ond. *Miëster, ze hämme men pän deurgeslipt* (Meester, ze hebben mijne pen doorgespleten). *Dij pän wilt ni recht deurslippe.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSMIJTEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : deursmeet, heet deursmete.* Uit *smijten* en *door* in den zin van ondereen. Door elkander werpen. *In nouëman* (naaimand) *deursmijte, boĕke deursmijte.* — Ook in Br.

DOORSNEUKEN, bed. onsch. zw. ww., met

hebben : deursnökte, *heet deursnökt*. Uit *sneuken*, snuffelen, en *door* in den zin van doorheen. Doorsnuffelen. *Wa(t) zit de gij doué alle schappe* (kasten) *te deursneuke?*

DOORSPALKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : spalkte deur*, *es deurgespalkt*. Uit *spalken*, splijten, en *door* in den zin van doorheen. Doorsplijten. *Ge moogt da(t) hout zoeë kreë* (krap) *oĕp de kant' ni nagele*, *och* (of) *het spalkt deur*. — Ook in Kl.-Br.

DOORSPELEN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : spelde deur*, *heet deurgespeld*. Uit *spelen* en *door* in den zin van 1° Doorheen. *Ze hämme wier deurgespeld* (Ze hebben weer den nacht door (met kaarten enz.) gespeeld. — 2° Tot uitputting. Door spelen afmatten. *Drij man koĕinnen hum nog ni deurspele*. Vandaar het bijv. *deurgespeld* (doorgespeeld). *Dat ter twië dage oan i stuk spelde*, *was ter nog ni deurgespeld*. — Zie verder VAN DALE.

DOORSPERTELEN *(deurspättele)*, bed. en onz. sch. zw. ww. met *hebben* en *zijn : spättelde deur*, *heet*, *es deurgespätteld*. Uit *spertelen* en *door* in den zin van in stukken. Al spartelende verslijten. *Kliëre*, *beddegoed deurspättele*. — Zie verder VAN DALE.

DOORSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : sporde deur*, *heet*, *es deurgespord*. Uit sporren, driftig loopen, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met loopen. *Ich wou hum tegenhouve*, *ma(ar) hije sporde mär deur*. — 2° Voorbij. Driftig voorbijloopen. *Ich zag hum achter os huis deursporre*. — Met kracht en spoed.

Haastig voortloopen. *As ter zoeë bleft* (blijft) *deursporre, zulle ze hum ni gemäkkeläk inhoale.* — In Kl.-Br. DEURSPOREN.

DOORSPRINGEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : spronk deur, es deurgespronge.* Uit *springen* en *door* in den zin van 1° Voorbij. Voorbijspringen. *Hije spronk neëve* (nevens) *mijne neus deur.* — 2° Verder. *Ha(d) ter nog in poar stappe deurgespronge, dan was ter uit de wäg* (weg) *geweëst.* — 3° Open. Opensplijten. *As de gij dat bäd* (berd) *ni en klampt, sprinkt het säffes deur.* — Ook in Kl.-Br.

DOORSTEKEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : deurstak, heet deursteke.* Uit *steken* en *door* in den zin van ondereen. *Koate deursteke*, kaarten doorschudden. SPREEKW. : *Dije zijn koate deurstekt, deurstekt ze gäld* (zijn geld), zal het spel verliezen. — Zie verder VAN DALE.

DOORSTRAVATSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : stravatste deur, heet, es deurgestravatst.* Uit *stravatsen* (zie dit woord) en *door* in den zin van 1° In stukken. *Kliëre deurstravatse*, kleeren verslijten door ze ruwelijk te dragen. *Broëkpijpe deurstravatse*, broekpijpen verslijten door ze bij 't gaan van onder tegen elkander te strijken. — 2° Bij voortduring. *De joëng schriëfden ongenouëdig hät, ma de voar stravatse mär deur* (De jongen schreeuwde ongenadig hard, maar de vader hield maar aan met slaan). — 3° Voorbij. Zie DOORSTROFFELEN.

DOORSTROFFELEN *(deurstroëffele)* bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : stroëffelde*

deur, heet, es deurgestroëffeld. Uit *stroffelen*, strijken met de voeten tegen den grond of met de beenen tegeneen, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhoudend stroffelen. *Och ich hum zeg, dat ter zijn biëne moëit oëphöffen och te ni, hije stroëffelt mär deur.* — 2° In stukken. Door stroffelen verslijten. *I poar schoene deurstroëffele. De broekpijpe deurstroëffele.* — 3° Voorbij. Al stroffelende voorbijgaan. *Ich zag hum hie(r) oëp de strouët deurstroëffele.*

DOORSTUDEEREN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : studeede deur, heet deurgestudeed.* Uit *studeeren* en *door* in den zin 1° Bij voortduring. — 2° Ten einde, zie VAN DALE. — 3° Tot uitputting. Zich uitputten door studeeren. *As dijen het ni zuter goit oanlegge, zal ter hum wel deurstudeere* (Zoo die (jongen) het niet zoeter (zachter) gaat aanleggen, zal hij zich wel doorstudeeren). — 4° Met kracht. *Hije zal nog al moge deurstudeere vör* (om) *koëinnen oangenome te wodde.* — Ook in Kl.-Br.

DOORTAFFELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : taffelde deur, es deurgetaffeld.* Uit *taffelen*, sukkelen, zie SCH., en *door* in den zin van voorbij. Al sukkelende voorbijgaan. *Ich ha(d) compassen* (compassie), *as ich hum hie(r) oëp de strouët* (straat) *zag deurtaffele.*

DOORTOBBEN, wed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : tobde deur, heet deurgetobd.* Uit *tobben*, knoeien, en *door* in den zin van te kwist. Zich arm maken. *I fortuun deurtobbe.* — Ook in Kl.-Br.

DOORTOKKEN *(deurtoĕkke)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : toĕkte deur, heet deurgetoĕkt.* Uit *tokken*, botsen, en *door* in den zin van voort. Voortstooten met eenen bots (Klitsensp.). *Ge hedt mich getoĕkt, ge moĕit mich deurtoĕkke* (Ge hebt mijnen marbol tegengehouden, ge moet hem voortstooten). — Ook in Kl.-Br.

DOORTRASSEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : traste deur, heet deurgetrast.* Uit *trassen*, door 't slijk loopen, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhoudend trassen. *Och der 't de kingere verbidt och te ni, ze trasse mär deur* (Of gij 't de kinderen verbiedt of niet, zij gaan maar voort met trassen). — 2° Voorbij. Al trassende voorbijgaan. *Ich zag ze oan os huis deurgetrast kome.* — 3° Tot uitputting. Zich door trassen afmatten. *'t Es den hiëlen dag in moos en moeras; inne mins es 's ouves zoeë na deurgetrast* ('t Is den heelen dag in moos en moeras (bezig te zijn); een mensch (men) is 's avonds zoo zeer deurgetrast, (dat het onzeggelijk is).

DOORTREKKEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : trok deur, es deurgetrokke.* Uit *trekken*, voortbewegen, en *door* in den zin van 1° Voorbij. *De hiël bänden* (bende) *es hie(r) deurgetrokke.* — 2° Voort. Verder trekken. *Trekt mär deur.* — *Trekken* in den zin van slaan, en *door* in den zin van bij voortduring. Voortgaan met slaan. *Hij schriëfde doanig hät, ma ze trokke mär deur* (Hij schreeuwde danig hard, maar ze sloegen maar voort). — Fig. *Iemand*

ter deurtrekke, met iemand den gek scheren. — Zie verder VAN DALE.

DOORTROKKEN, bijv. Doortrapt. Overal in Zuid-Ned. Zie KIL., SCH. en DE BO. — VERG.: *Deurtrokke läk inne smaatpot* (Doortrokken gelijk een smoutpot), gansch doortrokken van arglist.

DOORVAAKT *(deurvokt)*, bijv. Door lang waken onweerstaanbare behoefte hebben aan slapen. *Den därden* (derden) *nacht, da(t) ze wou wake, was ze zoeë deurvokt, da(t) ze sliep moeë* (waar) *ze gink en stond.* — Ook in Kl.-Br.

DOORVIJSTEN *(deurvijste)*, onz. sch. st. ww., met *zijn : veest deur, es deurgeveeste.* Uit *vijsten*, veesten, in den zin van sluipen, en *door* in den zin van voorbij. Voorbijsluipen. *Hije veest stilleke(n)s achter de haag deur.*

DOORVLIEGEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : vloog deur, es deurgevloge.* Uit *vliegen*, in den zin van splijten, en *door* in den zin van open. Doorbersten. *Dij kloëmpen zijn zoo goed as nief* (nieuw), *en de schölp* ('t bovendeel) *es al deurgevloge.* — *Vliegen*, met de vleugels voortbewegen, en *door* in den zin van 1° Voorbij. *Ich häm al kroenekroa* (ooievaars) *zien deurvliege.* — 2° Weg. *De vogel es deurgevloge.* Fig. De persoon is weggevlucht. — Ook in Kl.-Br.

DOORVOEREN *(deurvure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vude deur, heet deurgevuud.* Uit *voeren* en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. *Goe weër och kouë weër, ze vuren mär deur* (Goed weêr of

kwaad (slecht) weêr, ze houden maar aan met voeren). — 2° In stukken. *In ploeg, in eeg* (egge) *deurvure.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — 3° In nadeeligen toestand. *I peäd zen schocht deurvure* (De schoft eens peerds wonden door overmatig voeren). — 4° Voorbij. *Ze moĕite dij boeëme länst* (langs) *hie(r) deurvure.* — 5° Voort. Verder voeren. *Ge moogt dij käär douë ni louëte stouën; vuut ze nog ewat deur* (Ge moogt die kar daar niet laten staan; voer ze nog wat verder). — 6° Met kracht en spoed. *Vuut mär nugger deur, menne joĕng* (Houd maar ijverig aan met voeren, mijn jongen). — 7° Tot een goed einde. Doorhalen, door zijne bemoeiing ten gewenschten einde brengen. *As ter iet va komt, da vuur ich vör oĕch deur* (Kwaamt gij er door in moeielijkheid, die zal ik wel voor u uit den weg ruimen). — 8° Doorheen. *Iemand deurvure,* een of meer peerden vóor iemands gespan of in de plaats er van zetten, en zijn voertuig alzoo door eenen moeielijken weg brengen. *E kost ni mië va pläk; ich häm hum moĕite be mennen ruin deurvure* (Hij kon niet meer van de plaats; ik heb hem met mijnen ruin moeten doorvoeren). — Ook in Kl.-Br.

DOORVREILEN *(deurvrääle)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *vrälde deur, heet, es deurgevräld.* Uit *vreilen,* sterk wrijven, dringen, en *door* in den zin van 1° Doorheen. *Tuss(ch)e(n) 't volk deurvrääle* (doordringen). — 2° In nadeeligen toestand. *Kliëre deurvrääle,* kleederen door wrijven en schuren verslijten. — 3° Bij voortduring. Aanhou-

den met zijne kleederen door wrijven en schuren te verslijten. *Och ich zeg och te niet : zit stil, ge vrält mär deur.* — 4° Voort. Verder dringen. *Da'ch* (dat ik) *nog kost* (kon) *ewat deurvrääle!*

DOORWEG *(deurwäg)*, bijw. Volop. *Ze zen* (zijn) *deurwäg oan 't pikke.* — Doorgaans. *Dij het mitste* (meest) *van inander* (eenander) *wiëte te babbele, zijn deurwäg de slächtste.* — Ook in Kl.-Br.

DOORWERZELEN *(deurwäzzele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : deurwäzzelde, heet doorwäzzeld.* Uit *werzelen*, freq. van WARREN (zie DE JAGER, freq. op WARRELEN), en *door* in den zin van vermengd. *Boëke, kliëre, enz. doorwäzzele*, boeken, kleeren, enz. in wanorde dooreensmijten, doorgaans met het bijdenkbeeld van al zoekende. — Onz. sch. *Door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met werzelen; woelen. *In diël* (een gedeelte) *gink nö* (naar) *huis en d'ander wäzzelde mär deur*, bleven in de herberg woelen. — 2° In stukken. *Zen kliëre deurwäzzele*, zijne kleeren al woelende verslijten. — 3° Voorbij. *De hiël bände kamp hie(r) deurgewäzzeld*, voorbijgewoeld.

DOORZAGEN *(deurzeëge)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : zeëgde deur, heet deurgezeëgd.* Uit *zagen* en *door* in den zin van 1° Voort. Verder zagen. *Nog inne voet deurzeëge.* — 2° Tot uitputting. *Oĕp zoeë innen trunk vol knoke zodt der oĕch wel deurzeëge* (Op zulke knoestigen tronk zou men zich wel afmatten door zagen). — 3° In twee stukken. Fig. Sterk vervelen door praten. *Dije kain iemand*

deurzeëge met zen däftige familen altijd (Die (persoon) kan iemand vervelen met altijd van zijne deftige familie te spreken). — Ook in Kl.-Br. Zie verder VAN DALE.

DOORZETTEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : deurzette, heet deurzet.* Uit *zetten* en *door* in den zin van ondereen. *Inne vethoeëp deurzette*, eenen hoop vette dooreenmengen. — Onz. en bed. sch. *Door* in den zin van 1° Met kracht en spoed. Zich spoeden met een werk. *Ze hämme deurgezet*, spoedig doorgewerkt of doorgestapt. *Wij zullen o(n)s moge deurzette vör in tijds douë te zijn. Ich moëit mich deurzette vör me* (mijn) *land dees week in 't zouëd te krijge*, ijverig doorwerken. — 2° Voort, weg, *Iemand deurzette*, wegzenden. — Zie mede VAN DALE.

DOORZWADDEREN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : deurzwadderde, heet deurzwadderd.* Uit *zwadderen*, schudden, en *door* in den zin van ondereen. *Vocht deurzwaddere*, vocht dat in eene flesch is, doorschudden. *Inne stoeëp ink* (stoop inkt) *goed deurzwaddere.* — Onz. sch. *Door* in den zin van 1° Bij voortduring. Voortgaan met zwadderen (in 't zwaddervat boteren). *De boter zal ter gauw zijn, zwaddert nog mär ewat deur.* — 2° Met kracht. *Ge moëit ewa(t) beëter deurzwaddere.*

DOORZWIKKEN, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : zwikte deur, heet deurgezwikt.* Uit *zwikken*, zie dit woord, en *door* in den zin van 1° Bij voortduring. Aanhouden met zwenken. *Hije zag noué niks, ma(ar) zwikte mär deur.* — 2° In

stukken. Al zwenkende breken. *Inne pot deurzwikke.* — 3° Voort, weg. *Hije namp* (nam) *hum be den ärm en hije zwikten hum deur.* — 4° Met kracht en spoed. *As der* (als ge) *goed wilt deurzwikke, hedt der* (hebt ge) *oëp in half uur gedouën.* — 5° Te kwist. Fig. Verkwisten. *Hijen heet alles deurgezwikt, dat ter ha.*

DOP, *z.* m. Stijl, waarop de gaar (soort van barreel) draait. — Tol, top. *Z*ie KIL. en SCH.

DORSCHEN *(dosse)*, bed. onr. ww., met *hebben: doste, hee gedosse.* — ZEGSW. : *Lot nou* (laat nu) *de boere mär dosse*, bekommer u niet meer.

DOUWEN *(doa)*, onz. zw. ww., met *hebben.* Pres. : *Ich doa, gij dout, hije(e) dout, wij (weë) doa, gij dout, zij doa.* Imp. : *doude;* deelw. : *gedoud.* Drukken; met zwaren tred gaan. *Hije komt oëp ze* (zijn) *gemak afgedoud.* SAM. : *afdoa* (geld afgeven), *bijdoa, bediëndoa, binnedoa, doaldoa, deurdoa, deuriëndoa, indoa, onderdoa, oëpdoa, tegedoa, umdoa* (omduwen), *vrumdoa* (terugduwen), *ewegdoa.* AFL. : *herdoa, verdoa.*

DRAAGVAT *(dravat)*, z. o. Vat met twee ooren, ter grootte eener halve ton.

DRAAGVATSTOK *(dravatstäk)*, z. m. Stok, bij het dragen van het draagvat gebruikt.

DRAAI *(drouë)*, z. m. ZEGSW. : *Goed in zijnen drouë zijn*, in welstand zijn; voordeel afwerpen.

DRAAIEN *(drouë)*, bed. zw. ww., met *hebben : drouëde, hee gedrouëd.* Goed gaan, afloopen. *Da riskeet douë zeleëve ni te drouë be dij twië sote va*

kingere (Dat zal daar waarschijnlijk nooit goed gaan met die twee soorten van kinderen). *Moes* (hoe) *dat douë zeleëve goit drouë, mag den duker* (duivel) *wiëte.* — *Iemand iet drouë, in bräs* (eene bres), *in veëg drouë*, nadeel berokkenen. *Dat de gij dij wää* (die weide) *kwijt wodt, heet dije sliefer* (valsche kerel) *oěch gedrouëd. Zoeë zou inne mins* (een mensch) *hum* (zich) *in gaits drouë: het bijl schampten af en neëve me* (mijn) *biën deur.* — *De boer, den duvel drouë*, veel beslag maken. — Ook in Kl.-Br. — Zie verder VAN DALE.

DRAAIER *(drouër)*, z. m. Draaischalm eener keten. — Boom, inzonderlijk eik, wiens vezels spiraalvormig liggen. — Ook in Kl.-Br.

DRAB, z. m. Draf, loopje. *Dije kliëmaker goït altijd innen halleven drab.* SAM. *Hondsdrab.*

DRABBEN, onz. zw. ww., met *hebben : drabde, hee gedrabd.* Van *draven.* Het snel trippelend gaan van menschen en honden. *Da(t) männeken hee moěite drabbe vör o(n)s te volge.* — Vandaar : *drab, drabber, afdrabbe, deurdrabbe, indrabbe, nouëdrabbe* (nadrabben), *ronddrabbe, umdrabbe* (omdrabben), *veurdrabbe, veuroěpdrabbe, voěitsdrabbe, vrumdrabbe, ewegdrabbe.* — AANM. Men zegt ook *dräbbe* (drebben), dat een dim. van *drabben* is, *dräb, dräbber*, enz. — Zie KIL.

DRANK, z. m. Nat voedsel voor koeien, geiten, schapen en verkens. — Ook in Kl.-Br.

DRANKEN, bed. zw. ww., met *hebben : drankte, hee gedrankt.* Nat voedsel aan 't vee geven. *Wij*

dranken de koei(en) jouër-in jouër-uit drij kiëre daags. — Ook in Kl.-Br.

DREEFT, *z.* m. Dreef.

DREFT, z. m. Weg voor het vee. *Den dreft van dij wää* (die weide) *es länst douë* (langs daar).

DREFT, z. m. Welzand. *Dije pöt stouët mär oëp den dreft* (Die put staat maar op den dreft), krijgt zijn water doorheen het welzand. Zie SCH. — Bezinksel van beken en rivieren. *Douë en hee niks oan dreft vör in aspärzebed* (Niets overtreft den dreft om een aspergesbed aan te hoogen). — Aanm. Men zegt ook *dreftzand.* — In Vl. DRIJFZAND. — Zie DE BO op dit w. — In KIL. is DRIFT, DRIFSAND, DRIJFSAND beweegbaar zand, Fr. SABLE MOUVANT; ook waadbare plaats.

DREFTESTIJD, z. m. Etenstijd. Van *refter* (refectorium).

DRETS *(dräts)*, z. v. Vuilnisklad. *Douë en es nog gin drätsken oëp zijn broek.* — Ook in Kl.-Br. — Zie ook DE BO op DRITS.

DRETSEN *(drätse)*, onz. zw. ww., met *hebben : drätste, hee gedrätst.* Spatten. *Hije kamp met ze peäd neëven os deurgejaagd, dat de moos oëp os kliëre drätste* (Hij kwam met zijn peerd ons voorbijgejaagd, dat de moos op onze kleeren spattede). Vandaar *eweg-drätse.* — Zie ook SCH.

DREZELEN, DREZEN, onz. zw. ww., met *zijn : drezelde, dreesde, es gedrezeld, gedreesd.* Het afscheiden der boterstof of der kaasstof in de melk. *De zouën drezelt, dreest,* als, bij 't boteren, de boter

zich begint te vormen. — *De melk drezelt, dreest*, als zij kabbelt of rint. — *Ziëp drezelt, dreest*, wanneer het water ze niet goed oplost. — *Gedrezelde kliërstof*, fijn gespikkelde kleerstof.

DRIFT, z. (v.) m. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

DRIJ, telw. Uitsluitelijk gebruikt voor : DRIE. SPREEKW. : *Alle goei dinge zijn drij.* — *Den därde van de drij zijn*, de laatste, de minste zijn. — Ook in Kl.-Br.

DRIJBEK *(drijbäk)*, z. m. Drijhoek.

DRIJBOK, z. m. Tros van drie noten, kersen, appelen, enz. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

DRIJHAAK *(drijhouk)*, z. m. Mesthaak met drij tanden. De gewone mesthaak heeft er slechts twee.

DRIJKANTIG *(drijkäntig)*, bijv. Dom. *Innen drijkäntige, loeëten os* (driekantige, looden os), grove schimpnaam. *Zoeë innen drijkäntige!*

DRIJTOOT, z. m. Drijhoek en priesterhoed.

DRIJVORK *(drijvörk)*, z. v. Vork met drie armen. *Dije boeëm heet in schoeën drijvörk.*

DRINKEBIER, z. o. Mengeling van goed- en kleinbier (zie BIER) en dienende tot huiselijk gebruik. — Ook in Kl.-Br.

DRINKEN, bed. st. ww., zie VAN DALE. VERG. : *Drinke läk innen trächter, läk innen tämpelier, läk i vat; drinke dat de leëver in 't lijf zwumt.* — Ook in Kl.-Br.

DRINKSEL, z. o. Hellende opening in den

dijk eener weide aan eene rivier, waar het vee kan gaan drinken.

DROGEMULDER *(druëgemölder)*, z. m. Iemand die meel verkoopt, zonder molenaar te zijn.

DROOG *(druëg)*, bijv. Zie VAN DALE. VERG.: *Zoeë druëg as asse* (asch), *as innen ashoeëp*, *as baint* (tondel), *as biën*, *as hore* (hoorn), *as poeier* (kruit), *as wärk* (afval van vlas). — Ook in Kl.-Br. — *In 't druëg zette*, in de gevangenis opsluiten. *Oĕp 't druëg stoin*, gewoon zijn droog voeder te eten, van vee gezegd. *Nog ni druëg achter de oeëre zijn*, nog jong en dom zijn.

DROOGSEL *(druëgsel)*, z. o. Soort van vernis, dat men in de verf mengt om ze ras te doen drogen. Fr. SICCATIF. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

DROOGZAK *(druëgzak)*, z. m. Droog, vervelend mensch. *Inne brave joĕng(en), ma(ar) innen iësten* (eerste) *druëgzak*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

DROOMEN *(druëme)*, bed. zw. ww., zie VAN DALE. SPREEKW.: *Ge koĕint het zoeë zot nit druëmen, as 't kome kain* (Ge kunt het zoo zot niet droomen, als 't komen kan).

DROOZEN *(droeëze)*, onz. zw. ww., met *hebben: droeësde, hee gedroeësd*. Eig. geweld doen om den buik te ontlasten. — Fig.: besluiteloos zijn. *Wa stoit der douë te droeëze? komt voeits* (Wat staat ge daar te talmen, te aarzelen? kom voort). — VERG.: *Droeëze läk in koei*. SAM. AFDROOZEN. — Zie SCH. In KIL. is DROOSEN slaapachtig zijn, half slapen.

DUIF *(duif, douf)*, z. v. SPREEKW. : *Bla duiven hämme gemääneläk bla jung* (Blauwe duiven hebben gemeenlijk blauwe jongen), zoo de ouders, zoo de kinderen.

DUIKNEK *(duiknäk)*, z. m. Die met geduikten nek gaat; gluiper. *Ge moĕit dijen duiknäk ni wedder* (wijder) *betroä* (betrouwen) *as der hum ziet.*

DUIVEL *(duvel, duker)*, z. m. ZEGSW. : *Van duvel och hel wiëte* (weten), *van duvel och doeëd wiëte*, verstokt, goddeloos zijn. — *As de gij van den duvel sprekt* (spreekt) *es ter in orwege* (zie dit w.), *es ter in 't weër* (Als ge van den duivel spreekt, ziet ge zijnen steert). — *Dat dankt oĕch den duvel*, dat geloof ik wel. *Dije man es ärm, ma(ar) dat dankt oĕch den duvel : hijen es te lui, dat ter uit zijne oeëge ziet.* Ook in 't Haspengouw. — *Ter oĕp zitte läk den duvel oĕp Giët* (Geert), geweldig te werk gaan. — *Vloĕke läk inne leëftigen duvel*, schrikkelijk vloeken. — *Bij den duvel te bichte gouën*, den wolf in den muil loopen. — *Douë es miër* (meer) *as iënen duvel in de hel*, men doelt niet op u. — *Den duvel te slum, te plat zijn*, zeer slim zijn. — *Den duvel in specie*, een gevleesde duivel. — *Den duvel spelt ter mee*, er is iets noodlottigs in. — *Dat heet den duvel gezien, dat heet den duvel in*, dat is zeer moeilijk. *Vör köt en kleër te zijn, dat heet den duvel gezien* (Kort en klaar zijn, is zeer moeilijk). — *Den duvel uitmoane* radeloos worden. Zie UITMANEN. *Moes de koei douë in da grään gezeëten hämme! zodt der den duvel ni uitmoane?* (Hoe de koeien daar in dat

graan gezeten hebben; zoudt ge den duivel niet uitmanen?) — *In ingelke* (engelken) *bij in duvelke*, iets goeds naast iets gebrekkigs stellen. *Ge moĕit zoeë al in geëve* (gave) *lat bij in kromme zette : in ingelke bij in duvelke.* — *Wille dat den duvel doeëd weër* (ware) *en de hel vol roupe* (rapen) *gezouëd*, wenschen geene straf te moeten vreezen na de dood. — *Den duvel bij ze* (zijn) *moeier*, iets groots in schijn. *As de ge da ziet gekliëd gouën, ge zodt zegge : 't es den duvel bij ze moeier, en 't es, och ärm, niks.* Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Soot zukt soot* (soort zoekt soort), *zee den duvel, en hije pakte de schaveëger* (schouwvager) *be zijn stroot.* — *Veul* (veel) *geschriëf* (geschreeuw) *en lutter* (luttel) *wol, zee den duvel, en hije schoor i värke.* — *Da 's rou* (ruw), *zee den duvel, en e scheet nagels*, dat is eene grove zaak. — *Da kint* (dat kent) *den duvel*; *da mag den duvel wiëte* (weten), dat moge de duivel kennen, weten; ik versta er niets van. — *Innen duvel doet al*, iemand die met allerlei werk belast wordt. — *Al den duvel*, van alles. *Da wijf raddelt van al den duvel deuriën. Douë komt van al den duvel va(n) volk.* — Mensch of dier van boozen aard. *Innen duvel van inne man. Innen duvel van i peäd.* Zaak, waar niet goed mee weg te kunnen is. *Innen duvel van i wärk, van inne grond. Wie kain oĕp zoeë inne kouën duvel van inne grond iet winne?* — *Duvel* is ook een dorschtuig. — Zie mede SCH.

DUIVELEN *(duvele)*, bed. zw. ww., met *hebben : duvelde, hee geduveld.* Met den duvel (het dorsch-

tuig) dorschen. *Ze zijn aan 't tärf duvele.* Zie verder VAN DALE.

DUIVELSCHUUR *(duvelschuur)*, z. v. *Werke läk duvelschuur*, zeer hard werken.

DUIVELSKAAS *(duvelskeës)*, z. v. Vergiftige paddestoel. — Zie KIL.

DUIVELSNAADGAREN *(duvelsnouëdgoare)*, z. o. In 't Hag. : Het geitenblad, Fr. CHÈVREFEUILLE. VAN DALE geeft het als : ruige wikke.

DUKER, z. m. Duivel; zie dit woord.

DUKERSCH, bijv. en bijw. Duivelsch. *Innen dukerschen deugniet. Dukersch wärm.* — In Limb. DUIKERSCH, zie SCH. op dit w.

DUN, bijv. Zie VAN DALE. VERG. : *Zoeë dun as waiter, as i luëfke* (velleken). — Ook in Kl.-Br.

DUNNE, z. v. De lies eens menschen.

DUNNIGHEID, z. v. Vloeibare spijs. *Hijën hee 's ouves geären ewat dunnighäd* (hij heeft 's avonds geerne wat dunnigheid te eten). — Ook in Kl.-Br.

DUREN, onz. zw. ww., zie VAN DALE. Naar aanleiding eener Duitsche stad van dien naam, heeft men de woordspeling : *Duren es in schoeën stad, ma(ar) blijve-duren es nog schoëinder.*

DWAAS (*dwoas*), bijv. Uitgelaten. VERG. : *Zoeë dwoas as i kieke, as i schoup* (schaap) — Dartel. *Ze es zoeë dwoas, da(t) ze bij heur ääge* (eigen) *ginne wäg en kain.* — Ook in Kl.-Br.

DWAASLICHT *(dwoaslicht*, verkl. : *dwoaslichske)*, z. o. Dwaallicht.

DWASEM *(dwoasem)*, z. m. Wasem. *Wa' nen dwoasem dat euver de wääs* (weiden) *hankt.*

DWASEMEN *(dwoaseme)*, onz. zw. ww., met *hebben : dwoasemde, hee gedwoasemd.* Wasemen. — Vandaar : *bedwoaseme, uitdwoaseme.*

DWAZIGHEID *(dwoazighäd)*, z. v. Uitgelatenheid, dartelheid. *De dwoazighäd van dij kingere toch! Da maske kain bet* (dat meisje kan met) *heur dwoazighäd ginne wäg.* — Ook in Kl. Br.

DWEGEN *(dweëge)*, bed. zw. ww., met *hebben : dweëgde, hee gedweëgd.* Al duwende naar de eene of de andere zijde bewegen. Wordt gezegd van dingen, die als een hefboom werken, welks rustpunt in 't midden is, zooals een boom onder eenen heurst hangende, een roer aan een schip, enz. *In den umdrouë* (omdraai) *van de strouët* (straat) *moëit de gij de boeëm ewa(t) rächts dweëge.*

DWERZERIK *(dweäzerik)*, z. m. Dwarskop. *Wie hee zeleëve zoeë 'nen dweäzerik gezien! Hije wilt altijd annes as in ander* (Wie heeft ooit zulk dwarshoofd gezien! Hij wil altijd anders dan een ander). — Ook in Kl. Br.

E.

E. De korte E klinkt in 't Hag. :

1° Als de Fr. E in ELLE : *bed*, *legge(n)*, *eweg* (voort), *rek*, *el*, *wel* (goed), *den*, *snep*, *wesch*, *wet*.

2° Als *ä*, korte blatende EI, ook *korte zware* E genoemd. Deze klank houdt het midden tusschen de A en de zacht-korte E en trekt sterk op den Fr. IN-klank, waarvan de neusklank zou wegblijven. Men hoort hem regelmatig voor F, M en R, *Jäf* (Jef, Joseph), *käffe(n)*, *säffes* (seffens), *träffe(n)* ; *häm*, *stäm*, *hämme* (hebben) ; in *brem* hoort men de korte zuivere E ; *därve(n)*, *kärf*, *tärf* (terwe), *schärf*, *bärg*, *märg*, *tärge* (tergen), *härk*, *stärk*, *wärk*, *wärm*, *schärp*, enz.; in *berk*, *kerk*, *werke(n)*, *hĕrrĕst* (herfst), *erve(n)* hoort men de zuivere korte E. — Verder : *bäk*, *wäg* (weg, pad), *släk*, *bäl*, *väl*, *wäl* (wel, rolblok) ; *än* (en), *dän* (den, lidw.), *kläs*, *fläs* (flesch), *mäs* (mes). — Het onderscheid tusschen de zuivere en blatende korte E bestaat overal, maar niet steeds in dezelfde woorden.

3° Als *ää*, eene lange blatende EI of zware E. Zulks gebeurt voor de R, en dan heeft de schrifttaal doorgaans zoowel de korte A als de korte E. *Bäär* (Bert, Albertus, enz.), *häär* (herre), *käär* (kerre, karre), *stäär* (sterre), *väär* (verre), *verwääre* (verwerren, verwarren); *häst* (harst), *gäst* (gerst). In de verkleinwoorden gaat deze lange *ää* in de korte *ä* over. *Käär*, *kärke*, enz.

4° Als *ö*, korte EU, in die sterke ww. der 2e klas, van welke de korte E in den imp. in eene korte o overgaat bij het volk — in de schrifttaal meestal in IE : *Bedörve* (bederven), *bedorf; hölpe* (helpen), *holp; wörpe* (werpen), *worp* en *wirp*, enz. Verder in : *höffe* (heffen), *börge* (bergen), *verbörge* (verbergen), *schöppe* (scheppen), *schöpper* (schepper), *stölpe* (stelpen), *schölp* (schelp), *hölp* (help, peerdsgetuig). — Geene klankverwisseling in de verkl. — Ook in Kl.-Br.

5° Als *i*. *Ich bin* (ik ben), *gedinke(n)*, *gewind*, *hin*, *ingel*, *kinne(n)*, *kinnis* (kennis), *klip* (klep), *linge* (lendenen en lengen), *minge(n)*, *mins(ch)*, *ontrint* (omtrent), *schinke(n)*, *string* (streng), *willekom* (welkom). Daarentegen hoort men E voor I in : *blek*, (blik, metaal), *blekke* (van de schors ontdoen), *es* (is), *kellig*, *kelle(n)*, *led*, *läkke(n)*, *smed*, *schelle(n)*, *ten*, *gest*, *mes* (mis), *ves* (visch). — Overal in Zuid-Ned. hier in ruimere, daar in geringere mate. — Zie SCH. en DE BO.

6° Als *oi*, korte o gevolgd van eene korte I. *Woidde* (wedden).

7° Als *u*. *Bumd* (bemd of beemd), *hum* of *humme* (hemd), *tumme* (temmen), *zwumme* (zwemmen); ook wel *stum* (stem).

De lange E klinkt:

1° Zacht-lang. *Scheen*, *steel*, *peel*, enz. In de verkl. gaat deze E in de zacht-korte E over: *stelke*, *pelke*.

2° Scherplang, als *ië*. *Stiën* (steen), *abiël* (abeel), *hamiël* (hameel), enz.

3° Als *eë*, een zwaardere klank dan de scherplange EE. Om hem te vormen neemt de tong dezelfde richting als voor de zachtlange E, alleen met wat meerdere holte en er volgt onmiddellijk eene zeer doffe E achter. Hij komt voor in *beëdele* (bedelen), *neëf*, *teëg*, *deëker* (deken), *steële(n)*, *Deëmer*, *leën* (leen, leun) *leëp*, *beër* (wild dier), *peër*, *veës*, *peët* (meter), enz. Hij vervangt steeds de zacht-lange E. In de verkl. gaat de EË in de korte E over: *nefke*, *perke*, *pekke* (metertje).

4° Als *ää*, lange blatende EI of zware E. Zie korte E, 2° en 3°. *Päärel*, *täärlink*, *gääre* (geerne).

5° Als *eä*, eenigszins zuivere E, die tot de blatende *ä* overgaat. *Peäd* (peerd), *heäd* (heerd), *Meät* (Meert), *weäd* (weerd), *steät* (steert), enz.

6° Als *eu*. *Veul*.

7° Als *ie*. *Wier* (weer, wederom).

8° Als *i*. *Schille* (schelen).

De EI klinkt als *ää* (zie korte E, 2° en 3°), in Oost-Hag.; ten Westen klinkt ze als *a*. *Hää*, *ha* (heide), *spräää*, *spra* (sprei), *wää wa* (weide), *ää*,

aar (ei). enz. — Geene klankverwisseling in de verkleinwoorden.

De EEU wordt als de scherplange EE (*ië*) uitgesproken en de w er achter als v (F). *Liëf* (leeuw), *sniëf* (sneeuw), *sniëve* (sneeuwen), enz. Het woord EEUW klinkt *uëf* (u-e-f).

De EU klinkt als in de zoogezegde beschaafde uitspraak; in de verkleinwoorden gaat ze in de korte *ö* over. *Deur, dörke; scheur, schörke; labeur, labörke;* enz. — Ook in Kl.-Br.

EEF, *z.* v. Haveraar, die boven de andere uitsteekt en wier graankorrels zwartachtig zijn en dunner dan de gewone haver.

EEG, *z.* v. Egge. — SAM. : *Eegbalk, eegtand, eegwis.*

EEGWIS, *z.* v. Keten, die het hameel (zwenghout) aan de egge verbindt.

EEMER *(iëmer)*, *z.* m. Emmer. — Zie KIL. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

EEN, *(iën)* lidw. Verbuiging. Man. : nom., dat. en ac. *Inne.* Voor eenen klinker of voor D, H, R, T : *innen. Inne balk, inne frak; innen aap, innen doëmp* (damp), *innen houëk* (haak), *innen riek, innen tand.* Vrouw : nom., dat., ac., *in. In as, in bees* (bezie), *in dooëd, in fläsch,* enz. Onz. : nom., dat., ac. : *i;* voor eenen klinker of voor eene H : *in;* voor D, R of T, *i* of *in. I broeëd, i fret, i geluk...; in erfdeël, in huis; in dörp* of *i dörp, in rad* of *i rad, in tiëker* of *i tiëker* (een teeken). Elders *e* voor I : *e dörp....*

EEN *(iën)*, telw. ZEGSW. : *Da 's iën, zee Uile-*

spiegel, en hije stiet ze (zijn) *moeier van de trappe. Ten iënen uitkome*, op het hetzelfde uitkomen. *Och de gij nou vertrekt och mörge, da komt hummes ten iënen uit : ge verlet toch niks* (Of ge nu vertrekt of morgen is immers hetzelfde : ge verlet toch niets). — Ook in Kl.-Br.

EENS *(iëns)* bijv. Hetzelfde. *Da 's mich iëns. Ge koĕint het iën en het ander gebruike : da 's iëns.*

EENS *(ins)*, bijw. SPREEKW. *Ins geattrappee(r)d* (betrapt), *tien kiëre gedouën.*

EENSPIERIG *(iëspiërig)*, bijv. Graan of gras, dat met een enkel spier (enkelen halm) opschiet, in plaats van boven den wortel te *stroĕkken* (eenen struik van verscheidene halmen te vormen), is *iëspierig. Be da schärp weër goit het grään te iëspierig oĕp.* (Met dat guur weer gaat het graan te eenspierig op).

EENSWEEGS *(iënsweegs)*, bijw. In de zelfde richting. *Lekt dij stäkken* (Leg die stokken) *iënsweegs.*

EER *(iër)*, z. v. Zie VAN DALE. SPREEKW. *Moeë schamten es, es iër* (Waar schaamte is, is eer). *Bijalderiëre, metalderiëre*, zie BIJALDEREERE.

EERDE *(eär, eäd)*, z. o. Aarde, grond. Zie KIL. *Eär, eäd vör kariële, vör panne te bakke* (Aarde geschikt om kareelen, pannen van te bakken). *Oĕch oĕp oer eär, eäd gevule*, U (zich) te huis gevoelen. *Läk ich oĕp den Hagelands(ch)e bojem kamp* (bodem kwam), *vulden ich mich oĕp mijn eär, eäd.*

EERDSOMBLAD *(eädsoĕmblad)*, z. o. Veil, klimop (Zuid-Hag.). AANM. Doorgaans zegt men in 't Hag. *eädsväl* (aardveil).

EERST *(iëst)*, bijw. Pas, even. Zie KIL. *'t Es iëst gezeed, 't es al vergette* ('t Is nauwelijks gezegd, of 't is reeds vergeten). — Als versterking komt het voor in de zegswijzen : *Da(t) zou iëst schoeën zijn. Da(t) zou ich iëst gäären* (geerne) *hämme. Dan zal de kat iëst de koor(d) op gouën.* — Telw. *In 't iëst van drij dage niet*, niet spoedig. *Dij druëge rammeling zal ter in 't iëste van drij dage ni vergette* (Die droge rammeling zal hij niet spoedig vergeten). *Bij den iëste, met den iëste*, eerlang. *Waarom ook met den eerste de kloosters van dien last ontslagen werden.* (P. V. BETS, Pacificatie).

EERSTIG *(iëstig)*, bijw. en bijv. In den hoogsten graad. *In iëstig goe(d) weër. Innen iëstigen deugeniet.* — Dit *iëstig*, ook *iëst*, vervangt steeds het voorvoegsel AARTS.

EEZINNIG *(iëzinnig)*, bijv. Eigenzinnig. *Zet* (zij) *mär* (maar) *iëzinnig, männeke, en bleft* (blijf) *mär wa(t) vaste*, zal b. v. een vader tot zijnen zoon zeggen, die uit gemelijkheid weigert te eten.

EFFEN *(äffe)*, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. *Van in äffe koleur : äffe roeëd, äffe gruun* (groen), enz., van éene enkele kleur. *Inne gestripten rok en in äffe lee.* — Ten einde. *E was douë fameus wit, ma 't es douë äffe bet hum* (Hij was daar wel gezien, maar dit is uit). Zie SCH. — Enkellijk. *Ich häm mär äffe gezeed, da...* (Ik heb maar enkellijk gezegd dat...).

— Effen dient ter versterking van maar in zegswijzen als : *Dat het mär äffe nie en reëgelt* (Dat het maar niet regene)! *As 't mär äffe nie te louët en es! Dat es het mär äffe.* — Voorz. Behalve. *Allemouël, äffen oer bru* (Allen, behalve uw broeder). — Aanm. In den zin van enkellijk en van eventjes, gebruikt men ook *äffekes.*

EFFENAF *(äffenaf)* bijw. *Æffenaf zien*, misnoegd, slecht gezind zijn. *Moveur* (waarom) *mag ter zoeë äffenaf tege mich zien?* — Ook in Kl.-Br.

EI *(ää;* in W.-Hag. *aar*, verkl. *ääke*, mv. *ääre)*, z. (o) v. Zegsw. : *Oer ääkes verlore drage* (Uwe (zijne) eikens verloren dragen), eene nadeelige zaak ondernemen. — Verg. : *Gouën, alweë 't dat der oĕp ääre troit* (Gaan, al ware 't dat ge op eieren traadt), met lichten, behaagzieken tred gaan.

EIERMAN *(ääreman)*, z. m. Marskramer, die de eieren bij de boeren gaat opkoopen (zie KIL.) en tevens verschillige winkelwaren verkoopt.

EIERPOTJE *(äärpötteke)*, z. o. Eierdopje.

EIERSCHELP *(äärschölp)*, z. v. Eierschaal.

EIGEN *(ääge)*, bijv. Zie VAN DALE. Zelfst. gebruikt, vervangt het zelf. *Mijn ääge*, ik zelf, *oer ääge*, gij zelf, enz. *Tot oer ääge kome*, bekomen. *Be-d-oer ääge te wärk gouën*, in u zelven gaan. *Ge zodt oer ääge te köt* (kort) *doen*, gij zoudt u zelven benadeeligen, een ongeluk doen. — Ook in Kl.-Br.

EKSTE *(äkste)*, bijv. Achterste. *Het äkste gestel, äkste katier* (kwartier), *äkste kastiël, het äksten uitsteke*, afgemat zijn van gaan.

EKSTER, z. v. Verg. *Danse läk in ekster*, hevig trippelen van ongeduld. — *Klappe, toatere* (tateren) *läk in ekster*, veel en rad spreken. — Ook in Kl.-Br.

ELF, z. m. Rei van elf stuiken (zie dit woord) boekweit.

EN, voorz. Bij de ww. LIGGEN, STAAN en ZITTEN, gebruikt men doorgaans dit EN in plaats van TE. *Doué stouët ter en ziet, stond ter en zag. Ze zit den hiëlen dag en klaagt en en kroeëst.* — Ook in Vl., zie SCH. en DE BO, en in Kl.-Br.

ENG *(äng, ijng)*, z. v. Eend. — Verg. : *Zoeë nat as in äng*, doornat.

ENGELSCH *(ingels)*, bijv. *In ingelse gracht make*, zeker kinderspel. De spelers zitten gehurkt op eene knie in eene rij; een van hen, onder voorwendsel van de rij recht te maken, stoot ze dooreen. — *Ingelse zinne*, slechte zinnen. *Van zoeë i weër zodt der ingelse zinne krijge.*

ENGERUUT *(ängeruut, ‾ ˘ ‾)*, z. o. Waterplant : eendekroos. In Kl.-Br. EENDEGEREK, ENNEGEREK.

ERE *(ärä, ˘ ‾)*, tus. Neem aan. *Arä, doué es innen appel.* — Aanm. Men zegt ook *dä* (daar).

ERGERWASIE *(ärgerwoase)*, z. v. Gekijf, getwist. Van ERGERWEEREN; zie dit woord.

ERGERWEEREN *(ärgerweere)*, onz. zw. ww., met *hebben : ärgerweede, hee geärgerweed.* Twisten, berispen. Van 't Lat. ARGUERE. *Moes zit de gij doué wier en ärgerweet* (Hoe zit gij daar weer te kijven en te twisten) ? — Het woord wordt ook in W.-Vl.

gebruikt, maar in uitgebreideren zin; zie DE BO op ARGUEEREN. — AFL. : *ärgerwoase* (ergerwasie), *ärgerwee(r)der*, *geärgerweer*, *ärgerweerächtig*.

ERKEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *erkte*, *hee geërkt*. Herkauwen. *De koei zal gedouën hämme* (zal genezen zijn) : *ze begint te erke*. Bij J. VAN MAERLANT, Rijmbijbel, vindt men EDEKEN met het freq. EDEKEREN, waarvan de var. EDEREKEN. — KIL. geeft EDERICKEN en ERICKEN, waaruit bij samentrekking ons ERKEN is ontstaan. — In W.-Vl. HELKEREN, zie DE BO.

ERNIJ, z. v. Haarzak, bedrog. Zie HERNIJ.

ERUIT, z. o. Kinderspel, zie ARUIT.

ERWT *(eät)*, z. v. ZEGSW. : *Zijn eäte zijn doue gewand*, hij heeft er alle vriendschap, alle vertrouwen verloren. *Sint* (sedert) *da ze zijn streken ondervonnen hämme* (ondervonden hebben), *zijn zijn eäte doue gewand*. — SAM. : *Eätbloem; eätland; eätrang*, (rank) draad die rondom de peul ligt, ook erwtstroo; *eätschölp*, peul der erwt; — *pooleät*, peulerwt; *sluimeät*, doperwt, zie SLUIM; *suikereät*, soort van groote erwt. Zie verder VAN DALE.

ETEN *(eëte)*, bed. st. ww., met *hebben* : Pres. : *Ich eët, gij et, hijen et, wij, wijlen eëte, gijlen et, zij, zijlen eëte*. Imp. *Ich at, gij at, hijen at, wij, wijlen ate, gijlen at, zij, zijlen ate. Hee gette*. — SPREEKW. : *Eëten es i goe begin; D'iën beet läädt* (leidt) *d'ander in*. — ZEGSW. : *Getten och meegenome zijn*, nietig, onbeduidend zijn (SCH.). *Zoeë i bedruufd männeke : 't es getten och meegenome*. — *Het getten hämme, de boter*

getten hämme, de schuld van iets dragen. *Ich häm het altijd gette.* — *Gette broeëd*, op voorhand betaald loon. — *Ieverans eëten en drinken louëte vör stouën* (Ievers eten en drinken laten voor staan), van iets zeer veel houden. *Vör zoeë iet te huëre* (hooren) *zou ich eëten en drinken louëte stouën.* — Liedje van den kleermaker :

Dat 't alle dage zondag was en kerremis in de week,
Dat eëten en drinken in ambacht was, ich stak ginnen iëne steek.

Zie verder SCH., DE BO en VAN DALE. — *Z. o.* SPREEKW. : *Eëten en drinken es half leëftoĕcht..*

ETS, tus. Wordt gebruikt om wrevel uit te drukken. *Ets ! lot* (laat) *mich* (mij) *gerust!*

ETTETTET *(ättättät)*, tus. Wordt gebruikt om zijne onverschilligheid voor iets uit te drukken. *Da(t) zal veul moeite koste !* — *Ättättät ! dat het aloan* (alaan) *es.*

EVA, *z.* v. Een toonbeeld van nieuwsgierigheid. *Doe krieuze Eva !*

F.

F. Deze letter wordt door 't volk soms voor de v gebruikt : *Fak* (beroep), *falsoaris* (valschaard), *faits* (vaatsch), *fiëtig* (veertig), *fenijn* (venijn), *fiool* (viool), *flak* (vlak; bijw.), *flier* (vlier), *foĕirt* (voort), *fonkelnief* (vonkelnieuw), *form* (vorm). Ook in W.-Vl., zie DE BO. De F (v) verandert in B in : *drab* en *drabbe* (draf, draven), *stöb* en *stöbbe* (stof, stuiven); *schrabbele* voor SCHRAFELEN.

FABRIEK, z. (v.) o. — Ook in Kl.-Br.

FAGGELAAR *(faggeleër)*, z. m. Die waggelachtig gaat, vooral van een kind gezegd. — Iemand die sukkelt in zijne zaken. *Inne faggeleër van inne pachter.*

FAGGELACHTIG *(faggelächtig)*, bijv. en bijw. Waggelachtig van gang. *Inne faggelächtige gank. Faggelächtig gouën.*

FAGGELEN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *faggelde, hee, es gefaggeld*, Waggelachtig gaan, van een kind gezegd. Freq. van FAKKEN. Zie DE JAGER. Freq. *Da kind begint zoeë al wat te faggele.*

Het heet hum (hem) *mu* (moede) *gefaggeld. Het es de deur uit gefaggeld.* — SAM. : *Affaggele*, al faggelende dalen, veel faggelen; *deurfaggele*, voortgaan met faggelen, voorbijgaan al faggelende; *infaggele; meefaggele; nouëfaggele*, nagaan al faggelende; *oĕp-faggele; rondfaggele; t(e)rugfaggele; uitfaggele; voĕitsfaggele*, voortfaggelen; *vrumfaggele*, terugkeeren al faggelende; *ewegfaggele.*

FAMILIE, z. v. SPREEKW. *Bij familie wandelen en bij vrumden handelen*, met familieleden kan men zich vermaken; zaken doet men best met vreemden af.

FATEREN *(foatere)*, bed. zw. ww., met *hebben : foaterde, hee gefoaterd.* Zachtjes dorschen. *Höskes foatere*, huisjes (hulsels) van klaverzaad licht overdorschen om er het zaad uit te krijgen. — Ook in W.-Vl., Br. en Antw. gebruikt, zie DE BO en SCH. — KIL. geeft FATEREN op als zich met beuzelachtige dingen bezig houden, en de afl. FATERER, prulleman; FATERACHTIGH; FATERINGHE, prul.

FEEST *(fiëst)*, z. (o) v. Groote vreugde. *Douë stond in fiëst oĕp, toen ich be dij poĕp afkamp* (Daar stond eene vreugd op, toen ik met die pop afkwam). — Dansfeest, door de jonkheid eener gemeente gegeven. *In os dörp zijn dees jouër* (jaar) *drij fiëste be de kerremis* (In ons dorp is het dees jaar op drij plaatsen bal tijdens de kermis). — AANM. Men gebruikt in denzelfden zin ook wel de woorden *spel* en *bal.* — SAM. : *fiëstjong(en)*, *fiëstkamer*, *fiëstmaske.*

FEESTJONGEN *(fiëstjong)*, z. m. Lid eener maatschappij, die eene dansfeest geeft. *Ze heet de keunink* (koning) *van de fiëstjonges oan de hand.*

FEESTKAMER *(fiëstkamer)*, z. v. Plaats waar de (dans)feest gehouden wordt; zeer zelden eene kamer, veelal eene schuur of houten tent.

FEESTMEISJE *(fiëstmaske)*, z. o. Minnares eens feestjongens.

FEL, bijw. Zeer, uitnemend. *Fel hiët* (heet), *kaad* (koud), *gemäkkeläk.* — Bijv. Uitnemend. *Inne felle knoeier, inne fellen oeëst* (oogst). — Eene sterke gezondheid genietende. *I fel kind. Da wefken* (wijfken) *es nog fel.* — Ook in Kl. Br. — FEL houdt ook het midden tusschen SPAARZAAM en GIERIG. *Dij minsen* (menschen) *hämme 't nou* (hebben 't nu) *ni noeëdig, en toch na en fel!* — Van daar *Fellighäd.*

FELLIGHEID *(fellighäd)*, z. v. Strenge spaarzaamheid. *'t Es puur uit felligheid, dat er ni mië* (dat hij niet meer) *en komt.*

FEMEL, z. v. FEMELGAT, z. o. Femelaarster. Bij KIL. is FEMELER, FIMELER, speelachtige persoon, beuzelaar, babbelaar.

FERM *(färm)*, bijw. *'t Es toch färm uitgevalle*, 't is toch juist alzoo uitgevallen. *Färm hiët*, inderdaad heet. *Ich ha 't färm vergette*, (Ik had het schoon vergeten). — Ook in Kl.-Br.

FERNIJN, FENIJN, z. o. Venijn, bij KIL. FENIJN en VENIJN. — SPREEKW.: *Likeur es*

's Mörgens fernijn (fenijn)
's Ouves ('s avonds) *medecijn.*

Vergiftig gedierte. *Zij vörzichtig, doué zit fernijn* (*fenijn*). Van daar *fernijnig*, venijnig. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Br., zie SCH.

FIGGELEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *figgelde, hee gefiggeld.* Onhandig snijden. *Wie heet doué zoëe oan da broeëd gefiggeld? Hije zit alle kanten oan te figgele* (Hij zit aan alles te figgelen). Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — Van daar *figgeleër* (persoon die figgelt, en : slecht mes), *figgelächtig, gefiggel; affiggele (Ze hämme doué iëne zijn oeër pekans afgefiggeld* (in die vechtpartij), *deurfiggele, oëpfiggele, euverfiggele.* — Zie DE JAGER, Freq. op FIKKELEN.

FILLEFOOIEN (*fillefoeë, fielefoeë*), bed. en onz. zw. ww., met *hebben* : *fillefoeëde, hee gefillefoeëd.* Flikflooien. *Hijen heet zijnen oeëm zoeëlank gefillefoeëd, tot dat ter zijn erfdeel eweg heet. Hijen hee zoeëlank be da maske* (dat meisje) *gefillefoeëd, tot dat ter ze bedrogen ha.* — Van daar : *fillefoeër* (fillefooier), *gefillefoeë. Da was doué i gefiezel* (gevezel) *en i gefillefoeë van den andere weëreld.* In KIL. is FIEL een nietige of bedorven mensch, een bedrieger.

FILLEFOOIER (*fillefoeër*), z. m. Flikflooier. *Betrou(w)t dij fillefoeë(r)s ni.*

FISIJZER, VISIJZER, z. v. Bunsingval.

FLAATS, FLATS, tus. Klanknabootsing van neerstortend vocht. *Flaats! doué kreeg ter innen hiëlen iëmer waiter oëp ze* (zijn) *lijf.*

FLAB, z. v. Flap, oorveeg. Zie DE JAGER, Freq. op FLABBEREN. — Bij KIL. FLABBE.

FLABBAARD *(fläbboad)*, FLABBER (*fläbber*), z. m. Overdrager, babbelaar, fleemer. — *Doueë lillike* (leelijke) *fläbboad, fläbber!*

FLABBEN, bed. zw. ww., met *hebben : flabde, hee geflabd.* Oorvegen geven. *Astriën flab ich oëch in oer gezicht* (Aanstonds geef ik u eene flap in uw aanzicht). — SAM. : *Afflabbe.* — Zie DE JAGER, Freq. op FLABBEREN.

FLABBEN *(fläbbe)*, bed. zw. ww., met *hebben : fläbde, hee gefläbd.* Overdragen, van kinderen gezegd. *Gouët de gij da wier* (weer) *tege voader ni fläbbe?* — Zie DE JAGER, Freq. op FLABBEREN.

FLABKOEK *(fläbkoek)*, z. m. Ingebeelde belooning voor 't overdragen. *Hedt der nou inne fläbkoek gekrege?*

FLANS, FLANT, z. m. Daad van flansen, flanten, slenteren. *Oëp zijne flans, flant zijn.* — V. Flantster.

FLANSEN, FLANTEN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : flanste, flantte, hee, es geflanst, geflant.* Slenteren. *Wat doet ter* (hij), *as den hiëlen dag strouët oëp, strouët af flanse, flante? Hijen es het väld in geflanst, geflant.* — AFL. : *flans, flant, flanser, flanter, geflans, geflant.* — SAM. : *Oangeflanst, oangeflant kome, afflanse, afflante, deur-, in-, mee-, noueë-* (na-), *oëp-, rond-, onttege-, uit-, vörbij-, voeits-* (voort-), *vrum-* (terug-), *eweg-.* — Bed. Smijten, zie VAN DALE. SAM. : *Doal-* en *tehene-* (neersmijten).

FLANTEREN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : flanterde, hee, es geflanterd.* Slenteren. Freq. van 't hooger gemelde *flanten. Hijen es doueë in*

't väld ieverans (veld ievers) *oan 't flantere.* — Afl. : *flanter* (daad van flanten), *flantereër*, *geflanter.* — Sam. : *Oangeflanterd kome*, *afflantere*, *deur-*, *in-*, *mee-*, *nouë-*, *oëp-*, *rond-*, *ontege-*, *terug-*, *uit-*, *vörbij-*, *voeits-*, *vrum-*, *eweg-*. — Ook in N.-Hol., zie DE JAGER, Freq. op FLENTEREN.

FLATS, z. v. Slag met de platte hand. *I kind in flats tege zijn bille geëve.* — Zie SCH.

FLATSEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *flatste*, *hee geflatst.* Slaan. *Ze flatsten het kind färm tege zijn bille. Zijn natte broekspijpe flatste tege zijn biëne.* — Ook in Limb., zie SCH. — Flansen. *Zij flatsten heuren rok douë mär ins in 't water, en vronk hum uit.* — Sam. : *afflatse*, *bij-*, *doal-* (neer-), *tehene-*.

FLAUW *(fla)*, bijv. Verg. : *Zoeë fla as inne pierink* (pier), *as in poeët* (peen); *zoeë fla, dat de gij euver i stäkske zodt valle* (zoo flauw, dat men over een stoksken zou vallen). — Ook in Kl.-Br.

FLAUWEN *(flouä)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *flauwde*, *hee*, *es geflauwd.* Met loomen tred door slijk, lossen grond, enz. gaan. *Ziet hum douë deur den akker* (geploegden grond) *flouä!* — Sam. : *afflouä*, *bijflouä*, *deur-*, *in-*, *mee-*, *nouë-*, *oëp-*, *euver-*, *ontege-*, *terug-*, *uit-*, *vörbij-*, *voeits-*, *vrum-*, *eweg-*.

FLAUWHERTIG *(flahättig)*, bijv. Krachteloos. *Zoeëveul mager dage: ge wodt zoeë flahättig!* — Vandaar *flahättighäd* (flauwhertigheid). — Zie KIL.

> *Als 't* (volk) *anders niet dan 't zout en 't water hoeft te derven,*
> *En van flauwhertigheid zijn eigen dood mag sterven.*
>
> L. DE KONINCK, Tafereelen, 88.

FLEBBAARD, z. m., zie FLABBAARD.

FLEBBEN, ww., zie FLABBEN.

FLEBBER, z. m., zie FLABBAARD.

FLEBKOEK, z. m., zie FLABKOEK.

FLEBSCH *(fläbs)*, bijv. Flauw, smakeloos. *In fläbse peër. Dat eëte smakt* (smaakt) *fläbs*. Ook in Antw., zie SCH.

FLEDDER *(flädder)*, z. m. Dun slijk op de wegen vooral bij het ontdooien des gronds door de zonnehitte. *Be zoeë inne flädder begoadt inne mins hum van huëd tot de voet* (Met zoo eenen fledder begaadt (bevuilt) men zich van 't hoofd tot den voet).

FLEDDERAAR *(fläddereër)*, z. m. Ratelpopulier.

FLEDDERACHTIG *(flädderächtig)*, bijv. Slijkerig. *De boan es bij dat in- en uitvrieze fel flädderächtig*.

FLEDDEREN *(fläddere)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *flädderde, hee geflädderd*. Van *fledder*. Ontstaan van dun slijk. *Bij dije vöst 's nachts en dij zon in den dag fläddert het fel* (Ten gevolge van den vorst des nachts en den zonneschijn des daags is er veel slijk). — AANM. : Gelijk *fläddere* van *flädder* gevormd is, zoo vormt men ook *moze* van *moos*, *stöbbe* van *stöb* (stof).

FLEE, bijv. Verleden, van welk woord het verkort is. Het vormt met de woorden, waar 't bij komt, samenstellingen. *Fleejouër* (verleden jaar), *fleeweek*, *fleewinter*, *flee-e-zomer*, *flee-e-zondag*, *flee-en-dijstag*, enz.

FLEIT *(flääť)*, z. v. Overdraagster; lameer. *Wa wilt de gij zoeë in flääť geluëve!*

FLEIT *(flääť)*, z. m. Daad van *flääte*, overdragen, lameeren. *Ze es wier* (weer) *oĕp heure flääť.*

FLEITACHTIG *(flääťächtig)*, bijv. Genegen om te fleiten.

FLEITEN *(flääte)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : flätte, hee gefläť.* — Bed. Overdragen. *Al wa ze wit, fläť ze* (Al wat ze weet, draagt ze over). — Onz. Babbelen. *Be zoeë i masken es inne joĕng altijd bedroge; ze es mär goed vör te flääten en te lameere* (Met zulk meisje is een jongen altijd bedrogen (als hij ze huwt); ze is maar goed om haren tijd met babbelen te verbeuzelen). SCH. geeft in denzelfden zin LATEN, LEITEN op, als Leuvensch. — AFL. : *Flääť, flääťächtig, flääter, flääterij, gefläät.* SAM. : *Afflääte, euver-, här-* (her-), *mee-, rond-, terug-, voĕits-* (voort-), *vrum-* (terug-). — FLEITEN is wellicht niet heel vreemd aan FLETTEN, dat DE JAGER, Freq. bij FLETTEREN opgeeft.

FLEITER *(flääter)*, z. m. Overdrager.

FLEITERIJ *(flääterij)*, z. v. Daad van fleiten. *Ich zijn valsch oĕp dij flääterij* (Ik ben gram op dat overdragen, op dat gelameer).

FLIDDER, FLIDDERGAT, FLIDDERKONT, z. v. Vrouw, die fliddert, (zie dat w.); lichtzinnig meisje. *Joĕng(en), wacht oĕch van zoeë i flidderke.*

FLIDDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : flidderde, hee geflidderd.* Dim. van FLADDEREN, zie DE JAGER, Freq. op FLADDEREN. Zich lichtzinnig

opschikken en den tijd verspillen met feestjes en praatpartijtjes af te loopen. — SAM. : *affliddere* (*alle kermissen affliddere*), *rondfliddere; fliddergat, flidderkont.*

FLIK, z. v. Stokje van anderhalven decimeter lang, aan den eenen kant scherp en aan den anderen van twee hennevederen voorzien. De kinderen werpen met dat speelding naar een doel of *ummenhoeëg* (omhoog). De ruitijd der hennen is de flikkentijd. — ZEGSW. *Zoeë rächt goin as in flik*, zeer rechtop gaan.

FLIKKEN, bed. zw. ww., met *hebben : flikte, hee geflikt.* Met de flik werpen. — Spoedig afdoen. *Ich zal oëch dat inne kiër säffes flikke* (Ik zal u dat eens seffens afmaken). SAM. : *Afflikke.* Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Iet flikke*, wegens iets heimelijk overeenkomen. *Da was van te veure geflikt.* — Berokkenen. *Ge wodt oer wää kwijt, niwä? Wit de gij, wie oëch da geflikt heet?* (Ge wordt uwe weide kwijt, niet waar? Weet gij, wie u dat gedraaid heeft?) In dezen zin geeft SCH. FLINKEN op voor Leuven. — *Geflikt en gestrikt zijn*, opgetooid zijn. Van daar de sam. *oëpflikke*, optooien. — Ook in Kl.-Br. — Zie DE JAGER, Freq. op FLIKKEREN, en KIL.

FLINK, KIS, z. v. Wipstokje, Fr. BÂTONNET, te Brussel PINOCHE, in 't land van Waas en in Kl.-Br. KAL, zie SCH. op KAL.

FLINKFLANKEN, onz. zw. ww., met *hebben : flinkflankte, hee geflinkflankt.* Met de flink spelen.

FLODDERACHTIG *(flodderächtig)*, bijv. Wankelbaar. *'t Weër es mär flodderächtig.*

FLODDERBLOK, z. m. Troetelnaam eens kinds. *Doeë klääne flodderblok.*

FLODDEREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : flodderde, hee geflodderd.* Bed. *Iemand flodderen*, iemand fleemen; door vriendelijken omgang of oppas zoeken te believen. *Ze wit* (weet) *hum wa fijn te floddere.* — Onz. *Bet iemand floddere*, met iemand zeer vriendelijk omgaan. Van daar *flodder*, zeer vriendelijke omgang. Zie SCH. — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft FLETTEREN voor : vleien. — Met pooten en vleugels in 't stof bewegen, van gevogelte gezegd. *'t Weër stoit oëp verandering : zied ins, woes de hinnen in 't stöb floddere* ('t Weer staat op verandering : zie eens hoe de hennen in 't stof flodderen). — Zie VAN DALE en DE JAGER, Freq. op FLODDEREN.

FLODDERWEER *(flodderweër)*, z. o. Onvast weer. — Ook in Kl.-Br.

FLODDERWIND, z. m. Niet hevige dwarlwind; wind, die het stof omhoog jaagt en doorgaans een voorbode van regen is. — Ook in Kl.-Br.

FLOKKER, z. m. Hond met vlokkig haar. Persoon met lang haar. — Zie SCH.

FLONK, z. m. Flink, slag. (SCH.)

FLONKEN, bed. zw. ww., met *hebben : flonkte, hee geflonkt.* Slaan. *I kind oëp de bille flonke.* — SAM. : *Afflonke.*

FLORIS *(florus)*, z. m. Leeglooper. *De florus*

drijve, leegloopen. *Zoeë inne florus lot* (laat) *ze land vogelwää ligge* (braak liggen).

FLOSCH, bijv. Los, onvast. *Dijen appel es te flos, hijen es säffes genutst* (geblutst). — *Floss(ch)e grunink*, soort van zuren appel met groene schil.

FLOTSEN, onz. zw. ww., met *hebben : flotste, hee geflotst*. Klotsen. *Het waiter flotst in zijn schoene*. — Slaan. *De natte rokke flotste tegen heur biëne*. — Vallen, in de sam. *doalflotse* en *teheneflotse* (neerstorten). *Da kore stond zoeë mals, ma bij dijen reëgel es 't hiëlegans doalgeflotst, tehenegeflotst* (Dit koorn stond zoo malsch, maar met dien regen is 't gansch neergestort). — FLOTSEN is eigenlijk eene andere uitspraak van FLATSEN. Zie DE JAGER, Freq. op FLODDEREN.

FLUIT, z. v. ZEGSW. : *Oëp iën fluit spele*, aan éene koord trekken, in overeenstemming handelen. — *Gouën läk i flökke* (Gaan gelijk een fluitje) *van in oo(r)d*, zeer goed van de hand gaan. — Smalle, lange wijnflesch.

FLUITEN, bed. en onz. (st.) zw. ww., met *hebben : flötte, hee geflöt. Iet fluite*, iets niet voortvertellen. *Wat ter doué uitgezet heet, zal ter wel fluite*. Zie verder SCH. en VAN DALE.

FLUITKARVATS, z. v. Soort van grasmusch : tuinfluiter, Fr. FAUVETTE DES JARDINS.

FLUTTE, FLUËTE, FLUÈRE, z. m. Groote domme jongen. *Dije groeëte fluëte zit doué bij dij klään kingere* (met die kleine kinderen) *te spele*.

FOEINS, z. v. Groote, bleekbruine, eetbare

kampernoelie met vast vleesch en dicht tegeneengepreste blaadjes langs den onderkant.

FOEIT, FOEITEKES, tus. Drukt eene weigering uit. Verzachtende vorm van VOORT. *Krijg ich i stuk?* — *Foeit!*

FOĔIRT, tus. Weg. Van *voort*. *D'iĕn schriĕfde: Foĕirt bij de Geël, vivat de Roeë! d'ander riepe: Foĕirt bij de Roeë, vivat de Geël!* (De eenen schreeuwden: Weg met de Gelen, leven de Rooden....!) — Als bijw. vervangt het in tal van samenstellingen: WEG. *Foĕirtdoen*, — *drijve*, — *gouën* (weggaan), —*geëve*, —*hoale* (weghalen), —*hämme* (weghebben), —*jage*, — *kaitse* (wegkaatsen), — *koĕidere* (wegjagen), — *krijge*, — *moeite* (wegmoeten), — *slääpe* (wegsleepen), — *smijte*, — *tjasse* (wegjagen) enz. — AANM.: *Foĕirt*, mag niet verward worden met *voĕits*, dat mede van *voort* komt, en ook *voort* beteekent, maar in zachteren zin.

FOF *(foĕf)*, z. v. *Oĕp gin foĕf zien*, niet nauw zien. *In goei foĕf krijge*, een aanzienlijk geschenk krijgen. — Leugen, grap. *Wat dat de gij douë* (daar) *zekt* (zegt), *es in foĕf. Douë es in foĕf veurgevalle.* — *Oĕp gin foĕf spele*, niet links vallen, niet aarzelen, doortasten. *Hije spelden oĕp gin foĕf, ma hije gink recht nouë de zjandärme.*

FOFFEN *(foĕffen)*, bed. zw. ww., met *hebben*: *foĕfte, hee gefoĕft*. Foppen. *Ge zult mich ni foĕffe!* — *Ter onder foĕffe*, bedrog plegen. — In Kl.-Br. heeft FOFFEN de beteekenis van: beestige onkuischheid bedrijven. Van FOFFEN heeft men het freq. FOFFELEN

(foĕffele), foppen, heimelijk verbergen. *Wa foĕffelt ze douë onder heure mantel?* — Ruwelijk ergens induwen. *Moes dij bagaize in dij kist gefoĕffeld zijn!* — Zie ook DE BO, SCH. en DE JAGER, Freq. op FOFELEN. — SAM. *Ewegfoĕffele*, wegmoffelen.

FOKKEDEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : fokkedeede, hee gefokkedeed.* Overeenstemmen, veraccordeeren, van 't Fr. ACCORDER. *Dij deur en dij vinstes* (vensters) *fokkedere ni.* — Ook in Kl.-Br.

FOMPELEN *(foĕmpele)*, bed. zw. ww., met *hebben : foĕmpelde, hee gefoĕmpeld.* Freq. van FOMPEN, stooten; zie SCH. op FOMPEN. Kreukend duwen. *Moes* (Hoe) *foĕmpelt de gij dij goei bagaize* (kleedingstukken) *douë in dij kist?* — Heimelijk wegmoffelen. *Ze vond inne vusschut* (voorschoot) *en ze foĕmpelden hum stillekes in heur täs(ch).* — SAM. : *Bijfoĕmpele, bediënfoempele, infoĕmpele, oĕpiënfoĕmpele, ewegfoĕmpele.* — FOMPELEN is een andere vorm van FOMMELEN, bij DE JAGER, Freq.

FONK, z. v. Merkelijke hoeveelheid. *Douë stekt* (steekt) *in goei fonk oĕp dij käär*, er is veel op geladen. *Hijen heet douë in goei fonk verrast*, eene aanzienlijke geldsom gekregen. — Stoot, slag. Zie SCH. op VONK, en ook KIL.

FONKEN *(foĕnke)*, bed. zw. ww., met *hebben : foĕnkte, hee gefoĕnkt.* Stooten, slaan. *Wa zit der oer brukke douë altijd te foĕnken en te slouë* (Wat zit gij uw broertje daar altijd te fonken en te slaan)? — SAM. : *Affoĕnke.*

FOP *(foĕp)*, z. v. Soort van schalmei; pijpje van

versche schors of van eenen groenen graanhalm, langs de eene zijde platgedrukt, en dat eenen klank geeft, als men er op blaast.

FOPPEN *(foèppe)*, onz. zw. ww., met *hebben : foèpte, hee gefoèpt*. Zie VAN DALE. — Op de fop blazen. — De hand vooruitstooten onder 't schieten met den marmel. — AFL. : *foèpper, gefoèp*.

FOPPER *(foèpper)*, z. m. Die fopt, als hij met den marmel schiet.

FORSIG, bijv. krachtig. *Inne forsige keäl* (Een krachtige kerel). Ook in W.-Vl., Zie DE BO, en in Kl.-Br. Bij KIL. FORTSIGH, FORTS.

FORTUIN *(fortuun)*, z. o. SPREEKW. : *Honderd frank kliëre, duzed* (duizend) *fortuun*.

FOTTU, bijw. Verloren, weg. *Dije man es fottu. Da grään es fottu. Ze gäld es fottu.* — In 't Fr. of Waalsch FOUTU.

FOUT, z. v. ZEGSW. (Kaartsp.) *Alle foute biëst* (Elke fout (worde) gestraft)!

FRAK, z. v. Frakster. *Ge zijt toch in ïëste frak !* — M. Daad van frakken. *Ge zijt wier oèp oere frak !* — Zie FRAKKEN.

FRAKKEN, onz. zw. ww., met *hebben : frakte, hee gefrakt*. Fruit eten, met het bijdenkbeeld van « veel » en « te ongepasten tijde. » *Ze doet den hiëlen dag ni annes* (niet anders) *as frakke. Woes* (hoe) *koèint der zoeë deur dij ra* (rauwe) *appele frakke.* — AFL. : *Frak, frakker, gefrak*. SAM. : *affrakke* (veel frakken), *oèpfrakke*. — Ook in Kl.-Br.

FRAKKER, z. m. Persoon, die frakt.

FRANK, bijv. Stout, onbeleefd. *Doe frank stuk, franke prij.* (Du onbeschofterik)! — VERG. : *Zoeë frank as innen ezel.* — Overal in België, zie DE BO en SCH.

FRATS, FRUTS, z. v. Kleine hoeveelheid. *Wat in frats hoeë, dat dije doué geloan heet* (Wat een beetje hooi, dat die (persoon) daar op zijne karre heeft)! *I frätsken appele.* In dezen zin wel hetzelfde als FROTS, bij DE BO. — *Uit de frats schiete* (Knikkerspel), bij 't schieten den rechten duim onder den wijsvinger houden in plaats van onder den middenvinger. — *'t Es in fruts!* 't is eene blaas, eene bul, eene mislukte zaak. — Appel- of perenmoes. — *De frats, de fratserij hämme,* den afgang hebben. Zie SCH. op FROTTEN.

FRATSEN, onz. zw. ww., met *hebben : fratste, hee gefratst.* Uit de frats schieten; zie FRATS. — Zijn gevoeg doen, vooral van kinderen gezegd, doorgaans met het bijdenkbeeld van : den afgang hebben. — AFL. : *Frats, fratser, fratserij, befratsen.*

FRATSER, z. m. Kind, dat fratst.

FRATSERIJ, z. v. Buikloop. *Da kind riskeet tänkes te krijge* (zal waarschijnlijk tandjes krijgen) : *'t hee fel de fratserij.*

FRANSCHE KLAVEREN, z. v., altijd mv. Klaver met lange bloedroode bloesemtoppen, en daarom ook *topklavere* geheeten. Bij SCH. INCARNAT. — Ook in Kl.-Br.

FREGGELEN *(fräggele),* onz. zw. ww., met *hebben : fräggelde, hee gefräggeld.* Al gaande met de

voeten tegen de enkels slaan. — Eenen gebrekkelijken gang hebben. — Het waggelachtig gaan van jonge kinders. — AFL. : *Fräggelächtig*, *fräggeleër*, *befräggele*.

FRET *(frät)*, z. m. Daad van fretten, eten. *Ieverans oan de frät gerake* (Ergens aan 't eten geraken).

FRETTEN *(frääte)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *frätte*, *hee gefrät*. Zie VAN DALE. — In sommige kaartspelen en 't dominospel, kaarten moeten bijnemen. — Z. o. Zeker kaartspel.

FROD, z. v. Mislukte zaak, dwaze daad. *Hijen hee mich douë in frod uitgezet : hije kamp hum prisenteere* (aanbieden) *vör örgelist, en hij was in de wind* (bedronken). Verwant met BROD, van *brodden*, dat ook in dien zin gebruikt wordt, evenals FROTS.

FRODDELDERIJ, z. v. Daad van froddelen; bedrog. *Douë es froddelderij in 't spel gedouën.*

FRODDELEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *froddelde*, *hee gefroddeld*. Bedrog plegen, valsch spelen. Van 't Fr. FRAUDER. *Hije kain hummes* (immers) *ni spele zonder te froddele.*

FRONSELEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *fronselde*, *hee gefronseld*. Zie VAN DALE. — Onhandig naaien. — Zekeren naad maken met veel plooien. — SAM. : *Oaniënfronsele*, *bediënfronsele*, *oëpiënfronsele*.

FROTS, z. v. Verbroddeld iets; dwaze streek. *In frots uitzette.* — M. Aardappelbrij (Neerlinter).

FRUTSEL, FRUTSELGAT, FRUTSELKONT, z. v. Vrouwelijke persoon, die frutselt. — M. Daad van frutselen. *Ze es wier oëp heure frutsel.*

FRUTSELAAR *(frutseleër)*, z. m. Mannelijke persoon, die frutselt.

FRUTSELACHTIG *(frutselächtig)*, bijv. Geneigd tot frutselen, talmen.

FRUTSELARIJ *(frutselderij)*, z. v. Daad van frutselen.

FRUTSELEN, onz. zw. ww., met *hebben : frutselde, hee gefrutseld.* Futselen, zie KIL., en DE JAGER, freq. op FUTSELEN. — AFL. : *Frutsel, frutselächtig, frutseleër, frutselderij,* gefrutsel. SAM. : *oaniënfrutsele, bediënfrutsele, ontfrutsele, ewegfrutsele; frutselwärk, frutselgat, frutselkont.*

FRUTSELWERK *(frutselwärk)*, z. o. Werk, waaraan men slechts langzaam kan voortgaan.

G.

G, *z.* v. Deze letter verwisselt met H in *hinger*, *ginger* voor GINDER; *gijge* voor HIJGEN; NG komt soms in de plaats van ND. Zie D. — Wordt de G van eene L gevolgd, dan spreekt men eene E tusschen die twee letters uit. *Gelans*, *gelas*, *gelättig* (glad), *gelinstere*, *gelor*(*i*)*e*, *geluntig*, of *geloĕintig* (gloeiend). Ook tusschen G en R in : *gereëtig*, *gerellig* (Hoogd. GRÄULICH). — Als slotmedeklinker is de G soms eene zachte K (zachte slagmedeklinker). *B*(*e*)*leksel*, *leksel*, *sek* (zeg), *lank*, *zank*, *hank*, *vank*, *vonk* (ving) *honk* (hing), enz.

GAAN *(gouën, goin)*, onz. onr. ww., met *hebben* en *zijn*. Pres. *Ich gouën*, *gij gouët*, *hije gouët*, *wij gouën*, *gij gouët*, *zij gouën*. *Ich goin*, *gij goit*, *e gië*, *weë goin*, *gij goit*, *zij goin*. — Imp. *Ich gonk*, *ge gonkt*, *hije gonk*, *we gonke*, *ge gonkt*, *ze gonke*. *Ich gink*, *ge ginkt*, *hije gink*, *we ginke*, *ge ginkt*, *ze ginke*. *Hee*, *es gegouën*, *gegoin*. Zie Woordenb. — Rijzen. *Den diëg gouët goed* (Het deeg rijst wel). Zie KIL. — Gisten. *Da bier hee nog ni gegouën*. — Vrijen. *Dije joĕng*(*en*) *zou gäär*(*n*)*e nouë da maske* (meisken) *gouën*. *Ze*

gouën al jouëre bediën. — Gelden. *Wa gouët de boter* (Hoeveel geldt de boter)? — In deze vier beteekenissen ook in W.-Vl., zie DE BO. — Gezongen worden. *Da lieke* (liedeken) *gouët oëp de voeës* (voix, aria) *van Piërlala. Ten ondere gouën; ten achtere gouën*, verarmen. Dit wordt in het Woordenb. (ACHTEREN, 4° b.) opgegeven als *voorheen* gebruikt wordende; in 't Hag. wordt het nog heden dagelijks gebruikt. In dien zin zegt men ook : *Te gron(de) gouën.* — *Iemand* of *iet louëte gouën*, er van afzien, niet behouden. *Inne knächt* (knecht) *louëte gouën*, niet voorthuren. *In pläk land louëte gouën*, niet langer huren, niet inkoopen. — *Achter iemand gouën*, vervolgen, straffen. — *Innen dans gouën, inne gank gouën, in gäät* (geit) *gouën, inne pas gouën*, zonder vorm weggejaagd worden. — *Iet louëten euver oëch gouën*, iet verdragen. — *Euver in koei gouën*, met de hand den drek eener zieke koei afhalen; eene koe, die op 't kalven staat, van binnen onderzoeken. — *Iemand louëte gouën, moeë* (waar) *ter goed vör es*, zich zijns niet meer aantrekken. — Al deze uitdrukkingen ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Van den toemouët* (toemaat) *nouë de hää* (heide) *gouën*, van de klaver naar de biezen gaan. — *Gouën al weët* (al ware 't) *dat de gij oëp ääre troid* (eieren trad), voorzichtig, hupsch gaan. — *Gouën al hâ ter i wishout in 't lijf* (Gaan als hadde hij een wishout in 't lijf), zeer stijf, loom gaan. — *Läk 't gouët en drouët, läk 't wouët en drouët*, heel en gansch, gelijk het daar is. *Alles verkoeëpe läk het douë gouët en drouët.* —

Douë es iet goins, er is iets op handen. (In 't Woordenb., bl. 95, als verouderd opgegeven.) — GAAN wordt ook gebruikt voor GADEN, lusten, bevallen. *Zou zoeë 'n pläk land oĕch ni gouën?* — AANM. : Reeds VAN MAERLANT gebruikte den vorm *gië* (GHEET), evenals *stië* (STEET), voor den 3ⁿ pers. enk. Pres.

Een vierin muer daer omme gheet.
(*Rymb.*, v. 803).
Up ene riviere die Tigris heet,
Die uten Paradyse gheet.
(*Id.*, v. 15559-15560).
In Judits boec bescreven steet
Dat hi Nabugodonosor heet.
(*Id.*, v. 17440-17441).

GAAR *(goar)*, bijw. *Te goar* komt altijd in plaats van « te zamen », in uitdrukkingen als : *De han te goar houve* (De handen samen houden); *te goar neme*, bijeennemen in 't breien; *te goar schiete, te goar trekke*, stremmen.

GAAR *(gaar, gair)*, bijw. Gansch. *Ieverans gaar niks va wiëte* (Ergens in 't geheel niets van weten). Zie ook SCH. en KIL. — Hoogd. GAR.

GAAR *(gaar, gair)*, tus. Weg! *Gair, gair! douë komt i peäd* (peerd)*!* Fr. GARE.

GAAR *(goar)*, z. v. Sluitboom, lage poort aan hoeven en weiden. Zie SCH. op GAARD. — SAM. : *Goarboeëm*, boom, die het bovendeel der gaar uitmaakt; *goardop*, stijl waarop de gaar draait; *goarstijl*, stijl die onder den gaarboom hangt en waardoor de berders gaan; *goarslot*.

GAATS *(gaats, gaits)*, z. v. Slag. *In gaats euver zijne strank krijge*, eenen trek over zijnen rug krijgen. — Bui. *In färm gaits euver ze lijf krijge.* — Fig. *Iemand in gaits drouë*, iemand een groot nadeel toebrengen.

GAATS *(gaats, gaits)*, tus. van klanknabootsing. *Gaats, dije valt douë zoeë lank as ter es in de moos! Gaats, douë krijgt ter innen iëmer* (emmer) *vuil waiter op de kop!*

GAATSEN *(gaitse)*, bed. zw. ww., met *hebben : gaitste, hee gegaitst.* Kaatsen, met verzachting der K in G. Werpen. *Iemand in kää* (eene kei) *tege de kop gaitse.* — Gieten. *Iemand inne liter waiter oëp ze lijf gaitse. Reëgele dat het gaitst*, regenen, dat het giet. *Het gaitst* (gutst) *waiter.* — Slaan. *Iemand euver zijne pels gaitse*, iemand den rug meten. Zie SCH. op GATSEN.

GABBEREN, onz. zw. ww., met *hebben : gabberde, hee gegabberd.* Spottend, schertsend lachen; al lachende babbelen. *Dij jonge maskes* (meiskens) *doen niks as gabberen en lachen.* — Ook in Kl.-Br. — Zie DE JAGER, freq. op GABBEREN, KIL. en Woordenb., 3°. — Van *gabberen* heeft men het dim. GIBBEREN. Zie daarover SCH. en DE JAGER, freq.

GADESLAAN *(goaslouë)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : sloeg goa, hee goageslage.* Zie Woordenb. Acht op iets geven, opdat het niet verloren ga; bijeensparen. *Goaslouë es zoeëveul as winne. Alles na goaslouë.* Zie KIL. — *Goaslouë* houdt het midden tusschen GIERIG ZIJN en VERKWISTEN. *Zijn kliëre*

(kleederen), *boeke*, enz. *goasloueë*, er zorg voor dragen. Zie KIL. — *Oĕch goasloueë*, acht op u (zich) geven. *Dat ter hum goaslouët, want ze hämmen hum in den neus*, dat hij zich hoede, want men wil hem in 't leed brengen. — Afl. : *Goaslouëde*, spaarzaam. *Inne goaslouëde mins* (mensch). *Goaslouër*, spaarzame persoon. — Ook in Kl.-Br.

GAFFELEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben: gaffelde, hee gegaffeld*. Met de vork eten; met de gaffel graan, hooi, enz. opgeven. Zie SCH. — Boertend gezegd voor : den eed doen.

GAITS, z. v. Zie gaats.

GALG, z. v. Galgepater (*gallegepoater*), z. m. Guit. *Zoeë 'ne gallegepoater toch!*

GANG, z. m. *In gank zijn*, van deeg gezegd, dat rijst, en van bier, dat gist. *Het broeëd zal uit de gank gouën, as 't nog lank duu(r)t. Het bier es te(n) vollen in gank. Da beslag* (voor pannekoeken) *wilt mär ni in de gank kome.* — *Oĕp gank gouën*, zich op reis begeven; zich tot slempen begeven. — *Inne ve(r)lore gank doen, inne biënhouesgank* (beenhouwersgang) *doen*, te vergeefs ergens naartoe gaan. — *Goeie gank geëve*, lustig op doen. *Het sniëft* (sneeuwt), *dat het goeie gank geft. Ze zonke* (zongen), *dat het goeie gank gaf.* — *Bed iemand inne gank gouën, innen dans gouën; iemand den tail* (telgang) *liëre*, iemand kloppen, vervolgen, iets duur doen bekoopen. *Hije dääť tege mich uitpakke* (durft zich met mij meten) : *ich zal hum inne gank doen gouën! Dat ter hand och vinger oĕp oĕch uitstekt, ich*

zal be (met) *hum inne gank gouën.* — Al die uitdrukkingen behooren ook tot Kl.-Br. — *Zich ter gang begeven* heet in 't Woordenb. verouderd. In 't Hag. is die zegsw. algemeen. *Goit der oĕch kötsternouë te gank begeëve!* Gaat ge welhaast beginnen te gaan! — *Zijne gank drouë* (draaien), *gouën, loeëpe, közele* (korzelen), *roaze* (razen), *zjeäre*, zich verwijderen. — *Inne gank waiter*, twee emmers water. Ook in Limb., Br. en Oost-Vl., zie SCH. — *Slächt te gank, goed te gank zijn*, slecht, wel kunnen gaan. Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

GANS (op de Z.-O. grens van 't Hag. *gaas*, Eng. GOOSE), z. v. SPREEKW. : *As de ganze waiter zien, hämme ze döst*, als men de gelegenheid heeft om zijnen drift te voldoen, wil men er gebruik van maken, vooral op dronkaards toepasselijk. *Ter zijn vör de ganze te huë* (hoeden), er zijn om niets te doen. *Mänt de gij* (meent gij), *dat ich hie(r) zijn vör de ganze te huë?*

GANSCH, bijw. *Hiëlegans* (Heel en gansch) heet in 't Woordenb. verouderd. In 't Hag., evenals in Kl.-Br. wordt het bijna uitsluitelijk gebruikt voor : teenemaal, geheel en al. *Het wärk es hiëlegans af.*

GANSCHIG, bijv. Gansch. *Inne gans(ch)igen dag gouën zonder spreke.*

— Uit een oud lied :

Wat doet de koei bij heur hore(n)s, wat doet ze douë al bij?
Den hiële gansige zomer al stoeëtede deur de wää.

GANZEPOOT, z. v. Houtsoort met bleek-

groene schors, waarlangs drij ribbekens afdalen; groote diepgetande bladers; krijgt trossen roode bessen.

GAT, z. o. ZEGSW.: *Ze gat bastoad* (bastaard) *make*, overgeven. —*Niks hämme vör veu(r) 't gat te binge*, doodarm zijn, vooral fig. in 't kaartspel: doorslechte kaarten hebben. — *Iet in ze gat zien*, iets nazien, afwachten wat er zal van komen. — *Da(t) veëgt ze gat zonder pampier*, dat spreekt van zelf. — *Gië zitte(n)de gat hämme*, in 't Woordenb.: geen zit in 't gat hebben. — *Achter 't gat*, achter rug. *Ich zeg het ni achter 't gat, ich zeg het in oer presänse* (in uwe tegenwoordigheid). Op een gedaan opbod, *achter 't gat bijbië*. — *'t Gat schoeën hämme*, eene geschikte gelegenheid hebben (DE BO). — *Zoeëveul op iet trekke, as me gat oëp inne peëperkoëk*, op iets in 't geheel niet trekken. — *Ze gat drouë*, zijnen rug keeren, zich wenden. *Läk de gij oer* (uw) *gat gedrouëd hadt, was ter hie(r)*. *Ich kain nieverans me gat drouë, och hije zit achter mich.* — *Iemand iet oan ze gat pläkke, drouë*, iemand iets aan de hand doen, waar hij meê bedrogen is. — Al de genoemde zegswijzen behooren ook in Kl.-Br. te huis. — *Ze gat in de haag steke*, achteruittrekken. — *Ze gat uitsteke*, laten blijken, dat men slechts met moeite nog kan gaan of eenen last kan torschen. — *Oan dije ze gat es ni veul vet te läkke*, zegt men van iemand, die gierig is. — *Zen broëk grutter* (grooter) *maken as ze gat*, uitgaven doen boven zijne middels. — *Ze gat ieverans goed indrouë*, zich

ergens op eene voordeelige wijze vestigen. — *Ze woo(r)d deur ze gat trekke, ze woo(r)d roĕffe,* zijn woord niet houden. — *Ze gat herdrouë* (herdraaien), *herhöffe, herlichte, herzette,* in staat zijn om zich te bewegen. *Zoeëgauw as ter ze gat kain herdrouë, zal ter ni stil blijve.* — *In roei geriëd* (gereed) *make vör zijn ääge gat,* zich zelven onaangenaamheden voorbereiden. — *Het gat uitslouë,* van levenslust huppelen en springen. — *In ze gat gebete zijn,* zeer misnoegd over iets zijn; zeer ongerust over iets zijn, *in 't gat zijn* (SCH. en KIL.). — *Het gat uit zijn,* weg zijn (DE BO). — *Be* (Met) *ze gat* wordt dikwijls ten overvloede bijgevoegd : *Be ze gat ieverans in valle, oĕp valle,* enz.; *be ze gat in 't waiter valle, ter deur valle,* door de mand vallen; *be ze gat vastgouën,* in de gevangenis geraken. *Iemand be ze gat de deur uitsmijte.* — *Länst* (langs) *ze gat deur,* platte ontkenning. *Mag ich meegouën?* — *Länst oer gat deur!* — *Het gat vouëre* (varen), slechter zijn dan men 't meent; ontkenning. *Hije mänt douë alles dobbel en dik te vinge, ma 't zal ze gat vouëre* (Hij meent daar alles in overvloed te vinden, maar hij zal zich bedrogen voelen). *Ge zult dat doen, niwä* (niet waar)? *'t Zal oer* (uw) *gat vouëre!* — *Ze gat vör inne peëperkoĕk geëve,* soort van eed. *As 't nie wouër en es* (Als 't niet waar is), *geëf ich me gat vör inne peëperkoĕk.* — Het onderste van eenen schoof heet *gat. Schoeëve bij het gat nouë de zon legge, vör te druëge.* — SAM.: *babbelgat, frutselgat, rääfelgat, rammelgat, sämmelgat, vrutelgat;*

ook : *babbelkont, frutselkont, rääfelkont, rammelkont, sämmelkont, vrutelkont.* — Zie Woordenb. en SCH.

GATSNIJDER *(gatsnijer)*, z. m. Die anderen perten zoekt te bakken; guit, in verachtenden zin. *Den iënen och den andere gatsnijer makte ze peäd* (peerd) *los en joeg het oëp de loeëp. Wat heet dije gatsnijer hum* (zich) *bij os* (met ons) *te moeie!* — Ook in Kl.-Br.

GAUW, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. VERG. : *Zoeë gauw as inne wind, as inne weërlicht, as de bloare rure* (bladers roeren). — Ook in Kl.-Br.

GAUWTE, z. v. Haast. *In de gauwte doen.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

GAZET, z. v. ZEGSW. : *De gazet leëze*, van een peerd gezegd, dat zonder eten op stal moet staan, of buiten te wachten staat, terwijl de voerman of ruiter lang in de herberg zit. — Ook in Kl.-Br.

GEAARD *(geoad)*, bijv. Gewend. *Ieverans wel geoad zijn.* — Ook in Kl.-Br.

GEASSUREERD *(geassereed)*, bijv. en bijw. Schaamteloos, onbeschoft. *Wie hee zeleëve zoeë i geassereed stuk gezien! Geassereed antwode.* Van 't Fr. ASSURÉ. — Ook in Kl.-Br.

GEASSUREERDERIK, z. m. Franke, onbeschofte kerel. *'t Es innen iëste geassereederik.*

GEBEKT *(gebäkt)*, bijv. Van tarwe gezegd, welke min of meer door zwarte tarwe bevuild is, hetwelk vooral aan de punten der korrels plaats heeft. *Bij* (met) *dij zwä(r)te ouëren es de tärf toch säffe(n)s ewa gebäkt.*

GEBENEDIJDEN *(gebinnedije)*, onz. zw. ww., met *hebben : gebinnedijdde, hee gebinnedijd.* Zegen aanbrengen. *Da zondagswerken en gebinnedijdt ni.* SPREEKW. : *Houërzak* (haarzak) *en gebinnedijdt ni.* — Ook in Kl.-Br.

GEBETEREN *(gebeëtere)*, bed. zw. ww., alleen in den inf. gebruikelijk. Verhelpen. VAN DALE geeft het woord als verouderd op; in 't Hag. is 't echter nog van algemeen gebruik. *Kain ich het gebeëtere da(t) me bru* (mijn broêr) *hum ni en wilt vuëge* (voegen)? — Ook in Kl.-Br.

GEBING, z. o. Voortbrengsel van *bingen* (binden); wat er van graan te velde kan gebonden worden. *Dees jouër es ter ni bijzonder veul gebing in 't väld, ma(a)r 't grään zal goeie scheut hämme.*

GEBODEN *(geboie)*, bijv. *In geboie mes*, misse die van te voren afgekondigd is; hoogmis. — Deelw. *geboie wodde* (geboden worden), van eene misse gezegd, die afgekondigd wordt. *Douë es in mes geboie vör X.*

GEBRAL, z. v. Daad van brallen; gebulk. *Wat i gebral huër ich douë in de stal? Dat en es gi gezing, dat es i gebral.*

GEBRUIK, z. o. De hoeveelheid lands, die een landbouwer gebruikt. *Dij minsen* (menschen) *hämmen i groeët gebruik. I gebruik van drij peäde* (peerden). — Ook in Kl.-Br.

GEBUREN *(geboere)*, z. v. Buurt. *De hiël geboere was, te biën. Hije woëint in os geboere.*

GEDAAN *(gedouën)*, lijd. deelw. van *doen.* Ont-

hutst. *Ich was zoeë na gedouën, dat ich oĕp mijn biëne ni mië* (niet meer) *stouën en kost.* — *Wel gedouën zijn*, wel vergast, wel beloond, eenigszins bedronken zijn. Zie DOEN. — Ook in Kl.-Br.

GEDDER *(gädder)*, bijw. Gansch. Van *gader. Da kind es gädder moos*, geheel beslijkt. *Gädder* wordt doorgaans versterkt door *kleër* (klaar), dat ook in denzelfden zin gebruikt wordt. *Kleër bloed; kleër gädder bloed*, gansch vol bloed. Soms komt er ook *te* voor. *Te gädder vaniën; te gäddere vaniën*, gansch aan stukken. *Da kliëd, da grään, dij strouët leet* (ligt) *te gäddere vaniën.*

GEDEBBER *(gedäbber)*, z. o. Daad van debberen. *Wat i gedäbber huër ich douë?* — Voortbrengsel van debberen. *Wat i gedäbber da(t) ze hie(r) gema(a)kt hämme* (hebben)! Zie DEBBEREN.

GEDEKT, bijv. Bevracht. *Bij* (met) *i vieden* (vierde van eenen wagon) *hoeilen es i peäd goed gedekt.*

GEDOEN, z. o. Ding, iets. *In oadig* (aardig) *gedoen, i vies gedoen.* iets waar men niet heel klaar in ziet. *Dij petättezikte* (aardappelziekte) *es toch in oadig gedoen.* Ook in Kl.-Br. — Zie mede SCH. en VAN DALE.

GEEF *(geëf)*, z. m. Daad van geven. *Oĕp zijne geëf zijn.*

GEEFACHTIG *(geëfächtig)*, bijv. Genegen om te geven. — Ook in Kl.-Br. en W.-Vl., zie DE BO.

GEELSEL *(geëlsel)*, z. o. Zekere gele verfstof; zie GRAUWEN.

GEELVERF *(geëlvärf)*, z. v. Zekere ziekte : geelzucht.

GEERNE *(geäre, gääre)*, bijw. Zegsw. : *Ich en zou ni geäre*, afwijzing. *Goit der mee? Ich en zou ni geäre. Noeë gedouën es ok gedouën* (Noode gedaan is ook gedaan).

GEHANDZAAM *(gehanzaam)*, bijv. Geschikt om behandeld te worden, op dieren en werktuigen toepasselijk. *I gehanzaam peäd* (peerd). *In gehanzame schup, pik*, enz. — Ook in Kl.-Br. In W.-Vl. gehandig, zie DE BO. Het Woordenb. geeft het woord op als alleenlijk op personen toepasselijk.

GEHODDER, z. o. Gehobbel; eene aanhoudende stootende of schuddende beweging. *Da(t) gehodder en geschodder van dij käär* (karre) *oĕp de stiëwäg* (steenweg) *es ni uit te stouën*. Zie hodderen.

GEIT *(gäät)*, z. v. Drijftol. — Aanm. : Men zegt ook *ijsdop*. — Zegsw. : *In gäät gouën*, weggejaagd worden.

GELATEN *(gelouëte)*, onz. bed. en wed. ww., met *hebben : geliet, hee gelouëte*. In 't Woordenb. als verouderd opgegeven, komt het niettemin nog dagelijks in 't Hag. voor in den zin van : den schijn hebben, laten blijken. *As ze oĕch douëvan oanspreke, moogt de gij van niks gelouëte*, schijnen van niets te weten. *Ge moogt ni gelouëte, dat de gij ter iet va(n) wit* (weet). *Ich geliet mich, al weë(r) 't dat ich ter niks* (niets) *va(n) wist. Hije geliet hum doĕm*, hij deed alsof hij dom ware. — Ook in Kl.-Br. — Zie KIL.

GELD *(gäld)*, z. o. SPREEKW. : *As de kingere gäld hämmen, hämme de kreëme(r)s kans.* — Ook in Kl.-Br. — *'t Es vör 't gäld, dat de speleman spelt. 't Es vör 't gäld, dat de bruid danst.* — *Vör 't gäld zijn läk den duvel vör in ziel.* — *Inkel geld*, klein geld. — Zie verder Woordenb.

GELET, bijv. Gekrenkt, misnoegd. *Licht gelet zijn. Hije was ter fel vör gelet.* Van LETTEN, zie dit woord.

GELIJK, bijv. en bijw. ZEGSW. : *Gelijk doen*, in overeenstemming handelen. *Gelijk doen läk Boeëte be ze wijf.* — SPREEKW. : *'t Es gelijk, moeë de kingere bij spele, as ze mär zwijge.* — Ook in Kl.-Br.

GELIJK *(läk)*, bijw. Naar 't schijnt. *'t Reëgelt läk Vlaminge!* — Voegw. Als, zie VAN DALE. — Volgens. *Läk 't schent* (schijnt), *zal ter veul fruit zijn dees jouër.* — Zoodra. *Läk ich mijne mond opedoen, batteet ter mich* (Zoodra ik den mond opendoe, spreekt hij mij tegen). — Ook in Kl.-Br.

GELIJK, voorz. Terzelfder tijd als. *'k Was op de merkt gelijk de zon* (D. Claes). *Ich was just gelijk hum douë. Gelijk den dag opstouën*, opstaan als 't begint dag te worden. *Hije kamp gelijk mich binne*, hij kwam terzelfder tijd binnen als ik, zonder voorafgaande overeenkomst; terwijl : *hije kamp me(t) mich binne*, eerder beteekent, dat zulks minder toevallig dan wel met voordacht geschiedde.

GELPSCH *(gälps)*, bijv. Gaaf. *Wat inne schoeëne gälpsche boeëm!* Zie SCH. op GELP.

GELS *(gäls)*, z. v. Wellicht voor GELTSCHE, van :

gelt(e); gesneden zeug. Zie VAN DALE op GELTE.

GELUK *(geluk, gelök)*, z. v. SPREEKW. : *Het geluk es vör de gelukkige(n). 't Gelök vliegt : dije 't pakt, dijen heet het. In ons geluk es mièr as i pond verstand.* — Van iemand, die bijzonder veel meeslag heeft, zegt men : *Hijen hee mièr geluk as in h.... kind.* — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *I geluk bij in ongeluk*, het ongeval is zoo erg niet als 't hadde kunnen zijn.

GELUKKEN *(gelukke, gelökke)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : gelukte, hee, es gelukt.* Slagen. Ook met eenen persoon als onderwerp gebruikt, evenals in W.-Vl., zie DE BO. *Ich häm ter goed in gelukt. Zou ter gelukke? Hijen es gelökt.* — Zie KIL.

GELUNTIG, GELOEINTIG, bijv. Gloeiend. *In geluntige stoof.* Van iemand, waar niet gemakkelijk mee om te gaan is, of waar men zich voor hoeden moet, zegt men : *'t Es inne geluntige.* Van iemand, die zeer dom is, zegt men ook : *'t Es inne geluntige; 't es inne geloeintige bij 't vuur.*

GEMAKKELIJK *(gemäkkeläk)*, bijv. *Ni gemäkkeläk zijn*, niet pluis, kwaad van inborst zijn. *Dije keäl* (kerel) *en es ni gemäkkeläk as ter begint. Da masken en es gin gemäkkeläke.* — Ook in Kl.-Br.

GEMAK, z. o. *Iet oĕp zij(n) gemak doen*, zonder overhaasting, langzaam. *Oĕp oer zeve(n) gemakke(n)*, zeer langzaam. — *Iet bij gemak doen, gemàk hämme vör iet te doen*, op eene gemakkelijke wijze doen, ervarenheid er voor hebben. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

GEMEENTENAAR *(gemänteneër)*, z. m. Inwoner eener gemeente. — Zie KIL.

GEMOED *(gemoeid)*, bijv. Gezind, gemutst. *Goed gemoeid, slecht gemoeid zijn.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. Zie ook KIL.

GEMOEIIG, GEMUËG, bijv. Zacht, plooibaar, toegevend, zich naar alles schikkend, goed van natuur. *Gemuëg vlas, gemuëge stof, gemuëge grond, gemuëg kind.* — VERG. *Zoeë gemuëg as i lämmeke, as was, as in biesem*, enz. — Zie KIL. en VAN DALE. — Ook in Kl.-Br.

GEMORGEND *(gemörged)*, bijw. Dezen morgen. *Gemörged wou 't gouën reëgele* (regenen).

GENEESBLAD *(geneësblad)*, z. o. Zekere plant, waarvan men de bladeren gebruikt om op wonden te leggen. *Inne stroëk geneësbloare.*

GENEESWATTE *(geneëswat)*, z. v. Soort van watte, die men op zieke lichaamsdeelen legt, om hen warm te houden. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

GENEUK, z. o. Van *neuken*, in den zin van : bedriegen. — Uitschot. *Geneuk va(n) vruchte.* Ook in W.-Vl., zie DE BO. — Verwarde zaak. *Da 's in oadig* (aardig) *geneuk : ich verstouën ter mich ni uit.* — Plagerij. *Dijen reëgel gedurig es i recht geneuk.* — Zie ook SCH.

GENEVEREN *(genijvele, zjenijvele)*, onz. zw. ww., met *hebben : genijvelde, zjenijvelde, hee gegenijveld, gezjenijveld.* Genever drinken. *Dij plod es wier* (weer) *oan 't genijvele.*

GENO *(geno, zjeno,* ˘ ¯), z. v. Uiterst vreesach-

tige persoon. *Ge moëit zoeë verveë(r)d ni zijn, doe* (du) *geno!* — Ook in Kl.-Br. — Waarschijnlijk van GENOVEVA VAN BRABANT, de heldin van een vroeger algemeen bekend tooneelstuk.

GENSTEREN *(gänstere)*, onz. zw. ww., met *hebben : gänsterde, hee gegänsterd*. Van *genster;* zoo hevig toegaan, dat de gensters er van wegvliegen, maar in fig. opvatting. Alleen in den 3ⁿ persoon gebruikt. *Het hoeë* (hooi) *zal dees jouër gänstere*, zal dees jaar buitengewoon duur verkocht worden. *Het gänsterden oëp dije koeëpdag. Dij boeëmen hämme douë gegänsterd.* — Ook in Kl.-Br.

GERAT, TE GERAT, bijw. Gansch. *Alles gerat oëpeëte, gerat uitdrinke. De neute te gerat afklippere* (De noten teenemaal afkluppelen). — Ook in W.-Vl., zie DE BO op GRAT, en in Kl.-Br.

GEREDDEL *(geräddel)*, z. o. Verzameling van dingen, die zeer klein zijn in hunne soort. *Geräddel van petätte, van fruit*, enz. Van REDDELEN, zie dat woord.

GEREKT, bijv. Rijzig. *Inne gerekte keäl* (kerel). — *Gerekt en gestrekt ligge*, uitgestrekt op den grond liggen, van menschen en dieren gezegd. *Ze sloegen hum, dat ter douë gerekt en gestrekt lag.* — Ook in Kl.-Br. — Zie ook SCH.

GERELLIG, bijv. en bijw. Grouwelijk. *In gerellige wonde. Gerellig pijn doen. Gerellig schriëve* (schreeuwen). — Dikwijls dient het bloot ter versterking. *Gerellig hiët, kaad* (koud), *wijd*, enz. In 't Hoogd. GRÄULICH. — AANM. : Men zegt ook

grellig. Mede in Antw. gebruikt, zie SCH., en in Limb.

GERF *(gärf)*, z. m. Duizendblad, gerw. SAM. : *Gärfblad*, *gärfbloem*, *gärfplant*, *gärfthee*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO op GERVE, en in Kl.-Br.

GERNI, GERNIKENS, GERNITWEE (*gärni* ¯˘, *gärnikes*¯¯˘, *gärnitwië*¯˘¯), tus. Basterdvloek.— AANM. : Men spreekt ook *zjärni*.... uit, en zelfs *särni*.... — Zie DE BO.

GERFTHEE *(gärftee)*, z. m. Aftreksel van gerf, dat voor thee gedronken wordt. — Ook in Kl.-Br.

GERICHT, z. o. In de zegsw. : *'t Leste gericht*, het laatste, wat er van iets plaats heeft. Van eene bui, eenen tegenslag, eene uitgave, eene poging, enz., die men veronderstelt de laatste te zullen zijn, zegt men : *Dat es nou zeker het leste gericht*. Waarschijnlijk 't Duitsche GERICHT, oordeel.

GERIEF, z. o. Gereedschap. *Ich wil me volle gerief hämme*, al de werktuigen, die in mijn bedrijf noodig zijn. *In goei vrouw es het beste gerief in in huis*. — In een huis *es veul gerief*, als er veel plaats en eene goede indeeling is. Zie VAN DALE.

GEROKT, bijv. Die rokken aanheeft. *Dik gerokt*, *dun gerokt*, *kö*(*r*)*t gerokt*, *lank gerokt*. — Ook in Kl.-Br.

GERST (*gäst*), z. (v.) m.

GERUST, bijv. VERG. : *Zoeë gerust as i kalf*, *as inne mötte*, *i mötteke*, *i mökke* (kalf, kalfken), *i lämmeke*. — SPREEKW. : *De gerusten en es ni langer*

gerust as den ongeruste wilt. — Ook in Kl.-Br.

GE̊RZEL *(gäszel, gräszel)*, z. v. Brijzeling. Zie GRESZEL.

GESCHEER *(gescheër)*, z. o. Ding, iets. *In oadig gescheër*, een zonderling iets. — Het Hoogd. GESCHIRR. — Ook in Kl.-Br.

GESCHIEDEN *(geschië)*, onz. zw. ww., met *zijn : geschidde, es geschid.* — SPREEKW. : *'t Es geschid, zee Bergmans, en hije trouwden oĕp zijn kloĕmpe.*

GESCHILDERD, bijv. — Kaartsp. *Geschilderde koat*, heer, vrouw en boer. — *Geschilderd pampier*, gekleurd papier, meubelpapier.

GESCHODDER, z. o. Aanhoudend geschud; zie SCHODDEREN. *Da(t) gehodder en geschodder van dij käär* (karre) *oĕp de stië(n) wäg en es ni uit te stouën.*

GESCHOPT *(geschoĕpt)*, dw. Gefopt, in verlegenheid. Van *schoppen, scheppen*, zekere manier van vechten. *Dij vrouw en es gi bekke* (niet weinig) *geschoĕpt met heure zatterik van inne man. Be dijen reëgel gedurig zijn de boere fel geschoĕpt.* — In Kl.-Br. GESCHEPT.

GESCHOREN, dw. Zie VAN DALE. — Geluimd. *Goed geschore, wel geschore, slächt geschore zijn. Bed iet geschore zijn*, met iets erg verlegen zijn. *In onnuëzel kind en in blinne* (blinde) *vrouw, 't es ärg vör dij ter bij geschore zit. Hij en hee ginneboadscheë(r)der ni mië* (meer) *vandoen, sint dat ter bij dij weef getrouwd es.*

GESJARMEERD, dw. *Oĕp iet gesjarmeed zijn* belust zijn om zich bij gelegenheid iets aan te

schaffen. *Oĕp dije koeëp* (dat lot) *weëre ter veul gesjarmeed*. Van 't Fr. CHARMÉ. — AANM. : Men zegt ook GESLEPEN. — Zie SCH. op dit w.

GESLAGEN, dw. In de klem, in verlegenheid. *Dije mins(ch) es och ärm geslage be zoeë 'n kouë biëst van i peäd* (peerd). *Vör iet geslage zijn*, tot het doen van iets verplicht zijn. *Ge zijt geslage vör vijf frang*, ge hebt vijf frank te betalen. *Ich zijn geslage vör* (verplicht om) *half nachte te werke*. — *Ich zou ni geärę geslage zijn vör oĕch nouë te kome* (Ik zou niet geerne verplicht zijn om u te volgen). — *Ich zien, wat ter geslagen es* (Ik zie, wat er gaande is). Zie SCH. — Ook in Kl.-Br.

GESLOTEN, dw. *Oĕch gesloten houve*, zwijgen (VAN DALE). — Niet wankelen; voorzichtig zijn. *Ze hämme mich vijfhonderd frang vör mijn koei geboje. — Hodt oĕch mär gesloten, gij zult miër krijge; douë es oĕpslag*. — Bijv. *Gesloten huis*, huis waar geene nering gedaan wordt. *Bij de geslote deur leëve*, op zijne renten leven. — Ook in Kl.-Br.

GESNEUZEL, z. o. Kleine verneutelde dingskens. *Gesneuzel va(n) fruit, van petätte*.

GESNOR, z. o. Klein kindervolk. *Be da klää gesnor den hiëlen dag rond inne mins(ch) zijn ocëre!* — Kleine dingskens in hunne soort. *I gesnor van petätte*. — Ook in Kl.-Br. — Zie ook KIL.

GESPAN, z. o., mv. *gespan*. Span; doorgaans twee peerden, welke bijeengespannen worden. *Met twië gespan nouë 't väld rije*, met twee koppels peerden naar 't veld rijden.

GESPEN, bed. zw. ww., met *hebben : gespte, hee gegespt*. Zie VAN DALE. — Slaan. *Iemand färm euver zijn knoke gespe.* — SAM. : *afgespe, deurgespe, euvergespe.*

GESPUKT, z. o. Graan of zaad, dat men laten *spukken* (zwellen) heeft om het vee te voederen. *O(n)s haver es oĕp, ma(ar) we voeieren o(n)s peäd* (peerd) *gespukt.* — Ook in Kl.-Br.

GESTAPELD, bijv. Dat de bewerking ondergaan heeft van *stapelen*, zie dit w. *Gestapelde kuële* (koolen). — *Gestapeleerd* wordt gezegd van menschen en dieren, die kloeke beenen hebben. Zie ook SCH. en KIL.

GESTEIGD *(gestäägd)*, bijv. Stijf, opgezwollen van buik. Van *steigen*, zie dit woord. *Van rijstpap wo(r)dt inne mins(ch) zoeë fel gestäägd.*

GESTEKEN, bijv. Gespikkeld. *Dij koei es wit en zwä(r)t gesteke.* — Ook in Kl.-Br.

GETETTEL *(getättel)*, z. o. Daad van TETTELEN *(tättele)*, zie dit woord. *De sloeër was bij da getättel gedind* (De sukkel was in haren schik met dat gedartel). — Ook in Kl.-Br.

GETRODDEL, z. o. Daad van troddelen. *Wat i getroddel hedt de gij doueë oan dij kous gedouën!*

GEVALLEN, onz. st. ww. Zie VAN DALE, die het w. als verouderd opgeeft in den zin van : gebeuren. In 't Hag. hoort men dagelijks : *As da zoeë gevalt*, treft. *Da geviel zoeë.* — Ook in Kl.-Br. — Zie KIL.

GEWARIG *(gewoarig)*, bijv. Waakzaam, van

eenen hond gezegd. — Door gansch Zuid-N. Zie SCH. en DE BO.

GEVEL *(geëvel)*, z. m. ZEGSW. : *Iemand tege zijne geëvel pisse*, iemand misdoen. *Het in de (veur)geëvel hämme*, hoogmoedig zijn. — Ook in Vl. en elders, zie SCH.

GEVEN *(geëve)*, bed. st. ww., met *hebben*. Pres. *Ich geëf, ge geft, hije geft, we geëve, ge geft, ze geëve. Gaf, hee gegeëve.* Zie VAN DALE. — *Gewonne geëve*, de overwinning toekennen. *Alleman gaf mich gewonne*, elkeen geloofde aan mijne overwinning. *Ich geëf dije blaän hoan gewonne*, ik meen, dat die blauwe haan zal winnen. *Ich gaf het spel gewonne.* — *Verlore geëve*, het tegenovergestelde van *gewonne geëve*. — SPREEKW. : *Van geëve krijgt der lange vinge(r)s*, wordt men arm. *Dije geft dat ter heet, es weäd* (weerd), *dat ter leëft. Dije geft dat ter heet, es weäd, dat ter ärremoei ledt* (lijdt). — ZEGSW. : *Van gegeëve bekkes* (beetjes) *moëite leëve*, moeten bestaan van 't gene de milddadigheid wel wil geven. *Zij(n) peken es van geëve gestorven*, iron. voor : hij heeft den aard naar zijnen grootvader, die zeer houvast was. — VERG. : *Geëve läk in melkkoei*, gewillig geven. *Loeëpe zoeëveul as de biëne geëve koëinne*, zoo snel loopen, als men kan. *Zinge, drinke zoeëveul as de keël geëve kain. Babbele, proatele zoeëveul as de mond geëve kain. Slouë* (slaan) *zoeëveul as de han(den) geëve koëinne. Schrijve zoeëveul as de pän* (pen) *geëve kain.* — Ook in Kl.-Br.

GEVOEGEN *(gevuëge)*, bed. zw. ww., met *hebben : gevuëgde, hee gevuëgd.* Uit *voegen* en het versterkende *ge*. Beschikken. *Ozze Lieven Hiër heet da zoeë wille gevuëge*, God heeft de voorvallen zoo geregeld, dat er het bedoelde uit gevolgd is. — Zie KIL.

GEVOER, z. o. Gespan om mede te voeren. *Minse* (menschen) *zonder gevoer moëite deksterwijle* (dikwijls) *mä(r)tele vör hun labeur gedouën te krijge.* — Daad van voeren. *Oëp deze stiëwag* (steenweg) *es veul gevoer*, wordt veel met karren en wagens gereden.

GEWARD *(gewääd)*, bijv. *Gewääd lijvaid*, soort van ruw lijnwaad, half uit goed garen, half uit werken garen gesponnen.

GEWELD, z. o. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Geweld goit bove 't rächt* (Geweld gaat boven 't recht). *Tege 't geweld en es gië rächt.*

GEWRONGEN, deelw. *Oëch gevrongen houve*, niet wankelen; van niets gebaren; voorzichtig zijn. *As ter hum gevrongen hodt, krijgt ter gemäkkeläk honde(r)d stukke* (van vijf frank) *vör zijnen os. Hodt oëch mär gevrongen : het zal wel uitkome.*

GEZELSCHAP, z. o. Gezel, gezellin. Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Goe(d) gezelschap*, zeker kinderspel.

GEZICHT, z. o. Zie VAN DALE. — VERG. : *I gezicht hämme läk innen afgeläkte keëze boterham, läk iëne dije vrumkomt* (terugkomt), er bleek uitzien. *I gezicht hämme läk in boevijst, läk in a verrumpelde*

toëbaksbloués (als eene oude verrimpelde tabaksblaas). — *Van ze gezicht make*, beslag maken. — *Ze gezicht houve*, zwijge. — *Ge moëit dat ewa fräder* (fraaier) *gelijk legge : dat heet hummes* (immers) *zoeë gi gezicht!* Dat komt zoo niet goed voor. — *Vör 't gezicht van de mins(ch)en iet doen, iet louëte*, enz. — Ook in Kl.-Br.

GEZIEN, deelw. *Vör iet gezien zijn*, verplicht zijn iets te doen. *Ge zijt gezien vör drij frang*, ge moet drij frank geven. *Hijen es gezien vör acht dagen gevank en de koste*, hij is tot acht dagen gevang en de kosten veroordeeld. *Dije zoeë i rääske* (reisken) *wilt doen, es gezien vör fijftig frang ten minste.* — Ook in Kl.-Br.

GEZING, z. o. Daad van zingen. *Da 's den hiëlen dag i gezing en i gefluit, dat inne mins(ch) zijn oeëre toete.* — Ook in Kl.-Br.

GICHELEN *(chichele)*, onz. zw. ww., met *hebben : chichelde, hee gechicheld.* Zie DE JAGER, freq. op GIGCHELEN, VAN DALE en DE BO op GIECHELEN.

GIBBEREN, onz. zw. ww., met *hebben : gibberde, hee gegibberd.* Lachen, maar vooral : lachend praten. *Dij maskes* (meiskens) *zijn douë gedurig onderiën oan 't gibbere.* Zie DE JAGER, freq. op GIBBEREN en GABBEREN ; ook SCH. — AFL. : *Gibberächtig, gibbereër, gegibber.*

GIERIGHEID, z. v. SPREEKW. : *De gierighäd bedriegt de wijshäd.* — *Elke stuiver brinkt zijn gierighäd mee.* — Ook in Kl.-Br.

GIEZEN, onz. zw. ww., met *hebben : giesde, hee gegiesd.* Begeerige blikken op iets werpen. *Hije stond douë vör de kiëzeboeëm* (kerzeboom) *en giesde, as ich oan 't plukke was. Moes dat ter douë stouën en giezen heet, zoeëlank as wij ate.* — Ook in de Kempen, zie SCH. *Zie* ook KIL. op GHIEREN, GHIERSEN.

GIJGEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *gijgde, hee gegijgd.* Hijgen, gijpen. *De biëste lagen in de stal te gijge van de hitte. Moes hedt de gij oĕch zoeë uit oeren ouësem geloeëpe, dat de gij douë zoeë zit en gijgt!* (Hoe hebt gij u zoo uit uwen adem geloopen, dat gij daar zoo zit en gijgt!) — *Zie* KIL.

GILIS, z. m. GILIS, van EGIDIUS, wordt dikwijls gebruikt voor BUIK. *Vör zijne gilis zörge*, zorgen dat men wel te eten en te drinken hebbe. *Alles willen in zijnen ääge* (eigen) *gilis slouë. Zijne gilis zal bra(af) danse, slouë*, hij zal grooten honger hebben.

GINDER, GINGER, bijw. Dit woord vormt verscheidene samenstellingen, die in geene woordenboeken voorkomen. Behalve GINDERHEEN (VAN DALE), dat in 't Hag. *ginderhene* luidt, heeft men nog : *ginderachter* (ginds geheel verre weg), *ginderbove* (ginds op de hoogte), *ginderonder* (ginds in de laagte), *ginderveur* (ginds niet heel verre), *ginderwijd* (ginds in de verte). — AANM. : Voor GINDER gebruikt men ook *ginger* en *hinger*, die dezelfde sam. vormen. — Ook in Kl.-Br.

GISPEL, GISPELING, z. v. Dunne roede, gisp.

Douë sloeg mich in gispeling van dij haag gust (juist) *in mijn oeëg.* — AANM. : GISPELING wordt ook gebruikt voor priegeling.

GIST *(gest)*, z. (v.) m. Ook in bijna gansch W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

GISTKRAMER *(gestkreëmer)*, z. m. Iemand die met gist leurt.

GLADDIG *(glättig, gelättig)*, bijv. Glad. *Gelättig ijs.* — Ook in Kl.-Br.

GLITSIG, bijv. Glad. Van 't oude *glitsen* (zie KIL.), glijden, nog heden in W.-Vl. in gebruik, zie DE BO.

GLOEIEND *(geluntig)*, bijv. Zie GELUNTIG.

GLORIE, z. v. Vuur. *Douë lag i schoeë geloriken oan*, daar brandde een prachtig vuur. — Ook in Kl.-Br.

GLORIEUS, bijv. Verwaand, zie VAN DALE. — Bijw. Geheel en gansch; zonder aarzelen. *In hiël schotel pätätte glorieus in zijn botte slouë. Ze smete dije fliereftuiter douë glorieus de deur uit.* — Ook in Kl.-Br.

GOD, z. m. *God och goeie mins(ch)*, niemand. *Ich vond ter God och goeie mins.* — *Gi spier Goëids*, niets. *Ich häm in uur vesse* (visschen) *geweëst, ma(ar) gi spier Goëids te vinge* (vinden). — *I kind Goëids*, iemand die nog niet uit de kinderjaren is. *Zoeë i bedruufd kind Goëids al gouën trouä!* (Zoo een bedroefd kind Gods al gaan trouwen!) *I Goëids bekke* (beetje), *i Goëids kriezelke*, iets zeer weinig. *In duif es toch mär i Goëids bekken, as ze gepluimd*

es. — *Goĕids blok*, goedzak. — *Mijn doeëd Goĕids; mijn zikker Goĕids, mijn ziele Goĕids*, soort van eed. *'t Es mijn doeëd Goĕids, mijn zikker Goĕids ni gepärremeteed!* — *Moes es 't toch Goĕids meugeläk! Christus meugeläk!* — *Goĕids christene ziele!* uitroep van verbazing, ook : *Goĕids lieven tijd! Wa goit de gij, Goĕids christene ziele, douë bij oanvange* (Wat gaat gij toch daarmede aanvangen)! — *Goĕids gevange zijn*, zich niet redden kunnen. *Hijen heet in tang van i wijf; ma(ar) wa(t) wilt de gij ter oan doen? hijen es Goĕids gevange.* — *Um Goĕidswil* (Om Gōdswĭl), om niet. *Ich vrouëg het oĕch um Goĕidswil ni*, ik vraag het u niet zonder vergelding. *Um Goĕidswil gouën*, bedelen gaan. *'t Es beëter um Goĕidswil gouën as te steële.* Bij KIL. : OM GODE BIDDEN, OM GODE GAEN, OM GODTS WILLE BIDDEN. GODE-MAN, GOY-MAN, bedelaar; GODE-LIEDEN, bedelaars; GODE-WIJF, bedelaarster. — *In Goĕidse naam* voor : in GODS NAAM (de E is eene lasch). *In Goĕids Hiëren naam. Goĕidseren naam.* — Zie DE BO en ook VAN DALE. — *Bij God* komt als basterdvloek onder verscheidene gedaanten voor, zie BOGOT; van 't Fr. PAR DIEU, het Spaansche PER DIOS heeft men : *bärdië, bärdit, pärdië, pärdjun, pärdjus, pŏdōrĕ, pŏdōriĕ.*

GÖDEREN, onz. zw. ww., zie GUDDEREN.

GODSEGAAR *(goĕidsegoar)*, ALLEGODSEGAAR, bijv. Gansch, allemaal. *Het dörp was goĕidsegoar te biën. Ze weëren* (waren) *allegoĕidsegoar douë.*

GODSGENADE *(goĕidsgenouë)*, GODSGENADIG,

tus. Uitroep van verbazing. *Wel goĕidsgenouë! wa(t) zulle wij nog allemouël huëre* (hooren)! *Wel goĕidsgenouëdig toch!*

GODSGENADIG *(goĕidsgenouëdig)*, bijv. en bijw. Zeer groot. *Inne goĕidsgenouëdigen drinker, leugeneër, vloeker. Zouë goĕidsgenouëdig hät* (hard) *en häm ich het me leëve* (van mijn leven) *ni zien reëgele.*

GODSGRONDIG *(goĕidsgrondig)*, bijv. Geheel. *In goĕidsgrondige week reëgele.*

GODSLAMP, z. v. Lamp in de kath. kerken voor 't tabernakel. — In W.-Vl. GODSLAMPTE, zie DE BO.

GOED, bijv. en bijw. *Zie* VAN DALE. — VERG.: *Zoeë goed as suiker en honink.* — SPREEKW.: *Alle goei dinge zijn drij. Vöt te goed es half zot*, al te goed is buurmans gek. *'t Es goed, as 't goed uitvalt. Vör goed spele*, voor geld of drank spelen, in tegenstelling van *vör kouëd* (kwaad) *spele*, om niets spelen. — *Iemand in iet te goei kome*, iemand schadeloos stellen voor iets. *As de gij 't te kouëd hedt, zal ich oĕch te goei kome*, indien gij 't aan dien prijs niet kunt doen, zal ik u schadeloos stellen. Bij KIL. DE SCHADE GOED DOEN. — *Te goei kome*, in goeden toestand komen. *Nou es ter kouëd oĕp oĕch, ma da zal allemouël wel te goei kome.* (Nu is hij gestoord tegen u, maar dat zal alles wel effen geraken.) — Iets doen *oĕp goed val' het uit*, in 't wilde, op den tast. — *Da was mich goed*, zegsw. die veel in vertellingen voorkomt. — *Te goei*, op

eene betamelijke wijze. *Te goei gouën*, ordentelijk gaan; *goed gouën*, wakker op gaan. *Te goei schrijve*, terwijl men schrijft al de voorschriften wel in acht nemen : wel zitten, de pen wel houden, enz.; *goed schrijve*, een goed geschrift maken. — *Goed da(t) bekke* (beetje)! Wel, wel! *Goed da bekke! Nou schrijft ter, dat ter ni kain kome!* — Zie ook SCH.

GOEDBIER *(goebier)*, z. o. Het eigenlijk bier. Zie BIER.

GOEDDAG (˘ ¯), z. o. *Zijn goeddag houve*, tot de H. Tafel naderen. — In Kl.-Br. *Hoog(t)dag have.*

GOEDVINDEN *(goedvinge)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : vond goed, hee goedgevonne*. Te goed hebben. Zie SCH. — SPREEKW. : *Ge koĕint ni hämmen* (hebben) *en goedvinge*. — Ook in Kl.-Br.

GOEDZAK, z. m. Goedige persoon; snul. Zie ook SCH. op GOEIZAK.

GOEDZAKKERIJ, z. v. Goedigheid, snulachtigheid. *Van iemands goedzakkerij misbruik make.*

GOEIDAGEN, tus. Basterdvloek.

GOEIDOIZE, tus. Basterdvloek.

GOEIELIJK *(goeieläk)*, bijv. Goedig, toegevend. *Ge moĕit mär goeieläk zijn, vör 't zot louëte bij oĕch te houve* (Men moet maar goedaardig zijn, dan wordt men voor den zot gehouden). *Vör zoeë iet te verdrage, moĕit der goeieläk zijn* (Om zoo iets te verdragen moet men toegevend zijn). — Ook in Kl.-Br.

GOEITSEN, bed. zw. ww. met *hebben : goeitste,*

hee gegoeitst. Met eenen stok, eene zweep, enz. slaan. *Iemand färm euver zijne strank goĕitse*, iemand duchtig over den rug trekken. — Sam.: *Afgoĕitse, deurgoĕitse* (voortgaan met slaan), *euvergoĕitse.* Afl.: *Goĕitsing*, daad van goeitsen, rammeling. *In goĕitsing moeë ter zal drij dagen hene taste*, eene priegeling, waar hij zal drij dagen naar tasten.

GOESTING *(goĕisting)*, z. v. 't Lat. gustus. Trek. *Goĕisting hämme* (voor zekere spijs, drank, werk, enz.). — Bekomst. *Zijn goĕisting hämme* (van drank, spijs, vermaak; zekere bezigheid, enz.). — Smaak. *In goei goĕisting hämme* (voor wat kleeding, versiering, verordening, enz. betreft). — Verlangen; zin. *Iemands goĕisting doen. Iet nouë* (naar) *zijn ääge* (eigen) *goĕisting doen.* — Datgene wat ons aanstaat, waarvoor men zich aangetrokken gevoelt, waarin men zijne voldoening meent te kunnen vinden. *Da masken* (meisken) *es mijn goĕisting, en ze moge zegge wa ze wille, ich neem ze toch* (*tot vrouw*). *Da wärk es mijn goĕisting, en da zou ich ni koĕinne louëte* (kunnen laten). — *Iet doen uit goĕisting*, iets doen, omdat men er vermaak in vindt. — Toestemming, dank. *Iet me(t) zijn goĕisting doen*, iets doen met volle toestemming. *Iet tege zijn goĕisting doen*, iets doen ondanks zich zelven, daar men het niet kan weigeren of niet zoekt te weigeren. — Wijze, aard. *In dink* (ding) *oĕp de goĕisting van inne jas. In huis oĕp de goĕisting van i kastiël. In biëst oĕp de goĕisting van i klää peäd* (klein peerd). *Stof oĕp de goĕisting van zij*(*de*). —

Zegsw.: *De weëled* (wereld) *stouët tege zijn goěisting*, hij is moedeloos, gemelijk. — *Oěp d'ïëste* (eerste) *goěisting*, bijzonder veel; bijzonder hard; op een buitengewone wijze. *Oěp d'ïëste goěisting werke, zwiere, kijve, zinge, reëgele* (regenen), *sniëve* (sneeuwen), enz. *Iemand oěp d'ïëste goěisting botmuile*, in zijne rede vastzetten. — *Nouë d'ïëste goěisting*, naar eene buitengewone wijze. *As ze dije nest peërwespels* (wespen) *verdistruwee(r)d hämme, kamp ozze klääne thuis bet in oeëg nouë d'ïëste goěisting (opgezwolle).* — Spreekw. : *Goěisting es goěisting, zee de man, en hije kuste 't kalf oan ze gat* (de gustibus non disputandum). *Goěisting es koeëp.* — Omtrent overal in Zuid-N., zie DE BO en SCH.

GOEZES, tus. Verbastering van Jesus. *Goezes! wa nou gedouën* (wat nu gedaan)!

GOOT, z. v. Zie VAN DALE. Zegsw. : *Iemand deur de goot hoale* (halen), *slääpe* (slepen), *trekke*, met iemand den gek scheren, van iemand veel kwaad zeggen. — Ook in Br. en Antw. Zie SCH. Aanm. : Men zegt ook : *Deur de moos hoale, slääpe, trekke.*

GOR, z. v. Hevige stok- of zweepslag. *In fameuse gor meekrijge.* — In Kl.-Br., waar dit w. *görre* klinkt, ook : messnede.

GORDELEN *(geuëdele)*, bed. zw. ww. met *hebben : geuëdelde, hee gegeuëdeld.* Met den gordel slaan; ranselen. Misschien wel een freq. van gorren. *Hije makten altijd zoeëveul van zijnen neus,*

ma ze hämmen hum doué gegeuëdeld. — SAM. : *Afgeuëdele, euvergeuëdele.* AFL. *Geuëdeling.*

GORDELING *(geuëdeling)*, z. v. Daad van gordelen. Ranseling. *In färm geuëdeling meekrijge.*

GORREN, bed. zw. ww., met *hebben : gorde, hee gegord.* Met eenen stok, eene zweep, enz. slaan. *Iemand intege kiëren* (eenige keeren) *euver hals en näk gorre.* — SAM. : *Afgorre, euvergorre.* — In Kl.-Br. *(görren)* ook : woest snijden.

GRAANSCHERM *(gräänscherm)*, z. m. Laag muurken, dat den dorschvloer eener schuur van den graantas scheidt. Bij SCH. DELEWAND; bij DE BO GRAANWEEG, POOIWEEG en HURDE; te Werchter DENNEWEG. Het woord is weinig in gebruik, maar is voortreffelijk gekozen.

GRAMEEL *(gramiël ˘ ¯)*, z. m. Glimlach. *Dijen heet altijd inne gramiël oëp zijne mond.*

GRAMEELEN *(gramiële ˘ ¯ ˘)*, onz. zw. ww., met *hebben : gramiëlde, hee gegramiëld.* Glimlachen. —Bij KIL. GREMEELEN. In Kl.-Br. *gremelen* (¯ ˘ ˘). Zie ook SCH. en DE BO.

GRASKNIJPER *(groasknijper)*, KNIJPER, z. m. Zie KNIJPER.

GRAUW *(graad)*, bijv. VERG. : *Zoeë graad as in pad, as eär* (aarde). *Graad va gäld* (van geld), *va luize zitte*, veel geld hebben; veel ongediert, vooral fig. : veel armoede hebben.

GRAUWEN *(grâ)*, bed. zw. ww., met *hebben : grade, hee gegraad.* Grauw maken. De onderste boord der witgekalkte muren wordt *gegraad*,

gegeëld, *geroeëd*, *gegruund*, of *gezwät* (grauw, geel, rood, groen of zwart gemaakt). Daarvoor gebruikt men *graadsel*, *geëlsel*, *roeëdsel*, *gruunsel* (grauwe, gele, roode, groene verfaarde), of *zwätsel*. — Ook in Kl.-Br.

GREEP, z. v. Daad van grijpen. *In ploeg stouët te veul in de greep*, wanneer hij tè veel grond wil grijpen en zich alzoo VERWORGT, dat is: omwerpt.

GRETIG *(greëtig, gereëtig)*, bijv. VERG.: *Zoeë greëtig noué 't gäld* (naar 't geld) *zijn as den duvel noué in ziel.*

GREZZEL *(gräzzel)*, z. v. Griezel. *Doué bleef gin gräzzel ever; alles widden oëpgette* (wierd opgeëten). *Te gräzzele vaniën*, in kleine stukskens. *Het glas viel te gräzzele vaniën. Zijn kliëre* (kleeren) *zijn te gräzzele vaniën.* — AANM.: Men zegt ook *gäzzel*, *te gäzzele vaniën* (gerzel, te gerzelen vaneen). — In W.-Vl. bestaat GARZEL, GERZEL (*gezzel*) voor: graspijl, zie DE BO. — SCH. schrijft GREUZEL, dat hij van GRUIS afleidt.

GRIEL, z. m. Gewoel, gewemel. *Inne griel va volk*, *röpsels* (rupsen), enz. — VERG.: *Zoeë dik* (dicht bijeen) *as inne griel. Ich häm roupe gezouëd* (Ik heb rapen gezaaid), *ma(ar) ze komen zoeë dik uit as inne griel.* — Bij KIL. IN DEN GRIEL, in den grabbel (werpen).

GRIELEN, onz. zw. ww., met *hebben*: *grilde*, *hee gegrild*. Krielen. *Het grilden oëp de stoase* (statie) *va volk. De boeëme griele va fruit.*

GRIEST, met TE : TE GRIEST, bijw. Overhoeks; dwars. *Te griest loeëpe*, over ongebaanden grond langs de kortste lijn loopen, in plaats van langs den weg om te gaan. *Dije boan lupt te griest euver 't veld*, die baan loopt dwars door 't veld. *In toufel te griest in de kamer zette*, eene tafel overhoeks in de kamer plaatsen.

GRIJ, z. m. Soort van tengere wikke met grijs zaad.

GRIJPEN, bed. st. ww., met *hebben : greep, hee gegrepe*. Vatten. Zie VAN DALE. — *Zin grijpe, rede grijpe*, waarschijnlijk, aannemelijk zijn. *Wat ter doue vertelt, grept ginne zin.* — *Zaat* (zout) *grijpe* doet geslacht vleesch, als het zout er wel doordringt. *Peädsvliës* (peerdenvleesch) *grept moeieläk zaat.*

GRIJS, z. m. Daad van grijzen. (Zie lager.) *In inne grijs schieten.*

GRIJZEN, onz. st. ww. Weenen. Zie VAN DALE. — VERG. : *Grijze läk in Madeleen.* AFL. : *Grijs, grijsächtig, grijzer, begrijze, gegrijs.*

GRIMMELACHTIG *(grimmelächtig)*, bijv. Geneigd tot grimmelen, kreunen.

GRIMMELEN, onz. zw. ww., met *hebben : grimmelde, hee gegrimmeld.* Dim. en freq. van *grimmen.* Aanhoudend kreunen van onpasselijke kinderen. *Da kind en es ni wel : het heet den hiëlen dag gegrimmeld.* — In Kl.-Br. GREMMEN. — AFL. : *Gegrimmel, grimmelächtig, grimmeleër.*

GRINJAAR (⏑—), z. m. Brompot; het Fr.

GROGNARD. *Zoeë i braaf vrouken en zoeë inne grinjaar van inne man!*

GRINSACHTIG *(grinsächtig)*, bijv. Genegen tot grinsen. (Zie dit woord.) *I grinsächtig kind. Inne grinsächtige stiefvoar* (stiefvader).

GRINSBAKKES, z. o. (Laag). Kind, dat veel grinst. *Zwijgt, doe lillik* (du leelijk) *grinsbakkes.*

GRINSEN, onz. zw. ww., met *hebben : grinste, hee gegrinst.* Wellicht hetzelfde woord als GRIJNZEN. Grijnen. *Da kind doet den hiëlen dag ni as grinse.* — Knorren, grommen. *Dije boer grinst den hiëlen dag oëp zijn boië* (dienstboden). — AFL. : *Grinser, grinsächtig, gegrins, begrinse.* SAM. : *Grinsbakkes, grinsmuil, afgrinse* (veel grinsen), *deurgrinse, euvergrinse, oëpgrinse.*

GRINSER, z. m. Persoon die grinst. — AANM. : In den zin van grommer zegt men ook *grinjaar;* in dien van grijner : *grinsbakkes* en *grinsmuil.*

GRINSMUIL, z. v. (Laag). Kind, dat veel grinst, grijnt. *Hod oer gezicht, lillike grinsmuil.* (Houd uwen mond, leelijke grijner.)

GRITSEL, z. m. Soort van hark, waarin de steel niet rechtstandig, maar schuinsch steekt. — SAM. : *Gritselhuëd* (gritselhoofd), *gritseltand, gritselvörk.* Zie ook SCH.

GRITSELEN bed. zw. ww., met *hebben : gritselde, hee gegritseld.* Met den *gritsel* krabben. Zie ook SCH. — SAM. : *Afgritsele* (veel gritselen), *bediëngritsele, deurbritsele, euvergritsele, oëpgritsele, ondergritsele, uitgritsele.*

GRITSELHOOFD *(gritselhuëd)*, z. o. Balkje eens *gritsels*, waarin de tanden steken.

GRITSELVORK *(gritselvörk)*, z. v. De gevorkte steel eens gritsels.

GROEN *(gruun)*, z. o. Rapen. *Gruun zouë* (rapen zaaien). Ook in Limb., zie SCH. *Oĕp 't gruun stouën*, gewoon zijn aan groen voedsel, b. v.: gras, klaver, enz.; — van vee gezegd, in tegenstelling van *oëp 't druëg* (droog) *stouën*. — Bijv. VERG.: *Zoeë gruun as groas*, vooral van onrijp fruit gezegd. — *Zoeë gruun as poor* (porei). — *Zoeë gruun as gal.*

GROENSEL, z. o. Groene verfaarde.

GROL, z. v. Vrouw, die veel grolt, knort. — Ook in W. Vl., zie DE BO. — Z. m. Daad van grollen. *Oĕp zijne grol zijn*, in kwade luim zijn.

GROLLEN, onz. zw. ww. Zie VAN DALE. — Knorren (van honden). — Rommelen (van den buik). — Ook in Kl.-Br. en W.-Vl., zie DE BO.

GROMMELEN, onz. zw. ww. Freq. van *grommen*, knorren. Zie KIL., DE JAGER, Freq., DE BO en SCH.

GROMMEN *(groĕmme)*, onz. zw. ww., met *hebben : groĕmde, hee gegroĕmd.* Hevig, grof toegaan. *'t Zal ter groĕmmen, as de gij zult thuis kome*, gij zult duchtig berispt worden. *'t Heet ter douë gegroĕmd : schriëve* (schreeuwen), *verwijte*, *vächte* (vechten), *dat huëren* (hooren) *en zien vergink. Ich geluëf, dat het ter bij de keus zal groĕmme.* — SYN.: *'t Zal ter gouën* (gaan), *kättele* (kertelen), *stieve*, *stinke*, *stöbbe* (stuiven).

GROND, z. m.; mv. *gron*, *gronne*. *In de grond kroupe* (kruipen), sterven van verdriet. — *In de grond hölpe*, doen sterven van verdriet. — Ook in Kl.-Br.

GROOTSCHIGHEID *(grutsighäd)*, z. v. Grootschheid, trotschheid. *Niemand kain hum lijä* (lijden) *vör zijn grutsighäd.* — Overal in Zuid-N., zie DE BO en SCH.

GROOTSCHMOEDIG *(grutsmoedig)*, bijv. Grootsch, trotsch. *Hijen es zoeë grutsmoedig gewodde, dat ter tege zijn â* (oude) *vrinde ni mië wilt spreke; — dat ter zijn ääge ni mië en kint* (zijn eigen niet meer kent).

GROUWEL *(groal)*, z. m. Huivering. Zie KIL. Geheimzinnige angst voor spoken, lijken en alles wat akelig is. *As ich middernacht oëp dij pläk vörbij kamp, viel ter inne groal oëp mich; — kreeg ich inne groal.* — Ook in Kl.-Br.

GROUWELEN *(groale)*, bed. zw. ww., met *hebben: grailde, hee gegraild.* Doen huiveren. *I lijk doet veul minse* (menschen) *groale.* — Onz. Huiveren. *Men hät* (hert) *grailden as ich da kind zag valle.* — Ook in Kl.-Br.

GROUWZAAMHERTIG, GROUWZAMENTIG *(grouzaamhättig, grouzamäntig)*, bijv. en bijw. Gruwelijk. *Inne grouzaamhättigen honger; inne grouzamäntige schälm* (schelm). *Grouzaamhättig liege.*

GROUZEN, onz. zw. ww., met *hebben: grousde, hee gegrousd.* Klanknabootsend woord. Het snorken

in de borst ten gevolge van vastzittende fluimen. *Da kind en es niks goed; douë groust altijd iet oëp zijn hät* (hert).

GUDDEREN *(göddere)*, onz. zw. ww., met *hebben : gödderde, hee gegödderd.* Plomp verrichten, doorgaans met het bijdenkbeeld van : met overhaasting. *Moes dije knächt douë oëp da land zit te göddere.* (Hoe die knecht daar op dat land zit broddelwerk te maken.) — Zie ook SCH op GEUDEREN en DE JAEGER, freq. op GUDDEREN. — AFL. : *Göddereër*, persoon, die door ruwe overhaasting broddelwerk maakt; *gegödder*, daad van gudderen; *vergöddere.* SAM. : *Afgöddere, deurgöddere* (voortgaan met gudderen).

GUL, z. v. Gilde.

GULLEBIER, z. v. Gildebier; zeer sterk Diestersch bier, ten behoeve der gilden gebrouwen.

GULSPENS *(gulspäns)*, z. v. Gulzigaard.

GULSZAK, z. m. Gulzigaard.

GUMMENEE (–́ ˘ ¯), ZJUMMENEE, GURRUS, GUMMENEEKES, ZJUMMENEEKES, GUMMENEEKES VAN MARANTE, VAN MARIËNTE (˘ ¯ ˘ ˘), ZUMMENEEKES VAN MARANTE, VAN MARIËNTE, GURRUS VAN MARANTE, VAN MARIËNTE, VAN MARIA, tus. Uitdrukking van verwondering. Van : *Jesus, Jesus van Maria.*

GUZZEKEN, GUZZEKEN, GUËZEKEN, DJUZZEKEN, DJUËZEKEN, ZJUZZEKEN, ZJUËZEKEN, z. o. Jesusken. *Bij Guzzeke zijn*, overleden zijn.

H.

H. Deze letter wordt in 't Hag. uitgesproken; echter op de twee tegenovergestelde punten dezer streek : te Tienen en te Diest, hoort men ze niet. De SCH klinkt op 't einde eener lettergreep als eene enkele S : *mins* (mensch), *minse* (menschen). In sommige woorden wordt de H ten overvloede bijgevoegd : *haai* (aai), *houër* (aâr, adder), *hijzel* (ijzel), *hokkeneut* (okkernoot), *homme* (om, zie verder), *hove* (oven), *hummes* (immers), *hälver* (armvol). — De H en de G verwisselen met elkander in : *hinger* (ginder), *gijge* (hijgen), *hoezes* en *goezes*, *häzzes* en *gäzzes* (Jesus). Ook de H met de W in *hoĕise* en *woeise* (uitroep van pijn), *hoes* en *woes* (hoe), *woes* en *wijs* (hoe); de H of W met de M in *moes* (hoe).

HAAG, z. v. ZEGSW. *Achter de haag getrouwd zijn*, bijeenleven als man en vrouw zonder getrouwd te zijn. — *Haagweef* (zie SCH), ook in

't Hag. voor ongehuwde moeder gebruikt, staat daarmede in nauw verband.

HAAGLEIDER *(haagläär)*, z. m. Boomsnoeier.

HAAGSCHOUW, bijv. Schuw. *Ter haagschou(w) uitzien.* — Ook in de Kempen, zie SCH.

HAAI, tus. Aai. *Haai, mijn huëd* (hoofd)! *Haai, da 's gerellig* (grouwelijk). — HAAI! HAAITATA! dient ook om hoenders weg te jagen.

HAAL *(houël)*, z. (v.) m. Heugel. — ZEGSW. : *Douë es den houël gehange*, daar is het huishouden ingericht. *Douë es 't goed inkome* (voor eene jonge vrouw, eenen jongen man) : *douë es den houël gehange.*

HAALZAAG *(houëlzeëg)*, z. v. Groote zaag eens plankenzagers.

HAAM, z. (o.) m.

HAAMDEKSEL, z. o. Lederen kap op den haam.

HAAMSPAAN *(haamspouën*, mv. *haamspouëne)*, z. v. Haamhout.

HAAMTREIT *(haamträät)*, z. v. Lederen oog des haams, waar de strenghaak in hangt.

HAAR *(houër)*, z. o.; in den zin van haarpijl v. SPREEKW. : *Douë es gau(w) in houër in de boter*, er scheelt licht iets aan. — ZEGSW. : *Oëp gin houër steke*, er niet nauw op aankomen. *Hum* (zich) *gin houër schille*, bijna niets schelen. *Het schilden hum gin houër, och da kind was euverreë* (overreden). — Ook in Kl.-Br.

HAAR *(houër)*, z. o. Verkenskwaal, daarin

bestaande, dat een bosje haar door het vleesch heen in de keelpijp wast. — Ook in Kl.-Br.

HAARBAND *(houërband)*, z. m. Het gedeelte eens peerdenpoots boven den hoef.

HAARKRUIN *(hoarkruin)*, z. m. HAARGETOUW (*haargeta*), z. o. Haar, zeker landbouwerstuig tot het scherpen der zeis. — Zie VAN DALE op HAAR, en SCH. op HAARGETOUW.

HAARVLOKKEN *(houërflokke)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben* : *houërflokte*, *hee gehouërflokt*. Uit *haarvlok*, haarvlecht. Met de haarvlechten trekken; in 't haar vliegen; afranselen. *Zet douë* (zij daar) *vörzichtig*, *och ze zullen oëch houërflokke*. — AFL. : *Houërflokking*. *In houërflokking meekrijge*.

HAAS *(hoas)*, z. m. SPREEKW. : *Zoeëlank den hoas lupt es ter um schiete* (Zoolang de haas loopt is hij te schieten), zoolang er eenige kans is, mag men den moed niet opgeven. — *Ge koëint wel innen hoas in 'nen troëmmel vange;* — *in koei kain wel 'nen hoas vange*, ongeloofelijke zaken gebeuren soms. — In de uitdrukking : *I schou*(*w*) *hoas*, een snaaksche, een zonderlinge kerel, is HAAS onz. — *Hoas* heet ook het gevleesd gebeente, dat de ribben onder de verkensborst aaneenhecht. — Ook in Kl.-Br.

HAATZAK *(hoatzak)*, z. m. Gehate persoon. *Vör in ander de kastanjen uit het vuur hoale*, *en dan oëp 't leste den hoatzak zijn*. — *In den hoatzak stouën; zijn äägen in den hoatzak zette*, in den haat staan, zich hatelijk maken.

HAGELAND, *z. o.* Streek tusschen Tienen en Diest. Zie de inleiding. — *De zjuus* (juge) *van 't Hageland,* een stok; zinspeling op HAGE, oud woord, dat bosch beteekent. Ook heeft de Hagelander van oudsher den naam gehad, zich licht van den stok te bedienen om zijn recht te handhaven.

HAI, tus. Aai. Drukt eenen plotselingen schrik of pijn uit. *Hai! wat doet der douë. Hai joĕng* (jongen) *ge doe mich pijn! Hai joĕ mä!* (Hai, jongen, mij!) — *Hai* dient ook, evenals *ks,* om honden aan te hitsen. *Hai! hai! ks! ks! Pakt hum, männeke!*

HAK, *z. v.* Houweel. Met de hak werken is HAKKEN, terwijl met elk ander snijtuig houwen KAPPEN heet. — De KARHAK (*käärhak*) is veel smaller en diende vroeger vooral om verzonken raders vrij te maken, alsook tot *karsteun.* Ruwe voerlieden gebruikten ze weleens om op onwillige peerden te slaan, waarvan HAKKEN ook de beteekenis heeft van ruwelijk slaan. *Hakt ter mär oĕp, joĕng* (jongen)! Van dit HAKKEN bestaat de samenstelling : AFHAKKEN, doodslaan. *Dij streek heet den naam, dat ter mièr as iënen afgehakt es.*

HAK, *z. v.* ZEGSW. : *Oĕp de hak drinke,* een laatste glas in haast en ten afscheid ledigen. Ook in Antw., zie SCH. — *Oĕp de hak koeëpe,* op schuld koopen. *As ter gin ouëden* (oorden) *en heet, drinkt ter mär oĕp de hak.*

HAK, bijv. *Ni hak valle,* niet bedeesd zijn, niet aarzelen. *Hijen en viel ni hak, ma(ar) hije gink*

rächt (recht) *nouë de zjandärme* (gendarmen), om zijne aanklacht te doen. *Hijen en zou ni hak valle vör iemand ongewass(ch)e de wouërhäd te zegge.* — Ook in de Kempen, zie SCH.

HAKAAT (˘ ¯), tus. Uitroep om katten weg te jagen. — AANM. : Men zegt ook KAAT, HAROEST, ROEST.

HAKSEL *(häksel)*, z. o. VERG. : *Zoeë na vaniën as häksel*, van kleeren gezegd.

HALEN *(hoale)*, bed. zw. ww., met *hebben*. Pres. *Ich hoal*, *gij hält*, *hijen hält*, *we hoale*, *gij hält*, *ze hoale*. Imp. *Hälde*. Deelw. *Gehäld*. — AANM. De *ä* in *hält*, *hälde*, *gehäld* klinkt ook als *ai*.

HALFBIER (¯ ˘), z. o. Zie BIER.

HALFDEUR (˘ ¯), z. v. Zie DEUR. — ZEGSW. *Van innen ezel euver in halfdeur geschete zijn*, een bastaard zijn. — Ook in Kl.-Br.

HALFGRAAN *(halfgrään*, ¯ ˘*)*, z. o. Masteluin.

HALFKEN, z. o. Zekere maat; de helft van eenen halven liter; ook *kapperke* genoemd.

HALFMAAN *(halfmouën*, ˘ ¯*)*, z. v. Eerste kwartier der maan.

HALFPAP (⏗ ¯), z. v. Brij, uit bier, melk en meel bereid.

HALFSLEET (¯ ¯ en ˘ ¯), bijv. Halfsleten. *Dij schoen zijn nog mär halfsleet.* — Ook in Kl.-Br.

HALS, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Uit den hals werke, bezig zijn*, uit alle macht werken, bezig zijn. Vergelijk DE BO op HALZEN. — *Iet den hals breke*, iets bederven. *Kliëre, boĕke,*

vruchte, biëste, zijn gezondheid enz. *den hals breke.* — Zie ook SCH.

HALSBREKERIJ, z. v. Gevaarlijke, halsbrekende zaak. *Da peädeloeëpen* (peerdenloopen) *es in rächte halsbrekerij.* — Ook in Kl.-Br.

HALSTER *(hälster)*, z. (m.) v. Halsriem.

HALSTER, z. o. Te Tienen graanmaat van dertig liters. Te Diest is het halster voor 't hardgraan (rogge, tarwe) kleiner en die voor de haver grooter. Het halster wordt verdeeld in twee MOLENVATEN (*meulevoate*). — AANM. : In plaats van HALSTER zegt men ook VAT. — Zie KIL.

HALTEN, onz. zw. ww., met *hebben : halte, hee gehalt. Halte bij iet,* niet voortgaan met iets. *Läk ich tiëker* (teeken) *doen, moëit de gijle säffes* (seffens) *halte bij* (met) *trekke.*

HALVELINGS, bijw. Half en half. Bij VAN DALE heet dit woord gewestelijk verouderd; in 't Hageland is 't nog jeugdig en frisch, evenals in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO. *Ich ha(d) 't zoeë halvelings gezien, halvelings gewoar gewo(r)de.*

HALVEN, bed. zw. ww., met *hebben : halfde, hee gehalfd.* In twee verdeelen, voor elk een deel. *I wärk halleve, In soëm gäld halleve.* Zie ook SCH.

HALVENDUIM (– ⏑ ´), z. m. Berd van eenen halven duim dikte. *Dij deurpaniële zijn mär halvenduim.*

HAND, z. v.; meerv. *han, hanne, haan;* verkl. *hänke.* — ZEGSW. : *Zijn hand kusse,* fig. : tevreden, dankbaar zijn. *Dätig* (dertig) *frang? As de gij ter*

twintig krijgt, moogt de gij oer hand kusse. Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO. — *Han en voet slouë*, teekens van groote verwondering geven. — *I maske, inne joëng oan de hand hämme*, met een meisken, eenen jongen vrijen. *Iet oan de hand hämme*; zich in eene moeilijke of zonderlinge omstandigheid bevinden (SCH.). — *Bij de hand*, in zulke richting als 't best voor de hand voegt. *Ge(e)ft de schoeëve länst* (langs) *dees zij, dat es bij mijn hand.* — *Tegen de hand* is het tegenovergestelde. — *Deur de hand gouën*, uitgegeven worden. *Ge moëit da gäld in dė spoarkas zetten, annes* (anders) *gouët het deur de hand.* — *Ter hand trekke*, ondernemen, uitvoeren om in zijn onderhoud te voorzien. *Wat trekt ter* (hij) *ter hand? Hijen es smed, schrijver*, enz. — *Uit de hand smijte, wörpe*, zich van iets ontdoen, met het bijdenkbeeld van: noode, met verlies. *Vör mijn huur te betoalen häm ich mijn beste koei moëiten uit de hand smijte.* — *Van der hand*, verwijderd. *Da 's nog wijd van der hand. Van dę hand gouën*, met bedrevenheid verricht worden. *Da schrijve gouët hum goed van de hand.* — *Iemand veur de hand hämme*, met iemand te doen hebben. *Dat ter mich veur de hand ha(d), hije zou wel wiëte, wat uur dat het es. Iet veur de hand hämme*, iets te doen hebben, voor iets staan. *Ich häm meleëve moeieläker zake veur de hand gehad.* — *I peäd vör twië han*, een peerd, dat voor pracht- en werkpeerd geschikt is; Fr. CHEVAL MIXTE.

HANDELEN, onz. zw. ww. met *hebben: han-*

delde, *hee gehandeld*. Zie SCH. Freq. van *handen*. Gelijken; geschikt om te gebruiken, om dienst te bewijzen. *Dije boek zou mich goed handele. Da getuig* (werktuig) *handelt mich. Zoeë i peäd* (peerd) *zou mich handele. Da poske* (postje) *zou mich gehandeld hämme. Gij zult mich wel handele*. Volgens DE JAGER (Freq.) zou dat freq. in dien zin niet bestaan; in 't Hag. is 't zeer gemeen.

HANDKORF, z. m. Soort van hoogen korf.

HANDSLAG, z. m. Voorloopige toewijzing op eenen koopdag. Ook te Lier, zie SCH. — Bij uitbreiding : het toekennen, aanwrijven van iets laakbaars. *Da masken* (meisken) *es bedrogen en ze geft X. den handslag*. — Bij KIL. ook *ondertrouw*.

HANDVELEN *(hanfele, ¯ ˘ ˘)*, onz. zw. ww., met *hebben : hanfelde, hee gehanfeld*. Van *hanfel* (handvol). Herhaaldelijk in de hand nemen, met het bijdenkbeeld van daardoor eenigszins te bederven. *Ge moĕit bij dij päzze* (perziken) *zoeë ni hanfele. Moes dije douë bij da kind hanfelt*. — VERG. : *Bij iet hanfele läk in kat bij in muis*. AFL. : *Verhanfele* (verhandvelen), zie SCH. hierop.

HANDWERKEN *(handwärke)*, bijv. Van *handwerk;* dat met de hand gewerkt is, van garen en lijnwaad gezegd, in tegenstelling van zulk, dat in fabrieken gemaakt wordt. *Hummes* (hemden) *van handwärke lijvaid*.

HANEKAM *(hoanekam)*, z. m. *Iemand den hoanekam bijte*, in zeker spel den overwonnene eenen beet op 't voorhoofd geven.

HANENMAN *(hoaneman)*, z. m. Liefhebber van hanen en hanengevechten.

HANGEN, bed. en onz. st. ww., met *hebben : honk, hee gehange.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Tuss(ch)en het hangen en 't wörge*, tamelijk slecht. *Hij vuëgt hum* (gedraagt zich) *zoeë al tusse 't hange en 't wörge.* — Met veel moeite. *I wärk tusse 't hangen en 't wörge gedouën krijge.* — *Het schap hankt hoeëg, hankt tege de zölder*, men is gierig op 't eten. — SPREEKW. : *Inne mins en es zeleëve ni te aad vö* (oud om) *te liëre, ma(ar) altijd te joĕnk vö te hange.* — ZEGSW. : *Ieverans zijnen tijd oan hange*, iets op stade doen. — Ook in Kl.-Br.

HANS, z. m. Gelubde volwassen beer (verken). — AANM. : Een jonge gelubde beer heet *bärg* (berg).

HAP, z. m. Zie VAN DALE. — Uitgesneden stuk. Ledige plaats, waar iets uitgesneden of uitgebeten is. *Moes* (Hoe) *da papier bij happe gesneën es.*

HAPS-SNAPS, bijw. In aller haast. *Hijen ha äffe* (had nauwelijks) *den tijd vör haps-snaps in beet boterham en innen dronk bier te neme.* — Ook in Kl.-Br. — Zie ook SCH. op HAPSNAP.

HARD *(hät)*, bijv. Zie VAN DALE. — VERG. : *Zoeë hät as inne stiën, as in kää* (kei), *as hout, as biën, as arduin, as in harnas.* — ZEGSW. : *Hät in zijne buik zijn, hät van afgank zijn*, houvast zijn. — Bijw. van versterking. *Hät dier* (zeer duur), *hät goeiekoeëp, hät hiët, hät kaad* (koud). — Zie ook KIL.

.... *Nu welic harde wel* ....
VAN MAERLANT, Rymb. V 886.

Dat heeft bedietnesse harde groot.
id. V 1684.

Dat was Jacoppe harde leet.
id. V 2504.

HARDEN, zie HERTEN.

HAROEST, tus. Zie HAKAAT.

HASPEL, z. m. ZEGSW. : *Oĕp den haspel spinne*, zonder eten blijven. *We eëte ten twälf ure; dij te louët komt, kain oĕp den haspel spinne. Da peäd* (peerd) *heet al dijen tijd mogen oĕp den haspel spinne.* — *Viezen haspel*, verwarde boel. — Ook in Kl.-Br.

HASTEL *(hästäl ˘ ¯)*, z. o. Hakmes. In W.-Vl. HAMMES, zie DE BO.

HAVER, z. v. ZEGSW. : *Lange haver*, slagen. *Da peäd* (peerd) *krijgt miër lange haver as kötte.* — Ook in Kl.-Br. — In W.-Vl. zegt men in dien zin : KORTE HAVER, zie DE BO. — *Haver hämme*, kittelig zijn. *Hedt der nog haver in oer knieë?*

HAVEREN, bed. zw. ww., met *hebben* : *haverde, hee gehaverd.* In zeker spel wijze van zoenen. Dit spel is waarschijnlijk hetzelfde als HAVER VERKOOPEN in W.-Vl., zie DE BO op HAVER.

HAVERSPINT, z. v.; verkl. *haverspinke.* Klein korfje, waarmede een peerdsrantsoen haver gemeten wordt. — AANM. : Dergelijk korfje dient ook om de wei uit den kaas te laten loopen, en heet dan *keësspint* (kaasspint).

HAVERESTOPPELEN, z. m., altijd mv.

Land, waar haver op gestaan heeft. *Ich gouën tärf in dij haverestoppele zouë.* — Ook in Kl.-Br.

HAVERESTOPPELENTERF *(haverestoppele-tärf)*, z. v. Tarwe op grond, waar 't jaar te voren haver gestaan heeft. *Dees jouër es de haverestop-peletärf beëter as de restärf* (tarwe na klaver). — Ook in Kl.-Br.

HAVERESTROO, z. o. SPREEKW. : *We zijn vör 't wärk gebore, läk de koei vör 't haverestroeë.*

HAVERUIS, z. m. Plant, die op de HERING, krodde, trekt, maar zachter van blad is.

HAZELAAR *(heëzeleër)*, z. m. ZEGSW. : *Den heëzeleëren oëp zijn*, verarmd zijn.

HAZESLAAP *(hoazesloup)*, z. m. Lichte slaap, bij KIL. : geveinsde slaap. *Gij hedt* (hebt) *inne rächten hoazesloup.* — In W.-Vl. HAZETUK, zie DE BO.

HEBBEN *(hämme)*, bed. onr. ww., met *hebben*. Pres. *Ich häm, ge hedt, hijen heet, we hämme, ge hedt, ze hämme.* Imp. *Ich ha, ge hadt, hijen ha, we ha, ge hadt, ze ha.* — *Hee gehad.* — ZEGSW. : *Iemand hämme*, iemand eene pert spelen. *Douë hämme ze mich oadig* (aardig) *gehad!* — *Iet oan oëch hämme*, de gewoonte hebben van iets te doen. *Lilleke* (leelijke) *manieren oan oëch hämme, oadige* (aardige, vreemde) *dingen oan oëch hämme.* — *Niks oan och um hämme* (Niets aan of om hebben), geene kleeren aan 't lijf hebben. — *Ter ni oan hämme* (klemtoon op *hämme*), de vergelijking er mede niet kunnen doorstaan. *Schrijve dat ter kain! innen avekouët*

(advocaat) *heet ter ni oan.* — *Zoeë en hedt de gij ni* wordt dikwijls ter versterking bijgevoegd in uitdrukkingen als : *Schriëve, dat ter dee, schriëft de gij ni, zoeë en hedt de gij ni.* — *Loeëpe, mijne lieve mins(ch), lupt der ni, zoeë en hedt der ni.* — *Het oĕp iet hämme,* zeer met iets ingenomen zijn. *De minsen hämme 't oĕp hum ni,* hij staat daar in geenen goeden reuk bij de menschen. *Hij en heet het ni oĕp 't liëre.* —VERG. : *Het oĕp iet hämme läk den hond oĕp de stäk* (stok). *Het vör iet hämme* wordt ook in denzelfden zin gebruikt, evenals in W.-Vl., zie DE BO. — *Willen hämme,* bedoelen, beweren. *Ge mänt* (meent) *dat de tärf zal oĕpslouë? Zoeë wil ich het ok hämme.* (DE BO.) — *Ieverans iet* of *niks tegen hämme,* zich al of niet tegen iets verzetten. *Ich häm ter niks tege, dat der goit, ma zijt vrug t'huis.* (DE BO.) — *Iet euver oĕch hämme,* zekere in 't oogvallende hoedanigheid bezitten. *Dije mins (ch) heet in vrindeläkhäd euver hum, dat het ni te zeggen en es. Dijen hee zoeë iet euver hum, dat mistroa* (mistrouwen) *doet.* — *Iet hämme van,* gelijkenis hebben met. *Da jungsken* (jongsken) *heet ewa van zijne peter.* (DE BO.) — *In 't huëd* (hoofd) *hämme,* trotsch zijn. *Dije koaloa(r)d hee het fel in 't huëd.* Zinneloos zijn. — *Iet in 't huëd hämme, in de kop hämme,* eene bekommering, eenen argwaan, eene misnoegdheid hebben. *Wa(t) mag ter wier* (weêr) *in zijne kop hämme? Hije lupt* (loopt) *douë och ter stoeëte* (stooten met de horens) *wilt,* hij is gestoord. — *'t Oĕp de bö (r) st hämme,* aan

de borst lijden. (DE BO). *'t In de kop hämme 't oëp de tan(den) hämme*, hoofdpijn, tandpijn hebben. — SPREEKW.: *Ni hämme doet därve.* — *Ha Hännekes kingere* (Hadden Hendrikskens kinderen) *eëte gehad, ze en weëre van honger ni gestorve*, antwoord op verschoonende veronderstellingen. — *Beëter hämmen as krijge*, beter reeds te bezitten dan te verwachten.

HECHT, z. m. Stijve, onbevallige persoon of beest. *Innen hecht van 'ne knächt* (knecht), *van in moad* (meid), *van i peäd* (peerd). *Stijven hecht! Stommen hecht* (domkop)!

HEEL *(hiël)*, z. o. *Inne man uit den hiële*, een man, die sterk van karakter is. *I kliëd uit den hiële*, een geheel kleed, in tegenstelling van: jak en rok. *Ze hee zeven, acht rokke, drij, vier jakken en twië kliëren uit den hiële.* — Ook in Kl.-Br.

HEET *(hiët)*, bijv. *Be de hiëte noil nouë* (Met de heete naald naaien), overhaastig naaien. — *Veur hiëte vure stouën*, zich in moeilijke, gevaarvolle omstandigheden bevinden. *Zou ich schrik hämme van tegen hum te schiete? Ich häm meleëve veur hiëter vure gestouën.* — *Douë was mich niks te hiët och te zwouër* (Er was mij niets te heet of te zwaar), geene moeilijkheid schrikte mij af. — *Hije lot* (laat) *alles ligge, wat te hiët och te zwouër es*, hij is een dief.

HEËT, z. m. Jongen, die de koeien hoedt; herder. *In da(t) pachthof zijn twië moaten* (meiden) *en innen heët.* — SAM.: *koeiheët, värkesheët.*

HEËNTEN *(heënte, heuënte)*, bijv. Zie HOREN-TEER.

HEFFEN *(höffe)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : höfte, hee gehöft.* — ZEGSW. : *Iemand onder zijn broek höffe, onder zijn wolk höffe,* iemand eenen schop geven.

HETSEL *(hätsel)*, z. m. Takkenbos. *Schoeënen hätsel,* soort van takkenbossen met twee banden en bestemd voor den handel. De *vuilen hätsel* of *strophätsel* heeft maar eenen band. — Zie KIL., die ook HEYT voor *heet* geeft, alsook HETSE en HEYTSE voor fakkel. — Zie mede SCH. op HEID-SEL en DE BO op HEETSEL. — SAM. : *Hätsel-mijt, hätselstäk* (hetselstok); *ophätsele,* in *hätsels* binden.

HEIDE *(hää)*, z. v. SPREEKW. : *Beëter t'huis as oĕp de hää,* beter bezitten dan af te wachten.

HEILIGE *(hellige)*, z. m. ZEGSW. : *Iëdat iederen hellige ze licht heet,* eer alle onkosten gedekt zijn. Zinspeling op de vereering der heiligen met voor hunne beelden licht te ontsteken.

HEILIGENDAG *(helligendag)*, z. m. ZEGSW. : *Zijnen helligendag van iet make,* iets op zijn gemak en met groote nauwkeurigheid doen. *Gij moĕit douë zoeë oeren helligendag ni va make vör da zoeë schoeën te schrijve.*

HEIS *(hääs)*, z. m. Hengsel. Zie SCH.

HEIVROUW *(häävrouw)*, z. v. Wervelwind. *Ziet de häävrouw inne kiër vliege.*

HEL *(häl)*, bijv. Genezen, hersteld van eene

ziekte. *Es oer moeike bekans häl?* — Bijw. Snel. *Goit mär häl oĕp.* (Ga maar snel op.)

HELFT *(hällicht)*, z. v. *Land ter hällicht labeure*, eens anders grond voor de helft der opbrengst bebouwen. Bij SCH. HALFEN. Zie DE BO op HALFWINNINGE.

HELPEN *(höllepe)*, bed. st. ww., met *hebben : hilp, holp, hee gehollepe. Iemand höllepe*, een einde maken aan hetgene hij doet. *Ich zal dije douë bediënen höllepe, be ze lawäät.* (Ik zal dien (kerel) daar aanstonds helpen, met zijn laweit.) *Oer voar zal oĕch säffes komen höllepe, be da vächte.* (Uw vader zal u aanstonds komen helpen met uw vechten.) — *Van bed oĕp stroeë höllepe*, van kwaad tot erger brengen. — *Iemand oĕp stroeë höllepe*, arm maken. — *Iemand uit de voeten höllepe*, iemand bedienen van iets, opdat hij kunne weggaan. — *Iet uit de voeten höllepe*, iets afmaken. — *Iemand in de grond höllepe*, van verdriet doen sterven.

HELVER *(hällever*, mv. *hälleves)*, z. m. Armvol. *De koei innen hällever klavere geëve. Hällever* staat voor *elver, ervel*, ERMVOL. — Zie ook SCH. op ARMVOL.

HEMDSBAND *(humsband)*, z. m. Hemdsbies, halsband aan een manshemd. In W.-Vl. HEMDEBAND en HIMDEBAND, zie DE BO.

HEN *(hin)*, z. v. ZEGSW. : *Douë loeëpe läk in hin bij in ää* (Daar loopen gelijk eene hen met eene ei), bekommerd heen en weêr loopen. *Gelijk de hinne sloupe gouën*, zoo vroeg slapen gaan als de

hennen.— *Verveëde hin*, vreesachtig vrouwmensch. Bij KIL. HANNE, HENNE, HINNE, verwijfde persoon.

HENEN, bijw. Met TE verbonden komt HENEN in vele samenstellingen met ww. voor, in den zin van omverre. Zie TEHENEN.

HENENAAN *(henenoan ˘ ˘ ¯)*, bijw. In evenredigheid met iets. *Hij wo(r)dt ärm, ma(ar) hij lee* (legt) *het ter genoeg henenoan. Hije lee het ter ni henenoan vör gäär(n)e gezien te wodde* (worden). *Hijen hee säffes gedouën be ze wärk, ma(ar) 't es ter henenoan.*

HENGSEL *(hängsel)*, z. o. Riemken, waarmede de vlegelknuppel aan den steel hangt. Riemken of koordeken, waarmede de zweep aan den steel hangt. Van den stam van 't ww. *hangen* met 't achterv. *sel.* — Bij KIL. HANGHSEL, HENGHSEL, band, waaraan het zweerd hangt; HANGHER, HANGHERKEN, stootdegen of ponjaard, hangende aan de heup.

HENGSEL *(hängsel)*, z. m. Daad van hengselen, afrossen. *Ze hämmen hum douë ewat hängsel meegegeëve.*

HENGSELEN *(hängsele)*, bed. zw. ww., met *hebben : hängselde, hee gehängseld.* Zweepen. *Ze voar zal hum hängselen, as ter da zal wiëte.* (Zijn vader zal hem zweepen, als hij dat zal weten.) Waarschijnlijk van *hangsel* of *hangseel*, volgens SCH. een help of bandelier. — SAM. : *Afhängsele, euverhängsele.* — Hunkeren. *Ich ha al lank gezien, dat ter hängselde vör oan dij päzze* (perziken) *te*

gerake. — Bij KIL. HENGELEN, AMBIRE VOLITANDO SIVE CURSITANDO. In Kl. B. HENSELEN. — Sluipen. *Hije kamp* (kwam) *stillekes bij d'ander meegehängseld.* — SAM. : *Afgehängseld kome, achternouëhängsele, deur-* (voorbijsluipen), *in-, uit-, terug-, vrum-, eweg-.*

HENGSTEN *(hingste)*, onz. zw. ww., met *hebben : hingste, hee gehingst. Be* (met) *in merren hingste*, eene merrie naar den hengst doen.

HENNEGAT *(hinnegat)*, z. v. Vreesachtige persoon. *Ah doe* (du) *hinnegat! van zoeë in hönke* (hondeken) *verveë(r)d zijn.* — Ook in Kl.-Br.

HENNEKEN *(hänneke)*, z. o. Hendriksken, Heintje. *Hänneken en Leske* (Lijsken), iedereen. *Iet tegen Hänneken en Leske vertelle. Bij Hänneken en Leske loeëpe.* — *Be Hänneke-t'huisblijve(n)s wagel* (wagen) *meegouën*, zegswijze om kinderen te paaien, die moeten te huis blijven. *Gij moogt meegouën be Hännekes-t'huisblijves wagel, en as den hove redt* (oven rijdt), *moogt de gij het* (*den*) *deksel drage.*

HENNEKOT *(hinnekot)*, z. v. Hoenderhok. — ZEGSW. : *Miëster zijn, boas zijn, oëp 't hinnekot, as den hoan ni t'huis en es; miëster zijn, moeë* (waar) *de bässem stouët*, geene meesterschap hebben. — Ook in Kl.-Br.

HENNELUIS *(hinneluis)*, z. v. Soort van vogelluis, Fr. RICIN DE LA POULE. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

HENNENDARM *(hinnendärm)*, z. m. Weligste soort van murik. — Ook in Kl.-Br.

HENNIG *(hännig)*, bijv. en bijw. Wakker, vlug. *In hännig vänke* (ventje). *Hännig oëp gouën, hännig oëp klappe*. Van *handig*, waarvan 't eene uitgebreide en gewijzigde beteekenis heeft.

HER *(häär)*, z. (v.) m. Gedeelte des hoofds, dat het onderste kaakbeen aan het bovenste hecht. — ZEGSW. : *Zijne mond uit den häär gape*, eigenlijk het onderkaakbeen uit het gewricht gapen. Fig. Van verveling uitermate geeuwen; met domme nieuwsgierigheid aankijken.

HER *(här)*, bijw. Zie VAN DALE. *Iet här oëp i nief doen, van häär doen*, iets opnieuw doen. *Ich häm de brief moëiten här oëp i nief schrijve*. Om aan te duiden, dat eene werking veel herhaald wordt, herhaalt men het ww. met *her* er voor. *Iet moëiten leëzen en härleëzen, iëdat de gij het verstouët. Vrouëgen en härvrouëge*. (Vragen en hervragen.) — Ook in Kl.-Br. In W.-Vl. is zulks nog algemeener, zie DE BO en ook KIL. — In sommige samenstellingen beteekent *her* een verplaatsen, een veranderen : *Härsmijte, härstouën* (herstaan), *härzitte*, enz.

HERAFBRANDEN *(härafbranne)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : brandden häraf, es härafgebrand*. Uit *afbranden* en *her* in den zin van opnieuw. *Da huis es flejouër* (verleden jaar) *afgebrand en nou* (nu) *es 't härafgebrand*. Dergelijke ww. zijn nog : *Härafbreke, härafbringe* (herafbrengen), *härafgiete, härafhoale* (herafhalen), *härafjage, härafkeure, häraf-krabbe, härafneme, härafschrijve*.

HERAKKEREN, bed. onsch. zw. ww., met

hebben : härakkerde, heet härakkerd. Uit *akkeren*, ploegen, en *her* in den zin van opnieuw. *Da land es twiië, drij kiëren härakkerd gewodde.* — Ook in Kl.-Br.

HERBOOGEN *(härbuëge)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härbuëgde, heet härbuëgd.* Uit *boogen* en *her* in den zin van verandering. *Dije stäk es zoeë stijf, dat de gij hum nie en koĕint härbuëge.*

HERDER, zie HEËT.

HERDOEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härdeed, heet härdouën.* Uit *doen* en *her* in den zin van verandering. Bewegen. *Mijne vinger es zoeë stijf, da 'ch* (dat ik) *hum nie en kain härdoen. Ich häm zoeë pijn mijnen rug, da 'ch mich nie en kain härdoen.* — *Härdoĕins!* (Klitsspel.) Opnieuw!

HERDOUWEN *(härdouä)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härdoude, heet härdoud.* Uit *douwen* en *her* in den zin van verandering. Door douwen eenen anderen vorm geven. *Dijen diëg* (deeg) *es zoeë stijf, dat de gij hum nie en koĕint härdouä.* Door douwen verplaatsen. *Dat de gij dije stiën nog i bekke kost härdouä.* (Zoo gij dien steen nog een beetje kondet herdouwen.) — Ook in Kl.-Br.

HERDRAAIEN *(herdrouë)*, bed. en onz. onsch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : härdrouëde, heet, es härdrouëd.* Uit *draaien* en *her* in den zin van verandering. Door draaien veranderen. *Zijne karwat* (cravate) *härdrouë. Iemand zij(n) gedacht härdrouë*, iemand van gedacht doen veranderen. — *Ge most*

oĕch i bekken härdrouë, ge moest u wat omkeeren. — *Dat de wind mär wou härdrouë!*

HERDRAGEN, bed. en onz. onsch. st. ww., met *hebben : härdroeg, heet härdrage*. Uit *dragen* en *her* in den zin van verandering. Door dragen verplaatsen. *In man(d) härdrage.*

HERDRIJVEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härdreef, heet härdreve*. Uit *drijven* en *her* in den zin van verandering. Door drijven verplaatsen. *Ge moogt dij koei(en) ni altijd oĕp dezälfste pläk louëte stouën, ge moĕit ze al ins härdrijve.*

HERFLEITEN *(härflääte)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härflätte, heet härflät*. Uit *fleiten*, overdragen, en *her* in den zin van opnieuw. Overdragen. *Wat ich oĕch hi(er) zeg, moogt de gij ni härfläte, zuë* (niet voortvertellen, hoort ge).

HERFRUTSELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härfrutselde, heet härfrutseld*. Uit *frutselen*, futselen, en *her* in den zin van verandering. Door frutselen veranderen. *As ich dat duivekot zal i bekken härfrutseld hämme* (hebben), *zal het hiël goed zijn.*

HERGAAN *(härgouën)*, onz. onsch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : härgink, heet, es härgouën*. Uit *gaan* en *här* in den zin van 1° Verandering. Door gaan zich verplaatsen. Eig. van personen of dieren gezegd. *Ge most i bekken härgouën; da moĕit hie schoeën gemakt wodde.* (Ge moest wat op zijde gaan; dat moet hier gekuischt worden.) *Da peäd* (peerd) *wilt ni härgouën.* Fig. van zaken. Bewegen. *Ich zag zijne kop ewat härgouën. Zijn hand doen här-*

gouën. Drij peëde (peerden) *koste dij käär nog ni doen härgouën.* — 2° Opnieuw. *Gijlen het ni te goei gegouën; härgoins!* (Gij hebt niet wel gegaan; opnieuw gegaan!)

HERGRAVEN, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : härgraafde, heet härgrave.* Uit *graven* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door graven verplaatsen. *Dat eäd moĕit inne kiër härgrave wodden, iëdat ter liëm van gemakt wodt.* (Die aarde moet eens omgegraven worden, eer er leem van gemaakt wordt.) — 2° Opnieuw. Nog eens graven. *Ich häm dije grond tot drij kiëre moĕiten härgrave; zoeë därf* (taai, zie DERF) *was ter.* — Ook in Kl.-Br.

HERHANGEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härhonk, heet härhange.* Uit *hangen* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door hangen verplaatsen. *Dij stringen hangen eëveräks; ge moëit ze härhange.* (Die strengen hangen averechts; ge moet ze verhangen.) — 2° Opnieuw. Nogmaals hangen. *Ich ha(d) dije kliëre douë afgenomen, en ge hedt ze wier* (hebt ze weer) *härhange.* — Ook in Kl.-Br.

HERHEFFEN *(härhöffe)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härhöfte, heet härhöft.* Uit *heffen* en *her* in den zin van verandering. Opheffen. *Innen oanveld* (een aanbeeld) *härhöffe.*

HERHEULEN, onz. zw. ww., met *hebben : härheulde, heet härheuld.* Uit *heulen*, zie dit w., en *her* in den zin van opnieuw. Een tweede maal heulen.

HERHOOIEN *(härhoeë)*, bed. onsch. zw. ww.,

met *hebben : härhoeëde, heet härhoeëd.* Uit *hooien* en *her* in den zin van verandering. Fig. Rustende personen in beweging stellen; te traag werkende lieden aanwakkeren. *Wärkvolk härhoeë.*

HERICHT *(¯ ˘), z.* m. Zie HORENTEER.

HERJAGEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härjoeg, heet härjaagd.* Uit *jagen* en *her* in den zin van verandering. Door jagen verplaatsen. *Lot dij biëste* (laat die beesten) *gerust, ge moogt ze zoeë ni gedurig härjage.*

HERKANSEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härkanste, heet härkanst.* Uit *kansen*, wagen, en *her* in den zin van opnieuw. Opnieuw beproeven.

HERKLEEDEN *(härklië)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härklidde, heet härklid.* Uit *kleeden* en *her* in den zin van verandering. Van kleeren veranderen.

HERKNUTSELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härknutselde, heet härknutseld.* Uit *knutselen* (zie dit w.) en *her*, in den zin van opnieuw. *Kämp härknutsele*, kemp opnieuw in knutsels, bussels binden. Fig. *Iemand härknutsele*, iemand behoorlijker kleeden; iemand zijne ongeschikte manieren afleeren.

HERKOEDEREN *(härkoĕidere)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härkoĕiderde, heet härkoĕiderd.* Uit *koederen* (zie dit w.) en *her* in den zin van verandering. Door koederen verplaatsen. *Wärkvolk härkoĕidere*, rustende of traag arbeidende werklieden tot vlijtigen arbeid aansporen. — SYN.

HERHOOIEN, HERKOEDEREN. Het laatste drukt meer een geweldgebruiken aan dan het eerste.

HERKOMEN, onz. onsch. onr. ww., met *zijn : härkamp, es härkome.* Uit *komen* en *her* in den zin van verandering. Bekomen. *As iemand koilik* (kwalijk) *gevallen es, lekt hum mär* (leg hem maar) *plat oëp de grond doal; hije zal gemääneläk säffes* (gemeenlijk seffens) *härkome. Oan dezen hof härkomt inne mins(ch) deu(r) den goeien reuk van de bloëme.* — In goeden toestand komen. *Dij koei es nog mär drij weken oëp de wää* (weide), *en ze es al hiël härkome,* begint al vleesch te krijgen.

HERLEGGEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härlede, heet härleed.* Uit *leggen* en *her* in den zin van verandering. Door leggen verplaatsen. *Geriëdschap härlegge. Inne zikken* (eenen zieke) *härlegge.* — Ook in Kl.-Br.

HERLICHTEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härlichtte, heet härlicht.* Uit *lichten,* heffen, en *her* in den zin van verandering. Door lichten verplaatsen. *Oer huëd ni koëinnen härlichte* (uw hoofd niet kunnen opheffen) *van de pijn.*

HERLIGGEN, onz. onsch. st. ww., met *hebben : härlag, heet härleëge.* Uit *liggen* en *her* in den zin van verandering. Op eene andere plaats gaan liggen. *In koei doen härligge. Härlikt i bekke, dan häm ich ok pläk.* (Lig wat op zijde, dan heb ik ook plaats.)

HERLOOPEN *(härloeëpe),* onz. onsch. st. ww., met *hebben* en *zijn : härliep, heet, es härloeëpe.* Uit

loopen en *her* in den zin van verandering. Op eene andere plaats loopen. *Bleft oĕp oer pläk stoin; ge härlupt gedurig.* (Blijft op uwe plaats staan; gij herloopt gedurig.) — *In koei härlupt*, wanneer zij opnieuw tochtig wordt, na sedert eenigen tijd besprongen geweest te zijn.

HERMODDELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härmoddelde, heet härmoddeld.* Uit *moddelen*, dooreenwerpen, en *her* in den zin van verandering. Door moddelen verplaatsen. *Ich ha(d) dij boeke froa* (fraai) *oĕp orde gezet, en nou zijn ze wier hiël* (weer heel) *härmoddeld.*

HERNIJ *(härnij, ˘ ¯)*, z. v. Bedrog in het spel. 't Fr. TRICHERIE. Staat voor HAARNIJ, HADERNIJ, en in betrekking met 't Hoogd. HADERN. *De härnij betuënt*, het bedrog blijkt.— Ook *houërzak* (haarzak).

HERPAKKEN, onz. en wed. onsch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : härpakte, heet, es härpakt.* Uit *pakken* en *her* in den zin van verandering. Hervatten. *Hijen es lank zikkeläk* (ziekelijk) *geweëst, ma nou begint ter te härpakke. Het grään stond mär gemään* (gemeen), *ma nou es 't i bekken* (beetje) *härpakt. Oĕch härpakke*, u hernemen, uwe woorden verbeteren of terugtrekken. *Hije loofde ze peäd dätig* (zijn peerd dertig) *napoleoms* (twintigfrankstukken), *ma hijen härpakten hum, en zee, dat het fiëtig* (veertig) *napoleoms most koste.*

HERPLAATSEN *(härplätse)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härplätste, heet härplätst.* Uit *plaatsen* en *her* in den zin van 1° Verandering.

Verplaatsen. *In toufel härplätse. Inne fonktinäär* (fonctionnaire) *härplätse.* — 2° Opnieuw, zie VAN DALE.

HERPLANTEN, zie HERSTALLEN.

HERRAMMELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben: härrammelde, heet härrammeld.* Uit *rammelen*, in 't wild praten, en *her* in den zin van opnieuw. In 't wild voortzeggen. *Al wat hie(r) verteld es, hee ze härrammeld.*

HERRES *(härres)*, bijw. Herwaarts, in tegenstelling van DERRES *(därres)*, derwaarts. *Härres en därres loeëpe.* — Ook in Br., zie SCH.

HERROEREN *(härrure)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härrude, heet härruud.* Uit *roeren* en *her*, in den zin van verandering. Verroeren. *Aäre vö te bruë mogen ni veul härruud wodde.* (Eieren, bestemd om uitgebroeid te worden, mogen niet veel verroerd worden.) *Hije mag hum ni härruren, och ze wiëten het.*

HERSCHIETEN, bed. en onz. onsch. st. ww., met *hebben* en *zijn : härschoot, heet, es härschote.* Uit *schieten* en *her* in den zin van 1° Verandering. Op eene andere plaats schieten. *Eär* (aarde) *härschiete. Al me bloed härschoot.* — 2° Opnieuw. *Ge hedt veur oeren* (uwen) *toer geschote : härschietes!* Ook scheidbaar : *schit här, schit van häär.*

HERSCHODDEREN, onz. onsch. zw. ww., met *zijn : härschodderd, es härschodderd.* Uit *schodderen*, freq. van schudden (zie het w.), en *her* in den zin van verandering. Door schodderen bewegen. *Ge moĕit*

da pozeläänewärk goed intasse, dat het ni en kain härschodderen, och het brekt. (Ge moet dat porseleinewerk goed intassen, opdat het niet kunne herschodderen, of het breekt.)

HERSCHOKKEN, onz. onsch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : härschokte, heet, es härschokt.* Uit *schokken* en *her* in den zin van verandering. Met eenen schok van plaats veranderen. *Douë härschokten iet in me biën.*

HERSCHUDDEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härschudde, heet härschud.* Uit *schudden* en *her* in den zin van verandering. Door schudden in eenen anderen toestand brengen. *In matras härschudde. Inne joĕng(en) härschudde,* heen en weer schudden.

HERSCHUIVEN, onz. en bed. onsch. st. ww., met *zijn* en *hebben : härschoof, es, heet härschove.* Uit *schuiven* en *her* in den zin van verandering. Verschuiven. *Härschuift ewat, dan kain hie(r) nog iemand zitte. Inne stoel härschuive.*

HERSJAMMELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härsjammelde, heet härsjammeld.* Uit *sjammelen* (zie dit w.) en *her* in den zin van verandering. Door verplaatsen verwarren. *Elke kiër, da ze mijn kamer schoeën make, leet alles härsjammeld.* (Elken keer, dat ze mijne kamer kuischen, ligt alles van zijne plaats.)

HERSMIJTEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härsmeet, heet härsmete.* Uit *smijten* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door smijten ver-

plaatsen. *Stroeë härsmijte. kliëren härsmijte.* — 2° Opnieuw. Nogmaals smijten. *Ge hedt veur oeren* (uwen) *toer gesmete, ge moĕit härsmijte.* In dezen zin is 't ook scheidbaar. *Smet* (smijt) *här.*

HERSPRINGEN, onz. onsch. st. ww., met *hebben : härsproĕnk, heet härsproĕnge.* Uit *springen* en *her* in den zin van 1° Verandering. Van plaats springen. *Ich widde gewoar, dat ter i biënken härsproĕnk.* (Ik werd gewaar, dat er een beenken versprong.) *Ha(d) ich ni ewat härsproĕnge, dan reed ter mich be ze peäd omväär* (met zijn peerd omverre). — 2° Opnieuw. Nogmaals springen. *Hije was den iëste* (eersten) *kiër in 't waiter gesproĕngen, en hije dist* (durfde) *ni mië(r) härspringe.*

HERSTAAN *(härstouën)*, onz. onsch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : härstond, heet, es härstouën.* Uit *staan* en *her* in den zin van 1° Verandering. Op eene andere plaats gaan staan. *Hije zou ginne* (geenen) *voet härstouën, al brakt de gij den hals euver hum.* — 2° Opnieuw. *Gouët inne kiër gau härstouën, moeë da 'ch oĕch gezet häm.* (Ga eens gauw herstaan, waar ik u gezet heb.)

HERSTALLEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härstalde, heet härstald.* Uit *stallen* en *her* in den zin van verandering. In eenen anderen stal zetten. *Summigte koei verslächten, as ze härstald wodde.* (Sommige koeien verslechten, als ze herstald worden.) — Spreekw. : *In a biëst* (een oud beest) *wilt ni härstald wodde* (worden); *innen a boeëm* (een oude boom) *wilt nimië* (niet meer) *här-*

plant wodde, fig. voor : Eenen ouden persoon is 't niet goed te verhuizen.

HERSTEKEN *(härsteke, härsteëke)*, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härstak, heet härsteke, härsteëke.* Uit *steken* en *her* in den zin van 1° Verandering. Op eene andere plaats steken. *Stroeë, hoeë*, enz. *härsteke.* — 2° Opnieuw. Zie VAN DALE. — Ook in Kl.-Br.

HERSTEN *(häste)*, bed. zw. ww., met *hebben : hästte, hee gehäst.* Van *herst* (*häst*), hars. Met hars bestrijken. *Ich kain da(t) van mijn han(den) ni krijge; 't es al weët* (als ware 't) *het ter oan gehäst was.* — SAM. : *Oaniënhäste, inhäste.*

HERSTOOTEN *(härstoeëte)*, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härstiet, heet härstoeëte.* Uit *stooten* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door stooten verplaatsen. *I stuk hout, inne stiën, inne kruiwagel*, enz. *härstoeëte.* — 2° Opnieuw. Nog eens stooten. *Nog inne kiër gelijk härstoeëte!* (Nog eens gelijk opnieuw gestooten !)

HERT *(hät)*, z. o. ZEGSW. : *Van oer hät inne stiën make* (Van uw hert eenen steen maken), het eigen gevoel bedwingen. *Makt van oer hät inne stiën, en doet het vör mijnentwil.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Tegen oer hät*, tegen uwen dank. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — ZEGSW. : *Iet euver oer hät koëinne krijge*, tot iets besluiten (VAN DALE) ; iets kunnen nutten. *Da stukske vloa* (vlade) *zult de gij nog wel koëinnen euver oer hät krijge.* — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Oer hät te*

bäste vrieëze (Uw hert te bersten vreezen), doodelijk bevreesd zijn. — ZEGSW. : *Hät um hät gouën*, geweldig toegaan. *Met de nötste keus zal het hät um hät gouën*, in den naasten keus zal er hevig gestreden worden. — ZEGSW. : *Fla oan oer hät zijn* (Flauw aan uw hert zijn), een gevoel van flauwte aan de maag hebben. — De opening der maag heet bij KIL. HERT. — *Hät* is ook het geplooid deel eens manshemds, dat voor de borst komt. — Ook in Kl.-Br.

HERTASSEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härtaste, heet härtast*. Uit *tassen* en *her* in den zin van verandering. Op eene andere plaats tassen. *Stroeë härtasse*. — Ook in Kl.-Br.

HERTELIJK *(hätteläk)*, bijv. en bijw. Krachtig, smakelijk, zie HERTEN.

HERTEN *(hätte)*, bed. zw. ww., met *hebben : hätte, hee gehät*. Harden. *Innen hoven hätte* (Eenen bakoven harden), eenen nieuwen leemen of kareelen oven hard maken, met er minstens vier en twintig uren lang een hevig vuur in te stoken. — *Oĕch hätte*, u versterken met krachtig voedsel. *Nou hämme we os gehät; nou koĕinne wij 't wier innen toer stouën*. (Nu hebben wij ons gehert; nu kunnen wij 't weer eene wijl uithouden.) — AANM. : In dezen zin zegt men ook *oĕphätte*. — Van dit HERTEN heeft men HERTELIJK (*hätteläk*), voedzaam. *In hätteläke soep. Boeënen es in hätteläk eëte. Innen hätteläke mins*, een mensch, die smakelijk kan eten. — *Hätteläk eëte koĕinne*, smakelijk

eten kunnen.—Ook in Kl.-Br.—Bij KIL. HERDEN, 't vee weiden; 't zijn voedsel laten nemen. HERDT, HERDEMAN, herder. HERDE, kudde. HERD, krachtig, sterk.

HERTPIJNELIJK *(hätpijneläk)*, bijv. en bijw. Hertgrievend. *'t Was hätpijneläk um* (om te) *zien. Hätpijneläk klage.*

HERTREKKEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härtrok, heet härtrokke.* Uit *trekken* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door trekken bewegen. *In käär* (eene kaar) *härtrekke. In kist härtrekke.* — *Oĕch härtrekke*, u verroeren; beginnen te werken of harder te werken; naar eene vrouw uitzien. *Hijen hiel(d) hum zoeë koes, dat ter hum ni en dist* (durfde) *härtrekke. Dije luie schälm* (schelm) *en wilt hum mär ni härtrekke.*

HERVOEREN *(härvure)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härvude, heet härvuud.* Uit *voeren* en *her* in den zin van verandering. Door voeren verplaatsen. *Vör da land gelijk te make, zoue ter wel honderd käären eär* (karren aarde) *moĕiten härvuud wodde.*

HERWERPEN *(härwörpe)*, bed. onsch. st. ww., met *hebben : härworp, heet härworpe.* Uit *werpen* en *her* in den zin van 1° Verandering. Door werpen verplaatsen. *Hout, stiënen härwörpe.*— 2° Opnieuw. Nog eens werpen. *Oere wörp dint ni : härwörpes!* (Uw worp dient niet : ge moet herwerpen!) — Zie KIL.

HERWIGGELEN, onz. onsch. zw. ww., met

hebben : härwiggelde, heet härwiggeld. Uit *wiggelen* en *her* in den zin van verandering. Versterking van wiggelen. *Mich docht, da 'ch dije stroĕk zag härwiggele.* (Mij docht, dat ik dien struik zag bewegen.)

HERZETTEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : härzette, heet härzet.* Uit *zetten* en *her* in den zin van 1° Verandering. Verplaatsen. *Meubels härzette. Ge most oĕch ewat härzetten : ich zou hie(r) moĕite schoeën make.* — 2° Opnieuw. Zie VAN DALE.

HERZITTEN, onz. onsch. st. ww., met *hebben : härzat, heet härzeëte.* Uit *zitten* en *her* in den zin van 1° Verandering. Op eene andere plaats gaan zitten. *Härzit i bekke, dan kain ich hie(r) ok tussche.* — 2° Opnieuw. *Goit mär oĕp oer a pläk härzitte.* (Ga maar op uwe oude plaats terugzitten.)

HESEL, z. m. Heefdeeg, zuurdeeg; in W.-Vl. HIJSEL, zie DE BO. — Fig. Uitwerpsel van menschen.

HEUËN, z. m. *Zie* HOREN.

HEUËNTE, bijv. *Zie* HORENTEER.

HEUKBERD *(heukbäd)*, z. o. Uit *heuk*, misslag bij eenen worp in 't kegelspel, zie SCH., en *berd*. Berd vooraan op eene kegelbaan.

HEUKEL, z. m. Hoopje gras, dat gehooid wordt. *Zie* OPPER.

HEUKELEN, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : heukelde, hee geheukeld.* Uit *heukel (*zie dit

w.). Gras, dat nog niet gansch gehooid is, in heukels zetten. *'t Es tijd vör gouën te heukele. Toemouët* (toemaat) *heukele.* — In 't land van Aalst HUIKELEN, zie SCH.

HEUL, z. m. Daad van heulen (zie dit w.). *Ich häm den heul*, 't is aan mij om te heulen. — Personen, die bijeengeheuld zijn. *Den ïësten heul schit op*, de eerste partij beginne te schieten. *Ich zijn van de lesten heul, den äksten* (achtersten) *heul.* — Fig. Bende personen van min of meer slechte faam. *In dat huis komt innen heul bediën.* — Zie SCH. Bij KIL. T' SAMENHEULEN, bijeenkomen in bende.

HEULEN, onz. zw. ww., met *hebben : heulde, hee geheuld.* Iets doen om te zien, wie in het spel de eerste is of wie deel maakt van de eerste of laatste partij. *We zullen heule, wie bediën es.* Van daar *härheule* (herheulen), opnieuw heulen; *bediën heule* (bijeenheulen) : *wij onder ozze gedrije zijn bediëngeheuld; deuriënheule* (dooreenheulen), door elkander heulen : *de pijlę goed deuriënheule.* — Bij KIL. loten, kavelen.

HEULEN, bed. zw. ww., met *hebben : heulde, hee geheuld.* Hol maken. *Kloëmpen heule; inne pöt* (put) *heule.* — Vandaar *heuling*, uitgegraven onderaardsche weg, Fr. TUNNEL. — Bij KIL. HEULTE, HOLTE; HEULEN, HOLEN, uithollen.

HEULING, z. v., zie HEULEN.

HEUVELAAR, HOPPELAAR *(heuveleër, hoppeleër)*, z. m. Aardappelsoort met witte purpergestreepte schil en vleesch.

HIERHEEN *(hiehender, hiehene, hiehenes,* ˊ – ˘*)*, bijw. Herwaarts, in tegenstelling van DAARHEEN, (zie dit w.) *Dan lupt de gij hiehender, dan douëhender.*

HIJA, tus. Roep om de hennen te verjagen.

HIKKEDEKLIK, bijw. Dit woord drukt eene gedurige herhaling uit. *Hijen es hikkedeklik zat. Da 's hikkedeklik te doen.* — Zelfst. wordt het gebruikt in : *alle hikkedeklikke. Joëng(en), oer* (uwe) *broek es alle hikkedeklikke vaniën.*

HINGER, bijw. Ginds. *Ze komen hinger oan.* — SAM. : *Hingerachter, hingerbove, hingerhene, hingeronder, hingerveur, hingerwijd. Hinger en hij,* ginds en hier, hier en daar. *Da grään stouët dun : hinger en hij stouët mär i spi(e)rke.* — Zie GINDER.

HINNEGAT, z. o. HINNEKONT, z. v. Zeer vervaarde persoon. *Ah, doe hinnegat! zijt de gij van dat hönke* (hondeken) *verveë(r)d.* — Ook in Kl.-Br.

HINNEKOT, z. o. Hoenderhok. — ZEGSW. : *Miëster zijn oëp 't hinnekot, as den hoan nie thuis en es,* niets te zeggen hebben. — Ook in Kl.-Br.

HOBBEL-SJOBBEL, HOBBELE-SJOBBELE, bijw. Verward en hobbelig. Versterking van hobbel(ig). *Kliëren hobbel-sjobbel in de kist wörpe. Schoeëven hobbel-sjobbel oëp innen hoeëp wörpe.* — Ook in Br. en in Antw., zie SCH. op HOBBELDESOBBEL.

HODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : hodderde, hee gehodderd.* Freq. van *hotten.* Aanhoudend stooten, met het bijdenkbeeld van dof gerucht maken. *Wie hoddert douë oan de deur gedurig? Dij käär* (die kar) *hoddert en schoddert gerellig oëp dije*

stiëwäg (steenweg). *Wa zit de gij douë oĕp de zölder te hodderen en te boddere!* — Zie HOTEREN en DE JAGER, freq. op HODDEREN.

HODDERKLABODDER, bijw. Hotsend en botsend. *Hodderklabodder van de trappe valle.* — Z. m. *Dije viel douë innen hodderklabodder.* — Raadsel. *Hodderklabodder liep euver de zolder met ze bakkes vol mins(ch)evliës(ch).* (Een klomp). — Zie VAN DALE op HOLDERDEBOLDER.

HOECH, HOECHTOECH *(hoĕch, hoĕchtoĕch)*, tus. Doffe zucht bij 't geven eens geweldigen slags.

HOECHTEN, HOECHTOECHEN *(hoĕchte, hoĕchtoĕche)*, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : hoĕchtte, hoĕchtoĕchte; hee gehoĕcht, gehoĕchtoĕcht.* Uit het tus. *hoech, hoechtoech.* Geweldig slaan. *Ter färm oĕp hoĕchte, hoĕchtoĕche. Iemand oĕp de kop hoĕchte.* — Fig. wordt HOECHTEN ook gebruikt voor wegjagen. *Ich zal dijen hoĕchte, dat ter nog hie(r) komt* (kome).

HOED, z. m., mv. *hoeis, hoeies.*

HOEF *(hoĕf)*, tus. Uitroep van smert door hitte veroorzaakt; oef. *Hoĕf, da 's hiët!* — HOEFHEET *(hoĕfhiët)*, uitroep om te waarschuwen tegen iets, dat heet is, vooral in 't blindemannetjesspel.

HOEI, HOEI-OEI-OEI, tus. Uitroep van afschuw, verwondering. Roep om de koeien doen voort te gaan.

HOEISE, tus. Uitroep van pijn.

HOEK, z. m. Zie VAN DALE. — *Länst hoĕken en kante, oan hoĕken en kante,* in 't verborgen. *Dije joĕng(en) lupt bij da maske länst hoĕken en kante,* (die

jongen loopt bij dat meisken in 't verborgen,) hij durft of wil er in 't openbaar niet mede vrijen. — *Van hoěke tot kante*, langst alle zijden. *Iemand van hoěke tot kante zuke* (zoeken). Ook in W.-Vl., zie DE BO. — Einde. *Doué en komt ginnen hoěk oan zij(n) babbele.* — *Oěp den hoěk zijn*, gedaan hebben. *Bed iemand oěp den hoěk zijn*, zijne zaken met iemand vereffend hebben. *Met iet oěp den hoěk zijn*, iets ten einde gebracht hebben. *Wijd den hoěk um zijn*, nagenoeg ten einde zijn van zijn fortuin of van zijn leven. — In 't kegelspel de kegel, die op een der hoeken staat, en in 't bijzonder op den voorsten hoek. *Den hoěk, den rächten* (rechten) *hoěk, de slinken hoěk.* — *Hoěk! hoěk!* zeker kinderspel.

HOELIE *(hoěile)*, z. v. Steenkool. (Zie KIL. en SCH.) — SAM. : *hoěilebak*, bak om steenkool in te doen ; *hoěilekäär*, kar om steenkool te vervoeren ; *hoěilekelder; hoěilekot*, plaats waar de steenkool verborgen wordt ; *hoěilekuil*, steenkoolmijn ; *hoěilemagazijn, hoěilevuur.*

HOER, z. v. SPREEKW. : *As de hoere kijve, kome de baken uit*, als de plichtigen twisten, komt het kwaad aan den dag.

HOEREKIND, z. o. ZEGSW. : *Miër geluk hämmen as in hoerekind*, veel voorspoed hebben. — Ook in Kl.-Br.

HOETEL, z. m. Stam van 't ww. hoetelen. Verdachte zaak. *Moeë* (waar) *leëve dij minse van?* — *Joa, dat es innen hoetel, moeë niemand hum uit en verstouët* (verstaat). — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL.

HOETEL-WERCK, prullewerk; HOETEL-VOLCKSKEN, schuim, grauw; HOETELER, sukkelaar in zijnen stiel, deugniet; HOETELER, SOETELER, kroeghouder; die met de geringste zaken winst wil doen; HOETELEN, SOETELEN, winst zoeken in de laagste zaken.

HOEZES, tus. Zie JOEZES.

HOFKOORD *(hofkoor, hofkouër)*, *z.* v. Koord der hoveniers. — Ook in Kl.-Br.

HOFPOOT, *z.* v. Roode wortel, in den hof gekweekt, in tegenstelling der gele *veldpoeët*.

HOKKETOK, tus. Klanknabootsing van het schokken, dat sommige voorwerpen doen, zooals een stoel, die heen en weer geschud wordt, een rijtuig op eenen hobbeligen weg, eene wieg in beweging op eenen oneffen vloer, enz. *Dij wieg gouët altijd mär hokketok, hokketok.* — *Z.* m. Daad van hokketokken. *Dijen hokketok altijd! Inne stoel es ter säffes be* (seffens mee) *kapot.*

HOKKETOKKEN, HOKKESCHOKKEN *(hokkesjokke)*, onz. zw. ww., met *hebben : hokketokte, hokkesjokte, hee gehokketokt, gehokkesjokt.* Hossebossen. *Dij wieg hokketokt te veul oëp dijen ongelijke grond. Inne stoel kapot hokketokke.* Liedje bij 't hokketokken van een kind op eenen stoel :

Hokketoke grieze (grieven ?) *!*
De möldes (molders, molenaars) *zijn de dieve.*
De koeke, dij ze bakke,
Dij steële ze uit de zakke;
Ze zegge, dat 't gelogen es :
Ze steële 't ië 't gemoalen es.

Men hoort ook de variant :

Hokketokke dieze, enz. en *Hotse-botse grieze*, enz.

— Ook in Antw. en de Kempen, zie SCH.

HOLEERS *(holeäs*, ´ ‾ ‾*)*, z. v. Schongel. *In de holeäs zitte.* — Aanm. : Men zegt ook bij plaatsen *rijzjok*.

HOLEERZEN *(holeäze*, ´ ‾ ˘*)*, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : holeäsde*, *hee geholeäsd*. Schongelen. Ook met tweeën iemand opnemen, met de voeten en onder de armen, en aldus heen en weer schongelen — Fig. *Iemand holeäze*, iemand aan de deur zetten. — Aanm. : Men zegt op sommige plaatsen *rijzjokken;* zie dit woord.

HOLVOREN, bed. zw. ww., met *hebben : holvode*, *hee geholvood*. Wijze van ploegen, daarin bestaande, dat men langs beide zijden van den aanscheut (de beide rugvoren) twee voren bijrijdt, de laatsten dezer twee uitgraaft en de uitgegraven schuppen aarde op het geploegde rechtzet, waarna men de twee laatste voren langs beide zijden bijploegt.

HOMME *(hoĕmme)*, tus. Van *om*. Uitroep om vee doen om te staan.

HOMPEN *(hoĕmpe)*, bed. zw. ww., met *hebben : hoĕmpte*, *hee gehoĕmpt*. Eenen klomp afsnijden. *Moes* (hoe) *zit de gij douë oan da broeëd te hoĕmpe! Dije zäl ter wel deur hoĕmpe.* — Sam. : *Afhoĕmpe*, *deurhoĕmpe*. — Zie ook KIL. — Ook in Kl.-Br.

HOND, z. m. Zegsw. : *Doen läk den hond*, *dije schriëft*, *iëdat ter geslagen es*, (doen gelijk de hond,

die schreeuwt, eer hij geslagen is,) klagen eer er nood zij. — *Van 't hönke* (hondeken) *gebetę zijn*, bedronken zijn. — *Twië hon oan ië biën*, (twee honden aan één been,) twee personen, die op dezelfde zaak luimen. — Ook in Kl.-Br. — Zegsw. : *Gedouën zijn, iëdat den hond zijn oeëre geschud heet*, spoedig gedaan zijn. — *Douë stouën läk in hönke, da geveesten heet, läk i peäd* (peerd), *da zijn käär* (kar) *umgeworpen heet*, bedremmeld zijn. — *Ieverans zoeëveul va wiëten as in hönke, da geveesten heet, as i peäd, da zijn käär umgeworpen heet*, onverschillig blijven voor 't geen men misdaan heeft. — *Douë zal zeleëve kat och hond hene basse*, daar zal nooit iemand van gewagen. — *Be* (met) *den hond meëten en de steät* (steert) *toegeëve*, ruime maat geven. — *Ieverans kome läk innen hond in i kegelspel*, ergens ten onpas kome. — *Dije bij den hond slopt* (slaapt), *krijgt er vloeë* (vlooien) *van*, men neemt licht gewoonten aan van lieden, waar men veel mede omgaat. — *Vör iet zijn läk den hond vör de stäk*, afkeer van iets hebben. — *I weër* (een weder) *vör ginnen hond deur te jage*, allerslechtst weer. — *Hönke* (hondeken), troetelnaam eens kinds. Ook naam eener bloem, mede *lièvemölke* (leeuwenmuiltje) genoemd. Zie ook KIL. en SCH.

HONDSDRAB, *z. m.* Eigenlijk de draf eens honds, maar fig. gebruikt voor : trippelende gang. *Den hondsdrab gouën*. — In Kl.-Br. HONDENDRAF; in W.-Vl. HONDEDRAF, zie DE BO.

HONDSFILETTER, *z. v.* Reukeloos viooltje.

HONDSIG, HONDSCH, bijv. Vrekkig in 't loonen. *I goed drinkgäld* (drinkgeld) *geëve, vör ni hondsig te schijne.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

HONDSKOT, z. o. Hooge hoed, ook buis geheeten. — In W.-Vl. HONDEKOT, zie DE BO.

HONDSLANTEERN *(hondslanteän)*, z. v. Priegelstok. *Iemand be* (met) *de hondslanteän hoale* (halen). *Iemand be de hondslanteän uitlichte*, iemand met stokslagen aan de deur zetten.

HONDSNEUS, z. m. *Innen hondsneus hämme* (hebben), iets verborgens kunnen ontdekken. *Gij moeït innen hondsneus hämme vör te wiëte, wa koate dat ich in mijn hand häm.* (Gij moet eenen hondsneus hebben om te weten, wat kaarten ik in de hand heb.) — Ook in Kl.-Br.

HONDSVLOEK, z. m. Basterdvloek.

HONDSVOT, z. v. (mv. *hondsvodde*). Zie VAN DALE. — Iets gerings. *Da kliëd es mär in hondsvod tegen 't mijn. Jan schrijft goed, ma hijen es mär in hondsvod tege Pro.*

HONGER, z. m. ZEGSW. : *Groeëten honger en hee gin saus vandoen.* — *Ich zou deur in schup bijte van honger; scheël van honger, graad* (grauw) *van honger zijn; honger hämme läk i peäd*, overgrooten honger hebben. — SPREEKW. : *Trouä verslouët honger en döst.* (Trouwen verslaat honger en dorst). — *Honger en hee gin oeëre.* (Honger heeft geene ooren.)

HONKEPONK, z. m. Hinkepink.

HONKEPONKEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *honkeponkte, hee gehonkeponkt.* Hinkepinken.

HONZING, z. v. Handgreep van eenen zweepsteel. *De honzing van in klätsuër.*

HOOFD *(huëd;* mv. *huës;* verkl. *huëke)*, HOOFDSTUK (*huëdstuk*), z. o. Dwarssponde eener kar. Deel eens kruiwagens, dat van den bodem boven het rad omhoog rijst. — SAM. : *Käärhuëd, kruiwagelhuëd.* — Ook in Kl.-Br.

HOOFDBED *(huëbed)*, z. o., HOOFDPAND (*huëpand*), HOOFDVOORDEL (*huëveuël, -veuëdel*), z. m. Onderste of bovenste dwarsbed of -pand van eenen akker. — SAM. : *Huëbedrug, huëpandrug, huëbedvoor, huëpandvoor.*

HOOFDSTUK *(huëdstuk)*, z. o. Voorste stuk eener katoenen vrouwenmuts of koof. Dwarssponde eener kar, zie HOOFD.

HOOFDVRUCHTIG *(huëdvruchtig)*, bijv. Licht dronken.

HOOG *(hoeëg)*, bijv. VERG. : *Zoeë hoeëg as de locht* (lucht), *as de kerkentore, as in huis, as inne boeëm.* — ZEGSW. : *Het hoeëg hämme*, trotsch zijn. *Ze heet het hoeëg bij* (met) *heur nief kornet, bij heur rijke matant.* — Ook in Kl.-Br.

HOOG *(huëg)*, z. v. Opbod na den palmslag in veilingen.

HOOGEN *(huëge)*, onz. zw. ww., met *hebben : huëgde, hee gehuëgd.* Hoogen zetten, zie HOOG. Meest gebruikt in de samenstelling *afhuëge.* — Aanaarden. *Dij pättätte zijn groeët genoeg vör te huëge.* (Die aardappels zijn groot genoeg om gehoogd, aangeaard, te worden.)

HOOIEN *(hoeë)*, onz. zw. ww., met *hebben : hoeëde, hee gehoeëd.* Zie VAN DALE. — Bed. in fig. zin gebruikt : wegjagen. *Dat dije lorias nog ins hie(r) komt, ich zal hum hoeë.*

HOOP, z. v. Spreekw. : *Zoeë lank ter leëven es, es ter hoop.* — Woordspeling. *Zonder hoop* (heup) *viel de broek van 't gat.*

HOOP *(hoeëp,* genit. *hups)*, z. m. Stapel. Zie VAN DALE. *Van dij pätätte komt veul hups,* die aardappels geven eene groote opbrengst. — *Hoeëp en al,* ten hoogste genomen. *Oĕp dije bogaid zijn hoeëp en al feftig zakken appele.* (Op dien boogaard zijn hoogstens vijftig zakken appelen.)

HOOPEN *(huëpe)*, onz. zw. ww., met *hebben : hupte, hee gehupt.* Hoop bijbrengen. *De heuveleës* (heuvelaars) *zijn goei pätätte va smaak, ma ze 'n huëpe ni.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede KIL.

HOOSKEN *(höske)*, z. o. Altijd in 't meerv. *höskes.* Klaverzaad nog in zijn kathulsel, maar reeds van 't stroo gedorscht en gewand.

HOP, z. (v.) m. Zekere plant.

HOP *(hoĕp)*, z. (m.) v. Zekere vogel. Fig. Morsige persoon. *Zoeë in vuil, stinkende hoĕp!* — Ook in Kl.-Br.

HOP *(hop, hoĕp)*, tus. Op! Voorwaarts!

HOPPEL, bijv. Geplakt, vooral wit en zwart. *In hoppel koei.* — Zie KIL. — *Hoppel grään,* graan dat met hoopjes staat. — Fig. *Hoppel staan, zitte,* een ongunstig uitzien hebben. *Joĕng(en), begint oĕch te vuëge; oer zake stouën al hoppel genoeg.*

HOPPELAAR *(hoppeleër)*, z. m. Soort van purpergestreepten aardappel. *Zie* HEUVELAAR.

HOPPELEKOP, HOPPELEKOPPELE, bijw. Hals over kop. *Hoppelekop den trap afvalle, de deur uitvliege.*

HORA, z. m. Volop ruzie, gekijf. *'t Zal hora zijn, as de gij zult t' huis kome, männeke.* Zinspeling op de HORA (vroeger : studentengebeden in kloosters) ZINGEN, wat licht luidruchtig gebeurde.

HOREN, z. m. Schoenhoorntje. Ook in W.-Vl.; zie DE BO.— Tuig dat voor en achter op de karre gezet wordt. (Zie SCH.) — ZEGSW. : *De melk trekt in de hore(n)s*, de koe neemt af in 't melkgeven. — *Iemand oëp de hore(n)s geëve*, duchtig berispen, kastijden. — Fig. Groote domme persoon. *Ziet dijen hore douë ins stoin gape.* — AANM. : In dezen zin ook HEUËN. — Kinderspeeltuig van ineengedraaide schors, aan eene schorsen *fop* (zie dit w.) bevestigd, in Kl.-Br. NEPPEN. — Schorsen of houten buis om bij ketelmuziek op te *toeten.* — VERG. : *Zoeë druëg as hore.* — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft HOREN-DROOGHE, HOREN-HERD.

HORENBLAZER *(horeblouëzer)*, z. m. VERG. : *I gezicht hämme läk innen horeblouëzer*, een opgezwollen aanzicht hebben.

HORENGEBLAAS *(horegeblouës)*, z. o. Groot getier. *Dan kamp Piëke nog horegeblouës make.* (Dan kwam Peerken nog razen en schreeuwen.)

HORENTEREN *(heuënte, heënte)*, bijv. Van steenbeuk, jokboom, Fr. CHARME, Eng. THE HORN-

BEAM, OR HARDBEAM TREE; zie SCH. op HORENTEER. *In heuënten haag. Innen heënte vleugel* (vlegel). — In W.-Vl. HERNTE, HEERNTE, zie DE BO.

HORT *(hot)*, z. (m.) v. Poos (VAN DALE). *In hot vächte*, eene vechtpartij doen.

HORZEL *(hözzel)*, z. m. Toorn. *In zijnen hözzel schiete*, gram worden. — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. HORSELINGHE, horzel, krankzinnigheid, woede, krakeel.

HOT, z. v. Draagkorf. Zie VAN DALE. — Fig.: Rug. *Zit oĕp mijn hot.* — ZEGSW.: *Oer* (uwe) *hot vol krijge, vol sleëg* (slaag) *krijge.*

HOTERACHTIG *(hoterächtig)*, bijv. Waggelachtig. *Dij toufel* (tafel) *es fel hoterächtig.*

HOTEREN, onz. zw. ww., met *hebben : hoterde, hee gehoterd.* Freq. van HOTTEN. Zie DE JAGER, Freq. — *Inne bouw, stoel*, enz., *hotert*, wanneer zij niet vast ineenstaan, zoodat zij kunnen waggelen. — Fig. Niet regelmatig toegaan. *Het hotert tegewodig* (tegenwoordig) *fel in veul lan(den).* — *Oan iet hotere, bij* (met), *tegen, iet hotere*, tegen iets stooten om het doen te waggelen. *Ge moogt be dije boeëm zoeë nie hotere.* — AFL.: *hoterächtig, hotereër* (waggelende stoel), *gehoter.* SAM.: *afhotere*, al schuddende doen afvallen; *deurhotere*, voortgaan met hoteren; *loshotere, kapothotere, uithotere, vaniënhotere.* — SYN.: HODDEREN, HOTEREN. *In käär hotert*, omdat zij niet vast ineenzit; de oorzaak zit in 't ond. zelf. *In käär hoddert* omdat de weg hobbelig is; de oorzaak is buiten het ond. — *Tege de deur hoddere,*

tegen de deur geruchtmakend stooten. *Be de deur hotere*, ze doen waggelen.

HOTTEMAN, HOTTIER, z. m. Marskramer met eene hot. — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. HOTTENER.

HOTTRU *(hottru, hoittru)*, tus. Achterwaarts! (in voerliedentaal).

HOU, tus. Zie VAN DALE. — Kom aan! (tot eene koe gezegd). *Hou, hou! Kom, moat, hou!*

HOUDEN *(houve)*, bed. onr. ww., met *hebben*. Pres. *Ich houf, gij hodt, hijen hodt, we houve, ge hodt, ze houve*. Te Tienen : *Ich ouf, gij oft, eän oft, wij ouve, gij oft, zij ouve*. Imp. *Ich hiel, ge hielt, hijen hiel, we hiele, ge hielt, ze hiele. Ich hoof, ge hooft, hijen hoof, we hove, ge hooft, ze hove. Gehouve*. — ZEGSW. : *Houven och bingen oan zijn* (houden noch binden aan zijn), niet kunnen tegengehouden worden. *Douë en was gin houven och binge ni mië oan, ze moste trouä* (moesten trouwen). Ook in Kl.-Br. — *Den rug houve*, slagen ontvangen. — *De tong houve*, zwijgen. *Nog liever den rug as de tong houve.*

HOUT *(mv. houtes)*, z. o. ZEGSW. : *Bij zijn hout loeëpe*, met den draad, in de richting der houtvezels. *Tege zijn hout loeëpe*, tegen den draad. *Inne stoelstapel, dije tege zijn hout lupt, es prijkeleus vör te breke*. — Fig. *Euver zijn hout gouën*, alle palen te buiten gaan. — *Douë stouën, och de gij uit in hout gekapt zijt*, zeer dom zijn.

HOUTBINDER *(houtbinger)*, z. m. Houthakker.

HOUTEKLAAS *(houteklouës)*, z. m. Houterig mensch; stijf, onhandig mensch.

HOUWBAAR *(houwboar)*, bijv. Huwbaar. — Spreekw. :

Ærm-minse-boeëme zijn gauw houwboar (kapboar);
Rijke-lië-kingere zijn gauw houwboar (trouwboar).

HOUWELIJK *(hou-ä-läk)*, z. o. Echtpaar. *I jonk houäläk. I goed houäläk.* — Ook in Kl.-Br.

HOUWEN *(houä)*, bed. zw. ww., met *hebben : houde, hee gehoud.* — Fig. Heimelijke verwijtingen toesturen. *Iemand geweldig houä; houän en krouä.*

HUËKEN, onz. zw. ww., met *hebben : hukte, hee gehukt.* Jeuken. *Mijn han(den) huëken as ich hum zien*, ik heb lust om hem af te rossen. — Vandaar *huëkbroëbbel* (jeukbobbel) en *huksel* (jeuksel). *Huksel tuss(ch)e de tan(den)*, honger.

HUID, z. v. Zegsw. : *Goed in de huid zijn*, wel gevleesd zijn. — *In zijn huid och in ze väl* (vel) *ni deuge*, een volslagen deugniet zijn. — *In schouw huid*, een snaaksche persoon. — *De huid nouë de wind hange*, de huik naar den wind hangen.

HUIF, z. v. Lapje leer op de scheur van een schoeisel.

HUILEN, onz. zw. ww., met *hebben : hölde, hee gehöld.* Zie VAN DALE. — Spreekw. : *Huilen en lache stekt in ië zäkske*, verdriet en blijdschap volgen elkander snel op bij kinderen.

HUILER *(hölder)*, z. m. Grijner.

Tien pond ijzer en tien pond loeëd,
Jan den hölder es nog ni doeëd.

HUIN, z. m. Halsziekte bij de kinderen. *Den huin breke*, het hoofd van een kind, dat den huin

heeft, plots heen en weer schudden. — In Kl.-Br. en Antw. HUIK. *Zie* SCH. op dit woord.

HUIS, *z. o.* ZEGSW. : *Iet achter huis koeëpe*, niet op de merkt maar ten huize zelf koopen. — *Van iet tehuis kome*, iets tot zijn nadeel ondervinden. Ook in Vl., zie SCH. — *Nog wijd van huis zijn*, nog verre van 't gebeuren zijn. Ook in Antw., *z*ie SCH. — HUIS is ook dat gedeelte van eene schup, gaffel, enz., waar de steel in steekt. Ook in Kl.-Br. — HUISKEN, vogelstrik van kareelsteenen. — Huisken (*höske*), zie HOOSKEN.

HUISHOUDEN *(huishouve)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : hiel* of *hoof huis*, *heet huisgehouve*. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *'t Naatste profijt hodt 't lanksten huis.*

HUISMAKEND, bijv. Dat in huis gemaakt wordt in tegenstelling van fabriekwerk : *huismakende lijvoad*. — In W.-Vl. HUISMAKEN LIJNWAAD en HUISWEVEN LIJNWAAD. Zie DE BO. Zie ook VAN DALE op HUISMAKEN.

HUIZEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : huizeede*, *hee gehuizeed*. Huishouden. *Bij zoeë inne lap van inne man en es ni te huizeere.* — *Be moat en knächt huizeere*, zonder echtgenoot met meid en knecht een huishouden ophouden. — AFL. : *Huizeering.*

HUK, z. m. Hurk. *Oëp zijnen huk zitte.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

HUKKEN, onz. zw. ww., met *hebben : hukte*, *hee gehukt*. Hurken. Zie VAN DALE. — Ook in

W.-Vl., zie DE BO. — *Väldgewassen hukke*, als zij, bij den grond, gebogen en min of meer gekrookt worden. *Da grään lee nog wel nie gevalle, ma 't es toch e bekke* (weinig) *gehukt.*

HULP *(hölp)*, z. v. ZEGSW. : *Hölp en moeëd schriëve* (hulp en moord schreeuwen), luid en angstig schreeuwen. — AANM. : HULP en HELPEN worden beide met den ö-klank uitgesproken.

HULST, z. m. Aamt. (Zuchtig uiergezwel.)

HUM, pers. vnw. Hem.

HUMMES, bijw. Immers.

HUPS, zie HOOP.

HUPSEL, z. o. Daad van huppen. *In hupsel make.*

HUURGOED, HUURLAND, z. o. Gehuurd bouwland. *Hij en hee ni annes* (anders) *as huurgoed. Hije lot al zen huurland gouën*, (hij laat al zijn huurland gaan,) ziet van al zijn huurland af.

HUURHOUDER *(huurhoar)*, z. m. Koetsier, die bespannen rijtuigen verhuurt; Fr. LOUEUR DE VOITURES. — Overal. Dikwijls HUURAAR en HUURRIJDER gespeld.

HUURLAND, z. o. Zie HUURGOED.

HUURPACHTER, z. m. Landbouwer, die uitsluitelijk gehuurd land gebruikt, zie PACHTER.

HUURPACHTHOF, z. o. Gehuurde landbouwerswoning, zie PACHTHOF.

I.

I. Deze klinker wordt doorgaans helder uitgesproken, zooals in 't Lat. BIS : *bidde*, *gift*, *ligge*, *lichaam*, enz.

Nochtans klinkt ze 1° als ö in : *kröb*, *röb*.

2° Als U in : *schummel*, *vlum*, *hummes* (immers), *sum*, *Grum* (Grimde, gehucht onder Tienen), *slum*, *slup*, *lup*, *wunst*, *tummer*, *tummere*, *tummerman*, *tummerij*. — Ook wel : *krub*, *rub*.

3° Als opene korte E in *ten*.

Men gebruikt I in plaats 1° van de korte E in : *Ich bin*, *hin*, *kinne(n)*, *mins(ch)*, *verlinge(n)*, *verlingenis*, *lingsel*, *krinke*, *winge* (wenken), *dinke*, *rint*, *ringmiëster* (rentmeester).

2° Van de scherplange EE bij ww. in den 2n pers. enk. en meerv. en in den 3n pers. enk., vóor P en T : *Ich zwiëp*, *gij zwipt*, *hije zwipt*. *Ich wiët*, *gij wit*, *hije wit*. Ook in den imp. en 't lijd. deelw., indien 't ww. zw. is. *Ich zwitte*, *gij zwitte*, *hije zwitte*, *wij zwitte.... Gezwit*.

In *kwikke* (kweeken) vervangt zij de EE de gansche vervoeging door. — Bij eenige zelfstn. komt de I voor EE in de verkl. : *hieër*, *hirke; lieër* (ladder), *lirke; strieëp*, *stripke; rieëp*, *ripke.* — Bij sommige bijv. verandert de EE in I in de afl. : *hieët*, *hitte*, *hitste; brieëd*, *bridde*, *bridste.*

3° Van de zacht-l. E in *schille* (schelen); *minnig* (menig), *minnigte*, *verminnigvuldige.*

4° Van IE in den 2ⁿ pers. enk. en mv. der ww. met IE vóor D, K, L, M, N, P, T : *Ich wieë* (wied), *gij widt*, *hije widt.... Ich riek*, *ge rikt*, *hije rikt.... Ich kniel*, *ge knilt*, *hije knilt.... Ich riem*, *ge rimt*, *hije rimt.... Ich dien*, *ge dint*, *hije dint.... Ich piep*, *ge pipt*, *hije pipt.... Ich giet*, *ge git*, *hije git....* Bij de zw. ww. met IE, verwisselt deze klank met I in den imp. en 't lijd. deelw. : *Ich widde; gewid. Ich knilde; geknild. Ich rimde; gerimd. Ich dinde; gedind....* Van *believen* heeft men *belifte;* van *diene*, *dinst;* van *diep*, *dipte* en *dipste;* ook heeft men *zik* (ziek), *zikte*, *zikker*, *zikste.* In de verkl. gaat de IE in I over voor F, K, L, M, N, R, S, T : *gerief*, *gerifke; wiek*, *wikske; stiel*, *stilke; riem*, *rimke; Paulien*, *Paulinke; bier*, *birke; Dries*, *Driske; Piet*, *Pikke.* — Ook in Kl.-Br.

5° Van U in : *dippe*, (dubben), *hips*(*ch*), *rind.*

IJ klinkt als de Fr. È; in de verkl. gaat ze in de korte zuivere E over vóor eenen medeklinker : *wijf*, *wefke; dijk*, *dekske; bijl*, *belke; pijp*, *pepke; vijs*, *veske; mijt*, *mekke;* op het einde der lettergreep blijft zij onveranderd : *drij*, *drijke*

(kleine drij); *zij* (zijde), *zijke; schilderij, schilderijke.*

Bij de ww. met IJ in den stam, gaat de IJ in de korte E over in den 2ⁿ pers. enk. en mv. en in den 3ⁿ pers. enk. Zijn die ww. zwak, dan gaat de IJ den ganschen imp. door en in 't lijd. deelw. in de korte E over. Vóor G, Z en soms vóor F houdt de IJ stand.

Ich mijä (mijd), *ge medt, hije medt....*
Ich blijf, ge bleft, hije bleft....
Ich drijf, ge drijft, hije drijft....
Ich zwijg, ge zwijgt, hije zwijgt....
Ich strijk, ge strekt, hije strekt....
Ich vijl, ge velt, hije velt... Ich velde; geveld.
Ich lijm, ge lemt, hije lemt.... Ich lemde; gelemd.
Ich mijn, ge ment, hije ment.... Ich mende; gemend.
Ich grijp, ge grept, hije grept....
Ich bijt, ge bet, hije bet...

In plaats van een st. ww. met IJ heeft men soms een zw. met *ää* (EI) : *häägе* (hijgen), *häägde, gehäägd; nääge* (nijgen), *näägde, genäägd; schrää* (schrijden), *schrääde, geschrääd;* — ook : *tääge* (tijgen). (Vooral in de SAM. : *oantääge, oĕptääge*). Van het door 't volk ongebruikte KRIJTEN (weenen) heeft men het AFG. *krääter*. Voor KIJKEN zegt men *kieke*.

IE wordt 1° zuiver uitgesproken. In *dij* (die), *lijsää* (liesei, zie dit w.), *drij* klinkt ze als IJ. Aan de Z.-O. grens des Hag. zegt men, evenals in 't Haspengouwsche, *hij* (hier), *knij*, (knie), *spij* (spie), *wij* (wie). Men zegt *iever, bie.*

2° IE klinkt als OI in *zoië* (zieden).

Rond Leuven spreekt men IE uit voor UU; in de volgende woorden gebruikt de Hagelander, gelijk al de Zuid-Nederlanders, ook IE, voor UU : *dier*, *stiere(n)*, *bestier*, *bestiere(n)*, *bestiering*, *bestie(r)der*. — Men zegt ook *stieve* (stuiven).

I, lidw. onz. enk., vóor eenen medeklinker. Een. *I kind*. Zie EEN.

IEGEL, z. m. Nikker, Fr. NIELLE. — AANM. : Men zegt ook *Christus-oeëg* en *muisoeër*.

IET, vw. *Da hedt de gij zeker in innen almanach och iet geleëze. In dröppel fransen* (eau-de-vie) *och iet. Inne kliëmaker och iet. Wandele gouën och iet. Och iet* staat voor : OF ZOO IETS, OF IETS DERGELIJKS. — Bijw. Wat. *Rääze* (reizen) *doen ich iet gääre* (geerne). *Dij kain iet liege!* (Die kan wat liegen!) — Ook in Kl.-Br.

IETENTIË (— ⏑ ⏒ ⏑), z. m. Profijt, aandeel in de winst. Van 't Lat. ITEM. *De notoaris zal oĕp dije koeëpdag nog al inne schoeënen ietentië hämme*.

IEVERANS, IEGERANS, IEVERS (*ieves*), bijw. Ergens. *Moeë* (waar) *mag ter ieverąns zijn?* — Omtrent. *'t Kain mär ieverans in poar ure van hie(r) zijn*. — Zie SCH. en DE BO; ook VAN DALE op IEVERS. KIL. geeft IEWERS, IEWAARS, IEWERINGHS.

IEZEGRIMMEKEN, z. o. Tenger, ziekelijk kind, dat kreunt, klaagt (*grimt*).

IG. Achtervoegsel, dat dikwijls achter bijv. vóor HEID (*häd*) gevoegd wordt. *Grutsighäd* (grootschheid), *flaïghäd* (flauwheid), *dwoazighäd* (dwaas-

heid), *kouëtighäd* (kwaadheid). Het vervangt soms het achtervoegsel SCH : *grutsig* (grootsch), *honzig* (hondsch), *sletig* (sleetsch). — Ook in Kl.-Br.

IJL, bijv. *IJl koate*, kaart zonder figuur, ook *blänse koat* geheeten, Fr. CARTE BLANCHE.

IJLE, z. m. Slechte, mislukte zaak. *'t Es innen ijle met dij lange nattighäd. Da zal oëp innen ijlen uitdrouë*, daar zal niets van komen. — Ook in Kl.-Br.

IJLIGHEID *(ijlighäd)*, z. v. Beuzelarij. *Oëch be ijlighäd ophouve.* — IJlhoofdigheid. *Zikke vertelle sumtemäts oadige dingen in hun ijlighäd.* (Zieken vertellen soms aardige dingen in hunne ijlhoofdigheid.)

IJS, z. o. ZEGSW. : *Iemand oëp 't ijs lää* (leiden), om den tuin leiden.

IJSACHTIG *(ijsächtig)*, bijv. Grauw en waterachtig. (Van 't vleesch sommiger appelen, inzonderheid der dubbele belle-fleur gezegd.) Aardappels ook worden soms *ijsächtig*. — Ook in Kl.-Br.

IJSDOP, z. m. Drijftol. — In W.-Vl. IJSTOP, zie DE BO; te Tienen ook *gaat* (geit). Zie KIL.

IJWORTEL *(ijwöttel)*, z. m. Nij(d)nagel.

IJZER, z. o. In tal van samenstellingen, waarin IJZER bepaald wordt, zooals *hoefijzer*, *strijkijzer*, *verlosijzer* (forceps), *persijzer* laat men 't bepalend woord weg, als dit door den zin klaar genoeg wordt aangewezen. *Da peäd* (peerd) *hee in ijzer verlore. (KIL.) De strijkäs* (strijkerse) *moëit nog in ijzer hieët maken. Da kind es met de ijzers gehäld.* —

Zegsw. : *Zijn toĕng slouët ijzer*, (zijne tong slaat ijzer,) zijne tong is door 't drinken belemmerd. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

IK-EN-GIJ *(ich-en-gij)*, bijw. Wijze van naaien, daarin bestaande, dat men de naald achter elken steek tusschen de twee stukken stof doorhaalt en van onder naar boven steekt. *Ge moĕit da mär ich-en-gij nouë.* — Ook in Kl.-Br. In W.-Vl. als *z.* gebruikt, zie DE BO.

IN, lidw. Een. M. vóor eenen klinker of eene D, H, R of T : *innen;* anders *inne. Innen aap, innen doel, innen hoek, innen riek, innen toeëm.* — V. : *in. In moa* (made), *in koei.* — O. vóor eenen klinker of eene D of H. : *in;* voor R of T : *in* of *i;* anders *i. In aad vänke* (een oud ventje) *in dak, in huis ; in rind, i rind* (een rund); *in tiëke, i tiëke* (een teeken); *i peäd* (een peerd), *i schoup* (een schaap).

INDOFFELEN, INDOFFEN *(indoĕffele, indoĕffe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : doĕffelden in, doĕften in, heet ingedoĕffeld, ingedoĕft.* Uit *doffelen, doffen,* zie die woorden, en *in.* Warm kleeden. — Ook in Kl.-Br.

INDRABBEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben,* zie DRABBEN. *Het kind kamp* (kwam) *den hof inge-drabd, ingedräbd.*

INEENBINDEN *(iniënbinge)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : bond iniën, heet iniëngebonne.* Het een in het ander binden. *Koden* (koorden) *iniënbinge, da ze ni los te krijgen en zijn.* — Ook in Kl.-Br.

INEENFLANSEN, bed. sch. zw. ww., met

hebben : flansten iniën, heet iniëngeflanst. Uit *flansen* (zie dit w.) en *iniën.* Zonder zorg ineenzetten. *Da schu(u)rke was oĕp kö(r)ten tijd gemakt, ma 't was ok älländig iniëngeflanst,* — Ook in Kl.-Br.

INEENFLIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flikten iniën, heet iniëngeflikt.* Uit *flikken* (zie dit w.) en *iniën.* Spoedig en met gemak ineenzetten. *Dijen tummerman zal oĕch da bouwken oĕp in moind tijd iniënflikke.* — Ook in Kl.-Br.

INEENHANGEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : honk iniën, heet iniëngehange.* Verwardelijk in elkander zitten. *Da goaren hankt iniën, dat der 't ni en koĕint loskrijge.* — Ook in Kl.-Br.

INEENHEKSEN *(iniënhäkse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : häksten iniën, heet iniëngehäkst.* Zoodanig verwarren, dat men er niet kan uit wijs worden. *Sajet iniënhäkse.* — Ook in Kl.-Br.

INEENHOUDEN *(iniënhouve)*, bed. en onz. onr. ww., met *hebben : hoof iniën, hiel iniën, heet iniëngehouve.* Bed. Doen ineenblijven. *Dij mijt* (graanstapel) *koĕint de gij ni iniënhouven, as de gij ze ni en ondersteunt.* — Onz. Ineenblijven. *Dij mijt kain ni iniënhouve as de goate van de schoeëve ni hoeëger liggen as de ouëre* (aren). — Ook in Kl.-Br.

INEENKNODDELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knoddelden iniën, heet iniëngeknoddeld.* Uit *knoddelen,* van *knoddel* (zie dit w.), en *iniën.* Tot knoopen ineentrekken. *Sajet, goare, koo(r)d iniënknoddele.*

INEENKNOOPEN *(iniënknuëpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knupten iniën, heet iniëngeknupt.* Zoo verwarren, dat het met knoopen ineenhangt; iets door knoopen verwarren; veel knoopen leggen. *Dije sajet es hiël iniëngeknupt. In koo(r)d iniënknuëpe.*

INEENKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg iniën, heet iniëngekrege.* Zooverre brengen, dat iets ineen zij. *Hoeë iniënkrijge*, er toe komen het hooi ter weide in hoopen te zetten. *'t Zal kunstig gouën vör da machine iniën te krijge.*

INEENKROEZELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : kroezelden iniën, es iniëngekroezeld.* Al kroezelende ineengroeien. *De bloare* (bladeren) *van dije päzzeboeëm* (perzikboom) *kroezele fel iniën.*

INEENLAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lapten iniën, heet iniëngelapt.* Uit *lappen*, slordig afmaken, en *iniën. Innen tummer* (timmer), *in kuip, innen iëmer* (emmer) *iniënlappe.*

INEENMARTELEN *(ineënmättele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mättelden iniën, heet iniëngemätteld.* Met groote moeite ineenbrengen. *Ich ha os uur uitiëngedouën, ma ich häm ze kreë iniëngemätteld gekrege.* (Ik had onze uur (klok) uiteengedaan, maar ik heb ze nauwelijks ineengemarteld gekregen.) — Ook in Kl.-Br.

INEENRINNEN, onz. sch. st. ww. met *zijn : ron iniën, es iniëngeronne.* Uit *rinnen*, runnen (zie het w.), en *ineen.* Door *rinnen* hard worden. — Fig. *De grond rint iniën*, de grond wordt hard ten

gevolge van langdurige nattigheid en daaropvolgende droogte. — VERG. *Iniënrinne läk innen arduin, läk inne stiën.*

INEENSTUIKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : stökten iniën, es iniëngestökt.* Uit *stuiken* (zie dit w.) en *iniën.* Ineenstorten. *Be dijen hätte wind zijn de hällicht van os mandels iniëngestökt.* (Met dien harden wind zijn de helft van onze mandels (stuiken) ineengestuikt.) *Dije man stökten oĕp de strouët iniën.* — Ook in Kl.-Br.

INEENTREKKEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : trok iniën, es, heet iniëngetrokke.* — Onz. Ineenkrimpen. *Dij soo(r)t van sajet trekt fel iniën.* — Bed. Door trekken verwarren. *In streen goaren iniëntrekke.* — Wed. Zich ineenkrimpen. Fig. Kleinhertig worden, zich terugtrekken. *Toen ich zee* (zegde), *da ze hum douëveur koste vastzette, trok ter hum bra iniën.* — VERG. : *Oĕch iniëntrekke läk innen iegel.* — Ook in Kl.-Br.

INEENVALLEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : viel iniën, es iniëngevalle.* Ineenstorten. *Da huis es hiëlegans iniëngevalle.* — Ook in Kl-Br.

INEENWERZELEN *(iniënwäzzele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : wäzzelden iniën, heet iniëngewäzzeld.* Uit *werzelen*, warrelen (zie SCH. op 't w.), en *ineen.* Door elkander slingerende of trekkende verwarren. *Goare, sajet, koo(r)d*, enz. *iniënwäzzele. Heur houër* (haar) *es fel iniëngewäzzeld.* — Ook in Kl.-Br.

INFLANTEN, INFLANTEREN, bed. sch. zw.

ww., met *hebben* en *zijn*. Zie FLANTEN. *Ieverans inflanten*, ergens met onverschilligheid ingaan.

INFLAUWEN *(inflauä)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn*. Zie FLAUWEN. *Ieverans inflauä*, ergens ingaan langs eenen modderigen weg. *Hije kamp douë de bogaid* (boogaard) *ingeflaud, tot oan zijn inkels in de moos.*

ING, z. v. Einde. *De ing van i wärk. In ingske koo(r)d* (of *koor*). Tot 't einde. *Zoeë i wärk van ing tot ing op i nief maken en es ok gi klää bier.* (Zulk werk gansch opnieuw maken is ook geen klein bier, geene kleinigheid.) — ZEGSW. : *Oan gin goei ing afgesneë* (afgesneden) *zijn*, slecht van aard zijn.

INGRICHTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *grichtten in*, *heet ingegricht*. Uit *grichten*, eene gracht maken (zie SCH.), en *in*. *Selderie ingrichte*, selderij aanaarden.

INKNOOPEN *(inknuëpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knupten in*, *heet ingeknupt*. Doen bezuren. *Dijen hee mich veul te veul gereëke(r)d* (gerekend), *ma da zal ich hum wel inknuëpe.*

INKORZELEN *(inközzele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn* : *közzelden in*, *es ingeközzeld*. Uit *korzelen* (zie dit w.) en *in*. Korzelig ingaan. *Hije kost* (kon) *zijne kop ni uitwerken en hije közzelde zijn huis in.*

INLEGGEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : leden in*, *heet ingeleed*. Zie VAN DALE. — *Legumen inlegge*, groenten in eene greb plaatsen en er aarde tusschen schieten. — Ook in Kl.-Br.

INLOODEN *(inloeëte)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : loeëten in, heet ingeloeët.* Met lood vastgieten. *Innen rink* (ring) *inloeëte.* — Ook in Kl.-Br.

INREGELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : regelden in, heet ingeregeld.* Uit *regelen*, op eene lijn plaatsen, en *in. Plantsoen inregele*, jonge koolen voorloopig uitplanten. — AANM. : Men zegt ook *stapele.*

INRIJDEN *(inrijä)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : ree in, heet ingerëe.* Uit *rijden* in den zin van ploegen, en *in.* In den grond ploegen, *Mest inrijä.* — Ook in Kl.-Br. en W.-Vl., zie DE BO.

INSCHUIVEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : schoof in, es ingeschove.* Al schuivende tusschenin komen. *Männeke, schuift hie(r) mär in, hie(r) es nog pläk* (plaats). — Bed. ww., zie VAN DALE.

INSLAAN *(inslouë)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : sloeg in, heet ingeslage.* Zie VAN DALE. — *Iemand de kop inslouë*, iemand de hersenen inslaan. — AANM. : In den lijd. vorm wordt het doelw. ond. *Hijen es de kop ingeslage.* — Het lichaam inkeeren. *As de moazelen, de poĕkken inslouë, es 't doeëdeläk.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

INSMEREN *(insmeëre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : smeëden in, heet ingesmeëd.* Zie VAN DALE. — Fig. *Iemand insmeëre*, zie INVETTEN.

INSPORREN, bed. sch. zw. ww., met *zijn : sporden in, es ingespord.* Uit *sporren*, driftig loopen, en *in.* Driftig inloopen. *Hije kamp viervoĕits* (kwam

viervoets) *den huizen ingespord.* — In Kl.-Br. INSPOREN.

INSPRENKELEN *(insprinkele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sprinkelden in, heet ingesprinkeld. Inne was(ch) insprinkele*, gewasschen goed besprenkelen alvorens het te strijken. — Ook in Kl.-Br.

INTIG *(¯ ˘)*, telw. Eenig. *Intige köstelăke boeke.*

INTROUWEN *(introuä)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : trouden in, es ingetroud. Ieverans introuä*, door huwelijk in eene familie komen. — Gaan de nieuwgehuwden bij de familie des bruidegoms inwonen, dan is de bruid in dat huis ingetrouwd; gaan zij in die der bruid wonen, dan is de bruidegom daar ingetrouwd. — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

INVETTEN, INSMEREN, INZEEPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vetten in, heet ingevet.* Uit *vetten* in den zin van met vet insmeren, en *in*. Fig. *Iemand invette*, iemand iets doen bezuren door *a*) hem veel arbeid te doen verrichten. *Dije wilt tege mich gouën, ma ich zal hum invette.* — *b*) Schade veroorzaken door hem te doen verliezen in een spel, hem op te jagen bij eene verhuring of verkooping. *Da wilt mich beroepe vör tegen hum te spele, ma ich zal hum invette. Hijen hee mich in wää onderhuud, ma oëp d'ieste condise* (zie CONDITIE) *zal ich hum ok invette.* — *c*) Veel verteer op zijne rekening maken. *Wij hämme* (hebben) *ni dek* (dikwijls) *de okkaize* (occasie), *we zullen hum nou inne kiër invette.* — *d*) Hem bij iemand zwart maken. *Hije*

gouët bij ze moĕiken altijd 't schoeë männeke spele, ma ich zal hum douë ins invette. — *e*) Hem afrossen. *Hije makt alle kante veul van zijne neus, ma douë hämme ze hum inne kiër färm ingevet.* — Ook in Kl.-Br.

INVREILEN *(invrääle)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : vrälden in, heet, es, ingevräld.* Uit *vreilen* (zie dat w.) en *in.* Met geweld indringen. *De pläk was vol en douë kamp* (kwam) *nog mär altijd volk ingevräld. In huis invrääle.*

INVRIEZEN, onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : vroos in, heet, es, ingevroze.* In gebouwen vriezen. *As de sniëf leet, vriest het gemäkkeläk in.* (Als de sneeuw ligt, vriest het licht in.) In de ZEGSW. *in- en uitvriezen,* heeft IN de beteekenis van : beginnen, en UIT die van : ophouden. *Bij dat in- en uitvrieze gouët het grään kapot.* (Met dat beurtelings vriezen en dooien sterft het graan.)

INZEEPEN *(inziëpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zipten in, heet ingezipt.* Zie INVETTEN.

INZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zetten in, heet ingezet.* Zie VAN DALE. — Beginnen. *Dije wijd moĕit gouën, mag ni te hät inzetten, och hijen es säffes af.* (Die verre moet gaan, mag niet te hard (straf) inzetten, of hij is seffens afgemat.) *Iën van de pikke(r)s zet in, de andere volge.*

J.

JA, bijw. Om eene bevestiging uit te drukken spreekt men *joa* uit; om eene verwondering of ondervraging aan te duiden : *jä.* — *Goit der mee? Joa.* (Gaat ge mede? Ja.) *Ich gouën ter van deur. Jä!* (Ik ga heen. Wel zoo!)

JAAG-DEN-DUIVEL *(Jaagt-den-duvel)*, z. m. Die driftig werkt. *Wie kain zoeë inne jaagt-den-duvel vollege* (volgen)!

JAARAPPEL *(jouërappel)*, z. m. Zuurachtige, blozende appel, die ruim een jaar kan bewaard worden.

JAGEN, onz. st. ww. met *hebben : joeg, gejaagd.* Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *De klään jage de groeëte* (De kleinen doen de grooten loopen), eigenlijk bij kraambevallingen, maar bij uitbreiding op andere gevallen toegepast, vooral in 't kaartspel bij 't uitspelen van eenen kleinen troef. — Rijzen, van deeg gezegd. *Dijen druëge gest jaagt zoeë hät*

(hard) *ni*, *as de vässe* (versche). — Op jacht gaan. SPREEKW. :

> *'s Winte(r)s jagen en 's zome(r)s vinke*
> *Lot het vliës in 't schap ni stinke.*
> (Laat het vleesch in de schaapraai niet stinken).

— Sterk trekken, van eene schouw, eene kachel, enz. gezegd. *Dij scha* (die schouw) *trekt wel ewat, ma ze jaagt toch niet.* — Overal, zie SCH. en DE BO.

JAGERSMAAL *(jagesmoal)*, z. v. Weitesch.

JAK, z. (o). m. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

JAS, z. (v.) m.

JEFKEN *(zjäfke)*, z. o. Soort van bleekgelen aardappel.

JENEVER *(genijvel, zjenijvel)*, z. (v.) m.

JENEVEREN *(genijvele, zjenijvele)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *genijvelde*, *zjenijvelde*, *hee gegenijveld*, *gezjenijveld*. Jenever drinken, met het bijdenkbeeld van : uit gewoonte.

JODENTOER, z. m. *De jodentoer doen*, 's nachts in de fabrieken werken.

JOECHT, z. v. Jeugd, met het bijdenkbeeld van ondeugend. *Douë lupt douë in joëcht oëp de strouët.* (Er loopt daar een hoop deugnieten op de straat.) — Ook te Leuven en te Antwerpen, zie SCH.

JOEZES, tus. Van *Jesus*, dat ook *Juisus* klinkt. De overgang van UI tot OE is gemeen in Limb. *Joezes, wa zegt der doeë!* Dikwijls versterkt door HOEZES. *Hoezes, joezes!* — AANM. : Naast *joezes* en *hoezes* zegt men ook : *djoezes*, *goezes*, *gurres*,

gummes, gūmmĕnēe, gūmmĕkĕs, gūmmĕnēkĕs, zjummes, zjūmmĕkĕs, zjūmmĕnēkĕs, zjurres. Elders zegt men JEMENIE, zie DE BO en ook VAN DALE op JEE.

JONG, bijv. — ZEGSW. : *Va joĕngs af oĕp de weëreld geweëst zijn*, ervaring genoeg hebben om zich niet te laten foppen. — SPREEKW. : *Hoe joĕnger hoe botter, hoe ader* (ouder) *hoe zotter.* — Ook in Kl.-Br.

JONG, z. o. Zie VAN DALE. — In den zin van pas geboren dier zegt men *junk*, mv. *jung*. Ook in dien van kind in 't algemeen, en van stout kind in 't bijzonder. *Da junk wilt ni zwijge. De strouëtjung doen mich altijd kouët* (kwaad). *I vies junk.* — Voor : jong meisje, zegt men ook *junk*, om er een gedacht van schalkschheid of bevalligheid bij te voegen. *I schouw junk. I lief junk.* — In den zin van jongen zegt men *joĕng*, mv. *joĕnges.*

K.

KA, KAR, KLA, voorvoegsel, dat bij eenige woorden voorkomt, zonder de beteekenis merkelijk te wijzigen. *Kafonke* naast *fonke; karwispele, kwispele; hodderklabodder*, van *boddere* en 't herhalingswoord *hoddere*, en *kla; kaluit, kluit; kamank* van *mank; kafoatere* naast *foatere*. Zie FATEREN. — Zie ook DE BO.

KAAIEN *(kouë)*, bed. zw. ww., met *hebben : kouëde, hee gekouëd. In veër kouë*, den reuzel smelten. — SAM. : *Uitkouë*, uitsmelten. — KAAI (*kouë*), het uitgekaaide overblijfsel, zie VAN DALE.

KAAL *(koal)*, bijv. VERG. : *Zoeë koal as in luis, as in rat; in wää* (eene weide) *zoeë koäl as de strouët* (straat). — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *'t Es douë koale Jabocus* (*Ja*(*n*) *Bocus*), *koale Jabocus es douë keukemiëster* daar is niets ten beste. — ZEGSW. : *Van in koal rääs* (reis) *kome, ter koal van afkome*, er alles bij verliezen. Bijna overal, zie SCH.

KAALAARD *(koaload)*, z. m. Arme persoon, die zich als voornaam wil doen aanzien. Elders : arme duivel, zie SCH. en DE BO.

KAAR *(koar)*, z. o. Bieënkorf (SCH.).

KAART *(koat)*, z. v. Inrichtingsbrief en reglement eener gilde. — ZEGSW. in 't kaartspel : *'t Es de wil des koats*, het ligt aan de kaart.

KAAS *(keës)*, z. (v.) m. Men heeft 1° *plattekeës* (platte kaas), versche kaas; 2° *hättekeës* (harde kaas), gedroogde kaas; 3° *pottekeës* (pottekaas), oude platte kaas; 4° *pässekeës* (persekaas), mogelijk voor : geperste kaas, kaas van verzuurde melk. — ZEGSW. : *Zijne keës oan iet louëte* (laten), *zijne keës ieverans louëte*, het leven er bij inschieten. *Zene keës geëve*, sterven. — *Zijne keës ni louëte van ze broeëd hoale*, zich niet laten bedriegen. *Het es keës!* 't Is eene vod! — Zie SCH.

KAASKOT *(keëskot)*, z. o. Bak van latten om kaas in te drogen.

KAASMADE *(keësmoa)*, z. v. Fig. : Groote liefhebber van kaas.

KAASSPINT *(keësspint*, verkl. : *keësspinke)*, z. v. Mandje om de wei uit kaas te laten loopen.

KAAT, tus. Weg, kat! zie HAROEST!

KAATSEN *(kaitse)*, bed. zw. ww., met *hebben : kaitste, hee gekaitst.* Zie VAN DALE. — Smijten, werpen. *Schärreve* (scherven) *de strouët oěp kaitse, vodden in innen hoěk kaitse.* — Fig. : *Iemand den huizen uit kaitse.* Dim. : *gaitse;* SAM. : *Deurkaitse*, (verder kaatsen), *nouëkaitse*, *tehenekaitse* (omverre-

kaatsen), *terugkaitse*, *vrumkaitse*, *uitkaitse*, *eweg-kaitse*.

KABBELEN, onz. zw. ww., met *zijn* : *kabbelde*, *es gekabbeld*. Stremmen. Zie BIJEENSTROPPEN. — Ook in Kl.-Br. Zie SCH.

KADAVER, z. o. Lichaam. *Wat i kadaver dat dije krijgt*, hoe zwaarlijvig die persoon wordt! — ZEGSW. : *Ze kadaver vol hämme*, zich verzadigd hebben. — *Ze kadaver deugd doen*, goed eten en drinken. — Ook in Kl.-Br.

KADETSLAGER *(kădĕtslouër)*, z. m. Pronker. — AANM. : Te Tienen *katit*(˘ ¯).

KAFAKKEN, zie KAVAGGEN.

KAFKOT, z. o. Plaats om kaf te bergen. — ZEGSW. : *Douë zitte läk inne prins oĕp ze kafkot*, belachelijk statig zitten. — Ook in Kl.-Br.

KAFOETS *(kafoĕits)*, tus. Klanknabootsing van eenen strijkenden slag, en veelal met *kafits* versterkt. *Dij broĕkpijpe sloege kafits-kafoĕits tegeniën*. *Da was douë i gekafits-kafoĕits*, zegt men b. v. van iemand, die met eene oude zeis aan 't sukkelen was. — AANM. : Men hoort ook *kafaits*, *kafits-kafaits*.

KAFOETSEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *kafoĕitste*, *hee gekafoĕitst*. Van 't klanknab. tus. KAFOETS, zie dit woord. Strijkend slaan of steken; kaarten dooreenmengen. *Koate kafoĕitse*. — AFL. : *Gekafoĕits*. *Da was douë e gekafoĕits met dij a* (oude) *pik*.

KAFONK, tus. Klanknabootsing van slagen

en stooten. *Da gink ter kafonk, kafonk oĕp de bille.*

KAFONK, z. m. *Kafonk krijge.* slagen krijgen.

KAFONKEN, bed. zw. ww., met *hebben : kafonkte, hee gekafonkt.* Slaan. *'t Er färm oĕp kafonke.* — Afl. : *kafonk, gekafonk.* Sam. : *Afkafonke, deurkafonke.*

KAKKEMAN, z. m. Flauwe beslagmaker; nietsweerdige persoon. *Wa wilt dije kakkeman hie(r) kome van zijne neus make! As de gij bij kakkemans te doen hedt, zijt de gij altijd bedroge.* — Ook in Kl.-Br.

KALF, z. o. — Zegsw. : *In koeibeest zoeë lank koei as kalf uitzette,* eene koe bij andere lieden plaatsen, die ze onderhouden voor hetgene zij geeft, en dit zoolang na als vóor 't kalven. — *Het kalf spele,* dom handelen. *Kälfke vet spele,* op den rug dragen.

KALFSUPIETEN, z., altijd mv. Kalfzwezerik.

KALKMAN, z. m. Kalkleurder.

KALKPEERD *(kalkpeäd),* z. o.

KALKRUIN, z. m. Eig. peerd, ruin eens kalkleurders, maar bij uitbreiding elk leelijk, mager peerd. *Wat inne kalkruin heet dije doueë gekocht!*

KALVERBLAD, z. o. Doorgaans in 't mv. : *kalverbloare.* Peerdenzuring.

KALVERKORF *(kalleverkörf),* z. m. Teenen korfje, dat men de kalvers tot muilband aanbindt. Men bindt hem ook wel koeien aan, die langs vruchten gestuwd worden, waar zij moeten af-

blijven. In dit geval heet men hem ook *koeibääske* (koeibaastje). — Ook in Kl.-Br.

KALVERSLAG (mv. *kalversleège*), z. m. Bij 't dorschen, lichte slag met den top des vlegels. — Ook in Kl.-Br.

KALVERZIEKTE, z. v. Ziekte, die de koeien soms na 't kalven krijgen. — In W.-Vl. KALVERZIEKTE en KIPZIEKTE, zie DE BO.

KAMIL, z. m. Huttentut, vlasdotter (in 't Fr. CAMÉLINE CULTIVÉE), zie DE BO en SCH. — SAM. : *Kamilbässem* (-bezem), *kamilsmaat* (-smout), *kamilstroeë*, *kamilzouëd* (-zaad).

KAMIZOOL, z. o. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand euver ze kamizool trekke, kappe*, iemand afrossen. *In ze kamizool slouë*, eten.

KAMMEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Fig. Over den hekel halen. *Zijne miëster heet hum douë färm gekamd.* — AFL. : *Kamming*, daad van kammen. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KANEFAS (*koanefas*), z. (o.) m.

KANS, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Gin schoëinder kans zien, och....* (Geene schoonere kans zien, of....), geene andere uitkomst van iets verwachten, dan.... *Hije vuëgt hum zoeë slächt, da 'ch gin schoëinder kans zien, och hije wodt eweggejaagd.* — SPREEKW. : *Dije ni en riskee(r)t, en hee gin kans te verwachte.* — Ook in Kl.-Br.

KANSEN, onz. zw. ww., met *hebben : kanste, hee gekanst.* De kans wagen. *Inne kiër kanse vör inne vogel van de wip te schiete. Ok inne kiër gekanst!*

— Vandaar *härkanse* (herkansen). — Zie SCH. op HERKANSEN.

KANT (verkl. *känke)*, z. m., zie VAN DALE. — Omstreek. *Oan de kante*, *länst de kante*, *nouë de kante van Ouëschot woeëne*, in de omstreken van Aarschot wonen. *Van de kante van Wörm* (Waremme) *kome*. In W.-Vl. TE KANTE VAN. Zie DE BO. — ZEGSW. — *Länst hagen en kante bediënloeëpe*, langst afgelegen streken, in 't geheim met elkander komen. — *Van de kant in de gracht höllepe*, van den wal in de sloot helpen. — Snede broods, homp. Vandaar : *keëzekant* (kaas-), *kuël-* (kool-), *rugge-*, (rogge-) *vet-*. *Um kante gouën*, bedelen (SCH.). — KANT is, in de bet. van 't Fr. DENTELLE, in België overal ook m. evenals bij KIL.

KANTBEITEL *(kantbäätel)*, z. m. Breede timmermansbeitel. — In W.-Vl. KANTBEERTEL, KANTBERTEL, zie DE BO.

KAP, z. v. Achterste deel eener vrouwenmuts (trekmuts en koof).

KAP, z. m. Wonde door kappen veroorzaakt. *Inne kap van 't bijl*. — Slaag. *Kap krijge*. — Velling van kreupelhout. *Elke kap wo(r)dt het hout slächter in dije bosch, deur de minnigte boeëme*. — Bedekte schimp. *Hije zee niks rechtuit, ma van tijd tot tijd gaf ter inne kap*, bedekte zinspeling op iets onaangenaams.

KAPBLOK, z. (o.) m.

KAPELLEKEN *(kapälleke)*, z. o. Koekoeksbloem of gemeene veldkers. — Kleine nis, meta-

len, houten of papieren kastje met een heiligenbeeldje er in. — Fig. : Herberg. *Gin ië kapälleke koëinne vörbij gouën.* — Zie ook DE BO.

KAPPEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Met eene zweep of roede slaan. *Oer voar zal oëch kappe, männeke.* (Uw vader zal u kappen, manneken.) — Bedektelijk schimpen; op iets onaangenaams bedektelijk zinspelen. *Wa wilt de gij mich douë altijd va vääs* (van verre) *zitte kappe, sprekt rechtuit.* — Onz. Kijven, berispen. *De pastoeër heet er vandaag wier euver gekapt in zij(n) särmoeën.* — Ook in Kl.-Br.

KAPITEIN *(kapitään)*, z. m. — ZEGSW. : *'t Es ne kapitään*, 't is eene vlug, een deugniet.

KAPRIS *(˘ ¯)*, z. o. Minnaar, beminde. *Ze es zoeë lästig, omdat ze gi kapris en heet. Da 's zijn aad* (oud) *kapris.* — Overal in België, zie SCH. op KAPRIES.

KAPRUIN, KAPUIN, z. m. Hoofddeksel eens bieënhouders. — Ook in Kl.-Br. In 't Haspengouw heet het ook BIEKOGEL. — Zie VAN DALE op BIJENKAP en op KOGEL.

KAR *(käär)*, z. v. Zie VAN DALE. — SAM. : *Kääras*, as der kar; *käärboan*, karreweg; *käärberre*, karreboom; *käärhak*, tuig waarop men de kar kan laten rusten, en waarmee men de raders kan loshakken, als de kar in den grond gezonken is; *käärhuëd* (karrehoofd), dwarssponde aan 't voorste of achterste hoofd der kar; *käärhore* (-hoorn), houten gestel vóor en achter op de kar, als men hout,

hooi, stroo, enz. te laden heeft; *käärrad*, rad eener kar; *käärriëp*, breede lat in eenen halven cirkel gebogen, dienende om de huif te ondersteunen; *käärschää* (karreschei), elk der dwarshouten, die de karreboomen vereenigen en den bodem dragen; *käärspon(de)*, berden gestel op de beide karreboomen; *käärsteun*, stok om de kar op te laten rusten; *käärstring*, streng der kar; *käärziël* (karrezeel, zie dat woord); — *bierkäär*, kar om bier mede te vervoeren; *böttelkäär* (bortelkar), stortkar; *ezelskäär*, kar voor eenen ezel; *hondskäär*, karreken voor eenen hond; *houtkäär*, kar met hout geladen; *neëvelkäär* (zie dit woord); *ossekäär*, kar voor eenen os; *speelkäär*, pleizierrijtuigsken; *stroeëkäär*, kar met stroo geladen; *zwouërkäär*, vrachtkar; *gedekte käär*, huifkar. — Fig. Achterste. *De käär uitsteke*, afgemat zijn van gaan.

KARABIJN, z. (v.) o.

KARAKOL *(˘ ˘ ¯)*, z. v. Straatloopster. *Zoeë 'n karakol van i maske* (meisken)!

KARAKOLLEN *(˘ ˘ ¯ ˘)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *karakolde, hee gekarakold.* Uit tijdverdrijf zich her- en derwaarts begeven. *Da masken* (meisken) *es mär goed vör te flääten* (zie FLEITEN) *en te karakolle.* — SAM. : *Rondkarakolle*, rondslenteren.

KAREN *(koare)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *koade, hee gekoad.* In het kaar (den bieënkorf) doen. *Bieë koare.* — Ook in de Kempen, Limburg en Noord-Brabant, zie SCH.

KARESSEEREN, onz. zw. ww., met *hebben* :

karesseede, hee gekaresseed. Vrijen. *Dij twië karesseeren al jouëre bediën.* — AFL. : *Karessoase* (karessatie), vrijage; *karessant*, vrijer; *gekaresseer*. SAM. : *Oëpkaresseere.*

KARNOBIS, z. m. Alleen in de ZEGSW. : *Te karnobis kome*, moeten betalen.

KARNOFFEL *(karnoëffel)*, z. m. Fig. Iets, dat in zijne soort kort en dik, klein en wanstaltig is. *Ziet inne kiër wa inne karnoëffel!* wat kort dik meisje, dikke vlade, knoestige stok, enz. — In W.-Vl. kruidnagel, zie DE BO. Bij KIL. is KARNOFFEL : breuk.

KAROT (˘ ¯), z. v. Zie VAN DALE. — Rol meestal van twee-, vijf- of tiencentiemenstukken, ter weerde doorgaans van éenen frank, soms van twee. — ZEGSW. : *Iemand oëp karot trekke*, iemand foppen. *Iemand in* (eene) *karot trekke*, iemand eene pert bakken. — *Karot verkoeëpe*, flauwen praat of leugens vertellen. — Ook in Kl.-Br.

KARREZEEL *(käärziël)*, LETERZEEL *(leëterziël)*, z. o. Touw, waarmede de vracht op de kar vastgemaakt wordt. — VERG. : *Oan iet trekke, leuren, läk oan i käärziël*, ergens met alle geweld aan trekken. — Ook in Kl.-Br.

KARVATS, KRETS *(kräts)*, BRAAMKRETS *(breëmkräts)*, WAID, KREITHOER *(krääthoer)*, z. v. Soort van grasmusch, Fr. FAUVETTE BABILLARDE.

KARWELLIG, KRAWELLIG *(karwällig, krawällig*, ˘ ¯ ¯ ˘*)*, bijv. Dartel, brooddronken. *Inne karwällige mins(ch); i karwällig peäd* (peerd). — Gram-

storig, licht geraakt, boos. *Ge moëit douveur zoeë karwällig ni zijn. Inne karwälligen hond.* — In de Kempen KRAUWELIG, zie hierop SCH.

KARWISPELEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben: karwispelde, hee gekarwispeld.* Versterking van KWISPELEN. — Bed. Afrossen. *Ze hämme dije färm gekarwispeld.*— Fig. *Oĕch karwispele,* u te goed doen, vooral aan eten. *Dijen heet hum oan dij kermistoufel* (-tafel) *gekarwispeld!* — Onz. Slenteren, vooral in de SAM.: *rondkarwispele.* — AFL.: *Karwispeling,* priegeling.

KARWIT (˘ ¯), z. v. Zie KWIDDER.

KARWIT KARWAT (˘ ¯), tus. *Karwit karwat, wiemes dink es dat?* (Wiens ding is dat?) Vraag bij 't verkoopen der panden in verschillige spelen.

KASSAART *(kassaar,*˘ ¯*),* z. m. ZEGSW.: *Iemand zijne kassaar geëve,* iemand wegjagen, afdanken. — Zie SCH.

KASTANJE *(kastaing),* z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Be kastainge wörrepe,* bedekte verwijtingen uiten.

KASTOOR, z. m. in alle opvattingen.

KASTOTER (˘ ¯ ˘), z. m. Troetelnaam eens kinds. *Wat inne klääne kastoter toch!*

KAT, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW.: *Andermans katten hämmen ok poeëte,* anderen zijn ook in staat zich te verweren. — ZEGSW.: *De kat in de ketel vinge,* komen als alles opgeëten is. — *De möskes* (muiskens), *dij vrug* (vroeg) *piepe, wodde* (worden) *van de kättekes gevange,* vroege blijdschap

verandert in leed. — *De kat gouët de koor*(d) *oĕp*, 't wordt netelig. — *'t Zal gouën katte spouge* (spugen), *katte göbbele* (braken), er komt eene Meertsche bui op. — Ook in Kl.-Br.

KATER *(koater)*, z. m. ZEGSW. : *Ich wou, da'ch thuis was, zee de koater, en hijen honk be ze gat in de strop.* — Ook in Kl.-Br.

KATOEN, z. (v. o.) m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand oĕp katoen trekke*, iemand foppen. — Ook in Kl.-Br.

KATTEKAAS *(kattekeës)*, z. m. *Inne kop läk inne kattekeës*, een pruilmond. *Douë stouën lak inne kattekeës*, pruilen.

KATTEKOP, z. m. Dikke, zure, vroege, platachtige appel, met grauwe schil. — Ook in Kl.-Br.

KAVAG, KAVAK (˘ ¯) z. v. Mager, versleten peerd; kavalje. *Be zoeë in kavag zal ter ok ni veul uitzette.*

KAVAKKEN, onz. zw. ww., met *hebben : kavakte, hee gekavakt.* Met een slecht, versleten peerd sukkelen. *Hije zit douë altijd met a* (oude) *bieste van peäde* (peerden) *te kavakke.* — AFL. : *Kavakker, gekavak.*

KAVEET *(kaviët*, ˘ ¯; verkl. *kavikke)*, z. v. Geringe herberg. — Zie SCH. en DE BO.

KAZAK, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Kazak kiëre*, van partij veranderen, vooral van politieke. — SAM. : *Kazakkië(r)der, kazakkiëring.* — *Iemand oĕp zijne kazak geëve, euver zijne kazak trekke,*

euver zijne kazak kappe, iemand afrossen. — *Kazak-uit*, hevig. *Ze keve kazak-uit*, *spelde kazak-uit*, *vochte kazak-uit*. — Ook in Kl.-Br. Zie mede DE BO.

KAZAKKEN, bed. zw. ww., met *hebben : kazakte*, *hee gekazakt*. Afrossen. *Ze moste dij strop van inne joĕng(en) färm kazakke*. Bij uitbreiding: benadeeligen. *Ich zal hum op dij verhuring ok kazakke*, opjagen. — Van *kazak*, op den kazak slaan. Mogelijk ook van *Kozak*, welk volk thans nog verafschuwd wordt, wegens hun wreed gedrag hier in 't begin dezer eeuw. — Ook in Kl.-Br.

KAZUIFEL *(kasuifel)*, z. (v.) o. ZEGSW. : *Iemand oĕp ze kasuifel geëve*, *euver ze kasuifel kappe*, *trekke*, afrossen. *Ze hämme dijen ambrasmaker douë euver ze kasuifel getrokke*. — Ook in Kl.-Br.

KEBBEREN *(käbbere)*, onz. zw. ww., met *hebben : käbberde*, *hee gekäbberd*. Freq. van *kappen*. Van peerden gezegd, die uit alle macht moeten trekken en daartoe geweldig en aanhoudend met de hoeven moeten kappen. *Vör dij vracht de berg oĕp te krijgen hämme de peäde moĕite käbbere*.

KEEL *(keël)*, z. v. ZEGSW. : *Oĕp de keël spele*, in 't kaartspel, op 't leven spelen, zijn spel wagen om zijne tegenpartij dubbel te spelen. *Ha'ch oĕp de keël ni gespeld*, *dan kost ich ni verlieze*.

KEELBRAAI *(keëlbrouë)*, z. v. (Keuk.). Stuk verkensvleesch onder de keel.

KEER *(kiër)*, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Kiër oĕp kiër*, dikwijls, herhaaldelijk. *Gij komt hie kiër oĕp kiër bij mich oan*, gij valt mij gedurig lastig.

Kiër vör kiër, telkens. *Ich zou da kiër vör kiër zoeë doen*, ik zou elken keer zoo handelen.

KEEREN *(kiëre)*, bed. zw. ww., met *hebben: kiëde, hee gekiëd*. Wenden, en ook: vegen. *Het huis kiëre*. — Zie KIL. — Vandaar: *kiërseling*, uitvaagsel. — *Oëch kiëre*, u verweren, uw best doen. *As ze hum te nouë kome, zal ter hum wel kiëre. Hije zal hum wel kiëre vör veur 't ouved gedouën te hämme*. (Hij zal zijn best wel doen om vóor den avond gedaan te hebben.) — Zie SCH.

KEERING *(kiëring)*, z. v. ZEGSW.: *In de kiëring*, in vergelijking met het tegenovergestelde. *D'iën partie in stem winnen es vör d'ander iën verlieze, da makt twiëin de kiëring. Nou verlies ich, da's vijf sänte* (centen) *en zoeë na as 't rude wont ich* ('t scheelde weinig of ik won), *da makt tien sänten in de kiëring*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KEERS *(keäs)*, z. v. (langs de Geet : m.)

KEERSBRUID, z. v. Meisken, dat in de processie eene versierde keers draagt.

KEERSCH, bijv. In den vorm eener keers: onder dik en boven dun. *Inne geëven ääk ma ewa keäs*. (Een gave eik, maar wat keersch.) — *Zie* DOORBOOMIG.

KEERSELING, *z.* o. *Zie* KEEREN.

KEERSKENSPROCESSIE *(keäskespersässe)*, *z.* v. Bekende ommegang te Scherpenheuvel.

KEES *(kiës)*, *z.* v. Kers.

KEES *(keës) z.* m. *Zie* KAAS.

KEEVERAAR *(kiëvereër)*, *z.* m. Iemand, die keevert (zie KEEVEREN).

KEEVEREN *(kiëvere)*, onz. zw. ww., met *hebben : kiëverde, hee gekiëverd.* Traagzaam en als tegen dank eten. *Ge zit doueë te kiëveren, al weët* (als ware het) *dat de gij vuilighäd at.* — Zie DE JAGER, Freq. op KEVEREN, KEVELEN en KIEVELEN. — In W.-Vl. KEEUWELEN, zie DE BO; elders KNEEMOELEN, zie SCH. — KIL. geeft KEESEN en KEEUWEN voor : knauwen, traag knauwen, herknauwen. — AFL. : *kiëvereër, kiëverächtig (kiëverächtig eëte), gekiëver.*

KEI *(kää)*, z. (m.) v. — VERG. : *Zoeë hät* (hard) *as in kää.* — ZEGSW. : *Doet in kää mär 't väl af*, neem maar waar niets is. — Ook in Kl.-Br.

KEINING *(kääning)*, z. m. Late, zure appel met grauwe schil.

KEIVOOR *(käävoor)*, z. v. Gekeivoorde grond. *Ich moëit nog intige* (eenige) *bedde käävoor zoueë* (zaaien). — Zie KEIVOREN.

KEIVOREN *(käävore)*, bed. zw. ww., met *hebben : käävode, hee gekäävood. Land käävore*, in plaats van het te ploegen, de voren uitgraven en de aarde er van over het bed openspreiden.

KEIZER, z. m. SPREEKW. : *Moeë 't ni en es, verliest de keizer zijn rächt.* — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Keizer zijn*, voor 't eerste bod iets bekomen. *Ich boi* (bood) *onbedacht oëp de koei, en ich was keizer.* — Ook in W.-Vl., maar in eene meer beperkte beteekenis, zie DE BO. — In 't schuttersgild is hij *keizer*, die drijmaal achtereen den koningsvogel afschiet.

KELDERKAMER, *z.* v. Kamer boven eenen kelder en hooger liggende dan de andere. *Oĕp in kelderkamer sloupe* (slapen). — Ook in Kl.-Br.

KELDERSLEK *(keldersläk), z.* v. Grijze, zwartgestreepte slek der kelders. — Ook in Kl.-Br.

KELLIGTE, KELTE, *z.* v. Killigheid. *Be de sniëf valt de kelten uit de locht.*

KEMP *(kämp), z.* (v.) m. — ZEGSW. : *Kämp krijge*, zweepslagen krijgen. *Dij peäden hämme douë kämp gekrege. Ze hämme dij peäde douë kämp gevoeied.* (Ze hebben die peerden daar kemp gevoederd.) — Ook in Kl.-Br.

KEMPBLOK *(kämpblok), z.* o. Grond, nabij eene woning gelegen en geschikt voor de kempteelt.

KEMPEREN *(kämpere,* ¯ ˘ ˘*)*, onz. zw. ww., met *hebben : kämperde, hee gekämperd.* Freq. van *kampen.* Kebberen. (Zie dit w.).

KEMPGROND *(kämpgrond), z.* m. Beste grond. *Hijen hee da land vör in pan ääre gekocht, en 't es pertang kämpgrond.* — Ook in Kl.-Br.

KEMPLAND *(kämpland), z.* o. Grond, bestemd voor kemp, of waar kemp op gestaan heeft.

KEMPSMOUT *(kämpsmaat), z.* o. Olie van kempzaad. — Ook in Kl.-Br.

KENNEF *(kännef* ¯ ˘*), z.* m. IJzeren getand tuig aan het voorste deel des ploegbalken. — Houten tuig, dat men den verkens in den hals hangt om hun te beletten door de hągen te kruipen. — Zie VAN DALE op KENNEWE (v.), SCH. en DE BO op KENNEF. — In Br. en Kl.-Br. KELF.

KENNEVEN *(känneve,* ‾ ˘ ˘*)*, bed. zw. ww. met *hebben: kännefde, hee gekännefd.* Van *kennef*, zie hooger. Den kennef aandoen. *Ge moëit de värke känneven, iëdat de gij ze uitlot* (uitlaat), *och ze breke deur alle hage.* — Zie KIL.

KENNIS *(kinnis)*, z. (v.) o. Zie VAN DALE. — Bijv. gebruikt in : *Kinnis volk, inne kinnisse minsch* (volk, mensch, van iemands kennis). *Ich häm gin ië kinnis gezicht gezien.* (Ik heb geen enkel aanzicht van mijne kennis gezien.)

KEREN, zie KEEREN.

KERF *(kärf)*, z. m. Het achterste. *Oëp zijne kärf valle. Hijen heet oëp dije kalkruin zijnen hiële kärf vaniëngereë.* (Hij heeft op dat mager peerd zijne billen stuk gereden.) — Ook in Kl.-Br. en in Groningen, zie SCH. Zie ook KIL.

KERKEGOED (mv. *kerkegoeiere*), z. o. Goed, land, dat aan eene kerk toebehoort. *De kerkegoeiere wodde* (worden) *dees jouër verhuu(r)d.*

KERKEPUTTEKEN, z. o. Graf, in de kindertaal. *In 't kerrekeputteke steke*, begraven.

KERMIS, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *In kerremis es i nat gat weäd* (weerd). — Groote vreugde. *Douë stond in kerremis oëp, toen ich zee, da ze mochte meegouën.* — Iron. *'t Zal kerremis zijn, as oer voar zal thuis kome*, gij hebt straf te verwachten bij uws vaders tehuiskomst. — SAM. : *Kermistoufel. 't Es douë kermisouved* (-avond) *kermisnoen*, 't is daar altijd feest. — Ook in Kl.-Br.

KERMISSEN, onz. zw. ww., met *hebben : ker-*

remiste, hee gekerremist. Kermis vieren. *Hedt de gij nou lank genoëg gekerremist?* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — SAM.: *Deurkerremisse, oëpkerremisse.*

KERN *(keän)*, z. v. Zie VAN DALE. — Knorachtig binnendeel van den neus. *As de gij 't värke rinkt, ziet, dat de gij de keän van de neus ni en rakt.*

KERSTEN *(käste)*, onz. zw. ww., met *zijn: kästte, hee gekäst.* Snerken. *Boter, späk,* enz. *käste.* — Ook in Br. en W.-Vl., zie SCH. en DE BO op KEUSTEREN. DE JAGER, Freq. ziet hier ten onrechte de Vl. vorm van KORSTEN in, dat hier ook gebruikt wordt (*köste*), maar in eene andere beteekenis dan KERSTEN = SNERKEN. — Van *kersten* heeft men het freq. *kästere;* verder *verkästere, oëpkästere, uitkästere.*

KERSTMIS *(kässemus)*, z. m. SPREEKW.: *Inne grune Kässemus, inne witte Pouëse* (Een groene Kerstmis, een witte Paschen), een late winter, een late zomer.

KERSTTOOT *(kästoot)*, z. m. Zie TOTEMAN.

KERTEL *(kättel)*, z. m. Lomp; strook versleten weefsel, vezel. *Ze hee niks as ewa kättelen oan heur lijf.* — *Ze gebrökt* (gebruikt) *inne kättel vör inne kousband.* — *De kättele sleuren heur nouë.* — Reepel om bezems te binden. — Dunne, langwerpige dingen, van geringe weerde. *Dij schorseneele* (schorsoneeren) *zijn mär kättelen en peze. De grond onder dij olleme zit hiëlegans vol kättelen en peze.*

KERTELEN *(kättele)*, onz. zw. ww., met *zijn* en *hebben: kättelde, es, hee gekätteld.* — Met *zijn.*

Vezelen. *Dij moa* (mouwen) *beginnen oan de han(den) te kättele.* — SAM. : *Uitkättele.* — Met *hebben.* Spannen, heet toegaan. *Het zal ter kättelen as ze voar zal thuis kome. Het heet ter gekätteld be de keus.*

KERVEL *(kellever)*, z. (v.) m. — Zie KIL.

KETEL, z. m. Blikken, koperen of zinken emmer. — SAM. : *Melkketel.*

KETTEL, z. v. Ketting. *In zilveren hörlözekettel.*

KETS *(käts)*, z. v. Zie BLEK.

KETSEN *(kätse)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *kätste, hee gekätst.* Zie VAN DALE. — Weerbarstig pruilen. *Da spinneväl van i maske kain ewa kätse.* (Dat spinnevel van een meiske kan wat ketsen.) — Bij KIL. en in Kl-Br. : jagen, rondloopen. — AFL. : *gekäts.* — SAM. : *Deurkätse* (gemelijk voorbijgaan), *eweg-, in-, t(e)rug-, uit-, vrum-* (terug-).

KETSERIJ *(kätserij)*, z. v. Ketsgerei.

KETTING, z. (m.) v. ZEGSW. : *Zijn ketting ni euvertrekke*, zich niet overwerken. — Ook in Kl.-Br.

KEURUIT (– ´), z. m. Van eerste hoedanigheid. *Da 's keuruit va grään.*

KEUS, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Veul keus, veul angst.*

KEUT, z. v. Platte uitdrukking voor oog. *Zie de gij uit oer keute ni?* — SAM. : *Scheëlkeut*, scheeloog. — Van *kot*, zie dit woord.

KEUTEL, z. (v.) m. Hard stuk drek.

KEUTELJACHT, z. v. Kinderbende. *Douë liep in ~~kiël~~ keuteljacht achter hum. Douë stond niks rond as ewa keuteljacht.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO,

en in Kl.-Br. Zie mede SCH. op KOEDELJACHT.

KEUTEREN, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : keuterde, hee gekeuterd.* — Bed. Koteren, peuteren. *In zijn oeëre keutere. In de moos keutere.* — Fig. *Zijn tan(den) bij iet keutere*, iets beknibbelen. *'t Es moeieläk oan de strouët te werreke : alleman heet ter zijn tan(den) bij te keutere.* — *Iemand het snot uit de neus keutere*, iemand zijne geheimen willen doen verraden. — Op zijn gemak werken; keutelen. *Hijen heet altijd goed moëite peze; nou keutert ter mär i bekken emië.* (Hij heeft altijd goed moeten werken; nu keutelt hij maar een weinig meer.) — Wegjagen. *Ze mosten hum douë mär keutere.* — AFL. : *Keutereër*, keutelaar, talmer. — SAM. : *Bijkeutere*, vergaderen; *oëp-*, *uit-*, *eweg-*, wegjagen. — Zie DE JAGER, freq. op KOTEREN.

KEUTERIJZER, z. o. Vuurhaak.

KIEKEN, z. o. — ZEGSW. : *I kieke zonder kop*, dwaze persoon.

KIEKENBORST *(kiekeböst)*, z. v. Borst, waarvan het been scherp vooruitsteekt. — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

KIEKENKRAMER *(kiekekreëmer)*, z. m. Iemand, die rondreist om kiekens te koopen.

KIEKUIL, z. m. Domme kijker. Van *kieken*, kijken, en *uil*. *Ah, doeë kiekuil, moes stoit de gij douë en gapt!* (gaapt).

KIJKEL, z. m. IJskegel. In Br. en Antw., evenals bij KIL., KEKEL, zie SCH.

KIND *(mv. kingere; verkl. kinke, kinneke)*, z. o.

— SPREEKW. : *Met tijd en boterhamme wodde de kingere groeët.* — *As de kingere gäld hämme* (geld hebben), *hämme de kreëmes* (kramers) *kans.* — *'t Es gelijk, moeë* (waar) *de kingere bij* (mede) *spelen, as ze mär en zwijge.* — *Kingere doen kingere wärreke* (kinderwerken). — Troetelnamen voor kinderen : *Me boĕileke* (boeleken), *mijn dölleke, mijn döpke, mijn dötteke, mijn hätteke* (harteken), *mijn hönke* (hondeken), *mijn ingelke, me kadölleke, me kröddeke, me lämmeke, me lieveke, me mölleke, me mönke* (mondeken), *me nöske* (neusken), *me päddeke, me pänske* (pensken), *me pipke, me poezeke, men rätteke, me schipperke, me schöpke* (schaapken), *me snökke* (snuiteken), *me spichtske, men töddeke* (toddeken, vodje), *me vrouwke, me männeke, me zäkske.* — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Kind och (g)rouëd hämme* (Kind noch (g)raad hebben), kinderloos zijn.

KINDEKEN *(kinneke)*, z. o. Oogester, pupil. *As de gij ni en zwijgt, hoal ich oĕch 't kinneken uit oer oeëg.*

KINDEKENSSUIKER *(kinnekesuiker)*, z. o. Suikergoed, dat men den kinderen schenkt, als hun een broerken of zusterken geboren is.

KINNEBAK, z. (v.) m.

KIP, z. v. Zie VAN DALE. — VERG. : *Zoeë dik as in kip.* — ZEGSW. : *Inne boeëm oëp de kip kappe*, eenen boom bij den grond afhouwen.

KIPPELEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *kippelde, hee gekippeld.* Dooreenvlechten, keperen. *In klätsuër kippele*, vier koorden tot eene zweep ineenvlechten.

Houër kippele, drij strenen haar dooreenvlechten. *Pänse kippele*, in eenen darm beuling van afstand tot afstand eenen knoop leggen. — Zie DE JAGER, Freq. op KIPPEREN.

KIPPEN, onz. zw. ww., met *hebben : kipte, hee gekipt*. Het voleindigen van 't broeden. *Mörrege gouët dij kloëk kippe*. Bij VAN DALE bed. — Fig. Alleen in den inf. : op 't punt van te gebeuren. *Het grään stöuët op 't kippen van uit te kome. Ich stond op 't kippe van eweg te gouën*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

KIRIE (˘ ¯), z. v. Beest van eenen mensch. *Ah, doe kirie, moveur* (waarom) *speltdegij zoeë!* — *Da 's in kirie van inne minsch, van i wijf*. — ZEGSW. : *De kirie spele*, handelen als een doorslechte of domme kerel. — SYN. : *De kirie spele, de lorias, de prij, de ros, de vloeëbiëst spele*. Zie SCH. op KURIE.

KIS, KISKAS, z. v. Flink, zie dat woord.

KISSEN, KISKASSEN, onz. zw. ww., met *hebben : kiste, kiskaste, hee gekist, gekiskast*. Met de KIS spelen. Zie KIS.

KISKEDIEËN (˘ ˘ ¯ ˘), bed. zw. ww., met *hebben : kiskediede, hee gekiskedied*. Zeggen. *Hie hedt de gij niks te kiskedieë*. Van 't Fr. : QU'EST-CE QU'IL DIT ? — Ook in Kl.-Br.

KITTELACHTIG (*kietelächtig*), bijv. Zie VAN DALE.—Hachelijk, netelig. *'t Zou nog al kieteläch-tig zijn vör dijen oan te neme*.

KLAAR (*kleër*), bijv. VERG. : *Waiter, bier*, enz. *zoeë kleër as kristal, as 'ne spiegel. In zaak zoeë*

kleër as den dag, dije schent (schijnt). — Gansch. *Kleër moos zijn*, gansch beslijkt. — Vast, zeker, onloochenbaar. *Da 's kleër van schamte, dat ter ni mië en komt.* — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

KLAARSEL *(kleëtsel)*, z. o. Vischlijm, als middel om bier te klaren. *Doueë most ewa miër kleëtsel oëp da bier gedouën zijn.*

KLAARTE *(kleëte)*, z. v. Klaarheid. *In kleëten in de locht.* — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

KLABADDER, KLABATS, z. v. Oorveeg. *Hije kreeg doueë in klabadder oan zijn oeëre.* — Snulachtig vrouwmensch. *Zoeë in klabadder van i maske.*

KLABOTSKOP, z. m. Eig. Kikvorsch in zijne eerste gedaante; dikkop. — Bij KIL. is KLABOT, KLABOTVISCH een visch met dikken kop. — Domkop. *Zoeë inne klabotskop, dat ter doueë es!*

KLADDER, z. v. Klad. *Dij koei es vol kladdere. Doueë en es nog gi klädderke moos oëp zijn broek.* — Morsig, onzedig vrouwspersoon. — SAM. : *Kladdergat, kladderkont.*

KLAGEN, onz. onr. ww., met *hebben* : *kloeg, hee geklaagd.* — ZEGSW. : *Kuilen in d'eär* (de aarde) *klage*, hevig klagen. *Hije klaagt kuilen in d'eär, da ter niks te verkoeëpen en es.* — In Kl.-Br. en W.-Vl. PUTTEN IN DE EERDE KLAGEN, zie DE BO. — SPREEKW. : *As inne boer oëphodt* (ophoudt) *va klage, rupt dan mär de pastoeër*, dan is hij dicht bij de dood.

KLAGER. z. m. — SPREEKW. :

De klage(r)s gin noeëd;
De stoëffe(r)s gi broeëd.

— Ook in Kl.-Br.

KLAMOTS, z. v. Oorveeg.

KLAMP, bijv. Klam. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Br. zie SCH.

KLAMP, z. (m.) v. Zie VAN DALE. — Slip van eene jas. Onderste deel van een jak. Lijst aan eene karberrie. — ZEGSW. : *Iemand in zijn klampen hämme*, iemand doorgronden. *Iemand bij zijn klampe neme*, iemand vastgrijpen. — Klauw. *Iemand in zijn klampen hämme. In den duvel zijn klampe zijn.* — Ook in Kl.-Br.

KLAMPACHTIG *(klampächtig)*, bijv. Een weinig klam.

KLAMPDEUR, z. v. Zie DEUR.

KLAMPEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Van klampen voorzien. *In käärberre klampe; in värkeskoeë klampe.* — SAM. : *Afklampe.* — Grijpen. *Ze hämme dijen dief 't leste toch geklampt. Bekanst al mijn duive zijn deze zomer geklampt* (door den klamper (wouw) gegrepen). — Ook in Kl.-Br. — Zie mede KIL.

KLAP, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Klap van iet make*, van iets spreken. — *Klap vör de vouk* (vaak), ijdel gesnap. — Ook in Kl.-Br.

KLAPPEN, onz. zw. ww. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Klappen en zijn gin ode* (oorden), *ma zingen es gäld, zeet de köster.* — *Ze zulle langer van*

mich klappe as (*ze van mich zullen*) *eëte*, het is mij vrij onverschillig, wat men van mij zeggen moge. — VERG. : *Klappe läk in ekster*, veel klappen. *Klappe läk inne hanne*, *läk i kalf*, dommen praat vertellen. — *In- en uitklappe*, zich zelven tegenspreken, over dezelfde zaak wit en zwart zeggen. — *Klappen* noemt men ook het geluid, dat een geborsten klomp geeft. — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

KLAPSPEL *(⌐ – –)*, z. o. Kaartspel, waarin men aan zijnen maat zijne kaarten doet kennen, vooral met spreken.

KLATS, *z*. v. Hoeveelheid, minder dan zekere eenheid; kluts. *Douë es mär i klätske smaat* (smout) *nemië* (niet meer) *in de fläsch. I klätske bier in ze gelas louëte. Douë leet douë nog in klats petätten in 't väld, i klätsken hoeë in de wää.* (Daar ligt nog een hoopje aardappelen in 't veld, een hoopje hooi in de weide, minder dan eene lading, eenen zak, enz.). *In klats petätte in in man*(*d*), geene volle mand. — SPREEKW. : *Van klätskes in te louëte* (laten, versta : veel glaasjes te drinken) *krijgt de gij het fleurecijn*. — In Kl.-Br. zegt men KLETS. — Ook in Antw., Br. en Limb., zie SCH. op KLETS.

KLAUDAART *(klaudoat, – ⌣)*, z. m. Soort van zoeten appel.

KLAVECIMBEL *(klaveresingel)*, z. (o.) m.

KLAVEREN, z. v., altijd mv. Klaver. — ZEGSW. : *As de klaveren uit 't väld zijn*, nooit. *Hije zal troa* (trouwen), *as de klaveren uit 't väld zijn.*

KLAVERGROND, z. m. Grond geschikt om klaver op te winnen. — Ook in Kl.-Br.

KLAVERKAF *(klaverekaf)*, z. o. Kaf van klaverzaad.

KLAVERRES, z. m. Klaverzode. Grond waar 't vorige jaar klaver op gestaan heeft. Hiervan de SAM. : *Klaverreshaver* of *reshaver; klaverrespetätte* (-patatten), *klaverrestärf* of *restärf*. — Ook in Kl.-Br.

KLAVERSTOKKEN *(klaverstäkke)*, z. m. altijd mv. Klaverzaadstroo. — Ook in Kl.-Br.

KLAVERZAAD *(klaverzouëd)*, z. (o.) m. — Ook in Kl.-Br.

KLAVERZAADKNOP *(klaverzouëdknop)*, z. m. Zaadbol der klaver.

KLEDDEREN *(klädderе)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *klädderde, hee geklädderd*. Klauteren. *Dij kingere klädderen alle kanten oëp*. — Ook in Limb., zie SCH. — Zie mede DE JAGER, Freq. op KLETTEREN.

KLEDDERMANNEKEN *(kläddermänneke)*, z. o. Boomkruipertje (zeker vogelken). — Zekere kleine witte boon. Bij SCH. KLEDDERBOON.

KLEED *(kliëd)*, z. o. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand i kliëke (oan)passe*, iemand hevig bekijven; hem iets zeer onaangenaams bereiden. *Dijen heet dat dääre* (durven) *doen! We zullen hum i kliëke passe!* — Ook in Kl.-Br.

KLEEDEN *(klië)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *kliëdde, klidde, hee gekliëd, geklid*. Zie VAN DALE. — Fig. : Eenen roes aanzetten. *Hijen hee kop, as*

ter mär iemand kain klië, hij heeft genoegen in iemand dronken te maken. *Dije gast es bezig met hum färm te klië.* — ZEGSW. : *Gekliëd zijn*, groot gaan, vooral van eene ongehuwde. — *Van den ärreme gekliëd zijn*, zeer mager zijn. (Van een huisdier gezegd.)

KLEER *(kleër)*, bijv. Zie KLAAR.

KLEERMAKER (*kliëmaker*), z. m. Grauwe langpootige vlinder, die zich boven vlietend water ophoudt.

KLEIN *(klään)*, bijv. Zie VAN DALE. — *Klään zitte*, benepen van plaats zijn. *Oĕch klään zette*, zijne zaken inkorten. *Iemand klään zette*, iemand verarmen. *Klääbier*, zie BIER. *Da 's gi klääbier*, dat is geene geringe zaak. — *Kläägebäd* (kleingebed), vroeger het eerste leesboekje in de school, ook *krösken-a* (kruisken-a) genoemd.

KLEISTEREN *(kläästere)*, onz. zw. ww., met *hebben : kläästerde, hee gekläästerd*. Schetteren. *Da lawäät kläästert deur mijn oeëre, da 'ch ter zou dul va wodde.* (Dat gerucht schettert door mijne ooren, dat ik er zou dol van worden.) — Schetterend spreken. *Da maske* (meisken) *kain toch gerellig kläästere.* — AFL. : *Kläästereër, geklääster.* — Zie DE JAGER, Freq. op KLIJSTEREN.

KLEPPER, z. m. Klater; kinderspeeltuig van boomschors, dat men doet kleppen of klappen.

KLEPPEREN, onz. zw. ww., met *hebben : klepperde, hee geklepperd.* Den klepper bewegen. De kinderen gaan in de Goede-week om paasch-

eieren klepperen. Men hoort ook wel bed. : *Æäre kleppere.* — Zie DE JAGER, Freq. op KLEPPEREN.

KLES *(kläs)*, z. m. en v. Klis, tros. *Inne kläs sinsjansbeze, druive.* — ZEGSW. : *Oaniënhange läk inne kläs*, elkander verknocht zijn. *De kompanie hankt oaniën läk inne kläs; as de gij iëne ruut* (roert), *hedt de gij ze allemouël tege.*

KLETSEN *(klätse)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : klätste, hee geklätst.* Zie VAN DALE. — Geluid van eenen geborsten klomp; klappen. *Oere kloëmp klätst, hijen es gebäste* (geborsten).

KLETSOOR *(klätsuër)*, z. (m.) v. *Iemand van de klätsuër rond zijn oeëre geëve.*

KLETSOOREN *(klätsuëre)*, bed. zw. ww., met *hebben : klätsuëde, hee geklätsuëd.* Van de kletsoor geven. *Dat ter mär thuis kömt, hije zal geklätsuëd wodde.* — SAM. : *Afklätsuëre*, eene vracht zweepslagen toedienen; *voëits-*, met de kletsoor voortjagen.

KLIEVEN, bed. en onz. (zw.) st. ww., met *hebben : kloof, hee geklove.* Splijten. *Wishout klieve*, hout tot mutsaard klooven. *In eäsgat* (aarsgat) *klieft moeieläk.*

KLINK, z. v. Korte, dikke houten vork, dienende tot voetkluister eener koe.

KLINKEN, bed. en onz. st. ww., met *hebben : klonk, hee geklonke.* Kantelen. *Innen iëmer* (emmer), *inne kruiwagel klinke. De käär klinkt.* — SAM. : *Achtereuverklinke. In käär louëten oëpklinke. Umklinke* (omklinken). *Zijne voet umklinke.* — Overal in Zuiden-Nederland, zie SCH. en DE BO.

KLITS, *z. v.* Knikker van gebakken aarde, zie SCH. — ZEGSW. : *Gin vrotte klits weäd zijn*, geene waarde hebben. *Da broeëdmäs en es gin vrotte klits weäd.* — M. Dun bier, dunne koffie. *Ge hedt mich doueë inne klits geriëd gemakt.*

KLITSBAAN *(klitsboan)*, *z.* m. Knikkerbaan. *Da 's hie roal* (zeer goed) *vör inne klitsboan.*

KLITSEN, onz. zw. ww., met *hebben : klitste, hee geklitst.* Knikkeren. — Zie SCH. Men onderscheidt bijzonderlijk drij wijzen van klitsen : 1° *In de pot klitse*, waarbij de klitsen binnen eenen kring staan; 2° *Oĕp inne boan klitse*, waarbij ze op eene lijn staan, en 3° *Moatere* (met maten spelen), waarbij ze ook op eene baan, maar twee aan twee staan, wijl ook de spelers twee en twee bijeendoen. Uitroepen, bij het klitsen gebruikt : *Hättäkkes* (hard botsens)! het botsen van den eenen marbol tegen den anderen moet duidelijk gehoord worden; *euver* (over)*!* ik ga van aan de meet af; *knoele(n)s!* er moet geschoten worden juist van de plaats, waar de marbol ligt; *toĕkke(n)s!* wordt de marbol in zijnen loop door iets gestuit, is hij wel gestuit; *scheut!* ik onderspreek mijne schietbeurt; *linge(n)s!* ik vraag het recht de meet te verlengen. Daarbij wordt door de tegenpartij *verbië* (verbieden) voor die woorden gevoegd, om de gevraagde voorrechten te voorkomen : *Verbië alles! Verbie hättäke(n)s!* enz. *Iemand doeë* (dooden) is iemand buiten 't spel zetten, met diens marbol te raken.

KLOK, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *As 't klökske va Roeëme lödde* (luidde) *bleef oer gezicht zoeë stouën* (zoo staan)! zegt men tot een kind, dat leelijke gezichten trekt. — *In de klok wege*, juist het gewicht geven zonder doorslag. — Ook in Kl.-Br. — Oorhanger. *I poar goa* (gouden) *klokke*. — Zekere bloem : FUCHSIA. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KLOKKEPIS *(kloĕkkepis)*, z. m. Ingebeelde drank. *As de gij da bier ni en wilt drinke, drinkt dan kloĕkkepis*. — Ook in Kl.-Br.

KLOMP, z. m. ZEGSW. : *Dat en es ok oĕp ginne kloĕmp gespeld, geroest*, dat is niet gestameld; dat is vlak af gesproken. — *Klumke*, kleine kareel. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KLOMPSCHELP *(kloĕmpschölp)*, z. v. Bovendeel des klomps.

KLOMPZOG *(kloĕmpzoĕg)*, z. v. Koltbal. *De kloĕmpzoĕg huë* (hoeden), kolven.

KLOOT *(kloeët)*, z. m. Zie VAN DALE. — Snul. *Inne goeie kloeët. Inne babbelkloeët, luize-* (arme duivel), *raddel-, sämmel-*. — ZEGSW. : *De kloeëte van iet geëve*, den brui van iets geven.

KLOS, z. (m.) v. Houten schijf, waarrond de pees eens spinnewiels loopt om de spil te doen draaien. — Ook in Kl.-Br.

KLOT, z. m. Klomp aarde. — Zie KIL. — VAN DALE geeft KLOTTE (v.) als verouderd en gewestelijk op, maar in eene uitgebreidere beteekenis. Voor KLOTTE SLIJK zou de Hag. zeggen :

Flok moos. — Be klotte wörrepe. (Met aardklompen werpen.) — Fig. : Fortuin, vooral in den zin van grondbezitting. *Dijen heet inne goeie klot. Douë zijn veul klotte.* — SPREEKW. : *Dije de zot trouwt vör de klot, verliest de klot en hodt* (houdt) *de zot.* — Niet te verwarren met KLOD, kleedingstuk in min of meer verachtelijken zin. *Zijn klodde bediënnemen en ter van deur trekke. Ze hee niks as ewa vodden en klodde.*

KLOTACHTTIG *(klotächtig)*, bijv. Dat veel klotten heeft. *Da land leet* (ligt) *nog klotächtig.* — Zie KIL.

KLOTER, z. m. Kluister. — VERG. : *Kloëmpe läk kloters. Kloters va kloëmpe.* — *De kloter drage,* kinderspel met het volgende liedje :

Ich draag de kloter zeve jouër en iënen dag,
Zoeëlank as mich gebeure mag.
Nog al iën,
Stukke stiën.

KLOTEREN, bed. zw. ww., met *hebben : kloterde, hee gekloterd.* Kluisteren. *Hije wou hum ni vuëgen in 't kot, ma ze hämmen hum gekloterd.*

KLOTSEIEN *(klotsää, - ⁻́)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : klotsäände, hee geklotsääd.* Met klotten, aardklompen, werpen. *Hije mände douë ewa van zijne neus te make, ma ze hämmen hum geklotsääd. De kingere vielen oan 't klotsää.* — SAM. : *Achternouëklotsää, deurklotsää, uitklotsää.*

KNAB, z. m. Stronk van eenen houtstruik. *Den iëste kap moëit het hout köt bij de grond afgekapt wodde, annes wodde de knabbe te hoeëg.* (Als men

kreupelhout de eerste maal afhouwt, moet dit dicht bij den grond gebeuren, anders worden in 't vervolg de stronken te hoog.) — *Zijn knabbe verkoeëpe*, boertender wijze voor : te biechten gaan. — Tiencentiemenstuk ; — *knäbbeke*, vijfcentiemenstuk. (SCH.).

KNAK, KNEK *(knak, knäk)*, KNAP, bijv. en bijw. Juist, krek. *Alles moëit bij hum eëve knak zijn. Hijen es altijd knäk oëp zijnen tijd hie. Da's knap zoeë.* — Ook in Kl.-Br.

KNAP, z. (v.) m. Zie VAN DALE.

KNAP, bijv. en bijw. Krek. Zie KNAK.

KNAPSELEN, KNASPELEN, KNEPSELEN, KNESPELEN *(knäpsele, knäspele)*, bed. zw. ww., met *hebben : knapselde, knaspelde, knäpselde, knäspelde, hee geknapseld, geknaspeld, geknäpseld, geknäspeld.* Freq. van *knappen*, eten. *Ge zijt läk i bekken oan 't knapsele. Es ter niks te knaspele?* — SAM. : *Oëpknapsele, oëpknaspele*, enz. — *Knäpsele* wordt ook gebruikt in den zin van brijzelen. — SAM. : *Oëpknäpsele, kapot-, vaniën-.* AFL. : *knäpsel, knäpseling, geknäpsel. Moes zit de gij da hout douë vaniën te knäpsele?* — Zie DE JAGER, Freq. op KNASPELEN. Bij KIL. is KNASPEN knerzetanden.

KNATS, KNETS *(knats, knäts)*, tus. Knak. *Knats! deed de stäk, en hije was euver* (gebroken). *Knäts! kamp* (kwam) *mijne kloëmp en hije was de schölp* ('t bovendeel) *deur.* — Bijw. Ter versterking van *deur* (door) en *euver* (over), beide in den zin van : gebroken. *Hije brak de stäk knats euver. De tääl*

viel knats deur. Hije viel ze biën knats euver. -- Z. m. Klank door een brekend voorwerp teweeggebracht. *Ich huëden inne knäts, en mijn pijp was euver. Hije vronk* (wrong) *be mijnen ärm, dat ter inne knäts gaf.*

KNATSEN, bed. zw. ww., met *hebben : knatste, hee geknatst.* Eten. Klanknabootsing van 't geluid, veroorzaakt door het bijten in appelen, rapen, enz. *In poeët* (peen) *knatse.* — SAM. : *Oĕpknatse.*

KNEBBIG *(knäbbig)*, bijv. Wel ter tale; snebbig. *Zoeë i knäbbig vänke* (ventje); *ge hadt pläzier in hum te huëre* (hooren). — SCH. geeft KNEBBEL op als mond.

KNEBEL, z. m. Draaihoutje, wervel.

KNEFFEN *(knäffe)*, onz. zw. ww., met *hebben : knäfte, hee geknäft.* Keffen. *Da klää schipperke* (klein hondje) *kain fameus knäffe.* — AFL. : *Knäffer, geknäf. Dije klääne knäffer en wou ni zwijge.*

KNEK *(knäk)*, bijv. en bijw. Zie KNAK.

KNEPSEL *(knäpsel)*, z. m. Brijzel. *Knäpsel van hout,* klein verbrokkeld hout. *Knäpsel va muize, muizeknäpsel,* wat de muizen stuk gebeten hebben.

KNEPSELEN *(knäpsele)*, zie KNAPSELEN.

KNETS *(knäts)*, tus. bijw. en z., zie KNATS. — Z. v. Vrouwspersoon, dat knetst, traagzaam eet. Het verkl. *knätske* beduidt zoowel een mans- als een vrouwspersoon. *Da masken* (meisken) *es toch in ieste knäts. Gij zijt altijd het knätske,* die 't laatst gedaan heeft met eten.

KNETSEN *(knätse)*, onz. zw. ww., met *hebben :*

knätste, hee geknätst. Het geluid van een brekend of berstend hard voorwerp laten hooren. *Mijne kloëmp knätste : hije zal de schölp gebäste* (geborsten) *zijn. Ich häm oere stäk huëre knätse : hije zal gekrokt* (geknakt) *zijn.* — Zeer traag eten. *Ge bleft douë zitte knätse.* — AFL. : *Knäts, knätser, geknäts. Zoeë in knäts van i maske* (meisken), *inne knätser van inne joëng* (jongen). *Et* (eet) *rap deur : wie kain zoeë i geknäts uitstouën?*

KNEUKELEN, onz. zw. ww., met *hebben : kneukelde, hee gekneukeld.* Hard werken. *Zij hee van jongs af goed moëite kneukele.* — Zie SCH.

KNEUKELVET, z. o. Slaag op de kneukels. Het schieten met eenen marbol tegen de kneukels. *Oëch vuëge, zuë! och kneukelvet.* — Ook in Kl.-Br.

KNIKKEL, z. m. Knikker. — ZEGSW. : *Zijne leste knikkel oëpzette,* het laatste van zijn vermogen wagen.

KNIKKELEN, onz. zw. ww., met *hebben : knikkelde, hee geknikkeld.* Knikken. *Zijn biëne beginnen al bra(af) te knikkele.* — Zie DE JAGER, Freq.

KNIKKEN, bed. zw. ww., met *hebben,* zie VAN DALE. — *Vloeë knikke,* vlooien knippen. — Goedkeuren (als raadslid) al wat de burgemeester voorstelt. Vandaar KNIKKER, gemeenteraadslid.

KNIP, z. m. Uiterste punt. *In muizeval oëp de knip zette,* de veer op het uiterste punt zetten. *Oëp de knip van te gebeure,* op het laatst oogenblik. —

Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Br. en elders, zie SCH.

KNIPPEN, z. o. *Oĕp 't knippe*, op de knip, op 't punt van te gebeuren. *Dij bloĕm es oĕp 't knippe van ope te gouën.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KNOD, z. v. Kodde, klucht. *I knoddeke vertelle.* — Vandaar *knoddig.*

KNODDEL, z. m. Knobbel in draad, garen, enz. *Dije saaiet es vol knoddele.* — KNODDEN is bij KIL. : knoopen.

KNODS, z. v. Knod, knobbel. *In knods onder den ärm. Inne stäk bij in knods.* (Een stok met eenen knobbel aan het ondereinde.) — Ook in Antw., Br. en Vl., zie SCH. — Zware brok broods. *Hije wörgden in dikke knods broeëd binne läk suiker.* — ZEGSW. : *In zijn knods zijn*, vertoornd zijn. *Inne mins(ch) zou wel in zijn knods gerake, as de gij 't nouëziet. As ze dije mär koĕinnen in zijn knods zette, dan leëve ze.* — *I knödske*, een dwergachtig ding; een kwarrel. *I knötske van i kind, van i kurre* (jong verken), *vän in äppelke.*

KNODSKOP, z. m. Eigenzinnige kerel. *Dije knodskop zal ni huëre* (hooren).

KNODSSTOK *(knodsstäk)*, KNODS, z. m. Stok met eene knods, knobbel, aan het ondereinde.

KNOEL, bijw. (Knikk.). Met de hand tegen den grond, terwijl men den marbol wegschiet.

KNOELEN, wed. zw. ww., met *hebben : knoelde, hee geknoeld.* Zich *knoel* houden, zie KNOEL.

KNOES (mv. *knoese*), z. m. knoest.

KNOFFELEN *(knoĕffele)*, onz. zw. ww., met *hebben : knoĕffelde, hee geknoĕffeld.* Het langzaam en onzeker knabbelen eens tandeloozen. *Hije zit douë te knoĕffele läk iëne zonder tan(den). Bij* (met) *mijn slächte tan(den) moĕit ich zoeë al stillekes oan-knoĕffele.* — Zie ook SCH., en DE JAGER, Freq.

KNOOK, z. (m.) v. *Gij hedt douë in goei vracht oĕp oer knoke, voar.* (Gij hebt daar eene goede vracht op uwe schouders, man.) *In gaits oĕp zijn knoke krijge.* (Eene regenvlaag op zijn vel krijgen.) *De kötse zit iemand lank in zijn knoke.* (De koorts zit iemand lang in 't lichaam.) *Dijen ärreme man hee twië jouër te root zijn koei uitgesleu(r)d : da zal hum lank in zijn knoke zitte.* (Die arme man heeft twee jaar achtereen zijne koei verloren, dat zal hem lang benauwen.) *Vör da stuk zal ter zijn knoke nog wärreme.* (Voor die zaak zal hij nog moeten branden (in de hel). — ZEGSW. : *Zijn knoke ni ontzien,* hard werken. *Zijn knoke stijf en kroĕmp* (krom) *werke.* — Ook in Kl.-Br. — Kwast. *Da 's in schoeën käärberr(i)e; douë en es gin ië knöksken in.* — Zie KIL.

KNOOP *(knuëp)*, z. m. Fig. Iets, dat in zijnen aard kort en dik is. *Da värreken es toch mär inne knuëp. Inne knuëp van i männeke.* — *Inne knuëp ter rond legge*, er eenen vloek bijvoegen. — Ook in Kl.-Br.

KNOPPER *(knoĕpper)*, z. m. Van *knoĕppe* (knoppen), het bijten der peerden, zie SCH. op KNOEPEN. Eig. oud peerd. *Dije knoĕpper es niks te*

goed vör d'amät. (Die knopper is niets te goed om naar de oude-merkt (merkt voor oude peerden te Leuven) te doen.) — Fig. Oude man. *Be zoeë inne knoëpper troä!* (Met zoo eenen ouden knorpot trouwen!) — Zie SCH op KNOEPER.

KNUTSEL, z. m. Bussel kemp. *Inne knutsel kämp schelle.* — KNUTTEL is bij KIL. 't LAT. : PANUS, gezwel, kluwen. — Liedje :

Dij van Utse kampe (kwamen),
Dij ze gäld afnampe (geld afnamen);
Vivat Utse (of *Hutse*)*!*
Kämpe knutse!
Vivat boekwääkoek!

KNUTSELEN, bed. zw. ww., met *hebben : knutselde, hee geknutseld.* Van *knutsel. Kämp knutselen*, kemp in bussels binden. — Fig. Kleeden, in de SAM. *oanknutsele*, (*Da wefke kain heur oadig oanknutsele;*) *oëpknutsele*, (*Ge most* (moest) *oëch ewat oëpknutsele.*) De AFL. *härknutsele* beteekent hervormen. *Da vrouwke heet heure man hiëlegans härknutseld.*

KOE *(koei*, mv. *koei)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Oëp dijen tijd zou in koei kalleven en wier vrum noue de väär gouën* (weer terug naar den stier gaan), dat duurt al te lang. — SPREEKW. : *In koei kan wel innen hoas vange*, eene blinde hen vindt soms eene korrel. — Ook in Kl.-Br.

KOEBAASTJE *(koeibääske)*, z. o. Zie KALVERKORF.

KOEBEEST *(koeibiëst)*, z. (o.) v.

KOEDEREN *(koëidere)*, bed. zw. ww., met

hebben : koĕiderde, hee gekoĕiderd. Woest voortdrijven. *Moes zit de gij douë dij koei te koĕideren en te jage? Dat dije sloĕbber* (schobbejak) *nog mär hie en komt, ich zal hum koĕidere. Hije koĕidert bij da peäd altijd,* hij doet dat peerd in 't werk te gauw gaan. *Bij i peäd alle kanten henekoĕidere,* overal naar toe rijden. *Hij zit het wärkvolk altijd te koĕidere : de mins(ch)en en hämme zeleëve ginne lossen trek,* hij doet het werkvolk zonder verpoozing doorwerken. — AFL. : *Koĕidereër, gekoĕider.* SAM. : *Oankoĕidere, deur-, in-, mee-, oĕp-, rond-, uit-, voĕits-, vrum-* (terug-), *eweg-.*

KOEDRANK *(koeidrank),* z. m. KOESOP *(koeisop),* z. v. Nat voedsel voor koeien.

KOEHOE (- ´), tus. Kom (tot iemand in de verte).

KOEHOEËN, onz. zw. ww., met *hebben : koehoede, hee gekoehoed.* Koehoe roepen; iemand uit de verte roepen bij te komen. *Ich ha wel iemand huëre koehoeë, ma ich pääsde ni, dat het oĕp mich was.* — Ook in Kl.-Br., waar men insgelijks HOEËN, POEPOEËN, hoort.

KOEHONGER *(koeihonger),* z. m. Gebrek aan koevoeder. — SPREEKW. : *As den donder in ijl hage valt, d'as koeihonger,* als 't vroeg op 't saison dondert, zal er weinig koevoeder komen.

KOEHOREN *(koeihore),* z. m. Zekere vroege langwerpige aardappel, waarvan er twee soorten aangetroffen worden : witte en roode.

KOEK, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. :

Inne koek krijge, eene gift erlangen. *Zijne peter heet hum inne goeie koek gemakt* (vermaakt).

KOEKELEKAZEN *(koĕkelekoaze)*, onz. ww., alleen in den inf. gebruikt. Zeker kinderspel. Al de kinderen staan twee aan twee op eene rij. Elk paar geeft elkaar de hand en houdt ze boogsgewijs omhoog. Het laatste paar loopt onder deze levende bogen door al zingende :

Koekelekoaze deur de geloaze.
Geft de douve, da ze strouve,
Geft de douve kämpzouĕd.

(Koekelekazen door de glazen. Geeft de duiven, dat ze struiven, geeft de duiven kempzaad.) Aan het hoofd der rei gekomen, blijft het koppel staan en houdt ook de handen in de hoogte. Ondertusschen is het achterste geworden koppel hen achternagekomen en doet hetzelfde, en zoo beweegt de gansche rei zich gedurig voorwaarts.

KOEKEN, z. v. Denkelijk omdat men er KAART onder verstaat. — ZEGSW. : *Douë stouën läk in koëke vijf*(*oeëg*), als een snul.

KOEKENBAK, z. m. *Inne koĕkebak slouë*, pannekoeken bakken.

KOEKENHAANTJE *(koĕkenhainke)*, z. o. Koek in den vorm van eenen haan. *Sinte Klouës* (Klaas) *hee koĕkenhainkes gebrocht.*

KOEKETEL, KOEPOT *(koeiketel, koeipot)*, z. m. Ketel, pot, om het veevoeder in te koken.

KOEKOEK, z. m. — SPREEKW. : *Den ti*(*e*)*nden April moĕit de koĕkoĕk zinge, och ze gat moĕit springe.*

— *De koĕkoĕk huëre zingen hämme*, al vroeg in 't voorjaar zonder kousen loopen.

KOEKRIB *(koeikröb)*, *z.* o. Krib voor koeien. — Ook in Kl.-Br.

KOEMEID *(koeimoat*, mv. *koeimoate)*, *z.* v. Meid, die de koeien verzorgt. — Bij KIL. KOE-MAERTE, MELCK-DEERNE.

KOEPOT, zie KOEKETEL.

KOESOPPER *(koeisopper)*, KOETER, KOTER, *z.*m. Jongen, die de koeien helpt verzorgen.

KOEVER (‾ ˘), *z.* m., geen mv. Vrijheid van handeling; ongedwongen bezigheid. *Ich zou douë wel langer gebleve zijn*, *ma ich en ha ter mijne koever niet.* — Zie KIL. en VAN DALE.

KOEZEEL *(koeiziël)*, z. o. Zeel om eene koe te binden of te leiden. — VERG. : *Ieverans oan trekke läk oan i koeiziël*, ievers zeer sterk aan trekken.

KOFFER, z. (m.) o. — ZEGSW. : *Zijn*, *alweët* (al ware 't) *dat de gij uit i köfferke kamt* (kwamet), uiterst zindelijk voor den dag komen.

KOFFIE *(kaffee)*, *z.* (v.) m. — Ook in Kl.-Br. — *Inne kaffee scha* (schauden), koffie zieden, opschenken. — *Ieverans inne goeie kaffee oĕp zette*, ter gelegenheid van iets eene goede koffie opschenken.

KOFFIESTIEN *(kaffeestien)*, *z.* v. Eig. Stien (Justina....), die veel van koffie houdt; groote liefhebster van koffie.

KOKELIS, KALIS, *z.* m. Kalissiesap, drop.

KOKEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *kokte*, *hee*

gekokt. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Het ieverans gekokt en gebrouën* (gebraden) *hämme*, ergens allerbest gevoed worden. *Hijen ha het hie gekokt en gebrouën, en toch kost ter ni blijve.*

KOKENAGE *(kokenaize)*, z. v. Kooksel. *Wat in kokenaize hedt de gij douë geriëd gemakt.* — Bij uitbreiding : de geheele huishouding met het bijdenkbeeld van onordelijkheid, geheimzinnigheid. *Da's douë in oadige kokenaizen in da huis.* — Verder iets wat er zonderling uitziet. *Wat in vieze kokenaize hedt de gij douë in oeren hof stouën.* — Ook in Kl.-Br. POMEY geeft KOOKERNAGIE = COCTIO, COQUINARIA.

KOKET *(˘ ¯)*, z. v. Soort van fijnen langwerpigen aardappel.

KOLEUR, z. v. Steeds gebruikt voor het vr. KLEUR. — Ook in Kl.-Br. en bij KIL.

KOLF, z. (v.) m. — Ook in Kl.-Br.

KOLVEN, onz. zw. ww., zie VAN DALE. — Fig. Wegjagen. *Dat dije nog inne kiër hie komt, ich zal hum kolleve!* — *Iemand de deur uit kolleve.* — SAM. : *Deurkolleve* (voorbijjagen), *terug-*, *uit-*, *voĕits-* (voortjagen), *vrum-*, (terug-) *eweg-*. — Diep ploegen. *Moes dat dije toch deur dije grond kolft*, hoe diep die vent den ploeg door den grond drijft! *Ge kolft ter nogal deur, joĕng(en).*

KOMEN, onz. onr. ww., met *zijn*. Pres. *Ich koom, gij komt......* Imp. *Ich kamp, gij kampt, hije kamp, we kampe, ge kampt ze kampe. Gekome.* — ZEGSW. : *Ter kome*, tot een gewenscht einde

geraken. *Dije zal ter wel kome*, die zal zijn doel wel bereiken. — *Ieverans van thuis kome*, iets kwaads ondervinden. *Spre(e)kt mich van gin drinke(r)s va knächten ni mië : douë zen ich van thuis (ge)kome.* — *Van de langebärg* (berg) *kome*, niet of zeer traag vorderen. *As der van dijen iet moëit hämme, komt het van de lange bärg.* — *Iemand huëre kome*, raden welk het doel van den spreker is. *Läk ter zijne mond ope dee, huëden ich hum kome.* — *Koom ich vandaag ni, dan koom ich mörrege*, ik ga traag voort. — Ook in Kl.-Br.

KOMENSCHAP, z. v. Zie VAN DALE. — *In blinne* (blinde) *komeschap*, eene duistere en gevaarlijke onderneming. *Grään koeëpe zonder het te zien es in blinne komeschap. Iet zonder accoo(r)d beginnen es in blinne komeschap.* — AANM. : Elders KOMERSCHAP, zie SCH. op KOMMERSCHAP.

KOMPETTING, z. m. Soort van langwerpigen, vasten, zoeten appel met roodachtige wang.

KONING *(keunink)*, *z.* m. Zie VAN DALE. — Aan wien bij 't eerste bod iets toegewezen wordt. *Ich boi inne frang en ich was keunink.* — Lijfmoeder. *Ich gouën dij koei muntig* (gust) *verkoeëpe : de keunink komt sumtemäts* (soms) *veur.*

KONINGSWOORD *(keuningswood)*, z. o. Onveranderlijk woord. *I keuningswood hämme*, in den koophandel niets van zijne vraag willen afdoen, niets bij zijn bod willen voegen.

KONT, z. v. Zie VAN DALE. — Woord door 't volk vaak gebruikt, zonder er groot erg in te

43

zien. *Iemand onder zijn kont höffe* (stampen). — Iets verkeerds. *Doüë hedt de gij in felle kont uitgezet.* — Zegsw. : *In kont kwikke*, eenen misslag doen. — Spreekw. : *Ge ziet de kont ni, veur dat ze gekwikt es*, ge ziet de misgreep niet, vooraleer zij begaan is. — *Van den hond zijn kont*, slecht, verkeerd, zonder weerde. *Al dat de gij doüë gedoüën hedt, es van den hond zijn kont. Al dat dije belooft, es van den hond zijn kont.* — Sam. : *Babbelkont, femel-, keës-* (kaas-), *raddel-, schijt-, smodder-, stij(f)sel-, ziëp-, ziëver-, zemel-*, welke alle een vrouwspersoon aanduiden, maar met min of meer verachting.

KONTERFOELIE, konterfuisie, z. v. Bedrog. *Gin konterfoëilen in de koat* (kaart), *zuë* (hoor)!

KONVOOI *(konvoeë)*, z. (o.) v. en m.

KOOLKANT *(kuëlkant)*, z. m. Snede broods met kool, zie SCH. op kant. — Fig. Strenge berisping. *Dijen heet doüë inne kuëlkant meegekrege. Iemand zijne kuëlkant brää* (breiden, de kool er op openstrijken), over den hekel halen.

KOOLSTAM, koolstok *(kuëlstam, kuëlstäk)*, z. m. Groeiende koolen hebben eenen *stam*, uitgegroeide eenen *stäk*. *Kuëlstamme vör zouëd plante. Gedruëgde kuëlstäkke in den hove* (oven) *stoke*. — Verg. : *Zoeë druëg as inne kuëlstäk*. Ook in Kl.-Br.

KOOP *(koeëp)*, z. m. — Spreekw. : *Goeie koeëp es diere koeëp. — Goesting es koeëp.*

KOOR (zacht-l. o, geen mv.), z. v. Bende, secte, in ongunstige opvatting. *Hijen es van in slechte koor. Zoeë in koor es vör alles in stouët.*

KOOR (*koeër)*, z. (o.) v. Voorste deel der kerk. *Hije komt tot veur oĕp de koeër.* — De *zijkoeër* is de kruisbeuk, Fr. TRANSEPT, en verder in eene kerk elke kapel, waar een autaar in staat. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

KOORD *(kood, kouëd, kouër)*, z. v. — *Euver de kood springe*, zeker meisjesspel. — *Oan iën kood trekke*, in denzelfden zin handelen. — Ook in Kl.-Br.

KOORLIJK *(koeërlijk)*, z. o. Lijk dat op het koor staat gedurende den lijkdienst; ook de uitvaart van zulk lijk. — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Zulke uitvaart is eene van eerste klas; eene van tweede klas heet *kerklijk*, en dan staat de baar in de kerk.

KOP, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Kop in iet hämme*, behagen nemen in iets. *Kop in inne schoeëne boek hämme. Hijen hee kop, as ter ter kain oaniënkrijge.* (Hij heeft vermaak, als hij er kan aan 't wisten krijgen.) *Inne kop hämme, i köpken hämme*, halsstarrig zijn. *Da vänke* (ventje) *hee inne kop!* — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO. — Het bovendeel eener gracht. *De beste grichte*(*r*)*s zette de kop.* (De ervarenste grachtmakers maken het bovendeel der gracht.)

KOPER, z. o. Geld. *Douë moĕit koper zijn!* hier moet betaald worden.

KOPPE *(köppe)*, z. m. Haan. Zie SCH. op KOB. — Tus. *Köppe, köppe!* Kom, haan.

KORBEEL *(krabiël*, ˘ ¯*)*, z. (m.) o.

KOREN, z. o. Rogge, zie SCH. — SAM. :

Korebed (*elke spronk was i korebed wijd*), *korebloem* (gezift roggemeel), *-kaf*, *-krinse*, *-mandel*, *-mijt*, *-mik*, *-meule* (in eenen molen een paar steenen om rogge te malen), *-pap* (roggebrij), *-pijp* (keel), *-snee* (snede roggebrood), *-spier* (roggehalm), *korentas*, *korewaiter* (jenever), *-winkel* (roggetas).

KORF *(körf)*, *z.* m. — ZEGSW. : *Be de körf gouën*, bedelen gaan. — SAM. : *Boterkörf*, *fruit-*, *hand-*, *mät-* (merktkorf), *pluk-*, *sluit-*.

KORNUUK *(kornuëk)*, *z.* o. Kornuit, zie VAN DALE. — Schimp- of troetelnaam. Het drukt of iets stijthoofdigs of iets schalksch uit. *Zoeë i kornuëk van i männeke. I vies kornuëk van i vänke* (ventje). *Ah, doe lief kornuëkske!*

KORPRAAP *(körproup)*, *z.* m. Wilde wijngaard; Hoogd. HUNDKURBSENWURZEL. — AANM. : Men zegt ook *smeërwöttel* (smeerwortel).

KORST *(köst)*, *z.* v. ZEGSW. : *De köste steken hum*, hij is brooddronken. — Ook in Kl.-Br.

KORT *(köt)*, bijv. en bijw. *Köt gebak*, kortbrekig gebak, Fr. : DE LA PÂTISSERIE CROQUANTE. — *Köt mest*, verteerde mest. — *Köt oĕpgehange zijn*, weinig geduld hebben. — *Köt spel bij iet make*, iets spoedig gedaan maken.

KORT *(köt)*, *z.* o. Gesneden stroo of kaf, met haver gemengd, voor een peerd.

KORTBED *(kötbed)*, *z.* o. Bed, op eenen akker, dat korter is dan de andere, doordien het stuk land niet just vierkantig is. — AANM. : Men zegt ook *kötpand* en *kötvoor*.

KORTSEL *(kötsel)*, z. o. Room. *Het kötsel van in tääl* (teil, test) *in de saus doen.*

KORTVOOR *(kötvoor)*, z. v. Zie KORTBED.

KORTZAKSKEN *(kötzäkske)*, z. o. Zaksken, om 't kort (zie dit w.) der peerden in te doen. — Ook rond Aksel, zie SCH.

KORZEL *(közzel)*, z. m. Korzelheid. *In zijne közzel schiete.* — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. : KORSEL.

KORZELEN *(közzele)*, bed. zw. ww., met *hebben : közzelde, hee geközzeld.* Korzelig maken. *Hijen hee ze pläzier in iemand doen te közzele. Läk ich hum zien, közzel ich mich.* — SAM. : *Afközzele, achternouë-, deur-, foĕirt-, in-, mee-, nouë-, ontege-, rond-, t(e)rug-, uit-, voĕits-, vörbij-, vrum-, eweg-,* uit korzelheid afloopen, achterna-, voorbij-, weg-, in-, mee-, na-, tegemoet-, rond-, terug-, uit-, voort-. *Oĕpközzele*, door korzelheid ziek maken. *Dije mins(ch) közzelt hum hiëlegans(ch) oĕp.*

KOST, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Oĕp koste van ongelijk*, (recht.) ten koste van wie ongelijk haalt. *Hije wilt hämme, dat het zij peäd es, en nou stouët het te Tienen oĕp koste van ongelijk.* (Hij beweert, dat het zijn peerd is, en nu staat het te Tienen op kosten van ongelijk.) Bij uitbreiding : Op iemands kosten. *Zijt de gij ni beschamd bij dij vrumde mins(ch)e zoeë weke lank oĕp koste van ongelijk te ligge, te leëve?* — *Dij twië hämmen hun koste bediëngeslage*, die twee zijn getrouwd bloot uit wederzijdsch belang.

KOT *(kottes*, verkl. *kökke)*, z. o. Gat. *In da huis zijn kottes in de grond* (gaten in den vloer), *dat de gij ter zodt in den hals breke. I kot in de haag, in de muur, dat de gij ter zodt deurkroupe* (zoudt doorkruipen). *I kökke in de vinger.* — *Nemt oer oeëgen in oer hand en ziet uit de kottes.* (Neem uw oogen in uwe hand, en zie uit de holten, als ge anders niet kunt zien.) — Bij uitbreiding : Het oog zelf. *Ziet de gij uit oer kottes ni?* Maar in deze bet. zegt men doorgaans *keut*. Zie dit w.

KOTER, z. m. Zie KOESOPPER.

KOTTEKENHUIBEN *(kökkenhuibe*, - ⏑ ´ ⏑*)*, onz. ww., alleen in den inf. gebruikt. Spel, waarin met marmels naar een *kökke* (gatje) geschoten wordt.

KOUDE *(ka)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *Ginne ka hämme*, in welstand zijn.

KOUS, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Be kousen en schoen(en)*, met gemak. *Be kousen en schoen(en) den hemel ingouën. Be kousen en schoenen ieverans deurkome.*

KRAAI *(kroa)*, z. v. Lied op de kraai :

Kroa, kroa, langebäk,
Oer (uw) *moeier es inne kuëlstäk,*
Oer voar es inne kiekendief,
Hije stelt (steelt) *de kieken uit de wieg.*
Dief! dief! dief!

KRAAG, z. m. Zie VAN DALE. — *Iet in zijne kraag hämme*, om iets vertoornd zijn; min goede inzichten hebben. — Darmscheil eens verkens.

KRAAM *(krouëm*, verkl. *kreuëmke)*, z. v. Zie VAN DALE. — Z. o. Slechte kerel; snaak. — Zie SCH.

KRAAN *(kroan)*, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Da lupt läk inne kroan*, (Dat loopt gelijk eene kraan,) het vocht komt er overvloedig en licht uit. — Ook in Kl.-Br.

KRACHT, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iet oĕp oer kracht neme*, aan iets met al uwe kracht werken. *Ge moogt da wärk zoeë veul oĕp oer kracht ni neme.* — Ernstig opnemen. *As ter iet gezeed wodt, moogt de gij da zoeë licht oĕp oer kracht ni neme.* — Kwalijk nemen. *Het minste, da ze van hum zegge, nemt ter oĕp zijn kracht.* — Ook in Kl.-Br.

KRAKU (˘ ¯), z. m. Wolspinner. Smerige persoon. *Het ambacht van de krakuus.* — Wellicht van 't Fr. GRAS-CUL. (Tienen.)

KRAM, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — z. v. Toorn. *In oer kram schiete. Iemand in zijn kram zette.* — In Kl.-Br. : GRAM.

KRAMP, z. (v.) m.

KRANK, bijv. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *IJl (leege) bözze make kranke zinne.* (Ledige beurzen maken bedrukte zinnen.)

KRAWELLIG, bijv., zie KARWELLIG.

KREITEN *(krääte)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *krätte, hee gekrät.* Tergen, plagen, zie SCH. op KRETEN. — ZEGSW. : *Zijne mond krääte*, weinig van eene spijs nemen, als men grooten honger heeft. *Zoeë i stukske vloa* (vlade) *es precies de mond gekrät.*

— Ook in Kl.-Br. — Afl. : *Krääẗ* (vrouwspersoon dat kreit), *krääẗächtig*, *krääter*, *krääterij*, *krätsel* (verdriet), *gekräät*. — KIL. geeft kreyt = krijt (cirque, vechtplaats); kreytelick, prikkelbaar; kreyten en kræten, tergen, kreytinghe, plagerij.

KRELLEN *(krälle)*, onz. zw. ww., met *hebben : krälde*, *hee gekräld*. Van kinderen gezegd : schreeuwen, luid weenen van kregelheid. — Afl. : *Kräl* (meisken dat krelt), *kräläčhtig*, *krälder*, *gekräl*. — Sam. : *Afkrälle* (*Da kind kain ewat afkrälle*), *deur-* (voortgaan met krellen).

KREMPEN *(krämpe)*, onz. zw. ww., met *hebben : krämpte*, *hee gekrämpt*. Ziekelijk zijn. Zie SCH. — KIL. geeft krempen en krimpen in den zin van : bijeenvatten, verminderen, uitputten, en in dien van : bijeengevat, verminderd, uitgeput zijn, afnemen (Fr. décroître). — Afl. : *Krämperij*, ziekelijke toestand. *Ze 'n es ni hät zik* (hard, erg ziek) ; *'t es zoeë mär in krämperij*. Ook in Kl.-Br. — *Krämpte*, onpasselijkheid. *In den aän* (ouden) *dag kome ter van alle krämptes*.

KRETS *(kräts)*, z. v. Zekere vogel, zie karvats. — Schram. Ook in Kl.-B., zie SCH. — Vrouw, die kretst, krauwt. *Da masken es in iëste kräts*.

KRETSEN *(krätse)*, bed. zw. ww., met *hebben : krätste*, *hee gekrätst*. Krauwen. — Zie KIL., SCH., en VAN DALE op krets.

KREUN *(kruën)*, z. v. Vrouw, die gewoonlijk kreunt. — Z. m. Daad van kreunen. *Da männeken hee zoeë inne kruën oan hum. Hije viel, liet inne*

kruën en hije was doeëd. Hije liet gi kruënke nimië (niet meer). — Zie WEIL.

KRIBBOOM *(kröbboeëm)*, z. m. Balk eener houten krib.

KRIEKEWEEK, z. v. *As Pouësen* (Paschen) *in de kriekeweek komt*, nooit. *Dije zal trouän as Pouësen in de kriekeweek komt.*

KRIEZELACHTIG *(kriezelächtig)*, bijv. Waar kriezels in zijn. *Kriezelächtig meël. Kriezelächtige grond.*

KRIEZELING, z. v. Kriezel. *Douë zijn kriezelingskes in dij bloĕm* (dat bloemmeel).

KRIEZELWEG *(kriezelwäg)* z. m. Weg van kasseischerven.

KRIJGEN, bed. st. ww., zie VAN DALE. — *Ieverans iet va krijge*, ergens ziek, zinneloos van worden. *As da nog i bekke duu(r)t, vriës ich, dat ich ter nog iet zal van krijge.* — *Iemand krijge*, iemand iets betaald zetten. *Den deugeniet hee wier ewat uitgezet, ma ze voar zal hum krijge.* — Ook in Kl.-Br.

KRIK, z. (v.) m. Boschkool.

KRIKKEL, bijv. en bijw. Oploopend, korzel, zie SCH. — Van KRIJG, Middelhd. KRIEC, Oudhd. KREG, d. i.: twist, strijd. — Snijtuigen zijn *krikkel*, als er licht schaarden in ontstaan. *Da schoas* (scheermes) *snedt* (snijdt) *goed, ma 't es fel krikkel.* Hooi, graangewas is *krikkel druëg*, wanneer het van droogte licht breekt.

KRIMP *(krump)*, z. (v.) m. Krimping, nood, gebrek, zie VAN DALE en KIL.

KRINSSCHOUDEREN *(krinsschare)*, onz. zw. ww., met *hebben : krinsschade, hee gekrinsschaad.* De schouders ophalen van jeukte, koude, onaangename verrassing, aarzeling. *Ge zit douë te krinsscharen, alweët* (als ware het) *dat de gij vuilighäd hadt. Hije zal bra krinsscharen, as ter da zal huëre.* (Hij zal aardig staan te kijken, als hij dit zal vernemen.) *Hije krinsschade, toen ich hum vroeg vör mee te doen.* — In W.-Vl. KRINSSCHOEREN, zie DE BO. Zie ook SCH. op KRINZEN.

KRIP, bijv. en bijw. Krap; eng. *Dij schoene zijn ewa krip.* — Nauw. *Ze voar zet hum nog al krip.* (Zijn vader houdt hem nog al nauw, geeft hem niet te veel geld.) *'t Zal krip oankome.*

KROEG, KROES (verkl. *kruuske*), z. m. Aarden kruik. Hoogd. KRUG; bij KIL.: KROEGH, KROGH. Ook KROEGH in den zin van : bluschpot. — SAM.: *Boterkroeg, melk-, vet-, zouën-* (zaan-).

KROENEKRAAI *(kroenekroa, krielekroa)*, z. v. Kraanvogel. — Zie SCH. op KROENEKRAAN.

KROESEL, z. v. Stekelbezie. Elders KNOESEL, KROESBEZIE, (zie SCH. op deze w.). *Gin kroesel weäd zijn*, niets weerd zijn. — SYN.: *Gin boes, gin vrotte klits, mispel, pätät, gin pijp toebak weäd zijn.*

KROKEN, bed. zw. ww., met *hebben : krokte, hee gekrokt.* Knakken. — Zie VAN DALE. — Fig. *Iemand den näk kroke*, iemand den nek breken. *Da 'ch mijne God ni en ontzag, ich krokten oëch den näk* (nek). — Doen ten ondere gaan. *Zoeë i verlies krokt inne mins(ch).* — Zie ook KIL., die als voor-

beeld geeft : « DE VRIENDSCHAP KROKEN, oudtijds : de vriendschap breken. » — Vandaar *krook*, knak. — *Kalk kroke*, kalk besproeien, beslaan. — Ook in Kl.-Br.

KROM *(kroëmp, kroëmme)*, bijv. Zie VAN DALE. — VERG. : *Zoeë kroëmp as innen houëk* (haak), *as inne pikhouëk, as in ziekel, zijkel* (zichel). *Biëne zoeë kroëmp, da de gij ter be inne kruiwagel zodt tuss(ch)e deurrije.* — ZEGSW. : *De kroëmme spele*, veinzen.

KRONKELSTEERTEN *(krunkelsteäte)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *krunkelsteätte, hee gekrunkelsteät.* Iets onaangenaams ondervinden en zich daardoor als voelen ineenkrimpen. *Ze zullen bra gekrunkelsteät hämmen, as ze dij bijs oëp hunne näk krege.* (Zij zullen onaangenaam verrast geweest zijn, toen zij die bui op hunnen nek kregen.)

KROOK, z. v. Kreuk, bij KIL. : KROKE. *In krook in 'nen hoed.* — Knak. *Dije stäk hee in krook.* Fig. Ondergang. *Zoeë i verlies es in krook vör 'ne mins(ch), dij moeieläk uitwast.* — Ook in Kl.-Br.

KROON *(kroeën)*, z. v. Zie VAN DALE. — Schijf van eenen appel, eene pastinaak, peen, raap, enz. — SAM. : *Poeëtkroeën* (peenkroon).

KROOS *(kroeës)*, z. v. Vrouw die kroost, kermt. *Zoeë in kroeës van i vrouwmins(ch).*

KROOZEN *(kroeëze)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *kroeësde, hee gekroeësd.* Zacht kermen, klagen. *Ze doet ni annes* (anders) *as kroeëzen en klage.* — AFL. : *kroeës, kroeësächtig, kroeëzer, gekroeës.* — SAM. :

Afkroeëze (veel kroozen). — Ook in de Kempen, zie SCH.

KROPSELDERIJ *(kropsälderie)*, z. (v.) m. Knolselderij.

KROTS, *z.* v. Slecht, onvolkomen, misvormd iets. *Krotse van appele, peëre, boeëme. I krötske van i männeke, van i värkske.* — Vandaar *verkrotse*, tot eene krots groeien. — SCH. geeft in dien zin KROD, dat mede in 't Hag. gebruikt wordt voor : dwergachtige persoon of dier.

KROUS, bijv. Slecht gezind; gram. *Zoeë inne krouze vänt. Wat hedt de gij, dat de gij doueë zoeë krous lupt* (loopt) ? — Ruw. *I krous weër.*

KROUZEN, wed. zw. ww., met *hebben : krousde, hee gekrousd.* Gram worden. *Ich most zwijgen, och hije krousden hum nog.*

KRUCHEN *(kröche)*, onz. zw. ww., met *hebben : kröchte, hee gekröcht.* Klanknabootsend w. Met geweld kuchen ter oorzake van groote inspanning. *Hije zal nog al kröchen, ïëdat ter dije zak den trap oëp heet. Kröche vör inne kruiwagel voëits te krijge.* (Kruchen om eenen kruiwagen voort te krijgen.) — Bij KIL. (en ook te Werchter) : KROCHEN. — Knorren der verkens. Zie SCH. op KROCHEN.

KRUID, *z.* o. Zie VAN DALE. — Loof van knolvruchten. Vandaar de SAM. : *Pastinakekruid, pätätte-, poeët-* (peenloof), *roup-* (raaploof), *schorsonele-.* — *Kouëd kruid* (kwaad kruid), *vuil kruid* (onkruid). — SPREEKW. : *Kouëd kruid wast goed.* Fig. : Ondeugende kinderen groeien wel.

KRUIDKOEK, *z.* m. Pannekoek uit jonge kruiden gebakken. — In W.-Vl. KRUIDEKOEK, zie DE BO en KIL. — In Kl.-Br. GROENKOEK.

KRUIN, *z.* (v.) m.

KRUINVOOR, *z.*. v. Eerste en tweede voor van een bed bij het ploegen. De beide kruinvoren maken den *oanscheut* uit.

KRUIPENDEGRAS *(kroupedegroas* – ⏑ ⏑ –*)*, *z.* o. Hondsgras, leedgras.

KRUIPGAT *(kroupgat)*, *z.* o. Zie VAN DALE. — Opening in eene afsluiting. *Rächt euver den appelboeëm es i kroupgat in de haag.* — Fig. : Kind, dat veel kruipt.

KRUISJAS, *z.* m. Soort van kaartspel. — Ook in Kl.-Br.

KRUIWAGEN *(kruiwagel)*, *z.* m. SAM. : *Kruiwagelberr(i)e*, *-bojem* (bodem), *-bout* (ijzeren as eens kruiwagenrads), *-hölp* (helpzeel), *-hond*, *-huëd* (-hoofd, zie HOOFD), *-pikkel*, *-rad*, *-schää* (-schei, zie SCHEI), *-schoeët* (-bodem), *-spon(de)*, *-spoor*, *-vuder* (-voerder), *-wärk* (-werk).

KRUIWAGENEN *(kruiwagele)*, onz. zw. ww., met *hebben : kruiwagelde, hee gekruiwageld.* Met den kruiwagen voeren. *Zoeë 'nen hiëlen dag kruiwagelen en es ni gemäkkeläk.*

KRUNGEL, *z.* m. Kronkel.

KRUNKELSTEERTEN *(krunkelsteäte)*, zie KRONKELSTEERTEN.

KUDDE, KURRE, *z.* o. Jong van een verken, — Zie SCH. — SPREEKW.: *As de kuddekes dik zijn,*

zijn de röpkes (raapkens) *zoer* (zuur). *I kudde van inne mins*(*ch*), goedzak. — SAM.: *Kurrezoĕg* (-zeug), *kurrentrog; spee(n)kudde.*

KUDDE *(köd)*, *z.* (v.) o. *Z*ie VAN DALE. — Verzameling van dieren, welkdanige ook. *I köd muss*(*ch*)*e*, *patrijze*, *hon*(*den*), *hoaze*, enz. — Zie KIL. — Bende. *I köd kingere* (kinderen), *mins*(*ch*)*e*, enz. — SPREEKW. : *Moeë 't köd groeët es*, *es de spuling dun*. (Waar de kudde groot is, is de spoeling dun.)

KUDDEN, KURREN, onz. zw. w., met *hebben : kudde*, *kurrede*, *hee gekudded*, *gekurred*. Jongen werpen, van een verken gezegd. — Zie SCH. op KURREN.

KUDDEN *(ködde)*, onz. zw. ww., met *hebben : ködde*, *hee geköd*. Bijeenkomen. *De liëwärke* (leeuwerikken) *beginnen al te ködde*. — SAM. : *Bediënködde. Onder dij lin*(*de*) *ködt allen ouveden in hiël jacht bediën*. (Onder die linde verzamelt zich alle avonden eene gansche kinderbende.) — Ook in W.-Vl., zie De BO, en in Kl.-Br. *Z*ie mede KIL.

KUIL, *z.* (m.) v. *Z*ie VAN DALE. — SAM. : *Boeëmkuil*, zie BOOMKUIL; *hoëille-* (steenkoolmijn); *stiën-; törf-* (veenput); *pättätte-*, kuil om aardappelen in te bergen; een met aardappelen gevulde kuil; *kuilgäld*, geld, boven de koopsom van boomen te geven voor het vullen der boomkuilen.

KUIMEN, onz. zw. ww., met *hebben : kömde*, *hee gekömd*. Geweld doen om zijn gevoeg te doen. *Da kind es oan 't kuime; 't zal in zijn doĕke doen*. —

Al zijne krachten inspannen om iets op te heffen, voort te stooten of te trekken. *Ziet hum inne kiër kuime vör zijne kruiwagel deur dijen akker te krijge!* — KIL. geeft KUYM, KUME = nauwelijks, moeilijk; KUYMEN = klagen, jammeren.

KUIPSTEKEN, onz. ww., alleen in den inf. gebruikt. Spel; met eene speer naar eenen met water gevulden bak steken. Elders TORNOOIEN.

KULDEBOO *(kuldeboeë)*, z. m. Boerterij, fopperij. *Wat de gij douë vertelt, es mär kuldeboeë, ni wä* (niet waar)? *Inne mins(ch) zoeë afvangen es mär kuldeboeë.* — Mogelijk van KULT DEN BOER.

KUNNEN *(koĕinne)*, bed. onz. ww., met *hebben*: Pres.: *Ich kain, ge koĕint, hije kain, we koĕinne, gijle koĕint, ze koĕinne.*: Imp. *Ich kost.* Deelw.: *Gekoĕinne.*

KUNSTENAAR *(kunsteneër)*, z. m. Die kunsttoeren verricht.

KUSSEN, bed. zw. w., zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Kust mijnen eäs* (aars), *mijn botte, mijn broek, mijnen elleboog, mijn oeër, mijne pollevie, mijne vässem* (hiel), enz. laat me gerust. — AANM.: In plaats van KUST zegt men ook *läkt* (lekt). — Ook in Kl.-Br.

KUSSENPEERD *(kussepeäd)*, z. o. Achterste linker wagenpeerd, dat een kussen (soort van zadel) draagt, om den voerman op te zitten. Het achterste rechterpeerd is de *valleman*, of: staat *valleman.* — Ook in Kl.-Br.

KWAAD *(kouëd)*, bijv. en bijw.; vergr. trap:

koider; overtr. trap : *koidste.* Zie VAN DALE. — Toornig, boos. VERG. : *Zoeë kouëd as innen duvel, as in häks. Inne kouën hond,* een booze, ook : een razende hond. — ZEGSW. : *Gezien wodde läk inne kouën hond,* in allerslechtsten reuk staan. — Erg. ZEGSW. : *Het koidste kome,* het ergste genomen. *In dat ääkske stekt meugeläk wel in käärberre, ma 't koidste kome kain het toch vör inne balk diene.* (In dat eiksken steekt mogelijk wel eene karberrie, maar 't ergste genomen kan het toch voor eenen balk dienen). — *Wint oer broeëd, want 't es kouëd beëdele gouën,* wordt gezegd bij 't uitspelen eener hooge kaart, welke men vreest niet te zullen inhalen. — Valsch. *Kouëd geld,* slechte munt. ZEGSW. : *Gekind zijn läk inne kouë pennink, inne kouë stuiver,* eene slechte faam hebben. — Ziekelijk. *In kouë keël, inne kouë vinger, i kouëd biën hämme.* — Lastig. ZEGSW. : *Het kouëd hämme; het kouëd zeggen hämme,* veel moeite hebben om in zijn bestaan te voorzien, om eer aan zijne zaken te doen of om iets tot goed einde te brengen. *Dij mins(ch)en hämmen het hiël kouëd. Hije zal het kouëd hämme vör bij ze wärk oëp den hoëk te kome, — vör oan ze gäld te kome. — Het te kouëd hämme,* iets voor zekeren prijs niet kunnen doen, niet kunnen verkoopen. *Ich zal oëch drij frang geëve; dan hedt de gij het ni te kouëd. — Kouëd koëinne, koilik* (kwalijk) *koëinne,* gevaar te duchten hebben. *Gij koëint gi kouëd : oer schöpskes* (schaapkens) *zen oëp 't druëg. Zou ich koilik koëinne be dat te doen? — Uit de kouë zijn,* uit de moeielijkheid

zijn. *Da kind kain säffe(n)s loeëpe; dan es 't uit zijne kouë. Dat erfdeel hölpt hum uit zijne kouë.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede KIL., DE BO en SCH.

KWAADGELD *(kouëdgäld)*, z. o. Onkosten; verhooging op koopsommen. *Da boëinder land kost tien duzed frank, en met het kouëdgäld ter bij: elf duzed twiëhonderd.* — Zie verder SCH.

KWAADVOGEL *(kouëdfogel ⏑ – ⏑)*, z. o. Zie SCH. — Fig.: *Douë es kouëdfogel in de locht*, er is onweer, er zijn slechte dingen op handen.

KWAJONGEN *(kouëjoëng)*, z. m. Zie VAN DALE. — Grashalmpje, waarmede men de pijpstelen kuischt. — Ook in Antw. en in Kl.-Br.

KWAK, z. v. Het kleinste, laatste, jongste. Het vogeljongske, dat het laatst uit 't ei gekomen is. *De kwak es altijd i männeke.* — Het laatste kind. — De kleinste *toteman* (zie dat w.). QUACK is bij KIL. het overtollige, het overschot; prul, geringe zaak.

KWAK, WAK, bijv. Week, log, lilachtig. *Kwak vliës(ch). Kwak broeëd. Kwakke grond.* — Ook in Limb., zie SCH.

KWALIJK *(koilik)*, bijv. Zie VAN DALE. — *Koilik koëinne*, zie KWAAD.

KWASTERIJ, z. v. Gekkernij. *Dij kwasterij gedurig hankt mich de keël uit.*

KWATONG *(kouëtong, – ⏑)*, z.v. Kwaadspreker, kwaadspreekster. *Zoeë in kouëtong zou hie(r) kome ruz(i)e stoke!* — Vandaar *kouëtongerij*, kwaadsprekerij. *Ge moëit nouë dij kouëtongerij ni löstere.* — Ook in Br. en Antw., zie SCH. op KWADETONGERIJ.

KWATSEN, onz. zw. ww., met *hebben : kwatste, hee gekwatst.* Klanknabootsend woord om het geluid te beteekenen, dat een kwabachtig lichaam of een vocht al schuddende maakt. *Hije viel oĕp de grond, dat ter kwatste. Dij melkkruik kwatst, umda ze ni vol en es. Het waiter kwatst in zijn kloĕmpe.* — « De voorbijglijdende stoomboot schokt het slapende meer wakker, dat..... zoet wiegelend klakt en kwatst. » J. BOLS, *Reisje in Zwitzerland.* — Zie SCH. op KWATS.

KWEDDEL *(kwäddel),* z. m. Lomp, versleten lap. — Zie SCH. — SPREEKW. : *As de beëdeleës* (bedelaars) *danse, dan danse de kwäddele mee.*

KWEDDER *(kwädder),* z. v. Kwetteraarster. *Zoeë in kwädder van i wijf zou iemand zijne kop dul roaze.* — M. Gekwetter. *Ich huër ze douë be heure kwädder.*

KWEDDEREN *(kwäddere),* onz. zw. ww., met *hebben : kwädderde, hee gekwädderd.* Kwetteren. — AFL. : *Kwädder, kwädderächtig, kwäddereër, gekwädder.* — SAM. : *Afkwäddere* (veel kwetteren, vermoeien door kwetteren), *deur-* (voortgaan met kwetteren). — Zie DE JAGER, Freq. op KWETTEREN. — KIL. geeft QUEDELEN.

KWEDEN *(kwe-ë),* onz. zw. ww., met *hebben : kwede, hee gekweed. Hout kweet,* wanneer bij 't kappen de bijl, de beitel, enz. er wel indringt; *het kweet ni,* wanneer het bij 't kappen davert, zoodat het werktuig er op terugspringt. — Fig. : Iets, wat men zegt, *kweet,* wanneer men den nagel op den kop

slaat, wanneer hetgene men zegt, veel indruk doet.

KWIDDER, KARWIDDER, KARWIT, z. v. Lichtzinnig meisje, dat veel van opschik en rondloopen houdt. *Joĕng, joĕng, wa zodt de gij bij zoeë i kwidderke doen!* (Jongen, wat zoudt gij met zulk loshoofd gaan aanvangen!) — M. Daad van kwidderen. *Ze es wier oĕp heure kwidder.*

KWIDDEREN, KARWIDDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : kwidderde, karwidderde, hee gekwidderd, gekarwidderd.* Met lossen zin zich ergens naartoe begeven, van eene vrouw gezegd. *Ze lot* (laat) *heur huishouve stouën* (huishouden staan) *en kwiddert weäl nouë* (weeral naar) *de kerremis.* — AFL. : *Kwidder, kwidderächtig, gekwidder.* — SAM. : *Rondkwiddere.*

KWIK, z. m. *Dobbele kwik*, dubbel loon of geschenk. *Gij hedt hum betäld? en ich ok : da 's dobbele kwik vör hum.*

KWIKKELBEEN *(kwikkelbiën)*, z. o. Fluitje, dat den kwakkelslag nabootst.

KWIKKEN, bed. zw. w., met *hebben : kwikte, hee gekwikt.* Zie VAN DALE. — Kweeken, fokken. *Peädde kwikke, värreke kwikke*, enz.

KWINT, z. v. ZEGSW. : *In kwint kwijt zijn*, zijn volle verstand niet hebben. *In kwint uitslouë*, iets ongerijmds zeggen. — Ook in Kl.-Br.

KWISPELEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : kwispelde, hee gekwispeld.* Slaan, zie VAN DALE. — Onz. fig. : Kwidderen (zie hooger), vooral van eenen losbol gezegd. *Alle kanten nouëtoe kwispele.* — AFL. : *Kwispelächtig, kwispeleër* (SCH.), *gekwispel.* — SAM. : *Afkwispele, deur-, rond-.*

L.

L, z. v. Wordt met R verwisseld, en omgekeerd. *Zulker* (zurkel), *flamboeës* (framboos), *kellever* (kervel), *hällever* (armvol), enz. — Zij komt ook in de plaats der N. *Reëgel* (regen), *zächele* (zegenen), enz. — Soms verspringt zij van plaats. *Milled* (middel), *weëled* wereld). — Zie ook SCH. en DE BO.

LAAG *(louëg)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *In louëg oëphämme*, dronken zijn. *In louëg zette*, *oanzette*, dronken maken.

LABBERLOT *(labberlut*, ˘ ˘ –*)*, z. (m.) v. Onverstandige, morsige, onzedige vrouw. *Zwijgt gij, doe labberlut.*

LABEUR, z. (m.) o. Landbouw, zie VAN DALE. — *Niks van 't labeur kinne.* — Hoeveelheid lands, die iemand in gebruik heeft. Zie ook SCH. en DE BO.

LABEURMAN, z. m. Ploeger. *Inne goeie, inne slächte labeurman.*

LACHEN, onz. onr. ww. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *'t Es nog vrug* (vroeg) *va lache, zee 't beggenken* (beggijntje), *en ze grees.* — In Kl.-Br. *'t Es nog ver va lache*, enz.

LACHMERKT *(lachmät)*, z. v. Jok. Ook in Br. en Antw., zie SCH. — In W.-Vl. LACHMARKTERIJ, zie DE BO.

LADAAT *(ladoat, ⏑ –)*, z. m. en v. Lomperd, lummel. *Es dije groeëte ladoat ni beschamd va be dij klään kingere te spele !* — Van 't Fr. LOURDAUD.

LADEN *(loa)*, onz. onr. ww., met *hebben : loade, hee geloa.* Vruchten dragen. *Dij eäte* (erwten) *loa goed. Dijen äppeleër en wilt ni loa.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — Bed., zie VAN DALE. — Dronken maken. Zie SCH.

LAK, z. (m.) o. Vlek.

LAK, z. (o.) m. Zegellak.

LAMPET (⏑ –), z. (o.) v. Zie VAN DALE. — *In goei lampet neme*, een goed glas drinken. — Vandaar : *lampette*, drinken.

LAND, z. o. Zie VAN DALE. — VERG. : *Land läk inne juinhof*, welgebroken grond. *Land läk kämpgrond*, beste grond. — De SAM. van *land* met eenen vruchtnaam duiden aan, dat die vrucht er het laatst op gestaan heeft, of dat het bestemd is om die te dragen. *Boeënland* (boon-), *boĕkwää-* (boekweit-), *eät-* (erwt-), *gruun-* (groen-, raap-), *krökke-, pätätte-, poeët-* (peen-), *sloeër-* of *sloeërbrouk* (sloor- of sloorbraak), *spörre-* (spurrie-). *Haver-, kore-, tärve-, klaver-* vallen alleen onder de tweede

soort. — SPREEKW. : *'t Es i slächt land moeë niemand gi veu(r)diël en heet.* — Ook in Kl.-Br.

LANGMUIL *(lankmuil)*, z. v. Langtong.

LANTEERN *(lanteän)*, z. v. Zie VAN DALE. Deel eener gewone kachel, waar de pot op rust. — Groot, dom vrouwspersoon. — Ook in Kl.-Br.

LASTEREN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Versterken met eene klamp of lat aan te voegen. *Dij käärberr(i)e was gekrokt; we hämme ze moĕite doen lastere.*

LASTVERKOOPER *(lastverkoeëper)*, z. m. Iemand, die last aandoet. — *Ge zijt toch innen iëste lastverkoeëper.* — Ook in Kl.-Br.

LATEN *(louëte)*, bed. st. ww., met *hebben*. Pres. *Ich louët, gij löt, lot, hije löt, lot, we louëte, ge löt, lot, ze louëte. Liet, hee gelouëte.* — *Löt stouën* (laat staan), veel min, in W.-Vl. : ik laat varen, ik laat staan, zie DE BO. *Hije kain nog gi peäd* (peerd) *inspanne, löt stouën ter bij rije.* — Ook in Kl.-Br.

LATIJN, z. o. ZEGSW. : *Ze latijn in iet steke*, zijnen geest met iets bezig houden, zijn hoofd met iets breken. *Wa wilt de gij oer latijn blijve steken in dije te liëre : ge koĕint ter hummes toch niks inkrijge. Ich häm al in hiël jouër al me latijn ter in gesteke. Ich verlies ter al me latijn bij*, ik begrijp er niets meer van. — Ook in Kl.-Br.

LAWEIT *(lawäät)*, z. o. Zie VAN DALE. — VERG. : *I lawäät läk in hel, läk in oordiël. Miër lawäät maken as zeven oan de galg.*

LEBBERACHTIG *(läbberächtig)*, bijv. Wat lebbert, zie LEBBEREN.

LEBBEREN *(läbbere)*, onz. zw. ww., met *hebben : läbberde, hee geläbberd*. Kleverig, slijmerig worden, van vleesch en visch gezegd, waar ontbinding begint aan te komen. *Da vliës(ch) begint al i bekke te läbbere.*

LEDVINGER, z. m. Lid eens vingers. *De saloa* (salade) *es al inne ledvinger lank.*

LEE EN VREE *(liën en vrië)*, z. o. *Bij liën en vrië*, met veel moeite. *Inne boterham bij liën en vrië oëpkrijge. Mär bij liën en vrië betoaling krijge. Ich kain de ploeg mär bij lië en vrië deur de grond krijge.*

LEE *(lé)*, z. v. Zie LENDE.

LEEFTIGKRUID, z. o. Zie LEVENDIG KRUID.

LEEG, bijv. Gust. *Ich goin dij koei leeg verkoeëpe. In leege zoëg.* — Ook in Kl.-Br.

LEEG *(liëg)*, bijv. en bijw. Laag. — *Ummeliëg*, omlaag. — Zie KIL.

LEEGEN *(liëge)*, bed. zw. ww., met *hebben : liëgde, hee geliëgd*. Verlagen. *Da land zou douë boven moëiten i bekke geliëgd en hie(r)onder gehuëgd (oangehuëgd) wodde.* — Bij KIL. LEEGHEN.

LEELIJK *(lillik)*, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — VERG. : *Te lillik vör veu(r) den duvel te danse, — vör höllepe te dondere, — vör doeëd te doen.* (SCH.) — ZEGSW. : *'t Es lillik, zee den uil, en hije bezag ze junk* (jong).

LEEM *(liëm)*, z. (o.) m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Liëm zuke*, nutteloos werk doen. Zijne eigen zaken verwaarloozen om zich met die van anderen in te laten. — *Drij dage liëm gezocht en*

ginne gevonne, vergeefsche moeite voor iets gedaan hebben. — Ook in Kl.-Br.

LEEN *(liën)*, z. m. Daad van leenen. *Oĕp liën uitgouën*, iets gaan leenen.

LEEN *(leën)*, z. m. Leuning. — Zie ook SCH. — LEEN is het echt woord, alsook LENEN (voor : LEUNEN), in 't Oud Hoogd. HLINJAN. (De oorspronkelijke I wijst op eene Ned. zacht-l. E.)

LEEP *(leëp)*, z. v. Oogetter. *Ge hedt oĕch vandaag ni gewasse : de leëpen hangen nog in oer oeëge.*

LEER *(liër)*, z. v. Ladder. — ZEGSW. : *Iemand in liër geëve*, zie SCHOUDER.

LEER *(leër)*, z. o. Huid. *Euver ze leër krijge*, slaag krijgen.

LEER *(liër)*, LEERAAR *(liëroar)*, LEERDER *(liëder)*, z. m. Wie leert. *Dije joĕng(en)*, *da masken es inne goeie liër*, *liëroar*, die jongen, dat meisken is vlug in 't leeren. *Inne slächte liër*, *liëroar*, wie traag leert. — AANM. : *Liër* staat voor *liëder* (leerder). — In W.-Vl. LEERAAR, zie DE BO.

LEERS *(leäs)*, z. v. ZEGSW. : *In oer leäs giete*, door de keel gieten. — Onzindelijk vrouwmensch. *In iëste leäs van i maske.*

LEERZEN *(leäze)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *leäsde*, *hee geleäsd*. Waden als met laarzen. *Deur de moos leäze.*

LEEST *(liëst)*, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Lichaam. — ZEGSW. : *Iet koĕinnen in zijne liëst slouë*, veel kunnen eten of drinken. — *Iemand euver zijne liëst kappe.* Iemand afrossen.

LEGGEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Pres. *Ich leg, gij lekt, hije leet, we legge, ge lekt, ze legge. Lede, lee, hee geleed.* — Wed. Gaan liggen. *Ich was mich e bekke gouën legge vör de noen te sloupe,* ik was wat gaan liggen om een middagslaapje te doen. — (Knikkersp.) Zijnen marmel leggen om er eenen makker op te laten schieten. — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

LEI *(lää)*, z. v., LEIWAGEN *(läävagel)*, z. m. Toestel om kinderen te leeren gaan. — Ook in Kl.-Br.

LEI *(lää)*, z. v. Groote afdeeling van te koop gestelde boomen. Elke lei bestaat uit een zeker getal koopen of kavelingen.

LEIDEN *(lää)*, bed. zw. ww., met *hebben : läähde, hee gelääd.* Zie VAN DALE. — Eene bedrieglijke hoop doen opvatten. *Dije schoenmaker hee mich al in moind gelääd,* heeft mij al sinds eene maand beloofd een paar schoenen te maken, en het nog niet gedaan. *Dije joĕng(en) läädt da maske,* belooft valschelijk haar te huwen. — *Hije läädt bij da mäske,* vrijt met haar. — Vandaar : VERLEIDEN.

LEIGRAS *(läägroas)*, z. o. Leedgras.

LEIKORF *(lääkörf)*, z. m. Korf om kinderen te leeren gaan.

LEIP *(lääp)*, z. m. Veerkracht, rek. *Douë es veul lääp in da stof.*

LEIPEN *(lääpe)*, bed. zw. ww., met *hebben : läpte, hee geläpt.* Rekken. *Moes zit de gij douë oan da lint te lääpe !* — *Wode lääpe,* woorden langzaam

uitspreken. — AFL. : *Lääpächtig*, *lääper*, *gelääp*, *verlääpe*. SAM. : *Uitiënlääpe*. — Zie DE BO, SCH. en DE JAGER, Freq. op LIJPEREN.

LEIPER *(lääper)*, z. m. Die slepend spreekt.

LEIPHOEK *(lääphoek)*, z. m. Rekeinde. — Zie DE BO op LIJPEINDE.

LEK, z. v. Druppel. *Doué en is gin lek kaffè nemië oëp de pot.*

LEKKEN *(läkke)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *läkte*, *hee geläkt*. Zie VAN DALE. — FIG. : Kussen, in min gunstige opvatting. *Ze lot heur van alleman kussen en läkke*. — Zie KUSSEN.

LEKKER *(läkker)*, z. m. Pijltje gestolde siroop in een papiertje. *Twië läkkes vör inne sänt* (cent). — Bij KIL. : « LECKSEL, LICKSEL (Holl. Fris.), Loch sive Lohoh, syrupi genus. »

LEL *(läl)*, z. v. Snottebel.

LELLEBAARD *(lälleboad)*, z. m. Troetelnaam eens zuigelings. *Ah, doeë lälleboad, moëit de gij wéal oan de tät hange!* (Wel gij, lellebaard, moet gij weeral aan de borst hangen!) — Bij KIL. : LELLE, tepel der borst; LELLEN, zuigen.

LEMME *(lämme*, mv. *lämmes)*, z. m. Lam. — *Vette lämme verkoeëpe*, zeker spel. — Ook in Kl.-Br.

LENDE *(lee*, mv. *linge)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Da lag in mijn lee*, ik had er een voorgevoel van. *Iemand euver zijn linge gespe*, iemand afranselen. — SAM. : *Lingebloed*, zekere koeziekte, CONGESTION DE LA MOELLE ÉPINIÈRE ; PARAPLEGIE ; PARALYSIE LOMBAIRE. — Deel eens kleedingstuks,

dat de lende omsluit. *De lee van dije jas böst* (beurst). *In lee van i kliëd.* — Vrouwenkleedingstuk, lijfken. *In katoene lee. I zijë leeke.* — Zie SCH. op LED en LENDEBLOED.

LEPEL *(leper)*, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Zijne leper ewegwörrepe* (wegwerpen), sterven. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Be de leper oĕpgeëve*, fig. : kennissen instorten. *Dij ni wille lïëre, koĕinne ze 't douë ok be gin lepes oĕpgeëve.* (Aan die niet willen leeren, kunnen ze 't daar ook met geene lepels opgeven). — *Alle uren inne leper* (*neme*), eene stijve pint drinken. — *Alle halfuren inne leper*, zeer traag spreken. — Onderste deel eens eggers, dat met eenen *neus* eindigt. — SAM.: *Lepereëte, -gieter, -kost.*

LEPELEN *(lepere)*, onz. zw. ww., met *hebben : leperde, hee geleperd.* Fig.: Drinken. — Ook in Kl.-Br.

LESCH *(les)*, z. m. Blad van grasplanten. *Dij tärf krijgt geël lesse.* Vandaar *lesse*, van lesschen berooven (gelijk men van BLAD *bloare* heeft, dat is : de bladeren aftrekken). *Dij tärf stouët te mals*(*ch*)*; we moĕite ze lesse.* — SAM. : *Gästles* (gerst-), *grään-, groas-, haver-, kore-, poor-* (poreiblad). — Lischgras. — Zie DE BO op LIS.

LESSCHEN *(lesse)*, bed. zw. ww., met *hebben : leste, hee gelest.* Van den lesch ontdoen. — *Zie* LESCH en ook SCH.

LESTENS *(lestes)*, bijw. Laatstmaal. — SPREEKW. : *Lestes bestes*, laatste maal, beste maal.

LETER *(leëter)*, LETERBOOM *(leëterboeëm)*, *z*. m. Spar over eenen geladen wagen om de lading te bevestigen. — Bij KIL. : LETTE, hinder, bevestiging.

LETEREN *(leëtere)*, bed. zw. ww., met *hebben : leëterde, hee geleëterd*. Met eenen *leëter* bevestigen. *Innen hoeëwagel* (hooiwagen) *leëtere*. In Kl.-Br. en in W.-Vl. : WOELEN, zie DE BO.

LETERZEEL *(leëterziël)*, z. o. Dik zeel om over eene geladen kar vastgemaakt te worden. De *leëter*, *leëterboeëm* wordt doorgaans bij geladen wagens, het *leëterziël* bij geladen karren gebruikt. — In W.-Vl. KOMMEL, zie DE BO.

LETTEN, bed. zw. ww., met *hebben : lette, hee gelet*. Zie VAN DALE. — Krenken, misnoegen. *Ich en zou hum ni geäre lette*. (Ik zou hem niet geerne krenken.) *Hijen es licht gelet*. — Zie ook KIL.

LETWERK *(letwärk)*, z. o. Werk, dat eer hinder dan voordeel bijbrengt. *Ge komt hie(r) percies ewa letwärk doen*. — Zie KIL. — Persoon, die letwerk verricht. *Kind, ge zijt in ieste* (eerste) *letwärk*.

LEUGEN, z. v. SPREEKW. : *Van huëre zegge kome de leuge(n)s in 't land*.

LEUN, z. v. Luns. — M. leuning. *In dije zeëtel heet ter goed zijne leun. De leun van de stoel es kapot*. Zie ook DE BO.

LEUREN, bed. zw. ww., met *hebben : leude, hee geleud*. Trekken, met het bijdenkbeeld van aanhoudend en met kracht. *Iemand de oeëre* (ooren)

van de kop leure. De osse leure de ploeg deur de grond. Ziet hum mär be zijn tan(den) oan da vliës(ch) leure. Zit douë zoeë oan oer kliëre ni te trekken en te leure. — AFL. : *Leur* (daad van leuren), *leu(r)der, geleur.* — SAM. : *Afleure* (veel leuren; naar beneden leuren), *deur-* (voortgaan met leuren), *in-, oĕp-, tege-, uit-, voĕits-* (voort-), *vrum-* (terug-).

LEVEN *(leëve)*, onz. zw. ww., met *hebben : leëfde, hee geleëfd.* Zie VAN DALE. — Vreugde, voldoening hebben, bij KIL. : een vroolijk of weelderig leven leiden. *Hije leëft as ter iemand kain doen kijve. As ter iemand kain oĕp stupkes* (stoopkens) *trekke, douë leeft ter in.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Leëve läk God in Vrankerijk,* onbekommerd leven. — Ook in Kl.-Br.

LEVEN *(leëve)*, z. o. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Zoeëlank as ter leëven es, es ter hoop. Me leëve, oer leëve, ze leëve, va me leëve.....* Ooit. *Ich zal 't me leëve ni mië doen. Hedt de gij dat oer leëve gezien? Den duvel en hee ze leëve ni genoeg. Da kain ze leëve ni deuge.* (Dat kan voorzeker nooit deugen.) — Zie ook DE BO en SCH. — AANM. : Men gebruikt ook *ze leëve* voor de drij pers. enk. en mv. *Ich en zal da ze leëve ni mië zien; wij en zulle da ze leëve ni mië zien;* enz.

LEVENDIG *(leëftig)*, bijv. Levend, welk woord het Hag. volk niet kent. — ZEGSW. : *Te wärk gouën läk inne leëftigen duvel,* vervaarlijk te werk gaan. *De kouë* (kwade, duivel) *zat ter leëftig oĕp.* — *Leëftig grään,* welig graan. *Douë was gi leëftig hät*

(hert) *te zien*, er was niemand te zien. *Ich mände* (meende), *dat ter hum leëftig oëpat.* — Overal in België.

LEVENDIGKRUID *(leëftigkruid)*, z. o. Smeerwortel; Lat. SEDUM TELEPHIUM.

LEVER *(leëver)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *Innen druëge leëver hämme*, genegen zijn om veel te drinken. — *Iet oëp zijne leëver hämme*, iets op het geweten hebben. — Ook in Kl.-Br.

LICHT, z. o. SPREEKW. : *Iederen heilige moëit ze licht hämme*, fig. : ieder moet zijn aandeel hebben. *Iëdat iederen heilige douë ze licht heet, zal ter in groeëte schoas* (schaard) *uit dat erfdiël zijn.* (Eer daar alle onkosten gedekt zijn, zal er een groot deel der erfenis weg zijn.) — ZEGSW. : *Tegen oer ääge licht zijn* (Kl.-Br. : *in oe eige licht stoun*), tegen uwe eigen belangen. — Men zegt steeds met den dat. : *In de(n) licht stouën, uit de(n) licht gouën.*

LICHT, z. m. Long. — Zie KIL. Ook SCH. en DE BO, die het als v. opgeven.

LICHTELIJK *(lichteläk)*, bijw. Waarschijnlijk. *Ich zal lichteläk de ander week kome.*

LICHTERBLOK, LICHTER, z. m. Stok in eenen blok, dienende om eene lamp aan te hangen.

LICHTVEERDIG *(lichtveädig)*, bijv. en bijw. Licht, gemakkelijk. *In lichtveädige schup. Da wärk gouët lichtveädig. In dij wääs zodt der lichtveädig verlore loeëpen in den doënkel.* (In die weiden zoudt ge licht verloren loopen in den donkere.)

LID *(lee*, v., *let*, o.*)* z. Schakel eener keten. —

Loeëze lee, loeës let, loos lid, schakel, die niet rond toe is maar waarvan twee einden los op elkander liggen. Dient om eene gebroken keten aaneen te maken. — Scharnier, zie VITS.

LIEDEKEN *(lieke),* z. o. SPREEKW. : *De a liekes* (oude liedekens) *zijn de beste. — Het aad lieke va Brouëband,* ('t oud liedeken van Brabant,) ruitezalf.

LIEFDE, *z.* v. SPREEKW. : *Ins liefde, noeët liëd,* oprechte liefde verandert nooit.

LIEGEN, onz. st. ww., zie VAN DALE. — VERG. : *Liege läk inne peädsdief* (peerdendief). *Liege, dat de gij zwä(r)t ziet.* — Ook in Kl.-Br. — *Hije liegt ter oan,* hij liegt het. — Falen. *Da gewicht kain ni liege. Fleweek* (verleden week) *drij dagen en nou* (nu) *twië, es vijf dage : da kain ni liege.*

LIES, z. v. en o. Dun velleken, vlies. *De lies van in ää,* de pel onder de eierschaal. — Velleken aan de reuzel, en bij uitbreiding ook wel de reuzel zelve. — SAM. : *Liezevet,* gesmolten reuzel. — Zie ook KIL.

LIESEI *(liesää, lijsää, lääsää), z.* (o.) v. Ei zonder schaal.

LIG, z. m. Daad van liggen. *Ge koëint läk oere lig ni vinge.* (Gij kunt, naar 't schijnt, uwen lig niet vinden.)

LIGGEN, onz. st. ww., met *hebben : lag, hee geleëge.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Het ni froa* (fraai), *het slächt* (slecht), *het lillik louëte ligge* (het leelijk laten liggen), zich niet wel, slecht, allerslechtst gedragen. *Al wat de gij liggen end ruren*

hedt (roeren hebt), uwe gansche have. *Hijen heet alles deurgedouën* (verkwist), *wat ter liggen end ruren ha.* — VERG. : *Douë liggen läk innen doeë stiën.* (Daar liggen als een doode steen.) — *Niks louëte liggen, as da te hiët och te zwouër es,* een dief zijn. — Ook in Kl.-Br.

LIJFTAK, z. m. Dikke tak aan den stam eens booms. *Lijftakke moogt de gij ni afkappen, och de boeëm treu(r)t (truut).*

LIJK *(läk)*, bijw. Zie GELIJK.

LIJKSTROO *(lijkstroeë)*, z. o. Stroo, waarop een doode gelijkt ligt. *Hije gouët nouë in fiëst, en ze bru lee oëp 't lijkstroeë.* (Hij gaat naar een feest en zijn broeder ligt op 't lijkstroo.)

LIJN, z. v. Fijne wollen stof, Fr. LAINE. *I purper lijne kliëd.*

LIJNWAAD *(lijvoad, lijvaid)*, z. o. ZEGSW. : *Inandermans vuil lijvaid wass(ch)e,* slechte of onaangename zaken voor anderen afdoen. *Lot hem ze vuil lijvaid zelver wass(ch)e.* — Ook in Kl.-Br.

LIJSACHTIG *(lijsächtig)*, bijw. Traag (als bep. van spreken). *Ze klapt zoeë lijsächtig.* — Zie SCH.

LIJSEI, zie LIESEI.

LIJST, z. (v.) m.

LIJSTPAN, z. v. Pan om op de lijst van een dak te liggen.

LINGEN, z. v. Lendenen; zie LENDE.

LINGEN, bed. zw. ww., met *hebben : lingde, hee gelingd.* Aanlengen. *Soëp linge,* er water bij gieten. — Ook in Kl.-Br. — (Klitsenspel.) *Linge(n)s !* Ik

verspreek het recht van de meet te verlengen. *Verbië linges*, ik voorkom u, om dit recht te verspreken.

LINT, z. o. Schors der vlas- en kempplant. — Geld. *Hije zou da huis wel wille koeëpe, ma hijen en hee gi lint.* — (Kaartsp.) Troef. — Ook in Kl.-Br.

LIP *(lip, lup)*, z. v. ZEGSW. : *In lip trekke*, zuur zien. — VERG. : *In lip trekke läk in kärmenoa* (karbonade), *läk in wan* (korenwan). — Zie SCH. Ook in Kl.-Br.

LIST, z. (v.) m.

LITS, z. v. Lis. Zie SCH. — *Oĕch uit de litsen houve*, (elders : *uit de ritsen*) u buiten het gevaar houden. *Oĕch uit de litse zette*, het gevaar ontloopen. *'t Zal oĕp de kerremis ni pluis gouën, ma ich zal mich uit de litsen houve. Läk ter ze voar zag oankome, zette ter hum uit de litse.* — Ook in Kl.-Br.

LISEBETH *(liesebät, lijsebät)*, z. v. Soort van gemeene peer.

LO, z. v. Verkorting van BELLO voor ISABELLA.

LOBBERACHTIG *(lobberächtig)*, bijv. Geschikt om te lobberen. *Inne palto* (paletot) *moĕit i wa(t) lobberächtig zijn. Oer* (uwe) *kousen hange douë zoeë lobberächtig.*

LOBBEREN, LODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : lobberde, lodderde, hee gelobberd, gelodderd.* Het flodderen van kleedingstukken, die niet aan 't lijf passen. *Dije jas lobbert in oeren* (uwen) *rug van alle kante. Dije jak loddert läk inne zak.*

LOCHT *(loĕcht)*, bijv. en bijw. *In loĕchte ää*

(een locht ei), een zacht gekookt (nisch) ei. — *Da masken* (dat meisken) *es in loĕchte*, eene gezwinde en los ter tong. *Ze es loĕcht va giëst*, bij KIL. : LOCHT VAN GEESTE. — *Loĕcht oĕp gouën*, eenen gezwinden pas gaan. *Gouët inne kiër loĕcht i pak toĕbak hoale.* — Van daar *alloĕcht*, versterking van *loĕcht*, en *loĕchtekes*, eene verzachting daarvan. — Zie SCH.

LODDEREN, zie LOBBEREN.

LODSOOR *(lodsoeër)*, z. v. Neerhangend oor. — Ook in Kl.-Br.

LOERJACHT, z. v. (Fr. : CHASSE A L'AFFUT). Wildstrooperij. Ook in Limb., zie SCH.

LOERJAGER, z. m. Wildstrooper. Zie SCH.

LOFFELIJK *(loffeläk)*, bijv. en bijw. Ruim. *Ich houf van loffeläke kliëre. Dij schoene zijn i bekke loffelijk. We hämme loffeläk tijd genoĕg. In dijen hove* (oven) *koĕinne loffeläk zestien broeës* (brooden). *Ich koom loffeläk toe*, ik heb ten volle genoeg.

LOLLEN, onz. zw. ww., zie VAN DALE. — Aanhoudend gemelijk weenen, van kinderen gezegd. *Da kind kain inne mins*(*ch*) *soare* (sarren) *bij da lolle.* — Elders : zuigen. — AFL. : *Lolächtig, lolder, gelol.* — Bij KIL. : LOLLEN, LULLEN, mompelen, prevelen, neuriën.

LOMMER *(loĕmmer)*, z. (v.) m.

LOMP *(loĕmp)*, bijw. Buitenmate. *Het hoeë gouët dees jouër loĕmp dier.* (Het hooi wordt dees jaar zeer duur verkocht.) *Ou! da's zoeë loĕmp wijd ni.* (O! dat is zoo bijzonder verre niet.)

LOMPER *(loĕmper)*, bijv. en bijw. Bij de Limb. grens gebruikt voor LOMP. *Inne loĕmpere boer, loĕmperen ezel. Douë hedt der loĕmper gespeld* (gespeeld).

LONG, *z.* v. Leiriem. Het Fr. LONGE. *De löngen i bekke* (wat) *gespannen houve* (houden). — Lange, dunne vrouw. *Wat in lange löng van i vrouwmins*(*ch*)*!*

LONT, *z.* v. Vod. — Kleedingstuk, min of meer met het bijdenkbeeld van verachting. *Hod oer lonten i wa bediën, ze slääpen in de moos.* (Houd uwe kleeren wat bijeen, ze slepen in de modder.) *Ze hee niks as heur lonten en vodde.* — Slecht vrouwmensch. *Wa wilt de gij me zoeë in lont gouën* (vrijen)!

LOOFKEN *(luëfke)*, *z.* o. Velleken; lies. *Zijne vinger plättere, dat de nagel ter mär bij i luëfken emië* (meer) *oan vasthankt. I luëfken oĕp in leäs* (leers) *zette. Sneke*(*n*)*s hesp zoeë dun as luëfkes.* — KIL. geeft LOOF, een bladje, plaatje geslagen metaal, zoo dun als een boomblad.

LOON *(loeën)*, *z.* (o.) m.

LOOP *(luëp)*, *z.* m. Jong verken; looper.

LOOPEN *(loeëpe)*, onz. st. ww., met *hebben* en *zijn*. Pres. *Ich loeëp, ge loĕpt (lupt), hije loĕpt (lupt), we loeëpe, ge loĕpt (lupt), ze loeëpe. Liep, hee, es, geloeëpe.* — ZEGSW : *Da lupt läk in goot, läk inne kroan*, dat loopt sterk. *Da lupt läk deur in goot, läk deur inne kroan*, dat loopt gemakkelijk, naar wensch. — SPREEKW. : *Dijen hät lupt es gou mu*, (die hard loopt is gauw moede,) wat in 't begin al te wel gaat, houdt geen stand. — *Ter iën loeëpen hämme*, eene dochter bedrogen hebben.

LOOVERMEI *(loeëvermää)*, z. m. Loovertak.

LOREEREN (˘ ¯ ˘), onz. zw. ww., met *hebben : loreede, hee geloreed.* Slempen. *Hijen en doet den hiëlen dag niks as loreere, en vrou en kingere lijä gebräk.* — KIL. geeft : LOREN ENDE SOREN, bedriegen; LOREN, beuzelwerk verrichten. — Zie DE BO.

LOS, bijv. Zie VAN DALE. — *Losse muur*, muur waar niets op rust en die tot scheiding van twee kamers dient; ook *onderslag* geheeten.

LOSHOTEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hoterde los, hee losgehoterd.* Door hoteren (zie dit woord) doen los worden. *Ge moogt tege da staketsel zoeë ni stoeëte; ge zult het nog loshotere.*

LOSSEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — *I woo(r)d losse*, een woord zeggen. *Hije mände* (meende) *mich komen uit te huëre* (hooren), *ma(ar) ich häm* (heb) *gi wood gelost.* — *Ni losse; gin string losse*, de strengen gespannen houden (fig.), aanhouden, niet aflaten. *'t Zal moëite koste, ma ni losse, zuë. As dijen iet begost heet, en lost ter gin string.*

LUËG, bijv. en bijw. Welig. *In luëge scheut. Da grään wast luëg.* — Gretig. *Dij koei et* (eet) *luëg.* — ZEGSW. : *Zoeë luëg oĕp 't gäld as den duvel oĕp in ziel.* — In Kl.-Br. *loeiig.* — KIL. geeft LUEGH, gretig.

LUËPIG, bijv. Loopsch, van eene koe gezegd. — VERG. : *Zoeë luëpig as in hout*, zoo loopsch, dat ze bij 't bespringen staat als een hout.

LUI, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — VERG. : *Zoeë lui as inne schälm* (schelm). *Te lui, dat de gij*

uit oer oeëge ziet. Zoeë lui as in hout. — SPREEKW. : *Dij lui es, moëit loeës zen.* — Ook in Kl.-Br.

LUIMEN, onz. zw. ww., met *hebben : lömde, hee gelömd.* — Loeren (VAN DALE). — *Hije lömt oëp in goei pläk.* — Sluimeren. *Hijen es oëp ze bed gouën i wa luime.* (DE BO) — *Moes da vuur douë zit te luimen; ich vriës* (vrees), *dat het nog zal uitgouën. Joëng(en), hertrekt oëch toch; moes zit de gij douë te luime?* Te Werchter bestaat het freq. : LUIMEREN.

LUIS, z. Zie VAN DALE. — SPREEKW. :

In luis lot heur wass(ch)en en vringe
En nog truk (terug) *de kist in bringe.*

ZEGSW. : *Iemand zijn ääge luize zelver louëte vange*, iemand zijne onaangename zaken zelf laten afdoen. — *Douë zitte läk in luis oëp inne kam*, zeer arm, zonder bestaanmiddelen zijn. — SPREEKW. : *Beëter in luis in de pot as gië vet*, beter iets dan niets. — Ook in Vl., zie SCH. en DE BO.

LUISTERVINK *(löstervink)*, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW. :

Liever 'nen dief oan mijn klink
As in löstervink.

LUIZEGEZICHT, z. o. Verarmd en schurkachtig voorkomen. *Dije douë, be ze luizegezicht, en moogt de gij ni betroä* (betrouwen). — Ook in Kl.-Br.

LUIZESPEL, z. o. Slecht spel. *Da stäkke* (soort van kaartspel) *es in rächt* (oprecht) *luizespel.* — Ook in Kl.-Br.

LUK, z. (o.) m. Daad van lukken. — Bij VAN DALE verouderd geheeten, is het nog springlevend in 't Hag. en in Kl.-Br. — SPREEKW. :

Tuss(ch)e de luk en de val
Lee het al.

Innen duze(n)de luk, innen honderd duze(n)de luk, een zeldzaam toeval. *'t Es innen duze(n)de luk, dat ter komt. Dat es mė(t) lukke,* dat is onzeker.

LUKKEN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : lukte, hee, es gelukt.* Zie VAN DALE. — SPREEKW : *Bakken en broä* (brouwen) *lukt ni altijd eëve(n) goed.* — *As 't lukt, kalft den os.* — Ook in Kl.-Br. — *As 't lukt pist den hond den toren umväär* (omverre).

LUKSCHEUT, z. m. Scheut met boog of geweer, die bijgeval goed is. — Zie ook DE BO.

LUKVRUCHT, z. v. Vrucht, die soms heel goed, maar dikwijls slecht lukt. *Boĕkwää* (boekweit) *es in lukvrucht.*

LUNGEREN, onz. zw. ww., met *hebben : lungerde, hee gelungerd.* Lunderen, in den zin van in 't bed te blijven luieren. *Da's toch oadig* (aardig), *dat de gij altijd moĕit i wa(t) blijve lungeren, als de gij geroepe wodt* (wordt).

LUNSCHEN *(lunse)*, onz. zw. ww., met *hebben : lunste, hee gelunst.* Loensch zien. *Ze zou i lief gezicht hämmen, as ze ni i bekken* (een beetje) *en lunste.*

LUTSEL, z. o. Verglaassel. *Dij tääle* (teilen) *deuge ni mië* (meer) *vör melk in te zette : het lutsel es ter af.* — Bij KIL. : LUSTER, luister.

LUTSEN, bed. zw. ww., met *hebben : lutste, hee gelutst.* Verglazen. — Bij KIL. : LUSTEREN, luister geven aan iets.

LUTTEL *(lutter)*, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Da 's mich lutter gedruëmd* (gedroomd), dat kon ik niet gissen.

M.

M, *z. v.* Deze letter verwisselt 1° met B : *Bet 't houër trekke*, met het haar trekken. *Bet den iëne*, meteen. *Kermenoa*, karbonade. *Bischin, bischins*, misschien. *Ich häm*, ik heb. *Oĕmbacht* (onmacht, flauwte).

— 2° Met N : *Beschand*, beschaamd. *Ontrint*, omtrent.

— 3° Met V : *Mällever*, marmer.

— 4° Met W : *Moes*, elders *woes* (hoe); *moeë* (waar). — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

MA, voegw. Maar. (Zie dit woord.)

MAAG, *z. v.* ZEGSW. *Da lag oĕp mijn maag*, eig. : mijne maag kon dat niet verduwen; fig. : dat kwelde mij. *Da viel hum kaad* (koud) *oĕp zijn maag*, dat heeft hem ontsteld, hij verwachtte die onaangenaamheid niet.

MAAL *(moal)*, *z. v.* Papieren zakje om allerlei kleinigheden in te doen, vooral in winkels. — Knapzak. — VERG. : *Ieverans in thuis zijn läk inne beëdeleër in zen moal.*

MAAN *(mouën)*, z. v. — VERG. : *I gezicht läk in volle mouën.* Overal. — ZEGW. : *De mouën begint be hum te schijne*, hij wordt kaal.

MAANKARPER *(mouënkärp)*, z. m. Spiegelkarper.

MAAR *(ma)*, voegw. *Ma joa, ma nië.* Met den klemtoon op *ma* drukt het eerste eene sterke bevestiging, het tweede eene sterke ontkenning uit; met den klemtoon op het tweede lid, is 't eene zeer zwakke bevestiging of ontkenning. *Es dije joĕng(en) nog al bekwaam? Mă joa*, vast. *Mă nië*, geenszins. *Ma jōa*, zoo al aan. *Zou ter zoeë iet koĕinne doen? Ma nië*, mogelijk niet. — *Mär*, bijw.

MAAT *(mouët*, verkl. *moike)*, z. v. *Oĕp mouët van*, op 't punt van. *Oĕp mouët stouën van te troä. Ich stond percies oĕp mouët van nouë oeres te kome*, naar uw huis te komen.

MACHT, z. v. *Be de macht, met de macht*, in overvloed. *Douë es fruit be de macht.* — Ook in Kl.-Br.

MADELEEN *(madeliën)*, z. v. *Iet es oĕp madeliën*, als iemand het geleend heeft. 't Is de vrouwennaam MAGDALEEN, door overeenkomst van klank, op de daad van leenen toegepast.

MAGER, bijv. VERG. : *Zoeë mager as de doeëd, as in hökke* (houtje), *as inne grouët* (graat), *as innen räöger oĕp zen schene, as in spin, as inne späckt* (specht), *as inne sprinkhoan, as inne spouën* (spaan), *as innen heërink* (haring), *as inne stäk, as inne slijpstiën; zoeë mager, dat ter uit i stupke zou nasse* (hij uit een stoopken zou eten), *dat ter zou branne*

(branden). *Schriëve* (schreeuwen) *läk i mager värreke* (verken). — Ook in Kl.-Br. en elders, zie SCH.

MAGWEL (–´), z. m. Die niet moeielijk is in den keus zijner spijzen, en veel en smakelijk kan eten. *Da kind es innen iëste* (eersten) *magwel.*

MAKEN, bed. zw. ww., met *hebben : makte, hee gemakt.* Zie VAN DALE. — Verstellen. *Mijn schoen zijn kapot; ze moëite säffe(n)s gemakt wodde.* — *Ze mest make*, achtergaan; *ze waiter make*, pissen. — *Geld make*, iets verkoopen om geld te hebben. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Uit iet make*, om iets geven. *Zijn vrouw es doeëd, ma hije makt ter ni veul uit. Ich zou ter ni uit make, as 't misviel.* — In Kl.-Br. ook : *In iets maken.*

MAKERIJ, z. v. MAAK, m. *In de makerij, in de maak zijn*, besteld zijn om gemaakt of hersteld te worden. *Hij gouët trouä* (gaat trouwen) ; *zijn kliëre zijn al in de makerij, in de maak. Os ärlözen es al in moind in de makerij, in de maak.* — Ook in Kl.-Br.

MALAAI (*malouë* –´), z. v. Hoeveelheid graan om in eens te bakken. *De malouë nouë de meule doen. Ich koom noch drij maloues te kö(r)t veu(r) den oeëst* (oogst). *We hämme dees jouër kreë* (krap) *os malouë.*

MALJAREN (*maljouëre* ´––‿), z., altijd mv. Uit *jouëre* en den stam van *mallen.* Tijd waarin men lichtzinnig leeft. *Hijen es nou in zen ärgste maljouëre.*

MALSCH, bijv. VERG. : *Zoeë mals as boter. Fruit zoeë mals, dat de gij 't deur i stroeëspier* (graanhalm) *zodt zouge* (zuigen). — Ook in Kl.-Br.

MAN, z. m. VERG. : *Inne man läk inne boeëm, läk*

innen reus, een struische man. *Inne man läk inne baron*, een schoone man. — *Het schoeë männeke bij iemand spele*, door voorkomendheid iemands gunst zoeken te winnen. — *Iemand i männeke minder make*, iemand omhals brengen. *Ge weët bekans i männeke minder*, ge waart bijna verongelukt. — *De leste man ze päksken oëpgeëve*, het laatst in de herberg blijven. (Zie ook DE BO.) — *Gemakte männekes*, kale uitvluchten. — *Zijne man stouën, goed vör zijne man zijn*, in staat zijn om iets te doen zoo goed als iemand anders; zich met iemand durven meten. — *Man vör iet zijn*, iets durven, kunnen (zelfs van eene vrouw gezegd). *Och ze da zou doen? Ze es ter man genoëg vör. Hijen es man genoëg vör te pikke.* — In Kl.-Br. MANSCH. — *Männeke*, bovenste stijl in een gebint.

MAND (*man;* verkl. *männeke*, *määneke;* mv. *manne*), z. v. Zie VAN DALE. — SAM. : *Mannemake(r)swis(ch); ass(ch)eman*, mand om asch te meten; *drijviëdelman*, mand die de 3/4 eens halsters inhoudt, zie HALSTER; *halsterman; lijvaidman* (lijnwaadmand); *meulevatman*, zie MEULEVAT; *resman* (zie SCH.); *tassemänneke; zeftmänneke*, mandeken om steenkoolasch te ziften.

MANDELEN, bed. zw. ww., met *hebben : mandelde, hee gemandeld.* In mandels zetten, dat is in hoopen van vijftien, twelf of tien schooven. — Zie CLAES, JOOST VAN CRAESBEECK, 2e aant., KIL., SCH. op MANDEL en DE BO.

MANDEMAKERSWISCH (*mannemakeswis*),

z. v. Teenwilg, waarvan er twee soorten zijn : de gele en de grauwe.

MANSKRACHT, z. m. Schermdragend gewas; soort van langlevende, groote eppe.

MANSMENSCH *(mansmins)*, z. o. Manspersoon. *In huis zonder mansmins gouët ni goed.* — Ook in Kl.-Br.

MARANTE, zie GURRUS.

MARDIË, mardit, tus. Basterdvloek, zie MORDIË.

MASSELEN, bed. zw. ww., met *hebben: masselde, hee gemasseld.* Bevlekken. *Dije ketel zal oěch massele. Hijen hee mijne boek be roeëd krijt gemasseld. Be de masselemoindag* (masselenmaandag) *massele de kingere makandere be krijt hiël wit.* — SPREEKW. : *Ge wo(r)dt ni gemasseld as van inne zwätte pot.* — Bij KIL. : MASCHELEN, MASCHEREN, MAESCHEN. Hij geeft ook : MASCHEL, MASCHER, vlek. Zie DE BO, op MASSCHEREN, en SCH. Zie mede DE JAGER, freq. op MASSCHELEN en MASSCHEREN.

MASSELENMAANDAG *(masselemoindag)*, z. m. De maandag vóor aschdag.

MAST, z. m. Voedsel, kost. *Hije moěit goed werreke, ma hijen hee goeie mast. Da värreken hee altijd goeie mast gehad.* — Massa eens soldaats. Zie ook DE BO.

MASTEN, bed. zw. ww., met *hebben : mastte, hee gemast.* Mesten, in de beperkte beteekenis van : aan tafel te goed doen. *Hije zal hum oěp dij kerremis wier gouën maste.* — Bij KIL. : MASTEN, mesten.

MASTOK (˘ ¯), z. m. Vijfcentiemenstuk.

MAT, *z. v.* Klonter geronnen melk. — Overal in België; zie DE BO en SCH. — Bij KIL. : MATTE, MATTEN.

MATEREN *(moatere)*, onz.zw.ww., met *hebben : moaterde, hee gemoaterd.* De eene in 't voordeel van den andere spelen, ten nadeele der overigen. *Dij twië moge nie meedoen : ze moateren altijd. Hie(r) es ni te moatere*, hier zijn geene lievekenskinderen. — Wijze van knikkeren, waarbij de spelers twee en twee voor gelijke rekening spelen. — In 't begin van vele kinderspelen, zoeken naar wie eerst moet *ter oan* zijn, dat is : eerst moet als gepakte dienen; daartoe dient het volgende rijmpje :

Roëmmele, roëmmelen in de pot!
Achter de deur douë lee i wat zand;
Redt (rijdt) *ter mee nouë Ingeland,*
Van Ingeland nouë Spanje;
Æppelke(n)s van Oranje,
Peëre van den hoeëge boeëm.
Dij het leste komt,
Heet de zillever- gouwe kroeën.

Ofwel er wordt gezegd :

In den dip (– – –).
Vaste kare slip;
Vaste kare boëkmama (– ⌣ ⌣ – ⌣ – ⌣ –),
In den dip.

— In Kl.-Br. beteekent MATEREN : meuken, rijp worden na de plukking. Vandaar : MATERENNEST, meuk, verborgen hoekje, waar kind of dienstbode fruit verbergt.

MATERIE, *z. v.* Voorbeeld voor schoonschrift.

MATS, z. v. Troevenacht, in 't mitsspel. In Limb. klaveren-vrouw.

MATSEN, zie MITSEN.

MATTEN, onz. zw. ww., met *zijn : matte, es gemat*. Stremmen (van melk gezegd) bij 't koken, of in den uier; ook in de maag eens zuigelings. In de beide laatste opvattingen bezigt men uitsluitelijk *matte;* in de eerste zegt men ook onverschillig *bediënstroppe, bediëntrekke, schië, tegoarschiete, tegoartrekke.* — Zie BIJEENSTROPPEN. — In Kl.-Br. : IN MATTE SCHIETE.

MATTHIJS, z. m. SPREEKW. :

Sinte Matthijs
Ma(a)kt het ijs,
Bre(e)kt het ijs
Och brinkt het sap in 't rijs.

— Te Werchter voegt men er bij :

En kan hij 't ijs niet breken,
Dan vriest het nog zes weken.

MEANGEN, MEÄMEN (¯ ˘ ˘), onz. zw. ww., met *hebben : meangde, meämde, hee gemeangd, gemeämd.* Miauwen.

MECHELSCH *(Mächels)*, bijv. *Inne Mächels(ch)e zoon*, (iron.) eene dochter. — Ook in Kl.-Br.

MEDARD *(Medoad)*, z. m. SPREEKW. :

Reëgelt het Sinte Medoad,
Dan zijn de neute vermoad (vermaaid).

— *As 't Sinte Medoad reëgelt* (regent), *reëgelt het zes weke.*

MEDE *(mee)*, z. (v.) m. Honigwater.

MEDE *(mee)*, z. m. Medehoekkegel; de kegel

naast den voorsten hoekkegel. Er is een *rächte* en een *slinke mee. Vör veul kegels te wörrepe moĕit der hoĕk en mee hämme.* — Het meevallen. *Da 's de mee en den tee*, het meevallen tegenover het tegenvallen.

MEDE *(mee)*, bijw. In sommige samenstellingen beteekent *mee* (mede) : in 't voordeel, en dient als tegenstelling van TEGEN. WEIL. haalt met verwondering aan, dat HALMA het in dien zin bij SPREKEN voegt. HEREMANS geeft in dien zin, behalve MEDESPREKEN, ook MEDEWERKEN en MEDEWILLEN; VAN DALE, MEDELOOPEN. SCH. geeft MEDEVALLEN en MEDEGAAN. Bij die zes heeft de Hag. nog *meedrouë* (mededraaien), *meeklappe*, *meelukke*, *meepakke*, *meeslouë* (meeslaan), *meespele*, *meetoeëne*, *meewijze;* ook de zelfst. nw. *meeluk*, *meespoed*, *meetoeën* en *meeval*. In dien zin komt *mee* ook afzonderlijk voor. *Alles es hum mee. Hije krijgt alleman mee* (in gunstige stemming voor hem). — KIL. : geeft : MED-SPREKEN, MED-STEMMEN. — Ook in Kl.-Br.

MEDEDRAAIEN *(meedrouë)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : drouëde mee, hee, es meegedrouëd*. Uit *draaien* en *mede* in den zin van in 't voordeel. Gunstig zijn. *As den oeëst mich meedrouët en de värreke* (verkens) *willen i wa mee, dan zijn ich ter oĕp i jouër deur.* (Indien de oogst en de verkensteelt mij gunstig zijn, dan ben ik op een jaar uit de moeielijkheid.)

MEDEFLANTEN, medeflanteren *(meeflanten, meeflantere)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : flantte,*

flanterde mee, es meegeflant, -geflanterd. Zie FLANTEN. Vergezellen, met het bijdenkbeeld van : met vadsige onverschilligheid.

MEDEFLAUWEN *(meeflauë)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : flaude mee, es meegeflaud.* Zie FLAUWEN. Vergezellen langs eenen modderigen weg.

MEDEFLEITEN *(meeflääte)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : flätte mee, hee meegeflät.* Mededoen in 't overdragen, in 't babbelen.

MEDEGENOMEN, z. o. Kansje. *Buite zijn fonctie wint ter nog in poar honderd frang* (frank) *me zijn hovenierderij : da 's toch i goe meegenome.*

MEDEGEZEL, z. m. SPREEKW. : *Meegezel es meegetel*, met wien gij verkeert, wordt gij geëerd.

MEDEHOUDEN *(meehouve)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : hoof mee, hiel mee, hee meegehouve.* Uit *houden* en *mede* in den zin van samen. Zich deelgenoot maken. *Ich häm tien frang* (frank) *oëp dijen hoan gewoid* (gewed) : *hodt de gij mee ?* (Wilt gij van mijne partij zijn ?) — *Ich häm de hälligt van zijne koeëp hoeë meegehouve.* (Ik heb de helft van zijnen koop hooi overgenomen.)

MEDEKLAPPEN *(meeklappe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klapte mee, hee meegeklapt.* Uit *klappen* en *mede* in den zin van in 't voordeel. Medespreken. *Al de getuige klapten hum mee. Hije en zal gi woo(r)d meeklappe.*

MEDELOKKEN *(meelokke)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lokte mee, hee meegelokt.* Uit *lokken* en

mede in den zin van : met. Verlokken om mede te gaan. *Hije mände* (meende) *mich mee te lokke nouë dij härrebärg* (herberg), *ma ich liet hum fluite* (liet hem varen). — Ook in Kl.-Br.

MEDELUK *(meeluk ⏑́ – –)*, z. m. Welgelukken. *De meeluk es vandaag in mijn koat.* (Het geluk is vandaag in mijne kaarten.) *Hijen hee meeluk bij zijn värreke* (verkens).

MEDELUKKEN *(meelukke)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : lukte mee, hee, es meegelukt.* Uit *lukken* en *mede* in den zin van voordeelig. Medevallen, gelukken. *Dij koei lukt mee. As de sloeërzouëd wilt meelukke, brinkt ter veul oëp.* (Als 't koolzaad wel wil lukken, brengt het veel op.) — Ook in Kl.-Br.

MEDENEMEN *(meeneme)*, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Fig. : Zich ten nutte maken. *Ich zal dij okkaize meeneme*, ik zal van die gelegenheid gebruik maken. — Ook in Kl.-Br.

MEDEPAKKEN *(meepakke)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : pakte mee, hee, es meegepakt.* Bed. Uit *pakken* in den zin van : nemen, en *mede* in den zin van : met. — Medenemen. ZEGSW. : *Männeke pak al mee*, persoon aan wien iets toegewezen wordt. *Ich boi* (bood) *inne frang* (frank), *en ich was männeke pak al mee.* — Fig. : Zich ten nutte maken. *Ich zal da profijt weal* (weeral) *meepakken.* — Onz. Uit *pakken*, in den zin van lukken, en *mede* in den zin van voordeelig. Gunstig uitvallen. *As alles wel meepakt,*

wint ter douë goed ze broeëd. — Ook in Kl.-Br.

MEDEPARTIJ *(meepartij)*, z. v. Partij, die gunstig is, in tegenstelling van *tege(n)partij*. — Bij KIL. : MED-PARTIJE, gezel, genoot.

MEDEPIKKELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : pikkelde mee, es meegepikkeld.* Medeloopen. *Da kind wilt altijd meepikkelen, en 't en kain ni vollege.* — Ook in Kl.-Br.

MEDEROEPEN *(meeroepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : riep mee, hee meegeroepe.* Uit *roepen* en *mede* in den zin van samen. *Iemand meeroepe*, iemand roepen om samen te gaan. In 't kaartspel, een der spelers tot zijnen helper vragen.

MEDESLAAN *(meesloué)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : sloeg mee, hee, es meegeslage.* Uit *slaan* en *mede* in den zin van voordeelig. Gunstig uitvallen. *Al wat ter doet, slouët hum mee. Het weër hee fel meegeslage. Da peäd* (peerd) *es mich meegeslage.* — Ook in Kl.-Br.

MEDESLAG *(meeslag)*, z. m. Gunstige uitval, voorspoed. *We hämme meeslag be 't weër. Ich häm meeslag in mijn koat* (kaarten.) — Ook in Kl.-Br.

MEDESPELEN *(meespele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : spelde mee, hee meegespeld.* Uit *spelen* en *mede* in den zin van 1° voordeelig. Bij 't spelen bevoordeeligen. *Ge moëit dije ni meespele; hije stoit het hoeëgste.* — 2° Samen. Aan een spel deel nemen. *Wie spelt ter i kaike* (een kaartje) *mee?*

MEDESPOED *(meespoed)*, z. m. Voorspoed, geluk. *Zonder i wa meespoed in de koate koëint de gij*

ni winne; spelt (speel) *zoeë slum as da(t) de gij wilt.*

MEDESTAAN *(meestouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : stond mee, hee meegestouën.* Uit *staan* en *mede* in den zin van samen. Deel in iets nemen. *Ich stouën mee in de wunst en in 't verlies.*

MEDETOON *(meetoeën)*, z. m. Getuige ter ontlasting, Fr. TÉMOIN À DÉCHARGE.

MEDETOONEN *(meetoeëne)*, bed. sch. zw ww., met *hebben : toeënde mee, hee meegetoeënd.* Uit *toonen*, getuigen, en *mede* in den zin van voordeelig. Ten gunste getuigen. *Ich kain oĕch ni mee- och ni tegetoeënen; ich en häm niks gezien.* — Ook in Kl.-Br.

MEDETREIFELEN *(meeträäfele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : trääfelde mee, hee meegeträäfeld.* Uit *treifelen*, door list overhalen (zie het woord), en *mede* in den zin van met. Met looze streken bewegen om mede te gaan. *Wa wilt de gij da kind meeträäfele? Lot het gerust.*

MEDEVAL *(meeval)*, z. m. Gunstige uitslag. *Ha 'ch i klää bekke meeval gehad, kost ich ni verlieze.* (Hadde ik een klein weinig geluk gehad, konde ik niet verliezen.) — Ook in Kl.-Br.

MEDEWIJZEN *(meewijze)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : wees mee, hee meegeweze.* Uit *wijzen*, een vonnis vellen, en *mede* in den zin van voordeelig. Ten gunste vonnissen. *Da kain oĕch ginnen iëne trubenoal meewijze.*

MEENEN *(määne)*, bed. zw. ww., met *hebben : mände, hee gemänd.* Zie VAN DALE. — SPREEKW. :

Määnen es bedrog. Määnen es in Spanjen in gäät (geit.)

MEERL *(meäl)*, z. v. *In blinne* (blinde) *meäl*, hoopje menschendrek. — Ook in Kl.-Br., waar het ding ook wel GJESDUIKEL (grasduiker) heet.

MEERS *(meäs)*, z. v. Kind, dat meerst; zie MEERZEN. — Oude waar, die den winkelier bijblijft. *Ze mände mich in a meäs oan me gat te pläkke.* (Zij meende mij eene oude vod aan te plakken.) — Hangt waarschijnlijk vast aan MARS, leurgoed.

MEERSGAT *(meäsgat)*, z. o. Kind, dat meerst, (zie MEERZEN). *Ziet da meäsgat doue inne kiër deur de moos boa* (baden).

MEERZEN *(meäze)*, onz. zw. ww. met *hebben* en *zijn* : *meäsde, hee, es gemeäsd.* Van *meersch*, moeras. Waggelachtig gaan, van kleine kinders gezegd, vooral door modder. *Ziet da boolgäkke* (boolgatje, zie BOOLGAT) *douë inne kiër deur dij strouët* (straat) *meäze!* — *Afmeäze* (veel meerzen), *deur-* (voorbij-), *in-*, *nouë-* (na-), *ontege-* (te gemoet-), *terug-*, *uit-*, *vrum-* (wederom-), *eweg-*.

MEESTER *(miëster)*, z. m. SPREEKW. : *Miëster es miëster en de knächt doet, dat ter wilt.* — *Miëste(r)s vinge* (vinden) *bovemiëste(r)s*, kundige personen vinden er nog, die hen overtreffen. — *Iemand, iet miëster zijn, miëster koëinne*, overwinnen, kunnen overwinnen. — Ook in Kl.-Br.

MEID *(moat*, mv. *moate)*, z. v. SPREEKW. :

Moat en kat
Hämme dek ewat;
Knächt en hond
Moëite wachte, tot 't komt.

MEILING (*määlink*, mv. *määlinge*), z. m. Savooikool, die vroeg in 't voorjaar gezaaid en reeds in Mei kan verplant worden.

MEISKEN (*maske*), z. v. SPREEKW. : *I masken oëp de zank en i mäsken* (mesken) *oëp de klank hämme ter veul bedrogen.* (Een meisken, dat men trouwt omdat zij wel zingt, en een mesken, dat men koopt, omdat het wel klinkt, hebben er velen bedrogen.)

MELK, z. v. ZEGSW. : *In de melk te brokken hämme*, fortuin hebben. — *Heur melk oëptrekke* doet eene koe, als ze die bij 't melken niet laat afkomen. Fig. *Zijn melk oëptrekke*, achteruittrekken, onaangenaam verrast worden. *Hije trok zijn melk bra(af) oëp, as ich hum dije brief veurlee.* — Ook in Kl.-Br.

MELKEMIK, z. v. Melksoep met wittebrood.

MELKERIJ, z. v. Melkspijs.

MELKKETEL, z. m. Blikken of koperen melkemmer.

MELKKROEG, z. m. Soort van aarden melkkruik.

MELTER, z. m. Milter.

MELVER (*mällever*, ‿‿‿), z. m. Marmel, marmer.

MENG (*mäng*), z. v. Stuk vleesch, dat aan wonden soms uitwast. — Etterbal eens zweers. KIL. geeft MENCKE en MINCKE, verminking, wonde.

MENGELKAMER (*mingelkamer*), z. v. -ZOLDER (*mingelzölder*), z. m. Kamer, zolder, dienende om eetwaren te bergen.

MENSCH (*mins*), z. m. ZEGSW. : *Da 's ginne*

mins (klemtoon op *ginne*, geen), hij handelt niet als een edel mensch. — *Ginne mins gelijk(s) zijn*, geenen mensch meer gelijken. *Ze hämmen hum douë getransenee(r)d* (mishandeld), *dat ter ginne mins ni mië gelijk en es.* — *Mins alliën, moeder mins alliën*, gansch alleen. — *Inne mins*, een onbepaalde persoon; men. *Inne mins zou zen ääge te köt* (kort) *doen, as de gij 't nouëpääst.* (Men zou zich zelven een ongeluk doen, als men 't napeinst.) — *Mins, minse, ma(ar) mins, wel minse toch*, tus. van verwondering. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — *Mins*, o. Vrouw, die min of meer deernis verwekt. *Da mins, och ärm, zit douë be drij schöpskes va kingere* (schaapkens van kinderen), *en heure man zik* (ziek).

MERDIË, MERDIT, MERDJUS *(märdië, märdit, märdjus)*, tus. Basterdvloek, zie MORDEBEE.

MERKT *(mät)*, z. v. Zie VAN DALE op MARKT. — *Onder de mät ni hämme*, duur moeten betalen, fig. voor : veel moeite moeten doen; veel last uitstaan, in welken zin men ook zegt : *de mät afzien. Hije heet dat spel gewonne, ma hijen heet het onder de mät ni gehad. Hijen es zonder päreplu oëp gank, en ziet 'ne kiër wat i weër! Hije zal het onder de mät ni hämme.* — *In goei mät hämme*, eenen goeden prijs bekomen voor zijne waar. — Spottend wederantwoord. *Antwoo(r)d hum ni; douë stouët in mät oëp.* Voorb. : *Zekt inne kiër* (zeg eens) *noen.* — *Noen.* — *Ge en zult ni veul oëpdoen.*

MERKTKORF *(mätkörf)*, z. m. Korf om boter, fruit, enz., ter merkt te dragen. — Ook in Kl.-Br.

MERMIN *(märmin, - ´; wellicht voor : wärwin)*, z. v. Zekere plant : winde. — In Kl.-Br. WIWIN.

MES *(mäs)*, z. o. ZEGSW.: *ze mäs trekke*, beginnen te weenen.

MESSEN *(mässe)*, bed. zw. ww., met *hebben : mäste, hee gemäst*. Dooden, met het bijdenkbeeld van : met een mes. *I värreke mässe*.

MEST, z. (m.) o. ZEGSW. : *Ze mest make*, zijn gevoeg doen.

MESTBREKER, z. m. Persoon, die het mest op 't land openspreidt.

MESTEN, bed. zw. ww., met *hebben*, zie VAN DALE. — *De stal meste*, het mest uit den stal trekken. — SAM. : *Uitmeste*.

MESTHOF, z. m. Plaats voor 't mest. (Zie SCH.)

MESTPLAS, MESTZEIK *(mestzääk)*, z. m. Zwart vocht in den mestput. *De mestplas es de saus van 't mest*. — In Kl.-Br. : *mestspoel*.

METALDEREERE *(medalderiëre, meealderiëre, metalderiëre, bedalderiëre, - ´ ⏑ - ⏑)*, bijw. Zie BIJALDEREERE.

METEENENT *(mediënet)*, bijw. Meteen.

MEUREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben en zijn : meude, hee, es gemeud*. Moeren.

MICH, voorn. Mij.

MICHIEL, MACHIEL, z. m. Spotrijmen :

Michiel
Zwoor zijn ziel,
Dat den hätte keës (gedroogde kaas) *van de toufel afviel.*

Machiel Machuit goĕnk poĕmpen (ging pompen)
Oĕp ze voares (vaders) *kloĕmpe;*
E viel in de beek
En e liet inne scheet
En e was bekans verdroĕnke.

— In Kl.-Br. :

Machiele Machuit
Zat in de schuit,
Hij waa gon lière poĕmpe;
De poĕmp die brak,
Zijn bille woure nat,
Hij was bekanst verdroĕnke.

MIDDEL *(milled,⁻ ˘)*, z. (v. en o.), m. Punt, even verre van de uitersten gelegen. *Inne boeëm zoeë dik as ich in mijne milled. Hije brak de stäk* (stok) *in de milled euvermoëits.* — Ook in Kl.-Br.

MIDDEL, z. (v.) m. Iets, dat dient om een doel te bereiken.

MIGGEL, MIGGELOROM, z. m. Mengelmoes. *Da 's hie(r) inne miggel van alles deuriën.* — In Kl.-Br. : MINGEL.

MIJN, z. m. en v. Aard, vooral eener weide, en fig. van gras. *Inne goeie mijn va wää, va groas; in slächte mijn, zoere* (zure) *mijn, zute* (zoete) *mijn*, enz.

MIK, z. v. Tarwebrood; brood van roggebloem. — SAM. : *Mikkeboterham; mikkepan*, plaat om mik op te bakken. — In de Kempen : KRAMIK.

MILLEBIER, z. o. Zie BIER.

MILLED (⁻ ˘), z. m. Van *middel*, voor midden, door omzetting van DEL in *led.* Zie MIDDEL.

MILT, z. (v.) m.

MINNEZEEREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : minnezeede, hee geminnezeed.* Minderen. — ALF. : *Minnezeering, geminnezeer.*

MIS *(mes)*, z. v. *In zinge(n)de mes*, eene gezongen mis; *in leëze(n)de mes*, gelezen *mis.* — ZEGSW. : *Da doet gin mes*, dat houdt geen steek. — *De mes es uit bij dije*, hij bezit niets meer; hij heeft geene goede kaarten meer. — *Gin twië messe vör ië gäld doen*, niet tweemaal op iets antwoorden.

MISDACHT (˘ ¯), bijv. Bedrogen in zijne meening. *Ich mände, dat het zoeë was; inne mins(ch) kain wel inne kiër misdacht zijn.*

MISDEGER *(misdeëger)*, z. m. Misdadiger.

MISDIENDER *(mesdinder, ´ – ˘)*, z. m. Knaap, die de mis dient. — Ook in Kl.-Br.

MISKEUTEREN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : miskeuterde, hee miskeuterd.* Misdoen, mispeuteren. — Ook in Antw., zie SCH.

MISKLAPPEN, wed. onsch. zw. ww., met *hebben : misklapte, hee misklapt.* Uit *klappen*, spreken, en *mis* in den zin van verkeerd. Zich misspreken. *Dije zal hum ni misklappe.* (Hij zwijgt steeds.) — Ook in W.-Vl., zie DE BO, bij KIL. en in Kl.-Br.

MISKLEEDEN *(misklië, ˘ ¯ ˘)*, onz. onsch. zw. ww., met *hebben : miskliëde, misklidde, hee miskliëd, misklid.* Uit *kleeden*, passen, voegen, en *mis* in den zin van kwalijk. Misstaan. *Dijen hoed be brië* (met breede) *kante miskliëd oĕch. Dij bäddere* (berderen) *stoelen* (eig. : stoelen met planken blad) *in dij schoeën kamer misklië.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

MISLADEN *(misloa)*, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : misloade, hee misloa.* Uit *laden* en *mis* in den zin van verkeerd. Slecht laden. *Dij hoeëkäär es lillik* (leelijk) *misloa.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO en in Kl.-Br.

MISLOOPEN *(misloeëpe)*, wed. onsch. st. ww., met *hebben : misliep, hee misloeëpe.* Uit *loopen* in eene fig. bet., en *mis* in den zin van kwalijk. Zich laten misleiden, van eene dochter gezegd. *'t Es al prijkeleus vör zoeë i maske vör heur te misloeëpe.* — Ook in Kl.-Br.

MISNAMEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : misnamde, hee misnamd.* Uit *namen*, eenen naam geven, en *mis* in den zin van verkeerd. Eenen verkeerden naam geven. *Ze hiëten hum altijd Judas, en dat en es hum ni misnamd.* — Zie KIL.

MISNIETEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : misnoot, hee misnote.* Uit *(ge)nieten*, en *mis* in den zin van niet. Ontberen, bezuren. *As de man ze gäld verbrast, moĕit vrouw en kingere 't misniete.* — SPREEKW. : *De goei moeiten het be de kouë misniete.* (De goeden moeten het met de kwaden bezuren.) — Ook in Limb. en de Kemp., zie SCH.

MISNOEMEN *(misnuëme)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : misnumde, hee misnumd.* Uit *noemen* en *mis* in den zin van verkeerd. Verkeerd noemen. *Ich zee, dat ter inne valsoaris* (valschaard) *was, en da en was hum ni misnumd.* — Ook in Kl.-Br.

MISPAKKEN, bed. en onz. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : pakte mis, mispakte, hee misgepakt,*

mispakt. Uit *pakken* en *mis* in den zin van ontkenning. Wed. Missen in 't vatten. *Hije schoof uit en mispakten hum oan de leën, en rolde van de trappe.* — Bed. *Hije mispakte de bal, pakte de bal mis*, miste den bal in 't pakken. — Fig. Zich misgrijpen. — (Zie SCH en DE BO.) — Onz. onsch. Mislukken. *De tärf mispakt nog al dek oĕp da land. Da koleur mispakt gemäkkeläk.* — Ook in Kl.-Br.

MISREKENEN *(misreëkere)*, zie VAN DALE, wordt ook onsch. gebruikt, zoowel onz. als wed. *Ge hedt misreëkerd. Gij misreëkert oĕch weeal.*

MISRIJDEN *(misreä)*, bed. en onz. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : ree mis, misree, hee misgereë, misreë.* Uit *rijden* en *mis* in den zin van verkeerd. Slecht ploegen. *De knächt heet dij voor misreë, misgereë.* — Een span verkeerd leiden. *Ge redt* (rijdt) *mis; 't es länst* (langs) *hie(r).* — Fig. : Verkeerd handelen. *Ge hedt oĕch douë lillik misreë met oĕch bij dij zaak te moeie.* (Ge hebt het daar leelijk verkorven door u met die zaak te bemoeien.)

MISROEPEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : misriep, hee misroepe.* Uit *roepen* en *mis* in den zin van ontkenning. In 't mitsen, zeker kaartspel, niet tot *helpman* roepen. *Ich ha drij ouëze* (azen), *en mich nog misroepe!*

MISSEN, bed. zw. ww., met *hebben : miste, hee gemist.* Zie VAN DALE. — *In koat misse*, eene kaart niet opwerpen. *Oeren ouës misse, zuë!* uwen aas niet opwerpen, hoor!

MISSING, z. v. Misslag. *In missing doen in 't reëkere* (rekenen). *Ich häm in groeëte missing gedouën bij mich uit te doen, iëdat ich sloupe gink.* (Ik heb eenen grooten misslag begaan met mij te ontkleeden, eer ik naar bed ging.) — Ook in Kl.-Br.

MISVAL, z. (o.) m. Miskraam. VAN DALE heet dit woord verouderd; in 't Hag. gebruikt men geen ander voor die zaak, evenmin als in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. Zie ook KIL.

MITS, z. v. Klaverenvrouw, in 't mitsen, zeker kaartspel. In Limb. troefacht.

MITSEN, onz. zw. ww., met *hebben : mitste, hee gemitst.* Zeker kaartspel. (Zie SCH.)

MODDEL, z. m. Verward dooreenliggend verbrijzeld hout, stroo, droge planten. *Douë lee* (ligt) *nog i wa moddel van stroeë. Stokt* (stook) *dije moddel van hout onder de koeiketel oëp. Da grään es zoeë na vaniëngevalle, dat het mär iëne moddel ni mië en es.* Tusschen MODDEL en MODDER is vooral dit verschil, dat het eerste van min of meer droge dingen gezegd wordt, het tweede van vochtige.

MODDELAAR *(moddeleër),* z. m. Die moddelt. *Ozze* (onze) *moddeleër es wier* (weer) *in de kliërman(d) oan 't zuke* (zoeken).

MODDELACHTIG *(moddelächtig),* bijv. Wat als *moddel* verward dooreenligt. *Da stroeë en dögt* (deugt) *ni vör ban(den) : 't es te moddelächtig. Da maske leet heur houër moddelächtig.* (Dat meisken legt heur haar verward dooreen.)

MODDELEN, onz. zw. ww., met *hebben : moddelde, hee gemoddeld.* Al zoekende dooreenwerpen. *Wie heet hie(r) tuss(ch)e mijn boĕke gemoddeld? Wa zit de gij in dij nouëman* (naaimand) *te moddele!* — AFL. : *Moddel, moddeleĕr, moddelächtig, gemoddel, vermoddele.* — SAM. : *Deuriënmoddele.* — Zie SCH., KIL. en DE JAGER, Freq.

MODDER, z. (v.) m.

MODDERVET, bijv. Buitengewoon vet. *Da värreken es moddervet.* — Ook in Kl.-Br.

MOED, z. m. Zie VAN DALE. — *De moed vol kome*, weemoedig worden. *Mijne moed komt mich vol, as ich ter oĕp pääs* (peins). — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

MOEDE *(mu)*, bijv. VERG. : *Zoeë mu* (vermoeid) *as in hout, as innen hond. Zoeë mu* (beu) *as ka* (koude) *pap.*

MOERBEZIE *(moerbees)*, z. v. Zwarte aalbes.

MOERBEZIESTRUIK *(moerbezestroĕk)*, z. m. Zwarte aalbeziestruik.

MOES, bijw. Hoe.

MOET *(moĕit)*, z. (o.) m.

MOETEN *(moĕite)*, bed. onr. ww., met *hebben : most, hee gemoĕite.* Zie VAN DALE. — *Moĕite(n)s*, uit dwang. *Zij gouët troa* (trouwen), *ma(ar) 't es moĕites*, zij is reeds zwanger. — SPREEKW. : *Moĕiten es bedwank, en huilen es kingerezank* (kindergezang).

MOEZELEN, bed. zw. ww., met *hebben : moezelde, hee gemoezeld.* Eten, vooral van kinderkens gezegd. — Zie ook SCH.

MOGEN, bed. onr. ww., zie VAN DALE. — Lusten. — Zie KIL. — SPREEKW. :

Wat de vrouw geäre (geerne) *mag,*
Et (eet) *de man allen dag.*

— Ook in Kl.-Br.

MOK, z. m. Hoopje wassend gras, dat hoog boven 't omringend uitkomt. MEUK, MÖK, hoop; zie DE JAGER, Freq. op MOKKELEN[3].

MOKKEN, onz. zw. ww., *hebben : mokte, hee gemokt.* Wankelen. *Dije steun zal ni mokke. As ter iemand kain in pät* (part) *bakke, zal ter ni mokke* (missen). — Zie DE JAGER. Freq. op MOKKELEN[2], MAGGELEN.

MOLDER *(mölder),* z. m. Molenaar. — Bij KIL. : MOLLER en MOLENAER. — ZEGSW. : *Iet tussche God en de mölder louëte,* er niet tusschen komen. Zie DE BO op MULDER.

MOLDERESSE *(möläs,˘ ¯),* z. v. Molenaarster. — Bij KIL. : MOLENERSSE.

MOLEN *(meule),* z. (m.) m. en v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Zijne meule lupt ni schärp,* (zijn molen loopt niet scherp,) hij vordert traag met zijn werk. — Gebit. *Da peäd es wel aad* (oud), *ma(ar) zijne meulen es nog goed.* — *Meuleke,* kruispaal op een voetpad. Fr. TOURNIQUET.

MOLLEPOOT *(mollepoeët),* z. (m.) v. Talisman om steeds met de kaarten te winnen. *Gij hedt zeker in mollepoeët in oer täsch, dat de gij altijd wint.* — Ook in Kl.-Br.

MOLSTER, z. o. Hoeveelheid meel voor 't maal-

loon. (Zie SCH. en KIL., die ook MOLTER opgeeft).

MOLSTEREN, bed. zw. ww. met *hebben* : *molsterde*, *hee gemolsterd*. Het maalloon in meel nemen. *Mölder* (molenaar), *ge moëit de malouë* (zie : MALAAI) *ni molsteren*, *ich zal het molster betoale* (betalen, in geld.)

MOND, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Ginne mond van spreken hämme* (hebben), niet mogen spreken. — Ook in Kl.-Br.

MOO *(moeë, woeë)*, bijw. Waar. *Moeë zulle wij da schrijve!* (klemtoon op *da*) uitroep van verbazing.

MOOR *(moeër)*, z. m. Waterketeltje. Daarvan het Fr. : COQUEMAR (kookmoor). (SCH.)

MOORD *(moeëd)*, z. (m.) v. — MOORDEN *(moeëre)*. — MOORDENAAR *(muëdeneër)*.

MOOREN *(moeëre)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *moeëde*, *hee gemoeëd*. Koffie maken.

MOOS, z. (o.) v. Slijk. — ZEGSW. : *Iemand deur de moos hoale*, *slääpe*, *trekke*, iemands fouten aanhalen, veeleer om hem te beschamen of te begekken, dan om zijne eer te krenken.

MOOSEEND *(moosäng, mooseing)*, z. v. Kind, dat zich veel beslijkt. *Zoeë 'n moosäng van i kind.*

MOOSSCHECHT *(moosschächt)*, z. m. Beslijkte voet. *Ziet, dat de gij oer* (uwe) *moosschächten i wa schoeën makt*, *iëdat* (eer) *de gij binnegouët*. (Plat.) — Zie SCHECHT.

MOOSTRASSER, z. m. Kind, dat geerne door 't slijk loopt. *Wie hee toch zeleëve* (ooit) *zoeë inne moostrasser gezien!*

MORDEBEE, MORDIË, MORDJUS, MARDIË, MARDIT, MARDJUS, MARDJEU, MARDJÄNNEKES, MÄRDIË, MÄRDIT, MÄRDJUS, tus. Basterdvloek. Van : (PAR LA) MORT (DE) DIEU.

MOREN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : mode, hee, es gemood.* Met een rijtuig door de moos, of met eenen ploeg door nat land rijden. *Hije mode deur dij strouët, dat de doĕmmen oĕp de grond släpte.* (Hij moorde door die straat, dat de dommen op den grond sleepten.) *Dije knächt moot douë afgrijseläk bij da nat weër oĕp da kouëd* (kwaad) *land.* — In Kl.-Br. MOOREN.

MORTEL *(meuëdel)*, z. (v.) m.

MOS, z. (o.) m.

MOSTAARDBAL *(mostoadbal)*, z. m. IJzeren bal om mostaard te malen. (SCH.)

MOTHOOP *(mothoeëp)*, z. m. Hoop van allerlei verbrijzelde gewassen.

MOTTIGAARD *(mottigoad)*, z. m. Mottige persoon. *Makt oĕch van hie(r), mottigoad.*

MOUW *(mv. mouä* en *mous)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iet in de mouw steke*, iets waarover men misnoegd is, onthouden.

MOVEUR, bijw. Waarom.

MOZEN, onp. zw. ww., met *hebben : moosde, hee gemoosd.* Uit *moos*, slijk. Slijkerig zijn. *Zoeëlank as 't ni deurdoeëd en es, zal 't blijve moze.* — AFL. : *Bemoze*, beslijken.

MU, bijv. Moede, zie dit woord. — AFL. : *Mute*, vermoeidheid.

MUIK, z. v. Plaats, waar fruit te meuken ligt. — Hoeveelheid fruit, dat men verbergt. — KIL. geeft MUYCK en MUYDICK. — Fig. : Kwaal, die eenigen tijd bestaat alvorens zich te vertoonen. *Zijn zikten es in a* (oude) *muik, dij ter zitten ha.* — Zie SCH.

MUIKEN, onz. zw. ww., met *hebben : mökte, hee gemökt.* Meuken. — KIL. geeft MUYCKEN en MOUTEREN, verzachten; week, malsch maken. — Fig. : Op handen zijn. *Douë mökt iet oëp zijn hät* (hert), hij heeft eene verborgen kwaal op de borst. *Douë mökt iet onder 't volk*, er broeit onheil onder 't volk. — Zie SCH.

MUIL, z. (m.) v. Mond. — ZEGSW. : *In muil hämme* (hebben, klemtoon op *hämme*), eene erge tong hebben. *In kouë* (kwade) *muil*, iemand, die vinnig spreekt. — Opening van eenen brood- en eenen kareeloven. *Inne kariëlhove van vier muile.*

MUILZIEKTE *(muilzikte)*, POOTZIEKTE, BLEINZIEKTE *(bläänzikte)*, z. v. Zekere veeziekte, Fr. STOMATITE APHTEUSE.

MUIS, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Wilt de gij ni eëte, dat ich bijt, e(e)t dan dat ich schijt, zeet de muis.* — ZEGSW. : *Bij iet spele läk de kat bij in muis*, met iets, vooral met personen, gansch naar willekeur handelen. — Ook in Kl.-Br.

MUIZEKOST, z. m. Eten zonder drinken. *Hält* (haal) *i wa bier, want oëp zoeë inne muizekost en häm* (heb) *ich het ni.* — Ook in Kl.-Br.

MUIZING, z. m. Zeer zoete, platte, goudgele appel.

MUL *(möl)*, bijv. VERG. : *Grond zoeë möl as innen as(ch)hoeëp.* — Ook in Kl.-Br.

MUNKEN, onz. zw. ww., met hebben : *munkte, hee gemunkt.* Zie MUNKEREN.

MUNKEREN, onz. zw. ww., met *hebben : munkerde, hee gemunkerd.* Dim. van monken. Het zachte geknor eens runds om voedsel te bekomen. *Elleke kiër, da 'ch ontrint de stal koom, munkert de koei.* — Zie DE JAGER, Freq. op MONKELEN; ook SCH. en DE BO.

MUSSCHENBEK *(mussebäk)*, z. m. *Nog ginne mussebäk vol drinke*, een zeer klein teugje nemen.— Kers, waaraan een vogel gepikt heeft. — Zeer kleine koornaar. *Da grään en zal ni veul schiete* (opbrengen), *'t en zijn ni as mussebäkke.* — Ook in Kl.-Br.

MUURAGE *(muraize)*, z. v. Muurwerk.

MUZIEK, z. (v.) o.

N.

N, z. v. In eenige woorden komt de N in de plaats van de L en omgekeerd : *antroase*, *antreere*, (alteratie, altereeren), *reëgel* (regen), *reëgele* (regenen), *zächele* (zegenen), *västelouved* (vastenavond), *wagel* (wagen); in andere wordt zij vervangen door R : *deëker* (deken, zekere weerdigheid), *deëger* (degen); *krak* en *kräk* beteekenen 't zelfde als *knak* en *knäk* (zie KNAK). In den toonloozen uitgang EN wordt zij weggelaten, tenzij vóor eenen klinker of vóor D, H, R, T. *Oëp den ïëste boeëm*. (Op den eersten boom). *Den därde Meät*. (Den derden Meert.) In 't onz. geslacht valt zij in : *iën* (een), *giën* (geen), *klään* (klein), *schoeën* (schoon), zelfs weg, behalve vóor eenen klinker, eene D, H, R en T, en achter 't zelfstandig naamwoord : *I schoeë peäd*. (Een schoon peerd.) *Gi klää kind*. (Geen klein kind). Maar : *I schoeën huis*, *i klään dörp; da kind es klään*. Ook : *I bruin peäd*, *fijn vliës* (vleesch). Daarentegen wordt zij vóor eenen klinker of eene H dikwijls bijgevoegd : *Ich zeeden*

hum. (Ik zegde hem.) *Hije mänden oëch te schrijve.* (Hij meende u te schrijven.) — Zie ook SCH en DE BO.

NA *(noué; comp.: noider, nöder, nouëder; sup.: noidste, nödste, nouëdste),* bijw., zie VAN DALE. — Bijv. Dichtbij, kort. *Nouë famil(i)e,* bloedverwantschap in de eerste graden. *Inne nouë wäg,* een korte weg. — *Te nouë gouën,* hartpijn doen. — SPREEKW.: *Beëter inne nouë geboer as inne wije vrind.* (Beter een nabijzijnde gebuur dan een verwijderde vriend. — SPREEKW.: *De nödste wäg es wijd genoeg.* (De kortste weg is verre genoeg.) — *Ieverans noider gouën,* ergens binnen gaan. *De deur nöder doen, nöder stoeëte, nöder trekke,* toedoen, -stooten, -trekken. (SCH.)

NAAD *(nouëd),* z. m. Het naaien. *Ich gouën me masken oëp den nouëd doen,* ik ga mijn meisken het naaien laten leeren.

NAALD *(noil, nöl),* z. v. RAADSEL:

In ijzere peäd (peerd),
Inne vlasse steät (steert),
I koper gat,
Wat in dink es dat?

Var.:

Douë es i stouële peädeken
Al met i vlasse steäteke;
Hoe hätter dat da peädeke lupt,
Hoe kötter wodt da steäteke.

NAAM DES VADERS *(naam des voades),* z. m. Voorhoofd, naar de eerste woorden van 't kruis-

teeken. *Hije kreeg inne slag oëp zijne naam des voades, dat het vuur uit zijn oeëge spronk.*

NAARRAAD *(nouërouëd, - ⏑́)*, voorz. Naar gelang. *Nouërouëd de wind komt, drijve de wolleke. Och ich zal komen es nouërouëd het weër.*

NABEENEN *(nouëbiëne)*, bed. sch. zw., ww., met *hebben* en *zijn : biënde nouë, hee, es, nouëgebiënd.* Naloopen. *Ziet da kind ze moeder inne kiër nouëbiëne.*

NACHTKAR *(nachtkäär)*, z. v. ZEGSW. : *Bij de nachtkäär nouë huis gaan*, des nachts naar huis gaan.

NACHTSPRAAK *(nachtsprouëk)*, z. v. Beslaping.

NADJAGGEN *(nouëdjagge, nouëzjagge)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : djagde nouë, zjagde nouë, hee, es nouëgedjagd, nouëgezjagd.* Met gejaagdheid naloopen. Zie DJAGGEN.

NADRABBEN *(nouëdrabbe, nouëdräbbe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : drabde nouë, dräbde nouë, hee, es nouëgedrabd, nouëgedräbd.* Natrippelen. (Zie DRABBEN.)

NADRAGEN *(nouëdrage)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : droeg nouë, hee nouëgedrage.* Aanhoudend hertzeer of wrok hebben over iets. *As dijen hum dat zoeë bleft* (blijft) *nouëdrage, kropt* (kruipt) *hije ter nog van de grond in. — As de gij dijen iet misdouën hedt, kain ter da jouëre lank nouëdrage. — Nouëdrage(n)d*, genegen om hertzeer of wrok te voeden.

NAFAGGELEN *(nouëfaggele)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben* en *zijn : faggelde nouë, hee, es nouëgefaggeld.* Waggelachtig nagaan. (Zie FAGGELEN.)

NAFLANSEN, -FLANTEN, -FLANTEREN *(nouëflanse, -flante, -flantere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : flanste-, flantte-, flanterde nouë, hee, es nouëgeflanst, -geflant, -geflanterd.* Met onverschilligheid nagaan. (Zie FLANSEN en FLANTEREN.)

NAFLAUWEN *(nouëflauë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : flaude nouë, hee, es nouëgeflaud.* Door modderige wegen nagaan. (Zie FLAUWEN.)

NAGEL, z. m. VERG. : *Nagels läk schuppe; schuppe va nagels*, zeer lange nagels aan vingers of teenen. — Navel. — Spijker. (VAN DALE.) — SAM. : *Keper-, schailder-* (lei-), *späl-* (spelde-, van ijzerdraad verveerdigd), *vinster-* (venster-), *inkel* en *dobbel zölder-.* — ZEGSW. : *Nagels me koppe slouë*, de zaken op goeden, vasten voet brengen. — Ook in Kl.-Br.

NAGELRANG *(nagelrank)*, z. m. Nagelrun, zekere vingerpijn.

NAGRINSEN *(nouëgrinse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : grinste nouë, hee nouëgegrinst.* Nagrauwen. *Iemand pikantig nouëgrinse*, iemand nijdig nagrauwen.

NAKORZELEN *(nouëközzele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : közzelde nouë, hee nouëgeközzeld.* Korzelig achternazetten. *As ter huëde* (hoorde), *da ze maske* (meisken, vrijster) *bij innen anderen oëp scheut was, közzelde ter heur nouë.*

NAKTS, bijw. Naakt. *Dij kingere loeëpen half nakts.* — SAM. : *Moeiernakts.*

NALETTEN *(nouëlette)*, bed. sch. zw. ww., met

hebben : lette nouë, hee nouëgelet. Nazien. *As ter oer sänkes eweg heet, koënt de gij hum stouën nouëlette.* (Als hij uwe centjes weg heeft, kunt gij hem staan nazien.) *Let inne kiër nouë, och 't zoeë ni en zal uitdrouë*, zie eens na, of 't zoo niet en zal afloopen. — Ook in Kl.-Br.

NAMEERZEN *(nouëmeäze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : meäsde nouë, hee nouëgemeäsd.* Nasukkelen vooral door slijk. *Moes komt da schöpke van i kind mich hie nouëgemeäsd!* (Hoe komt dat schaapken van een kind mij hier nagesukkeld!)

NANAAM *(nouënaam)*, z. m. Bijnaam, spotnaam. *Kingere* (kinderen) *zijn deurdebot* (doorgaans) *genege vör makandere nouëname te geëve.*

NANAMEN *(nouëname)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : namde nouë, hee nouëgenamd.* Eenen bijnaam geven, vooral spotrijmen op iemands naam zeggen. *Klouës, blouës. Nand, keëzekant. Zjäf, de bäf. Marjan, boter in de pan, keës in de pot, es Marjanneke nog ni zot? Rik, petik, inne vinger dik, innen ärm lank, inne muss(ch)estank. Pië, bärdië, scheet in de zië; de zië was blont van Pië zijne str.... Dirk dee den duvel danse deur dik en dun en dräk. Jan, pan, lepelsteät*, (lepelsteert) *nemt de bässem en kiët* (keer) *den head* (heerd). *Nolle bij zijn krolle liep deur het väld; hije telden oëp zijn vinge(r)s en hij en ha gi gäld.*

NAPIKKELEN *(nouëpikkelen)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben* en *zijn : pikkelde nouë, hee, es nouëgepikkeld.* Min of meer sukkelend naloopen. *Da kind komt mich altijd nouëgepikkeld.* — Zie PIKKELEN.

NAPOETSEN *(nouëpoëitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : poëitste nouë*, *hee nouëgepoëitst.* Nabootsen. *I geschrift fijn nouëpoëitse. De zank van innen achtergoal* (nachtegaal) *nouëpoëitse.* — Ook in Kl.-Br. en in W.-Vl., zie DE BO.

NAPRACTISEEREN *(nouëprakkezeere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : prakkezeede nouë*, *hee nouëgeprakkezeed.* Overwegen. *Ich häm* (heb) *da goed nouëgeprakkezeed. Ich prakkeseer ter al in hiël week oëp.* — Door nadenken vinden. *Ich häm nouëgeprakkezeed, dat ter nog in hiël jouër wärk oan es.*

NARENKELEN *(nouëränkele)*, bed. sch zw. ww., met *hebben : ränkelde nouë*, *hee nouëgeränkeld.* Uit *renkelen* (zie dit woord), en *na.* Uit alle kracht nazetten. *Hije mände 't me*(*t*) *loeëpe t'ontsnappe, ma*(*ar*) *ich ränkelden hum nouë.* — Fig. : Vervolgen. *'t Minste dat ter misdoet, zal ich hum nouëränkele.* — Soort van knikkerspel. — In Kl.-Br. NARINKELEN.

NASPECULEEREN *(nouëspikkeleere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : spikkeleede nouë*, *hee nouëgespikkeleed.* Overwegen; nazien. *Ich häm douë wel in week op nouëgespikkeleed.* — *Ich häm hum* (ik heb hem) *nouëgespikkeleed*, *vör te zien moeëdat* (waar) *ter hene gink.*

NASPORREN *(nouësporre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sporde nouë*, *hee nouëgespord.* Driftig naloopen. *Al de kurrekes sporde de zoëg nouë.* (Al de biggen sprongen de zeug na).

NASSEN, bed. zw. ww., met *hebben : naste*, *hee genast.* Het eten van graan of brood door de ver-

kens. Waarschijnlijk het HD. NASCHEN. (Zie SCH.) — Fig. : Eten, op personen toepasselijk. *Zou ter iet te nasse zijn?* — ZEGSW. : *Zoeë mager, dat ter uit i stupke* (stoopke) *zou nasse.*

NAT, bijv. Zie VAN DALE. — Doortrapt. *Dijen es te nat vör hum zoeë iet oëp dę mouw te louëte spete.* (Die is te slim om zich zoo iets op de mouw te laten spelden.) — Onervaren, zooals kinderen, die nog nat achter de ooren zijn. *Gij zijt nog te nat, vör euver dij zaken mee te spreke.* — VERG. : *Zoeë nat as in äng* (eend), *as inne waiterhond, as mest, as sop, as waiter.*

NATUUR, z. (v.) m. zie VAN DALE. — Levenskracht. *Douë en es ginne natuur in da grään, in dije plant, in dije grond.* — Degelijkheid. *Douë es inne goeie natuur in da lake.*

NAUW *(na)*, bijw. Zie VAN DALE. — *Na steke*, er nauw op aankomen. — SPREEKW. : *Moeë 't zoeë na stekt, es de vrindschap klään.* — *Het na zulke, na zien*, alles scherp nagaan. — *Zoeë na as 't rude* (zoo nauw als 't roerde), 't scheelde weinig. *Zoeë na as 't rude lag ter be ze gat in de beek.* — Ook in Kl.-Br. — SPREEKW. : *Hoe na in ärlöze* (horloge) *en nou* (nu) *i mäs* (mes) ! — *en nou es 't mär in ketting!* Bijna was 't veel, en nu is 't bijna niets. — *De naatste* (nauwste) *prijs*, de laagste prijs. *Ich häm* (heb) *da goed zoeë na gezet as ich kost.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

NEGENMAN *(negeman)*, z. m. Middelste kegel in een kegelspel. — Ook in W.-Vl., zie DE BO,

en in Kl.-Br. — *Negemänneke*, duit. (VAN DALE.) — ZEGSW. : *Oëp i negemänneke doeëd blijve*, vrekkig zijn.

NEGLIGÉ *(neggelizee, ingelezee)*, z. (o.) m.

NEMEN, bed. onr. ww., met *hebben*. Pres. *Ich neem, ge nemt, hije nemt, we neme, ge nemt, ze neme*. Imp. *Ich namp, ge nampt, hije namp, we nampe, ge nampt, ze nampe*. Deelw. *Genome*. Zie VAN DALE. — Toegeven, aannemen. *Ich neem, dat het zoeë es; ma(ar) wa hölpt da?* — Bij KIL. : NEEMT (SCHIKT) DATTER SOO SY. — ZEGSW. : *Nemen en geëve*, gematigd, inschikkelijk zijn.

NERF (*närf*), z. (v.) m. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. Zie ook KIL.

NEST, z. (v.) m. — Overal in België. — *Nest drage*, stoffen voor het nest in den bek bijhalen. — Ook in W.-Wl., zie DE BO. — ZEGSW. : *Ten neste zijn*, ten ondere gegaan zijn.

NESTEN, onz. zw. ww., met *hebben : nestte, hee genest*. In het nest (het bed) gaan liggen.

NETEL, z. (v.) m. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

NETELDOEK, z. (o.) m.

NEUKEN, bed. zw. ww., met *hebben : nökte, hee genökt*. Foppen. Zie SCH. en DE BO. — ZEGSW. : *Van de ratte genökt zijn*, doortrapt zijn.

NEUS, z. m. Zie VAN DALE en SCH. — ZEGSW. : *Iemand in den neus hämme* (hebben), iemand mistrouwen; iemand zoeken te benadeeligen. *Iet in den neus hämme*, zich aan iets verwachten. *Den neus intrekke, den neus krolle*, iets onaangenaams tegen-

komen; achteruittrekken. *Iemand innen neus geëve*, iemand beschamen. — SPREEKW.: *Dije ni besnot en es, en moëit zijnen neus ni veëge.* — Ook in Kl.-Br. — Uiteinde van den lepel eens eggers, eener boor.

NEUSDOEK, *z.* m. Zakdoek; halsdoek; hoofddoek; darmvlies. — *Z*ie SCH. — Ook in Kl.-Br.

NEUZEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *neusde, hee geneusd*. Met de neuzen tegeneenwrijven.

NEVELKAR *(neëvelkäär)*, *z.* v. ZEGSW. : *Be de neëvelkäär uitrijä*, (met de nevelkar uitrijden,) 's nachts op 't veld gaan rooven.

NEVENS *(neëve)*, bijw. *Ter neëve*, niet raak. *Ter neëve slouë*, misslaan; fig.: misspreken, miszingen, misspelen. *Da's ter neëve, zee Steëve*, dat is verkeerd.

NICHELEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *nichelde, hee genicheld*. Spijkeren, nagelen. *In klamp oan in deur nichele.* — SAM. : *Oaniënnichele* (aaneen-), *deur-*, *vast-*. — AFL. : *Vernichele.* — *Z*ie KIL.

NIER, *z.* v. ZEGSW. : *Dije zijn nieren en ligge ni zocht* (zacht), hij heeft knagende onrust. *Da lag in mijn niere*, ik had daar een voorgevoel van.

NIETS *(niks)*, bijw. Gansch niet. *Da kind en es niks braaf.* — Overal in België, zie SCH.

NIEUWJAAR (*nievejouër*), *z.* (o.) m. — Nieuwjaarsliedjes :

1° *Nievejoirke zoete;*
't Värreken hee vier voete,
Vier voeten en iënen rug!
Ich zen N.'s vlug.
(Ik ben (naam des vaders) 's guit)

2° *Nievejoirke zoete;*
't Värreken hee vier voete,
Vier voeten en iëne steät (steert)!
Es me lieke gi stuiverke weäd?
(Is mijn liedje geen stuiverken weerd?)

3° *Nievejoirken in 't Hageland;*
't Värreken hee ze gat verbrand
Van achter oan ze prökke (gaatje).
Knik, knak, nökke.
As me moeder woufele (wafelen) *bakt,*
Dan lupt (loopt) *de boter in 't kökke* (kotje).

4° *Nievejoirken in 't Hageland;*
't Värreken hee ze gat verbrand
Van achter aan ze poirke (poortje),
Ge(f) *mich i stuiverken och in oirke* (oordje).

5° *Nievejoirke van buite;*
'ch Häm i körfke, 't wilt ni sluite;
'ch Häm i mäske, 't wilt ni breië;
'ch Häm i keudeke (koordeken), *'t wilt ni knuëpe* (knoopen).
Ge(f) *mich i stuiverken en lot* (laat) *mich luëpe* (loopen).

NIEVERANS *(nieverans, niegerans, vieve(r)s, niege(r)s)*, bijw. Nergens. Zie SCH. en DE BO. — *Nieverans te vinge* (vinden). *Hije doet da nieverans ni veur, as vör mich te plouëge.* (Hij doet dat voor niets anders, dan om mij te plagen.)

NIJPER, z. m. Bril, die den neus nijpt. Fr. PINCE-NEZ. — Zie DE BO en SCH.

NOCHTANS *(nochtans, nochtjans, sjans)*, bijw. Zie VAN DALE.

NOEN, z.m. ZEGSW.: *Hije kain toch mär ins* (eens) *den noen eëte*, zijn overvloed dient tot niets. — Zie SCH. Ook in Kl.-Br.

NOMMER *(noëmmer)*, z. (o.) m. Soort, gading *Da's va mijne noëmmer ni*, dat voegt mij niet.

NOOD *(noeëd)*, z. m. Zie VAN DALE. — Vrees; gevaar. *Hedt gin noeëd. Douë en es gin noeëd bij.* — *In tij van noeë*, (in tijd van noode,) in geval van nood.

NOODDRUFT, z. (v.) m.

NOODIG *(noeëdig)*, bijv. en bijw. VERG. : *Zoeë noeëdig as broeëd in 't schap*, onontbeerlijk. — *Zoeë veul noeëdig as inne pispot oëp in hinnekot* (hoenderhok), gansch onnoodig. *Noodig hämme*, in de omstandigheid verkeeren. *Dat häm ich nou nog meleëve ni noodig gehad*, dat is mij nog nooit overkomen. — *'t Noeëdig hämme*, behoeftig zijn. *Dij mins(ch)en hämme 't groeët noeëdig.* — Ook in Kl.-Br.

NOODKOST *(nuëkost)*, z. m. Spijs, waarop men iemand mag uitnoodigen; lekkere spijs of drank. Fig. : *Ginne nuëkost*, iets onaangenaams. *Deur zoeë in moos gouën en es, mijn zankere kee* (zie ZANK), *ginne nuëkost.* — Elders : *huëkost.*

NOOIT DES NOOIT *(noeët des noeët, noëint des noëint)*, bijw. Versterking van NOOIT. *Da zal noeët des noeët gebeure.* — Zie SCH. op NOEINT.

NOOITGEDEUGEN *(noeëtgedeuge)*, z. m. Die geheel zijn leven ondeugend is geweest. *'t Es inne noeëtgedeugen, en alle dagen ärreger.* — In W.-Vl. NOOITGEDEUGD, zie DE BO.

NUCHTER, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — *Nuchter land*, ongemest land. *In dij nuchter havere-*

stoppele gouët ter nou nog nuchter haver zouë. — Ook in Kl.-Br.

NUFFEL, z. m. Stofregen. *Douë valt ewa nuffel.* — Vandaar *nuffele(n)*, stofregenen.

NUGGER, bijv. (zie VAN DALE) en bijw. Vlijtig. *Nugger werke; nugger oëpgouën.* — VERG. : *Zoeë nugger as i bieke.* — Ook in Kl.-Br.

NUTS, z. v. Bluts. *In nuts in de kop valle. Iemand in nuts in de kop slouë* (slaan). *Dijen hoed es vol nutsen en blutse.* — ZEGSW. : *De nuts tege de bluts stelle*, het voordeel tegenover het nadeel. Hier schijnt *nuts* in den zin van DEUK tegenover *bluts* in dien van BUIL te staan. — Bij SCH. : HUTS.

NUTSEN, bed. zw. ww., met ***hebben : nutste, hee*** *genutst.* Blutsen. *Fruit nutse. Æäre nutse*, de schaal der eieren doen bersten. *Fläss(ch)e nutse*, flesschen doen bersten.

NUUSCH *(nuus, nuses)*, bijv. en bijw. Noesch, schuins. — SAM. : *Euvernuses*, schuins over. *Dije wäg lupt euvernuses deur dij pläk land.* (Die weg loopt schuins over dat stuk lands.) — Zie DE BO op NOESCH, en ook KIL.

O.

O, z. v. De korte o luidt 1° hel : *lobbere(n)*, *bocht*, *hof*, *dog*, *klok*, *komt*, *stop;* half hel in : *vod*, *bol*, *ton*, *snort*, *vos*, *klot*. De helle en half helle korte o gaat in de verkl. in de korte *ö* over. *Höfke*, *klökske*, *bölleke*, *klökke* (klotteken).

2° Dof *(oĕ)* in *knoĕbbel*, *loĕcht*, *stoĕffe* (bluffen), *zoĕg* (zeug), *stroĕk* (struik), *koĕm*, *oĕp*. In de verkl. gaat deze *oĕ* in *u* over. *Knubbelke*, *strukske*, *kummeke*, enz. *Zoĕg* heeft *zeugske*.

3° Als *u* in : *Verhungere*, *uithungere*, *'t es zung* ('t is zonde), *rummedum* (rondom), *snutte* (snotten).

4° Als *ö*. Dit heeft in 't algemeen vóor R plaats, zelfs als deze letter wegvalt. *Börrege* (borgen), *dör* (dor), *körf*, *snörreke* (snorken), *spörk*, *wörm*, *zörg; köst* (korst), *bös* (borze, beurs), *döst* (dorst), *schös* (schors). In *snorre*, *sporre*, *vos* (vorsch) heeft men de half heldere o. Men zegt ook : *Köster* (koster), *mölder* (molenaar), *zölder*. — Bij de verkl. blijft de *ö*.

De korte *o* komt soms in plaats van A : *Brocht*, *docht*, *plocht* (plag), *zocht* (zacht).

De *ö* is de korte EU of UI; Hoogd. ö. Men gebruikt ze in de plaats 1° van A in : *Nöl* (naald), *nödder* (nader), *strökke* (straatje).

2° Van E in : *Döm* (deme), *höffe*, *höllepe* (helpen), *schölp*, *stöllepe* (stelpen).

3° Van I in : *Kröb*, *röb*.

4° Van O (zie hooger). Ook *nökke* (nootje), *vör* (voor, ten behoeve van).

5° Van U in : *Köche*, *köd* (kudde), *krök*, *möl*, *mörf* (murw), *pöt*, *törf*.

6° Van EU in : *Döcht* (deugd), *gij*, *hije döcht* (deugt), *kökske* (keukentje), *nöske* (neusken), *schökke* (scheutje).

7° Van OU in : *Hökke* (houtje).

8° Van UI in : *Bökske* (buiksken), *brökke* (bruidje), *höske* (huisken), *krökke* (kruidje), *sprökke* (spruitje), *löstere* (luisteren), enz.

De korte *oi* klinkt als eene korte O, die tot eene doffe I overgaat. Zij vervangt 1° de A in : *Koilik* (kwalijk), *koids* (kwaads), *moind*, *moikke* (maatje), *goin* (gaan), *geroidsel* (raadsel), *stoin* (staan), *poilke* (paalken), *stoilke* (staalken). In eenige woorden dezer soort wisselt de *oi* met *ö* af : *Gerödsel*, *nöl*, *stön*.

2° De E in : *Woidde* (wedden).

3° De O in : *Poikke* (potteken), *Loikke* (Charlotteken); *poikke* (poortje), *spoirke* (spoorken), *Toinke* (Antoontje), *voirke* (voortje).

4° De OU in : *Boikke* (boutje), *foikke* (foutje).

De korte *oĕi* is eene korte OE, die tot eene doffe I

overgaat. Zij komt regelmatig vóor *ds* en *ts* in de plaats der OE : *Goĕidsmoĕids*, *poĕits*, *bärrevoĕits*, *koĕits*, enz. — Ook neemt zij dikwijls de plaats der U in : *Boĕinder* (bunder), *koĕinne*, *poĕint*, *poĕintig*, *poĕins* (punch). — Zij vervangt de scherp-lange oo in verkl. : *Boĕike* (bootje), *boĕinke* (boontje), *poĕike* (pootje), *toĕinke* (toontje), *stoĕike* (stootje). — Insgelijks de OE : *Boĕileke* (boeltje), *doĕilke* (doeltje), *voĕike* (voetje). — Verder heeft men : *Boĕil* (boel), *doĕids* (doodsch), *Goĕids* (Gods), *geloĕintig* en *geluntig* (gloeiend), *voĕits* (voort).

De lange o klinkt 1° zacht : *Stoof*, *boog*, enz. — Bij de verkl. gaat zij a) in *eu* over : *Steufke*, *beugske ;* — b) in *ö : knökske*, *krökske* (krooksken) ; — c) in *oi : Spoirke*, *voirke ;* — d) door eene *r* gevolgd, in *euë : Beuëdeke* (boordeken), *weuëdeke* (woordeken).

2° Scherp als *oeë : loeëd*, *koeëf*, *hoeëg*, *kroeën*, *roeës*. In de verkl. gaat ze in *u*, *uë* of *oĕi* over : *ruske*, *ruëske* of *roĕiske* (roosken) ; *kuëfke ; kroĕinke ; puëske* of *poĕiske* (poosken).

3° Als *eu : Deur*, *veur*, *euver* (de voorz. en bijw. : door, voor, over), *neut*, *meule* (molen), *peut*. Verkl. : *nökke*, *meuleke*.

4° Als *euë*. Deze klank ligt tusschen de EU en de U, en gaat in eene doffe E over. *Deuën* (doorn), *heuën* (hoorn), *keuën* (koorn, korrel), *meuëdeneër* (moordenaar). — Geene klankverandering in de verkl. — Zie hooger, 1°, d).

5° De scherp-lange oo klinkt soms als *uë*, eene U, die in eene doffe E overgaat. *Kuël*, *tälluër*, *huëd*

(hoofd), *druëm*, *druëme*, *schruëm*, *schruëmeläk*, *tuëne* (zie TOONEN), *stuëre*, *huëre*, *muëre* (moor, neger). In de verkl. blijft de *uë* of ze gaat in eene korte *u* over. *Kuëlke* en *kulke*, *tälluërke* en *tällurke*, *huëke* (hoofdeken).

6° Als *ö*. *Vör* (voor).

De OE klinkt 1° zuiver. Bij de verkl. gaat ze a) in eene korte *u* over vóor F, K, M en P. *Schrufke* (schroefken), *bukske* (boeksken), *blummeke* (bloemeken), *rupke* (roepken). b) In eene korte *oĕi* vóor N : *katoĕinke* (katoentje), *kapoĕinke* (kapoentje), *säsoĕinke* (saisoentje). c) In eene korte *oĕi* of *u* vóor D, L, R, T : *hoĕike* en *hukke* (hoedeken), *stoĕilke* en *stulke* (stoeltje), *voĕike* en *vukke* (voetje). d) In eene lange *u* vóor G : *pluugske* (ploegsken), *kruugske* (kroegsken, zie KROEG). e) In eene lange *u* of korte *oĕi* vóor S : *kruuske* (kroesken), *poĕiske* (poesken).

2° Als *oĕi*. Zie 1° *b* en *c*.

3° Als eene lange *u*. *Bru* (broeder), *kuul* (koel), *rure* (roeren), *spule* (spoelen), *wule* (woelen), *vule* (voelen), *vure* (voeren), *vrutele* (wroetelen), *zuut* (zoet). In de verkl. wordt deze *u* verkort. *Brukke*, *kulkes* (koeltjes).

4° Als *uë* (zie O, 5°). *Nuëme* (noemen).

5° Als *eu*. *Meure* (moeren).

6° Als eene korte *o*. *Most* (moest).

Daarentegen gebruikt men *oe* in plaats 1° van U in *geboer* (gebuur), *schoere* (schuren), *zoer* (zuur). 2° Van EU in *moezele* (meuzelen).

De OU klinkt 1° als de Fr. ô. *Bout*, *goud*, *hout*,

mout, *mouw*. In de verkl. gaat deze *ou* tot *oi* of *ö* over. *Boikke*, *hökke*. — Voor de w blijft de *ou* : *vrouwke*, *mouwke*. — *Kous* maakt *kuiske*; *smous*, *smouske*.

2° Als de lange A. *Aad* (oud), *kaad* (koud), *scha* (schouw, schoorsteen), *schaar* (schouder), *smaat* (smout), *zaat* (zout). In de verkl. blijft deze *a* : *Schake*. — AANM. : In 't N.-W. Hag. spreekt men de *ou* als de korte *ai* uit. *Hait*, *zait*, *smait*, *zeep*, *garen en lint*, *en 'ne koěk vör 't kind*.

ZEGSW. : *'t Es in o* ('t Is eene o), 't is eene nietige of mislukte zaak.

OCH, bijw. Ook. — Voegw. Of. *Komt de gij och te ni?* (Komt gij of niet ?) — Tus. Laat mij met vrede.

OECH, voornw. U.

OEI, tus. Uitroep van smert, van teleurstelling, van verwondering, van spijt, van afgrijzen. *Oei! dat doet ziër* (zeer)! — *Oei! oei! oei! 't es weal zoeë* ('t is alweer zoo)! — *Oei! da 's schoeën!* — *Oei! da 's jammer!* — *Oei! oei! da 's gerellig!* — Ook in Kl.-Br.

OER, voorn. Uw.

OFFER, z. (o.) m.

OK, bijw. Ook.

OLIE *(ole)*, z. v., ook m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Da 's in ole*, dat is iets voortreffelijks. *In ole va bier*, *va wijn*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — Heuk, misworp in 't kegelspel; niets tellende scheut in 't boogspel.

OMAKKEREN *(umakkere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *akkerden um*, *heet umgeakkerd*. Uit

akkere, ploegen, en *om*. Omploegen. *In pläk land umakkere. Klaveren umakkere.* — Ook in Kl.-Br.

OMBACHT *(oĕmbacht)*, z. v. Onmacht. *In oĕmbacht valle. Iemand in oĕmbacht sloueë*, iemand slaan, dat hij bezwijmt.

OMKLAPPEN *(umklappe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klapten um*, *heet umgeklapt*. Door klappen van gedacht doen veranderen. *Hijen heet da beloofd, en dan kain hum niemand ni umklappe.* — Ook in Kl.-Br.

OMKLINKEN *(umklinke)*, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : klonk um*, *heet*, *es umgeklonke*. Omkantelen. *Zijne voet umklinke. Ziet, dat de liër ni um en klinkt. De käär zou gemäkkeläk in zoeë'n diep spoor umklinke.* — Zie SCH.

OMTAFFELEN *(umtaffele)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : taffelden um*, *heet*, *es umgetaffeld*. Uit *taffelen*, zie dit w., en *om*. Bed. Doen omkantelen. *Dije voerman zal zen käär nog umtaffelen in dij koueë strouët.* (Die voerman zal zijne kar nog doen omvallen in die kwade (slechte) straat). *Taffelt dij toufel ni um.* (Stoot die tafel, door uwe uitgelatenheid, niet om.) — Onz. Omkantelen. *Dij a biëst van i peäd zal in dij diepe spore nog umtaffele.* (Dat oud beest van een peerd zal in die diepe sporen nog omvallen.)

OMWROETELEN *(umvrutele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrutelden um*, *heet umgevruteld*. Omwroeten. *Da värreke* (verken) *vrutelt zijn hiël koeë* (kooi) *um*.

OMZIEN *(umzien)*, z. v. Zie VAN DALE : OMZIEN NAAR. -- ZEGSW. : *Douë en es gin umzien (umzins) hene, nouë dijen en es gin umzien (umzins)*, die zaak of die persoon is in veiligheid. *Lot dije mär los, douë en es gin umzien hene*, bekommer u met hem niet, hij zal er wel geraken. *Dat huis es stärk gebouwd; douë en es in lange jouëre* (jaren) *gin umzins hene*.

OMZWIKKEN *(umzwikke)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikten um, heet umgezwikt*. Omzwenken. *I kind umzwikke*, een kind met eenen zwenk omdraaien.

ONBEHOLPEN, bijv. Niet geholpen. *Hije kost mich wel in honderd frang oan de hand doen, ma douë was ich nog onbehollepe mee*, of : *da was mich nog onbehollepe*. (Hij kon mij wel een honderd franks bezorgen, maar daarmede was ik nog niet uit de verlegenheid.)

ONBEHUIBELIJK, bijv. en bijw. Onhebbelijk. In N.-Limb. ONBEHUBBELIJK, zie SCH. *Da maske* (meisken) *kain toch onbehuibeläk lache*.

ONBESCHAAMDERIK, *(onbeschamderik)* z. m. Ombeschaamde persoon. *Zoeë innen onbeschamderik, dat ter douë lupt*. — Ook in Kl.-Br.

ONBEVROZEN, bijv. en bijw. Vrijmoedig. *Hijen es ombevroze genoeg vör het hum in ze gezicht te zegge. Iemand onbevroze de wouërhäd* (waarheid) *zegge*. — Ook in Kl.-Br.

ONBRAAF, bijv. en bijw. Niet braaf. Altijd met eene ontkenning. *Hijen en es wel ni onbraaf, ma 't es*

toch innen oadige (aardige). *Gij spre(e)kt ni onbraaf.* — AFL. : *Onbravighäd. Ich en wiët van zijn onbravighäd niks te zegge.*

ONDERDAAN *(onderdouën,˘ ˘ ¯)*, bijv. Ongedaan, achterwege. *Dij feest bleft* (blijft) *onderdouën.* — ZEGSW. : *Onderdouën blijve läk de mä(rk)t va Zichem.*

ONDERDOFFELEN *(onderdoëffele)*, ONDERDOFFEN *(onderdoëffe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : doëffelden onder, doëften onder, heet ondergedoëffeld, ondergedoëft.* Uit *doffelen* en *doffen* (zie dit w.) en *onder.* Warm onderdekken. *Summigte moede(r)s doëffelen hun kingere vö* (al) *te wärm onder.* — Ook in Kl.-Br.

ONDEREEN *(onderiën)*, bijw. Zie Woordenb. — In 't Hag. wordt *onderiën* steeds in de plaats van : onder elkander, onderling, gebruikt. *Onderiën leëve läk de värke, läk de biëste. Da vächt onderiën läk de hon(den). Da kijft onderiën, wäzzelt* (warzelt), *zinkt* (zingt), *makt pläzier onderiën.* — Tegen de meening van 't Woordenb. (kol. 1289, aanm. 3.) komt *onderiën* ook dagelijks voor in de SAM.: *Onderiëndoen, -giete, -jage, -kneë, -krijge, -gerake, -snijë.* (Zie lager.)

ONDEREENBABBELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : babbelden onderiën, heet onderiëngebabbeld.* Verschillige zaken in 't babbelen verwarren. *Ge koëint ter ni wijs uit wodde* (worden), *ze babbelt alles onderiën.*

ONDEREENBRANDEN *(onderiënbranne)*,

bed. sch. zw. ww., met *hebben : brandde onderiën, heet onderiëngebrand. Ich bran altijd drij sote* (soorten) *van kaffé onderiën. Gruun en druëg* (groen en droog) *onderiënbranne.* — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben: deed onderiën, heet onderiëngedouën.* Mengen. *Hije doet twië sote* (soorten) *van toëbak onderiën.*

ONDEREENDRIJVEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : dreef onderiën, heet onderiëngedreve. Jaagt zoeë be oer koei niet,* (jaag zoo met uwe koeien niet,) *ge zult os* (onze) *twië ködde* (kudden) *nog onderiëndrijve.*

ONDEREENDRINKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : dronk onderiën, heet onderiëngedronke. Dije kain alle bieren onderiëndrinke.*

ONDEREENETEN *(onderiëneëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : at onderiën, heet onderiëngette. Da kind es zi(e)k van oëp de foeër alles onderiën te eëte.*

ONDEREENFLATSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flatsten onderiën, heet onderiëngeflatst.* Onachtzaam ondereenwerpen. (Zie FLANSEN) *Ze hämmen hun kliëre, douë mär oëp de grond te henen, onderiëngeflatst.* (Ze hebben hunne kleeren daar maar op de meest zorgelooze wijze op den vloer ondereengeflatst.)

ONDEREENGAAN *(onderiëngouën, onderiëngoin)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gink onderiën heet, es onderiëngegouën, -gegoin. Zij vörzichtig, och os koei* (of onze koeien) *goin nog onderiën.*

ONDEREENGAATSEN *(onderiëngaatse, onder-*

iëngaitse), bed. sch. zw. ww., met *hebben : gaatsten, gaitsten onderiën, heet onderiëngegaatst, -gegaitst.* Ondereengooien. *Ze hämme wier* (weer) *oan 't schoeënmake geweëst : al men boĕke ligge douë onderiëngegaitst.* — AANM. : Men zegt ook *onderiënkaitse.*

ONDEREENGERAKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : gerakten onderiën, es onderiëngerakt. Dije bloĕmezouëd es onderiëngerakt.* — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENGIETEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : goot onderiën, heet onderiëngegote. Nou hämme ze de plantpätätten en de ander (pätätten) onderiëngegote.* — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENHELPEN *(onderiënhöllepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : holp onderiën, heet onderiëngehollepe.* Oorzaak zijn, dat iets onder elkander geraakt. *Drijft i wa stilder, och gij zult os ködde koei* (onze kudden koeien) *nog onderiënhöllepe.*

ONDEREENJAGEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : joeg onderiën, heet onderiëngejaagd. Jaagt dij koei ni onderiën, och ze stoeëte nog.*

ONDEREENKAATSEN *(onderiënkaitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kaitsten onderiën, heet onderiëngekaitst.* Versterking van ONDEREENGAATSEN, (zie dat w.).

ONDEREENKAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kapten onderiën, heet onderiëngekapt. Alderlei grunighäd* (groenten) *onderiënkappe vör kruidkoĕke te bakke.*

ONDEREENKLATSEN *(onderiënklätse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klätsten onderiën, heet*

onderiëngeklätst. Ondereensmijten. *Heet ter mich nou dije roeëkuëlzouëd en dije savoeëzouëd ni onderiëngeklätst!* (Heeft hij mij daar dat roode- en savooikoolzaad niet ondereengeklatst!) *Het stötbier* (lekbier) *en de klätskes* (zie KLATS) *onderiënklätse vör* (om) *te verkoeëpe.*

ONDEREENKNEDEN *(onderiënkneë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kneden onderiën, heet onderiëngekneed.* Al knedende vermengen. *Diëg* (deeg) *en boter goed onderiënkneë. Boter en bruin broeëd onderiëngekneed oëp oere vinger legge.*

ONDEREENKOMEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn : kamp onderiën, es onderiëngekome.* Zich vermengen. *Ge moëit zien, dat dij zouëdboeënen* (boonen voor zaad) *en d'ander ni onderiën en kome.*

ONDEREENKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg onderiën, heet onderiëngekrege.* Onder elkander gemengd krijgen. *Zijt vörzichtig, och ge krijgt dij tweë ködde* (kudden) *biësten nog onderiën.*

ONDEREENLOOPEN *(onderiënloeëpe)*, onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : liep onderiën, heet, es onderiëngeloeëpe.* Al loopende zich vermengen. *Oëp iëne kiër* (eensklaps) *liepe de joënges en de maskes* (meiskens) *onderiën. Hiël de prosässe* (processie) *liep onderiën be dij vlouëg* (vlaag). — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENRAZEN *(onderiënroaze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roasden onderiën, heet onderiëngeroasd.* Driftig of plomp ondereenwerpen. *Heet*

ter mich doué de plantpätätten en d'ander ni onderiëngeroasd!

ONDEREENSNIJDEN *(onderiënsnijë)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : snee onderiën, heet onderiëngesneë*. Al snijdende vermengen. *Van alle grunighäd* (groenten) *onderiënsnijë vör de soëp*. — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENSTOOTEN *(onderiënstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet onderiën, heet onderiëngestoeëte*. Door omstooten, door stampen vermengen. *Douë lee nou* (ligt nu) *al mijne bloëmezouëd onderiëngestoeëte! Kruiërijen in 'ne mortier onderiënstoeëte*.

ONDEREENVALLEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : viel onderiën, es onderiëngevalle*. Al vallende zich vermengen. *In dije körf was i päkske kaffé, i päkske rijs(t) en i päkske suiker : 't es allemouël onderiëngevalle. Be dijë wind zijn al dij boeënstäkken onderiëngevalle*. — Ook in Kl.-Br.

ONDEREENWAFFELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : waffelden onderiën, heet onderiëngewaffeld*. Al mallende vermengen. *Ze hämmen oëp de zölder oan 't spele geweëst; ze hämmen al mijn boeënen onderiëngewaffeld*.

ONDEREENWERKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : werkten onderiën, heet onderiëngewerkt*. Uit *werken* in den zin van kneden, en *ondereen*. Door kneden vermengen. *In de winkelboter wodt van alderlei boter onderiëngewerkt*.

ONDEREENZAAIEN *(onderiënzouë)* bed. sch.

zw. ww., met *hebben : zouëden onderiën, heet onderiëngezouëd.* Door zaaien vermengen. *Ich zouë altijd juinzouëd en poorzouëd onderiën.*

ONDERHELP *(onderhölp, ⏑ ⏑ –)*, z. v. Buikriem, dienende om 't achteroverslaan van 't rijtuig te voorkomen. — Ook in Limb., zie SCH.

ONDERHOUD *(⏑ ⏑ –)*, z. (o.) m.

ONDERKOMEN *(– ⏑ ⏑ ⏑)*, onz. onsch. onr. ww., alleen in den inf. en 't lijd. deelw. gebruikelijk. Vervallen. *Hijen heet da peäd lillik louëten onderkome.* (Hij heeft dat peerd leelijk laten vervallen.) *Dije mins(ch) es fel onderkome*, zijne gezondheid, zijn fortuin is in bedenkelijken staat. — Ook in Antw., Limb. en de Kempen, zie SCH., en in Kl.-Br.

ONDERLADEN *(onderloa)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : loaden onder, heet ondergeloa.* Door laden doen onder water blijven. *Kämp in den ruët onderloa.* (Hennep in den rootput onderladen.) *Bäd* (berd) *onderloa, vör ni te trekke.*

ONDERLEGGEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : leden onder, heet ondergeleed.* In eene worsteling doen onderliggen. — Fig. : Overwinnen. *Iemand in 't pikken, mouë* (maaien), enz. *onderlegge. Mijne kläänen hee hiël de school in 't leëzen en 't schrijven ondergeleed.* — Ook in Kl.-Br.

ONDERMENGELEN *(ondermingele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : ondermingelde, heet ondermingeld.* Ondermengen.

ONDERPASTOOR, z. m. Zie Woordenb. —

Onderpastoeër make, overwinnen, onderleggen. *Hije beriep alleman vö(r) te wö(r)stele, toen ter inne klääne* (kleine) *veuruitkamp, dijen hum säffe(n)s onderpastoeër makte. Hije stoĕfte, dat ter zoeë goed en zoeë goed kost spelen, en ich makten hum oĕp iën, twië, drij onderpastoeër.*

ONDERROEREN *(onderrure)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : onderrude, heet onderruud.* Omroeren. — Ook bij KIL. — *Onderruut de soĕp inne kiër; ich häm ter nog i wa zaat* (zout) *in gedouën.*

ONDERSCHUDDEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : onderschudde, heet onderschud.* Door schudden vermengen. *Iëdat* (eer) *de gij dij medecijnen ingeft, moĕit de gij ze goed onderschudde.*

ONDERSLAG (´ ˘ –), z. m. Losse muur; zie LOS. — Bij WEIL. als verouderd opgegeven.

ONDERZETTEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : zetten onder, onderzette, heet ondergezet, onderzet.* Zie VAN DALE. — Onsch. Vermengen. *Inne vethoeëp* (hoop mestaarde) *onderzette.*

ONDERZWADDEREN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : onderzwadderde, heet onderzwadderd.* Uit *zwadderen*, schudden, en *onder.* Door schudden vermengen. *Ge moĕit dijen ink(t) inne kiër goed onderzwaddere.*

ONNEN, bed. zw. ww., met *hebben : onde, hee geond.* Jonnen, gunnen. — Ook bij KIL.

ONTBIJT *(ombijt)*, z. (o.) m.

ONTDOEN, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : ontdeed, heet ontdouën.* Heimelijk doen, zoodat

iemand daardoor iets onttrokken wordt. *Ze zulle dije ni gemäkkeläk iet ontdoen*, men zal in zijne afwezigheid niet licht iets gebruiken, waar hij zijn deel niet van heeft.

ONTEGEN, bijw. Te gemoet. Het vormt SAM. met ww., die eene beweging uitdrukken : *Ontegebiëne* (te gemoet loopen), *-djagge*, *-djakke* (zie DJAKKEN), *-drabbe* (zie DRABBEN), *-flante*, *-flantere* (zie FLANTEN), *-flauë* (zie FLAUWEN), *-gouën* (te gemoet gaan), *-jage*, *-kome*, *-közzele* (zie KORZELEN), *-loeëpe*, *-meäze* (zie MEERZEN), *-pikkele* (zie PIKKELEN), *-rijë* (te gemoet rijden), *-ritse* (zie RITSEN), *-springe*, *-sporre*, *-stappe*, *-triepele* (te gemoet trippelen), *-vliege*, *-wandele*, *-zjagge* (zie DJAGGEN).

ONTHERZELEEREN *(onthäzzeleere)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : onthäzzeleede, heet onthäzzeleed*. In wanorde zetten, verfrommelen, verhakkelen. *Bij da witte, leet hie(r) alles onthäzzeleed. Da kind hee zen kliëren onthäzzeleed.* — AANM. : Men zegt ook, hoewel minder, *onthärlavätse*, in Kl.-Br. ONTERLAVIJZEN, waar TERLAVIJZEN ook als meerv. z. bestaat : *Gij moest die machienen eens zien mee hunne terlavijzen !*

ONTLEGEN *(ontleëge)*, bijv. Slecht gelegen, van onroerend goed. *Da land lee mich douë lillik* (leelijk) *ontleëgen, en toch kain ich het ni louëte gouën* (ophouden van te gebruiken).

ONTLEGGEN, bed. onsch. onr. ww., met *hebben: ontlede, heet ontleed*. Versnijden. *Douë en es ginne, dijen i kieke kain ontlegge läk mijnhiër Piëter.*

ONTNISTELEN, ONTNESTELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : ontnistelde, ontnestelde, heet ontnisteld, ontnesteld.* Fig. : Ontfutselen. *Douë hee mich iemand mijn pijp ontnisteld.*

ONTRITSEN, onz. onsch. zw. ww., met *zijn : ontritste, es ontritst.* Ontsnappen. *Dat ich hum onder han(den) krijg, hijen en zal mich ni gemäkkeläk ontritse.* — Ook in Kl. Br.

ONTROEREN *(ontrure)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : ontrude, heet ontruud.* Omroeren.

ONTWARKAM *(ontwäärkam)*, WARKAM *(wäär-kam)*, z. m. Grove kam om 't haar te ontwarren.

ONTWOON *(ontwoeën)*, bijv. Ontwend. *Mijn hand stouët nouë 't schrijve ni, ich zen 't hiël ontwoeën.* — Ook in Kl. Br.

ONTZINKEN, onz. onsch. st. ww., met *zijn : ontzonk, es ontzonke.* Uit *zinken* en *ont* in den zin van : weg. Dunner worden. *Mijn hand was wel twië han(den) dik, ma(ar) nou es ze al veul ontzonke. Zijn koei was oĕpgeloeëpe, ma be i wat Haarlemschen olen* (olie) *ontzonk ze säffe(n)s.* — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

OOG, *(oeëg)*, z. (o.) v. ZEGSW. : *Kleër oeëge, zee scheël Miene* ('t zijn klare oogen, die 't zullen zien, zegde schele Domien); dat zal wel niet gebeuren. — *Iëne zijn oeëgen uittreë*, in eenen plas, hoopje modder, drek, enz. trappen.

OOGSTEN *(oeëste)*, bed. zw. ww., met *hebben : oeëstte, hee geoeëst.* Zie VAN DALE. — De verstrooide aren nalezen. (SCH.) — Aren van eene an-

dere graansoort uitlezen; onkruid uitrapen. *Koren-ouëren* (roggearen) *uit tärveschoeëven oeëste. Honds-rubben uit klaverzouëd oeëste.* — De kaarten soort bij soort steken, eer men ze geeft. *De koate ni geoeëst, zuë!* — Sam. : *Bediënoeëste* (bijeenoogsten), *uitoeëste.*

OOGSTKAR *(oeëstkäär)*, z. v. Kar met graan geladen, dat men inoogst.

OOGSTLADDER *(oeëstliër)*, z. v. Wagenladder.

OOGSTVOREN *(oeëstvore)*, bed. zw. ww., met *hebben : oeëstvode, hee geoeëstvood.* Dwars over de bedden ploegen, alvorens den akker voor goed om te ploegen. — Aanm. : Men zegt ook *euvermoĕitsrijë.* (Zie overmoets.)

OOR *(oeër)*, z. (o.) v. Zie VAN DALE en SCH. — Zegsw. : *Oĕp iën oeër ligge*, gerust liggen. Fig. : *Da land lee nog oĕp zijn iën oeër*, die bouwgrond ligt nog onbewerkt. *Land oĕp iën oeër umakkere, umdoen, umrijë*, grond zoo omploegen, dat er geene open voren blijven. — *Veul rond zijn oeëren hämme*, veel beslommeringen hebben. — *De oeëren oĕpsteke*, moed vatten, in welstand komen. Fig. van gewassen gezegd, die welig opschieten. — *I maske* (meisken) *stekt de oeëren oĕp*, wanneer zij zich genegen toont om te vrijen. — In 't schreefschieten de schijf op de schreef werpen, is eene *oeër schiete.* — Ook in Kl.-Br.

OORSMOUT *(oeërsmaat)*, z. o. Oorsmeer.

OORTEN *(oirte)*, z. altijd mv. Eig. : Stroo, waar het vee het eetbaarste heeft uitgeëten; fig. over-

schot van spijzen. *Ge moogt gin oirte make*, gij moet niets van uw eten laten liggen. — Zie SCH. — SPREEKW. : *As Drijkeuninge* (6ⁿ Januari) *de haag dröpt* (druipt), *bingt de Kämpeneër zijn oirten oĕp; as Lichtemis* (2ⁿ Februari) *de zon oĕp de mesboĕk* (misboek) *schent* (schijnt), *bingt de Kämpeneër zijn oirten oĕp* (bezuinigt de Kempenaar zijn stroo), zachte winter, late winter, slechte lente. — AANM. : Dit en de twee volgende woorden hangen waarschijnlijk vast aan 't Duitsche ORTE, ZECHE, verteer.

OORTEN *(oirte)*, bed. zw. ww., met *hebben : oirtte, hee geoirt*. Oorten maken. *Ge geft de koei te veul eëte; ziet inne kiër, moes* (hoe) *da ze 't oirte. Joĕng(en), ge zijt wier* (weer) *oan 't oirte!*

OORTENBUSSEL *(oirtbussel)*, z. v. Bussel oorten.

OOSTEN *(oeëste)*, z. (o.) m.

OP *(oĕp)*, bijw. en voorz. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *As 't oĕp es, es 't koke gedouën.* — ZEGSW. : *Ter oĕp kome*, zich iets herinneren. *Ich kain oĕp zijne naam ni kome.* — *Ter oĕp toe*, in 't wilde. *Hije klapt er mär oĕp toe, schi(e)t ter mär oĕp toe, wörpt ter mär oĕp toe, zingt ter mär oĕp toe*, enz. — In SAM. met ww., beteekent het : 1° Naar de hoogte (WEIL.). *Oĕptrekke, oĕpdrage.* — 2° Een losser maken. *Grond oĕpege* (opeggen), *oĕpgrave, oĕpsteke*, enz. — 3° Een verfraaien, in behoorlijken toestand brengen. *Meubels oĕpvärve; bouwgrond oĕprijë, oĕch oĕpklië* (u opkleeden), *oĕpzette.* — 4° Verwijdering, weg. *Oĕpgouën, oĕpritse, oĕpwandele.* — 5° Een beginnen,

voorop. *Oĕpgouën*, *oĕpschiete*, *oĕpwörrepe*, enz. (zie lager). — 6° Met kracht. *Oĕpdosse* (opdorschen), *oĕpdrijve*, enz. — 7° Volle bekomste, een voorzien. *Zich oĕpeëte*, *oĕpgroaze*, *oĕphätte* (opharden), *iemand oĕpvoĕiere*, enz. — 8° Ten einde toe. (WEIL.). *Oĕphoale*, *oĕprijë*, enz. — 9° Op nieuw. *Oĕpwärreme*, (WEIL.). — 10° Op de oppervlakte. *Oĕpbinge*, *oĕpdiene*, (WEIL.). — 11° Bijeen. *Grään oĕpbinge*, *hout oĕphätsele* (ophetselen). — 12° Een tenietdoen, door *a*) Vaneendoen. *I potloeëd oĕpsnijë*, *inne stäk oĕpsnikkere*. *b*) Verslijten. *In schup oĕpgrave*, *i mäs oĕpsnijë*, *schoenen oĕpdanse*, *in kläts oĕpkappe*, enz. — 13° Een herstellen. *I stuk kliëren oĕpmake*, *oĕplappe*, *oĕprepareere; in dak oĕpmake*, enz. — 14° In. *Innen drank oĕpgiete*, *oĕpgeëve*. — 15° Boven. *Gäld oĕpgeëve*.

OPAKKEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben*, *akkerden oĕp*, *heet oĕpgeakkerd*. Uit *akkeren*, ploegen, en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand brengen. Voor de laatste maal ploegen en alzoo gereed maken voor de zaaing. *Ich häm nog in half boĕinder oĕp te akkere*. — Aanm. : Men zegt ook *oĕprijë* (oprijden).

OPBINDEN *(oĕpbinge)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : bond oĕp*, *heet oĕpgebonne*. Uit *binden* en *op* in den zin van 1° Naar de hoogte; 2° Op de oppervlakte, zie VAN DALE. — Fig. : *Iemand iet oĕpbinge*, iemand iets wijsmaken. Ook in Limb., zie SCH. — 3° Met kracht. *As de gij nou nugger oĕpbingt*, *moogt de gij t'achte*(*r*)*noen nouë de kerremis gouën*. — 4° Bijeen. *Hout oĕpbinge*. (VAN DALE).

— 4° Voorop. Voorgaan in 't binden. *Gij zult oĕpbingen* (vooropbinden), *en de ander moĕite zien, da ze oĕch volge.*

OPBOREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : boden oĕp, heet oĕpgebood.* Uit *boren* en *op* in de zin van 1° Met kracht. IJverig voortgaan met boren. *Toe joĕng(en), boot mär oĕp.* — 2° Een tenietdoen door *a*) vaneendoen. De boor bederven. *Ich häm mijnen ägger oĕp dij nagels hiëlegan(sch) oĕpgebood. b*) Door verslijten. *Be da boor es minnig* (menig) *gat gemakt, ma nou est 't oĕpgebood.*

OPBORSTELEN *(oĕpböstele)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : böstelden oĕp, heet oĕpgebösteld.* Uit *borstelen* en *op* in den zin van 1° Verfraaien. Door borstelen in behoorlijke toestand brengen. *Kliëren oĕpböstele.* — 2° Met kracht. IJverig voortgaan met borstelen. *Böstelt ewat oĕp, we moĕiten oangouën.* — 3° Verslijten. Door borstelen verslijten. *Ge böstelt oeren hoed hiëlegans(ch) oĕp.*

OPBREKEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : brak oĕp, es, heet opgebroke.* Uit *breken* en *op* in den zin van 1° Met kracht. Vlijtig voortgaan met mest, afgemaaid gras, enz. open te spreiden. *Vör twië peäde wärk te geëve, moĕit de gij goed oĕpbreke,* om zooveel mest open te spreiden als een tweespan peerden kan onderploegen, moet men krachtig doorwerken. — 2° Weg. Vertrekken. *Hijen es stilleke(n)s oĕpgebroke.* Zie KIL. — 3° Een tenietdoen. *Inne wäg oĕpbreke* is eenen weg te niet doen en bewerken tot bouwgrond.

OPDEEL *(oëpdiël)*, z. o. Aandeel. *Dijen hee zijn oëpdiël al gehad.*

OPDEKKEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben* : *dekten oëp, es, heet oëpgedekt.* Uit *dekken*, een dak maken, en *op* in den zin van 1° Ten einde toe. *De leste walm* (bussel zuiver stroo) *oëpdekke.* 2° In behoorlijken toestand brengen. *Dat huis zou moëite goed oëpgedekt wodde* (worden). — 3° Met kracht. *Vör zoeëveul walm te verlegge, moëit de gij färm oëpdekke.* — Uit *dekken* in den zin van loopen, en *op* in den zin van *weg.* Zich wegspoeden. *Ze dekten oëp, toen ze 't begoste te kouëd te krijge.* (Ze vluchtten weg, toen ze 't begonnen te kwaad te krijgen.)

OPDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben* : *deed oëp, heet oëpgedouën.* Zie VAN DALE. — Uit *doen* en *op* in den zin van 1° Naar de hoogte. Op eene hoogere plaats brengen. *Stroeë oëpdoen*, stroo boven eene stalling of eenen dorschvloer tassen. — 2° In behoorlijken toestand. *'t Houër oëpdoen; de kop oëpdoen*, 't lange haar in orde brengen; *kappen oëpdoen*, vrouwenmutsen van kant, bloemen, enz., voorzien. *Iemand goed oëpdoen*, iemand ten volle verzadigen. — 3° Op de oppervlakte. Fig. : *Iemand iet oëpdoen*, iemand iets aantijgen. — 4° Gebruik verkwisting. *Ze gäld oëpdoen*, zijn geld verteren. — Zie ook SCH.

OPDORSCHEN *(oëpdosse)*, bed. en onz. sch. onr. ww., met *hebben* : *dosten oëp, heet oëpgedosse.* Uit *dorschen* en *op* in den zin van 1° Met kracht.

Vör zeve mandels oĕp iënen dag te dosse, moĕit de gij nog al oĕpdosse. — 2° Gebruik, sleet. *Zoeë inne vleugel* (vlegel) *es nog al gauw oĕpgedosse.*

OPDOUWEN *(oĕpdoa)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : douden oĕp, heet oĕpgedoud.* Zie OPDUWEN bij VAN DALE. — Uit *douwen* en *op* in den zin van : op de oppervlakte. Fig. *Iemand iet oĕpdoa*, iemand iets wijs maken.

OPDRAAIEN *(oĕpdrouë)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : drouëden oĕp, es, heet oĕpgedrouëd.* Uit *draaien* en *op* in den zin van 1° Naar de hoogte. (VAN DALE.) — *In vijs oĕpdrouë. Gäld oĕpdrouë*, muntstukken al draaiende omhoogwerpen in 't BERLIKKEN. (Zie dat w.). — In verwenschingen : *Ich wou dat de leste klappää* (klappij) *oĕpdrouëde, dat de leste kerremis oĕpdrouëde. Ich ha nog liever, dat de leste dröppel genijvel oĕpdrouëden, as dat ich mich zou zi(e)k make!* — 2° Op de oppervlakte. Fig. : Wijs maken. — Ook in Kl.-Br., waar *op* nog in den zin van : WEG gebruikt wordt. *De kapoenen drouëden oĕp, as ze de jandärme zage.*

OPDRINKEN, bed. en onz. sch. st ww., met *hebben : dronk oĕp, heet oĕpgedronke.* Uit *drinken* en *op* in den zin van 1° Met kracht. *Toe joĕng(en), drinkt mär oĕp!* — 2° Volle bekomste. *Da kalf kain hum zoeë dik oĕpdrinken as in tönneke.* — 3° Verkwisting. *Ze fortunken oĕpdrinke.*

OPDUIVELEN *(oĕpduvele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : duvelden oĕp, heet oĕpgeduveld.* Uit *duivelen*, tieren, en *op* in den zin van 1° Met kracht.

Hevig razen. *Toe mär männeke, duvelt mär oĕp!* — *Wa komt de gij tege mich oĕpduvele? dij zaak gouët mich ni oan.*

OPEENDOUWEN *(oĕpiëndoa)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : douden oĕpiën, heet oĕpiëngedoud.* Samendrukken. *Ge moogt da voeier* (voeder) *zoeë vast ni oĕpiëndoa, och 't verstikt nog.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENDRAAIEN *(oĕpiëndrouë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : drouëden oĕpiën, heet oĕpiëngedrouëd.* Al draaiende bijeendoen. *Inne vusschut* (voorschoot) *oĕpiëndrouë. Dije sajet es te vast oĕpiëngedrouëd.*

OPEENDRINGEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : dronk oĕpiën, heet, es oĕpiëngedronge.* Tegen elkander dringen. *Ge moogt dij kingere zoeë ni oĕpiëndringe. Moes* (Hoe) *da volk douë oĕpiëndrinkt!* — Ook in Kl.-Br.

OPEENFLATSEN, -FLANSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flatsten, flansten oĕpiën, heet oĕpiëngeflatst, -geflanst.* Zorgeloos opeenwerpen. *Kliëren oĕpiënflatse.*

OPEENFOMPELEN *(oĕpiënfoĕmpele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : foĕmpelden oĕpiën, heet oĕpiëngefoĕmpeld.* Zorgeloos het een op het ander steken. *Bagaizen* (kleederen) *in de kist huëd euver gat* (hoofd over gat) *oĕpiënfoĕmpele.*

OPEENFRONSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : fronselden oĕpiën, heet oĕpiëngefronseld.* Zie FRONSELEN. Met opeen te doen, fronselen. *Dije joĕng(en) fronselt zijne kiel hiëlegans(ch) oĕpiën.* Met

fronsels op elkander naaien. *Moes da hum* (hoe dat hemd) *oĕpiëngefronseld es!*

OPEENGAAN *(oĕpiëngouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : gink oĕpiën, heet oĕpiëngegouën.* Dicht tegen elkander gaan. *Dij kingere moge ni zoeē oĕpiëngouën.*

OPEENKOEKEN *(oĕpiënkoĕke)* onz. sch. zw. ww., met *zijn : koĕkten oĕpiën, es oĕpiëngekoĕkt.* Als een koek aaneenkleven. *Ge moĕit da meël van tijd tot tijd inne kiër deuriënzetten, annes* (anders) *koĕkt het oĕpiën.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENNAAIEN *(oĕpiënnouë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : nouëden oĕpiën, heet oĕpiëngenouëd.* Het een op het ander naaien. *Ze heet twië lappen oĕpiëngenouëd.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENPAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : pakten oĕpiën, es oĕpiëngepakt.* Opeenkoeken, zie hooger. *Douë es nattighäd oan da kaf gekome : 't es hiël oĕpiëngepakt.* — Bed. ww., zie VAN DALE.

OPEENPERSEN *(oĕpiënpässe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pästen oĕpiën, heet oĕpiëngepäst.* Samenpersen. *We zaten in de dilizjänce* (diligence) *oĕpiëngepäst läk de heëringen in in ton.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENROLLEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rolden oĕpiën, heet oĕpiëngerold.* Te zamen rollen. *Wa rolt de gij oeren* (uwen) *neusdoĕk douë zoeë oĕpiën?*

OPEENSNORKEN *(oĕpiënsnörke)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : snörkten oĕpiën, es oĕpiëngesnörkt.*

Door schroeien samentrekken. *Zijnen iëne schoen es hiëlegans(ch) oĕpiëngesnörkt.*

OPEENSPELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : spelden oĕpiën, heet oĕpiëngespeld.* De eene in 't voordeel van den andere spelen. *Be dij twië speel ich ni : ze spelen altijd oĕpiën.* (Met die twee speel ik niet : ze spelen om elkander te doen winnen.)

OPEENSTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : stäk oĕpiën, heet oĕpiëngesteke.* Het een op het andere steken. *Verschillig grään oĕpiënsteke. Wat dat dijen in zijn täs(ch) allemouël oĕpiënstekt!* — Ook in Kl.-Br.

OPEENSTOOTEN *(oĕpiënstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet oĕpiën, heet oĕpiëngestoeëte.* Op elkander stooten. *Hoeë in rouwbalken oĕpiënstoeëte.* (Hooi in lange rijen opeenstooten.) — Ook in Kl.-Br.

OPEENSTROFFELEN *(oĕpiënstroĕffele)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : stroĕffelden oĕpiën, heet, es oĕpiëngestroĕffeld.* Door strijken opeendoen of opeenkomen. Zie STROFFELEN. *Ge moĕit de eeg* (egge) *van tijd tot tijd oĕphöffen* (opheffen), *annes* (anders) *stroĕffelt zij de vuilighäd oĕpiën. Moes dij vuilighäd oĕpiëngestroĕffeld es!*

OPEENTASSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : tasten oĕpiën, heet oĕpiëngetast.* Op elkander tassen. *Ich moĕit mijn tärf en mijn haver oĕpiëntasse.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENTREKKEN, bed. en onz. sch. zw. ww.,

met *hebben* en *zijn : trok oĕpiën, heet, es oĕpiëngetrokke*. Bed. Het een op het ander trekken. *'t En es zoeë gemäkkeläk ni da mest zoeë hoeëg oĕpiën te trekke.* — Onz. Te zamen trekken. *Ich häm innen hiëlen toer pijn gehad in mijn zij, en da's nou met in kwats* (gezwel, zie SCH.) *oĕpiëngetrokke.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENTRODDELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : troddelden oĕpiën, heet oĕpiëngetroddeld.* Onhandig naaien of breien. *Ze kain nog ginne lap oĕp in broĕk zette : ze troddelt alles oĕpiën.*

OPEENTUIMELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : tuimelden oĕpiën, es oĕpiëngetuimeld.* Het een op 't ander tuimelen. *Ge zodt* (zoudt) *da volk zien oĕpiëntuimele!*

OPEENVALLEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : viel oĕpiën, es oĕpiëngevalle.* Het een op 't ander vallen. *Ge moogt dij peëre ni afschudde, want as ze oĕpiënvalle, nutse ze.* — Ineenstorten. *Dat huis valt hiël opiën.* — Ook in Kl.-Br.

OPEENVOEREN *(oĕpiënvure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vuden oĕpiën, heet oĕpiëngevund.* Op elkander voeren. *Innen hoeëp mest oĕpiënvure.* — Ook in Kl-.Br.

OPEENVOLGEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : volgden oĕpiën, es oĕpiëngevolgd.* Op elkander volgen. *Dij kingere volgen oĕpiën*, tusschen hen zijn geene andere.

OPEENVREILEN *(oĕpiënvrääle)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : vrälden oĕpiën es oĕpiëngevräld.* Tegen

elkander dringen. *Moes* (hoe) *da volk douë oĕpiënvrält!*

OPEENWRINGEN *(oĕpiënvringe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : vronk oĕpiën, heet oĕpiëngevronge.* Op elkander wringen. *Ge moogt dij säzze* (sargies) *zoeë hät* (hard) *ni oĕpiënvringen, och ze scheure.*

OPEENZAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zakten oĕpiën, es oĕpiëngezakt.* Op elkander zakken, ineenzakken. *De legsels* (schappen) *van het schaprouë zijn oĕpiëngezakt. Da huis zakt hiëlegans* (*ch*) *oĕpiën.*

OPEENZITTEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : zat oĕpiën, heet oĕpiëngezeëte.* Dicht tegen elkander zitten. *Moes* (hoe) *dij kingeren in dij school oĕpiënzitte!* — Ook in Kl.-Br.

OPEGGEN *(oĕpege)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : eegden oĕp, heet oĕpgeëegd.* Uit *eggen* en *op* in den zin van 1° Naar boven. *Mest oĕpege.* — 2° Los. *Dij haver leet hiël toegeslage van den reëgel : we zulle ze inne kiër oĕpege.* — 3° Met kracht. *Ge moĕit goed oĕpege vör i boĕinder zouëvoor* (zie ZAAIVOOR) *be ië peäd* (peerd) *gedouën te krijge.*

OPENBREKEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : brak ope, heet, es opegebroke.* Bed. *Groas, hoeë,* enz. *opebreke,* afgemaaid gras, nog niet gansch droog hooi openspreiden. — Zie BREKEN. — *In mijt opebreke,* eenen stroo-, graan- of houtstapel beginnen weg te doen. — Ook in Kl.-Br. — Onz. Opengaan, van een gezwel gezegd.

OPENTAMPEN, bed. en onz. sch. zw. ww.,

met *hebben* en *zijn : tampten ope, heet, es opegetampt.* Door tampen, kleppen, aankondigen, dat de kerk open is. *'t Es tijd vör de kerk gouën ope te tampe. De kerk tampt ope.*

OPETEN *(oĕpeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : at oĕp, heet oĕpgette.* Uit *eten* en *op* in den zin van 1° Weg. — 2° Te niet, zie VAN DALE. — Fig. : *Oer äägen* (uw eigen) *oĕpeëte*, uwe gezondheid vernietigen door hartzeer. — 3° Voorzien. Zich wel verzadigen. *Ge moĕit oĕch nou mär goed oĕpeëte, want ge hedt in goei rek te doen.* (Gij moet goed eten, want gij hebt een goed eind wegs te doen.)

OPFRAKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : frakten oĕp, heet oĕpgefrakt.* Door frakken, eten, doen verdwijnen. *Moes* (hoe) *koĕint de gij da ra* (rauw, onrijp) *fruit zoeë oĕpfrakke!*

OPGAAN *(oĕpgouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gink oĕp, heet, es oĕpgegouën.* Uit *gaan* en *op* in den zin van 1° Verwijdering; — 2° Begin; — 3° Naar boven. (VAN DALE). — *Het weër gouët oĕp*, wordt schoon. *Het grään gouët oĕp*, de prijs der granen rijst. *Het diëg gouët ni goed oĕp*, het deeg rijst niet goed. *In käär gouët oĕp*, als het voorste deel naar omhoog rijst. — 4° Met kracht. *Vör mich te volge zult de gij mogen oĕpgouën.* — 5° Te niet. Door gaan verslijten. *Ich häm oĕp dij rääs* (reis) *i poar nief schoen oĕpgegouën.*

OPGANG *(oĕpgank)*, z. m. Zie VAN DALE. — Lente.

OPGEVEN *(oëpgeëve)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : gaf oëp, heet oëpgegeëve.* Zie VAN DALE. — Uit *geven* en *op* in den zin van 1° Ten einde toe. *Douë en es gin ië broeëd ni mië; 't es allemouël oëpgegeëve.* (Er is geen enkel brood meer; 't is allemaal weggegeven.). — 2° In. *In koei medecijn oëpgeëve.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — 3° Boven. *Ich wil oëch vijf frang oëpgeëve*, ik wil vijf frank winst geven.

OPGEZET, deelw. *Oëpgezet zijn met iet*, in zijnen schik zijn met iets. *Ich zen* (ben) *met oer zottighäd in 't gehiël ni oëpgezet.*

OPGIETEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : goot oëp, heet oëpgegote.* Uit *gieten* en *op* in den zin van 1° Op de oppervlakte. (Zie VAN DALE.) — 2° In. *Medecijnen oëpgiete.*

OPGRAVEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : graafden oëp, heet oëpgegrave.* Uit *graven* en *op* in den zin van 1° Los. *Dije grond moëit nog in half schup oëpgegrave wodde.* — 2° Met kracht. *Gij zult nog al mogen oëpgrave vör t'ouved* (te avond) *gedouën te krijge.* — 3° Te niet. *Oëp de kääs en stiënen hee inne mins(ch) zijn schup säffes oëpgegrave.* (Op die keien en steenen heeft men zijne schup spoedig opgegraven.)

OPGRAZEN *(oëpgroaze)*, wed. sch. zw. ww., met *hebben : groasden oëp, heet oëpgegroasd.* Uit *grazen* en *op* in den zin van : voorzien. *Moes* (hoe) *dij koei heur douë nog oëpgegroasd heet.*

OPGRITSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : gritselden oëp, heet oëpgegritseld.* Uit *gritselen*,

harken, en *op* in den zin van : 1° Los. *Dije grond leet te vast; ge moëit hum i wat oëpgritsele.* — 2° Fraai. *Nou moëite de boane nog oëpgegritseld wodde* (worden). — 3° Naar boven. *Ge moëit da mest dieper ondergraven, och louëter wodt* (of later wordt) *het nog oëpgegritseld.* — 4° Met kracht. *Gritselt mär oëp, dat 't gedouën es.* (Spoed u maar met te gritselen, opdat het (weldra) gedaan zij.)

OPHALEN *(oëphoale)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hälden oëp, heet oëpgehäld.* Zie VAN DALE. — Uit *halen* en *op* in den zin van 1° Naar boven. Fig. *Iemand den rug oëphoale*, iemand afrossen. — 2° Begin. *I lieken oëphale*, een lied aanheffen. — 3° Ten einde toe. Zoo lang halen tot er niets meer is. *Ze fortunke* (fortuintje) *stond bij den notoaris; ma 't es al hiël oëpgehäld.* — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. : weghalen, uitdragen.

OPHANG *(oëphank)*, z. m. Koordje of riemken, waarmede de zweep aan den steel hangt.

OPHANGPEERD *(oëphankpeäd)*, z. v. Achterste rechterpeerd eens wagens; zulk peerd wordt gezegd : *valleman* te staan.

OPHELPEN *(oëphöllepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : holp oëp, heet oëpgehollepe.* Zie VAN DALE. — Uit *helpen* en *op* in den zin van 1° Weg. Verteren. *Dije vänt hee zen hiël fortuun oëpgehollepe.* (SCH.) — 2° Naar boven. Fig. : ZEGSW. : *De leste man ze päksken oëphöllepe*, de laatste in de herberg blijven.

OPHERTEN *(oëphätte)*, bed. sch. zw. ww.,

met *hebben : hätten oĕp, heet oĕpgehät*. Uit *herten*, harden, en *op* in den zin van : ten volle. Met krachtig voedsel zich hard maken tegen eene aanstaande vermoeienis. *Zoeë i stuk hesp bij in snee broeëd en in goei pint aän Diesteneër* (oud Diestersch bier) *zal oĕch wel oĕphätte*. — Zie HERTEN.

OPHOEDEN *(oĕphuë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hudden oĕp, heet oĕpgehud*. Uit *hoeden* en *op* in den zin van : ten volle. *De biëste goed oĕphuë*, het vee zoo hoeden, dat het zich al grazende ten volle kan verzadigen.

OPHOTEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hoterden oĕp, heet oĕpgehoterd*. Uit *hoteren*, schudden, en *op* in den zin van : te niet. Door schudden bederven. *Ge moĕit bij dije kruiwagel zoeë rouw ni leëven, och ge zult hum nog hiël oĕphotere*.

OPHOUDEN *(oĕphouve)*, bed. en onz. sch. onr. ww., met *hebben : hiel oĕp, hoof oĕp, heet oĕpgehouve*. Zie VAN DALE, die het w. in den zin van « opvoeden » verouderd vindt. In een groot gedeelte van België, zie ook SCH., wordt het uitsluitelijk gezegd voor : 't opkweeken van vee en vogels, en boertenderwijze van kinderen. *I kalf oĕphouve, inne vogel oĕphouve. Da 's i kloĕk kind, da 's oĕphouve(n)s weäd*. — Ook bij KIL., die insgelijks geeft : EEN SCHOLE OPHOUDEN, eene school bestieren. — Wed. wordt het gebruikt voor : staken. *Goit der oĕch oĕphouve?* (Gaat gij u ophouden, dit staken?)

OPKAATSEN *(oĕpkaitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kaitsten oĕp, heet oĕpgekaitst*. Uit *kaatsen*

en *op* in den zin van : weg. Afwijzen, wegjagen. *Toen ze huëde, dat ter al iën loeëpen ha, kaitste ze hum gauw oĕp.* (Toen ze hoorde, dat hij er al eene verleid had, wees ze hem gauw af.)

OPKAMMEN, bed. sch. zw. ww., zie VAN DALE. — Uit *kammen* en *op* in den zin van : ten volle. *Kingere moĕiten allen dag goed oĕpgewass(ch)en en oĕpgekamd wodde* (worden).

OPKAPPEN, bed. sch. zw. ww., zie VAN DALE. — Uit *kappen*, werpen, en *op* in den zin van : eerst. Het eerst werpen in sommige spelen, als in : schreefschieten, berlikken, enz. — Uit *kappen*, houwen, en *op* in den zin van 1° Los. Omkappen. *Inne wäg oĕpkappe.* — 2° Met kracht. *Ge zult nog al mogen oĕpkappe, vör vandaag gedouën te krijge.* — 3° Ten einde toe. *Den hoeëp hout es hiëlegans oĕpgekapt.* — 4° Te niet. Door kappen verslijten. *I bijl oĕpkappe.* — Uit *kappen*, slaan, en *op* in den zin van 1° Met kracht. *Kapt mär oĕp!* — 2° Te niet. Al slaande verslijten. *Zoeë in kläts* (zweep) *es nog al gauw oĕpgekapt.*

OPKARESSEEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : karesseeden oĕp, keet oĕpgekaresseed.* Uit *karesseeren*, vrijen, en *op* in den zin van : ten einde toe. *I masken oĕpkaresseere*, met een meisken vrijen, tot zij toestemt om te trouwen. *Hijen heet ter al twië oĕpgekaresseed, en ze alle twië louëte loeëpe.*

OPKASSEIEN *(oĕpkassää)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kassääden oĕp, heet oĕpgekassääd.* Uit *kasseien* en *op* in den zin van : ten volle. *Dije*

stiëwäg es nou goed oĕpgekassääd. Die steenweg is nu goed bestraat.

OPKAZAKKEN, wed. sch. zw. ww., met *hebben* : *kazakten oĕp, heet oĕpgekazakt.* Uit *kazakken* in den zin van eten, en *op* in den zin van : ten volle. *Hije gouët nouë de kerremis : hije zal hum douë wier* (weer) *oĕpkazakke.*

OPKEREN *(oĕpkiëre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kiëden oĕp, heet oĕpgekiëd.* Uit *keren*, vagen, en *op* in den zin van 1° Fraai. Door keren rein maken. *Ich häm het huis väs* (versch) *oĕpgekiëd, en douë komt de gij het met oer moosschächte säffe(n)s vuilmake.* — 2° Met kracht. Vlijtig voortgaan met keren. *Kiët mär oĕp!* — 3° Te niet. Door keren verslijten. *Zoeë inne bässem es säffe(n)s oĕpgekiëd.*

OPKERSTEN *(oĕpkäste)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : kästten oĕp, es oĕpgekäst.* Uit *kersten*, snerken, en *op* in den zin van : te niet, bedorven. *Nemt dij boter van 't vuur; ze käst hiëlegans(ch) oĕp. Da vliës(ch) es zoë na oĕpgekäst, dat inne mins(ch) het ni mië* (meer) *kain eëte.* — Aanm. : Men gebruikt ook het freq. *oĕpkästere.* — Zie kersten.

OPKLEDDEREN *(oĕpkläddere)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : klädderden oĕp, es, heet oĕpgekläddеrd.* Uit *kledderen*, klauteren, en *op* in den zin van 1° Naar boven. *Van Spa tot Géronstère moĕit de gij ni annes* (anders) *doen as mär altijd oĕpkläddere.* — 2° Met kracht. Met ijver voortgaan in 't klauteren. *Hodt* (houd) *oan, joĕng(en), kläddert mär oĕp!* — 3° Te niet. Door klauteren

verslijten. *Da 's mär altijd boeëm oĕp en boeëm af, ze hämme säffe(n)s hun broĕk oĕpgeklädderd.*

OPKLINKEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : klonk oĕp, es, heet oĕpgeklonke.* Uit *klinken,* kantelen, en *op* in den zin van : naar boven. — Onz. Van eene karre gezegd, waarvan het voorste deel omhoogrijst, doordien het achterste te zwaar geladen is. *Gouët douë allemouël ni van-achter zitten, och de käär klinkt oĕp.* — Bed. Doen opklinken. *Vör dij pätätte gemäkkeläk te ontloa, zulle wij de käär mär oĕpklinke.*

OPKNOTSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knotsten oĕp, heet oĕpgeknotst.* Uit *knotsen,* rauwe vruchten eten, en *op* in den zin van : geheel. Gansch opeten. *Moes* (hoe) *koĕint de gij dij ra* (rauwe) *appele zoeë oĕpknotse!*

OPKNUTSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : knutselden oĕp, heët oĕpgeknutseld.* Uit *knutselen,* in knutsels binden, en *op* in den zin van : ten volle. *Dije kämp moĕit vandaag nog oĕpgeknutseld wodde* (worden). — Uit *knutselen,* kleeden, en *op* in den zin van : fraai. *Ge most oeren a voader i wat oĕpknutsele.* (Gij moest uwen ouden vader wat opschikken.)

OPKOEDEREN *(oĕpkoĕidere),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : koĕiderden oĕp, heet oĕpgekoĕiderd.* Uit *koederen,* jagen en *op* in den zin van : 1° Naar boven. Doen opstaan; tot het werk aanzetten. *Dij pachtäs* (pachterse) *koĕidert heur dienstbojen alle dage vrug oĕp. Da wärkvolk moĕit van tijd tot tijd*

i wat oĕpgekoĕiderd wodden (worden), *och ze luierikke.* — 2° Weg. Wegjagen. *Da klää* (klein) *gespuis männden hie(r) wier* (weer) *kome lawäät* (gerucht) *te make, ma ich häm ze oĕpgekoĕiderd.*

OPKORZELEN *(oĕpközzele)*, wed. sch. zw. ww., met *hebben : közzelden oĕp, heet oĕpgeközzeld.* Uit *korzelen*, zich korzelig maken, en *op* in den zin van : te niet. Zijne gezondheid vernietigen met korzelig te worden. *Douë kain ich mich in oĕpközzele.*

OPKRABBEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : krabden oĕp, es, heet oĕpgekrabd.* Uit *krabben* en *op* in den zin van 1° Los. *Biëten oĕpkrabbe*, den grond tusschen de beten loshakken. — 2° Ten einde toe. Zoo lang krabben als er iets is. *Ge koĕint da geneuk van schorseneele ni schoeën krijge : ge moĕit ze hiëlegans(ch) oĕpkrabbe.* (Ge kunt die kleine schorsoneeren niet schoon krijgen : ge moet ze heel opkrabben.) — 3° Te niet. Al krabbende verslijten. *Hijen hee me kräbberken hiëlegans(ch) oĕpgekrabd.* — 4° Weg. Zich wegpakken. (VAN DALE.)

OPKRUIPEN *(oĕpkroupe)*, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : kroop oĕp, heet, es oĕpgekrope.* Uit *kruipen* en *op* in den zin van 1° Naar boven. (VAN DALE.) — 2° Te niet. Door kruipen verslijten. *Dij klään mannen hämme säffes hun broĕken oĕpgekrope.* (Die kleine kinderen hebben aanstonds hunne broeken opgekropen.)

OPKWISPELEN, bed. sch. zw. ww., met

hebben : kwispelden oĕp, heet oĕpgekwispeld. Uit *kwispelen*, slaan, en *op* in den zin van 1° Naar boven. Fig. : Tot den arbeid aanzetten. *As de gij dij joĕnge(n)s ni i wa gouët oĕpkwispele, doen ze niks ni mië(r).* — 2° Voorzien. Zich overvloedig verzadigen. *Hije zal hum oĕp dij kerremis wier* (weer) *gouën oĕpkwispele.*

OPLEIDEN *(oĕplää)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : läädden oĕp, heet oĕpgelääd.* — Zie VAN DALE. — Uit *leiden* en *op* in den zin van 1° Weg. *Met i masken oĕplää*, met een meisken in den arm zich verwijderen. — 2° Voorop. *Iemand in i wärk oĕplää*, iemand door zijn voorbeeld tot het werk aanzetten. — Ook in Kl.-Br.

OPMAAIEN *(oĕpmouë)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : mouëden oĕp, heet oĕpgemouëd.* Uit *maaien* en *op* in den zin van 1° Voorop. De eerste maaien. *Ich zal oĕpmouë; gijle koĕint zien, dat de gijle volgt.* — 2° Met kracht. Wakker voortgaan met maaien. *Vör te ouved gedouën te krijge, zult de gij nog al mogen oĕpmouë.* — 3° Te niet. Door maaien verslijten. *Dij zääsem* (zeisen) *es wijd oĕpgemouëd.*

OPMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : makten oĕp, heet oĕpgemakt.* — Zie VAN DALE. — Uit *maken* en *op* in den zin van : 1° Herstellen. In goeden toestand brengen. *Kliëren oĕpmake. In gracht oĕpmake. In huis louëten oĕpmake.* — Bij KIL. : versieren, voltooien. — 2° Naar omhoog. Fig. : Aanhitsen, opwekken. *Het volk tegen iemand oĕpmake. Oĕpgemakt männeke, oĕpgemakt spel*, iets

waaromtrent men van te voren overeengekomen is. *Ze schene fel kouëd oëpiën te zijn, ma da was allemouel oëpgemakt männeke.*

OPNAAIEN *(oëpnouë)* bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : nouëden oëp, heet oëpgenouëd.* — Zie VAN DALE. — Uit *naaien* en *op* in den zin van 1° Met kracht. *Vör da kliëd vandaag gemakt te krijge, zult de gij mogen oëpnouë.* — 3° Ten einde toe. Door naaien verbruiken. *Me goaren es oëpgenouëd.* — 3° Herstellen. *Kliëren oëpnouë.* — 4° In behoorlijken toestand brengen. *Inne vleugel oëpnouë,* de kap aan den vlegelknuppel hechten.

OPNEMEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : namp oëp, heet oëpgenome.* — Zie VAN DALE. — Uit *nemen* en *op* in den zin van : op de oppervlakte. Fig. : Schatten. *Iëdat ich nouë de koeëpdag gouën, moëit ich de boeëme nog gouën oëpneme.* (Eer ik naar de verkooping ga, moet ik de boomen nog gaan weerdeeren.) *Land oëpneme, grään, biëste* (vee), *gebouä* (gebouwen), enz. *oëpneme.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede SCH.

OPPELETIJS *(oëppeletijs, hoëpeletijs),* z.m. *Innen oëppeletijs make,* omduiken. — Elders zegt men *piepelepa,* te St Truien : *kokeleër.*

OPPER, z. m. Zie VAN DALE. — *Ten opper doen,* graan pikken en opbinden aan den twintigsten mandel.

OPPIKKELEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : pikkelden oëp, heet oëpgepikkeld.* Uit *pikkelen* (zie dat w.) en *op* in den zin van 1° Naar boven. Op-

gaan. *Ziet hum dije bärg mär oĕppikkele.* — 2° Weg. Zich wegpakken. *Hije most* (moest) *in 't school blijve, ma hijen es stillekes oĕpgepikkeld.* — 3° Met kracht. — Snel gaan. *Vör dat oĕp twië ure te doen, moĕit der* (moet gij) *oĕppikkele.* — Ook in Kl.-Br.

OPPIKKEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : pikten oĕp, heet oĕpgepikt.* Uit *pikken* en *op* in den zin van 1° Voorop. Voorgaan met pikken. *As ter zoeë iënen oĕppikt, hämme de ander het onder de mät* (merkt) *ni.* (Als er zoo een voorop pikt, hebben de anderen het zeer lastig.) — 2° Met kracht. *Vör in zil stoinde de houve, moĕit der goed oĕppikke.* (Om ¹/₄ bunder dagelijks te pikken, moet men goed doorwerken.)

OPPITSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : pitsten oĕp, es oĕpgepitst.* Uit *pitsen*, voor sluipen, en *op* in den zin van : weg. *Toen ter* (hij) *zag, dat ter* (er) *gink ruze kome, pitste ter* (hij) *stillekes oĕp.*

OPPLAKKEN *(oĕppläkke)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pläkten oĕp, heet oĕpgepläkt.* Zie VAN DALE. — Uit *plakken* en *op* in den zin van 1° In behoorlijken toestand brengen. *Dat huis es nettekes oĕpgepläkt en oĕpgewit.* — 2° Met kracht. *As de gij goed wilt oĕppläkken, hedt* (hebt) *de gij mörrege gedouën.* — 3° Ten einde toe. Geheel verbruiken. *De liëm* (leem) *es bekans oĕpgepläkt, en 't en es in väär nouë ni gedouën* (en 't is op verre na niet gedaan). *Al het stij(f)sel oĕppläkke ; pampier oĕpplakke.*

OPPLOOIEN *(oĕpploeë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : ploeëden oĕp, heet oĕpgeploeëd.* Uit *plooien*

en *op* in den zin van 1° Fraai. Al plooiende in behoorlijken toestand brengen. *Ge hedt* (hebt) *dij kap* (muts) *net oëpgeploeëd.* — 2° Met kracht. Wakker voort gaan met plooien. *Ploeët mär goed oëp, och ge krijgt ni in tijds gedouën.*

OPRAFELEN *(oëprääfele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rääfelden oëp, heet oëpgerääfeld.* Uit *rafelen*, door wrijven verslijten, en *op* in den zin van : te niet. *Stroeë oëprääfele*, stroo verslijten met er op heen en weer te kruipen. *Kliëren oëprääfele*, zijne kleederen door kruipen en wrijven verslijten. — Uit *rafelen*, nemen, en *op* in den zin van 1° Naar boven. In 't kaart- en dominospel. *Koaten oëprääfele*, kaarten uit den stok bijnemen. — 2° Ten einde toe. *Al de koate zijn oëpgerääfeld*, er blijven geene kaarten meer in den stok. — Zie RAFELEN.

OPRAKELEN *(oëprouëkele)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben* : *rouëkelden oëp, heet oëpgerouëkeld.* Uit *rakelen* en *op* in den zin van : naar boven. Zie VAN DALE. — Inrekenen. *Den heäd* (heerd) *oëprouëkele, het vuur oëprouëkele.*

OPRASPEN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : raspten oëp, heet oëpgeraspt.* Uit *raspen* en *op* in den zin van 1° Met kracht. Vlijtig voortgaan met raspen. *Toe, moad* (meid), *raspt mär oëp!* — 2° Ten einde toe. Zoo lang raspen als 't voorwerp duurt. *In hiël broeëdsuiker oëpraspe.* — Uit *raspen* in de beteekenis van rapen, nemen (zie SCH. op OPRASPEN), en *op* in den zin van : naar boven, weg. Schaken. *I masken* (meisken) *oëpraspe.* — Ook in Kl.-Br.

OPREPAREEREN *(oĕpripareere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : ripareeden oĕp, heet oĕpgeripareed.* Uit *repareeren*, herstellen, en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand. *Kliëre, gebouä*, enz. *oĕpripareere.*

OPRIJDEN *(oĕprijë)* bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : ree oĕp, heet, es oĕpgereë.* Uit *rijden* en *op* in den zin van 1° In behoorlijken toestand. Hetzelfde als OPAKKEREN (zie dit woord). — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — 2° Weg. Zich wegspoeden. *Ge hadt ze moĕite zien oĕprijë, toen de jandärmen oankampe* (aankwamen) ! — 3° Begin. (VAN DALE). — 4° Met kracht. Spoedig doorrijden. *Vör vier boëinder met ië peäd in 't zouëd te doen, moĕit de gij wakker oĕprijë.* (Om vier bunder (5,20 hectaren) met een peerd bezaaid te krijgen, moet men wakker oprijden). — 5° Te niet. Door rijden verslijten. *Zoeë i poar rijleäzen* (rijleerzen) *es nog al gauw oĕpgereë.* — 6° Los. Door rijden losmaken. *De mol heet os* (ons) *hiël* (*a*)*juinbed oĕpgereë.*

OPRITSEN, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : ritsten oĕp, heet oĕpgeritst.* Uit *ritsen*, glijden, en *op* in den zin van 1° Voorop. De eerste glijden. *Gij moĕit oĕpritsen; ich zal volge.* — 2° Te niet. Door glijden verslijten. *Kloĕmpen oĕpritse.* — 3° Weg. Wegloopen. *Ze goĕnke sleëg krijge, ma ze ritsten intijds oĕp.*

OPROTSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rotsten oĕp, heet oĕpgerotst.* Uit *rotsen*, met woestheid gaan, loopen of rijden, en *op*, in den zin van : Te

niet. Door rotsen verslijten. *Da kind hee zijn kliëre säffe(n)s oĕpgerotst.*

OPRUPSELEN, OPRUSPELEN *(oĕpröpsele, oĕpröspele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben* : *röpselden oĕp, röspelden oĕp, heet oĕpgeröpseld, oĕpgeröspeld.* Uit *rupselen, ruspelen,* freq. van RISPEN, en *op* in den zin van : naar boven. *Ich eët geäre* (geerne) *ramenätse, ma mijn maag röpselt er innen halven dag van oĕp.*

OPSABELEN *(oĕpsavele)*, wed. sch. zw. ww., met *hebben : savelden oĕp, heet oĕpgesaveld.* Uit *sabelen* in fig. bet., en *op* in den zin van : ten volle. Veel eten of drinken. *We hämmen hum louëte zen goëisting eëte, ma hijen heet hum oĕpgesaveld.*

OPSCHARREN *(oĕpschääre)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *schääden oĕp, heet oĕpgeschääd.* Uit *scharren* en *op* in den zin van 1° Los. Door scharren losmaken. *De hinnen* (hennen) *hämmen het hiël juinbed oĕpgeschääd.* — 2° Weg. Door scharren wegnemen. *Dat hoeë* (hooi) *moëit froakes* (fraaikens) *oĕpgeschääd wodde.* — 3° Met kracht. IJverig voortgaan met scharren. *Toe, manne, schäät inne kiër i wat oĕp!* — 4° Naar boven. Al scharrende omhoogheffen. *Schäät oer lonten i wat oĕp, ze slääpen deur de moos.* (Schar uwe kleeren wat op, ze sleepen door het slijk).

OPSCHEUREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : scheuden oĕp, heet oĕpgescheud.* Uit *scheuren* en *op* in den zin van 1° Los. *In wää oĕpscheure,* eene weide omploegen. — 2° Te niet. Door scheuren

vaneendoen. *Dij klään männekes hämmen hun boĕke säffe(n)s oĕpgescheud.*

OPSCHIETEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : schoot oĕp, heet, es oĕpgeschote.* Uit *schieten* en *op* in den zin van 1° Naar boven. (VAN DALE en KIL.) *Het grään schiet oĕp. Inne pijl oĕpschiete. Zavel oĕpschiete,* zavel met de schup naar de hoogte werpen. *Stiënen oĕpschiete,* steenen naar boven werpen. — 2° Eerst. De eerste schieten. *Ich moĕit oĕpschiete.* — 3° Ten einde toe. *Al de ballen oĕpschiete,* zoolang schieten als er ballen zijn. — 4° Weg. Door schieten kwijt worden. *Hijen heet innen hiële frang oĕpgeschote.* — 5° Met kracht. *Toe joĕnge(n)s, schit mär oĕp!*

OPSCHIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schikten oĕp, heet oĕpgeschikt.* Uit *schikken,* zenden, en *op* in den zin van 1° Weg. Wegzenden. *Inne knächt oĕpschikke. Inne beëdeleër oĕpschikke.* — 2° Toe. Toezenden. *Iemand inne brief oĕpschikke.*

OPSCHREIDEN *(oĕpschrää),* bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : schrääden oĕp, heet, es oĕpgeschrääd.* Uit *schreiden,* voor SCHRIJDEN, en *op* in den zin van 1° Naar boven. *Inne bärg oĕpschrää.* — 2° Met kracht. *Hije zal mogen oĕpschrää vör intijds doueë te zen.*

OPSCHRIJVEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Uit *schrijven* en *op* in den zin van 1° Ten einde toe. *Pampier, pännen oĕpschrijve,* schrijven zoolang het papier, de pennen duren. *Iëda* (eerdat) *zoeë i pak pampier oĕpgeschreven es...!*

— 2° Te niet. Door schrijven verslijten. *Ich häm nog al gauw i potloeëd oĕpgeshreve.* — Ook in Kl.-Br.

OPSCHUREN *(oĕpschoere)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : schoeden oĕp, heet oĕpgeschoed.* Zie VAN DALE. — Uit *schuren* en *op* in den zin van 1° Met kracht. Vlijtig voortgaan met schuren. *Alla, maske, schoet mär goed oĕp.* (Welaan, meisken, schuur maar goed op.) — 2° Te niet. Al schurende verslijten. *Da koperwärk es nog al gauw oĕpgeschoed.*

OPSJEEZEN *(oĕpsiëze)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : siësden oĕp, es oĕpgesiësd.* Uit *sjeezen*, in de bet. van loopen, en *op* in den zin van : weg. Zich wegspoeden. *Dij moad* (meid) *zal douë gauw oĕpsiëze.*

OPSLAAN *(oĕpslouë)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *zijn* en *hebben : sloeg oĕp, es, heet oĕpgeslage.* Zie VAN DALE. — Uit *slaan* en *op* in den zin van 1° Naar omhoog. *In käär slouët oĕp* (eene kar slaat op), wanneer het voorste deel omhooggaat. *Ge moogt de käär zoeëveul vaveur* (van voren) *ni ontloa, och ze slouët oĕp.* — (Plat.) *Iemands mest slouët oĕp*, door eenen plotselijken schrik wordt zijne buikontlasting tegengehouden; — en fig., hij wordt door eenen plotselijken schrik of pijnlijk gevoel aangedaan. — 2° Begin. *In kous oĕpslouë*, eene kous beginnen te breien. — 3° Met kracht. Ieverig voortgaan met slaan. *Slouët mär wakker oĕp, joĕnge(n)s.* — 3° Te niet. Al slaande vaneendoen. *De voar heet inne stäk oĕp zijnen rug oĕpgeslage.* — In den zin van « in prijs verhoogen »

zegt men doorgaans : *De biënhoas zen be hun vliës oëpgeslage; al de bäkkers zen oëpgeslage*, voor : De beenhouwers hebben den prijs van hun vleesch verhoogd; al de bakkers hebben den prijs van hun brood verhoogd. — Ook in Kl.-Br.

OPSLAVODSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : slavodsten oëp, heet oëpgeslavodst*. Uit *slavodsen*, zorgeloos dragen, en *op* in den zin van : te niet. Door zorgeloos dragen bederven, verslijten. *Da kliëd es al hiël oëpgeslavodst.*

OPSLIJPEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : sleep oëp, heet oëpgeslepe*. Uit *slijpen* en *op* in den zin van 1° Fraai. Door slijpen in behoorlijken toestand brengen. *Dij mässe zijn nou net oëpgeslepe. As da mäs goed oëpslepen es, snedt het wel.* — 2° Te niet. Door slijpen verslijten. *Dije scheëresliep hee mijn hiël scheër oëpgeslepe.* — Ook in Kl.-Br.

OPSLIJTEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : sleet oëp, heet oëpgeslete*. Uit *slijten* en *op* in den zin van : te niet. Gansch verslijten. *Dij broëk es zoeë na opgeslete, dat ter gi make ni mië oan en es.*

OPSNIJDEN *(oëpsnijë)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : snee oëp, heet oëpgesneë*. Uit *snijden* en *op* in den zin van 1° Fraai. Door snijden, snoeien, in behoorlijken toestand brengen. *Mijne wijndruif* (druivelaar) *moëit nog oëpgesneë wodde.* — 2° Met kracht. Vlijtig voortgaan met snijden. *Dije joëng(en) kain wel rap oëpsnijë!* — 3° Ten einde toe. *I broeëd oëpsnijë* (VAN DALE). — 4° Weg. Zich van kant zetten. *Läk ter mich zag oankome, snee ter oëp.*

(Zoodra hij mij zag aankomen, liep hij weg.) — 5° Te niet. Door snijden verslijten. *Da mäs hee lank geduurd, ma nou es 't ok hiël oĕpgesneë.*

OPSNIKKEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : snikkerden oĕp, heet oĕpgesnikkerd.* Uit *snikkeren* en *op* in den zin van 1° Ten einde toe. Zoo lang snikkeren, als er iets blijft. *I potloeëd hiël oĕpsnikkere.* — 2° Te niet. Door snikkeren verslijten. *De kouëjong* (kwajongen) *hee mijn hiël mäsken oĕpgesnikkerd.*

OPSPIEËN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : spieden oĕp, heet oĕpgespied.* Uit *spieën*, met eene spie vastzetten, en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand. Van spieën voorzien. *Inne balk oĕpspieë.*

OPSPORREN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : sporden oĕp, heet oĕpgespord.* Uit sporren, driftig loopen, en *op* in den zin van 1° Naar omhoog. *Ziet dij kingere mär de bärg oĕpsporre.* — 2° Weg. Zich al sporrende verwijderen. *Ze sporden oĕp, toen ze de gairde* (veldwachter) *zage.*

OPSPRINGEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : spronk oĕp, es oĕpgespronge.* Uit *springen* en *op* in den zin van : naar omhoog. Zie VAN DALE en KIL. — Zich generen. *Hijen es te noenet met inne boterham moĕiten oĕpspringe. I wa slidder va botermelk en in rögge kö(r)st, sprinkt douë al mee oĕp, as de gij moĕit grave.* — Ook in Kl.-Br.

OPSPUKKEN, OPSPUTSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : spukten oĕp, sputsten oĕp, es oĕpgespukt,*

oëpgesputst. Uit *spukken*, *sputsen*, zwellen, en *op* in den zin van : omhoog. Opzwellen. *Men han(den) zen opgespukt van de wärmte.* — Fig. : *Oëpgespukt van kolääre; van kouëtighäd, van jaloe(r)shäd, van verdriet.*

OPSTAL *(⏑ –)*, z. m. Plaats buiten zijne woning, waar men zich veel ophoudt, met het bijdenkbeeld van ongeoorloofd; Fr. RENDEZ-VOUS. *Dije joëng(en) heet in dat huis zijnen oëpstal.* — Bij KIL. : schuil-, berg-, vergaderplaats.

OPSTAPPEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : stapten oëp, heet, es oëpgestapt.* Uit *stappen* en *op* in den zin van 1° Naar boven. Zie VAN DALE. — 2° Met kracht. Spoedig voortstappen. *As de gij dat oëp in uur gedouën hedt, moëit de gij goed oëpgestapt hämme.*

OPSTOOTEN *(oëpstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet oëp, heet oëpgestoeëte.* Zie VAN DALE. — Fig. : *Iemand iet oëpstoeëte*, iemand iets wijsmaken.

OPSTOPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stopten oëp, heet oëpgestopt.* Zie VAN DALE. — Uit *stoppen* en *op* in den zin van 1° Ten volle. *Dij kouse zijn nou wier goed opgestopt; hoe lank zal 't dure?* — 2° Ten einde toe. *Al de sajet oëpstoppe.*

OPSTROOIEN *(oëpstruë*, te Neerlinter *oëpstra)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : struëden oëp, straden oëp, heet oëpgestruëd, oëpgestraad.* Uit *strooien* en *op* in den zin van 1° Fraai. Al strooiende versieren. *Da huis es altijd me schoeëne witte zand oëpgestruëd.*

Biësten oĕpstruë, stallen oĕpstruë, strooi onder 't vee, op den vloer der stallen openspreiden. — 2° Met kracht. IJverig voortgaan met strooien. *As de ge goed oĕpstruët, hedt de ge t' ouved* (te avond) *gedouën* (met vette over 't land te spreiden). — 3° Ten einde toe. Strooien zoolang de stof duurt. *Dijen hoeëp schoĕffelink* (zie dit w.) *krijgt de gij vandaag ni oĕpgestruëd.*

OPTAMBOEREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : tamboeden oĕp, heet oĕpgetamboed.* Uit *tamboeren,* fig. gebruikt voor geruchtmakend slaan, en *op* in den zin van : met kracht. Hevig gerucht maken. *Huët* (hoort) *ze douë in dij härrebärg* (herberg) *mär oĕptamboere!*

OPTREKKEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand den rug, de pels, oĕptrekke,* iemand afrossen.

OPVERVEN *(oĕpvärreve),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : värfden oĕp, heet oĕpgevärfd.* Zie VAN DALE. — Uit *verven* en *op* in den zin van 1° Fraai. Door verven in eenen behoorlijken staat brengen. *Meubels nettekes oĕpvärreve.* — 2° Ten einde toe. Al de verf verbruiken. *Ich ha i pond värf gekocht; ze es hiëlegans(ch) oan de toufels oĕpgevärfd.* — 3° Te niet. Al vervende verslijten. *Zoeë inne bö(r)stel es nog al gauw oĕpgevärfd.* — Ook in Kl.-Br.

OPVOEDEREN *(oĕpvoĕiere),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : voĕieden oĕp, heet oĕpgevoĕied.* Uit *voederen* en *op* in den zin van 1° Ten volle. Ten volle van voeder voorzien; in goeden staat brengen.

I peäd (peerd) *oĕpvoĕiere.* — 2° Ten einde toe. Al het voeder verbruiken. *Al dij bussels klavere zijn al oĕpgevoĕied.* — Zie SCH.

OPVOUWEN *(oĕpva)*, bed. sch. zw. ww. met *hebben : vaden oĕp, heet oĕpgeva.* Zie VAN DALE. — Uit *vouwen* en *op* in den zin van 1° Fraai. Al vouwende in behoorlijken toestand brengen. *Ze heet dij servetten nettekes oĕpgeva.* — 2° Ten einde toe. Fig. : *'t Es ter bij oĕpgeva*, 't is er mede gedaan. *'t Es bij iemand oĕpgeva, hijen es oĕpgeva*, zijn fortuin, zijne gezondheid, zijne goede faam is verloren. (SCH.) — Ook in Kl.-Br.

OPVREILEN *(oĕpvrääle)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrälden oĕp, heet oĕpgevräld.* Uit *vreilen* (zie dit w.) en *op* in den zin van : Te niet. Door vreilen verslijten. *Zen kliëren oĕpvrääle.*

OPVRUTELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrutelden oĕp, heet oĕpgevruteld.* Uit *vrutele*, freq. van WROETEN, en *op* in den zin van : los. Door wroeten minder vast maken. *De värreken hämme de hiël koeë* (kooi) *oĕpgevruteld.*

OPWANDELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : wandelden oĕp, heet, es oĕpgewandeld.* Uit *wandelen* en *op* in den zin van 1° Naar boven. *In huëgde* (eene hoogte) *oĕpwandele.* — 2° Weg. Zich al wandelende verwijderen. *Ze zijn zoeë al stillekes oĕpgewandeld, ma ge zult ze nog wel krijge.* — 3° Met kracht. Iron. : Wakker voortgaan. *Ze zulle nog al mogen oĕpwandele vör oĕp hunnen tijd douë te zijn.*

OPWANNEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben :*

wanden oĕp, heet oĕpgewand. Uit *wannen* en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand. *Ièda we dijen hoeëp oĕpgewand hämmen, es 't ouved.* (Eer wij dien hoop opgewand hebben, is 't avond.)

OPWASSCHEN, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : wasten oĕp, heet oĕpgewasse.* Uit *wasschen* en *op* in den zin van 1° Fraai. Door wasschen in eenen behoorlijken toestand brengen. *Heur kliëren zijn altijd net oĕpgewasse.* — 2° Ten einde toe. Al wasschende verbruiken. *Ziëp oĕpwasse.* (VAN DALE.) — 3° Met kracht. IJverig voortgaan met wasschen. *A la, vrouwlie, as de gijle goed oĕpwast es ter innen dikke kaffee oan vast.* — 4° Te niet. Door wasschen verslijten. *Gij zodt dijen doĕk nog iëder oĕpwassen, as dij plakke ter uit te krijge.*

OPWERKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : werkten oĕp, heet oĕpgewerkt.* Uit *werken* en *op* in den zin van 1° In behoorlijken toestand. Het deeg tot brooden verwerken. *Dijen diëg es genoeg gekneed ; we zullen hum mär oĕpwerke.* — 2° Los. *Grond oĕpwerke*, grond door spitten, harken, krabben, enz. los maken. — Ook in Kl.-Br.

OPWERP *(oĕpwörp, ´ –)*, z. m. Plaats, die wegens het opkomende water altijd vochtig is. *In den hank* (de helling) *van dije bärg es innen oĕpwörp, dije noeët drueg en es.*

OPWERPEN *(oĕpwörrepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : wirp, worp oĕp, heet oĕpgeworrepe.* Zie VAN DALE. — Uit *werpen* en *op* in den zin van : naar boven. *Oĕp dij pläk* (plaats) *wörpt de grond in*

't veurjouër altijd oëp. — *Iet oëpwörrepe,* iets bedektelijk te verstaan geven. *Ich häm douë al dek van oëpgeworrepe, ma ze deën och ze mich ni en verstonte.* — Ook in Kl.-Br.

OPWITTEN, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben : witten oëp, heet oëpgewit.* Uit *witten* en *op* in den zin van 1° Fraai. Door witten in eenen behoorlijken toestand brengen. *Dije muur es väs* (versch) *oëpgewit, en ze hämme ter al moos oëp geworpe.* — 2° Met kracht. IJverig voortgaan in 't witten. *Vör t' ouved* (te avond) *gedouën te krijge, zult de gij nog al goed mogen oëpwitte.* — 3° Ten einde toe. Witten zoolang er kalk is. *De kalk es oëpgewit.* — 4° Te niet. Door witten verslijten. *Ze hämme* (hebben) *mijne bö(r)stel hiël oëpgewit.* — Ook in Kl.-Br.

OPWROETEN, zie OPVRUTELEN.

OPZAAIVOREN *(oëpzouëvore),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : zouëvoden oëp, heet oëpgezouëvood.* Uit *zaaivoren* (zie dit w.) en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand. Voor de laatste maal ploegen. — SYN. : *oëpakkere, oëprije, oëpzouëvore.* Het laatste wordt alleen gebruikt, als men graan vóor den winter in den akker moet zaaien; de beide eerste doelen op elke andere laatste omploeging.

OPZALVEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zalfden oëp, heet oëpgezalfd.* Uit *zalven* en *op* in den zin van : in behoorlijken toestand. Door zalven tot sterven bereiden. Het H. Oliesel toedienen. — ALF. : *Oëpzalving.*

OPZAVELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben :*

zavelden oëp, heet oëpgezaveld. Uit *zavelen*, met zavel bestrooien, en *op* in den zin van : fraai. *In huis oëpzavele.*

OPZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zetten oëp, heet oëpgezet.* Zie VAN DALE. — Uit *zetten* en *op* in den zin van 1° Naar boven. *In gracht oëpzette*, den dijk eener gracht herstellen. — Zie KIL. — 2° Fraai. *Oëch oëpzette*, u opschikken. *Innen hoed oëpzette*, eenen vrouwenhoed versieren. — 3° Op de oppervlakte. *I schoas, i pännemäs*, enz. *oëpzette*, een scheermes, pennemes, enz. op den oliesteen wetten. — *Met iet oëpgezet zijn*, in zijnen schik met iets zijn. — Niet verkoopen, maar in de stad laten om later te verkoopen. *Het grään stond vandaag e wat* (had geenen aftrek); *ich häm moëiten oëpzette.*

OPZICHT, z. o. Ontzag, eerbied. *Douë en es gin oëpzicht onder dij kingere*, die kinderen hebben geen ontzag. *Men had zoo weing opzicht voor den aartshertog Mathias, dat die keus (van Alençon)..... bijna in zijne tegenwoordigheid geschiedde.* (BETS, Pacificatie.) — Bestier, overheid. Zie VAN DALE.

OPZIEN, bed. sch. onr. ww., zie VAN DALE. — Uit *zien* en *op* in den zin van : op de oppervlakte. Fig. : Toezien, zorgen. *Ziet mär oëp, dat het wärk af es.*

OPZUIGEN *(oëpzouge*, te Neerlinter *-zouke)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : zoog oëp (zokden oëp), heet oëpgezoge (-gezokd).* Zie VAN DALE. — Uit *zuigen* en *op* in den zin van : ten volle. Al zui-

gende verzadigen. *Da kind kain hum oĕpzoŭge zoeë rond as in trummelke.*

ORWEGE *(in orwege)*, bijw. Op handen. *Doué es iet in orwege : ziet het volk inne kiër met de koppe bediënloeëpe.* — Aan den gang. *Alles was in orwegen in dat dörp*, alles was er in rep en roer. — SPREEKW. : *As de gij van den duvel sprekt, es ter in orwege.*

OS, voorn. Ons. — *Ozze*, onze. — AANM. : Bij de Limb. grens zeg men *ous*, *ouze*.

OS, z. m. ZEGSW. : *Van den os noué den ezel loeëpe, jage*, hot en haar loopen, doen loopen.

OSSEKOP, z. n. Struik eener ruwe grassoort, saar *(soar)* genoemd.

OSSENBOEK, z. m. ZEGSW. : *Oĕp den osseboĕk gerake*, kinderloos zullen blijven. — Ook in Kl.-Br.

OSSENHOOFDJE *(ossenhuëke)*, z. o. Soort van mees.

OTTER, z. m. VERG. : *Zoeë stoĕm* (dom), *zoeë scheël as innen otter. — Stoĕmmen otter, scheëlen otter*, scheldnaam.

OUD *(aad)*, bijv. *Aad vuil*, waar 't nieuwe af is. *Da lieken is hie(r) al aad vuil.* — SPREEKW. : *Ge en zet zeleëve ni te aad vör te liëre, ma altijd te joĕnk vör te hange. — Aad zot es kouëd zot*, in zijnen ouden dag mallen is erg mallen. In denzelfden zin zegt men : *As in a schuur brandt, en es ter gi blusse ni mië oan.* (Als er eene oude schuur brandt, is er geen blusschen meer aan.) (SCH.) — *In aad geploge*, een oud gebruik.

OVENASCH *(hovenasse)*, z. v. en o. Asch uit den oven. *Hespe blijve lank goed in druëg hovenasse.* — Ook in Kl.-Br.

OVENDEKSEL *(hovedeksel)*, z. o. aan de Geet m. Deksel om het ovengat te sluiten.

OVENMUIL *(hovemuil)*, z. w. Ovengat. — VERG. : *Inne mond, i bakkes läk in hovemuil.*

OVER *(euver)*, voorz. en bijw. Zie VAN DALE. — In twee stukken. *Dije stäk* (stok) *es euver. Dije plant leet* (ligt) *euver.* — In den hoogsten graad. *Euverlillik* (overleelijk), *euverlui* (VAN DALE.) — In samenstellingen met ww. drukt het uit 1° Over het gansche voorwerp. *Iemand euverkappe* (afrossen). *Iet euverdekke.* — 2° Te veel. *Euvervoĕiere.* — 3° Overig. *Euverblijve.* — 4° Overheen. *Euverstappe.* — 5° Van 't eene voorwerp naar 't andere. *Euvertelle.* (VAN DALE). — 6° In twee stukken. *Iet euverbreke.* — AANM. : In dezen laatsten zin zegt men ook *euvermoĕits* (overmoets).

OVERBENGELEN *(euverbängele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverbängelde, heet euverbängeld.* Uit *bengelen*, slaan (zie BENGELEN) en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Iemand euverbängele*, iemand afrossen.

OVERBIJTEN, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : beet euver, euverbeet, heet euvergebete, euverbete.* Sch. Uit *bijten* en *over* in den zin van 1° In twee stukken. *Den hond heeft zijn koor(d) euvergebete. Zijn tan(den) euverbijte.* — Onsch. 2° Over het gansche voorwerp. *As de gij dijen appel*

hiëlegans(ch) euverbeten hedt, wil ich hum ok ni mië.

OVERBOKEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverbokte, heet euverbokt.* Uit *boken*, beuken, en *over* in den zin van : over 't gansche voorwerp. *Stokves* (stokvisch) *euverboke. Hije wilt altijd ruze* (twist) *zuke, ma doue hämme ze hum lillik* (leelijk) *euverbokt.*

OVERBOOGEN *(euverbuëge)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : buëgden euver, heet, es euvergebuëgd.* Uit *boogen*, buigen, en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al boogende breken. *Inne stäk* (stok) *euverbuëge.* — 2° Overheen. *Dije boeëm buëgt euver tot van den andere kant de gracht.*

OVERBUFFELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverbuffelde, heet euverbuffeld.* Ruw behandelen, Fr. RUDOYER. — Algemeen in België, zie SCH. — Zie ook DE BO, en DE JAGER, Freq. op BUFFELEN.

OVERDABBEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : dabden euver, euverdabde, heet euvergedabd, euverdabd.* Uit *dabben*, met handen of voeten krabben; betasten (DE JAGER, Freq.), en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al dabbende breken. *De hon(den) hämme mijn schoëinste tulp euvergedabd.* — 2° Onsch. Over het geheele voorwerp. *De hon(den) hämme da hiël bloëmebed euverdabd.* — *Iemand euverdabbe*, iemand al duwende en tastende troetelen.

OVERDABBEREN *(euverdabbere* en *euverdäbbere)*, freq. van OVERDABBEN, zie hooger.

OVERDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed euver, heet euvergedouën.* Uit *doen* en *over* in den zin van : in twee stukken. *De steel van in pijp euverdoen.*

OVERDOFFEN *(euverdoĕffe)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverdoĕfte, heet euverdoĕft.* Uit *doffen* en *over* in den zin van : over het geheele voorwerp. *Ze euverdoĕft da kind den hiëlen dag.*

OVERDORSCHEN *(euverdosse)*, bed. sch. en onsch. onr. ww., met *hebben : dosten euver, euverdoste, heet euvergedosse, euverdosse.* Sch. Uit *dorschen* en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al dorschende breken. *In vleugergeär* (vlegelgeerd, -steel) *euverdosse.* — Onsch. 2° Over het geheele voorwerp. *Da hoeë* (hooi) *es te vuil; het moĕit i wat euverdosse wodden, iëdat het gevoĕi(r)d wo(r)dt.*

OVERDOUWEN *(euverdoa)*, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : douden euver, euverdoude, heet euvergedoud, euverdoud.* Sch. Uit *douwen* en *over* in den zin van 1° Overheen. (VAN DALE.) — 2° In twee stukken. Al douwende breken. *Inne stäk euverdoa.* — Onsch. 3° Over het gansche voorwerp. Overal douwen. *Fruit euverdoa.*

OVERDRAGEN, bed. en onz. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : droeg euver, euverdroeg, heet euvergedrage, euverdrage.* Zie VAN DALE. — Onz. sch. Uit *dragen* en *over* in den zin van : overeen. *Het ijs draagt euver*, men kan er over gaan.

OVERDRAGEN *(– ⌣ ⊥ ⌣)*, bijv. *In euverdrage fleurus*, eene verwaarloosde pleuris.

OVEREEN *(euveriën)*, bijw. Over elkander. Dit w. vormt met ww. tal van sch. samenstellingen, welke VAN DALE niet heeft. *Innen oanscheut goed euveriënakkere, euveriëndrijve, euveriënjage. De kingere* (kinderen) *doen rächt euveriëngouën. Schilderijen euveriënhange. Ge moëit zörrege, da mijne jas goed euveriëngouët* (overeengaat). *De ärremen euveriënhouve* (overeenhouden). *Zijne jas overiënknoppe. Zijne jas euveriënkrijge. Stäkken euveriënlegge. De han(den) euveriënneme. Bloëmen euveriënplante. Het Duts(ch) en Frans(ch) rächt euveriënschrijve.* — *Dingen euveriënsmijte, -wörrepe* (kleedingstukken over elkander werpen). *Dij boeëme stouën ni choed* (goed) *euveriën. Witten euveriënsteke. Lesseneës euveriënzette.* (Lessenaars recht over elkander zetten.) *We moëite rächt euveriënzitte. Be de han(den) euveriën zitte*, ledig zitten. -- Ook in Kl.-Br.

OVEREENUITKOMEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn : kamp euveriënuit, es euveriënuitgekome.* Op hetzelfde uitkomen. *Och ich gouën, och dat de gij gouët, da komt euveriënuit.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

OVEREGGEN *(euveregen)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvereegde, heet euvereegd.* Uit *eggen* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal eggen. *As de stoppele vuil zijn, moëite ze inne kiër goed euvereegd wodde* (worden), *iëdat ze afgescheld wodde.* — Ook in Kl.-Br.

OVERETEN *(euvereëte)*, bed. onsch. st. ww., met *hebben : euverat, heet euvergette.* Uit *eten* en *over*

in den zin van 1° Te veel. (VAN DALE en KIL.). — 2° Over het gansche voorwerp. Aan iets langs alle kanten eten. *Iëda we dij klaveren umdoen, zulle wij ze i wa louëten euvereëte.* (Eer wij die klaveren omploegen, zullen wij ze door het vee wat laten overeten.)

OVERFIGGELEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : euverfiggelde, heet euverfiggeld.* Uit *figgelen*, onhandig snijden, en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Langs alle kanten snijden. *Moes* (hoe) *dije stäk euverfiggeld es.* — 2° In twee stukken. *Zoeë en krijgt de gij dijen tak zeleëve ni euvergefiggeld.* — Zie FIGGELEN.

OVERGAAN *(euvergouën)*, bed. en onz. sch. en onsch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gink euver, gonk euver, euvergink, euvergonk, es euvergegouën, heet euvergouën.* Bed. onsch. Uit *gaan* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. *I stuk land euvergouën*, over een stuk land in alle richtingen gaan om het te onderzoeken. Fig. : *Iemand euvergouën*, iemand afrossen; iemand eene duchtige vermaning geven. — 2° Te veel. Door gaan afmatten. *Ich häm mich i wat euvergouën.* — Sch. 3° Overheen. *In brug euvergouën*, over eene brug gaan. *In strouët euvergouën.* — Onz. sch. 4° In twee stukken. Breken. *Dij koo(r)d es euvergegouën.* — 5° Van 't eene voorwerp tot het andere. *Tot de vijand euvergouën.* — 6° Ophouden. *Het weër, den reëgel* (regen), *de pijn, enz. gouët euver.* — Zie VAN DALE, SCH. en DE BO.

OVERGANG *(euvergank)*, OVERLOOP *(euverloeëp)*, z. m. Kwaal, die van den eene tot den andere overgaat. — Ook in Kl.-Br., de Kempen, Z. — en N. — Br., Zie SCH. en KIL.

OVERGESPEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergespte, heet euvergespt*. Uit *gespen*, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *Ze mosten den deugeniet färm euvergespe.*

OVERGOEITSEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : goĕitsten euver, euvergoĕitste, heet euvergegoĕitst, euvergoĕitst*. Sch. Uit *goeitsen*, slaan, en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al slaande breken. *Inne stäk oĕp iemand zijnen rug euvergoĕitse.* — Onsch. 2° Over het gansche voorwerp. Afrossen. *Iemand färm euvergoĕitse.*

OVERGORDELEN *(euvergeuëdele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergeuëdelde, heet euvergeuëdeld*. Uit *gordelen*, slaan, en *over* in den zin van : over 't gansche voorwerp. Afrossen. *Ziet inne kiër, moes ter dij biëst van i peäd* (peerd) *euvergeuëdelt!*

OVERGORREN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergorde, heet euvergord*. Uit *gorren*, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *Ze hämmen hum lillik* (leelijk) *euvergord.*

OVERGRAZEN *(euvergroaze)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergroasde, heet euvergroasd*. Uit *grazen* en *over* in den zin van : over het

gansche voorwerp. *In wää louëten euvergroaze*, eene weide door het vee al grazende laten afloopen.

OVERGRINSEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergrinste, heet euvergrinst*. Uit *grinsen*, grommen, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Beknorren. *Ich wil den hiëlen dag ni euvergrinst wodde*. — Syn. : *Euvergrinse, euvergroëmme, euverkijve, euverknorre*. Het eerste drukt meer een denkbeeld van bitsigheid uit dan de andere.

OVERGRITSELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergritselde, heet euvergritseld*. Uit *gritselen*, rijven, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *I stuk land euvergritsele*.

OVERGROMMEN *(euvergroëmme)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvergroëmde, heet euvergroëmd*. Zie OVERGRINSEN.

OVERHANDVELEN *(euverhanfele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverhanfelde, heet euverhanfeld*. Uit *handvelen* (voor HANDELEN door invoeging eener v) met in de hand te nemen bederven (zie SCH.), en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Ge moogt dij päzze* (die perziken) *zoeë ni euverhanfelen, och ze pläkke* (krijgen plekken).

OVERHEEN *(euverhene)*, bijw. Zie VAN DALE. — Over de palen. *Goed oer best doen es wel; ma dag en nacht werke, dat gouët ter euverhene, dat es ter euverhene*. — AANM. : In denzelfden zin zegt men ook : *Euverschreef, buitenschreef*.

OVERHELVEREN *(euverhällevere)*, bed. onsch.

zw. ww., met *hebben : euverhälleverde, heet euverhälleverd.* Uit *helver* (armvol, zie het w.), en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Met beide armen omvatten. *Wat i busselke klaveren : ich kain het gemäkkeläk euverhällevere.*

OVERHENGSELEN, *(euverhängsele),* bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverhängselde, heet euverhängseld.* Uit *hengselen*, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *As dije ni vörzichtig en es, gouën ze hum inne kiër färm euverhängsele.*

OVERJAGEN, bed. en onz. sch. en onsch. onr. ww., met *hebben : joeg euver, euverjoeg, heet euvergejaagd, euverjaagd.* Bed. Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *jagen* in den zin van *a)* Op de jacht gaan, en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Afjagen. *In hiël väld euverjage.* — *Jagen b)* Haasten, en *over* 2° Te veel. *Ge moĕit oĕch zoeë ni euverjage; ge hedt tij genoĕg.* — Onz. Sch. *Jagen c)* Hevig loopen, en *over* 3° Overheen. Overkoken. *De melk jaagt euver.*

OVERKAPPEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : kapten euver, euverkapte, heet euvergekapt, euverkapt.* Onsch. Uit *kappen* en *over* in den zin van 1° Over het gansch voorwerp. Afrossen. *Dije joĕnge(n) most allen dag i wat euverkapt wodde.* — Sch. 2° In twee stukken. Door kappen (slaan), breken. *Inne stäk oĕp iemand zijnen rug euverkappe.* — Door kappen (houwen), scheiden. *Dije wöttel* (wortel) *es met i bijl euvergekapt.* — Ook in Kl.-Br.

OVERKIJVEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben : euverkeef, heet euverkeve.* Uit *kijven* en *over* in den zin van : over het gansch voorwerp. Bekijven. *Inne mins(ch) en es den hiëlen dag ni geären* (geerne) *euverkeve.* — Ook in Kl.-Br.

OVERKLETSEN *(euverklätse)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverklätste, heet euverklätst.* Uit *kletsen*, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Langs alle kanten kletsen geven. *Ze mosten oĕch goed euverklätse, kouëjoĕng* (kwajongen). — Ook in Kl.-Br.

OVERKLOPPEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : klopten euver, euverklopte, heet euvergeklopt, euverklopt.* Sch. Uit *kloppen* en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al kloppende breken. *De steel van innen hamel* (hamer) *euverkloppe.* — Onsch. 2° Over het gansch voorwerp. Langs alle zijden kloppen. *Inne stokves(ch) euverkloppe. Iemand euverkloppe*, iemand afrossen. — Ook in Kl.-Br.

OVERKNABBELEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : knabbelden euver, euverknabbelde, heet euvergeknabbeld, euverknabbeld.* Sch. Uit *knabbelen* en *over* in den zin van 1° In twee stukken. *De konijnen hämme da bumke* (boomken) *bekans euvergeknabbeld.* — 2° Over het gansche voorwerp. *De muizen hämme da broeëd lillik* (leelijk) *euverknabbeld.* Fig. : *Ich häm hum zijn zeven hoeëfdzonden oĕpgezeed; dat ter da nou mär euverknabbelt.* (Ik heb hem duchtig de les gespeld; dat hij dit nu maar overpeinze.) — Ook in Kl.-Br.

OVERKNAGEN, bed. onsch. en sch. zw. ww., met *hebben : euverknaagde, knaagden euver, heet euverknaagd, euvergeknaagd.* Onsch. Uit *knagen* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Langs alle zijden aan knagen. *Moveur* (waarom) *euverknaagt de gij dij peër, as de gij ze ni oĕp en et* (eet)? — Fig. : Met smart overwegen. *Hije mänt* (meent), *dat ter douë de schuld van es, en da zit er gedurig te euverknagen in zijn äăge.* — Sch. 2° In twee stukken. *De muizen hämme dij koor(d) euvergeknaagd.*

OVERKNAUWEN *(euverknoa),* bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverknaude, heet euverknaud.* Uit *knauwen* en *over* in den zin van : over de gansche uitgestrektheid. Langs alle zijden aan knauwen. Fig. : Overwegen. *Euverknaut dat inne kiër goed, en zekt ter mich dan oer gedacht euver.* (Overweeg dat eens goed, en zeg er mij dan uw gedacht over.) — Ook in Kl.-Br.

OVERKNORREN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverknorde, heet euverknord.* Uit *knorren* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Zie OVERGRINSEN.

OVERKNUIFELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverknuifelde, heet euverknuifeld.* Uit *knuifelen,* knuffelen, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Langs alle kanten knuffelen. *Fruit euverknuifele.*

OVERKWISPELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverkwispelde, heet euverkwispeld.* Uit

kwispelen, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Oer voar most oĕch goed euverkwispele, kapoen.* (Uw vader moest u een goede kwispeling geven.) — Ook in Kl.-Br.

OVERLEUNEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : leunden euver, heet euvergeleund.* Uit *leunen* en *over* in den zin van : in twee stukken. Door leunen breken. *De leën* (rugleuning) *van inne stoel euverleune.*

OVERLIGGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : lag euver, heet euvergeleëge.* Uit *liggen* en *over* in den zin van : in twee stukken. Overleunen (zie dat w.).

OVERLOOP *(euverloeëp ⏑́ ⏑ –)*, z. m. Heerschende kwaal. Zie OVERGANG.

OVERLOOPEN *(euverloeëpe)*, bed. en onz. sch. en onsch. st. ww., met *hebben* en *zijn : liep euver, euverliep, heet, es euvergeloeëpe, euverloeëpe.* Onsch. Uit *loopen* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. In alle richtingen doorloopen, al loopende betrappen. *Ziet inne kiër, moes dij kingere da groas euverloeëpen hämme!* Fig.: Metterhaast overzien. *Inne brief euverloeëpe.* — Ook bij KIL. — Fig. : Bekijven. *Ge moĕit mich doveur zoeë ni euverloeëpe.* (Ge moet mij daarom zoo niet overloopen.) —Sch. 2° In twee stukken. Al loopende breken. *Da värreken heet douë in hiël diël kuëlen euvergeloeëpe.* (Dat verken heeft daar verscheidene koolen gebroken.) — Onz. Over het gansche voorwerp. Betrekken, van de lucht gezegd. *Het weër zou koĕinne gouën verandere : 't euverlupt. De locht euverlupt.*

OVERMAAIEN *(euvermouë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mouëden euver, heet euvergemouëd.* Uit *maaien* en *over* in den zin van in twee stukken. *Zoeë zodt de gij inne mins(ch) ze biën euvermouë.*

OVERMETEN *(euvermeëte)*, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : euvermette, heet euvermeëte.* Zie VAN DALE. — Uit *meten* en *over* in den zin van : over het gansch voorwerp. Langs alle kanten meten. (KIL.) *De kliëmaker heet dat stuk genoĕg euvermeëte, ma hij en heet ter toch gi klidsel in gevonne* (geen kleedsel in gevonden).

OVERMOETS *(euvermoĕits)*, bijw. In twee stukken; te midden door. Zie KIL. op OVER-MIDS, en SCH. — Vandaar de samenstellingen : *euvermoĕits-breke, -bijte, -buëge* (-boogen), *-doen, -kappe, -loeëpe, -roaze* (-razen), *-roĕffe* (-rukken), *-slouë* (-slaan), *-snije* (-snijden), *-stampe, -steke, -trekke, -wörpe.* — *In euvermoĕits akkere* en *-rije* (-rijden) beteekent *euvermoĕits* zooveel als : dwarsover.

OVERMOETSAKKEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : akkerden euvermoĕits, heet euvermoĕits-geakkerd.* In dwarse richting over de bedden heen ploegen. — AANM. : Men zegt ook : *euvermoĕitsrije, ten dweäs akkere* (ten dwars ploegen), *ten dweäs rije; oeëstvore,* zie OOGSTVOREN.

OVERMOETSRIJDEN *(euvermoĕitsrije)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : ree euvermoĕits, heet euver-moĕitsgereë.* Uit *rijden*, ploegen, en *overmoets* in den zin van dwarsover. Zie OVERMOETSAKKEREN.

OVERNEMEN, bed. onsch. st. ww., met *hebben :*

euvernamp, heet euvernome. Uit *nemen* en *over* in den zin van : overheen. Omvademen. *Inne boeëm euverneme.* — Bij KIL. : Met de hand omvatten, MANU AMPLECTI.

OVEROOGSTEN *(euveroeëste)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euveroeëstte, heet euveroeëst.* Uit *oogsten*, aren nalezen, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal nalezen. *Toen de oeëstes kampen, ha de kingere van de boer het hiël stuk land zällever al euveroeëst.* (Toen de nalezers kwamen, hadden de kinderen zelven van den boer de meeste verstrooide aren opgeraapt.)

OVERPIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pikten euver, heet euvergepikt.* Uit *pikken*, met de pik kappen, en *over* in den zin van : in twee stukken. *Iemand de biën* (het been) *euverpikke.*

OVERPINTIG *(´⏑´⏑)*, bijv. Dronken. Te veel *pinten* (maten) drank genomen hebben. Komt alleen als gezegde voor. *Hijen es euverpintig.*

OVERPRIEGELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverpriegelde, heet euverpriegeld.* Uit *priegelen* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal slaan. *Ze hämme hum oëp dij kerremis färm euverpriegeld.* — Ook in Kl.-Br.

OVERRAMMELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverrammelde, heet euverrammeld.* Uit *rammelen*, slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *Dat ter vörzichtig es, och hije wodt inne kiër gerellig* (fel) *euverrammeld.*

OVERRANSELEN, bed. onsch. zw. ww., met

hebben : euverranselde, heet euverranseld. Uit *ranselen* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. Zie OVERRAMMELEN. — Ook in Kl.-Br.

OVERRAPEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverrapte, heet euverrapt.* Uit *rapen* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal rapen. *Iëdat de vrumde kome, zulle wij os petätteland zelver inne kiër alloëcht euverrape.* (Eer de vreemden komen, zullen wij zelven ons aardappelveld eens spoedig overrapen.)

OVERRAZEN *(euverroaze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roasden euver, heet euvergeroasd.* Uit *razen* en *over* in den zin van : in twee stukken. *Hämme ze mich douë mijn schoëinste tullepe ni euvergeroasd!*

OVERROFFELEN *(euverroëffele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euveroëffelde, heet euverroëffeld.* Uit *roffelen*, freq. van *roffen*, rukken, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Iet euverroëffele*, met overhasting de grootste dingen tusschen iets uittrekken. *Ge moogt da voeier zoeë ni euverroëffele, ma het schoeën veu(r) de voet uitplukke.* — *Iemand euverroëffele*, iemand afrossen. (SCH.)

OVERROFFEN *(euverroëffen)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : roëften euver, heet euvergeroëft.* Uit *roffen*, rukken, en *over* in den zin van : in twee stukken. *Ge zult dat ziël* (zeel) *nog euverroëffe.*

OVERSCHOT, z. (o.) m. Overal in België, zie SCH. en DE BO.

OVERSCHREEF *(– ⏑ ⏊)*, bijw. Buitensporig. Over de uiterste grens der gepastheid. *Da begint hie(r) euverschreef te gouën. Hij en es nog ni euverschreef.*

OVERSCHREIDEN *(euverschrää)*, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : schräädden euver, euverschräädde, heet euvergeschrääd, euverschrääd.* Onsch. Uit *schreiden*, voor SCHRIJDEN, en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Al schrijdende afmeten. *I stuk land euverschrää.* — Sch. 2° Overheen. *I grächsken* (grachtje) *euverschrää.* — Zie KIL.

OVERSCHROBBEN *(euverschroëbbe)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverschroëbde, heet euverschroëbd.* Uit *schrobben* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal schrobben. *Inne plansee* (plancher) *euverschrobbe.* Fig. : Strengelijk berispen. *Hije begost mich douë te euverschroëbben oëp de ieste goëisting.* (Hij begon mij daar de hevigste verwijtingen toe te sturen.)

OVERSLAAN *(euverslouë)*, bed. sch. en onsch. onr. ww., met *hebben : sloeg euver, euversloeg, heet euvergeslage, euverslage.* Zie VAN DALE. — Uit *slaan* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. *Inne stokves(ch) euverslouë. Hijen heet dij schoeëve grään mär i bekken euverslage.* — 2° In twee stukken. *Hijen heet inne stäk oëp zijne joëng(en) zijnen rug euvergeslage.* — Ook in Kl.-Br.

OVERSMOESEN *(euversmoëisse)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euversmoëiste, heet euversmoëist.*

Uit *smoesen* (zie dit w.) en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Iet euversmoĕisse*, langs alle zijden aan iets zeeverachtig knabbelen. *Ich en zou da ni geären* (geerne) *eëte; ge hedt da van alle kanten euversmoĕist.* — Ook in Kl.-Br.

OVERSNIJDEN *(euversnije)*, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : sneed euver, euversneed, heet euvergesneë, euversneë.* Uit *snijden* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Overal snijden. *De voeierhälde(r)s hämme dees wää hiëlegans euversneë.* (De voederhalers (zie dit w.) hebben deze weide geheel oversneden.) — 2° In twee stukken. *Hämme ze mich nou dije stäk ni euvergesneë!* Ook bij KIL. — 3° Overheen. Over iets heen loopen. *Den hoas snee het väld euver läk inne wind.* — Ook in Kl.-Br.

OVERSPORREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sporden euver, heet euvergespord.* Uit *sporren*, driftig loopen, en *over* in den zin van : overheen. Al sporrende over iets heen geraken. *De kurrekes* (jonge verkens) *kampe de strouët euvergespord.*

OVERSPRONG, SPRONG *(euverspronk, spronk)*, z. m. Tasplaats boven den dorschvloer. — Ook in Kl.-Br. Zie ook SCH.

OVERSTAMPEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : stampten euver, euverstampte, heet euvergestampt, euverstampt.* Sch. Uit *stampen* en *over* in den zin van 1° In twee stukken. *Iemand de biën* (het been) *euverstampe.* — Onsch. 2° Over het geheel voorwerp. *Ze hämme de joĕng(en) hiëlegans euverstampt en euverslage.*

OVERSTAPPEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : stapten euver*, *euverstapte*, *heet euvergestapt*, *euverstapt*. Zie VAN DALE. — Uit *stappen* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Al stappende afmeten. *Ich häm dij twië koeëpen hoeë euverstapt; den twidden es märkeläk grutter as den ièste.* (Ik heb die twee koopen hooi overstapt; de tweede is merkelijk grooter dan de eerste.) — Ook in Kl.-Br.

OVERSTEKEN, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : stak euver*, *euverstak*, *heet euvergesteke*, *euversteke*. Ruilen. Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *steken* en *over* in den zin van 1° Over het gansch voorwerp. Overal steken. *De bieën hämme zijn hiël gezicht euversteke.* — *Kousen euversteke*, kousen met sajet overnaaien. (SCH., DE BO.) — Sch. 2° In twee stukken. *Wöttels* (wortels) *euversteke*.

OVERSTREEPEN *(euverstriëpe)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverstripte*, *heet euverstript*. Uit *streepen* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. — Afrossen. *Dat ter zijnen deugniet van inne joĕng(en) i wat euverstripte, hije zou beëter doen.*

OVERTABAKKEN *(euvertoĕbakke* – ⏑ ⏑́ – ⏑*)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvertoĕbakte*, *heet euvertoĕbakt*. Uit *tabakken* voor : slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *Dat ter vörzichtig es, da ze hum ni en euvertoĕbakke.*

OVERTAFFELEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : taffelden euver*, *euvertaffelde*, *heet euvergetaffeld*, *euvertaffeld*. Onsch. Uit *taffelen* in

den zin van *a*) Slaan, en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. *Ze hämmen hum douë goed euvertaffeld. Grään euvertaffele*, onvolledig uitdorschen. — *b*) Dartelen. *Da kind euvertaffelt ze moeder. Dije joĕng(en) euvertaffelt da maske* (meisken). — Sch. 2° In twee stukken. Al dartelende breken. *Ze zijn zoeë wild as ze groeët zijn : ze hämme de hällicht* (ze hebben de helft) *van mijn flieren euvergetaffeld.*

OVERTASSEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvertaste, heet euvertast.* Uit *tassen* en *over* in den zin van : overheen. *Ze haën* (hadden) *het vat genijvel be mest euvertast* (om het te verbergen).

OVERTASTEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvertastte, heet euvertast.* Uit *tasten* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Betasten. *Ich häm oer mäs* (mes) *ni; ge moogt mich euvertaste.* Een koopman overtast het vee om zich te vergewissen of het goed vet is. — Ook in Kl.-Br.

OVERTIJD *(- ⌣ ⊥)*, bijw. Laatst. *Ich häm hum euvertijd nog gezien.* — Over den bepaalden tijd. *Dij koei gouët euvertijd*, hare dracht duurt langer dan negen maanden. — Zie DE BO.

OVERTELLEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : telden euver, euvertelde, heet euvergeteld, euverteld.* Uit *tellen* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Alles tellen. *Hij en hee ze gäld nog ni euverteld.* Zie KIL. — Van 't eene voorwerp naar 't andere. Al tellende overgeven. *Telt mich i viëdel äären* (viertel eieren) *euver.*

OVERTREDEN *(euvertreë)*, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : troi euver, euvertroi, heet euvergetroië, euvertroië*. Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *treden* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Al tredende afmeten. *Inne koeëp hoeë, i stuk land euvertreë.* — Sch. 2° In twee stukken. Al tredende breken. *Bloëmen euvertreë.*

OVERTREKKEN, bed. en onz. sch. en onsch. st. ww., met *hebben* en *zijn : trok euver, euvertrok, heet euvergetrokke, heet, es euvertrokke.* Bed. Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *trekken* in den zin van slaan, en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. *Ze hämmen hum douë grellig euvertrokke*, afgerost. *Moes dije knächt dij ärm biëst van i peäd euvertrekt!* (Hoe die knecht dit arm beest van een peerd slaat!) — Sch. 2° In twee stukken. Al trekkende breken. ZEGSW. : *Ze ziël ni euvertrekke*, zich niet overwerken. — Onz. onsch. Betrekken. *De locht euvertrekt.* — Ook in Kl.-Br.

OVERTROEVEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvertroefde, heet euvertroefd.* Uit *troeven*, voor : slaan, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Afrossen. *Ze mosten oëch goed euvertroeve, bet oer ambras altijd.* (Ze moesten u goed afrossen, met uw beslag altijd.)

OVERVADEMEN *(euvervâme)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvervaâmde, heet euvervaâmd.* Omvademen. *We koste de boeëm met o(n)s twië ni euvervâme.* — Ook in Kl.-Br.

OVERVOEREN *(euvervure)*, bed. sch. en onsch.

zw. ww., met *hebben : vuden euver, euvervude, heet euvergevuud, euvervuud.* Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *voeren* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Overal voeren. *In wää euvervure,* aarde over eene weide voeren. — 2° Te veel. Door voeren afmatten. *I peäd* (Een peerd) *euvervure.* — Sch. 3° Van 't eene voorwerp naar 't andere. Van de eene plaats naar de andere voeren; al voerende helpen verhuizen. — 4° In stukken. *De stringen euvervure; hijen heet de balk van de ploeg euvergevuud.*

OVERWAFFELEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : waffelden euver, euverwaffelde, heet euvergewaffeld, euverwaffeld.* Sch. Uit *waffelen,* mallen, en *over* in den zin van 1° In twee stukken. Al mallende breken. *Ze hämme mijn schoïnste flieren euvergewaffeld.* — Onsch. 2° Over het gansche voorwerp. *Iemand euverwaffele,* iemand dartel liefkozen en plagen. *In zaak euverwaffele,* er speelsch overheen glijden, loopen; met zekere losheid behandelen. *Wa zit de gijle da stroeë douë te euverwaffele!*

OVERWASSEN, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : euverwaste, heet euverwasse.* Uit *wassen* en *over* in den zin van : overheen. Door wassen te boven komen, overgroeien. *'t Es ongelukkig as de kingeren hun oas* (ouders) *euverwasse. As da begint, hämme de vikken* (vitsen) *het grään säffes euverwasse.* — Onz., zie VAN DALE.

OVERWELLEN *(euverwälle),* bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverwälde, heet euverwäld.* Uit

wellen (landb.), met den rolblok rijden, en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *I stuk land euverwälle.* — Ook in Kl.-Br.

OVERWERKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: werkten euver, heet euvergewerkt.* Zie VAN DALE. — Uit *werken* en *over* in den zin van : in twee stukken. Op de eene of andere wijze breken. *Hodt oĕch oĕp; ge zult dat else* (els) *nog euverwerreke.*

OVERWERPEN *(euverwörrepe)*, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : worp euver, euverworp, wirp euver, euverwirp, heet euvergeworrepe, euverworrepe.* — Onsch. Uit *werpen* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Al werpende overheen spreiden. *Da land es goed gemest, en ich häm het nog met i wa guano euverworrepe.* — 2° Te veel. *Ich häm mich in 't iësten i wat euverworrepen, en oĕp 't leste koom ich te köt.* — Sch. 3° Overheen. Zie VAN DALE. — 4° In twee stukken. Door werpen breken. *Hije pakte mijn pijp en hije wirp ze euver. De takke van de boeëmen euverwörrepe.*

OVERWINDEN *(euverwinge)*, bed. sch. en onsch. st. ww., met *hebben : wonk euver, euverwonk, heet euvergewonge, euverwonge.* Onsch. Uit *winden* en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Bewinden. *Dij koo(r)d es met zij euverwonge.* — Sch. 2° In twee stukken. Al windende breken. *I ziël* (een zeel) *euverwinge.*

OVERWROETELEN *(euvervrutele)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euvervrutelde, heet euvervruteld.* Uit *wroetelen*, freq. van WROETEN, en

over in den zin van : over het gansche voorwerp. Overal wroetelen. *De värreken hämmen den hiëlen hof euvervruteld.*

OVERZEEVEREN *(euverziëvere)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverziëverde, heet euverziëverd.* Uit *zeeveren* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Met zeever bedekken; overkwijlen. *As de gij dije boterham euverziëverd hedt, en eët ich hum ok ni mië. Dije kain iemand euverziëveren, as ter klapt.* — Ook in Kl.-Br.

OVERZETTEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : zetten euver, euverzette, heet euvergezet, euverzet.* Sch., zie VAN DALE. — Onsch. Uit *zetten* en *over* in den zin van : overheen. *Het spoor euverzette*, nevens de oude sporen rijden. — Fig. : Als de maten in 't kaartspel beurtelings de slagen inhalen, *euverzette* zij het spoor.

OVERZOEKEN *(euverzuke)*, bed. onsch. onr. ww., met *hebben : euverzoëcht, heet euverzoëcht.* Uit *zoeken* en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. Langs alle zijden zoeken. *Ich häm het hiël väld moëiten euverzuke vör i päkske voëier te vinge.* (Ik heb het heel veld moeten afzoeken om een paksken voeder te vinden.) — Ook in Kl.-Br.

OVERZWIKKEN, bed. sch. en onsch. zw. ww., met *hebben : zwikten euver, euverzwikte, heet euvergezwikt, euverzwikt.* Zie VAN DALE. — Onsch. Uit *zwikken* (zie dit w.) en *over* in den zin van 1° Over het gansche voorwerp. Al zwaaiende overal spreiden. *Dije bogaid wodt van tijd tot tijd be*

mestplas euverzwikt. (Die boogaard wordt van tijd tot tijd met aal overspreid.) — Sch. 2° In twee stukken. Al zwikkende breken, ontwrichten. *Inne schoĕpsteel euverzwikke. I kind zijnen ärm euverzwikke.*

OVERZWINGELEN, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : euverzwingelde, heet euverzwingeld.* Uit *zwingelen,* slaan (zie VAN DALE), en *over* in den zin van : over het gansche voorwerp. *Ze zulle dijen ambrasmaker wel inne kiër färm euverzwingele.*

P.

P. De P verandert in sommige woorden in B, en omgekeerd. *Bik* (pikhouweel), *bikken* (pikken : van vogels gezegd; eten), *dabber* (dapper) *flab*, *flabbe* (flap, flappen), *köbbe* (kop : haan), *snäbber* (snapper, mond); *dippe* (dubben).

PAAL *(pouël)*, z. (m.) v. in den zin van : grens. — *Frans(ch)e pouël*, zeker kinderspel.

PAART *(poat)*, z. (o.) v. Part.

PAART-EN-DEEL *(poatendiël, --⏑-)*, z. o. Aandeel.

PACHT, z. v. (Kaartsp.) Het getal punten, dat men moet halen in 't pandoerspel. *De pacht es hoeëg; as ter iënen trek verliest, es ter ter oan. De pacht van de geëver*, het getal punten, waarvoor de gever moet spelen, als er geene anderen willen bieden. — SAM. : *vuilpacht*, hetgene men ontvangt van eenen speler, die te weinig punten behaalt. — ZEGSW. : *Van de vuilpacht leëve*, het spel kunnen voortzetten met hetgene men van de vuilpacht ontvangt.

PACHTER, z. m. Zie VAN DALE. — Landbouwer met ten minste één peerd, hij zij dan

eigenaar of huurder (SCH.) In dit laatste geval zegt men ook *huurpachter*. — Wien een koop wordt toegeslagen. *Hije boi honderd stukke vör da peäd, en hije was pachter*. (Hij bood vijfhonderd franks voor dat peerd, en hij was kooper.) — Wie eene boerderij voor den eigenaar bestiert. Zie BOUWMAN.

PACHTHOF, z. o. Pachthoeve; woning eens landbouwers, die minstens één peerd heeft. Is de bewoner een huurder, dan is zij een *huurpachthof*. — Ook in Kl.-Br.

PADDENVILDER, z. m. Zeer stomp mes. *Be zoeë inne paddevilder koëint der nog gi stroeë euver krijge*. (Met zoo eenen paddenvilder kunt gij nog geen stroopijl doorgesneden krijgen.)

PAIKE, z. o. Guit. Wellicht PATERKEN.

PAIZE, z. m. Guit. Waarschijnlijk PAGE.

PAK, z. m. Daad van pakken. *Inne pak oan iet doen*, eene voordeelige zaak doen, met iets te koopen, te huren, een goed huwelijk aan te gaan, enz. *Hijen heet douë inne goeie pak gedouën oan da peäd* (peerd). *Hije mände douë inne felle pak te doen oan da maske, ma hije was bedroge*. — Zie ook SCH.

PAKBAL, z. m. Kaatsebal. — Fig. *Vör pakbal diene*, tot speelbal dienen.

PAKBALLEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *pakbalde, hee gepakbald*. Kaatsen. — Fig. : *Bij oëch louëte pakballe*, u tot speelbal laten gebruiken.

PAKDRAGER, z. m. Fig. : Wie bespottingen te dragen heeft; Fr. SOUFFRE-DOULEUR.

PAKKEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en

zijn : pakte, hee, es gepakt. Bed. Zie VAN DALE. — Proces-verbaal maken tegen. *Ge moogt nog euver gi leeg land gouën, och de gairde kain oĕch pakke.* — Treffen, roeren. *Da pakt mich, as ich zoeë iemand zien grijze.* — Onz. Lukken. *Hijen heet de pläk* (plaats) *van köster gevrouëgd, ma 't zal ni pakke.* — *Grään es goed gepakt*, als het na 't zaaien, regelmatig uitkomt. — Van dit *pakken* heeft men de sch. SAM. : *Oanpakke* (aanpakken), *meepakke*, beide versterkingen van *pakken*, en de onsch. : *mispakke*, mislukken. *Zijn vrouw heet i winkelke begost; as da wou i bekken oanpakke, meepakke, dan koste ze ter wel kome.* Eene kleur *pakt*, wanneer ze wel vastkleeft. *Ge moĕit dij deur iëst* (eerst) *in grondvärf geëven; annes* (anders) *zal da koleur oĕp de a* (oude) *värf ni pakke.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede DE BO.

PAKWINKEL, z. m. Winkel, waar men alleen in 't groot verkoopt.

PALEERING, z. v. Afrossing. Zie PALEEREN.

PALEEREN, bed. zw. ww., met *hebben : paleede, hee gepaleed.* Versieren, zie VAN DALE. — Fig. Bevuilen. *Da kind heet hum gepaleed.* — Bedrinken. *Zodt de gij ni zegge, dat ter i wa gepaleed es.* — In eenen deerniswaardigen toestand brengen. *Ze zijn douë gedrijen oĕp dije joĕng(en) gevalle : ze hämmen hum grellig gepaleed.* Vandaar *paleering.*

PALINGSKRUID *(pouëlingskruid)*, z. v. Soort van melisse, bij het toebereiden van paling gebruikt. — Ook in Kl.-Br.

PALMBLOOT, bijv. Paddebloot.

PALMBLOOTZAK, *z. m.* Naakt vogeljong; naakt kindje.

PALMEN, bed. zw. ww., met *hebben : palmde, hee gepalmd.* Gewijde palmtakjes tusschen de wassende vruchten steken, wat gemeenlijk tijdens het Paaschfeest gedaan wordt.

PALSEN, onz. zw. ww., met *hebben : palste, hee gepalst.* Waden, plassen. *Deur moos en moeras palse. De kingere palse geäre* (geerne) *deur de plasse.* — Elders zegt men POLSEN, zie SCH. — SYN. : *Boa* (baden), *palse.* Het laatste wordt alleen in plassen en slijk gedaan; het eerste ook in beken, rivieren, poelen, enz.

PAN, *z. v.* Zie VAN DALE en SCH. *Iet vör in pan ääre koeëpe*, iets aan zeer lagen prijs koopen. — ZEGSW. : *Doué en es gi poeier oëp de pan*, daar is geen geld. *De pan be de steel hämme*, waarborg hebben. *'t Es in pan, zee Jannekes Jan*, 't is mislukt. *Van de pan krijge*, slagen krijgen. — SPREEKW. : *Doué en es gi pänneken, och doué past in dekselken oëp*, alles vindt zijnen liefhebber, elk meisken vindt iemand om mede te trowen. — Ook in Kl.-Br.

PANDPOOT *(pandpoeët)*, *z. v.* Soort van peen, zie POOT.

PANEELDEUR *(paniëldeur)*, *z. v.* Zie DEUR.

PAP, *z. v.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Ni mië koëinne pap zegge*, smoordronken zijn. — VERG. : *Bier zoeë dik as pap*, zeer onklaar bier. *Soëp zoeë dik as pap*, zeer stijve soep. *Land zoeë plat as pap*, zeer

doorweekte grond. *Iet zoeë mû zijn as kâ* (koude) *pap*, iets doodmoede zijn. — Ook in Kl.-Br.

PAPPER *(päpper)*, z. m. Iemand die veel van pap houdt, die veel pap eet.

PAPIER OP ZOLDER *(pampier oĕp zölder)*, tus. Uitroep bij 't koordspringen, wanneer de koord bij 't omzwaaien den grond niet meer mag raken. — In Kl.-Br. *Pampiere zolderke.*

PAREEL *(pariël)*, z. o. Prieel.

PAREL *(parel, ˘ ¯)*, z. v. Het Fr. PAREIL. *Ze paräl es verlore. Da 's zonder paräl.*

PARELLE *(paräl, ˘ ¯)*, z. m. Duizendblad, gerw.

PARLOF *(parloĕf ˘ ¯)*, z. m. Logge persoon. *Ziet dije parloĕf doué inne kiër gouën! Hij gouët doué läk inne parloĕf.* — Zwaar schoeisel. Zie PARLOFFER.

PARLOFFEN *(parloĕffe)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *parloĕfte, hee, es geparloĕft.* Met zwaren sleependen tred gaan. *Ziet hum doué inne kiër oangeparloĕft kome! Hije parloĕft doué, al kain ter den iëne voet veur den andere ni krijge.*

PARLOFFER *(parloĕffer)*, z. m. Die met zwaren sleependen tred gaat. — Zwaar schoeisel. *Parloĕffe*(*r*)*s va kloĕmpe, va leäze* (leerzen), *va schoen.*

PARTIJ *(partie)*, z. v. Altijd in 't mv. : *partië.* Mannelijk schaamdeel.

PARTIJEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *partijde, hee gepartijd.* Bestaan, durven. *Hijen en zou het ni dääre partije. Alla, partijt dat ins, dan zulle we makandere spreke.*

PAS, z. (o.) m. Daad van passen. *Da geft hie*

ginne pas. (VAN DALE.) — ZEGSW. : *Hänne va pas* (Hein van pas) *en es nog ni gekome*, dat meisken heeft nog geenen bruidegom gevonden. — (Kaarts.) *Inne pas hämme*, paskaarten hebben. — Ook in Kl.-Br.

PASCHEN *(Pouëse)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *As Pouësen in de kriekeweek komt*, *in de goeiweek komt*, nooit.

PASTOOR *(pastoeër)*, z. m. *Pastoeës petätte* (pastoors patatten), soort van vroege, gele aardappels. *We zullen in goei schotel pastoeës geriëd make.* — AANM. : Men zegt ook : *witte petätte*, elders NEGENWEKEN-PATATTEN. — In Kl.-Br. PASTOORKENS.

PATACON, z. m. Zeker geldstuk. (VAN DALE.) — Schijf van eene peen, pastinaak, enz.

PATAT *(petät, patot, patat)*, z. (m.) v. Aardappel. — SAM. : *Petätappel* (zaadbol des aardappels), *petättebiëst*, *petätteblŏĕm* (bloesem en ook meel des aardappels), *petättendrank* (voedsel van gekookte aardappels voor de verkens), *petättegenijvel*, *petättekelder*, *petättekörf*, *petättekruid* (aardappelloof), *petättekuil*, *petätteland* (land om patatten in te planten en ook zulk waar er gestaan hebben), *petättemoa* (aardappelmade, larve des meikevers), *petättemäs*, *petättemät* (aardappelmerkt), *petättenraper*, *petätteschel*, *petättescheut*, *petättesoĕp*, *petättestroĕk* (aardappelstruik), *petättetärf*, *petättentijd*, *petättevoor* (voor eens aardappelvelds), *petättezak*, *petättezikte*. — Ook in Kl.-Br.

PATROS *(˘ ¯)*, z. v. Hotdraagster. Vroedvrouw.

— ZEGSW. : *De patros gesproken hämme*, een kindje te verwachten zijn.

PAUW, z. (m.) v.

PEEL, z. m. Stengel. (SCH.) — Stokje. *Inne peel kalis; inne peel kaniël.*

PEER *(pië)*, z. m. Petrus. *Inne Pië Palijn*, een schrok.

PEER *(peër)* z. v. Hagelandsche peersoorten, die onder deze namen elders niet voorkomen : De *beggijnepeër*, de *bunting*, de *diksteel*, de *Franssuscuspeër*, de *kämpinpeër*, de *kattesteät* (kattesteert), de *kuëlstäk*, de *Lijsebäth*, de *(piëter)sillepeër*, de *poëmpeër* of *winterpeër* (catillac), de *stiënpeër*, de *zouënpeër* (zaanpeer). — SPREEKW. : *As de peër rijp es, valt ze*, als 't kwaad lang genoeg geduurd heeft, wordt het gestuit.

PEERD *(peäd)*, z. o. Zie VAN DALE op PAARD. — VERG. : Iets doen *läk i peäd*, iets zeer geweldig doen. *Eëte läk i peäd, gouën* (gaan) *loeëpe, stampe, trekke, werke, zwiëte* (zweeten) *läk i peäd. Zoeë loëmp as i peäd.* — ZEGSW. : *Moeëhene* (waarheen) *be da blind peäd?* Wat aangevangen? — *Het beste peäd den näk afvure*, het beste wagen, vooral in 't kaartspel, zijne beste kaart opspelen. — *Het peäd be den langenhals (´⏑–) zijn*, het moeilijkste werk te verrichten hebben. — *Ieverans zoeëveul hene vrouëgen as i peäd, da zen käär umgeworpen heet*, ergens niets om geven. — *Da kint gi peäd*, (dat kent geen peerd), dat kent, begrijpt niemand. — *Peäd geëve*, iemand op den rug dragen, in verschillige spelen. — *Boer,*

krijg ich i wa peädshouër (wat peerdshaar)? plagende vraag aan eenen osseboer. — SPREEKW.: *'t Es verlore geflöt* (gefloten) *as 't peäd ni pissen en wilt*, men besteedt zijne moeite te vergeefs aan eenen koppigaard. — *'t Es beëter in aad peäd den näk afgevuud as i jonk den hals gebroke*, ('t is beter een oud peerd dood doen werken dan een jong bedorven), fig. op personen toegepast. — *I peäd mistredt hum wel inne kiër, en da's zoeë in groeëte biëst*, elkeen kan missen. — *Jonk te peäd, aad te voet.* (Jong te peerd, oud te voet.) — SAM. *Peädsgetuig* (peerdentuig), *peädskröb* en *peädskrub*, *peädsneut* (soort van dikke okkernoot), *peädsoeëg* (vijffrankstuk), *peädsriëp* (ruif voor peerden); — *berrepeäd* (peerd, dat in de berrie gaat), *kussepeäd* (peerd, waarop 's voermans kussen ligt), *werkpeäd* (peerd dat werkt). — AANM.: In de meeste sam., waarin PEERD het eerste deel is, gebruikt men *peäds* of *päds* voor *peerden*.

PEERDEKENSWIJN *(peädekeswijn)*, z. m. Water.

PEERDSDIEF *(peädsdief)*, z. m. Peerdendief. VERG.: *Liege läk inne peädsdief.* — Ook in Kl.-Br.

PEERDSSNEDE *(peädsnee)*, z. v. Snede broods voor een peerd.

PEERDSTAND *(peädstand)*, z. m. Peerdentand. — SPREEKW.: *Vrouwlie han(den) en peädstan(den) en moge ze leëve ni stil stouën.*

PEES, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Iemand zijn pees oëptrekke, oëphoale*, iemand hard doen werken; iemand afrossen. — Fig. Vrek.

Veelal versterkt door gierig. *In pees van inne mins(ch). In gierige pees.* — Zie SCH. op PE.

PEGEL, *z.* m. IJk. — Peil. — Bepaalde toegekende hoeveelheid. — Zie KIL. Ook in Antw., Br. en W.-Vl., zie SCH. en DE BO.

PEK *(päk)*, *z.* (o.) m. — Ook in Kl.-Br.

PEKEL, *z.* (v.) m. — Ook in Kl.-Br.

PEKPOT *(päkpot)*, *z.* m. Soort van emmer om pek in te doen. — VERG. : *Zoeë zwät* (zwart), *zoeë vuil as inne päkpot. Stinke läk inne päkpot.* — Hoed. *Hijen hee zenne päkpot oan.* — Ook in Kl.-Br.

PEL, *z.* (v.) m.

PENGER, PENGEL *(pänger, pängel)*, *z.* m. Ronde boterkorf zonder hengsel; paander.

PENS *(päns)*, *z.* v. Zie VAN DALE. — Fig. : Het dikke deel van verscheidene voorwerpen, als van eene flesch, eenen pot, eenen moor, eenen ketel, eenen koffiepot, enz. — ZEGSW. : *Oĕp zijn päns loeëpe*, tafelschuimer zijn. — Soort van worst uit gehakt verkensvleesch, lever en long, gemengd met bloed en koolen of warmoes (BETA CICLA). — SAM. : *Pänsbiëst* en *pänszak*, slokker; *pänszakkerij*, *pänskermis*, *pänsketel*, *pänsnat* en *pänssoĕp*, *pänshore*, tuig om de pensen te vullen; *bloedpäns*, *kuëlpäns*. — Zie SCH.

PEPER *(pëeper)*, *z.* m. ZEGSW. : *Da's andere peëper*, dat is wat anders. — Ook in Kl.-Br.

PERELLING *(päärlink)*, *z.* m. Halssnoer van glazen bollekens.

PERSEKAAS *(pässekeës, ˊ ˘ –)*, *z.* m. Kaas van

melk, die geronnen is, zonder dat er runsel in gedaan was.

PERT *(pät)*, z. v. Part. — SPREEKW. : *De vos verliest zijn houëre, ma zijn pätte niet.*

PETERSTUK, z. o. Petegift.

PEUZEN *(peuze, puëze)*, bed. zw. ww., met *hebben : peusde, puësde, hee gepeusd, gepuësd.* Kwikken; Fr. PESER. — Fig. : Ondervragen om den graad van kennissen te onderzoeken.

PEZEN, onz. zw. ww., met *hebben : peesde, hee gepeesd.* Van *pees*, zie dat woord. Hard werken. — Zie ook SCH.

PIEP, z. m. *Ich huëden inne piep.* — Kinderspel. De spelers staan hand aan hand in eenen kring; een staat midden er in, een andere er buiten; deze voeren het volgende gesprek :

Piep! piep! Moeë zit der? (Waar zit gij?) —
Hie(r) binne!
Moeë zijt der gisteren ouved (avond) *geweëst?* —
Uit minne. —
Wat hedt de gij douë geliëd (geleerd)? —
Piepen en fluiten
En deur alle kökkes (openingen) *kruipe.* —
Pipt inne kiër, da 'ch 't huër! (dat ik 't hoore!) —
Piep! —

Te Werchter (Brabant) luidt die samenpraak:

Piep! piep, wou zit de? —
Hiebinne. —
Wa kinne? (Wat kunt ge?) —
Piepen en floaten
En deu alle kökkes kroape —
Piept es, da 'k et hoeër.....

Nu tracht de buitenste den binnenste te vatten, en is dit gelukt, dan gaan zij beiden in tegenovergestelde richting rond den kring, en bij de eerste ontmoeting zeggen zij :

Zijn de lepels gewass(ch)e? —
Nië (neen) *ze liggen in d'ass(ch)e.*

en bij de tweede :

Zijn de forkette geschoed? (geschuurd ?) —
Nië ze liggen in 't roet.

Bij de volgende ontmoetingen zeggen zij elkander scheldwoorden, en stooten eindelijk een der kinderen van den kring er binnen en trekken een ander er buiten, terwijl zij zelven de ledige plaatsen innemen, en 't spel begint opnieuw.

PIEPELEPA *(´ ˘ ˘ –)*, z. m. Tuimeling over het hoofd. Zie OPPELETIJS.

PIERING *(pierink)*, z. m. Pier. — ZEGSW. : *Nouë 't pieringeland gouën*, sterven.

PIJLEN, wed. zw. ww., met *hebben* : *pelden hum, heet hum gepeld.* Op de achterpooten recht staan, van een peerd gezegd. *Het peäd pelden hum en 't wirp zijne man achterwäts* (achterwaarts) *af.* — Bij KIL, is PIJLICK, PIJNLICH : uitgelaten, wild.

PIJN, z. v. Achter PIJN komt de plaatsbepaling zonder voorzetsel. *Pijn de kop hämme. Ich häm pijn mijn tan(den)*, *pijn mijn huëd* (hoofd), *pijn mijnen ärm; hedt de gij gin pijn oer* (uwe) *voete?* — ZEGSW. : *Pijn zijn sänten* (centen) *hämme*, gebrek aan geld hebben.

PIJP, z. v. ZEGSW. : *In pijp stoppe*, eene groote

moeilijkheid te overwinnen hebben. *Ich häm oan da wärk in pijp gestopt, da moogt de gij geluëve. Dij peäde zullen in pijp stoppen, ïëdat ze deur dij strouët zijn. Ich häm bij dije knächt in pijp gestopt! Dije zal in pijp stoppen, as ter thuis komt,* die zal bekeven worden. — Ook in Kl.-Br.

PIJPVOOR, z. v. Laatste voor eens beds bij 't ploegen. De voor, welke den grond der pijpvoor ontvangt, heet *mager voor.*

PIKANTIG (˘ ¯ ˘), bijv. en bijw. Scherp, prikkelend. Zie VAN DALE op PIKANT. — Bits, afgunstig. *Pikantige mins(ch). Pikantig antwode* (antwoorden), *spele.* — AFL.: *Pikanterie* (VAN DALE), *pikanterik, pikantighäd.* — Zie ook SCH. en DE BO. — Ook in Kl.-Br.

PIKHAAK *(pikhouk)*, z. m. (VAN DALE). — VERG.: *Zoeë kroëmp as inne pikhouk.*

PIKKELEN, onz. zw., ww., met *hebben* en *zijn : pikkelde, hee gepikkeld.* Van *pikkel*, voet eener tafel, enz., maar fig. op den voet eens menschen, vooral eenen misvormden voet, toegepast (SCH.). Min of meer gebrekkig loopen. *Ziet dije schïëve douë inne kiër pikkele.* — SAM.: *Achternouëpikkele, vanachternouë-, af-, deur-, in-, mee-, nouë-, oëp-, euver-, ontege-* (te gemoet-), *rond-, truk-* (terug-), *uit-, veur-, vörbij-, veuruit-, vrum-* (terug-), *eweg-.*

PIKLAT, z. v. Lat eens pikhaaks. — Ook in Kl.-Br.

PIKVOGEL, z. m. Houten vogel in zeker spel. Elders : *vogelpik* (– ˘ ´).

PIKWERF *(pikwärf)*, z. m. Steel der pik. — Ook in Kl.-Br.

PILATUS *(piloatus)*, z. m. Valschaard. *Hijen hee bij da maske* (meisken) *lillik* (leelijk) *de piloatus gespeld, tot dat ter ze eweg ha; toen spelde ter wier de biëst läk van te veure.*

PIMPANDOREKEN, z. o. Appelsoort : gouden pippeling, Fr. PÉPIN-D'OR.

PINGAT, z. o. Gierigaard. *Zoeë i pingat van inne mins(ch)*.

PINWORTEL *(pinwöttel)*, z. m. Spilwortel.

PINZAAG *(pinzaag)*, z. v. Draaizaag.

PISBERD *(pisbäd)*, z. o. Berd om tegen te pissen. — VERG. : *Doué stouën läk i pisbäd*, bedremmeld staan.

PITSBLEIN *(pitsblään)*, z. v. Blein door pitsen, pletteren veroorzaakt. — In Kl.-Br. : *bloedblein.*

PITSEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Tintelen van koude; bijten; te duur doen betalen. Zie SCH. — Eenen beitel, eene bijl, eenen handboom, enz. onder een voorwerp steken om het zachtjes voort te duwen. *Inne balk, inne stiën oĕp zij pitse.* — SAM. : *Bijpitsen, voĕits-* (voortpitsen), *vrum-*(wederom-). — Sluipen. *Hij goit pitse.* — SAM. : *Deurpitse, in-, oĕp-, truk-* (terug-), *vrum-* (terug-), *eweg-*. — Onp. Met moeite gebeuren. *Het zal pitse vör in tijds geriëd te zijn. Het hee gepitst vör hum gekoze te krijge.*

PLAAI *(ploa)*, z. v. Dikke plank, waarop een leemen muur begint. *Dije muur zakt in; doué moĕit*

in nief ploa onder gesteke wodde. — Sam.: *Dakploa.*

PLAAISCHIJTER *(ploaschijter)*, z. m. Klein grauw vogeltje, dat onder de daken woont; plaatmusch. Fr. Bergeronnette solitaire.

PLADEDDER *(pladädder*, ˘ ¯ ˘*)*, z. m. Dunne moos of andere vuiligheid. *'s Nachts vriezen en douë in den dag de zon oĕp, da makt inne pladädder, da 't schruëmeläk es.* — Ook in Kl.-Br. Zie mede DE JAGER. Freq. op pladderen, dat evenals *pladädder* nauw verwant is met *plat*, zie dit woord. — *Pladädder zijn*, smoordronken zijn.

PLAK, z. v. Klater, klepper, zie dit woord.

PLAKKEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *plakte, hee geplakt.* Uit *plak*. Met de plak slaan. Zie plak.

PLAKPLEISTER *(pläkplouëster)*, z. v. Iemand, die ergens licht vertoeft. — Zie SCH.

PLAKSPAAN *(pläkspouën)*, z. o. Plafonneurstuig om te plakken, in 't Fr. *Plâtrasse.* — In W.-Vl. plakspa, zie DE BO. — Verg.: *Inne buik läk i pläkspouën*, dunne buik.

PLANT, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Elk ding dat geplant wordt, zooals aardappelen, boonen, erwten, enz. *As we os pätätten uitdoen, rape we de plant alliën.* (Als we onze aardappelen inoogsten, rapen wij den plant afzonderlijk.) *Ge moĕit zörrege* (zorgen), *dat ich mijne plant van dij boeënen häm.* — Ook in Kl.-Br. — Aanm.: Men zegt ook *plantgoed*, zie SCH. op dit woord.

PLANTKOORD, z. v. Hovenierskoord, ook *hofkoo(r)d* geheeten.

PLANTSTOK, *z.* m. Werktuig der tuinlieden.

PLAT, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Zeer week. — VERG.: *Zoeë plat as moos. Boter zoeë plat, da ze iweg vlit* (vliet). — Doortrapt. *'t Es inne plattepië.* ('t Is een platte Peer, doortrapte persoon.) *Hije spelt de platte.* — Dun. VERG.: *Zoeë plat as inne koěk.* — Vlak. — Zie ook SCH.

PLATDAAL *(platdoal)*, bijw. Gansch ter neer. *Da grään lee* (ligt) *platdoal. Iemand platdoal oěp de grond legge. Hije kreeg inne slag, dat ter platdoal viel.*

PLATSTUK, z. o. De twee schouderstukken eens kiels of hemds, langs achter tegeneengenaaid. — Ook in Kl.-Br.

PLATTEKAAS *(plattekeës, - ⏑ ´)*, z. m. Versche kaas. — Ook in Kl.-Br. en bij KIL.

PLATZAK, z. m. Zwak, ziekelijk kind of diertje. *Wat i platzäkske van i kind, van i kuddeke* (big), enz. — Ook in Kl.-Br.

PLEGEN, onz. onr. ww., *plocht, geploge. Da 's alle ze leëve* (altijd) *geploge; da 's ze leëve ni geploge,* dat is van oudsher de gewoonte geweest; dat is nooit de gewoonte geweest. — Zelfst. komt het voor in de ZEGSW.: *In aad geploge,* een oud gebruik.

PLEK *(pläk)*, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW.:

Oěpgestouěn es pläk vergouěn
En neergezeëten es welgedouěn.

(Opgestaan is plek vergaan, en neergezeten is welgedaan.) — ZEGSW.: *Ni va pläk koěinne; ginne voet va pläk gerake,* blijven vaststeken, fig. niet uit de vergelegenheid geraken. — Ook in Kl.-Br. —

In pläk lijvaid, in pläk land, een stuk lijnwaad, een stuk lands. — Zie ook SCH.

PLEKBILJET *(pläkbilet,* ‾ ˘ ˘*),z.* o. Plakschrift.

PLEKKEN *(pläkke),* bed. en onz. zw. ww., met *hebben : pläkte, hee gepläkt.* Uit *plek,* vlek. Vlekken, smetten. — SPREEKW : *Zwä(r)t oëp zwä(r)t en pläkt ni.* — Plakken. *Inne muur pläkke,* leem tegen eenen muur plakken. *Zakke pläkke,* papieren zakjes verveerdigen. — Zie ook DE BO.

PLEN, z. m. Plataan.—Bij KIL.: PLANE-BOOM.

PLEURIS *(fleurus),* z. (v.) o.

PLICHT, z. (m.) v.

PLOD, z. v. Slemper; die laat in de herberg blijft. *Wa zou da maske* (meisken) *me(t) zoeë in plod van inne mins(ch) doen!*

PLODDEN, onz. zw. ww., met *hebben : plodde, hee geplod.* Slampampen; laat in de herberg blijven. *'t Es innę goeie joëng(en) : ma komt ter oan 't plodde, dan duur et* (duurt het) *acht dagen oan i stuk.* — ALF. : *Plodächtig, plodderij, geplod.* SAM. : *Deur-. Hiël nachte deurplodde. Ze fortunke deurplodde.*

PLODDER, z. m. Allerlei slechte voorwerpen, zooals vodden, oud ijzer, buiten gebruik zijnde meubels, enz. Bij SCH.: PLOD, PLODDE, PLOT, PLOETE, PLEUTE. *Dije plodder moëit hie(r) allemouël uit de wäg.* — SAM.: *Plodderkot,* plunderzolder.

PLODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : plodderde, hee geplodderd.* Geneesmiddels gebruiken, met het bijdenkbeeld van : zonder baat. *Hije zit doueë bij inne pisbezinder* (pisbeziener) *te ploddere.*

Hoe minder dat de gij oan de oeëge ploddert, hoe beëter. — AFL.: *Plodderächtig, ploddereër, plodderij, geplodder.* SAM.: *Afploddere, deurploddere, uitploddere.*

PLODDERIJ, z. v. Slemperij. *Da 's wier* (weer) *in plodderij geweëst tot 's mörges toe.*

PLODDERKOT, z. o. Plunderzolder. Gemeene herberg, waar geplod, geslempt, wordt. *Dij plodderkote zijn den ondergank va minnige man.*

PLOEG, z. (m.) m. en v. SAM.: *Ploegbalk* (ploegboom), *-huëd* (-hoofd, -hout), *-kännef* (zie KENNEF), *-lijn* (lange teugel om de peerden of ossen voor de ploeg, egge, enz. te mennen), *-ruëster* (-rooster, ijzeren plaat dienende tot voortzetting der ploegschaar), *-schölp* (-schaar), *-schää* (plank tusschen het ploeghout en den ploegboom), *-spie* (dienende om de schaar in het ploeghout vast te zetten), *-voet*, *-voĕike* of *-vukke* (waar de ploegboom van voren op rust). — ZEGSW.: *De ploeg oan de balk hange*, uitscheiden van den landbouw. — Zie ook DE BO.

PLOOI *(ploeë)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Oĕp oer ploeë kome*, in goeden toestand terugkomen. *We hämme groeëte verlieze gedouën, en 't zal lank oanloeëpen, iëdat alles wier* (eer alles weer) *oĕp zijn ploeë es. Ge hedt ruze* (ruzie) *tegen hum, niwä* (niet waar); *as ge wilt, zal ich make, dat alles wier oĕp zijn ploeë komt.* — *Da masken es in heur ploeë*, dat meisken is net gekleed. — Ook in Kl.-Br.

PLOOIIJZER *(ploeëijzer)*, z. v. Plooibout.

PLUIM, z. v. SPREEKW.: *De pluime make de*

vogel. — Verg. : *Zoeë licht as in pluim.* — Ook in Kl.-Br.

PLUIZEN, bed. zw. ww., met *hebben : pluisde, hee gepluisd.* Zie VAN DALE. — Fig. : Afhalen, aftroggelen. *Hije wou mee bij de koat* (met de kaarten) *spele, ma ze hämmen hum gepluisd.*

PLUKKEN, bed. st. ww., met *hebben : ploĕk, hee geploĕkke.* — Te Neerlinter : *Plökke, plok, geplokke.* — Zie VAN DALE.

PLUNGER, z. m. Slechte kleeren, vodden. *Ze ha niks* (niets) *as i wa plungeren oan heur lijf.* — Het Hoogd. PLUNDER.

PLUNGERKOT, z. v. Plunderzolder.

PLUZEN, bed. zw. ww., met *hebben : pluusde, hee gepluusd.* (Knikkerspel.) Al de knikkers achtereen uit den pot schieten, zonderdat de overige spelers hunne schietbeurt hebben. Verwant aan PLUIZEN. — In Kl.-Br. : *melken.*

POCHEL *(poĕchel)*, z. m. Zie VAN DALE. — *Iemand oĕp zijne poĕchel geëve*, iemand afranselе. — Bobbel. *Poĕchele krijge van netele, vloeëbete,* enz.

PODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : podderde, hee gepodderd.* Futselen. *Dije zit altijd ieverans oan te poddere.* — Aanm. : Men zegt ook : *Poidere, poĕidere, poiere* en *potkääre.* — Zie ook DE JAGER, Freq. op POTEREN.

POEIE, z. m. Veulen. Verkl. : *Poĕike, poĕitske.*

POETSEN *(poĕitse)*, bed, zw. ww., met *hebben : poĕitste, hee gepoĕitst.* Zie VAN DALE. — Aandoen. *Da mijn huis nou hoeëger in de schatting stouët, heet*

dije nieven ontvanger mich gepoĕitst. — Kwetsen. *Ich häm mich douë met 't schoas i bekken in mijn oeër gepoĕitst.* (Ik heb me daar met het scheermes wat in mijn oor gesneden.) — Heimelijk ontnemen. *Wie mag mijn pijp wel gepoĕitst hämme?* — Wegsluipen. *Hije gink poĕitse.* Hij poetste de plaat. — SAM. : *Oĕppoĕitse, eweg-.*

POJEREN, onz. zw. ww., met *hebben : pojerde, hee gepojerd.* Peuteren. — Afl.: *Gepojer.* — Bij KIL.: POYEREN, D. I.: KOTEREN. — Futselen, zie PODDEREN.

POLEN, bed. zw. ww., met *hebben : poilde, hee gepoild.* Ook: *Poeële, poeëlde, hee gepoeëld.* Van de peul ontdoen. *Boeëne, eäte* (erwten), enz. *pole.* — KIL. geeft : POLEN = PELLEN. — Uithooren. *Ich poilden hum, ma ich kost niks uit hum krijge.* — SAM. : *Uitpole*, uithooren. — Overal in België, zie SCH.

POMP *(poĕmp)*, z. v., ook in de bet. van POMPOEN. — *Iemands poĕmp es af*, iemands krachten zijn uitgeput; — vooral in 't kaartspel : iemand heeft geene goede kaarten meer. Iemands goede betrekkingen zijn afgebroken. *Hijen es altijd fel wit geweëst in da huis, ma zijn poĕmp es douë nou af.* — Ook in Kl.-Br.

POMPEER *(poĕmpeër)*, z. v. Peer; de catillac. — AANM.: Men zegt ook: *winterpeër* en *bakpeër.*

POMPERNIKKEL, POMPERNICHEL, z. m. Zie VAN DALE. — Fig. : Slaag.

PONTEWAAG *(pontewouëg)*, z. v. Wipplank.

PONTEWAGEN *(pontewouëge)*, onz. zw. ww.,

met *hebben : pontewouëgde, hee gepontewouëgd.* Op de pontewaag, wipplank, spelen.

POOLERWT *(pooleät, poeëleät)*, z. v. Erwt, die *gepoold*, van de peul ontdaan, wordt, in tegenstelling van *sluimeät*, die met de peul geëten wordt.

POORPENS *(poorpäns)*, z. v. Jongensscheldnaam. *Ah, doe lillike poorpäns.*

POOT *(poeët)*, z. v., ook in den zin van BEEN. — Peen. — KIL. geeft : POOTE, POTE, PEË in deze bet. — SAM. : *Hofpoeëte*, die in den hof geteeld worden; *pandpoeëte*, die in 't veld op eenen pand (een bed) alleen staan; *stoppelpoeëte*, die tusschen rogge gezaaid worden. — ZEGSW. : *'t Es goed vör poeëte te zouë*, er is stilte in een gezelschap.

POOTZIEKTE *(Poeëtzikte)*, z. v. Zekere veeziekte. — Zie MUILZIEKTE.

POP *(poëp)*, z. v. Zie VAN DALE. — Rol muntstukken. *In poëp sänte van inne frang.* (Eene rol centen ter weerde van eenen frank.) — Ziekte waardoor het jonge graan wegsterft.

PORTIE *(pose)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *'t Es in pose! 't es mich in pose!* 't Is al wat slecht is; 't is miserie; zooals een zatlap, een twister, een slecht vrouwmensch, een slecht huishouden, slechte vrucht, enz. — *Iemand in posen inlouëte*, iemand iets zeer lastigs overlaten. — *Iemand zijn pose geëve, zijn posen uitschöppe*, iemand duchtig berispen.—Vastgestelde som, door 't armbestier te Tienen aan sommige behoeftigen maandelijks uitbetaald. *Dije trekt in pose van vijf*

frang. — *In posen uiterzoeren*, fig. : een zuur onthaal. — Zie UITERZUREN.

POSTEERREN (˘¯˘), onz. zw. ww., met *hebben : posteede, hee geposteed.* Smalen; *biskeeren* (zie dat woord). *Posteere dat ter doet, läk ter inne sänt moĕit uitgeëve.* (Posteeren dat hij doet, telkens hij eenen cent moet uitgeven.)

POSTELEN (¯˘˘), onz. zw. ww., met *hebben : postelde, hee geposteld.* Hetzelfde als POSTEEREN (zie dit woord). — KIL. geeft : POSTELEN, SLAMPYEN, beleedigen, bedriegen. Zie ook SCH. en DE JAGER, Freq. — SAM. : *Tegepostele*, tegenstribbelen.

POSTUUR, *z.* o. Min of meer zonderling beeld. Fig. : Zonderlinge, min of meer misvormde persoon. *Wat i vies postuur van i männeke!* — Ook in W-.Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — ZEGSW. : *In ze postuur zijn*, zich snaaksch aanstellen. *Wauter den Djuus* (Juge) *was wier* (weer) *in ze postuur.*

POT, *z.* m. Zie VAN DALE. — SAM. : *Eëtpot, koei-, pap-, värrekes-.* — ZEGSW. : *Potte te vuur doen*, veel winst doen; schatten vergaderen. — *De pot oĕp zijn*, reddeloos verloren zijn.

POTKARREN (*potkääre*, ´¯¯˘), onz. zw. ww., met *hebben : potkääde, hee gepotkääd.* Futselen. *Dije joĕng(en) es den hiëlen dag oan iet oan 't potkääre.*

PR, tus. Klanknabootsing van 't wegvliegen. — Herdersuitroep : Voort !

PRACTISEEREN (*prakkezeere*), onz. zw. ww., met *hebben : prakkezeede, hee geprakkezeed.* Nadenken. *Wa mag dije mins(ch) oan de hand hämme, dat*

ter den hiëlen dag douë zit te prakkezeere? Ich häm (heb) *douë al in hiël week oëp geprakkezeed.* — AFL.: *Prakkezee(r)der, geprakkezeer.* SAM. : *Uitprakkezeere,* door nadenken vinden, uitvinden. *Leuge(n)s uitprakkezeere.* — Ook in W.-Vl. en Limb., zie SCH. en DE BO. Zie ook KIL.

PRANGDIEF, z. m. Die iemand tot dieverij aanzet. — Zie KIL., die 't geeft in den zin van IEMAND, DIE DE DIEVEN ONTVANGT, HERBERGT. — SPREEKW. : *Weëre ter gin prangdieve, douë en weëre gin hangdieve.* — Ook in Kl.-Br.

PRANGELEN *(prängele)*, onz. zw. ww., met *hebben: prängelde, hee geprängeld.* Freq. van *prangen.* Afdingen, afpersen. — SAM.: *Afprängele,* versterking van *prängele. Dije schrok moëit van ze wärkvolk altijd iwat afprängele. Da wefke prängelt altijd af in de winkel.* — Ook in Kl.-Br.

PRATEL *(proatel)*, z. m. Daad van pratelen. (Zie dit woord).

PRATELEN *(proatele)*, bed. zw. ww., met *hebben: proatelde, hee geproateld.* Freq. van *praten.* Bij WEIL. heet dit woord verouderd; in 't Hag. komt het dagelijks voor. *De goeien a* (goede oude) *man zal ure zitte proatelen, as de gij mär wilt löstere* (luisteren). — Soms bevat het een bijdenkbeeld van knorrig, en zweemt dan naar PREUTELEN. *Goedhä(r)tig genoeg, ma te veul proatele.* — AFL.: *Proateleër, proateläs* (pratelaresse), *proatelächtig, geproatel.* SAM.: *Afproatele, deurproatele euverproatele.* — Zie DE JAGER, Freq.

PREUT, z. v. Aars. — Ook in Antw., zie SCH. In 't Hag. doorgaans in den verkl. *prökke* gebruikt. *Preut* staat voor PROOT, POORT, van welke de verkl. *poirke* ook wel gebruikt wordt in dien zin. (Zie bl. 412, 3° en 4°.)

PRIEMKE, z. o. Klein weinigsken. *Doué en es gi primke vliës(ch) ni mië(r) oan dij knook.* Overal in België, zie SCH en DE BO.

PRIES, z. v. Kleine hoeveelheid, die men tusschen den wijsvinger en den duim neemt. *I priske saloazouëd* (saladezaad) *tuss(ch)e de juin zouë.* — Snuifken. — Fr. : PRISE.

PRIJ, z. v. Zie VAN DALE. — Verachtelijke persoon. *Zoeë in gierige prij van inne minsch. Ich vroeg hum zijn zääsem* (zeis) *vör in half uur, en de lillike prij en wou ze mich ni geëve.*

PRINTEN, bed. zw. ww., met *hebben : printte, hee geprint.* In Gothische letters drukken, schrijven. — Vandaar 't bijv. en 't onz. z.: *Geprint. Inne geprinte boëk. Hije kain ok het geprint leëze* — *Den halleve geprinte, den hiële geprinte,* twee voormalige schoolboeken.

PRITS, z. v. Kleine hoeveelheid. *In prits boeëne. I pritske zouëd* (zaad). — Waarschijnlijk ontstaan door versmelting van : *priske* en *pitske.*

PROCES-VERBAAL *(prosäsverboal),* z. o.; mv.: *prosäsverboale* (processen-verbaal). — VERG. : *In gezicht trekke läk i prosäsverboal,* er zuur, streng uit zien.

PROEFBEETJE *(pruufbekke),* z. o. Beetje om

van eetwaren te proeven. *Fonske moĕit van alles i pruufbekken hămme.*

PROEFMONDJE *(pruufmönke)*, z. o. Die genegen is om aan de spijzen te proeven.

PROFIJT, z. o. SPREEKW. : *Het beste* (*naatste*) *profijt ho*(*u*)*dt het lanksten huis.* — ZEGSW. : *Het profijt in innen hondsnest zuke*, voordeel zoeken, waar er geen is. — Ook in Kl.-Br.

PROFITEEREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : profiteede, hee geprofiteed.* Zie VAN DALE. — Nutten. KIL. geeft : PROFIJTEN en PROFITÉREN. — Gedijen. *Da peäd profiteet goed* (komt goed bij). *Dij tärf profiteet bij de uur.* (Die tarwe wast zoo welig op, dat men 't elk uur kan waarnemen.)

PROOST, z. m. VERG. : *Doue zitte läk inne proost*, statig, trotsch zitten. — Ook in Kl.-Br.

PROSSEN, onz. zw. ww., met *hebben : proste, hee geprost.* Van kleederen gezegd, die niet wel passen, maar plooien en rimpels hebben vooral aan de naden. *Dije jas hankt oan oeren rug läk inne zak; hije bost en prost van alle kante.* — Ook van vocht, dat brobbelend ergens doordringt of omhoogstijgt. *Het bier komt deur de boĕm geprost.* — SAM. : *Uitprosse.* — Bij KIL. : PROSSEN, PROTELEN, PREUTELEN, PRUYSSCHEN, zieden, koken, al ziedende een gerucht voortbrengen.

PROTKRUID, z. o. Soort van Roomsche kamille.

PRUL, z. m. Praat, klap. *Ge moĕit doue zoeëveul prul ni va make. Prul vör de vouĕk* (vaak).

PRULLEN, bed. zw. ww., met *hebben : prulde, hee gepruld.* Afkeurend spreken, doorgaans met het bijdenkbeeld van : ten onrechte. *Van dij zaak es veul gepruld. Ze moëite doue ni va prulle, doue en es niks van.* — Zie ook SCH.

PUNGEL, z. m. Priegel. *Ze es nog gi jouër getrouwd, en ze krijgt al pungel.*

PUNT *(poëint)*, z. (v.) m. Spits. Zie VAN DALE. — *Inne roeë poëint*, geringste geldstuk. *Hij en hee ginne roeë poëint oëp ze lijf.* — Bij KIL. : POYNT OFT POYNCT PARISIS, OUD. VL. HALVE MIJTE.

PUNT *(poëint)*, z. o. Zie VAN DALE. — *Het poëint van Judas*, het getal dertien. — ZEGSW. : *Oëch oëp oer poëint houve* (u op uw punt houden), niet toegeven, standvastig blijven. Uwe eigenwaarde handhaven. *Ze ondervroegen hum oëp alle goëistinge, ma hijen hiel hum oëp ze poëint. Ze en zal ni veul zottighäd verdrage, ze hodt* (houdt) *heur oëp heur poëint.* — Ook in Kl.-Br.

PUT, z. (m.) v. Diepte in de aardappelen. *Moes dat dij patätte gescheld zijn! doue en es gin iën put uitgedouën.* (Hoe die aardappels gescheld zijn! er is geene eene put uitgedaan.) — Ook in Kl.-Br.

PUTKUIP *(pötkoup)*, PUTKAP, z. v. Schutsel rond de opening eens puts. — Ook in Kl.-Br.

PUTRAD *(pötrad)*, z. o. Planken rondte, waarop het metselwerk des puts rust. — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

PUTROL *(pötrol)*, z. v. Rol over eenen put, om dewelke het putzeel of de putketting loopt.

PUTSIKSE, z. v. Putgalg.

PUTSNEP, z. v. Tuig, waar de putemmer in hangt.

PUTSTEEN *(pötstiën)*, z. m. Soort van baksteen om den putwand te metselen. — Overal in België.

PUTTEKERS *(puttekiës)*, z. v. Kers in den aard der morel, maar kleiner en bitterder.

PUTZEEL *(pötziël)*, z. o. Puttouw. — Ook in Kl.-Br.

R.

R, z. v. Deze letter verandert soms in L, en komt weleens in de plaats der L (zie L). *Zij* verwisselt soms ook met N (zie N).

Vóor D, T, S, Z, valt ze regelmatig weg. *Oad* (aard), *boad* (baard), *bäd* (berd), *bouëd* (boord), *hät* (hard), *heäd* (haard), *hätte* (harden), *ge huët* (ge hoort), *ge kiët* (ge keert), *koat* (kaart), *köt* (kort), *kötse* (koorts), *mät* (merkt), *meät* (meert), *pät* (pert), *peäd* (peerd), *steät* (steert), *ge spoat* (ge spaart), *stötte* (storten), *spättele* (spartelen), *verveëd* (vervaard), *verjouët* (verjaart), *weäd* (weerd), *ge weët* (ge weert, ge waart), *wodde* (worden), *zweäd* (zweerd), enz. — *Eäs* (aars), *boas* (baars), *bös* (beurs), *döst* (dorst), *hije dost* (hij dorst, durfde), *dosse* (dorschen), *dweäs* (dwars), *gäst* (gerst), *häst* (harst), *hözzel* (horzel, toorn), *hozzel* (horzel, wesp), *kiës* (kers), *keäs* (keers), *közzel* (korzel), *közzele* (korzelen), *közzelig* (korzelig), *köst* (korst), *leäs* (leers), *meäs* (meers), *mözzel* (morzel), *neästig* (neerstig), *schös* (schors), *schoas* (schaars), *veäs* (veers), *väs* (versch), *vos* (vorsch), *wäzzele* (werzelen), enz. — Valt de R vóor

de D niet weg, dan valt de D weg. *Eäd* of *eär* (aarde), *geäd* of *geär* (geerd), *gorre* (gorden), *kood* of *koor*, *kouëd* of *kouër* (koord), *peäde* of *peäre* (peerden).

De R valt nog weg in : *bon* (bron, borne), *hie* (hier), *bru* (broer), *douë* (daar), *moeë* (waar, bijw.), *ma* (maar), *ni wä* (niet waar). — Men heeft *sproot* (sport), *karwaits* (Fr. : cravache).

RAAD *(rouëd)*, z. m. *Nouërouëd* (naar-raad), naargelang. *Nouërouëd de wind wouët* (waait), *drijve de wolleke. Och de gij moogt meegouën? da's nouërouëd.* (Of gij moogt meegaan? dat is vervolgens, dat hangt af van zekere voorwaarden). — Ook in Kl.-Br.

RAAK, z. (v.) m. *Den raak hämme*, iets moeten lijden of doen. *As ter inne stiën uit de locht valt, häm ich den raak. As ter iet moëit gedouën wodde* (worden), *hedt de gij nog al dek den raak.* — Bij KIL. : RAECK, tast, aanraking, slag; — geval, voorval. — Ook in Kl.-Br.

RAAM, z. (o.) m.

RAAP *(roup)*, z. v. ZEGSW. : *Iemand in zijn roupe zitte*, iemand erg misdoen. — Zie SCH.

RAAST *(roast)*, z. m., geen mv. Slecht volk. *Hije geft alle vrumden roast te slouëpe.* (Hij geeft alle vreemd gespuis te slapen.) *Douë en komt ginne vrumden roast in 't dorp, och hijen es ter bij.* (Er komt geen vreemdeling in 't dorp, of hij is er bij.)

RABOEST, RABOESTIG, bijv. Ruw. *I raboestig weër. Inne raboestige keäl* (Een ruwe kerel). — AANM. : Men spreekt ook *rabuustig* uit. — Van 't Fr. ROBUSTE. — Ook in Kl.-Br.

RABOT (˘ ¯), z. o. Slemperij. Het Fr. RIBOTE. *In rabot slouë; oëp rabot gouën.* (Eene rabot slaan; op rabot gaan.)

RABOTTEN, RABOTEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : rabotte, hee gerabot; raboteede, hee geraboteed.* Slempen. Het Fr. RIBOTER. — AFL. : *Raboteur,* Fr. RIBOTEUR. SAM. : *Deurrabotte, deurraboteere,* den nacht door slempen; zijne gezondheid bederven door slempen. — Ook in Kl.-Br.

RAD (mv. *roaze, roare;* verkl. *raike, räkke),* z. o. *I raike van in ärlözze. De roaze van inne meule.*

RADDEL, z. m. Daad van raddelen, rad spreken. *Uit dijen raddel en kain niemand hum verstouën* (zich verstaan).

RADDEL, RADDELKONT, RADDELKOUS, Z. V., RADDELGAT, z. o. Vrouw, die rad spreekt, raddelt.

RADDELAAR *(raddeleër),* z. m. Manspersoon, die raddelt.

RADDELACHTIG *(raddelächtig),* bijv. en bijw. *I raddelächtig wijf. Raddelächtig spreke.*

RADDELEN, bed. zw. ww., met *hebben : raddelde, hee geraddeld.* Uit *rad.* Rad spreken, rammelen. Bij DE JAGER, Freq. : RABBELEN. *Ze raddelt, da de gij heur ni en koëint verstouën.* — AFL. : *Raddel, raddeleër, raddelächtig, geraddel.* SAM. : *Afraddele, deurraddele, deuriënraddele.* — AANM. : Men hoort ook wel : *Räddele, räddeleër,* enz. — Ook in Kl.-Br.

RAF, bijw. Spoedig. *Raf de deur uit. Makt oëch raf ter van deur.* (Pak u spoedig weg.) — *Z.* m.

Oogwenk. *'t Es oëp innen raf gedouën.* — Zie DE JAGER, Freq. op RAFFELEN.

RAFEL *(rääfel),* z. m. (Kaartsp.) Kaarten, bestemd om bijgenomen (*gerääfeld*) te worden.

RAFELEN *(rääfele),* bed. en onz. zw. ww., met *hebben : rääfelde, hee gerääfeld.* In 't kaart- en dominospel. *Koate rääfele,* kaarten bijnemen, omdat men niet volgen kan. — Wrijvend bewegen. — Los gaan of los maken van geweven draden. — Zie VAN DALE, DE JAGER, Freq., en SCH op RIJFELEN.

RAISONNATIE *(rezonnoase),* z. v. Redeneering. *Ich huëde 't oan zijn rezonnoase,* ik hoorde 't aan zijne manier van spreken. *Hijen hee geären i wa rezonnoase,* hij heeft geerne wat te redeneeren.

RANG *(rank,* mv. : *range),* z. m. Vezel rond de erwt- en boonpeul. Verder ook *range* van hoppe, winde, boonen, erwten, enz. — Bij KIL. : RANCKE, dun en lang takje; — bocht in den weg; — slimheid, bedrog; — gebaar.

RANGEN, bed. zw. ww., met *hebben : rangde, hee gerangd.* Van den rang ontdoen (zie RANG). *Boeëne range.*

RAPAS, RABAS *(˘ ¯),* z. v. Oorveeg.

RAPELING, z. o. Bijeengeraapt afgevallen ooft. — Overal in België. — Bij KIL. RAEPELINCK.

RAPPIGHEID *(rappighäd),* z. v. Rapheid. — Overal in België.

RASCH *(ras),* bijv. en bijw. Van planten gezegd: Zoo droog, dat ze licht vermorzeld worden. *Dat*

hoeë es zoeë ras, dat het brekt (breekt). — Van zaden: glad van droogte. *Dij tärf es ras.* — *Da koren es ras druëg.* — Zie ook DE BO.

RATELZAKKEN *(roatelzakke)*, onz. zw. ww., met *hebben: roatelzakte, hee geroatelzakt.* Uit *ratelen* en *zak*, buik. Zulken honger hebben, dat de buik ratelt. *Hijen et* (eet) *vör twië man, en dan roatelzakt ter nog den halven tijd van hoënger.*

RATTEN, bed. zw. ww., met *hebben: ratte, hee gerat.* In de klem krijgen. *Ze zulle dije ni gemäkkeläk ratte.* — Stelen, wegfutselen. *Douë heet iemand mijn pijp gerat.*

RAVETS *(raväts,* ˘ ¯*)*, z. v. Gemeen feestje. *Da flidderke lupt alle ravätskes af.* — Bij KIL.: RAVOT, REVOT, hoop slechterikken; schuilplaats van deugnieten; huis van ontucht.

RANZATIE *(renzoase)*, z. v. Daad van rangeeren. *Douë en es gin renzoasen in dat huis.*

RAZEN *(roaze)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben: roasde, hee geroasd.* Zie VAN DALE. — Kwellen. *Wat komt de gij mich altijd roazen, as ich oan 't wärk zijn! Ge roast mich al zoeë lank vör inne stäk; kain ich dan gië verdrag van oëch krijge!* — Plagen. *Kingere, ge moogt makandere ni roaze.* — Zich gram verwijderen. *Omda ze zijn goëisting ni wouä doen, es ter nö* (naar) *huis geroasd. Roast oere gank,* pak u weg. — SAM.: *Deurroaze, in-, uit-, vrum-, eweg-.* — Ruw te werk gaan. *Roast dij bloëmme mär van de vinster ni af.* — SAM.: *Afroaze* (doen afvallen), *deur-* (breken), *deuriën-, kapot-,*

euvermoëits- (breken), *tehene-* (omwerpen), *umväär-* (omverre werpen). — Afl.: *Verroaze*, verkerven. — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL.: Rasen, razend zijn, zinneloos te werk gaan, gram zijn.

RECHT *(rächt)* bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Zegsw.: *Rächt in oer* (uwe) *schoene gouën* (SCH.), *rächt in oeren handel zijn*, eerlijk van gedrag zijn. — *Iemand rächt zette*, iemands belangen op goeden voet zetten. — Spreekw.: *Rächt es rächt, zee schiëf-hals.* — Rechtveerdig. *Dije mins(ch) es rächt. Dijen handelt ni as rächt*, die persoon handelt niet anders dan rechtveerdig. — Verg.: *Zoeë rächt as innen drouëd* (draad), *as inne pijl, as inne staak*, (iron.) *as inne värrekessteät* (varkensstaart). — Z. o. *Köt* (kort) *rächt spele*, spoedig een einde maken. *De hinne* (hennen) *doen mich veul schoa* (schade), *ma ich zal ter gouën köt rächt bij spele*, ik zal ze slachten. *Dije boeëm en wilt ni loa* (vruchten dragen), *ma douë* (maar daar) *zal köt rächt bij gespeld wodde*, hij zal omgehouwen worden. — *Oëp zijn rächt uitgestreke zijn*, loon naar werken krijgen.

REDDEL *(räddel)*, z. m. Kleine dingen in hunne soort, b. v.: kleine aardappels, appelen, rapen, enz. *Dije kläänen räddel es goed vör de värke.*

REDDELEN *(räddele)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *räddelde, hee, es geräddeld.* Naar omlaag rollen. *Lot de petätte mär froakes van de käär räddele.* (Laat de patatten maar fraaikens van de kar rollen.) — Afl.: *Räddel, räddelink, geräddel.*

— Sam. : *Afräddele*, *deur-*, (doorheen rollen), *in-*, *uit-*, *eweg-*. — Zie SCH.

REDDELING *(räddelink)*, z. o. Kleine dingen in hunne soort. — Syn. : *Räddel* ziet meer op afzonderlijke dingen, *räddelink* meer op eene verzameling. *Innen hoeëp räddelink.*

REEP *(riëp)*, z. m. Ruif. — Ook in Limb., zie SCH.

REFTERSTIJD, z. m. Etenstijd. Zie DREFTERSTIJD. — Van REFTER.

REGELATIE *(reggeloase)*, z. v. Overleg. *Dije man heet in goei reggeloase. In dat huis en es gin reggeloase.* — Ook in Kl.-Br.

REGELEEREN *(reggeleere)*, bed. zw. ww., met *hebben : reggeleede*, *hee gereggeleed.* Het Fr. RÉGLER. Schikken. *Reggeleet de zondag te kome*, schik het zoo, dat gij aanstaanden zondag komet. — Overleggen. Spreekw. : *Goed gereggeleed es half gedouën.* — Bestemmen. *Da stuk land es gereggeleed vör petätte.* — In staat stellen of zijn. *Ich zal mich reggeleere vör oëch dijen dag te betoale. Dij kingeren en zijn ni gereggeleed vör nouë 't school te gouën*, ze zijn er niet wel genoeg voor gekleed. — Voegen naar de plicht, naar de wellevendheid. *Hij en wilt hum ni reggeleere*, hij wil zich niet goed gedragen. — Alf. : *Reggeloase* (regelatie), *regglemänt*, *gereggeleed* (in orde, gereed, welgemanierd), *ongereggeleed. In dat huis es i goed regglemänt*, alles gaat er ordelijk. *Dij kingere zijn goed gereggeleed*, *zijn ongereggeleed. Da lẹet douë ongereggeleed in dat huis*,

in wanorde. — Zie WEIL. — Ook in Kl.-Br.

REGELEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Voorloopig planten, zie STAPELEN. — Ook in Kl.-Br.

REGEN *(reëgel)*, z. m. Kinderliedje:

Reëgel, reëgel, witte begijn,
Ich zou zoeë gääre (geerne) *begote zijn.*

REGENEN *(reëgele)*, onp. zw. ww., met *hebben: reëgelde, hee gereëgeld.* SPREEKW.:

Reëgelt het Ste Medoad (Medard),
Dan zijn de neute vermoad (vermaaid).

REGELPEN, z. v. Potlood, Fr. CRAYON.

REK, z. (o.) m. Stok, waarop de hennen slapen. Schotelrek. — Z. (v.) m. Zeker elastiek weefsel. — Rekbaarheid. — Z. v. Eind wegs. *Dat es in hiël rek van hie(r).* — Ook in Kl.-Br. Zie SCH.

REKBANK, z. v. Schotelrek, aanrechtbank.

REKENEN *(reëkere)*, onz. zw. ww., met *hebben: reëkerde, hee gereëkerd.* Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Ieverans gereëkerd hämme*, ergens alle aanzien verloren hebben.

REKKEN, bed. zw. ww., met *hebben.* (Zie VAN DALE.) — Door rekken pijnigen. (KIL.) *Ze mosten* (moesten) *den deugeniet rekke.* — Ook in Kl.-Br. — Reppen. *Rekt oëch joëng(en), dan zijt de gij hum nog veur!*

REKSCHOEN, z. m. Schoen met rek (elastiek) bezijden. — Ook in Kl.-Br.

RENKELEN *(ränkele)*, wed. zw. ww., met *hebben: ränkelde, hee geränkeld.* Uit alle macht

loopen. *Hije ränkelden hum, vör den iëste* (eerste) *douë te zijn. Ränkelt oěch mär, as de gij hum wilt krijge* (inhalen). — SAM. : *Achternouëränkele, nouëränkele.* — In Kl.-Br. : RINKELEN.

RESCH, z. m. Zode. — ZEGSW. : *Onder den res ligge*, begraven zijn. — Fig. : Dingen, welke door menigvuldige worteltjes aaneengegroeid zijn. *De petätte liggen in de kelder geschote* (van scheuten en wortels voorzien), *dat ze mär iënen res ni mië en zijn.* (Klemtoon op *iënen.*) *Da land es mär iënen res nimië* (meer) *van de pätteme* (pemen). — SAM. : *Reshaver, respetätte, restärf*, haver, aardappels, tarwe in grond, waarop het vorige jaar klaver gestaan heeft. *Klaverres*, klaverzode. — Bij KIL. RUSCH. Plantijn geeft RESCH en RISCH. Zie DE JAGER, Freq. op RUISELEN, bl. 547. — Ook in Kl.-Br. — Loogmand. *Den res zette.*

RESCHPOK *(respoěk)*, z. v. Soort van zeer gevaarlijke kinderpokken, die ineengeloopen zijn.

RESPECT *(respäkt)*, z. o. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Oěch oěp oer respäkt houve*, (u op uw respect houden), de lieden eerbied inboezemen of willen inboezemen. *I maske moěit heur oěp heur respäkt houve.* (Een meisken moet zich op haar respect houden.)

RESSCHEN, onz. zw. ww., met *zijn : reste, es gerest.* Tot eenen resch, ineengroeien. *Het houër* (haar) *van da kind es van de rappen in makandere gerest.* — SAM. : *Iniënresse. Da grään es geschote, dat de mandels iniëngerest zijn.*

RETS *(räts)*, z. v. *Iemand in'* (eene) *räts zette*, bij iemand eene schuld maken en ze niet betalen. — AANM.: In dien zin zegt men ook: *In' kaai zette*. — Waarschijnlijk van REST, achterstand.

REUGEL, z. m. Reu.

REUZELEN, onz. zw. ww., met *hebben: reuzelde, hee gereuzeld*. Freq. van RUISCHEN. Zie DE JAGER, Freq. op RUISELEN, en SCH. — *Douë reuzelt iet*, er loopen geheimzinnige geruchten. *Ich häm* (heb) *douë al lank iet huëre* (hooren) *van reuzele*. — Ook in Kl.-Br.

REZELBERD *(rezelbäd)*, z. o. Het berd in eenen wanmolen, langs hetwelk het zuiver graan afrijst, afdaalt. — Ook in Kl.-Br.

RIB *(rub, röb)*, z. v. ZEGSW.: *Niks oëp de rubben hämme* (niets op de ribben hebben), mager zijn; — fig.: arm zijn. — *Platte röb*, lange schakel eens ijzeren buikriems. — Ook in Kl.-Br.

RIBBE, z. m. Konijn. Wordt vooral gebruikt om dat dier te roepen. — Bij KIL.: ROBBE, ROBBEKEN. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO op ROBBE.

RICHTE, z. v. Richting. *Moeë de boan den ïëste kiër van richte verandert*. (Waar de baan den eersten keer van richting verandert.) *Koëint de gij dan ni i bekke richten houven, as de gij den oanscheut makt?* (Kunt ge dan niet een weinig richting houden als ge de eerste voor eens beds ploegt?) — *In de richte blijve*, de plicht naleven. — *Bij hum en es gin richte te schiete*, met hem is niets aan te vangen. — Zie SCH. op RECHT.

RICHTEN, bed. zw. ww., met *hebben : richtte, hee gericht*. Oprichten. *Inne bouw richte*. (Eenen houten bouw ineenzetten.) *Komt os höllepe richte*, komt ons onzen bouw helpen recht zetten.

RIEK *(riek, rik)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *Be den riek geëve*, tegen dank geven.

RIEKEN, bed. en onz. st. ww., zie VAN DALE. *Leugenächtig rieke*, leugenachtig schijnen.

RIESTER, z. m. Rist.

RIJ, z. v. Maatstok voor timmerlieden, schrijnwerkers, metsers, enz.

RIJ, z. m. Soort van uitweg, die wel mag bebouwd worden, maar waar de gebruikers van nabijliggende perceelen mogen overrijden, als 't noodzakelijk is.

RIJDEN *(rije)*, onz. st. ww., met *hebben : ree, hee gereë*. Zie VAN DALE. — Ploegen, vooral in de SAM. : *Afrije*, *deur-*, *oëp-*, *onder-*, *uit-*. — Loopen. *Ze ginke rije*, *läk ze de gairde* (veldwachter) *zagen oankome*. — SAM. : *Oëprije*, *ewegrije*.

RIJER, z. m. Mol, die onder de oppervlakte des gronds voortrijdt, in tegenstelling van dien, welke van onder naar boven stoot en daarom *stoeëter* heet. — Ook in Kl.-Br. — Mannelijk konijn.

RIJGSCHOEN, z. m. Schoen, die met eenen nestel toegeregen wordt, en ook wel *halfleäs* (halfleers) heet. — Ook in Kl.-Br.

RIJK, bijv. VERG. : *Zoeë rijk as 't waiter diep es*.

RIJKEL, z. m. Ribbe in houten gebouwen tusschen de stijlen.

RIJSCHOK *(rijzjok)*, z. m. Schongel.

RIJSCHOKKEN *(rijzjokke)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : rijzjokte, hee gerijzjokt.* Schongelen. — Liedje :

'Nen hoeëwagel, 'ne stroeëwagel, — in nölleken in in dreuëke.
De vinsterkes zen gevloge — tot in den äksten hove.
Janneke de Keizer, — tien pond ijzer,
Tien pond loeëd, — Janneke de Keizer es nog ni doeëd.
Nemt inne stiën van honderd pond ; — lot hum dröppe tot oëp de grond.
'Nen hätte kiër, 'ne stille kiër, — ich zwik oëch vandaag och mörrege ni mië!

(Een hooiwagen; een stroowagen, — een naaldeken in een dradeken.
De vensterkens zijn gevlogen — tot in den achtersten oven.
Janneken de Keizer, — tien pond ijzer,
Tien pond lood, — Janneken de Keizer is nog niet dood.
Neemt eenen steen van honderd pond; — laat hem druppen tot op den grond.
Een harden keer, — een stillen keer,
Ik zwik u van daag of morgen niet meer.)

RIJTOOM *(rijtoeëm)*, z. m. Peerdentoom, alleen bij eenen rit gebruikt. — Ook in Kl.-Br.

RIJWERF *(rijwärf)*, RIJBALK, RIJBOOM *(rijboeëm)*, z. m. Balk te midden eens daks, dienende om de kepers te schragen. — Zie SCH. op RIJBOOM.

RIJZEN, onz. st. ww., met *zijn : rees, es gereze.* Dalen, in welken zin VAN DALE het als verouderd opgeeft. *Ich goin mijn kamer doen plafonneere : douë rijst te veul stöb deur de zölder.* — ZEGSW. : *Douë zal i wa rijze*, er zal drinkgeld gegeven worden. *Douë rijze koste*, er moeten onkosten gedaan worden. *Et* (eet) *en drinkt nou mär; de koste zijn toch gereze.* — Zie KIL. Ook in Kl.-Br. — Een veulen is *gereze*,

wanneer de teeldeelen op hunne plaats gekomen zijn.

RIJZING, *z. v.* Zinking in den hals of in de schouders.

RIND (MV.: *ringes*, VERKL.: *rinneke*), *z. o.* Rund; hoornbeest tusschen koe en kalf. — SAM.: *Jouër-rind* (jaarrund), *ringesstal*, *rinsvliës* (rundsvleesch), *ringesbogaid* (runderboogaard). — KIL. geeft RIND en RUND.

RINGEN, bed. zw. en st. ww., met *hebben*: *ringde*, *rong*, *hee geringd*, *geronge*. *I värreke ringe*, een verken ringelen. (SCH.) — ZEGSW.: *Het värreken es geringd*, de zaak is in 't geheim geklonken.

RINGSEL, *z. o.* Stuk ijzerdraad, dat men de verkens bij 't ringen door den snuit steekt.

RINNEN, onz. st. ww., met *zijn*: *ron*, *es geronne*. Runnen, stremmen. *Me(t) zoeë i laf weër rint de melk säffe(n)s.* — AFL.: *Rinsel*, stremsel. — Zie VAN DALE op GERONNEN, en KIL. — Ook in Kl.-Br.

RINSDUIF, *z. v.* Ringduif.

RINSELMAAG, *z. v.* Kalfsmaag, die den *rinsel* oplevert. — Ook in Kl.-Br.

RIPPE, *z. m.* Tengere persoon of dier. *Wat inne mageren rippe van i kind;* — *van i maske* (een meisken); — *van in kat. Doe iëstig rippeke.* (Wel du mager dingsken.)

RISKASIE (*riskoase*), *z. v.* Gevaar, Fr. RISQUE. *Ich gouën toch probeeren oĕp riskoase van verloren ärbäd* (arbeid) *te doen.* — Iets gewaagds. *Zoeë iet beginne es in riskoase.* — Ook in Kl.-Br.

RISKEERDER, RISKEERMAN, z. m. Die waagt. *Inne kloëke riskeeder mag al iet hämme* (klemtoon op *iet*). — Ook in Kl.-Br.

RISKEEREN, bed. zw. ww., met *hebben : riskeede, hee geriskeed*. Het Fr. RISQUER, zie VAN DALE op RISQUEEREN. — *Het riskeet te reëgele*, 't zou licht kunnen regenen. *Douë riskeere dees jouër veul neute te zijn*, er zullen dit jaar waarschijnlijk veel noten zijn. — SPREEKW. : *Dij ni en riskeet, en hee ni; — en hee gin kans te verwachte*. (Wie niet waagt, heeft niet; — heeft geene kans te verwachten.)

RITSBAAN *(ritsboan)*, z. m. Glijdbaan.

RITSEN, onz. zw. ww., met *hebben : ritste, hee geritst*. Glijden. *Den hiëlen dag zitte ze te ritsen oëp dat ijs!* — Sluipen. *Hije ritste stillekes ter van deur*. — SAM. : *Afritse*, *achternouë-*, (achterna), *deur-*, *in-*, *oëp-*, *tehene-*, *truk-* en *vrum-* (terug-), *uit-*, *voëits-* (voort-), *eweg-*. — In Kl.-Br. beteekent *ritsen* : vlug en licht loopen.

RODDELEN, onz. zw. ww., met *hebben : roddelde, hee geroddeld*. Rommelen; al schokkend een dof geluid geven. *Mijne buik roddelt. De käär roddelt oëp de stiëwäg*. — Zie SCH. Ook DE JAGER, Freq. op ROBBELEN. — AFL. : *Roddeling*, het rommelen der ingewanden; *geroddel*, het dof geschok eens rijtuigs.

ROEDE *(roëi)*, z. v. Zie VAN DALE. — Gaaipers. *Oëp de roëi schiete*. — SAM. : *Vogelroëi*. — Tus. Uitroep om de schutters te waarschuwen, dat de

bout (stompe pijl) bij de *roede* neerkomt. — Ook in Kl.-Br.

ROEREN *(rure)*, bed. zw. ww., met *hebben : rude, hee geruud.* Zie VAN DALE. — *In ää rure*, een ei klutsen en bakken. (DE BO.) — Onz. Zich bewegen. SPREEKW. : *I kind moěit ruren och trure.* (Een kind moet zich bewegen of treuren.) — ZEGSW. : *Zoeë gauw as de bloare rure* (bladeren roeren), zeer spoedig. *Zwijgt, och ge krijgt in kläts* (oorveeg), *en da nog wel zoeë gauw as de bloare rure.* — Onp. *Zoeë na as 't ruut*, het scheelt weinig. *Zoeë na as 't ruden ha ter* (had hij) *de prijs. Het stak zoeë na as 't rude, och hije was euverreë* (overreden). *Het rude ter mär oan, och de kegels vielen alle nege.*

ROERWARMOES *(ruurwärmoěis)*, z. m. Onrustig kind. *Wat inne ruurwärmoěis van i kind!*

ROES, z. (m.) v.

ROESEN, onz. zw. ww., met *hebben : roeste, hee geroest.* Wrijven. *De deur roest tege de grond.* — AFL. : *Geroes.* SAM. : *Afroese, deur-, tegeniën-, vaniën-.* — Berispen. AFL. *Roesing. In goei roesing krijge.* — In Kl.-Br. *rössen.*

ROFFEN *(roěffe)*, onz. zw. ww., met *hebben : roěfte, hee geroěft.* Rukken. SAM. : *afroěffe, deur-* (doorheen-, in twee-), *euver-* (in twee-) *in-, tehene-* (neer-), *uit-, eweg-.* — ZEGSW. : *Ze wood roěffe*, zijn woord terugtrekken. (SCH.)

ROME *(Roeëme)*, z. o. SPREEKW. : *Hoe kötter bij Roeëmen, hoe slächter christene.* — Ook in Kl.-Br.

ROMP *(roěmp)*, z. (m.) v.

RONDBABBELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : babbelde rond, hee rondgebabbeld.* Uit *babbelen* en *rond.* Overal voortvertellen. *As dij het wit* (als die het weet), *es 't säffe(n)s rondgebabbeld.* — Ook in Kl.-Br.

RONDBEENEN (*rondbiëne),* onz. sch. zw. ww., met *hebben : biënde rond, hee rondgebiënd.* Uit *beenen,* gaan, loopen, en *rond.* Rondloopen. *Hijen hee moge rondbiënen, iëdat ter dij pläk ha.*

RONDDJAGGEN *(ronddjagge, -djakke, -zjakke),* onz. sch. zw. ww., met *hebben : djagde rond, djakte rond, zjakte rond, hee rondgedjagd, rond gedjakt, rondgezjakt.* Uit *djaggen* (zie dit w.) en *rond.* Rondloopen. *Dije siketoaris kain iemand doen ronddjagge. Moes* (hoe) *zit de gij douë* (daar) *rond te djakke be oer goei bagaizen oan* (met uwe goede kleeren aan)!

RONDDRABBEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : drabde rond, hee rondgedrabd.* Uit *drabben* (zie dit w.) en *rond.* Rondloopen. (Zie RONDBEENEN.)

RONDFLANSEN, RONDFLANTEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : flanste rond, flantte rond, hee rondgeflanst, rondgeflant.* Uit *flansen, flanten,* zie FLANSEN, en *rond.* Rondslenteren. *Vör den hiëlen dag rond te flanse zijt de gij nog lank goed.* — Freq. *Rondflantere.*

RONDFLEITEN *(rondflääte),* bed. sch. zw. ww., met *hebben : flätte rond, hee rondgeflät.* Uit *fleiten,* babbelen, en *rond.* Door *fleiten* verbreiden. *Ge moëit be dij vörzichtig zijn, want al wa ze huët* (hoort), *flät ze rond.*

RONDFLIDDEREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben* : *fliddеrde rond*, *hee rondgeflidderd*. Uit *fliddeｒen* (zie dit w.) en *rond*. Zich her- en derwaarts begeven om te praten of feestjes bij te wonen. Meest van vrouwen gezegd. *Da heur oas* (ouders) *heur deë* (deden) *werken in pläk van heur altijd louëte rond te fliddere...*

RONDGAAN *(rondgouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn* : *gink rond*, *gonk rond*, *hee*, *es rondgegouën*. Zie VAN DALE. — Bedelen. (SCH.) — Eenen omweg doen. *Länst douë goit der wel een half uur rond*. (Langs daar gaat ge wel een half uur om.)

RONDHALEN *(rondhoale)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *hälde rond*, *hailde-*, *hee rondgehäld*, *-haild*. Uit *halen* en *rond*. Al rondgaande inzamelen *Gäld*, *stroeë*, enz. *rondhoale*. (SCH.) — Op eene slimme wijze tot zeker besluit brengen. *Dijen hedt de gij fijn va vääs rondgehäld*. (Dien persoon hebt ge fijn van verre rondgehaald.)

RONDJAGEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *hebben* : *joeg rond*, *hee rondgejaagd*. Uit *jagen* en *rond*. Onz. Het peerd onder zich hard doen her- en derwaarts draven. — Op jacht zijnde zich her- en derwaarts begeven. — Bed. Doen rondloopen. *Dije Piëter kain inne mins*(*ch*) *rondjagen*, *as ge moëit papieren hämme*. *Ge moëit dij koei al inne kiër rondjagen*, *in pläk* (in de plaats) *van ze altijd oan dije kant te louëte gouën* (laten gaan). — *Dijen deugeniet van inne koeiheët* (koeiwachter) *jaagt de koei*(*en*) *altijd rond*. — Ook in Kl.-Br.

RONDKARAKOLLEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : karakolde rond, hee rondgekarakold.* Uit *karakollen* (zie dit w.) en *rond.* Uit tijdverdrijf zich her- en derwaarts begeven. *In pläk* (in de plaats) *van ze land te bewerke, karakolt ter den hiëlen dag be ze peäd* (peerd) *rond.*

RONDKOEDEREN *(rondkoĕidere)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : koĕiderde rond, hee rondgekoĕiderd.* Uit *koederen* (zie dit w.) en *rond.* Woest ronddrijven. *Moes* (hoe) *dat dije kouëjong* (kwajong) *dij bïëste rondkoĕidert! Dije kain iemand rondkoĕidere!*

RONDKWIDDEREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : kwidderde rond, hee rondgekwidderd.* Uit *kwidderen* (zie dat w.) en *rond.* Met lossen zin her- en derwaarts loopen. Meest van eene vrouw gezegd. *Da masken* (meisken) *es mär goed vör den hiëlen dag rond te kwiddere.*

RONDLEUREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : leude rond, hee rondgeleud.* Uit *leuren* en *rond.* Al leurende her- en derwaarts gaan. *Be blink rondleure.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — Fig. : Dringend aanbieden. *Ge moĕit met oer eëte zoeë ni rondleure.* — Ook in Kl.-Br.

RONDPIKKELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : pikkelde rond, es, hee rondgepikkeld.* Uit *pikkelen* (zie dat w.), en *rond.* Rondloopen. *Hije pikkelt hie(r) den hiëlen däg rond.* — Ook in Kl.-Br.

RONDRIJDEN *(rondrije)*, onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : ree rond, hee, es rondgereë.* Zie VAN

DALE. — Al rijdende eenen omweg doen. *Ich zijn länst het dörp rondgereë.* — Uit *rijden* in den zin van sleuren, en *rond.* Van kleedingstukken, huisraad of dergelijke zaken gezegd, die niet op hunne plaats zijn, maar van de eene zijde naar de andere gesmeten worden. *Moëveur* (waarom) *ligge dij boeke douë zoeë rond te rije? Da spel koaten heet hie zoeë lank rondgereë, totdat ter in diël uit zijn* (totdat er een gedeelte van weg is). — Ook in Kl.-Br.

RONDRING *(rondrink)*, bijw. en voorz. Rondom. *Da broeëd es rondrink van de köst* (korst). *Hije sloeg rondrink hum alles te hene* (neer). — Te Werchter : *rinkrond.*

RONDROLLEN *(rondtrulle)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : trulde rond, es, hee rondgetruld.* Uit *rollen* en *rond.* Omrollen. *Hije viel, dat ter in de moos rondtrulde. Ze trulden hum in de moos rond.*

RONDSCHIETEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : schoot rond, hee rondgeschote.* Uit *schieten* en *rond.* Rondloopen. *Hije schit bij Jan en alleman rond vör veursprouëk* (voorspraak).

RONDSCHREEUWEN *(rondschriëve)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schriëfde rond, hee rondgeschriëfd.* Uit *schreeuwen* en *rond.* Al schreeuwend overal bekend maken. *Hije wist het kreë* (nauwelijks), *och hije schriëfde 't alle kante rond.* — Ook in Kl.-Br.

RONDSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : sporde rond, hee rondgespord.* Uit *sporren*

(zie dit w.) en *rond*. Met gejaagdheid hij verscheidene personen gaan om iets te bekomen; — driftig her- en derwaarts loopen. *Hijen heet iwa(t) rondgespord vör dij pläk te krijge. Ziet hem douë 'ne kiër rondsporren, omda(t) ze wärkvolk ni goed genoeg voeits en gouët* (voortgaat). *Dij kurrekes* (jonge verkens) *koëinne rondsporre!*

RONDSTROOIEN *(rondstruë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : struëde rond, hee rondgestruëd*. Uit *strooien* en *rond*. Overal min of meer geheimzinnig bekend maken. *Hijen heet euveräl rondgestruëd, da ich hum geschikt* (gezonden) *ha(d)*. — Ook in Kl.-Br.

RONDTRANTEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : trantte rond, hee, es rondgetrant*. Uit *tranten*, wandelen, en *rond*. Rondwandelen. *As ter, be 't goe weër, i bekke* (wat) *kain rondtrante, zal ter wel beëtere. Hijen es het väld* (veld) *rondgetrant*.

RONDTREKKEN, onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : trok rond, hee, es rondgetrokke*. Uit *trekken*, in den zin van 1° Zich begeven, en *rond*. Rondgaan. *De muzikanten hämme* (hebben) *den hiële veudenoen* (voormiddag) *rondgetrokke. Ze zijn het hiël dörp rondgetrokke*. — 2° Naar zich toehalen. Het onderste boven trekken. *Iëdat da grään mag oëpgebonne* (opgebonden) *wo(r)den, moëite de gelegge* (pikkelingen) *rondgetrokke wodde*. — Ook in Kl.-Br.

RONDTRULLEN, zie RONDROLLEN.

RONDVRUTELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : vrutelde rond, hee rondgevruteld*. Uit *vrute-*

len, freq. van WROETEN, en *rond*. Herhaaldelijk her- en derwaarts wroeten. *Da värke vrutelt in dij moos rond*, dat verken wroet rond in die moos; — dat verken wentelt zich in dat slijk om.

RONDWERPEN *(rondwörrepe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : worp rond, wirp rond, hee rondgeworrepe*. Uit *werpen* en *rond*. Omwerpen. *Het peäd* (peerd) *viel van pijn in 't zak, en worp hum wel drij, vier kiëre rond. Hoeë rondwörpe. — Rondwörpe wie bediën es*, kaarten omwerpen om de speelmaten aan te duiden.

RONDWINKELEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : winkelde rond, hee rondgewinkeld*. Uit *winkelen*, wentelen, en *rond*. Omwentelen. *In de sniëf* (sneeuw) *rondwinkele. Moes* (hoe) *da värken hum in de moos rondwinkelt!*

RONDZEGGEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : zee rond, hee rondgezeed*. Uit *zeggen* en *rond*. Al zeggende alom bekend maken. *De knaap gink bij al de gullebruus* (gildebroêrs) *rondzegge, dat de vogel nouë 't lof geschote wid* (werd). *Dije zeet alles rond, wat ter wit* (weet). — Ook in Kl.-Br.

RONDZOEKEN *(rondzuke)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : zoĕcht rond, hee rondgezoĕcht*. Uit *zoeken* en *rond*. In alle richtingen zoeken. *Ich häm* (heb) *euveral rondgezoĕcht; nieverans te vinge* (nergens is 't te vinden)!

RONDZWIKKEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikte rond, hee rondgezwikt*. Uit *zwikken*, zwenken, (zie het w.) en *rond*. Omzwenken.

Hije zwikten altijd be zijn ärme rond. Zijn ärreme rondzwikke. Bet i kind rondzwikke. I kind rondzwikke. Hije zwikten hum (zich) *oĕp zijn vässeme* (hielen) *rond.*

ROOD *(roeëd)*, bijv. Verg.: *Zoeë roeëd van koläären* (toorn) *as innen hoan. Zoeë roeëd as bloed, as vuur, as inne kool, inne kool vuur, as in kriek, as in roeës.*

ROODEN *(roeë)*, bed. zw. ww., met *hebben: roeëde, hee geroeëd.* Rood maken. *In kamer roeë*, de plaveien eener kamer met roodsel rood maken. — Afl.: *Roeëdsel.* - Zie KIL.

ROOF *(roeëf)*, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Korst van gekookte melk, brei, enz. *Den roeëf van de rijs(t)pap eëte. As da waiter innen toer stouët, komt ter innen hiëlen roeëf oĕp.* — De wol, die jaarlijks van een schaap geschoren wordt. (KIL.) *Dij matras wodt* (wordt) *te dun; douë moĕit inne goeien roeëf wol bijgedouën wodde. De wol gouët tot nege frang den roeëf.* — Zegsw.: *Douë en es ginnen roeëf van te hoale*, daar is geen voordeel aan vast.

ROOKEN, onz., onp. en bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Als onz. en onp. ww., wordt het *roeëken* uitgesproken; als bed. in den zin van: in rook doen opgaan, zegt men *smore;* in den zin van: in den rook hangen, luidt het *ruëke*, dat wel tot *ruëte* verbasterd wordt. *De scha* (schouw) *roĕkt. Het roĕkt in dat huis. In pijp smore. Hespen ruëke* (KIL.), *ruëte.*

ROOST *(ruëst)*, bijv. Beendroog. *Da grään es*

ruëst. Dat hoeë (hooi) *es zoeë ruëst, dat het bre(e)kt.* — Zelden komt het als bijw. voor dan in : *Ruëst druëg.*

ROOT, z. v. Rij, reeks. *Schuift mär oĕp de root oan. In de processie moĕit het volk oĕp twië rote gouën.* — Zie SCH. — Overal in België.

ROOT *(ruët)*, z. (v.) m. Rootplaats. *Da 's hie(r) inne goeien ruët.* — Daad van *ruëte* (roten). *Dije kämp leet al tien dagen in den ruët*, ligt al tien dagen te roten. — Ook in Kl.-Br.

ROS, z. v. Kanalje. *Zoeë in ros van i wijf. Douë moĕit der ros vör zijn : drinken en klinken, en vrouw en kingere louëte creveere van honger.* — *In ros van i peäd*, een doorslecht peerd. — ZEGSW. : *De ros spele*, als eene kanalje handelen.

ROS, bijv. VERG. : *Zoo ros as in poeët* (peen). — SPREEKW. : *Ros bloed, zelde goed.* — Komt veel voor in scheldnamen : *Doeën* (du) *rossen duvel, rossen Judas ; doe* (du) *rosse kanaille, lillike* (leelijke) *rosse prij.* — Ook in Kl.-Br. — Zie DE BO op ROSSE.

ROT, VROT, bijv. Zie VAN DALE. — Onsterk. *Rot goare* (garen) ; *vrotte katoen. Dij schoene zijn mär vrot geweëst.* — VERG. : *Zoeë vrot as keës* (kaas). — *Rot, vrot* komt veel in scheldnamen voor : *Rotte biëst ; lillike vrotten duvel*, iemand, die iets walgelijks doet of zegt. *Vrotte kanaille ; rotte prij ; vrot schandaal ; rot stuk ; vrotte tang ; rotte teef ; vrotte zoĕg* (zeug), slecht vrouwmensch. — Ook in Kl.-Br.

ROTEKA *(´˘–)*, bijw. Op de rij. *Al de huizen roteka afgouën.* — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Men

zegt algemeener *rotelings*, *te root*. — Zie SCH. op ROOT en ROTELINGS.

ROUW, bijv. en bijw. Zie VAN DALE en KIL. — *Innen rouä böstel*, een woeste persoon. — *Rou in de keël, rou oĕp 't hä(r)t*, wat verkoud. — Vandaar *rouighäd*, niet erge verkoudheid; ook : struweel,-woest, met klein kreupelhout begroeid brokje gronds. — *Uit den rouä*, niet fijn afgewerkt. *Ge moĕit da land mär i bekken uit den rouän umsteke.* — Ook in Kl.-Br.

ROUWAGE *(rouwaize)*, z. v. Woeste streek. — Bij KIL. : ROUWAGIE, RUYCHTE.

ROUWBALK, z. m. Lange hoop versch gedroogd hooi in de weide. — Soort van veld-, vooral tuinbed, vóor den winter gemaakt.

RUCHELEN, RÖCHELEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *ruchelde*, *röchelde*, *hee gerucheld*, *geröcheld*. Zacht hinniken (van peerden). Zacht knorren (van zeugen bij het zoogen hunner jongen). In dezen zin ook : *Gröchele*. — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. RUCHELEN, ROCHELEN. — Zie SCH. op RUGGELEN.

RUG, z. m. ZEGSW. : *Den rug houve* (houden), slagen krijgen. *Iemand den rug oĕptrekke*, *den rug meëte*, *den rug vol geëve*, iemand afrossen.

RUGGEL, bijv. Fijn gespikkeld, van koehaar gezegd. *In ruggel koei.*

RUITER, z. m. Luis.

RULLEN, onz. zw ww., met *hebben* : *rulde*, *hee geruld*. Rollen.

RUMMENDUM, ROMMEDOM, bijw. en voorz.

Rondom, al-om-end-om, met verandering van (A) L in R. *Hije liep de bosch rummedum. Hije liep rummedum de bosch.* — Het onderste boven. *Hije stampten het dink rummedum.* — Ook in Kl.-Br.

RUPSEL *(röpsel, röspel)*, z. v. Rups.

RUPSELPOP *(röpselpoĕp, röspelpoĕp)*, z. v. Rupsennest.

RUSPELAAR *(röspeleër)*, z. m. Smaler.

RUSPELEN *(röspelen, röpsele)*, onz. zw. ww., met *hebben : röspelde, röpselde, hee geröspeld, geröpseld.* Freq. van RUSPEN, rispen. — KIL. geeft : RUSPELEN, RUYSPEREN, Lat. SCREARE, spouwen, rochelen. Fig. : Bedektelijk smalen. *Wa zit de gij douë te röspele? zegt rächt uit, moes dat de gij 't mänt* (meent). — AFL. : *Röspelächtig, röspeleër, geröspel.* SAM. : *Oĕpröspele, oĕpröpsele.*

RUTS *(ruts, röts)*, z. (v.) m. Rits, rister. — Riviervisch ter grootte van eenen witvisch, met roodachtige vinnen.

S.

S. De s verwisselt soms met T en omgekeerd. *Te ozzes* en *te ozzet* (te onzent); *bediënes* en *bediënet*, *metiënes* en *metiënet* (met een); *bekans* en *bekant; säffes* (teffens); *segewouëdig* (tegenwoordig); *sop*, *söpke* (top, topken, toppunt). — Men zegt ook *hondskost*, *peädsdief*, *peädskröb*, enz., *wieroeëksdoeës*, *dudskist*, *doëidskoat*, enz. voor : hondenkost, peerdendief, peerdenkrib, enz., wierookdoos, doodkist, doodkaart, enz.

SAAR *(souër)*, z. m. Buntgras.

SAARKUL *(soarkul)*, z. m. Plager. Uit *sarren* en *kul*.

SAJET, z. (v. en o.) m.

SAKONE, SAKIË, SAKONETWEE *(sakonetwië*,‾ ‾ ˘ ‾*)*, tus. Basterdvloek. — SAKONES, SAKIËS, bijw. Uitermate. *Sakones wijd*, *hiët*, enz. — Men zegt ook : *Hakone*, *hakones ; hakië*, *hakiës*.

SALADE *(saloa)*, z. (v.) o. en m.

SAMENSTAAN *(samestouën)*, onz. ww., alleen in den inf. gebruikt. Overeenkomen. *De luierik*

spelen en goed voëits gouën be ze wärk en kain ni samestouën; — *doet da mär samestouën!*

SANTE-GLAS *(santé-gelas ⏑ ⏗⏑ –)*, z. o. Klein bierglas.

SAVEL, z. m. Sabel.

SAVELEN, wed. zw. ww., met *hebben* : *savelde, hee gesaveld*. Fig. : Te goed doen aan spijs of drank. *Dije kain hum savelen, as ze hum ieverans nuë*, die kan zich te goed doen, als ze hem ievers nooden.

SCHA, bijv. en bijw. Ondiep. *In scha voor. Dije pöt* (put) *es scha. Da waiter stouët scha. Schake(n)s akkere*, zeer ondiep ploegen.

SCHAAF, z. v. Ziekte aan den ajuin en porei, waardoor die planten beschimmelen en rotten.

SCHAAMTESCHOEN *(schamschoen)*, z. m. ZEGSW. : *Oer schamschoen uitdoen*, uwe bedeesdheid afleggen. — Ook in Kl.-Br.

SCHAAP *(schoup, schouëp*; VERKL.: *schöpke)*, z. o. SPREEKW. ; *Douë en es gi köd schouëpen, och douë es i ruig onder*.

SCHAAPSCHEREN *(schopscheëre)*, z. o. ZEGSW. : *As 't oëp schopscheëren oankomt*, als er moet gehandeld worden. *Ze beloofden mich allemouël te hölleppe ; ma as 't oëp schopscheëren oankamp, stake ze hun gat in de haag*.

SCHAAPSMUIL *(schopsmuil)*, z. m. Appelsoort, FR. : GUEULE DE MOUTON ; zie KATTEKOP.

SCHAAR, z. v. Schouder. (Zie dat woord.)

SCHAAR *(scheër)*, z. v. Zie VAN DALE. —

Fig. : Inhalige vrouw, *in' felle scheër van i vrouwmins(ch)!*

SCHAARS *(schoas)*, z. v. en m. Schaard. — Fig. : Stuk uit een geheel. *Doué es al in hiële schoas uit de klaveren eweg. Hijen heet al in groeëte schoas in ze fortuun gemakt.* — *Z.* o. en m. Scheermes.

SCHAATS *(schaits)*, z. v. Lang vrouwpersoon. SYN. : *Kepernagel, spälnagel* (speldnagel), *löng, vitsgeär.*

SCHADEN *(scha)*, bed. zw. ww., met *hebben : schade, hee gescha.* 't FR. : ÉCHAUDER. *Roeë kuële* (roode koolen) *moĕite mär äffe gescha zijn. Es 't botervat al gescha? Ze mosten* (moesten) *hum scha!* — AFL.: *Verscha.* SAM. : *Afscha, uitscha. Het väl van de hand afscha.* — Ook in Kl.-Br. — Zie mede SCH. op SCHAUDEN.

SCHALM, z. m. Galm. *Doué gink inne felle schalm af,* donderslag. *Oĕp dij pläk es inne felle schalm.*

SCHALMEN, onz. zw. ww., met *hebben : schalmde, hee geschalmd.* Galmen. *Ze zonke* (zongen), *dat het schalmde. In dij wää schalmt het hät.* (In die weide galmt het hard.) — AFL. : *schalm.* SAM. : *Schalmgat, terugschalme.*

SCHALMEN, bed. zw. ww., met *hebben.* Aanbikken. Zie VAN DALE. — Fig. : Bestemmen. *Dij twië kieken zijn geschalmd vör doeëd te doen* (om dood gedaan te worden). — Afsteken. *In gracht schalme,* de overtollige aarde wegsteken.

SCHALMGAT, z. o. Galmgat.

SCHAMPSCHEUT, z. (v.) m. Scheut, die schampt. — Schimpscheut, zijdelingsch smaadwoord. — Ook in Kl.-Br.

SCHAMPSLAG, z. m. Slag, die maar zijdelings raakt. *Gelukkig was 't mär inne schampslag; annes* (anders) *hadt de gij koëinne de kop in zijn.* — Fig.: Schamper gezegde.

SCHANDE *(schan)*, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Iet schanne make*, iets gansch bederven. *Iemand schanne make*, iemand omhals brengen. *Zodt der dij jung ni schanne maken, as ze oer boeëme zoeë kome den hals breke!* (Zoudt ge die jongen niet een ongeluk doen, als ze uwe boomen zoo komen bederven!) — *Oĕch schannen eëte, schanne drinke, schanne gouën, schanne werke, schanne zinge, schanne studeere*, enz., zoo overmatig eten, drinken, gaan, werken, zingen, studeeren, enz., dat ge er uwe gezondheid door benadeelt.

SCHAP, z. o. Etenskast. — Ook bij KIL.

SCHAPRAAI *(schaprouë)*, z. (v.) o.

SCHARKOEK *(schäärkoĕk)*, z. m. Laatste pannekoek bij 't koekenbakken. — Fig.: Laatste kind.

SCHARREN *(schääre)*, bed. zw. ww., met *hebben : schääde, hee geschääd.* Krabben.—Bij KIL.: SCHARREN, SCHERREN. — Grijpen. *De zjandärmen hämme den dief geschääd.* — *Ich schääden hum bij zijne kraag.* — SAM.: *Eweg-, vast-; schääreweg.*

SCHATTEEREN, bed. zw. ww., met *hebben : schatteede, hee geschatteed.* Schatten, waardeeren. *Hoeveul schatteet de gij, dat dij boeëme zulle gouën?*

(Hoeveel denkt gij, dat die boomen zullen verkocht worden?)

SCHAVAG, SCHAVAK, z. v. Brok, stuk. *Douë es in hiël schavak van de gracht afgekalfd. Hijen heet hum douë in lillike* (leelijke) *schavak van zijne vinger afgekapt.* — Bij KIL.: SCHAVACK, VACK, zoldering.

SCHECHT *(schächt)*, z. m. Schacht (v) in den zin van been, voet. *Hodt oer schächte bij oëch.* (Houd uwe voeten bij u.) *Douë lupt ter be zen kromme schächte.* (Daar loopt hij met zijne kromme beenen.) — SAM.: *Moosschächt.* (Plat).

SCHEEDEN *(schiië)*, onz. onr. ww., met *zijn: schiëde, es geschiië.* Scheiden in den zin van stremmen. Zie BIJEENSTROPPEN. — Ook in Kl.-Br.

SCHEEDRONK *(schiëdronk)*, z. m. Laatste dronk om te scheiden. *Alla, nog i gelaske vör inne schiëdronk.* — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL.: SCHEYDDBONCK, SCHEYDBIER.

SCHEEF *(schiëf)*, bijv. VERG.: *Zoeë schiëf as inne pikhouk, as in hout, as in tang.*

SCHEEL *(scheël)*, z. o. Winkelhaak. *Dij fräät* (die schoormuur) *en es in heur scheël ni.*

SCHEEN, z. v. ZEGSW.: *Da zal hum tegen zijn schene springe*, dat zal hem heugen; men zal hem eene leelijke poets spelen. — *Moeë goit der hene? Nouë scherpe schene.* (Waar gaat gij heen? Dat raakt u niet.) — Ook in Kl.-Br.

SCHEENLAP, z. m. Lederen lap om voor de schenen te binden.

SCHEER, z. v. Nimf van den mierenleeuw.

Men zegt ook : *gloazemaker* (glazenmaker), *scheëre-sliep* (scharenslijper) en *weëver.*

SCHEERHUIS *(scheërhuis)*, z. o. scheerwinkel.

SCHEERWERK *(scheërwärk)*, z. o. Timmerwerk op eenen balk om het dak te schragen; bij SCH. : SCHEERGEBINT. — Ook in Kl.-Br.

SCHEI *(schää*, mv. *schää, schääs)*, z. v. Platte sport, dwarshout. *Schääs van inne stoel, in bank, in käär, inne kruiwagel, in liër* (ladder), enz.—ZEGSW. : *Ieverans in schää tusse steke,* ergens eenen stok tusschen steken. — Ook in Kl.-Br.

SCHEIDEN *(schiië)*, onz. ww., zie SCHEEDEN. — Z. o. ZEGSW. : *Oëp 't schiië van de mät* (merkt), *oëp 't schiië van de reëkering* (rekening), bij slot van rekening, Fr. : AU BOUT DU COMPTE.

SCHEIFELEN *(schääfele)*, SCHUIFELEN, onz. zw. ww., met *hebben : schääfelde, hee geschääfeld.* Freq. van SCHUIVEN. Zie DE JAGER, Freq. op SCHUIFELEN. Glijden. *De grond es deur den hijzel* (ijzel) *zoeë gelättig* (glad), *dat inne minsch gedurig schääfelt.* — ALF. : *Schääfelächtig, schääfeleër, geschääfel.* SAM. : *Af-, tehene-, uit-.*

SCHELFT *(schälft)*, z. m. Tasplaats boven eenen stal. — SAM. : *schälftgat, schälfthout.* — Zie SCH.

SCHELFTGAT *(schälftgat)*, z. o. Opening in den muur van eenen *schälft.* — Zie hooger.

SCHELFTHOUT *(schälfthout)*, z. o. Sparre, kodde, balkskens onder den schelft.

SCHELLEN, bed, zw. ww., met *hebben : schelde,*

hee gescheld. Zie VAN DALE. — Voor de eerste maal na de vrucht zeer ondiep ploegen. — SAM.: *Schelvoor.* Ook in Gelderland, zie NOORD EN ZUID, bl. 61, 1879. — AANM.: Men zegt ook: *afschelle, stroppe, afstroppe.*

SCHELM *(schälm)*, z. m. In de ZEGSW.: *Het schälm in den näk hämme* (hebben), valsch zijn, is *schälm* o. *Da peäd moĕit der ni betrouä: het heet het schälm in den näk. Dijen is oĕch genege, mänt* (meent) *de gij; ma-pas oĕp: hijen heet het schälm in den näk.* — KIL: geeft: SCHELM, lijk; dier levend wel is waar, doch zoo mager als een lijk; besmettende ziekte van viervoetige dieren.

SCHELP *(schölp)*, z. v. Zie VAN DALE. — Schilfer. *In goei toet* (taart) *valt in schölpe vaniën.* — Bovendeel des klomps. SAM.: *Klompschölp.* — Schaar (des ploegs). SAM.: *Ploegschölp.* — Peul. SAM.: *Boeënschölp, eätschölp* (erwtschelp). — Schaal (der noot, des vruchtsteens.) (KIL.) *De abrikozekeän* (abrikozekern, -steen) *heet in hätte* (harde) *schölp.* SAM.: *Neuteschölp, äärschölp* (eierschaal).

SCHELPEN *(schölpe)*, onz. zw. ww., met *zijn: schölpte, es geschölpt. In schölpe* (schilfers) losgaan. *Dij toet* (taart) *schölpt goed.*

SCHELVOOR, z. v. Voor bij 't schellen, zie hooger. — Het voortbrengsel van schellen. *Da land leet nog in zijn schelvoor.*

SCHEPER *(scheëper)*, z. m. Waterjuffer.

SCHEPERSSCHUP *(scheëpesschup)*, z. v. Herdersstaf. — Ook in Kl.-Br.

SCHEPERSZIJDE *(scheëpeszij)*, z. v. ZEGSW.: *Oëp oer scheëpeszij ligge*, liggen als een luie schaper op zijne zijde. — Ook in Kl.-Br. — Bij SCH.: KOEKZIJ, ZOMERZIJ, GROENZIJ.

SCHEPZAK *(schöpzak)*, z. m. Schepnet. — Ook in Kl.-Br.

SCHEREN *(scheëre)*, bed. st. en zw. ww., met *hebben : schoor, scheëde, hee geschore, gescheëd*. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Zijne boer scheëre*, lastig, moedwillig zijn. *Da kind heet te nacht zijne boer gescheëd oëp de ïëste goëisting. — Den duvel scheëre*, groot getier maken. *En as ter dan zat thuis komt, scheët ter nog inne kiër den duvel.* — Schuins over iets heen loopen. *Hije scheëden euver het väld eweg. Dije boan scheët douë i bekke*, die baan draait daar wat.

SCHERENS *(scheërens)*, bijw. Schuins. *Dije wäg lupt scheëres euver 't väld.* (Die weg loopt schuins over 't veld.)

SCHERENSLIEP *(scheëresliep)*, z. m. Scharenslijper.

> *Scheëresliep!*
> *Hadt der gekomen, as ich oëch riep,*
> *Toen ha'ch gäld, en nou niet.*

— Nietsweerdige. *Zoeë inne scheëresliep, dat ter douë lupt* (loopt).

SCHERF *(schärf)*, z. (v.) m.

SCHERP *(schärp)*, bijv. Zie VAN DALE. VERG.: *Zoeë schärp as in nöl* (eene naald), *as i schoas* (een scheermes). — Uitermate spaarzaam. *I schärp*

wijf. — Hongerig. *Ich zen redelijk schärp. Ich stouën zoeë schärp, da'ch deur in schup zou bijte.* — Glad. *Schärp ijs.* — Bijw. Al te nauwkeurig. *Dije zak es honderd kilo, schärp gewoge.* Vandaar de beteekenis van : nauwelijks. *Want ich genoëg häm, 't zal schärp oankome.* (Indien ik genoeg heb, zal het toch ternauwernood zijn.) — *Z.* m. en v. Overdreven spaarzame persoon. *Hijen es inne schärpe. Zij es in schärpe.* — Zie ook SCH.

SCHERPEN, bed. *zw.* ww., met *hebben : scherpte, hee gescherpt.* Latten of planken in de lengte zagen. *In käärberre, vällinge,* enz. *scherpe,* eene karberrie, velgen, enz. uit eene plank zagen. — In W.-Vl. SCHURPEN, zie DE BO. *Oĕp zen tan(den) scherpe,* knarzetanden. *Hije scherpten oĕp zen tan van kouëtighäd* (kwaadheid, toorn). — SAM.: *Afscherpe* (*De voalekant* (scherpe kant) *van i bäd* (berd) *afscherpe*)*; deurscherpe; scherpzeëg.* — Zie ook SCH.

SCHERPZAAG *(scherpzeëg)*, z. v. Smalle zaag in een vierkant raam, dienende om te scherpen. Zie hooger. — In W.-Vl. SCHURPZAAG, zie DE BO, en in Br. SCHÖRPZAAG. Zie SCH. op SCHORPZAAG.

SCHERVEN *(schärreve)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : schärfde, hee geschärfd* Brokkelen; kerven. Zie VAN DALE — Gekookte aardappels, penen, boonen, enz. scherven, wanneer zij niet gaar genoeg zijn, en men ze bij 't eten als 't ware in scherven bijt.

SCHEURVEL *(scheurväl)*, *z.* o. Kind, dat veel verslijt.

SCHEUT, z. m. Zie VAN DALE. — Tocht. *Scheut van de wind.* (KIL.) — Opbrengst van zaadvruchten. *De tärf hee goeie scheut; — es goed va scheut.* — *Oĕp scheut gouën*, uitgaan om zich te vermaken. — Schot. (KIL.) — *Scheut!* Ik verspreek mijne beurt om te schieten. (Knikk.) — *Verbië scheut*, ik verspreek het recht het spel uit te maken, zonder dat de overigen hunne schietbeurt gehad hebben. (Id). — Daad van schieten. *De scheut es al in de mandels*, het graan ontkiemt reeds in de mandels. — *Iemand in zijne scheut spreke*, spreken, terwijl iemand schiet om diens aandacht af te leiden. Fig. : Iemand in de rede vallen.

SCHEUTIG, bijv. Sterk belust. *Scheutig oĕp iet zijn; scheutig zijn vör* (voor, om) *iet te doen.* — Ook in Antw. en Br., zie SCH. — KIL. geeft : SCHEUTIGH, SCHEUTACHTIGH, gelijk een boomscheut; SCHEUTIGH, gereed tot werpen, schieten ; SCHEUTIGH TER BORSEN, gereed en behendig in het geld tellen; SCHEUTIGH TOT ARBEYDEN, rap aan 't werk.

SCHIETBUIS, z. v. Klakkebus.

SCHIETEN, bed. en onz. st. ww., met *hebben* en *zijn : schoot, hee, es geschote.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Ter neëve* (nevens) *schiete ; ter onder schiete*, liegen. — *Wild oĕp de zit schiete*, wild schieten, terwijl het zit, in tegenstelling van : *In de vlucht schiete*, schieten, terwijl het vliegt of loopt. — *Oĕp de val schiete*, den pijl in de vlucht eenen boog doen beschrijven. — Met de schup of den riek iets werpen. *Eär* (aarde) *schiete.* — Kiemen. *De tärf es*

in de mandels geschote. Van geschote grään bakt de gij slächt broeëd. (KIL.) — Opleveren, van zaadvruchten gezegd. *De boĕkwää schit dees jouër goed.* (SCH.) — *Schreefschiete, schreefkappe*, met muntstukken of scherven naar eene schreef werpen. — Ook in Kl.-Br.

SCHIJMEL, z. m. Schaduwe. *As de gij oĕp oere schijmel tot oĕp 't hät* (hert) *koĕint treën, es 't elf ure 's noenes. Douë es zoeë inne schijmel veur mijn oeëge.* — Schemering. *Hije ziet mär inne schijmel veur zijn oeëge nimië.*

SCHIJT, z. (v.) o. *Het schijt hämme*, aan te veel buikontlasting lijden. *'t Schijt krijge*, bang worden. — M. *De schijt van iet geeve*, iets niet doen; zich er niets van aantrekken. *Hije zou mich wille doen meegouën, ma douë geëf ich de schijt van. Hije mände me peäd ok* (hij meende mijn peerd ook) *te krijge, ma geëf ich de schijt van hum* (hem) *ni?* (klemtoon op *hum*.)

SCHIJTEN, onz. en bed. st. ww., met *hebben: scheet, hee geschete.* Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Schet; — gouët schijte; — as de gij gescheten het* (hebt), pak u weg; — ik sta uw verzoek niet toe. — *Nog ni hämme vör* (*bij permissen*) *oĕp te schijte*, doodarm zijn. — VERG.: *Schijte läk innen räägel* (reiger), veel en dunne buikontlasting hebben. — ZEGSW.: *Da zal wel bescheten uitkome*, dat zal ongunstig afloopen. — Ter oplossing van de vraag: « Wat beteekent dit of dat? » antwoordt men: *Schet in de melk en et* (eet) *de brokke zelver.* — Zie verder

SCH. en DE BO. — AFL. : *Beschijte, verschijte.* SAM. : *Uitschijte; schijtkont.* — Liedje :

Os Hanske scheet in 't haverekaf;
Zijn keutelkes weëre (waren) *pruime;*
Hije namp i blad,
Hije wis(ch)te ze gat,
En läkte vinger en duime.

SCHIJTER, z. m. Flauwe kerel. *Wa mag zoeë inne schijter hum douë bij te moëien hämme* (hebben)! — Ook in Kl -Br. — KIL. geeft : SCHYT-RUYTER in den zin van 't Lat. : MILES STERCOREUS, stront-soldaat, d. i. : zulk een, die niets weerd is.

SCHIJTGAT, z. o. Vreesachtige vrouw. — Ook in Kl.-Br.

SCHIK, z. m. *Iemand va schik*, een deftige persoon; *iet va schik*, iets fatsoenlijks.

SCHIKKEN, bed. en onz. zw. ww., zie VAN DALE. — Wed. Zich haasten. *As de gij oĕch goed schikt, hedt de gij vandaag gedouën. Ich häm mich hät geschikt.* (Ik heb mij hard, zeer, gespoed.) — Ook in Kl.-Br.

SCHILD, z. (o.) m. Wijzerplaat.

SCHILDEREN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Geschilderd zijn, volmaakt zijn. *Da 's i veuleken, och 't geschilderd es.*

SCHILT, z. m. Verschil, onderscheid. *Douë es inne groeëte schilt tusse* (tusschen) *dij twië stoffe.*

SCHIMMEL *(schummel)*, z. (v.) m.

SCHIMPAGE *(schumpaize)*, z. v. Beschimping.

Ich en kain dije mins(ch) ni verdrage vör zijn schumpaizen altijd.

SCHOCHT, z. v. Schoft, schacht. Schouderblad. — Bij een dier, bovendeel der voorpooten, dat tegen het lijf beweegt. *Da peäd es oan zijn schochte gedrukt.* (Dat peerd is aan zijne schochten door den haam gewond.) — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft: SCHOCHT en SCHOFT.

SCHODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : schodderde, hee geschodderd.* Freq. van SCHUDDEN. *Dij käär schoddert gerellig oĕp dijen rouä stiëwäg. Dat hoddert en da schoddert zoeë hät* (hard, zeer), *dat de gij oĕp de käär ni en koĕint blijve.* — AFL. : *Geschodder.* — SAM. : *Deuriënschoddere. Inne mins(ch) zijn därme schodderen oĕp zoeë innen rouä wäg deuriën.*

SCHOEI, z. v. Schudde. *Zoeë in lillike* (leelijke) *schoei, dat ter douë lupt* (loopt).

SCHOEN, z. m. ZEGSW. : *Rächt in zijn schoen(en) gouën,* rechtveerdig in zijnen handel zijn. *Ge en zodt het in oer schoen ni wille!* Het is niets weerd. — Ook in Kl.-Br.

SCHOER, z. v. Schoor (m.) *In schoer onder inne balk zette.* — Schare. *Wat in schoer volk, dat hie(r) vörbijtrekt!* — Merkelijke hoeveelheid. — *Douë es al in goei schoer van 't wärk af.*

SCHOEREN, bed. zw. ww., met *hebben : schoede, hee geschoed.* Schoren; met eene *schoer* omhoog drijven. *Dije muur was in de grond gezakt; we hämmen* (hebben) *hum wel innen dikke voet moĕiten ummenhoeëg schoere.* — SAM. : *Oĕpschoere.* — Schuren.

SCHOFFEL *(schoëffel)*, z. m. Harde berisping. *Schoëffel krijge.*

SCHOFFELEN *(schoëffele)*, bed. zw. ww., met *hebben: schoëffelde, hee geschoëffeld.* Zie VAN DALE en DE JAGER, Freq. — Aarde, meststoffen, met de schup afsteken. De smid schoffelt den hoef der peerden, d. i. steekt er van af, wat er te veel aan is. De latzager schoffelt twee vlakke zijden aan de latstokken.

SCHOFFELING *(schoëffelink)*, z. o. Bijeengeschoffelde meststoffen. *Haver en wodt* (wordt) *ni gemest; ze wodt mär iwa*(*t*) *me*(*t*) *schoëffelink och me*(*t*) *kalk gestruëd.* — SAM.: *Schoëffelinkhoeëp.* — *Schoëffeling*, z. v. (FIG.) Duchtige berisping. *Dijen heet douë in' schoëffeling gekrege.* — Ook in Vl., zie VLAAMSCHE WACHT, 2e j. bl. 142.

SCHOFT, z. o. Bout eens slots. — In Kl.-Br. *Schof.*

SCHOM, z. m. Gras met hooge halmen en groote, breedgetakte aren, elders SCHOMSEN, in Kl.-Br. SCHOSSEM geheeten. De Walen heeten het CHAUME.

SCHOMMELING *(schoëmmeling)*, z. v. Hevige berisping. — Ook in Br. en Antw., zie SCH.

SCHOOF *(schoeëf)*, z. (v.) m.

SCHOON *(schoeën)*, z. o. *In 't schoeën wass*(*ch*)*e*, linnen, dat reeds eene eerste maal, *uit den vuile*, gewasschen is, nog eens wasschen. — *In 't schoeën schrijve*, in 't net schrijven.

SCHOOT *(schoeët)*, z. m. Bocht van den grond,

waar 't water niet kan uitvloeien; *zonk. Ze mosten in poar dagen oan da land kääre* (karren), *dan was dije schoeët eweg, en het waiter ha inne goeien aftrek.*

SCHOP *(schoĕp, schup, schip)*, z. (m.) v. Stamp met de punt van den voet. — Ook in Kl.-Br.

SCHOTEL, z. (m.) v. Zie VAN DALE. — Ronde houten schijf op de wip onder den vogel.

SCHOTELVOD, z. v. Schoteldoek. (KIL.) — ZEGSW.: *Iemands schotelvod zijn*, door iemand tot allerlei lage diensten gebruikt worden. *Wa wänt ter* (meent hij) *wel? Dat ich zen schotelvod zou wille zijn?!*

SCHOUDER *(schaar, schoar)*, z. (m.) v. ZEGSW.: *Da maske begint euver heur schaar te zien*, dat meisje wordt minziek. — *Iemand in schaar geëve, i liërke geëve*, iemand op de schouders laten staan om ergens op te klimmen. — In W.-Vl.: SCHOERE STAAN. Zie DE BO.

SCHOUW, bijv. en bijw. Snaaksch. *Da 's i schouw vänt; ge zodt ter oĕch schanne be lache.* (Dat is een schouw vent; gij zoudt er u te barsten mee lachen.) — *I schouw hoas; — inne schouä kadé; — in schouw huid; — i schouw väl* (vel); — een snaaksche persoon. — *Schouw vertelle.* — Zonderling. *I schouw vänt*, enz. *Schouw gepatronee(r)d, oangestoeëte zijn*, op eene zonderlinge wijze gekleed zijn. — Zie ook SCH.

SCHRAB, z. v. Schraapster.

SCHRADDELEN, onz. zw. ww., met *hebben: schraddelde, hee geschraddeld.* De beenen verre buitenwaarts uit zetten. *Joĕng(en) ge en moogt zoeë*

ni schraddele. 't Es lillik (leelijk) *zoeë geschraddeld te stouën.* — Hetzelfde woord als SCHARRELEN, dat ook SCHARDELEN luidt, zie DE JAGER, Freq. op SCHARRELEN. Mogelijk ook wel een freq. van SCHRIJDEN.

SCHRAMINKEL, bijw. Mank, sukkelachtig. *Ich häm* (heb) *pijn mijn voete; 't es douëbij* (daarmee) *da'ch zoeë schraminkel gouën.* — Voor SCHARMINKELACHTIG.

SCHRANK, z. v. Langwerpige hoop. *In schrank petätte, stiëne, zand,* enz. — Bij KIL. : SCHRANCKE.

SCHREEUWEN, *(schriëve)*, onz. zw. ww., met *hebben : schriëfde, hee geschriëfd. Hölp en mouëd schriëve* (hulp en moord schreeuwen), uit alle macht schreeuwen. — VERG. : *Schriëve läk inne ketter*; — *läk i mager värke;* — *läk iëne, dijen in i mäs hankt* (lijk een, die in een mes hangt). — Ook in Kl.-Br.

SCHREIBEENS *(schrääbiëns)*, bijw. Schrijdelings. — Te Werchter : *schreddebeens.*

SCHREIDEN *(schräā)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : schräāde, hee, es, geschräād.* Schrijden. — AFL. : *Schrääbiëne* (voor : SCHRIJBEENEN), *schrääbiëns, schräälings.* — SAM. : *Afschrää, deur-, in-, nouë-, oĕp-, euver-, veur-, vrum-* (terugschrijden).

SCHRIKKELEN, bed. zw. ww., met *hebben : schrikkelde, hee geschrikkeld.* Overslaan. *Innen dag schrikkele. Dijen en zou zeker ni gäären* (geerne) *innen regel van zijn gazet schrikkele.* — Ook in Kl.-Br. Zie ook DE BO.

SCHRONKEL, z. m. Knobbel bevrozen slijk.

't Hee te nacht hät (hard) *gevroze ; ge koěint al euver de schronkels loeëpe.* — Verwant met SCHRANK, zie hooger en SCHROMPEL, wellicht met SCHRINKEN, SCHRINKELEN, zie DE JAGER, Freq.

SCHROOMELIJK *(schruëmeläk)*, SCHROOMIG *(schruëmig)*, bijw. Uitermate. Zie SCH. — *Inne schruëmeläke mins(ch)*, een mensch, die zich slecht gedraagt; die onvoorzichtig, opvliegend, koppig, lui, zorgeloos, enz. is. Het eigenlijk bijv. wordt er onder verstaan en 't bijw. krijgt een bijv. voorkomen. *'t Es toch inne schruëmeläke mins: hije en zal nouë ginne goeien rouëd löstere* (luisteren); — *hije en zal dat drinke, da spele, dij slavodder, ni louëte.* — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. : SCHROOMELICK, SCHROOMIGH, schrikkelijk.

SCHUFFEL, SCHUFFELAAR *(schuffeleër)*, z. m. Slokker; lage kerel. — *Hije gouët oěp zijne schuffel*, hij gaat tafelschuimen.—Zie ook SCH. en DE BO.

SCHUFFELACHTIG, bijv. en bijw. Slokachtig, laag. *Alles oěpeëte, wa oěp toufel komt, es schuffelächtig. Schuffelächtig eëte.*

SCHUIT, z. (v.) o. VERG.: *Innen hoed läk i schuit. I schuit van innen hoed.*

SCHUNNIG, bijv. en bijw. Schoffelachtig; gulzig ten koste van eenander. *Dije wärkman es zoeë schunnig, dat ter veul hum doveur douëgelouëten hämme* (dat velen hem daarom daargelaten hebben): *hijen et miër vliës(ch) as broeëd; de toespijs* (boter, vet, kaas, enz) *leet ter inne vinger dik oěp ze broeëd; hije drinkt mär oan inne pot, umdat ter oan innen halleve*

liter zijnen teug ni kain neme. — *Inne boterham schunnig brää* (breien, boter, enz. opstrijken). *Schunnig eëte.*

SCHURING *(schoering)*, z. v. Strenge vermaning.

SCHUURDORSCHER *(schuurdosser)*, z. m. Koorndorscher. — VERG.: *Vijste läk inne schuurdosser.*

SCHUURHOUT *(schoerhout)*, z. v. Paal in eene weide om de koeien zich laten tegen te schuren.

SEFFENS *(säffes)*, bijw. Aanstonds. (VAN DALE. — Teffens. *Met iënen dag säffes wodde wij aad.* (Met eenen dag te gelijk worden wij oud.) *Ge koĕint mich betoale be* 10 *frang säffes*, ge kunt mij voldoen in gedeeltelijke betalingen van 10 frank. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. Zie mede SCH.

SEGENWOORDIG *(segewodig, segewouëdig)*, bijw. Tegenwoordig, thans. *'t Es segenwodig innen oadigen* (aardigen) *tijd.* — Zie ook SCH.

SELDERIJ *(sälderie)*, z. (v.) m.

SEMMEL *(sämmel)*, z. m. Daad van semmelen (zie dit w.). *Oan dije zijne sämmel en komt läk ginnen hoĕk* (geen einde). — V. Vrouw die semmelt. *Koĕint de gij nouë zoeë in' sämmel löstere!*

SEMMELEN *(sämmele)*, bed. zw. ww., met *hebben : sämmelde, hee gesämmeld.* Langdurig en vervelend praten. — Zie ook SCH. en DE JAGER, Freq., op SAMMELEN. — AFL.: *Gesämmel, sämmelächtig, sämmeleër, sämmel.* SAM.: *Afsämmele, deur-, voĕits-* (voortvertellen); *sämmelgat, -kont* (semmel-

achtige vrouw). — Aanm. : Elders zegt men : *Zemele*, *gezemel*, enz.

SEPPE, z. m. Joseph. — Fig. : Snul. (Zie sippe).

SERNI, sernitwee *(särni*, --, *särnitwië*, ---*)*, Basterdvloek.

SES *(säs)*, z. v. Sargie, beddedeken.

SILLEPEER *(sillepeër)*, z. v. Soort van dikke, eenigszins ampere, zomerpeer.

SIM *(sum)*, z. v. Fig. : Goed, onnoozel, karakterloos mensch.

SINGEL, z. m. Tamelijk groote partij aaneenliggende grond. *As ter nog da pläkske land kost bij koeëpe, dan ha ter dijen hiële singel oaniën.* (Zoo hij nog dat stuksken land kon bijkoopen, dan hadde hij dien heelen singel aaneen.) *Dijen hiële singel bosch gouët uit* (wordt uitgeroeid). *Dijen hiëlen singel huizen es van hum* (hem).

SINT, bijw., voorz. en voegw. Sedert. *Hijen es sint ni mië hie* (niet meer hier) *geweëst. Ich häm hum sint te noen ni mië gezien. Hij en hee nog ni geschreve, sint dat ter eweg es.* — Bij KIL. : sicht, sichtent. VAN MAERLANT schrijft sident.

En coper van Corinten mede
Daer Salomon sident af dede
Maken die chierheid van den temple.
Rymb. 10212.

SINTE-PEETER *(Sinte-Piëter)*, z. m. Spreekw. : *Sinte-Pieter brekt de wöttel* (breekt de wortel) *van 't kore; — Sinte-Pieter rept het kore dag en nacht*, van den 29n Juni af rijpt de rogge snel.

Sleutel. *Sinte-Piëter in zijn täsch hämme.* — *Van dije Sinte-Piëter*, van die zaak, die omstandigheid. Iemand komt uitstel van betaling vragen, en ge zegt hem : *Ha! 't es weal* (weeral) *van dije Sinte-Piëter.* — AANM. : In denzelfden zin gebruikt men : tijd, oremus. *Ha! 't es weal van dijen tijd, van dijen oremus.*

SINT-JANSBES *(Sintsjansbees)*, z. v. Witte of roode aalbes. — Vandaar. *Sintsjansbezestroěk* (-struik), *-zap* (-sap), enz.

SIPPE, z. m. Hemd. *Da kind lupt* (loopt) *nog in zijne sippe. Iemand oěp zijne sippe geëve*, zacht slaan. — VERG. : *Doué stouën läk inne sippe*, lijk een snul.

SIROOP, z. (v.) m.

SJAMMELEN, bed. zw. ww., met *hebben : sjammelde, hee gesjammeld.* Onordelijk smijten. Komt alleen voor in de SAM. : *bediënsjammele* (bijeen-), onordelijk bijeengaren, *deuriën-*, *onderiën-;* in de AFL. : *härsjammele* (her-), *ver-*.

SJAS, TJAS, z. m. Het Fr. : CHASSE. *Zijne sjas krijge*, weggejaagd worden.

SJASSEN, TJASSEN, bed. zw. ww., met *hebben : sjaste, tjaste, hee gesjast, getjast.* Het Fr. : CHASSER. Wegjagen. — SAM. : *Deursjasse* (wegjagen), *foěirt-* (voort-, weg-), *eweg-*.

SJONKEN, TJONKEN, onz. zw. ww., met *hebben : sjonkte, tjonkte, hee gesjonkt, getjonkt.* Op de viool spelen. — AFL. : *Gesjonk, getjonk; sjonker, tjonker*, vioolkrabber. Zie SCH. op TJINKEN.

SJOP, z. m. Kop (van eene zaak). *De nest stond*

in 't sjöpke van inne boeëm. — KIL. geeft SOP, TOP, TSOP; VAN DALE geeft SOP als verouderd op; VAN BEERS gebruikt het in zijnen BESTEDELING, en J. BOLS in zijn REISJE IN ZWITSERLAND

SJOPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : sjopte, hee gesjopt.* Het uiteinde afnemen. *Vör goed te zijn moëit het houër* (moet het haar) *van tijd tot tijd gesjopt wodde.* — AANM. : Men hoort ook : *koppe(n).* — SAM. : *Afsjoppe.* — Bij KIL. : SOPPEN, TSOPPEN.

SLAAN *(slouë)*, bed. onr. ww., met *hebben : sloeg, hee geslage.* Zie VAN DALE. — *In ze kadaver slouë, in ze kamizool slouë, in ze väl* (vel) *slouë, binneslouë, in-*, gulzig eten. — Van *inslouë* heeft men het z. *inslag*, eten, zie SCH. — ZEGSW.: *Han(den) en voet(en) slouë*, zeer verwonderd zijn. — VERG. : *Iemand slouë, da zijn oeëgen in zijne kop drouë; — dat ter rolt en bolt; — dat ter hölp en mouëd roëpt; — dat ter scheël ziet; — dat te(r) ter* (hij er) *drij dage hene* (naar) *tast; — dat ter ni mië en huët* (hoort) *och en ziet; — dat het vuur uit zijn oeëge sprinkt; — da zijn tan(den) in zijne mond rammele; — dat ter ni en wit* (weet) *moeë hum* (waar hem) *steke; — dat ter nouë ze verstand zukt* (zoekt); — *dat ter ni en wit* (weet), *wat ter doet.* — SYN. van slaan, af-, over-, slagen geven : *boke, af-, euver-; bö(r)stele, af-, euver-; euverdosse* (dorschen); *doëffe, af-, euver-; flabbe, af-; flonke, af-; gaitse, af-, euver-; gièsele* (geeselen), *euver-; gespe, af-, euver-; gorre, af-, euver-; geuëdele* (gordelen), *af-, euver-; goëitse, af-, euver-; hängsele, af-, euver-; kappe, euver-; kazakke;*

klätse, af-, euver-; klätsuëre, af-; kloppe, af-, euver-; kwispele, af-, euver-; priegele, af-, euver-; rammele, af-, euver-; ransele, af-, euver-; roffele, af-, euver-; afrosse; stravatse, af-; striëpe, af-, euver-; taffele, af-, euver-; täkke af-; teugele, af-, euver-; toĕbake (– ˘ ˘) *af-, euver-; toĕkke, af-, euver-; euvertrekke* (˘ ˘ – ˘); *troeve, af-, euver-; vloeë, af-, euver-;* — *iemand euver zijnen rug, zijne strank, zijnen rugstrank* (ruggegraat), *zijn linge* (lendenen), *ze väl, zijn zwais* (zwoerd), *zijn broĕk, ze kamizool, ze kasuifel, zijne kazak, zijne kiel, zijne sippe trekke;* — *oĕp zijn bille, ze gat, zijn broĕk geëve;* — *iemand i kliëke* (kleedje) *passe;* — *zijn broĕk warm make;* — *zijne kraag, zijne pels oĕptrekke;* — *zijnen rug meëte;* — *stokves(ch) voeiere;* — *oan zijn oeëre geeve.*

SLAG, (mv. *sleëge*), z. m. Zie VAN DALE. — VERG.: *Inne slag krijge, dat het vuur uit oer oeëge springt; dat de stääre* (sterren) *vör oer gezicht flikkere; dat de tan(den) in oere mond rammele; dat het oĕch dunkt, dat hemel en oade* (aarde) *vergouët; dat oer oeëre toete.* — SYN.: *Flab, flats, flink, flonk, flots, gaits, klabadder* (– ´ ˘), *klabats, klamots, klap, kläts, kokarde, konkel, koeëf, lap, lodder, moĕffel, mot, muilpeër, oeëster, oeërveeg, patee* (˘ –), *peër, piës, rababbel* (˘ – ˘), *rabas, rapas, smeër, smeet, smaatpeër, roĕffel, gor, goĕits, stravats, vive-l'amonr.* — Dun dubbel snoerken onder aan de kletsoor. — ZEGSW.: *Slag vör slag*, telkens, gedurig. *Iemand slag vör slag batteere*, telkens hij spreekt, leugenachtig maken. *Da valt slag vör slag veur.* — In een karspoor:

diepte, waarin het rad schokt. *De spore van dij strouët zijn wel diep, ma(a)r douë en zijn toch gin sleëgen in.* — *Inne slag doen*, eene voordeelige zaak doen. — (Kaartsp.) Trek.

SLAG, z. (o.) m. Soort: *Inne goĕie slag va(n) koei.*

SLAGBERD *(slagbäd)*, z. o. In eenen wanmolen : schutsel, waar de krinsen tegen afrijzen. — Ook in Kl.-Br.

SLAGREGEN *(slagreëgel)* z. m. Zie VAN DALE. — Dunne spijs of drank. Zie SLIDDER.

SLAP, bijv. VERG.: *Zoeë slap as i vöddeke, as in biesem.*

SLAPEN *(sloupe, slouëpe)*, onz. st. ww., met *hebben : sliep, hee gesloupe, geslouëpe.* — VERG.: *Sloupe läk innen otter, läk in mermot. Met de duimen in de vuist sloupe. Zoeë vast slouëpen as inne muur.*

SLAVODDER, SLAVODS *(⏑ – ⏑, ⏑ –)*, z. v. Slordig, vadsig, zedeloos vrouwspersoon. — SYN.: *Slavodder, slavods, slodder, slods, slaväts.* Het laatste bedoelt meer een lichtzinnig vrouwmensch, dat veel houdt van feestjes; de andere meer zedelooze vrouwen. — Zie ook SCH. en DE BO op SLAVETSEN. — KIL. geeft : SLAVETSE, slordige, luie meid.

SLAVODSEN, SLAVETSEN *(slavätse)*, SLODSEN, onz. zw. ww., met *hebben : slavodste, slavätste, slodste, hee geslavodst, geslavätst, geslodst.* Slenteren. — Zie ook DE BO. — Slordig dragen, op kleeren doelende. Komt in dezen zin meest in SAM. voor: *Afslavodse, afslätse, afslodse, deur-, oĕp-. Zijn kliëren afslodse*, enz.

SLEEN *(sliën)*, *z.* v. Slee; wilde pruim. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

SLEENBUIS *(sliënbuis)*, *z.* v. Klakkebus om met sleeën te schieten.

SLEENEN *(sliëne)*, bed. zw. ww., met *hebben : sliënde, hee gesliënd.* Sleunen; de overtollige takken van waaiboomen wegkappen. — Verminderen, wegnemen. *De wind heet dij appele fel gesliënd. Het grään es deur dijen oeëstere wind fel gesliënd. De zi(e)kten heet dije mins(ch) doanig gesliënd. — Hoe is het woud dijns hoofds zoo gesleund en geslecht!* J. FERGUUT, MAKAMEN. — Bij KIL. : SLEUNEN, SLONEN.

SLEET, *z.* (v.) m. Zie VAN DALE. — Voortbrengsel van slijten. *Tuss(ch)e de voeiering en 't stof ste(e)kt in hiël diël* (heel deel) *sleet.* — Ook in Kl.-Br.

SLEIK *(slääk)* SLEIKENS *(släänkes)*, bijw. Gelijk met den boord. *Slääk vol, släänkes vol,* boordevol. — *Slääks(ch), slääke(n)s(ch),* bijv. *In slääkse mouët, in slääkese mouët,* eene maat, die boordevol is. — Zie SCH. en DE BO op SLEEK. — KIL. geeft : SLEYCK, gelijk, effen, gelijk met den grond; op den grond kruipend; — SLEYCKEN, kruipen; — SLEYCKER, vos.

SLEIP *(slääp)*, *z.* v. Egge zonder tanden en met stokken tusschen de balken gevlochten. — Landbouwerstuig, bestaande uit balkjes met den scherpen kant aan elkander gehecht. — Elders SLEEPAARD, zie SCH.

SLEIPEN *(slääpe)*, bed. zw. ww., met *hebben : släpte, hee gesläpt.* (Kaartspel.) Achterhouden. *Innen ouës slääpe,* eenen aas niet opspelen maar slechts

eene lagere kaart. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

SLEK *(släk)*, *z.* v. SPREEKW. : *In släk es zoeë gauw ten oeëst* (oost) *gekropen as innen hoas geloeëpe.* — ZEGSW. : *Släkke drijve*, zeer langzaam gaan. — Vandaar *släkkendrijver.* — Bij SCH. : SLEKKENSTOUWEN, SLEKKENSTOUWER.

SLEK *(släk)*, *z.* v. IJzeren staafken met een haaksken aan beide einden en dienende om twee steenen, twee stukken van eenen gebroken leêrboom, enz. aan elkander te verbinden.

SLEK, *z.* m. Stille regen; vooral regen met sneeuw gemengd. Elders SLEGGE, zie SCH. en KIL.

SLEKKEN, onp. zw. ww., met *hebben : slekte, hee geslekt.* Het vallen van slek. *'t Zal vandaag nog slekken en sniëve.* (SCH.)

SLEU, *z.* v. (mv. *sleu-e).* Slede om ploeg en egge te vervoeren.

SLEUNEN, zie SLEENEN.

SLEUTEL *(sleuter)*, *z.* m. Stuk gronds, ten deele in een ander ingesloten. *Dij pläk lee be inne sleutel in 't land van den Hiër* (heer des dorps). — Zekere uitgestrektheid aaneenpalenden grond.

SLIDDER, SLOBBER, SLORUS, SLAGREËGEL, z. m. Dunne, weinig krachtige spijs of drank. *Zoeë iwat dunne slidder va soëp, werkt douë mär bij* (mee). — Ook in Kl.-Br.

SLIDDEREN, onz. zw. ww., met *hebben : slidderde, hee geslidderd.* Glijden. — Zie ook SCH., DE JAGER, Freq., en KIL. — ALF.: *Slidderächtig,*

sliddereër. SAM.: *Af-*, *achternouë-*, *deur-*, *uit-*, *te hene-*, *umväär-* (omver-); *slidderboan*. — ZEGSW. : *In de ass(ch)e sliddere*, omvallen. FIG. : Doen mislukken.

SLIJPZAND, z. m. Scherp zand, gebruikt om zeisens en pikken te slijpen.

SLIKKER, z. m. Deel der keel, waarmede men slikt, ook wel ZWILGER genoemd.

SLINGER, z. v. Boschslang van twintig tot dertig centimeters lang en eenen vinger dik.

SLOBBER *(sloĕbber)*, z. m. Dunne, krachtelooze spijs. — Nietsweerdige kerel. — Ook in Vl., zie SCH., en DE BO op SLOEBBER. — Vermorzeld hooi; verpletterd stroo en aren, bij het dorschen uit het graan gekrabd. *Wörpt het peäd* (peerd) *iwa(t) sloĕbber va(n) stroeë oĕp den riëp* (de ruif). — Bij KIL. : SLOBBEREN, Hol. slabberen, beslabberen, en ook : zwak slap, krachteloos zijn.

SLODDER, z. v. (Zie SLODS.)

SLODDEREN, onz. zw. ww., met *hebben* : *slodderde*, *hee geslodderd*. Zie VAN DALE. — Onafgedaan blijven. *Dij famile verstouët* (verstaat) *ma(l)kanderen ni*, *en douëbij* (daarmee) *bleft* (blijft) *hun dääling* (deeling) *sloddere*. — Bij KIL. : SLODDEREN, verwelken, verdorren, vergaan, zijne kracht en schoonheid verliezen.

SLODS, SLODDER, z. v. Slons. — Bij KIL. : SLODDE, slordige vrouw; — SLODDER, SLODDERER, slordige man.

SLOESTER *(sloeëster)*, z. (m.) v.

SLOF *(sloĕf*, verkl. *slufke)*, z. (v.) m. Muil (VAN

DALE). — *Slufke*, zeker spel, elders schoentje-lap genoemd; Fr. : JEU DE LA SAVATTE. — Goedzak. *Inne goeie sloĕf van inne mins(ch)*. — KIL. geeft : SLOEF, slordigaard, onbeschaafd van kleeren en zeden, ; — (bijv.), lui, traag. — Groote hoeveelheid. *Da värreke* (varken) *krijgt wel ginne sloĕf va melk, ma 't heet toch goeie mast. In dat huis gouët het ter be de volle sloĕf*, dient men overvloedig op. — AANM. : In dezen zin hoort men ook : *sloĕk* (slok), waarvan 't dan wel eene verbastering kan zijn. — Daad van sloffen. *Be de volle sloĕf gouën*, spoedig gaan. — Zie ook SCH. op SLOEF.

SLOFFEN *(sloĕffe)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *sloĕfte, hee gesloĕft*. Het op- en neerschuiven van den hiel in te groote schoeisels. *Dij schoene sloĕffe; lekt* (leg) *ter inne zool in*. — SAM. : *Uitsloĕffe*.

SLONK, bijv. Slank; dun van romp, niet dik geëten, vooral op hoornvee toegepast. *Komt de gij be dij koei van de wää* (wei) *al noueë huis? ze zijn nog hiël slonk*. — Vergelijk : SLINKEN.

SLOOF *(sluëf)*, bijv. Glad afgesleten, van hoefijzers gezegd. *Dij hoefijzers zijn sluëf. Da peäd* (peerd) *stouët sluëf*.

SLOOP *(sluëp* ; verkl. *slupke)*, z. v. Voor, in den vorm eener V. *I slupke make, vör 't waiter uit i käärspoor te louëte loeëpe*. — Bij KIL. : SLOPE = SLUYPHOL.

SLOORBRAAK *(sloeërbrouk)*, z. v. Land, waarop slooren gestaan hebben. — Ook in Kl.-Br.

SLOORDONZEN *(sloeërdonze)*, z. m.; altijd mv. Hulsels des sloorzaads of koolzaads.

SLOORPEL *(sloeërpel)*, z. v. Hulsel des sloorzaads.

SLOORPLANT *(sloeërplant)*, z. (v.) m.

SLOORSMOUT *(sloeërsmaat)*, z. o. Koolzaadolie.

SLOORSTOPPEL *(sloeërstoppel)*, z. m. Stoppel der sloor. — *Sloeërstoppele* (altijd mv.), land, waar slooren op gestaan hebben. — Ook in Kl.-Br.

SLOORZAAD *(sloeërzouëd)*, z. (o.) m.

SLOORZEIL *(sloeërzääl)*, z. o. Zeil om slooren (koolzaad) op te dorschen. — Ook in Kl.-Br.

SLORUS, z. m. Dunne kost. Zie SLIDDER.

SLUËF, zie SLOOF.

SLUËP, zie SLOOP.

SLUIEREN, z. m.; altijd mv. Kleeren (in ongunstige opvatting). *Höft oer* (hef uwe) *sluieren iwat oĕp, ze slääpe deur de moos.* — KIL. geeft het ww. : SLOOREN, sleuren ; het bijv. : SLORIGH, SLOORDIGH ; het z. : SLOORE, slordige luie meid.

SLUIF, z. v. Voorvel of scheede der roede van eenen hengst of ruin. — Overal in België. — Bij KIL. : SLOOVE. Hij geeft ook : SLOOVEN, bedekken, hullen.

SLUIM, z. v. Erwtpeul zonder vlies. — De erwt dezer soort, ook *sluimeät* (sluimerwt) geheeten. — Zie SCH. — Bij KIL. : SLUYME, pel, velleken.

SLUITEN, bed. st. ww. *Gesloten huis*, huis waar geen handel in gedreven wordt. — Ook in Kl.-Br.

SLUITKORF *(sluitkörf)*, z. m. Korf met een of twee deksels gesloten. — Ook in Kl.-Br.

SLUITLAAG *(sluitlouëg)*, *z.* v. Binnenlaag van graanschooven op eene oogstkar, eene mijt of eenen tas. — Ook in Kl.-Br.

SLUIVEN, onz. zw. ww., met *zijn : sluifde, es gesluifd.* Afschuiven der koord van den werptop. *Ge moëit oeren dop beëter oëpwingen, och hije sluift slag vör slag.* — SAM. : *Afsluive.* AFL. : *Sluëf,* zie SLOOF.

SMAK, *z.* v. Merkelijke hoeveelheid, meest iron. gebruikt. *Hijen hee mich douë in felle smak appele geschikt! 't Es wel de moëite weäd* (weerd).

SMALDEELEN *(smaldiële)*, bed. zw. ww., met *hebben: smaldiëlde, hee gesmaldiëld.* Zie VAN DALE en DE BO. — Onz. in den zin van ontberen, zuinig aanleggen, bij SCH. SMALBEKKEN. *Vandaag leëft ter groof* (grof), *en dan in hiël moind* (maand) *smaldiële.* — Ook in Kl.-Br.

SMEGGEL *(smäggel)*, *z.* m. Iets onzindelijks, walgelijks. *Inne smäggel van eëte,* vieselijke spijs. *Ge makt inne rächte smäggel van da vliës(ch) met het zoeë te euverhanfele* (zie : OVERHANDVELEN).

SMEGGELACHTIG *(smäggelächtig)*, bijv. en bijw. In den aard van smeggel. *I smäggelächtig eëte. Dat eëten es zoeë smäggelächtig geriëd gemakt.*

SMEGGELEN *(smäggele)*, onz. zw. ww., met *hebben : smäggelde, hee gesmäggeld.* Iets smeggelachtig doen. *As de gij dij vrouwliê zoeë in de vloaspijs ziet smäggele, zodt de gij vies van de vloa wodde* (vladen worden). *De biënoar* (beenhouwer) *hee mich da bloed doen rure* (roeren), *ma ich kain douë zoeë ni zitten in smäggele.*

SMETSEN *(smätse)*, onz. zw. ww., met *hebben : smätste, hee gesmätst.* Smakken. — Zie ook SCH. — KIL. geeft : SMETS, eetmaal; SMETSEN, eten.

SMETTEN, bed. zw. ww., met *hebben : smette, hee gesmet.* Met de slaglijn teekenen. — Overal in België, zie SCH. en DE BO.

SMID *(smed,* mv. *smee* en *smeë,* verkl. *smekke)*, z. m. ZEGSW. : *De smed in zen täsch hämme,* den sleutel bij zich hebben. — Ook in Kl.-Br.

SMIDSASCH *(smisasse)*, z. (o.) v. Asch van den smidsoven. — Ook in Kl.-Br.

SMIGGEL, z. m. Bete, brok. — Fig. : *Inne vette smiggel,* (kaartsp.) een trek van veel punten.

SMIGGELEN, onz. zw. ww., met *hebben : smiggelde, hee gesmiggeld.* Smullen. — AANM. : Men hoort ook *smikkelen,* zie SCH. en DE JAGER, Freq., op dat woord.

SMODDER, z. m. Onreinheid : onreine spijs, slijkerigheid op wegen. *Ich en zou ni geäre* (geerne) *van dije smodder eëte, dije da wijf geriëd makt. Dije stië(n)wäg lee vol smodder.* — V. Morsige vrouw.

SMODDERAAR *(smoddereër)*, SMODDERKUL, SMODDERPEER *(smodderpië)*, z. m. Persoon, die smoddert. — Ook in Kl.-Br.

SMODDERACHTIG *(smodderächtig)*, bijv. en bijw. Wat smodder veroorzaakt. *Inne smodderächtige mins(ch). I smodderächtig wëer. Iet smodderächtig geriëd make.* — Zie ook DE BO.

SMODDEREN, onz. zw. ww., zie VAN DALE, en DE JAGER, Freq. — Morsig eten; slampampen.

Da zit douë te smeëren en te smoddere. — AFL.: *Besmoddere.* SAM.: *Smodderpië, smodderweër, smodderwärk.*

SMODDERWEDER *(smodderweër)*, z. o. Vuil weer.

SMODDERWERK *(smodderwärk)*, z. o. Onzindelijk werk. *Värrekesdärreme* (verkensdarmen) *krabben es i rächt smodderwärk.*

SMOEL, z. (m.) v.

SMOELIE *(smoĕil)*, z. v. Fr. SEMOULE. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — SAM.: *Smoĕilspijs*, soort van marmelade uit semoule, voor vladen; *smoĕilvloa*, vlade met semoule-marmelade.

SMOES *(smoĕis)*, z. m. Onreinheid. Onsmakelijke, niet reine spijs. *Da wijf kain inne smoĕis geriëd make.* — V. Vrouw die *smoĕist*, zie lager. — Hoogd.: SCHMAUS.

SMOESEN *(smoĕise)*, onz. zw. ww., met *hebben*: *smoĕiste, hee gesmoĕist.* In onreinheid bezig zijn. Eten, met het bijdenkbeeld van: in 't geheim, of: min of meer vieselijk. *Ze zit douë wier* (daar weer) *te smoĕise. Moes zit de gij douë en smoĕist läk i klää* (klein) *kind.* — SAM.: *Euversmoĕisse.* — AFL.: *Besmoĕise.* — Hoogd.: SCHMAUSEN.

SMOK *(smoĕk)*, z. v. Rookend lemmet.

SMOKEN, onz. zw. ww., met *hebben*: *smokte, hee gesmokt.* Taut. bij koken gevoegd. *'t Es den hiëlen dag te koken en te smoke.*

SMOUTPLEK *(smaatpläk)*, z. v. Olieplek. — Fig.: Gat in een kleedingstuk. Vlek in de faam.

Wat ter doue uitgezet heet, es in smaatpläk, dij ni gemäkkeläk zal uitgewass(ch)e wodde (worden).

SNAAT *(snouët)*, z. m. Zeisensteel. — Ook in de Kempen, zie SCH.

SNADDER, z. m. Snater. *Hod oere* (houd uwen) *snadder toe.* — In Kl.-Br. ook SNASTER.

SNAP, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Veul snaps inhämme*, veel moeite koste. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie SCH. en DE BO op SNAPS.

SNAPPEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : snapte, hee, es gesnapt.* Zie VAN DALE. — Snerken. *Den hoven es te hiët; het broeëd riskee(r)t i wat te snappe.*

SNATS, z. v. Snater. *As de gij ni en zwijgt, zal ich oěch in' konkel oěp oer snats geëve.*

SNEBBER *(snäbber)*, z. m. Snater. Snapper, snapster. Hondeken, dat veel blaft. (SCH.)

SNEBBEREN *(snäbbere)*, onz. zw. ww., met *hebben : snäbberde, hee gesnäbberd.* Blaffen, van een kleinen hond gezegd. *Läk dä hönken* (zoodra dit hondeken) *iet huët* (hoort), *es het oan 't snäbbere.*

SNEDE *(snee)*, z. v. ZEGSW. : *Oěp snee zijn*, op zwier zijn. — Een drank is *oěp snee*, wanneer hij het best is om te drinken. (SCH.)

SNEEUW *(sniëf)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *Noué de sniëf van flejouër zuke*, (naar de sneeuw van verleden jaar zoeken,) vernemen naar iets, dat zoo lang geleden is, dat het moeilijk kan ontdekt worden. — Ook in Kl.-Br.

SNEP, z. v. Kraansleutel. — Veer in den vorm eener U, waarin men den emmer hangt om water te putten. (SCH.) — SAM. : *Putsnep.* — Zekere vogel. — *Vrouëge, moeëdat de snep woĕint,* (vragen, waar de snep woont,) zeker spel met de volgende samenspraak : *Moeë woĕint de snep?* — *Achter de pöt* (put). — *Moĕveul ääre* (hoeveel eieren) *hee ze?* — *Drij.* — *Waffer* (wat voor eene) *es mijn?* — *De goei,* ofwel : *de vrotte.*

SNEPPIG *(snäppig),* bijv. en bijw. Snerpend. *Inne snäppige wind. Snäppig vrieze.*

SNEUK, z. v. Vrouw, die snuffelt; kat, die zoekt om ergens aan te geraken.

SNEUKEN, onz. zw. ww., met *hebben : snökte, hee gesnökt.* Heimelijk zoeken; snuffelen. *Wa(t) zit de gij douë tuss(ch)e mijn boĕke te sneuke? Hije snökten in alle pöttekes en pännekes.* — AFL. : *Sneuk, sneukächtig, sneuker; gesneuk; härsneuke* (*Sneuken en härsneuke*). — SAM. : *Afsneuke, deur-, euver-.*

SNIEBEL, bijv. Dronken. — In Kl.-Br: STIEBEL.

SNIJDEN *(snije),* bed. st. ww., met *hebben : snee, hee gesneë.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Hijen es gesneën* (gelubd) *en geneëze,* hij is er kaal van afgekomen. — ZEGSW. : *Oĕch in oere vinger snije,* u benadeeligen. *Hijen heet hum fel in zijne vinger gesneë me(t) gouën te voeëze* (stemmen). *Hijen heet hum fel in zijne vinger gesneë me ze peäd* (peerd) *te love, zonder van de mät* (merkt) *te wiëte.* — *In zijne vinger gesneën hämme,* geveest hebben. — Wegloopen. *Den deugeniet gink snije.* — Ook in

W.-Vl., zie DE BO. — SAM. : *Achternouësnije, deur-, in-, oĕp-, truk-* (terug-), *uit-, vörbij-, vrum-,* (terug-), *iweg-.*

SNIJKOREN, z. o. Rogge om groen afgevoederd te worden. — Overal in België, zie SCH. en DE BO.

SNIP, z.v. Snipper. *In' snip broeëd, i snipke broeëd.*

SNIP-SNAP-SNORIUM, z. m. Zeker kaartspel.

SNOEKSCH, bijv. Welgevormd. *Inne snoĕks(ch)e keäl* (kerel). — Wel te pas. *Hijen hee lank bliëk gezien, ma nou* (maar nu) *ziet te(r) ter* (hij er) *snoĕks uit.*

SNOFFEN *(snoĕffe)*, onz. zw. ww., met *hebben : snoĕfte, hee gesnoĕft.* Snikkend weenen. — Ook in de Kempen, zie SCH. Zie ook KIL.

SNORKEN *(snörke)*, bed. zw. ww., met *hebben : snörkte, hee gesnörkt.* Snerken. *Zen houër snörke.* — AFL. : *Versnörke.* — SAM. : *Oĕpiënsnörke.*

SNOTJONG *(snotjunk)*, z. o. Snotbaard.

SNUËG, bijv. snugger. *I snuëg männeke.* SCH. schrijft SNUIG voor Antw. en de Kempen.

SNUF, z. (v.) o.

SNUIF, z. (v.) m. — (Kaartsp.) Niets te trekken of te betalen.

SNUIT, z. (m.) v.

SNUITEN *(snutte)*, bed. zw. ww., met *hebben : snutte, hee gesnut. Inne schoeëf snutte,* eenen graanschoof, na 't binden, de losse aren uittrekken. *Ozze werkman doet den oeëst ten opper en zen kingere mogen, as ze oeëste, nog de schoeëve snutte.* (Onze

werkman pikt en bindt het graan voor den twintigsten mandel, en zijne kinderen mogen, als ze aren lezen, nog de losse aren uit de schooven trekken.) — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

SOECH, tus. Uitroep om een gevoel van koude uit te drukken. — Zie ook SCH.

SOEP *(soĕp)*, z. v. Zie VAN DALE op SOP. — ZEGSW.: *Met de zälfde soĕp euvergote zijn*, hetzelfde gebrek hebben. — *'t Es ka kuëlen en zoer soĕp*, ('t is koude koolen en zure soep,) de eene deugt zoo min als de andere. — *Iemand zijn soĕp uitschöppe*, streng berispen. — *'t Es mich in' soĕp!* ('t is mij eene soep!) Wordt gezegd van slecht volk, slechte vruchten, slechte wegen, enz.

SOLDAAT *(saldoat)*, z. m. ZEGSW.: *Iemand saldoat make*, doen verliezen in een spel; — dronken maken. — Ook in Kl.-Br.

SOLLEN, onz. zw. ww., met *hebben: solde, hee gesold.* Met eenen sol (Fr. SOU) naar eene schreef schieten.

SOMMIGTE *(summigte)*, telw. Sommige. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. SCH. geeft SOMMESTEN.

SOORT *(soot)*, z. v. SPREEKW.: *Soot zukt soot, zee den duvel, en hije pakten inne schaveëger be zijn stroot.* — Ook in Kl.-Br.

SOPPEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben: sopte, hee gesopt.* Bed. *Koei soppe*, koeien vochtig voedsel (*drank*) toedienen. Ook : *Koei soppen en dranke.* — Onz. Met de voeten in vocht van 't schoeisel plonzen. *Voete zoeë nat, da ze soppe.*

SPAAN *(spouën*, mv. : *spouëne)*, z. m. Spaander. — VERG. : *Zoeë mager as inne spouën. Doeë magere spouën*, du magere graat. *Doeë spouën.* — AANM. : In deze fig. beteekenis ook onz. *I mager spouën.*— — Bij KIL. : SPAEN, mv. : SPAENEN, SPAENDEREN.

SPAANSCHE-NOOT *(spainse-neut*, - ⏑ ⏑́) z. v. Soort van dikke, ronde hazelnoot.

SPAANSCHE-SCHOUW *(spainse-scha*, - ⏑ ⏑́), z. v. Kleine schoorsteen.

SPAANSCHGROEN *(spainsgruun*, - ⏑́), z. v. Taxis. *In spainsgrune haag.* (SCH.)

SPAATSEN *(spaitse)*, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : spaitste, hee gespaitst.* Spatten. *Hije troi* (trad) *in 'ne plas, dat het waiter oëp mijn kliëre spaitste. Da kind lot* (laat) *zijn eëten uit zijne mond spaitse. Klappe, dat de ziëver uit zijne mond gespaitst komt. As ter klapt, spaitst ter* (hij) *zijne ziëver oëp al dij ontrint hum zijn.* — AFL. : *Bespaitse.* — SAM. : *Euverspaitse, uit-.* — Bij DE BO SPAARZEN, en bij SCH. en KIL. : SPAARSEN. In Kl.-Br. : *Spiëten.*

SPALK, z. v. Groote splinter. *Den donder heet in groeëte spalk van dije boeëm afgeslage. Hije sloeg be zijne stäk, dat de spalleken iweg vloge.* — Dikke broodsnede. *Oëch in spalk afrieme.* — Fig. : Lange dunne, vooral magere persoon.

SPALKEN, onz. zw. ww., met *zijn : spalkte, hee gespalkt.* Spalken afgeven. *Ge moogt be dije stäk zoeë ni buëge; ge zult hum doen spalke. Dije boeëm es van den donder gera(a)kt; ziet inne kiër, moesdat* (hoe) *ter gespalkt es.* — Zie verder VAN DALE en SCH.

SPANADER *(spanouër)*, z. (v.) o.

SPANNEN, wed. en onp. onr. ww., met *hebben: spande, hee gespanne*. Wed. Al zijne kracht inspannen. *Hije zal hum moge spanne vör oëp zijnen tijd gedouën te hämme* (gedaan te hebben). — Onp. Moeite kosten; hevig toegaan. *'t Zal spanne vör gedouën te krijge. 't Zal ter spännen oëp dije koëirs* (concours). — Overal in België.

SPANRIEM, z. m. Zie VAN DALE. — Riemken om de haamhouten aaneen te gespen.

SPANVOETS *(spannevoëikes)*, bijw. Bij VAN DALE verouderd, is dit woord in 't Hag. nog springlevend. *Spannevoëikes euver in gracht springe.*

SPAREN *(spoare)*, bed. zw. ww., met *hebben: spoade, hee gespoad*. Spreekw.:

Wat da ge spoat uit oere mond,
Es vör de kat och vör den hond.

— *Spoarmond hee zoeëveul as goarmond*. (Spaarmond heeft zooveel als gaarmond.) — Ook in Kl.-Br.

SPAT, z. (v.) o. Aderspat. — Sam.: *Spatbiën*, peerdenbeen, waar spat aan is. — Fig.: Iemand met osseknieën, Fr.: cagneux. — Ook in Kl.-Br.

SPECHTEGAT *(spächtegat)*, z. o. Gat door eenen specht in eenen boom geboord. — Ook in Kl.-Br.

SPECIE, z. v. Soort. *In spec(i)e van appräncen* (apparentie) *hämme*, eene ingebeelde ziekte hebben. — *Innen duvel in specie*, een duivel in persoon.

SPECULATIE *(spikkeloase)*, z. v. Soort van lekker. — Nadenken; beproevingsgeest. *In dije joëng*

zit veul spikkeloase, die jongen is genegen om allerlei proefnemingen te doen. — Liefhebberij; behagen. *Hij en hee gin ander spikkeloasen as in zijn boëken en in zijn bloëme. Ich häm spikkeloasen in dije joëng, umdat ter zoeë goed liët* (leert). — Ook in Kl.-Br.

SPECULEEREN *(spikkeleere)*, onz. zw. ww., met *hebben : spikkeleede, hee gespikkeleed.* Zie VAN DALE. — Overpeinzen. *Ieverans oëp spikkeleere.* — Nazien. *Ich gouën inne kiër spikkeleeren, och ich länst dij strouët ni zou koëinne rije* (of ik langs die straat niet zou kunnen rijden). — AFL. : *Spikkeloase, spikkelatief, spikkelee(r)der.* — SAM. : *Afspikkeleere, noueë-* (na-). — Ook in Kl.-Br.

SPEEKSELEN *(spiksele)*, onz. zw. ww., met *hebben : spikselde, hee gespikseld.* Speeken. (KIL. en VAN DROOGENBROECK.) — FIG. Kijven; zijn misnoegen uitdrukken. *Hije spikselden iwat af, as ze zijn päzze* (perziken) *gestolen ha* (hadden). *Hije zal spikselen, as ter huët* (hij hoort), *dat ter in buis heet* (heeft).

SPEEL, z. m. Het spelen. *Het kind zal beëteren, het gerakt* (geraakt) *oan zijne speel.* — In zeker kaartspel : *mits-mats*, kaarten goed genoeg om alleen vijf trekken te halen. *Ich ha(d) inne speel in hätten* (harten) *in mijn hand.*

SPEELBERD *(speelbäd;* mv. *-bäddes)*, z. o. Berd voor een duivenhok om de duiven op te laten zitten en spelen. — Ook in Kl.-Br.

SPEELGOED *(*verkl. : *speelgoëike)*, z. o. Zie VAN DALE. — Lusthuis. — Zie ook SCH.

SPEELKAR *(speelkäär)*, z. v. Lichte kar, die voor koets gebruikt wordt. — Zie ook SCH.

SPEKKOEK *(späkkoëk)*, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *'t En es ginne späkkoëk, g'en koëint het ni rieke*, dat kon men niet gissen. — Van eenen ingebeelden zieke zegt men : *Hije moëit bericht wodde* (berecht worden) *met inne späkkoëk*. — Ook in Kl.-Br.

SPEL *(mv. spelle)*, z. o. Zie VAN DALE. — Zaak. *I spel nouëzien*, nazien hoe iets zal afloopen. Iets zonderlings, moeilijks. *Douë häm ich i spel van gezien! Douë häm ich i spel oan de hand gehad! Iemand spel levere.* — ZEGSW. : *Het spel es oëp de wagel*, 't geharrewar is aan den gang. — Overal in België.

SPELEN, bed. zw. ww., met *hebben : spelde, hee gespeld*. Zie VAN DALE en SCH. — Vrij bewegen in eene ruimte. (DE BO.) — ZEGSW. : *De kroëmme spele, de Piloatus* —, geveinsd handelen; *de platte* (*Pië*) —, *de fijne* —, *de fijnoad* (fijnaard) —, listig handelen; *den dweäze* (dwarze) —, dwars zijn; *'t schoeë männeke* —, fleemen; *den onnuëzele* —, gebaren van niets te weten; *de biëst* —, *de kanaille* —, *de ros* —, *de kirie* —, *de lorias* —, zich zeer slecht gedragen; *de kwibus* —, *de kouëjong* —, *de wabbe* —, zich dwaas aanstellen; *de judas* —, *den trääter* — (treiter —), verraderlijk handelen. — *Iemand dobbel spele*, in 't kaartspel : iemand al de trekken afwinnen, zoodat hij moet dubbel betalen; fig. : alles alleen nemen. — *Z.* o. *Dij kääras heet heur spele(n)s ni genoëg in de roaze* (raders). — Ook in Kl.-Br.

SPENSEL *(spänsel)*, z. o. Poos. — ZEGSW.: *I spänsel vächte; i spänsel doen*, eene hot vechten, eene vechtpartij aangaan.

SPETEN, bed. zw. ww., met *hebben : spette, hee gespet*. Spelden. — Algemeen, zie SCH. Bij KIL.: vaststeken, -hechten. — ZEGSW. bij 't aankloppen:

Es ter gi belet? —
Nië, 't es oëp de scha gespet.
(Neen, 't is op de schouw gespeet.)

Zinspeling op het slachtbriefken of biljet, dat onder 't Hollandsch bestier moest op het schouwkleed gespeet worden.

SPIE, z. v. Zie VAN DALE. — Dikke snede broods.

SPIE, z. (m.) v. in den zin van bespieder.

SPIEGELDEUR, z. v. Zie DEUR.

SPIER, z. (v.) o. Halm.

SPIERIG, bijv. Lang en mager, van gewassen gezegd. *Da groas en es ni gevuld genoeg; het es te spierig; het stouët te spierig.*

SPIJKEL, SPIJKER, z. o. Middelprijs der granen op de merkt. — Ook in Kl.-Br.

SPIK, z. v. Vrucht van den haagdoorn. (SCH.) — Kafhulsel, dat aan de tarwekorrel vast is. *Dij tärf en es ni goed schoeën : doué zijn nog märkeläk spikken in.* — Halfuitgebrande steenkool, ook *schraboëile* geheeten. — Zie SCH. op SCHRABHOELIE.

SPIKKELBEEN *(spikkelbiën)*, z. o. Draaitol, die spikkelt, zie lager.

SPIKKELEN, onz. zw. ww., met *hebben : spikkelde, hee gespikkeld.* Al draaiende dansen, van eenen draaitol gezegd.

SPIN, z. v. SPINNEKOP, z. (v.) m. SPREEKW. :

's Mörge(n)s druk,
's Noene(n)s geluk,
's Ouves (avonds) *min,*
Heet de spinnekop in.

— Ook in Kl.-Br. — Troetelnaam van een tenger jong meisken. Lastig meisken.

SPINAZIE *(spinaïs)*, z. (v.) m.

SPINLICHT, z. o., zonder mv. Waskeersken waarmede men in lijkdiensten ten offer gaat. — Bij KIL. : « SPINDE, spijs, kost; ook : geld of brood om als aalmoesen uitgedeeld te worden ». Op de uitvaarten krijgen zij, die ten offer gaan (met spinlicht gaan), in vele streken eene *mastel* of broodje, daarvoor alleen verveerdigd. — Gewaste draad om keersen mede te onsteken. — Zie SCH. op SPILLICHT.

SPINNEVEL *(spinneväl)*, z. o. Mager, korzelig meisken. — Ook in Kl.-Br.

SPINT, z. (o.) v. Teenen korfje, waarin men de wei uit de kaas laat loopen. Maat voor een peerds-ratioen haver.

SPION *(spioen)*, z. (m.) o.

SPITSELING, z. o. Houten spietje om klompen mee te beslaan. — Nageltje zonder kop; punt door den hoefsmid van eenen hoefnagel genepen bij 't peerden-beslaan.

SPLEET, *z.* v. Zie VAN DALE. Kier. — *De deur stouët be in spleet ope. Zet de vinster be i splekken* (een spleetje) *ope.*

SPLET, *z.* o. De groeve bij 't spitten. *Ge moogt oer splet ni te smal make.* — Gehekeld vlas, gehekelde kemp, in tegenstelling van *wärk* (werk), dat er uit gehekeld wordt. Prop gehekeld vlas, terwijl opeengerold *wärk : donk* (m.) heet. — Zie SCH. op SPLEET.

SPLINSTER, *z.* (m.) v. Splinter.

SPLINT, *z.* (o.) m. in den zin van geld.

SPOG *(spoug)*, *z.* (o.) m.

SPONDE *(spon)*, *z.* v. Zijplank eens beds. — Ook bij KIL. — Saamgevoegde planken, die op kar- of kruiwagenberries omhoog staan. — SAM. : *Bedspon, käär-, kruiwagel-.* — Zie SCH.

SPORREN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : sporde, hee, es gespord.* Driftig of dartel loopen. *Moeë* (waar) *mag dije wel zoeë vrug* (vroeg) *hene sporre? Ziet dij kuddekes* (verkskens) *inne kiër sporre!* Ongeduldig trappelen, meestal al kijvende en scheldende. *Ge zült hum zien sporren, as ter zal zien, wat dat de gij hie(r) veädig gemakt hedt* (veerdig gemaakt hebt, gedaan hebt). — AFL. : *Gespor.* — SAM. : *Afsporre, achternouë-, vanachternouë-, bediën-*(bijeen-), *bij-, binne-, deur-, deuriën-, in-, mee-, nouë-, ontege-* (te gemoet-), *oĕp-, euver-, rond-, t(e)rug-, uit-, uitiën-, vörbij-, voĕits-* (voort-), *vrum-* (weerom-), *eweg-.* — Elders luidt het SPOREN, zie SCH. en DE BO.

SPOUGEN, bed. en onz. st. ww., met *hebben :*

spoog, hee gespoge. Spugen.— ZEGSW.: *In oer han* (*den*) *spouge*, met groote inspanning arbeiden. *Ich moëit genoëg in mijn han spouge, vör ze allemouël de kost te geëve.*

SPRANK, bijv. Versterking van RANK. Mager opgeschoten persoon of dier. *Inne spranken rääger* (reiger) *van inne min* (*sch*). *In spranke koei.*

SPREI *(spräü)*, z. v. Keel, in de ZEGSW.: *In sprää opedoen*, overluid schreeuwen.

SPRETS *(spräts)*, z. v. Gespritst vocht. *Hije troi in inne plas, en in hiël spräts vuil waiter oëp zijn broëk.* — FIG.: druppel, borrel. *Dije nemt in goei spräts, as ter de kans heet.*

SPRINGEN, onz. st. ww., met *hebben* en *zijn* : *spronk, hee, es gespronge.* — VERG.: *Springen läk iet, da zot es; läk in ekster.* — ZEESW.: *Moëite springen och boa* (baden, waden), gedwongen zijn te handelen. — Ook in Kl.-Br.

SPRITSBUIS *(sprits-, spräts-)*, z. v. Spruitje, zeker kinderspeeltuig.

SPROETEL, z. (v.) m.

SPROK, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Lichtgestoord. *Wa* (*t*) *zijt de gij segewodig toch sprok. Hijen antwode* (antwoordde) *mich zoeë sprok, da'ch säffes zag, dat ter iet haperde.*

SPRONG *(spronk)*, z. m. (zie OVERSPRONG.)

SPROUW, z. v. Pip, zekere vogelziekte. (KIL.)

SPUKKEN, SPUTSEN, onz. zw. ww., met *zijn* : *spukte, sputste, es gespukt, gesputst.* Opzwellen. *Moes* (hoe) *mijn han* (*den*) *toch gespukt zijn van de wärmte.*

Mijn eäte (erwten) *kome nog ni uit, ma ze zijn al dik gespukt. Krinse te spukke zette vör de peäde* (peerden). — AFL. : *Gespukt*, z. o., uitschot van graan, dat men in warm water heeft laten opzwellen. — SAM. : *Oëpspukke, oëpsputse.*

SPURRIE *(spörre)*, z. (v.) m.

SPURRIELAND *(spörreland)*, z. o. Land, waar spurrie op gestaan heeft.

SPURRIEZAAD *(spörrezouëd)*, z. (o.) m.

STAAI, z. v. Dam, stuw, waterkeering. (Tienen.)

STAAN *(stouën, stoin)*, onz. en bed. onr. ww., met *hebben* : Pres. : *Ich stouën, ge stoit, hije stoit.* Imp. : *Ich, gij, hije stont; we stonte.* Part. : *Gestouën, -stoin.* Vrag. : *Stouëne wij?* Zie VAN DALE. — Bed. *Zijne man stouën*, zooveel doen, als 't eenen man behoort; zooveel doen als zijn maat. *Hije kain zijne man stouen, 't es 't zälfsten in waffer wärk* ('t is 't zelfde in wat voor een werk). — *Iemand stouën*, zich met iemand durven meten. *In 't zinge stouët ter de beste. As 't oëp vächten oankomt, stoin ich vör de twië beste. Dijen os stouët het beste peäd* (peerd). — Ook in W.-Vl. zie DE BO. — Onz. Neiging tot afslag hebben. *Het grään stouët. De biëste* ('t vee) *stouën i bekke.* — ZEGSW. : *Wel be zijn äage stouën*, eenen hoogen dunk van zich zelven hebben. — *Het spel stouët*, geen der partijen wint. — Vandaar : *stoinde spel*, spel, waarin de partijen gelijk staan. *Stouënden hoan zijn, stouënden hoan make, stoinder* zijn, noch winnen noch verliezen (van eenen vechtenden haan gezegd). — *Stouën*

houve, stoinden houve, volhouden te doen. *In zil pär dag stoinden houve*, het volhouden dagelijks 32 ½ aren graan te pikken, enz. — *Be de stouënde käär rije, meste, inhoale*, met de eene kar rijden terwijl de andere geladen of ontladen wordt. — VERG. : *Da stouët läk in tang oĕp in zoĕg* (zeug), dat past niet. — *Douë stouën läk iëne, dijen in tääl* (teil) *gebroken heet, läk innen täälebinger* (teilenbinder), *läk in koĕke(n)vijfoeëg, läk inne stuiver, läk iëne, dije gin drij kain telle*, daar staan gelijk een snul. *Douë stouën läk in hout, läk iëne, dije douë geplant es*, daar stijf, lui staan. *Zoeë vast stouën as inne muur*, onwankelbaar blijven.

STAANDER *(stouënder, stoinder)*, z. m. Haan, die in 't gevecht wint noch verliest. *Van zijn drij koanen es ter inne winder, inne verliezer en inne stoinder.*

STADE *(stoa)*, z. m. Plaats, in de uitdrukking: *Ten twië, drij*, enz. *stoa. Oĕp twië, drij*, enz. *stoa. Hije viel ze biën ten twië stoan euver. Oĕp hoeveel stoa zijn ze oan dije wäg wel oan 't werreke?* — Gemak. *Iet oĕp stoa doen. Oĕp zijne stoa werke.* — Bij KIL. : STAEDE, gemakkelijkheid, nut; leêge tijd; ondersteuning, zuil; hulp; ligplaats voor schepen. — STAEDEN, vestigen, in stand brengen.

STADSMIS *(stadsmes, – –)*, z. v. Jaarlijksche misse te Tienen ter eere der H. Agatha gedaan.

STADSPRIJS, z. m. Prijs door de stad te winnen gesteld.

STADSVOLK, z. o. Stedelingen, in tegenstelling van *buite(n)volk*, boerenvolk.

STALEN *(stoale)*, bed. zw. ww., met *hebben : staïlde, hee gestaild.* Dekken, bespringen door eenen hengst. — Onz. gebruikt in de ZEGSW. : *Be in merr(i)e stoale. Ich gouën be men merre inne kiër stoale.*

STAPEL, z. m. Zie VAN DALE. — Been van mensch of dier. *Dijen hee goei stapels onder ze lijf.* — Bij KIL. : voetstuk, zuil.

STAPELEEREN, wed. zw. ww., met *hebben : stapeleede, hee gestapeleed.* Zich vast op de beenen zetten, gereed om eenen aanval te wederstaan. — *Goed gestapelee(r)d zijn*, van kloeke beenen voorzien zijn. — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Men zegt mede : *stapele.* — Bij KIL. : STAPELEN, vestigen, stevig zetten (Fr. : ÉTABLIR).

STAPELEN, bed. zw. ww., met *hebben : stapelde, hee gestapeld. Kuële stapele*, jonge koolen voorloopig uitplanten. — AANM. : Men zegt ook *regele, inregele.* — Zie ook STAPELEEREN.

STARTEL *(stattel)*, z. m. Nestel, veter. — Bij KIL. : STEERTEL, STERTEL.

STASSE *(stässe)*, z. m. Snul. Van *Eustachius.* — In W.-Vl. STAAS, zie DE BO.

STEEG *(steëg)*, z. (v.) m.

STEEK, z. m. Zie VAN DALE. — *Ginne steek zien ; ginne steek ni mië(r) werke ;* niets zien, in 't geheel niet meer werken.

STEEKPAD, z. v. Stekelbaars; in Kl.-Br. : STEKELBAK, waarvan 't wel kan verbasterd zijn; te Tienen : *stekäs* (‒ ᵕ, stekerse); te Werchter : *stekelbakkes.*

STEEN *(stiën)*, z. m. Zie VAN DALE. — Zegsw.: *Douë en valt ginne stiën uit de locht* (lucht), *och hije träft hum*, er gebeurt geene ramp, of ze treft hem. — *Oëp hiëte stiëne stouën*, in angst verkeeren. *De stiëne vrouëge gäld*, men moet aan allerlei zaken geld uitgeven. — Ook in Kl.-Br.

STEEN *(stiën)*, z. (m.) o. in den zin van graveel.

STEERT *(steät)*, z. m. Zie VAN DALE. — Zegsw.: *De steät intrekke*, benauwd achteruittrekken. — Spreekw.: *Innen hond zonder steät, gin klits weäd*, een reiziger moet van eenen stok voorzien zijn.

STEERTTEUGEL *(steätteugel)*, z. m. Steertriem.

STEIGEN *(stääge)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn: stäägde, hee, es gestäägd*. Doen rijzen; bepaaldelijk: het water eener rivier tegenhouden. *De mölder en mag vandaag ni moalen; hije moëit stääge.* — Opzwellen, van den buik bij mensch of dier gezegd. *Kaffee säffes* (seffens) *nouë 't eëte doet inne minsch zoeë stääge. Dij koei mankee(r)t läk; ze es zoeë fel gestäägd.* — Afl.: *staai* (zie hooger).

STEK *(stäk)*, z. m. (Kaartsp.), zie stekken.

STEKEN *(steke, steëke)*, bed. st. ww., met *hebben: stak, gesteke, gesteëke*. Zie VAN DALE. — *Inne balk steke*, eenen balk in eenen bouw plaatsen. *Dij pläk es te liëg van verdiep: de balk es in poar voet te liëg gesteke.* — Verg.: *Steke läk in else.* — *Da(t) en stekt ni*, dat komt er niet op aan. *Oëp drij, vier dagen en stek het ni.* (DE BO.) — Spreekw.: *Moeë* (waar)

't zoeë na stekt, es de vrindschap klään (klein). — Zie SCH. — Ook in Kl.-Br.

STEKKEN *(stäkke)*, onz. zw. ww., met *hebben : stäkte, hee gestäkt.* Zeker kaartspel; elk heeft drij kaarten, en er blijft een hoopje van drij kaarten, *stäk* (stek) genoemd, dat éen der spelers tegen de zijne mag verwisselen. — Ook in Kl.-Br. en Vl.

STELEN *(steële)*, bed. st. ww., met *hebben : stool, hee gestole.* SPREEKW. : *Dijen hum tot steële begeft, moĕit hum in 't hange getroeëste.* — ZEGSW. : *Gelijk gestole, gelijk gekange*, in alles lief en leed deelen. — *Alliën steëlen, alliën hange*, met niemand heulen. — *Iet ni gestolen hämme*, iets wel verdiend hebben, vooral iets onaangenaams. *As dije schork inne kiër in färm priegeling verrast, en zal ter ze ok ni gestolen hämme.* — *Hedt de gij gestolen, hankt*, (hebt ge gestolen, hang,) in 't kaarts. bij 't opspelen eener hooge kaart, die, vreest men, zal getroefd worden.

STELT *(stält)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *Iemand zijn stälte beslouë*, iemands laakbaar gedrag bekend maken; zwart maken.

STELTUS *(stältus)*, STULTUS, z. m. Domoor. *Inne stältus van inne joĕng(en), van i maske* (meisken).

STEMPER *(stämper)*, z. m. Zuiger van een spuitje; stooter van eene klakkebus. — Ook in Kl.-Br.

STER *(stäär)*, z. v. *Stääre beginne te zien*, dronken worden. — Dikke bal gehakt vleesch. — Stervormige berst in ijs, in glas. *In stäär in 't ijs valle. In stäär in in' ruit gaitse.* — Voorhoofd. — Bij KIL. :

STERRE, STERNE, voorhoofd. Zie SCH. en DE BO.

STERK *(stärk)*, bijv. VERG. : *Zoeë stärk as ijzer, as i peäd* (peerd). — *Zoeë stärk as pottekeës* (pottekaas).

STERREN *(stääre)*, bed. zw. ww., met *hebben : stäädde, hee gestääd*. Stervormig doen bersten. — Algemeen in België, zie SCH. en DE BO. — (Klitsensp.) Den marbol eens makkers raken. In dien zin is STERREN in betrekking met STER, STERN, voorhoofd. *Ich zal dijen inne kiër stääre*, ook : *oëp zijn stäär schiete*. — SAM. : *Afstääre*. — AFL. : *Stääring*.

STESSE, z. m. Zie STASSE.

STICHEL, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand inne stichel zette*, eenen hinderpaal in den weg zetten.

STIEF, z. m. Stofregen. — SAM. : *Stiefreëgel* (stofregen). — Van *stief* heeft men het ww. *stieve* (*stiefde, gestiefd*), stofregenen. (SCH.)

STIEL, z. m. ZEGSW. : *Lank va stiel zijn*, langzaam vorderen. — AANM. : Men zegt ook : *Euverstiel* voor OVERSTIER.

STIJF, bijv. en bijw., zie VAN DALE. — *Oëch stijf houve* (houden), niet toegeven; vooral bij het verkoopen : niets afgaan van den gevraagden prijs. — *Stijf van honger, van dö(r)st, va ka* (koude), *va vouk* (vaak) — (SCH.). *Stijf zitte van ärremoëi, va gäld, va luize, van rappe, van 't ruig* (schurft), *van St Markoe* (klierziekte), *va vuilighäd. In stijve pint drinke* (SCH.), *in stijve pijp, sigaar smore*; *inne stijve kaffee*

scha (ÉCHAUDER). — VERG. : *Zoeë stijf as innen hecht* (zie dit w.), *as in hout*, *as i wishout*, *as i stäkske* (stoksken). *Oĕch zoeë stijf houven as inne priem*, eene rechte maar stijve houding hebben. *Zoeë stijf gouën* (gaan) *alweët* (al ware 't) *dat de gij i wishout*, *inne geweerstämper in 't lijf hadt. In broĕk zoeë stijf van de moos*, *van de vuilighäd*, *as in harnas*, *as i bäd* (berd), *as in plank*. — SPREEKW. : *Stijf geblouëzen es gauw kaad*, (stijf geblazen is gauw koud,) wat al te hoog opgevijzeld wordt, valt spoedig in minachting.

STIJFSELTRIEN *(stijseltrien)*, z. v. Sukkel. — EIG. : Waschwijf. — Ook in Kl.-Br.

STIL, bijv. en bijw. VERG. : *Zoeë stil läk in muis*, *läk i lämmeke*. — Ook in Kl.-Br.

STINKENDE BOK, z. m. Woudluis. Plat, grauw, schildvleugelig insect, in 't Fr. : PUNAISE DES BOIS.

STINKSTEERT *(stinksteät)*, z. m. Hooveerdige persoon. *Doeë* (du) *stinksteät! Doeën hoeveädige stinksteät!*

STIP, z. m. Het stippen. *Ziet ze mär inne kiër nouë; 't es mär stip achter stip!* (Zie ze maar eens naaien; de eene steek volgt ras achter den anderen.) *Läk dije toch graaft; 't es mär stip achter stip.* (Hoe die daar spit; de steken volgen elkander onverwijld op.)

STIP, z. v. Gril. *Hijen hee zijn stip wier* (weer). (SCH.)

STIPPEN, onz. zw. ww., met *hebben : stipte*, *hee gestipt*. Prikken. *Dije klië(r)maker heet dees week moge*

stippe vör ze wärk af te krijge. Dije schoenmaker zal moge stippe vör gedouën te krijge. — Ook bij KIL., die STIPPEN ENDE STICKEN MET DE NAELDE opgeeft. Hij geeft ook STIPPEN, stappen, en STIP, STAP, stap, en STIP, STUP, punt. — Ondiep en ras spitten. *Hije graaft gauw genoĕg, ma 't es mär in hand diep: hij stipt mär.* — *Vloa* (vladen) *stippe*, met een vorkje eenige malen in het uitgerold deeg steken, eer de marmelade er op gedaan wordt. — AFL.: *Stip, gestip.* — SAM.: *Af-, deur-* (spoedig stippen).

STOEL, z. m. Voet. *De stoel van in lamp, van inne kängeleër* (kandelaar). — *Stoel van i gewas*, klomp aarde aan de wortels van een gewas. — Zie VAN DALE. — Ook in Kl.-Br.

STOF *(stoĕf)*, z. m. Lof. *Douë en es ginne stoĕf oĕp, ni veul stoĕf oĕp*, dat verdient geen lof, niet veel lof.

STOF *(stoĕf)*, bijv. en bijw. Drukkend warm. *I stoĕf weër.* — *Stoĕf hiët*, drukkend heet. (SCH.) — AANM.: Men zegt ook *doĕf* (dof).

STOFFEN *(stoĕffe)*, onz. zw. ww., met *hebben*: *stoĕfte, hee gestoĕft. Oĕp iemand, oĕp iet stoĕffe*, iemand, iets prijzen. — KIL.: STOFFEN ENDE POFFEN. — Bluffen. (VAN DALE). *Dijen en doet ni annes* (anders) *as stoĕffen en poĕffe.* — AFL.: *Stoĕf* (daad van stoffen), *stoĕfächtig, stoĕffer, stoĕfferij, gestoĕf.* — SPREEKW.: *Stoĕffen en broĕkschijten en es gin kunst.* — ZEGSW.: *Dat heet ze stoĕffes noeëdig*, dat is niet al te goed. — Ook in Kl.-Br. — Zie mede SCH.

STOFFER *(stoĕffer)*, z. m. Bluffer. (KIL.) — Halfhemd. — Ook in Kl.-Br.

STOK, *z.* m. *Grään oĕp stok verkoeëpe*, ongemaaid graan te koop veilen. — *Euver hok en euver stok loeëpe*, dwars door 't veld loopen, zonder weg te volgen. (SCH.) — KIL. geeft : MET DEN STOCK VERKOOPEN, openbaarlijk, onder den stok van den oproeper verkoopen. Ook : STOCK, stam, trunk.

STOK *(stäk)*, *z.* m. Zie SCH. — ZEGSW. : *Van zijne stäk valle*, in flauwte vallen. — *Oĕp zijn stäkke kome*, gezond worden, uit zijne schulden geraken. — *Vör inne schärpe stäk koeëpe*, bijna voor niets koopen. — *Oĕch amezeere läk in hin oĕp inne stäk* (u vermaken gelijk eene hen op de roest), zich hertelijk vervelen.

STOKER, *z.* m. Jongen, die koeien helpt verzorgen. *In pläk van twië koeimoaten es ter mär iën nimië en inne stoker.* (In de plaats van twee koeimeiden is er maar eene meer en een stoker.) — Bij uitbreiding : jongetje. *Wat inne klääne stoker es da?*

STOKKEN *(stäkke)*, bed. zw. ww., met *hebben : stäkte, hee gestäkt*. Met eenen stok sluiten. *Ge moĕit de deur in 't slot doen en dan nog stäkke*, eenen stok er voor steken in den deurstijl. (KIL.) — SAM. : *Toestäkke*.

STOLTEN, onz. zw. ww., met *zijn : stoltte, es gestolt*. Stollen.

STOM *(stoĕm)*, bijv. Zie VAN DALE. — Dit woord komt in eene menigte uitscheldingen voor : *Stoĕmmen aap*, *stoĕmme biëst*, *-e bliksem*, *-e bagait*, *-en duvel*, *-en djanter*, *-en ezel*, *-en hanne*, *-en hecht*, *stoĕm hout*, *stoĕmme jood*, *-e nondedoĕmme*, *-en oks*,

-en os, -en otter, -e prij, -en roast, -en tuëte. — VERG. : *Zoeë stoĕm as in hout. Te stoĕm vör in de grond te slouë,* — *vör veur den duvel te danse. Zoeë stoĕm spelen, antwo(or)den, as innen uil.* — *Stoĕm stouën,* verbaasd zijn. *Ich stond douë zoeë stoĕm van as innen uil.* — Niet weten wat zeggen. — Bijw. In den hoogsten graad. *Stoĕm ärm, dier, goeiekoeëp, rijk, zat.*

STOMMELINGS *(stoĕmmelings)*, bijw. Zonder spreken. *Iemand stoĕmmelings bezien.* — Ook in Br. en Ant., zie SCH. — KIL. geeft STOMMELICK.

STOMP *(stoĕmp)*, z. (v.) m. Geknotte stok. (VAN DALE.) — ZEGSW. : *Iemand oĕp stoĕmpe zette,* iemand in den steek laten. (SCH.)

STOMP *(stoĕmp)*, STOMP-IN-DE-POT, z. m. Ratatouille. — Ook in Kl.-Br. Zie mede SCH.

STOOFHOUT, z. o. Hout om de stoof (kachel) aan te maken, ook *vinkelhout* geheeten; hout om in de stoof te branden.

STOOKSEL *(stoksel)*, z. o. Brandstof. *Inne ploate* (plaatijzeren) *ketel es nog al gauw deurgebrand, ma ge wint het in 't stoksel.*

STOOL *(stoeël)*, z. (v.) m.

STOOP *(stoeëp)*, z. (v.) m. Aarden kruik. (Zie SCH.) — ZEGSW. : *Iemand oĕp stupkes trekke,* iemand voor den gek houden.

STOOT *(stoeët)*, z. m. Daad van (ver)stooten. *Inne stoeët make, vinge, zuke,* eene rede maken, vinden, zoeken om af te keuren. *Douë es hinger en hij* (hier en daar) *in' gepoĕkte petät in, en da makt*

säffe(n)s inne stoeët. As in' woar afslouët (afslaat), *vinge de koeëplie ter gauw inne stoeët in.*

STOOTBAND, *(stoeëtband)*, z. m. Ribbe, die, in eenen leemen muur, overhoeks over de dwarse ribben ligt.

STOOTEN *(stoeëte)*, onz. en bed. st. ww., met *hebben*. Pres. *Ich stoeët, gij stut, hije stut, we stoeëte, ge stut, ze stoeëte. Stiet, gestoeëte.* — SPREEKW. : *Den donker en bet* (bijt) *ni, ma hije stut.* — *Boter stoeëte*, boter kernen. — AFL. : *Stoeëter* en *stuëter*, stamper. — Ook in Limb., zie SCH. — Stelen. — *Ter onder stoeëte*, liegen.

STOOTLAP *(stoeëtlap)*, z. m. Lap onder den zool aan 't voorste deel eens schoens.

STOP, z. (v). m.

STOP *(stoĕp)*, z. v. Klucht, trek. *Doué* (daar) *zal ich oĕch inne kiër in' stoĕp van vertelle.* — *Z.* m. Daad van stoppen (zie lager).

STOPGAT, z. o. Die dient voor wat een andere weigert. *De peter, dije gevrouëgd was, komt ni, en nou moĕit ich vör stopgat diene.* — Ook in Br. en Antw., zie SCH.

STOPKAR *(stöpkäär)*, z. v. Stortkar.

STOPPEL, z. m. Zie VAN DALE. — Land, waar stoppelen op staan of gestaan hebben. *De värreken(s) oĕp de stoppelen huë* (hoeden). *De havere-stoppele moĕite dikker gemest wodden* (worden) *as de korestoppele.* — Ook in Kl.-Br.

STOPPELHAVER, z. v. Haver op land, waar t' vorig jaar graan op gestaan heeft.

STOPPELKLAVEREN, z. v. (altijd mv.). Jonge klaver in graanstoppels, in tegenstelling van zulke, die reeds in 't tweede jaar oud is. Men onderscheidt ze in *havere-stoppelklavere* en *kore-stoppelklavere.*

STOPPELPOOTEN *(stoppelpoeëte)*, z. v. (altijd mv.) Penen tusschen graan gezaaid. — In W.-Vl. STOPPELWORTELS, zie DE BO.

STOPPELTARWE *(stoppeltärf)*, z. v. Tarwe op land, waar 't vorige jaar haver op gestaan heeft, in tegenstelling van *restärf*, zie RES.

STOPPEN *(stoĕppe)*, onz. zw. ww., met *hebben : stoĕpte*, *hee gestoĕpt.* (Knikkersp.) De hand bij 't schieten vooruitstooten. — Zie SCH. op STOEPEN. — AFL. : *Stoĕp*, *stoĕpper*, *gestoĕp.*

STOPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : stopte*, *hee gestopt.* — *Innen hoan stopt*, als hij bij 't vechten zijnen kop onder de borst zijns tegenstrevers verbergt. Zulke haan heet *stopper.*

STORM *(störm)*, z. m. Zie VAN DALE. — Bijw. Volop. *Störm oan 't hoeë* (hooien), *oan 't pikke*, *oan 't kijve*, *oan 't vächte*, *oan 't eëte zijn*, enz. *Ze drinke störm. Ge moĕit zoeë störm ni bezig zijn* (ge moet u zoo zeer niet spoeden), *'t zat wel gedouën* (gedaan) *gerake.*

STORTBIER *(stötbier)*, z. o. Lekbier. — Algemeen in België, zie SCH. — KIL. geeft : STORTWIJN, d. i. LECK-WIJN.

STOUKENS *(stoukes)*, bijw. Zie STUIKENS.

STOUT, bijv. en bijw. SPREEKW. : *Stout gesproken*

es half gevochte. — Ook in Kl.-Br. — RAADSEL :

> *Douë zit i männeken in 't hout,*
> *Het sprekt zoeë stout,*
> *En douë's niemand, dije 't dääät antwouëde.*
> (En daar is niemand, die 't durft antwoorden).
> (Een predikant).

STRAAL *(strouël)*, z. (m.) v.

STRAAT *(strouët)*, z. v. VERG. : *Iemand* of *iet zoeë aad* (oud) *as de strouët. Grond zoeë hät* (hard) *as de strouët. In wää* (eene wei) *zoeë koal as de strouët. Da huis lee läk in strouët*, in dat huis is 't wanordelijk, onzindelijk. — ZEGSW. : *Oëp strouët*, zonder bediening, zonder bestaan, zonder tehuis. Door elkeen gekend. *As dij flääät* (klappei) *iet wit* (weet), *es 't säffe(n)s oëp strouët.* — SPREEKW. :

> *Rijke lie zikten en ärm-minse gebrouëd*
> *Es säffes oëp strouët.*
> (Rijker liên ziekten en armer menschen gebraad
> Is aanstonds op straat.)

— SAM. : *Strouëtbängel* (straatjongen), *-brats* (straatloopster), *-lameer* (-klappei), *-lawäät* (-rumoer), *-mest*, *-moos*, *-remede* (volksgeneesmiddel), *-wärk* (werk, dat iedere inwoner gehouden is aan de straat te doen, ook *karwää*, - ⁄ Fr. CORVÉ, geheeten).

STRAATMEST *(strouëtmest)*, z. o. Drek, dien rundvee en peerden op de straat laten vallen.

STRAFELEN, STRAVEN, bed. zw. ww., met *hebben : strafelde, straafde, hee gestrafeld, gestraafd.* Van *straffen* in den zin van : te duur rekenen, zie SCH. op STRAAF, en KIL. op STRAFFEN, STRAVEN,

STRAFFE AEN-DOEN. *Ich häm mär inne frang betäld : ze hämme mich ni gestraafd.* — Nauw dingen; afpersen van den loon. *Dije boer moĕit ze wärkvolk altijd iwa strafele.* — SAM. : *Afstrafele, afstrave. Dije schrok zou zijn huurlie de leste sänt* (cent) *afstrafele.*

STRANG, z. v. Straal, streep. *Douë schoot in strang vuur deur de locht. Ze hämmen hum euvergespt, da zijnen hiëlen rug vol bla* (blauwe) *strange was.* — Streng; ader. *Douë lee in hätte* (harde) *strang in mijnen ärm. De kanker liep bij strange van de bö(r)st onder de ärme deur nouë den rug.*

STRANG, STRANK, z. m. Ruggraat. *Iemand euver zijne strank trekke.* — Zie SCH.

STRAVATS, z. v. Slag met eene zweep, roede, enz. *Iemand stravats geëve; — in stravats euver zijne strank geëve.* — AANM. : Elders STRAVANS.

STRAVATS, tus. Klanknabootsing van eenen zweep- of stokslag; — van het slaan der broekspijpen tegen elkander. *Stravats! stravats! gink het mär altijd oĕp zijnen rug. Dij natte broekspijpe sloege mär gedurig stravits! stravats! tegen iën.*

STRAVATSEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : stravatste, hee gestravatst.* Afrossen. *Oer moĕier zal oĕch stravatse, joĕng(en)!* — Met geweld strijken : met de voeten tegen den grond, met het onderste der beenen tegen een. — AFL. : *Stravatser, gestravats.* SAM. : *Afstravatse, achternouë-, deur-, in-, mee-, nouë-, ontege-* (te gemoet-), *uit-, vrum-, iweg-.*

STRAVITS, tus. Verscherping van STRAVATS. (Zie dat w.)

STREEK, *z.* (m.) v. in den zin van list. — Houten lat om pikken en zeisens te wetten. (SCH.)

STREEP *(striëp)*, z. v. Slaag. — Ook in Kl.-Br. — Vrouw, die te duur doet betalen. —Zie ook SCH.

STREEPEN *(striëpe)*, bed. zw. ww., met *hebben: stripte, hee gestript.* Strippen. Afrossen. *Ze hämme dijen ambrasmaker doué gestript.* — AFL. : *Striëp, striëping.* — SAM. : *Afstriëpe, euver-.* — Te duur doen betalen. — AFL. : *Striëp, striëper, striëperij.* — AANM. : In dezen laatsten zin staat *striëpe* voor *struëpe* (stroopen), dat mede in die beteekenis gebruikt wordt. — Ook in Kl.-Br.

STREEPKEN *(stripke)*, z. o. ZEGSW. : *Alles oëp ze stripke wille*, in alles nauwkeurig zijn.

STRENEN, bed. zw. ww., met *hebben : streende, hee gestreend. Goare strene*, garen strengen.

STRENG *(string)*, z. v. ZEGSW. : *Gin string losse*, blijven trekken; FIG. : niet aflaten. — *In de stringe stouën*, in 't gareel of aangespannen staan; FIG. : lastigen arbeid doen; — *iemand in de stringe zette*, iemand hard doen arbeiden.

STREVELEN *(streëfele)*, wed. en onp. zw. ww., met *hebben : streëfelde, hee gestreëfeld.* Freq. van *streven.* Wed. Al zijne krachten inspannen. *Hije zal hum moge streëfele vör hum miëster te koĕinne.* — Tegen iets opkomen. *Hije streëfelden hum wel i bekken, as ze hum wilde doen douë blijve, ma 't leste gaf ter toch toe.* — Onp. Hevig toegaan. *'t Zal ter streëfelen oĕp dijen hoane(kon)koĕrs.* — Zie DE JAGER, Freq.

STRIJKENS, bijw. *Strijkes vol*, boordevol. *Strijkes meëte*, niet opgehoopt, slechts boordevol meten. — STRIJKENSCH, bijv. *In strijkese mouët*, eene maat niet meer dan boordevol. — Zie SCH. op STRIJKENDEVOL, STRIJKENSVOL, en DE BO op STRIJKEN.

STRIK, z. m. Zijden lint. *Inne zwä(r)te strik rond den ärm.*

STRIKKEN, bed. zw. ww. Breien. Zie VAN DALE. — SAM.: *Afstrikke, deur- voěits-* (voort-); *strikijzer* (breinaald), *-kous*, *-wärk* (breiwerk). — AFL.: *strikkäs* (strikkerse).

STRIKTGENOMEN (ook *strikgenome)*, bijw. Streng ingezien. *Da wärk kain, strikgenome, wel iwat uitgesteld wodde* (worden). *Da 's striktgenome ni noeëdig, ma 't es toch goed.*

STRIPPEN, onz. zw. ww., met *hebben: stripte, hee gestript*. Water loozen, vooral van kleine jongens gezegd. — AFL.: *Stripper*, jongsken, dat dikwijls moet water loozen.

STROFFEL *(stroěffel)*, z. m. Hoopje. *Inne stroěffel groas*, plekje weide, waar het gras merkelijk grooter staat, dan op den omliggenden grond. — *Inne stroěffel houër*, een bos haar op het hoofd. — *Da grään stouët be stroěffels.* — *Eär be stroěffels oěpiën ege*, aarde met hoopjes opeen eggen, omdat de grond niet zuiver is. — *Inne stroěffel volk*, opeengehoopt volk. — *Inne stroěffel wärk*, een hoop werk. — Bij SCH.: STROEF, STROEBEL, STROEVEL. — Dit woordt hangt vast aan STREUVELEN, zie VAN DALE, en DE JAGER, Freq.

STROFFELEN *(stroĕffele)*, onz. zw. ww., met *hebben: stroĕffelde, hee gestroĕffeld.* Opeenhoopen. *Ge moĕit de eeg* (egge) *dek oĕphöffen in da vuil land, och ze stroĕffelt*, hoopt den lossen grond en 't onkruid opeen. — Al gaande de voeten tegen den grond of de beenen tegen elkander strijken. — Vandaar: *Stroĕffeleër, stroĕffelächtig, gestroĕffel.* — SAM.: *Achternouë-, af-, deur-* (al stroffelende verslijten, voorbij-), *in-, mee-, nouë-, ontege-, oĕp-, voĕits-*, (voort-), *vrum-* (terug-), *eweg-;* — *bediën-*, (al stroffelende bijeenbrengen: *Oĕp da land ligge veul hoeëpe struësel* (strooisel) *bediëngestroĕffeld*); — *oĕp-*, van kleeren gezegd, die door andere tegengehouden en bijeengetrokken worden. *Zijn leäze* (leerzen) *doen zijn broĕk oĕpstroĕffele. Mijn humsmouw* (hemdsmouw) *stroĕffelt altijd oĕp.* — AANM.: Het w. hangt vast aan STRIBBELEN, STRUBBELEN, (TEGEN)STROBBELEN, zie DE JAGER, Freq. op die woorden.

STROK *(stroĕk)*, z. m. Struik. *Petättestroĕk*, kuiltje om eenen aardappel in te planten. — *Inne stroĕk petätte*, eene aardappelplant. — *In de stroĕk meste*, mest in de kuiltjes doen bij 't aardappelen planten. FIG.: (Kaartsp.) Veel punten op eenen slag werpen.

STROKKEN *(stroĕkke)*, onz. zw. ww., met *hebben*: *stroĕkte, hee gestroĕkt.* Tot eenen struik worden, van graangewassen gezegd. *Dij tärf begint schoeën te stroĕkke.*

STROM *(stroĕm)*, z. v. Streek. *In koal stroĕm*, een kaal oord.

STRONT, z. (v.) m. Zegsw.: *As de gij da gezien hedt* (hebt), *en hedt de gij ok ginne stront in oer oëge gehad*, gij hebt het niet gezien. — Spreekw.: *We zullen oan de stronte zien, wie de mispele getten heet* (geëten heeft), de gevolgen zullen den dader verraden. — *Hoe meer dat de gij oan inne stront ruut* (roert), *hoe hätter* (harder) *dat ter stinkt.* — *I strönken oĕp me land es i stuiverken in mijn hand.* — *Stront*, bij eenen naam gevoegd, drukt er een denkbeeld van nietsweerdigheid bij uit. *Strontbakkes* (nietsweerdig kind), *-biëst* (verachtelijke kerel), *strontboer* (slechte boer), *-hiër*, (kale heer), *-härrebärg* (slechte herberg) *-knächt*, *-moat* (meid), *-maske* (onbeduidend meisje), *-peäd* (slecht peerd) *-school.* — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft: Stront-saecke, nietsbeduidende zaak.

STRONTRAPER, z. m. Iemand, die drek op de straat verzamelt. — Aanm.: Men zegt ook *mestraper.*

STROO *(stroeë, stroeët)*, z. o. Stroopijl. Zegsw.: *Gi stroeë koĕinnen euverbijte*, machteloos zijn. (Kaartsp.) Geene goede kaart hebben.

STROOISEL *(struësel, strasel)*, z. o. Wat gestrooid wordt, zooals bloemen en groen; stroo, bladeren, gras, enz. onder 't vee; mestaarde op 't land. (SCH. en VAN DALE.)

STROOLAT *(stroeëlat, ´–)*, z. v. Lat op de kepering, om het dekstroo te dragen, in tegenstelling der *panlat*, die de pannen draagt.

STROOSPIER *(stroeëspier)*, z. o. Stroohalm.

— VERG.: *Zoo dun as i stroeëspier. Mär i stroeëspier dik. Zoeë fla* (flauw), *dat der euver i stroeëspier zodt* (zoudt) *valle. Zoeë malsch, dat de gij 't deur i stroeëspier zodt zouge.*

STROOZEIKER *(stroeëzääker)*, z. m. Scheldnaam: verachtelijke kerel.

STROP, z. (m.) v. Zie VAN DALE — Guit. — AFL.: *Stropächtig, stropperij*, guitenstreek.

STROPPEN, bed. en onz. zw. ww., zie VAN DALE. — Bed. Weefsel in kleine plooien aan eenen draad rijgen. — Ondiep ploegen. — Onz. Niet wel schuiven. *Het goare stropt*, het garen schuift gedeeltelijk opeen voor het oog der naald of voor het weefsel. — Onp. Heet toegaan. *Het zal ter stroppen oĕp dije keus.* — Moeilijk gaan. *'t Hee gestropt vör gedouën te krijge.* — Zie SCH. en DE BO. Ook in Kl.-Br. — SAM.: *Afstroppe, bediën-, oĕp-* (*hout oĕpstroppe*, in takkebossen binden).

STROPSEL, z. o. Aars.

STROPVOOR, z. v. Land, dat na eene graanvrucht ondiep geploegd is. *Dij stropvoor moĕit nog klään geëegd wodde* (klein geëgd worden).

STROT *(stroot)*, z. (m.) v. Overal in Belgie; zie ook SCH. *In' stroot opedoen, opezette*, overluid schreeuwen. *Iemand be de stroot neme.*

STROUVEN, wed. zw. ww., met *hebben: stroufde, hee gestroufd*. STRUIVEN, de haren of vederen stijf zetten. — Zie DE JAGER, Freq. op STRUIVELEN, DE BO en SCH. op STREUVELEN. — Fig.: Zich toornig verzetten *Dijen hoan strouft hum,*

zoeëgauw as ter innen anderen oëp zijne mesthof komt. Toen ze sprake van hum oan zijn röbbe te gouën (aan zijne ribben te gaan), *begost ter hum ok* (ook) *te strouve*, toen ze spraken van hem af te rossen, werd zijn bloed ook warm.

STRUËLEN, z. m. Snul.

STRUK *(struk, strök)*, z. m. Hooi van gras, dat het vee heeft laten staan.

STRUKKEN *(strukke, strökke)*, bed. zw. ww., met *hebben : strukte, strökte, hee gestrukt, geströkt*. Afteilen. — SAM. : *Afstrukke, -strökke*.

STRUKSIE (altijd mv. : *strukses)*, z. v. Wederwaardigheden. *Mich kome toch alle strukses euver*. — KIL. geeft : STRUYCKELINGHE en STRUYCKSEL, waar men tegen stoot, wat ons in den weg belemmert..... — Ook in Kl.-Br.

STRUWEEL *(struwiël, ⏑ —)*, z. m. Roosvormig gegroeid haar aan 't begin des voorhoofds of op eenen verkensrug. — (Zie SCH.)

STUB *(stöb)*, z. o., elders v. Stof, bij KIL. STUBBE. *Het stöb vliegt fel : 't zal reëgele* (regenen). — Stofdeeltje. *Douë en es gi stöb och gi spier van de noen euvergebleve. Lupt* (loop) *be dij fijn schoen(en) deur de stoppele ni, och douë en bleft stöb och loeëf* (loof) *oan*. — Kleinigheid. *Douëveur en krijge ze va mich gi stöb och gi spier*. (Daarvoor krijgen ze van mij hoegenaamd niets.) — Zie SCH. op STOP.

STUBBEN *(stöbbe)*, onz. zw. ww., met *hebben : stöbde, hee gestöbd*. Stuiven. *Moes het stöbt! kötsternouë oan 't reëgele, dat het gaitst!* (Hoe het stuift!

binnen 't kort is 't aan regenen, dat het gutst.) — Driftig toegaan. *'t Zal ter stöbben, as oer voar da wit!* (Het zal niet pluis zitten, als uw vader dat zal weten!) — SAM. : *Eweg-* (wegstuiven), *uitiën-* (uiteen-), fig. : weg-, uiteenvluchten. — KIL. geeft : STUBBEN, stoffen ; — versieren.

STUIK *(stuik, stouk)*, z. m. Twee geleggen (pikkelingen), tegeneen omhoog gezet. — Ook in Kl.-Br. Zie mede SCH.

STUIKEN, onz. en bed. zw. ww., met *zijn* en *hebben : stökte, es, hee gestökt.* Versterking van DUIKEN. Onz. Vallen. *Gestökt grään*, graan, dat bij den grond gekrookt is. Het houdt het midden tusschen *gevalle*, dat plat neer ligt, en *gezäld* (gezeild) of *gedreve*, dat slechts wat gebogen ligt. — Bed. Doen vallen; krachteloos maken. Ziekten *stuike* menschen en dieren; groote rampen *stuike* personen in hunne welvaart; ongunstig weer *stökt* gewassen in hunnen groei. — SAM. : *Afstuike*, afvallen; *iniën-*, ineenzakken; *tehene-*, neervallen. — Ook in Kl.-Br. — Zie mede SCH. en DE BO.

STUIKENS *(stoukes)*, bijw. *Stoukes ege*, eggen met het voorste der egge naar achter.

STUIKER, z. m. Sperwer. (SCH.) — *Achter de maske(n)s zitte läk inne stuiker*, wordt vooral gezegd van aankomende jongelingen, die meiskens hevig kwellen om er mede te vrijen.

STUIVER, z. m. Zie VAN DALE. — *Inne vieze stuiver*, een kwant, stuiter.

STUK, z. o. Zegsw. : *Oan i stuk, oëp i stuk,*

aaneen. *Innen hiële nacht oan i stuk be de koat spele.* — *Stukke va mins(ch)e gouën*, eenen bovenmatigen prijs gelden. *Moveur* (waarom) *verkoĕpt de gij oer appele nog ni? Ge mänt zeker, da ze zulle stukke va minse gouën?* — *Ze stuk spele*, zich als een dwarsdrijver aanstellen. — Zonderling geval. *Douë es i stuk veurgevalle!* — Zie mede SCH. en DE BO.

STUKKEN, bed. zw. ww., met *hebben : stukte, hee gestukt.* Een stuk aanzetten. *Dij broĕk es te köt, ze moĕit gestukt wodde. Dij deur es vanonder rot; we zulle ze doen stukke.*

STUREN, onz. zw. ww., met *hebben : stude, hee gestuud.* Schongelen. (Diest).

STURIG, bijv. Ritsig, van eene merrie gezegd.

STUUR, z. o. Schongel. (Diest.)

SUF, z. v. Sufster. — ZEGSW.: *Oĕp gin suf spele*, doortasten. *Zij mär vörzichtig be dije; want as ter oĕch attrappeeden, en zou ter oĕp gin suf spele, ma oĕch färm euver oere kiel kappe.* (Zij maar voorzichtig met dien kerel; want als hij u betrapte, zou hij doortastend handelen, en u geducht afrossen.)

SUIKER, z. (v.) o.

SUM, z. v. Sim. Goedzak; vreesachtige (SCH.)

SUMMERIJ, z. v. Overdreven vrees; ongegronde beangstiging. *Ge moĕit dij ongerustighäd mär verwörpe; da's allemouël mär summerij.*

SUMMIGTE, telw. Sommige.

SUMMIJLEN, SUMTEMIJLEN, SUMTEMÄTS, bijw. Somtemets, somwijlen.

SUSKEN, z. o. Lid der werkmansvereeniging van St Franciscus Xaverius. — Overal in België.

T.

T. In eenige woorden komt deze letter ten overvloede bij het einde. *Dreeft* (dreef), *länst* (langs), *mast* (masse eens soldaten), *temst* (teems). In W.-Vl. heeft zulks nog meer plaats, zie DE BO. — Daarentegen valt ze doorgaans weg in de verkleinw. : *Baast*, *bääske; biëst*, *biske; gast*, *gaske; kat*, *käkke* en *kätteke; kant*, *känke; köst* (korst), *köske; kot*, *kökke; poĕint* (punt), *poĕinke; poat* (paart), *paike; post*, *pöske; root*, *roikke* en *reuteke; tant tainke; vänt* (vent), *vänke; vat*, *vaike; want*, *wänke*, enz. In *bot*, *hot*, *hut*, *lat*, *marmit*, *pot*, *rat* blijft ze : *bötteke*, *hötteke*, *hutteke*, *lätteke*, *marmitteke*, *pötteke* en *pökke*, *rätteke*. Ook achter R blijft ze soms, indien de R wegvalt : *Hät* (hert), *hätteke; steät* (steert), *steäteke*, ook wel *steäke;* maar : *koat* (kaart), *kaikke; poat* (paart), *paikke; poot* (poort), *poikke*. — Wat hier van de *t* gezegd is, geldt ook de D : *Blad*, *blaike; drouëd* (draad), *dreuëke; zouëd* (zaad) *zeuëke;* enz.

De woorden DAT, MET, NIET en WAT luiden vóor

eenen medekl.: *da*, *me* of *be* (korte E), *ni*, *wa*. Desniettegenstaande ondergaat de zachte medekl., waarmede het volgende woord begint, den invloed der weggelaten T: *Zwijge da se zwiëte. 't En es ni cheroidsaam tege da chespuis ruze te make.* ('t Is niet geraadzaam tegen dat gespuis ruzie te maken.) *Me fijf man.* (Met vijf man.) *Be soeë i weër.* (Met zoo een weder.) *Wa cheluk!* (Wat geluk!) — Vóor eenen klinker spreekt men *dad*, *bed* of *med*, *wad* uit. *Dad ich mär gedouën en ha!* (Hadde ik maar gedaan!) *Wad inne vänt gink douë bed oer bru?* (Wat voor een vent ging daar met uwen broeder?)

TAAI *(touë)*, bijv. en bijw. VERG.: *Zoeë touë as in wis. Vliës(ch) zoeë touë as leër, as inne leëre lap.* — Ook in Kl.-Br.

TABAK *(toĕbak, ´ –)*, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Slaag.

TAFFEL, z. v. Sukkelaarster.

TAFFELEN, onz. zw. ww., met *hebben*: *taffelde*, *hee getaffeld*. Sukkelen; strompelen. (SCH.) — SAM.: *Aftaffele*, *achternouë-* (achternastrompelen), *deur-* (voorbijstrompelen), *mee-*, *nouë-*, *rond-*, *tehene-*, *vrum-*, *eweg-*. — Dartelen; dwaas te werk gaan. (Zie OVERTAFFELEN.) — Slaan. SAM.: *Af-*, *euver-*. — AFL.: *Taffel* en *getaffel*, daad van taffelen; *taffelächtig*, *taffeleër*, *taffeling*. (SCH.)

TAM, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Vadsig. *Innen tamme joĕng(en). Tam werke. Ge moogt douë zoeë tam ni gouën.* — Ook in Kl.-Br.

TANG, z. v. Zie VAN DALE. — Scheldnaam.

Lilleke, zwätte (leelijke, zwarte) *tang; vuil tang; mottige tang; scheël tang; roastige tang van i wijf. Lilleke rosse tang van in koei, van in zoĕg* (zeug). — Ook in Kl.-Br.

TANIEREN *(˘ ¯ ˘)*, onz. zw. ww., met *hebben: taniede, hee getanied.* Tieren. (SCH.) *Hije tanieden iwat af. Vloĕken en taniere; schriëven en taniere; zingen en taniere; schieten en taniere.*

TANKEVALEE *(tainkevalee, – ˘ ˘ ´)*, bijw. *Tainkevalee oĕp*, volop. *Danse, schriëve*, enz. *tainkevalee oĕp.* — Van 't Fr.: TANT QUE VOUS VOULEZ.

TANTEFEER *(tantefäär, ´ ˘ –)*, z. m. Rustelooze knaap; beuzelaar. Van 't Fr.: TANT À FAIRE. *Doeën iësten tantefäär, zet* (zij) *dan toch i wa stil. Da dijën tantefäär hum me(t) ze wärk bezig hiel, in pläk van met alle prulle, 't zou veul beëter zijn.* — Ook in Kl.-Br.

TANTEFEEREN *(tantefääre)*, onz. zw. ww., met *hebben: tantefäädé, hee getantefääd.* Rusteloos bezig zijn; beuzelen. Van TANTEFEER, zie dit woord. *Wa zit de gij douë toch den hiëlen dag te tantefääre! Oĕp 't werken en heet ter 't ni, ma alle kanten oan tantefääre.* — Ook in Kl.-Br.

TAP, z. m. Zie VAN DALE. — Stomp. *Boënstäkke be tappe zijn beëter as geëve* (gave). *'t Schaarhout moĕit köt* (kort) *tege de grond afgekapt wodde* (worden), *dat ter gin tappen en blijve stouën. Da houër es gerellig be tappe gesneë.* (Dat haar is leelijk ongelijk gekapt.) *Da papier, da lijvaid* (lijnwaad), enz. *es lillik* (leelijk) *me tappe gesneë*, met

eenen oneffen boord. — Top eens kapstoks. — VERG. : *Loeëpe läk innen tap uit i vat*, sterk loopen gelijk vocht uit een vat, waar de tap uitgetrokken is. — Fig.: Vent, vooral in den verkl.: *täppe. Innen dieren tap, innen dieren täppe*, die duur verkoopt. *Inne viezen täppe.* — Zie KIL., en SCH. op TEPPE.

TAPSTOK *(tapstäk)*, z. m. Elzen stok om tappen voor vaten van te maken.

TARTE-À-POMMES *(tättepoëm,* ⏑ ⏑ – *)*, z. v. Appeltaart.

TARWE *(tärf)*, z. v. Naar den grond, waarop de tarwe groeit, onderscheidt men : *biëtetärf, haverestoppele-, klaverres-* of *res-, pätätte-*, volgens dat ze op beeten, haver, klaver op aardappelen volgt. — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. : *Douë gouën läk iëne, dijen a tärf te koeëp heet* (daar gaan lijk een, die oude tarwe te koop heeft), onbezorgd met de handen op den rug gaan. *Ni veul tärf te pikken hämme*, (kaartsp.) FIG. : niet veel goede kaarten hebben.

TARWESTOPPELEN *(tärvestoppele)*, z. m., altijd mv. Land, waar tarwe op gestaan heeft.

TAS, z. m. Plaats in de schuur of boven eenen stal, waar men graan tast.

TATERWATER *(toaterwaiter)*, z. o. Sterke drank. *Toaterwaiter gedronken hämme*, babbelzuchtig geworden zijn door 't gebruik van sterken drank. — Ook in Kl.-Br.

TE, voorz. *Oer han(den) te goar neme* (uwe handen te gader, te zamen nemen). *Oer kliëre te gädder*

vaniënrääfele (zie GEDDER). *Te griest, te gericht euver 't väld loeëpe* (zie GRIEST). *Te goei kome* (zie GOED). *Te hene(n)* (zie lager). *Te stukke vaniën* (aan stukken). *Te wil genoĕg, te wuns(ch) genoĕg*, zooveel men kan willen of wenschen. *Te buite gouën, loeëpe*, enz., naar buiten. *Ten tij kome*, bij tijds komen. *Zou ich nog ten tij kome vör de mes* (mis)? — *Ge moĕit oĕch zoeë ni heëste vör getrouwd te zijn : ge zult gemäkkeläk ten tij kome. Moeë* (waar) *zijt de gij oan dije boĕk ten tij gekome?* (Waar zijt gij aan dat boek gekomen?) — *Te pas*, gesteld. *Moes* (hoe) *oer kliëre te pas zijn!* (Bevuild, verscheurd, enz.) *Moes dije joĕng(en) te pas es!* (Bevuild, met gescheurde kleeren, gewond, dronken, enz.) — *Te achte(r)noen, te ouved* (avond), *te noene, te noene(n)t, te nacht, te nötste* (naaste) *week, moind, jouër*, zien op 't toekomende; *dezen achte(r)noen, dezen ouved, dezen noen, dezen nacht, dees week, moind, jouër*, zien op 't tegenwoordige of verledene. (Zie ook DE BO.) — *Te Clouëzes, te Vranckxes, te Keëmerlinckx, te Diserees, te Zeveses, te Heeroeëmes, te Karlienemoĕikes*, ten huize van Claes, van Vranckx, van Kemerlinckx, van Desiré, van Joseph, van Heeroom, van moei Carolina. — Ook in Kl.-Br.

TE *(tee)*, z. (o.) m. Al te. *Al moeë den tee bij es, en dögt ni.* (Alles waar het « al te » bij is, deugt niet.)

TEEG *(teëg)*, bijv. Taai. (SCH.) — Stijf, steeg. *Teëge grond*, kleiachtige grond, die moeilijk om te bewerken is. *Teëge moos*, modder, waar men moeilijk iets kan uit trekken. — Traag. *Teëg in 't betoale, teëg vör noué den doctoor te gouën.*

TEEKER *(tiëker)*, z. o. Teeken. — *Tiëker, tiëkerstäk*, z. m. Leespriempje. — Ook in Kl.-Br. — Van *tiëkere*, teekenen.

TEER *(teër)*, z. (o.) m.

TEERGAT *(teërgat)*, z. o. Opening, langswaar de bieën in en uit den korf vliegen.

TEERLING *(täärlink)*, z. m. Gemetselde blok om eenen windmolen te onderschragen. Groep aaneenpalende huizen. — Ook in Vl., zie DE BO en SCH. — *In täärlingspel*, iets wissevalligs. — Ook in Kl.-Br. In W.-Vl. TEERLINGSMETE. (DE BO.)

TEERROEDE *(täärroei)*, z. v. Geteerde roede om vogeltjes te vangen.

TEERWORM *(teerwörm)*, z. m. Vermeende rundveeziekte, waarvan de zetel in den steert zou zitten. *In koei den teerwörm snije*, eene zenuw uit den steert trekken. — *Ge lupt douë, alweët dat de gi den teerwörm hadt*, gij ziet er teringachtig uit.

TEERZALF, z. v. Zekere gele of zwarte zalf, die men op harde gezwellen legt om deze te doen week worden en verdwijnen.

TEGEN, voorz. *Ieverans tege koëinne*, iets kunnen uitstaan. *Hije kain tege zoeë i verlies. Ich kain tege ginne ka* (geene koude), *tege ginne gank* (gang). *Ter tege vliege*, groote straf krijge. *Hijen heet ter iënen in oeëg uitgeslage, ma hije zal ter tege vliege.* — Ook in Kl.-Br.

TEGENEEN *(tegeniën)*, bijw. Tegen elkander. *Tegeniën zegge*, tot elkander zeggen. *Tegeniënaf pouële* of *riëne*, het eene aan het andere palen of

reenen. *Tegeniënaf dääle*, onder elkander deelen. *Tegeniënoĕp*, om 't meeste. *Tegeniënoĕp bouä*, *drinke*, *gouën*, *kijve*, *klië* (kleeden), *werke*, enz. — Vijandig tegenover elkander. *In dat huis zijn ze allemouël tegeniën läk kat en hond.* — SAM. : *Tegeniënbotse*, tegen elkander botsen. (*Be de koppe* —.) — *Tegeniënbouä*, tegen elkander bouwen. (*Schuur en stal* —.) — *Tegeniënbringe*, tegen elkander brengen. (*Twië stukke stof* —, bij elkander brengen. *Families* —, vijandschap tusschen families brengen.) -- *Tegeniëndouä*, tegen elkander duwen. (*Zijt vörzichtig*, *dat de gij dij päzze* (perzikken) *ni tegeniën en douwt.*) — *Tegeniëngaitse*, ruwelijk tegen elkander werpen. (*Eädewärk* —, *alweët dat het ni breken en kost*, aardewerk tegeneenwerpen als konde het niet breken.) — *Tegeniënhusse*, tegen elkander tot vijandschap aanhitsen. *As hije ter mär intige kain tegeniënhusse*, *dan leëft ter*, als hij er maar eenigen kan tegen elkander ophitsen, leeft hij.) — *Tegeniënkaitse*, versterking van *tegeniëngaitse*. — *Tegeniënknotse*, tegen elkander botsen. *Fläss*(*ch*)*e* —; *flässe louëte* —.) — *Tegeniënloeëpe*, tegen elkander loopen. — *Tegeniënmake*, vijandig tegen elkander maken. — *Tegeniënnouë*, tegen elkander naaien. — *Tegeniënpakke*, elkander raken. (*Ziet*, *dat de roas* (raders) *van os kääre ni tegeniën en pakke.*) — *Tegeniënpässe*, tegen elkander persen. (*We zitte hie*(*r*) *tegeniëngepäst läk de heëringen in in' ton.*) — *Tegeniënroaze*, met geweld tegen elkander stooten of werpen. (*Stoele* —.) — *Tegeniënrije*, tegen elkander rijden. (*Dij twee*

koetsie(r)s reë tegeniën.) — *Tegeniënroese*, hevig tegen elkander wrijven. (*Vult dij meubels in de käärgoed oan, da ze ni tegeniën en roese.*) — *Tegeniënschoere*, tegen elkander schuren. (*Dij meulestiëne schoere oan iëne kant tegeniën.*) — *Tegeniënschuive*, tegen elkander schuiven. (*Stoele* —.) — *Tegeniënsmijte*, tegen elkander werpen. — *Tegeniënstoeëte*, tegen elkander stooten. — *Tegeniëntoĕkke*, licht tegen elkander botsen. (*Be de koppe* —.) — *Tegeniënwörpe*, tegen elkander werpen. — *Tegeniënvrijve*, tegen elkander wrijven. —*Tegeniënzette*, tegen elkander zetten. (*Schoeëve*—.) — Tegen elkander vijandig maken. (*In hiël dörp*—.) *Tegeniënzitte*, tegen elkander zitten.

TEGENGAAN *(tegegouën)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : gink tege, heet tegegegouën.* Zie VAN DALE. — Walgen. *Dat eëte gouët mich tege. 't Goit mich tegen as ich ter oĕp pääs.* (Ik heb er afkeer van, als ik er op peins.) — Ook in Kl.-Br., en in Br., zie SCH. — KIL. geeft TEGHEN in dien zin. DE SPYSE IS MY TEGHEN. HET SCHRYVEN IS MY GHEHEEL TEGHEN.

TEGENKLAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : klapte tege, heet tegegeklapt.* Uit *klappen* en *tegen* in den zin van in 't nadeel. *Iemand tegeklappe*, in 't nadeel van iemand klappen; het tegendeel zeggen van wat iemand gezegd heeft.

TEGENKOMEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : kamp tege, heet, es tegegekome.* Zie VAN DALE. — *Dat häm ich meleëven nog ni tegegekome*, dat heb ik nog nooit ondervonden. —

Spreekw. : *Boeëme kome makandere ze leëve ni tege, ma(ar) mins(ch)e wel*, ik zal u dat wel eens kunnen betaald zetten. — Overal in Vl.-België.

TEGENLUKKEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : lukte tege, heet, es tegegelukt.* Uit *(ge)lukken* en *tegen* in den zin van in 't nadeel. Ten nadeele uitvallen. *Alle kanse lukken hum tege. As de koate* (kaarten) *zoeë tegelukke, moëit inne mins(ch) wel verspele.*

TEGENMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : makte tege, heet tegegemakt.* Uit *maken* en *tegen* in den zin van in 't nadeel, afkeerig. In 't nadeel stemmen. *Hije zou het volk mich wille tegemake*, hij zou het volk tegen mij willen opruien. *Hije zou mich dij pläk wille tegemake*, hij zou mij van die plaats willen afkeerig maken.

TEGENPOSTELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : postelde tege, heet tegegeposteld.* Uit *postelen* (zie dit w.) en *tegen* in den zin van verzet. Tegenstribbelen. *Hije postelt wel i wat tege, ma hij doet het dan toch.* — Algemeen in België, zie SCH.

TEGENRAMMELEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : rammelde tege, heet tegegerammeld.* Uit *rammelen*, in 't wild praten, en *tegen* in den zin van verzet. Tegenmorren. *Dij moat* (meid) *rammelt altijd tegen, as heur iet gekommedee(r)d wo(r)dt.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

TEGENSEMMELEN *(tegesämmele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : sämmelde tege, heet tegegesämmeld.* Uit *semmelen* (zie dit w.), en *tegen* in den zin

van verzet. Tegenpruttelen. *Da masken* (meisken) *en zal ni zwijgen: altijd tegesämmele.*

TEGENSLAG, z. m. Tegenspoed. — Overal in Vl.-België.

TEGENSPANNEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben: spande tege, heet tegegespanne.* Uit *spannen* en *tegen* in den zin van strijdig. Afkeer verwekken. *Alle eëte spande mich tege. As 't wärk hum zoeë mär ni tegen en spande!* — (SCH.)

TEGENSPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: spelde tege, heet tegegespeld.* Uit *spelen* en *tegen* in den zin van in 't nadeel. Al spelende benadeeligen. *Ge zijt mijne man* (maat), *en ge spelt mich gedurig tege.*

TEGENSPREKEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Uit *spreken* en *tegen* in den zin van in 't nadeel. Ten nadeele spreken. *Alle man moëit zoeë i kind tegespreke*, iedereen moet zulk kind ongelijk geven. *Ze spraken oëch allemouël mee; iënen alliën sprak oëch tege.*

TEGENSTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben: stak tege, heet tegegesteke.* Uit *steken* en *tegen* in den zin van strijdig. Aanstoot geven. *Zoeë altijd binne zitte stekt mich tege.* — Overal in Vl.-België.

TEGENTOON *(tegetoeën)*, z. m. Getuige ten laste. *Al de tegetoeëne valsch make*, leugenachtig maken. — Ook in Kl.-Br.

TEGENTOONEN *(tegetoeëne)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben: toeënde tege, heet tegegetoeënd.* Uit

toonen, getuigen, en *tegen* in den zin van in 't nadeel. *As de gij mich doet dage, moëit ich kome; ma ich moëit oëch tegetoeëne.* — Ook in Kl.-Br.

TEGENVREILEN *(tegevrääle)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : vrälde tege, heet tegegevräld.* Uit *vreilen*, dringen, en *tegen* in den zin van verzet. Door dringen, tegenstand bieden. *Hije wou tuss(ch)e 't volk deurdringe, ma ze vrälde zoeë hät tege, dat ter mo(e)st trukkome* (terugkomen).

TEGENWILLEN, bed. sch. zw. en onr. ww., met *hebben : wilde, wou tege, heet tegegewild.* Uit *willen* en *tegen* in den zin van in 't nadeel. Tegenslaan. *As 't weër nog i wat tegewilt, es 't prijkeleus vör 't grään. Zijnen aadste zoon wilt goed mee, ma den andere wilt fel tege* (gedraagt zich slecht). *Douë zijn jouëre, dat alles inne mins(ch) tegewilt.*

TEGGEREN *(täggere)*, bed. zw. ww., met *hebben : täggerde, hee getäggerd.* Freq. van TEGGEN, TAGGEN, plagen, twisten, zie VAN DALE en SCH. — KIL. geeft TEGGHER, boei.

TEHENEN, bijw. Omver; neder. *Plat tehene zegge*, plat weg zeggen. *Oëp de wilde boëf tehene doen*, in 't wilde, op goed valle 't uit doen. *Hije babbelt mär tehene, doet mär tehene, roast mär tehene, zinkt mär tehene*, enz., babbelt, doet, raast, zingt, enz. er maar op toe. — Dit woord vormt vele samenstellingen: *Teheneblouëze* (omverblazen), *-dantele* (omverstruikelen), *-drouë* (omverredraaien), *-drinke, teheneneëte, teheneflatse* (neerwerpen), *-kappe* (omverkappen), *-kaitse* (neerwerpen), *-közzele* (kor-

zelig omversmijten), *-krijge*, *-legge* (neerleggen), *-ligge* (neerliggen), *-loeëpe* (omverloopen), *-mättele* (sukkelend omverkrijgen), *-meste* (neerslaan, neerschieten, zie AFMESTEN), *-roaze* (wild omversmijten), *-rije* (omverrijden, omverploegen), *-ritse* (omverglijden), *-schiete*, *-sloue͏̈* (neerslaan, omverslaan), *-smijte* (neersmijten), *-springe* (omverspringen), *-stampe* (omverstampen), *-steke* (omversteken), *stoeëte* (omverstooten) *-stuike* (neervallen, zie STUIKEN), *-trekke* (omvertrekken), *-tuimele* (omvertuimelen), *-valle*, *-vloeë* (door kappen, slaan of schieten doen neervallen, zie VLOOIEN), *-voĕiere* (door ongeschikt voedsel doen verflauwen of dooden : *I peäd* (peerd) *be poeëte* (penen) —, *be röggemeël* —), *-vure* (omvervoeren, door overmatig werk een lastdier zoo afmatten, dat het valt), *-vrääle* (omverdringen), *-waffele* (door malle bewegingen neer doen vallen), *-wörpe* (neerwerpen, omverwerpen), *-winge* (omverwinden), *-zette* (neerzetten), *-zien* (met groote verbaasdheid, grooten toorn bezien : *Ich mände* (meende), *dat ter mich tehenezag*), *-zitte* (neerzitten).

TE HUIS, z. (o.) m. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Innen tuis en innen tonzet* (te onzent) *hämme*, een dubbel tehuiskomen hebben, als b. v. zijn eigenlijk tehuis en dat zijner ouders.

TE HUISWIJZEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : wees tuis*, *heet tuisgeweze*. Herkennen. *Mich dunkt*, *dat ik oĕch kin*, *ma ich en kain oĕch ni tuiswijze*, mij dunkt dat ik u ken, maar kan niet bepaald zeggen, wie gij zijt.

TEIL *(tääl)*, z. v. Zie VAN DALE. — VERG.: *Doué stouën läk in tääl*, er snulachtig uit zien. *Ah, doe tääl!* o, du domkop!

TEILENBINDER *(täälebinger)*, z. m. Die gebroken teilen bindt. — FIG.: Futselaar; domkop.

TEK *(täk)*, z. m. Klinkende bots. *Ich häm oere mälver gerakt : ich häm den täk gehuëd.* (Ik heb uwen marbol geraakt : ik heb den bots gehoord.) — *Dij härlözen heet inne goeien täk*, die horloge tikt goed. — Voorslag eener horloge. *Den täk es al af.* — Bij SCH.: TIK. — Afrossing. *Joĕng(en), ge zult täk krijge.*

TEKKEN *(täkke)*, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : täkte, hee getäkt.* Geluid geven bij 't botsen. *Hät täkkes*, (knikkersp.) de marbol moet hard tekken bij 't raken. — Afrossen. *Wij zulle dije täkke.* — FIG.: Overwinnen in 't spel. — Zie SCH.

TEKKING *(täkking)*, z. v. Afrossing. *Ze hämmen in' täkking gekrege, dij ze in 't ïëste* (eerst) *van drij dage ni en zulle vergette*, ze hebben eene klopping gekregen, die hun lang zal heugen.

TELLEMAN *(tälleman)*, z. m. Telpeerd.

TELLEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — SPREEKW.: *Dijen i klään ni en telt, en es gi groeët weäd*, die een klein niet acht, is geen groot weerd. — Ook in Kl.-Br.

TELLENS, z. o. Getal punten eener kaart. *Ich häm nog tien telles in mijn hand. Doué en es ni veul telles uit.* — Ook in Kl.-Br.

TEMST, z. m. Teems (v.). — FIG.: Vergeet-

achtige persoon. — SAM.: *Temsteman*, een, die met teemsen leurt; *temststäk*, stok, waar de teems bij 't ziften op rust. — Van *temst* heeft men 't ww. *temste*, teemsen.

TER, pers. voornw. Hij, in de vrag. woordorde en afhankelijke zinnen. *Es ter geriëd?* (Is hij gereed?) — *As ter komt, zekt, dat ter i wa wacht.* (Als hij komt, zeg, dat hij wat wachte.) — H.-DUITSCH: ER. — Er. *Douë zijn ter intige.* (Er zijn er eenige.) — Bijw. Er, daar. *Zijt de gij ter al geweëst?*

TERUG *(truk)*, bijw. en tus. Zie VAN DALE. — SAM.: *Trukakkere* (wat te veel bijgeploegd was, weder afploegen), *-babbele*, *-biëne* (teruglopen), *-blouëze* (-blazen), *-gebodderd kome* (geruchtmakend terugkeeren, zie BODDEREN), *-djagge*, *-zjakke* (zie DJAGGEN), *-doen* (wederzenden, eene ruiling vernietigen), *-douä* (al duwende terugstooten), *-drabbe* (zie DRABBEN), *-flääte* (zie FLEITEN), *-koëidere* (zie KOEDEREN), *-közzele* (zie KORZELEN), *-lameere*, *-pikkele* (zie PIKKELEN), *-pitse* (zie PITSEN), *-pläkke* (*Inne muur trukpläkke*, eenen muur langs de tweede zijde met leem bepleisteren), *-roaze* (driftig terugkeeren), *-rije* (al rijdende terugkeeren; terugakkeren (zie hooger), *-ritse* (terugsluipen), *-schalme* (weergalmen), *-sporre* (zie SPORREN), *-stampe*, *-stoëmpe* (eenen stomp teruggeven), *-vijste* (heimelijk terugkeeren), *-vrääle* (zie VREILEN), *-vertelle*, *-zegge* (iemand overbrengen, wat van hem gezegd is), *-wisse* (zie WISSCHEN).

TERWIJL, TERWIJLE, TERWIJLE(N)T, bijw. en

voegw., zie VAN DALE. — Voorz. Tijdens. *Hijen en kain nog ni stilzitte terwijl den noen* (noenmaal).

TESCH *(täs)*, z. v. Zie VAN DALE op TASCH. — ZEGSW.: *Ich häm dijen in mijn täs*, ik heb dien persoon doorgrond. (SCH.) — *Oĕp oer täs zitte*, houvast zijn. — SAM.: *Täsneusdoek*, zakdoek. — Ook in Kl.-Br.

TESSCHEN *(tässe)*, bed. zw. ww., met *hebben*: *täste, hee getäst*. In de tesch steken, vooral in 't kaartspel, op geld doelende.

TETTELEN *(tättele)*, onz. zw. ww., met *hebben*: *tättelde, hee getätteld*. Min of meer dartel aanraken. *Oan iemand tättele*. Freq. van TETTEN, zachtjes aanraken, zie DE JAGER, Freq. — AFL.: *Tätteleër, tättelächtig, getättel*. — Bij KIL.: TETSE, TETS, TATSE, TATS, aanraking, slag met de hand; TETSKEN, lichte slag met de hand.

TETZUIGER *(tätzuiger, tätzouger)*, TETTEMOND *(tättemond, tättemönge)*, z. m. Kind, dat nog de borst krijgt, al is het er te groot voor; kind, dat de gewoonte heeft van met den vinger in den mond te loopen.

TEUG, z. (v.) m.

TEUGEL, z. m. Soort van touw met een oog of strik. — Ook in Kl.-Br.

TEUGELEN, bed. zw. ww., met *hebben*: *teugelde, hee geteugeld*. Afrossen. — SAM.: *Afteugele, euver-*. — Ook in Br., zie SCH.

TEUT, TEUTEL, z. m. Tuit (van vaatwerk). Ook in Kl.-Br.

TEUTELEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *teutelde, hee geteuteld*. Drinken. Van *teutel*, zie hooger. *Dije kain goed teutele, hijen en hee ginne vinger noeëdig*.

THEATER *(teoater)*, z. (o.) m.

THEE, z. (v.) m. Zegsw. : *Da 's anderen thee!* Dat is wat anders!

TIE (verkl. *tikke)*, z. m. Verken. — Tus. Kom! (tot een verken gezegd.) *Tie! Tie! — Tikketie!*

TIELEBUIS, bijv. Zinneloos. *Ge zijt zeker tielebuis. Ze es zoeë zot as tielebuis*.

TIENDE *(ting)*, z. (o.) v. *Deze kiër was ter nog de ting van 't volk ni*. — Zegsw. : *Veul vertelle, moeëda* (waardat) *köster och pastoeër gin ting van en trekt*, ijdelen praat vertellen.

TIJD, z. m. Spreekw. : *Met tijd en boterhamme wodde* (worden) *de kingere groeët. Alles moëit zijnen tijd hämme*. — Zegsw.: *Zijne tijd oan iet hange*, veel tijd aan iets besteden. — *Zijnen tijd in iet steke*, veel tijd aan iets verbeuzelen. — *Tijd gedouën zijn*, tijd zijn, dat iets gedaan zij. *Dij vloa es tijd gette, miër as tijd gette, hoeëg tijd gette*, 't is tijd, meer dan tijd, hoog tijd dat die vlade geëten zij, want zij gaat bederven. *Zijnen tijd twië kiëre zien*, arm worden. — *Tot tijd der wijle*, tot het gepast oogenblik. — *Den halven tijd*, de helft van den tijd. *Den halven tijd ni wiëte, wat dat de gij zekt* (zegt). — *'t Es weäl* (weeral) *van dijen tijd*, 't is al wederom dat. — Sam. : *Blutijd*, tijd, dat graan bloeit; *petättentijd*, aardappeloogst; *pruimentijd*. — Maandvloed.

TIJLOOS *(tijloeës)*, z. v. Zie VAN DALE. — Sulachtige vrouw. — Ook in Kl.-Br.

TIK, z. m. Hen. — Tus. Kom bij! (tot eene hen gezegd.) — AANM.: Ook: *tikka (⁒ –)*.

TIKKETIE *(– ⏑ ⁒)*, tus. Kom! Zie TIE.

TILKENSJACHT, z. v. Optocht eener heksenbende naar hunne sabatviering. Die optocht zou — hoog door de lucht — geschieden, zoodat men hem niet zien maar toch hooren kan. — Eene bende kleine kinders, die, rondloopende, veel schreeuwen.

TINNEBERD *(tennebäd)*, z. o. Schab onder de zoldering, om het tinnen vaatwerk op ten toon te zetten.

TIP, z. m. Uiteinde. Zie VAN DALE en KIL. — *Oĕp oer tippe gouën*, op de punten uwer voeten gaan. — ZEGSW.: *Wijd oĕp* (of *oan*) *den tip zijn*, dichtbij het einde des levens zijn; zooveel als geruineerd zijn.

TIPPELKEN, TIPPELINGSKEN, z. o. Puntje, vlekje. *I tippelken oĕp in' i zette.*

TIPPEN, onz. zw. ww., met *hebben: tipte, hee getipt.* Zeker kaartspel doen.

TIPTAND, z. m. Uitgesneden bek aan kleedingstukken.

TIPTAP, z. m. Bek aan eenen rand of op eene oppervlakte. *Moes* (hoe) *hedt de gij da pampier be tiptappe gesneë? Da houër* (dat haar) *stouët gerellig be tiptappe.*

TITTELDUIF *(tittelduif, titteldouf)*, z. v. Tortel. (SCH.) — Ook in Kl.-Br.

TJAFFEN, TJOFFEN *(tjoĕffe)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn: tjafte, tjoĕfte, hee, es getjaft, getjoĕft.* Sukkelachtig gaan. *Da vrouwke tjaft nog alle dage nouë de kerk.* — SAM. : *Aftjaffe, aftjoĕffe, achternouë-, deur-, in-, mee-, nouë-, rond-, truk-,* (terug-), *uit-, vrum-,* (terug-), *eweg-.* — Zie DE JAGER, Freq.

TOBBE, z. (v.) m. Aker. Blikken bakje, dat als een korfje, aan den arm gedragen wordt.

TOBBE *(többe)*, z. m. Goedzak. *Innen többe van inne mins.* — Van TOBIAS. — Zie ook ZJOUW.

TOCHT *(toĕcht)*, z. v., elders m. Gunstige tijd om te zaaien, te planten, hout te vellen, enz. durende van de volle maan tot de nieuwe. *Boeëme moĕite, vör goed te zijn, be de toĕcht gekapt wodde* (worden). *As eäte* (erwten) *buite de toĕcht geplant wodde, dan wodde ze niet gelijk rijp.* — Fig. *Zwijgt nou; 't en es gin toĕcht vör te klappe.* — Vocht, noodig tot de groeikracht. *Douë en es gin toĕcht ni mië(r) in het groas. Dije strouve wind hält de leste toĕcht uit de grond.* — Ook in Kl.-Br. — Wijl. *'t Es al in hiël toĕcht, dat ter ni mië hie(r) geweëst en es.* — Vruchtgebruik. — Zie KIL., die TOCHT-BY-LEVEN geeft, en SCH.

TOCHTIG *(toĕchtig)*, bijv. Vochtig, van grond gezegd. *Toĕchtige grond* is zulke, die lang zijn noodig vocht houdt.

TOE, bijw. Zie VAN DALE. — Gevuld. *De pöt* (put) *es toe.* — SAM. : *-akkere, -dabbe, -däbbere, -doen, -ege* (-eggen), *-gouën* (-gaan), *-geneeze, -gerake, -giete, -grave, -gritsele, -kalve, -krabbe, -loeëpe, -make,*

mätse (-metselen), *-pläkke*, *-rije* (-rijden), *-schiete*, *-slääpe* (sleepen), *-sniëve* (-sneeuwen), *-steke*, *-stoeëte*, *-stoppe*, *-treë* (-treden), *-valle*, *-vrutele* (-wroeten), *-vure* (-voeren), *-wasse*, *-wörpe*, *-zakke*, *-zanne* (-zanden).

TOEAKKEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : akkerde toe, heet toegeakkerd.* Al ploegende vullen. *In liëgten* (eene laagte) *allingske(n)s toakkere.*

TOEDABBEN, bed. sch. zw. ww. met *hebben : dabde toe, heet toegedabd.* Door dabben vullen. *Den hond heet dij voor douë hiël toegedabd.*

TOEDEBBEREN *(toedäbbere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : däbberde toe, heet toegedäbberd.* Al trappelende vullen. (Zie DEBBEREN.) *De kingeren* (kinderen) *hämme dij voor hiël toegedäbberd.*

TOEDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed toe, heet toegedouën.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Dat doet de deur toe*, dat geeft volkomen hulp. *Zoeë in koeë kudde koëinne verkoeëpe, dat doet de deur toe.* (Zoo eene kooi jonge verkens kunnen verkoopen, dat brengt de geldkas in goeden staat.) — Vullen. *Inne pöt* (put) *toedoen.* — Ook in Kl.-Br.

TOEËGGEN *(toeëge)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : eegde toe, heet toegeëegd.* Al eggende vullen. *Vore toeëge.*

TOEFEL *(toëffel)*, z. m. Lichte bezigheid. *Hije zou wel langer hie(r) blijve, dat ter zoeë mär i wa miër zijnen toëffel en ha.* — Getalm. *Be zoeë innen toëffel en kain ich ginne wäg : da moëit beëter voëitsgouën.* (Met zulk getalm kan ik geenen weg: dat moet beter voortgaan.)

TOEFELEN *(toëffele)*, onz. zw. ww., met *hebben : toëffelde, hee getoëffeld*. Langzaam bezig zijn. (SCH.) — Sukkelen. *Dij mins(ch)e toëffele zoeë al oan.* — De Duitschers zeggen in dien zin : EINEN ZAPPELN LASSEN. — AFL. : *Toëffel, getoëffel, toëffeleër, toëffelächtig.* — SAM. : *Aftoëffele, deur-, voëits-* (voort-). — Ook in Kl.-Br. Zie ook DE JAGER, Freq.

TOEGAAN *(toegouën)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *zijn* en *hebben : gink toe, gonk-, es, hee toegegouën.* Zie VAN DALE. — Gevuld worden, sluiten. *Dij wonden en wilt mär ni toegouën. Dij kuil zal stilleke(n)s oan toegouën.* — Ook in Kl.-Br. — Te voet vallen. *Hije mänt* (meent), *dat ich hum zal toegouën; ma dat en wit ter* (weet hij) *ni goed.* — Bij KIL. : TOE-GAEN, naderen, tot iemand gaan.

TOEGENEZEN *(toegeneëze)*, onz. sch. onr. ww., met *zijn : geneësde toe, es toegeneëze.* Al genezende zich aanvullen. *Zoeë in' wonde geneëst gauw toe.*

TOEGERAKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : gerakte toe, es toegerakt.* Eindigen met gesloten te worden. *Dij deur en gerakt ni toe.* — Eindigen met gevuld te worden. *Zoeë in' kuil en gerakt nog oëp gin hiël week toe.* — Ook in Kl.-Br. Zie ook DE BO.

TOEGEVEN *(toegeëve)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : gaf toe, hee toegegeëve.* Zie VAN DALE. — Verliezen. *In' koei gäld vör gäld verkoeëpen en eëten en moëite toegeëve. Ich häm tien frang toegegeëve.* — Ook in Kl.-Br.

TOEGRITSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : gritselde toe, hee toegegritseld.* Al rijvende vullen. *De voirkes* (voortjes) *toegritsele.*

TOEKALVEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : kalfde toe, es toegekalfd.* Uit *kalven*, met stukken afvallen, gezegd van grond aan steile hellingen (SCH.), en *toe*, in den zin van gevuld. *Dij gracht es ten drij stoa* (staden, plaatsen) *toegekalfd.* — Ook in Kl.-Br.

TOEKRABBEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : krabde toe, hee toegekrabd.* Al krabbende vullen. *De hinne* (hennen) *krabbe de voren gedurig truk* (terug) *toe.* — Ook in Kl.-Br.

TOELEGGEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : lede toe, hee toegeleed.* Zie VAN DALE. — Verspelen, toegeven (zie dit w.). *Dat ter dat huis wilt trukverkoeëpe, hije leet ter duze(n)d frang oan toe.* — Fig. : Bezuren. *Hij en hee mich da pläzier ni wille doen, ma hije zal ter oan toelegge.* — Ook in Kl.-Br. — Zie ook SCH. en DE BO.

TOELOOPEN *(toeloeëpe)*, onz. sch. st. ww., met *zijn : liep toe, es toegeloeëpe.* Uit *loopen*, voor wassen, en *toe* in den zin van gevuld. Toewassen. *Da grään en stouët niks te dun; het zal wel toeloeëpe.* (Dat graan staat niet te ijl; het zal wel toegroeien.) — Zie ook SCH.

TOEMAAT *(toĕmouët)*, z. (v.) m. Toemaathooi.

TOEMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : makte toe, hee toegemakt.* Zie VAN DALE. — Vullen. *In kuil toemake.*

TOEMETSEN *(toemätse)*, bed. sch. zw. ww.. met *hebben : mätste toe, hee toegemätst.* Toemetselen, *In vinster toemätse.*

TOER, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Den toer van pijn 't zak* (buikpijn) *doen*, eenen omweg doen. — Wijl. *Innen hiëlen toer geleë* (geleden). (SCH.) — Hiervan het bijw.: *Bijtoere(n)*, somwijlen.

TOERIJDEN *(toerije)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : ree toe, hee toegereë*. Al ploegende vullen. *De waitervoor toerije*. Zie ook SCH.

TOESCHIETEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : schoot toe, hee, es toegeschote*. Bed. met *hebben*. Met de schup toewerpen. *In kuil toeschiete*. — Verliezen. *Ich häm ter al mijn moëiten oan toegeschoten en nog gäld bij*. — Onz. met *zijn*. Door inzakking gevuld worden. *Doué es in' zandkuil toegeschote : drij mins(ch)e doeëd*. — Overal in België.

TOESLAAN *(toesloué)* bed. en onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : sloeg toe, hee, es toegeslage*. Zie VAN DALE. — Dichtslaan, van den regen gezegd. *Dije slagreëgel* (slagregen) *heet da gezouëd* (bezaaid land) *hiëlegans(ch) toegeslage*. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

TOESLEEPEN *(toeslääpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : släpte toe, hee toegesläpt*. Zie VAN DALE. — Met de *sleip* (zie dat w.), of met eene omgekeerde egge over rijden. *Da land moëit nog iëne kiër geëegd, en dan toegesläpt wodde*.

TOESNEEUWEN *(toesniëve)*, onz. sch. zw. met *zijn : sniëfde toe, es toegesniëfd*. Door sneeuwen gevuld worden. *De spore sniëfde säffe(n)s toe*.

TOESTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : stak toe, hee toegesteke.* Al stekende vullen. *I spoor toesteke.* — Ook in Kl.-Br.

TOESTOOTEN *(toestoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet toe, hee toegestoeëte.* Zie VAN DALE. — Al stootende vullen. *Stut dij kuil i wat toe be de schup.*

TOESTOPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stopte toe, hee toegestopt.* Zie VAN DALE. — *I gat in in' kous toestoppe. In wonde in de voet van i peäd me wärk toestoppe.* — Overal in België.

TOET, z. v. Soort van taart, bij wijze eener pastei gebakken.

TOETA, TOTA *(- -)*, z. m. Domkop. *Douë stouën läk innen toeta. Innen toeta van inne mins(ch), van i' wijf,* enz. — Zie SCH. op TOETE, TUITE.

TOETREDEN *(toetreë)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : troi toe, hee toegetroie.* Zie VAN DALE. — Al trappende vullen. *I käärspoor toetreë.*

TOEVLUCHT, z. (v.) m.

TOEVOEREN *(toevure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vude toe, hee toegevuud.* Met de kar of den kruiwagen vullen. *We hämme viëtien dage be vijf man en twië kääre bezig geweëst vör de liëgte toe te vure.*

TOEWELLEN *(toewälle)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : wälde toe, hee toegewäld.* Met de *wäl* (rolblok) dichtleggen. *Haver toewälle,* met den rolblok over grond rijden, waar haver op gezaaid is.

TOEWROETELEN *(toevrutele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vrutelde toe, hee toegevruteld.* Al

wroetende vullen. *Ziet, dat de värreke de voren ni toe en vrutele.*

TOEZAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zakte toe, es toegezakt.* Door inzakking gevuld worden. *Dij stiënkuil es toegezakt.* — Overal in België.

TOEZANDEN *(toezanne)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zandde toe, es toegezand.* Aanzanden. *Da strökke zou säffe(n)s toezannen, as ter hinger en hij innen dam in geleed widde.* (Dat straatje zou gauw toezanden, als er hier en daar een dam in gelegd wierde.)

TOKKEN *(toĕkke)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : toĕkte, hee getoĕkt.* Raken; al rakende tegenhouden. *Ge hedt mijne mällever* (marbol) *getoĕkt; ge moĕit hum deurtoĕkke.* — (Knikk.) *Toĕkken hodt* (houdt)! te Neerlinter : *toĕknilt* (tokken hilt)! wordt de marbol gestuit, hij is wel gestuit. — Stooten, stompen. *Met oer veurhuĕd* (met uw voorhoofd) *tege de toufel* (tafel) *toĕkke. Da wijf doet heur kingere ni annes* (anders) *a(l)s toĕkken en slouë.* — Aanm. : In dezen zin ook *dokke. Ze hämmen hum douë färm gedokt.* — Afl. : *Toĕk* (stoot), *toĕkker* (stomper), *getoĕk.* — Sam. : *Aftoĕkke, deur-.* — Sukkelen. *In da huis zitte ze dag en nacht te toĕkke. Hij zit douë be dat aad peäd* (oud peerd) *te toĕkke. Be slächt getuig toĕkke.* — KIL. geeft Tocken, tucken, raken, slaan; Fr. : Toucher, Ital. : toccare, Spaansch : tocar. — Ook in Kl.-Br. Zie ook SCH., en DE JAGER, Freq.

TOOM *(toeëm)*, z. m. Zesgw. : *Be inne zuten*

toeëm lää (met eenen zoeten toom leiden), zachtjes dwingen. — Riemken eener wagge. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

TOOMWIJS *(toeëmwijs)*, bijv. Dat naar den toom luistert; getemd. *Dat ich hum i bekken* (beetje) *onder mij (n) gebied ha, ich zou hum wel toeëmwijs make.* — Ook in Kl.-Br.

TOON *(toeën)*, z. m. Getuige. *Innen toeën vals(ch) make*, iemands valsche getuigenis bewijzen. — Zie ook SCH.

TOON *(tuën)*, z. m. Het toonen, voorkomen. — Rijmken der voederhaalsters :

Hoeëg oëp den tuën,
Liëg oëp de vruën,
Bingt het ni vast :
Moeder zal määnen : ich häm in goei last.

(Hoog op den toon, laag op den vroon, bindt het niet vast, moeder zal meenen : ik heb een goeden last.)

TOONEN *(tuëne)*, onz. zw. ww., met *hebben : tuënde, hee getuënd.* Schijnen. *Nou tuënt de gij innen hiëlen andere mins(ch). Da tuënt veul miër, as 't es.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — Bed., zie VAN DALE.

TOONEN *(toeëne)*, bed. zw. ww., met *hebben : toeënde, hee getoeënd.* Getuigen voor het gerecht. *Toeëne, dat der iet gezien hedt. Vals(ch) toeëne.* — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

TOOT, z. (v.)m. Tuit. *Da kliëd en past ni; 't hankt alle kante be hoëken en toten.* — Algemeen in België, zie SCH. — KIL. geeft : TOTE en TUYTE.

TOP, z. m. Pin, waardoor het blad eener handzaag aan den arm gehecht is.

TOPKLAVEREN, z. v., altijd mv. Klaver met lange roode bloesems. — Ook in Kl.-Br.

TOTDAAR *(totdouë)*, bijw. *'t Es totdouë! 't Spel es totdouë!* Daar hebt gij 't nu! *Ich zijn zoeëlank verveëd* (verveerd) *geweëst, dat ter gink ruz(i)e komen, en nou es 't spel totdouë!* — *'t Es totdouë! Douë krijg ich inne brief, dat ter ni en komt.*

TOTDAARENTOE *(totdouërentoe)*, bijw. Tamelijk. *Es oer fruit goed gelukt? Totdouërentoe.* — Dat is toe te geven. *Dat ter al inne kiër in onäffe woo(r)d veurvalt, totdouërentoe; ma be dij es 't toch altijd bal.* (Dat er al eens min vriendelijke woorden gewisseld worden, is te begrijpen; maar bij die lieden is 't toch altijd getier en gevecht).

TOTEEN *(totiën)*, bijw. Overeen. — SAM. : *Totiënbringe, -gerake, -kome.*

TOTEMAN, KERSTOOT *(kästoot)*, z. m. Groote koek, waarvan de einden tot toten (tuiten) uiteengetrokken zijn. Hij dient vooral tot Kerstgeschenk. — Domkop. — Bij KIL. : TOTE-MANNEKEN, figuur, dat op gebouwen, water uitgeeft.

TRANEEREN, onz. zw. ww., met *hebben : traneede, hee getraneed.* Talmen. Het Fr. TRAÎNER. *Hije bleef zoeë lank traneere, da we ni miië* (meer) *en koste wachte. Ge moogt be da wärk ni miië traneere, och 't en es ni miië af oëp tijd.* — AFL. : *Traneerächtig, getraneer.* — Ook in Kl.-Br.

TRANSENEEREN, bed. zw. ww., met *hebben : transeneede, hee getranseneed.* Erg mishandelen. *Moes* (hoe) *dat dije getranseneed es : twiië goaten in de*

kop en in' bla (eene blauwe) *oeëg!* — Zie ook SCH. op TRANSENEEREN, en KIL.

TRANT, *z.* m. Langzame gang. *Ich gouëni wat oĕp mijnen trant.* — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft: TRANT, gang, stap.

TRANTEN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : trantte, hee, es getrant.* Wandelen, langzaam gaan. — Bij VAN DALE als verouderd opgegeven. Zie ook DE JAGER, Freq. op DRENTELEN, en KIL., die geeft: TRANTEN, traag gaan, TRANTSELEN, lui gaan, TRENSSELEN, lui werken. — AFL.: *Trant, tranter, getrant, betrante.* — SAM.: *Aftrante, achter-nouë-, deur-, in-, mee-, nouë-, oĕp-, rond-, tege-, truk-* (terug-) *uit-, vrum-* (terug-), *eweg-.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO., en in Kl.-Br.

TRANTJAN, *z.* m. *Trantjan gouën,* gezelschapspel: zigzagsgewijs tusschen drij stoelen heen gaan, al zingende: *Zoeë zaait de boer zij(n) kore, zij kore;* — lanterfanten.

TRAP, *z.* m. Spoor van het trappen. *Wat trappe dat de koei be dij nattighäd in de wää* (weide) *make!* — SAM.: *biëstentrap, gääten-, hoazen-, honds-, kingeren-, koei-, mans-, minsen-, peäds-* (peerden-), *schops-* (schapen-), *värrekes-* (verkens-), *vroulie-*, enz. — Fr.: ESCALIER, (v.) m.

TRAS, *z.* v. Meisken, dat trast. — *Z.* m. Daad van trassen. (Zie lager.) *Da kind es wier* (weer) *oĕp zijnen tras.*

TRASSEN, onz. zw. ww., met *hebben : traste, hee getrast.* Door modder loopen. *Dat trast mär*

strouët (straat) *oëp en strouët af: allenthene(n)s deur* (overal door). — ALF.: *Tras; trasser; getras; betrassen.* — SAM.: *Aftrasse, achternouë-, deur-, in-, mee-, nouë-* (na-), *rond-, tege-* en *ontege-* (te gemoet-), *truk-* (terug-), *vrum-* of *vrom-* (terug-), *eweg-*. *Moostrasser.* — KIL. geeft: TRAT, trede, TRATTEN, treden.

TRECHTER *(trächter)*, z. m. Zie VAN DALE. — Fig. Keel. ZEGSW.: *Zijnen trächter smeëre, zijnen trächter begoa* (zie BEGADEN), veel drinken. — *Alles deur zijnen trächter giete*, al wat men bezit opdrinken. — Ook in Kl.-Br.

TREDE *(tree)*, z. (v.) m.

TREDEN *(treë)*, onz. st. ww., met *hebben* en *zijn*. Pres. *Ich treë, ge tret, hije tret, we treë, ge tret, ze treë.* Imp. *Ich troi, ge troit, hij troi, we troie, ge troit, ze troie. Getroie.*

TREF *(träf)*, z. m. *Inne man van träf*, een treffelijk, deftig man. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO. — AFL.: *Träffelijk*, deftig. — KIL. geeft in dezen zin: TREFFELICK. Hij geeft ook TREFFELICKHEYD.

TREFFEN *(träffe)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben: träfte, hee geträft.* Zie VAN DALE. — Gevallen. *Dat träft nou zoeë percies*, dat gevalt nu juist zoo. — Ook in Kl.-Br.

TREIFELEN *(trääfele)*, TRUFFELEN, bed. zw. ww., met *hebben: trääfelde, hee geträäfeld; truffelde, hee getruffeld.* Ongeoorloofd ruilen. *Kingere zijn altijd genege vör te trääfele.* — Lokken. (KIL.).

Dien zin heeft *trääfele* vooral in de SAM. : *Meeträäfele, eweg-. Kingere meeträäfele*, verleiden om mede te gaan. — *Afträäfele, aftruffele*, afhandig maken. *En zijt de gij ni bescha(a)md van da kind ze speelgoed zitten af te trääfele?* — AFL. : *Trääfelächtig, truffelächtig, trääfeleër, truffeleër, geträäfel, getruffel.* — Zie DE JAGER, Freq. op TRUFFELEN, SCH. op TRAFELEN en TRUFFELEN, en KIL. op TREYFELEN.

TREIN *(trään)*, TREK, z. m. Zwier. *Oëp trään, oëp trek zijn.* — Ook in Kl.-Br.

TREIT *(trääṫ)*, z. v. Oog eens haams om den strenghaak in te hangen. Wellicht het Fr. : TRAIT. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

TREK, z. m. Zie VAN DALE. — Luchttocht. *In den trek zitten es prijkeleus. — Douë en es ginnen trek in dij scha* (schouw). — Wedde. — Algemeen in België, zie SCH. en DE BO. — Plaats, waar de peerden sterk moeten trekken. *Deze bärg es inne kouën* (kwaden) *trek vör de peäde.* — ZEGSW. : *Den trek van iet eweg hämme, vasthämme*, zekere gewoonte, zekere veerdigheid hebben. *Da wärk es nog al moeieläk; ma as de gij den trek inne kiër eweg hedt, es 't gedouën. O(n)s kat heet den trek wel gekrege van vogels te pakke.* — Min of meer bedekte schimp. *Hije kreeg van tijd tot tijd innen trek, dije ter gebeëde* (dien hij gebaarde) *ni te verstouën, ma dijen hum dee oëp zijn tan(den) bijte van kouëtighäd* (van kwaadheid).

TREKBLOK, z. m. Het onderste handvatsel eener haalzaag (zie HAALZAAG).

TREKHAMER *(trekhamel)*, z. m. Klauwhamer.

TREKKEN, wed. st. ww., met *hebben : trok*, *hee getrokke*. (Knik.) Zijnen marbol zoo tegen dien eens makkers schieten, dat hij schuins voortrolt. — Ook in het trokspel. — Fr. : FAIRE EFFET. — Bedektelijk voor den gek houden. *Hijen heet in hänke* (handje) *van iemand te trekke*. — *Oĕp fläss(ch)e trekke*, *oĕp stupkes trekke*, eigenlijk (drank) van een vat op flesschen, op stoopkens doen; Fig. : heimelijk voor den gek houden. — Afl. : *Trek*, *trekker*.

TREKKER, z. m. Rijfvormig tuig met drij tanden, waarmede voortjes getrokken worden om beetzaad in te zaaien. — Persoon, die genegen is om anderen bedektelijk voor den gek te houden.

TREKSTAAL *(trekstouël)*, z. o. Magneet.

TREKWORTEL *(trekwöttel)*, z. m. Bij 't boomenvellen : wortel, dien men 't laatst laat staan om den boom in eene bepaalde richting te doen vallen. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO.

TRIBUNAAL *(trubbenoal)* z. (o.) m.

TRIEN, z. v. Snulachtige persoon. *In trien van in vrouw*, *van inne mins(ch)*. — Aanm. : Men zegt ook *trijpe*.

TRIENERIJ, z. v. Snulachtigheid. *As de gij toch de trienerij van zoeë inne mins(ch) nouë ziet!*

TRIESTEN, bed. zw. ww., met *hebben : triestte*, *hee gestriest*. Eenen korteren weg nemen om vóor te geraken. *Be te griest euver 't väld te loeëpen*, *häm ich hum getriest*. — Zie ook SCH.

TRIJPE, z. m. Snul (zie Trien en ook SCH.).

TRODDEL, z. v. Vrouw, die broddelwerk maakt. — M. Slecht brei-, naai- of stopwerk. — Knoopachtig garen, saaiet, enz. — Geheimzinnige, verdachte doenwijze. *Van dijen troddel en kint niemand het fijn ni.* — *Oĕp troddel zijn*, rondzwieren en weinig goeds verrichten.

TRODDELEN, onz. zw. ww., met *hebben : troddelde, hee getroddeld.* Slordig brei-, naai- of stopwerk verrichten. *Moes* (hoe) *de moat* (meid) *dije lap oĕp heure jak getroddeld heet. Ge zijt oan dij kous wier* (weer) *oan 't troddele geweëst.* — AFL. : *Troddel, troddelächtig, troddeläs* (troddelerse), *troddeleër, troddelderij, getroddel.* — SAM. : *Oaniëntroddele, bediën-* (bijeen-), *iniën-, oĕpiën-; troddelgoare,* (-garen), *-gat* en *-kont* (troddelaarster), *-kous, -wärk.* — AANM. : Dit TRODDELEN hangt vast aan TROGGELEN en TRUNTELEN, zie DE JAGER, Freq., en SCH. VAN DALE geeft : TROCHELEN, driegen (Zuidn.).

TROEBEL *(troĕbel)*, z. m. Bijeenstaande voorwerpen. Verkl. van TROEP. *Innen troĕbel groas* (gras), *grään, boeëme, huize.* — Zie SCH. op TROBBEL.

TROEF, z. (v.) m. Men zegt : *Troeveacht, troeveboer* of *troevezot, troevenheer, troevenege, troeveoas en troevenoas.*

TROET, z. v. Domoor. *Zoeë 'nen troet van inne joĕng(en), van i maske* (meisken).

TROG, z. m. Mv. : *Treuge.*

TROMBAL *(troĕmbal,* ˘ ¯*)*, z. m. Groote trom. — Ook in Br. en Vl., zie SCH. en DE BO.

TROMMEL *(troĕmmel)*, z. (v.) m. Zie VAN

DALE. — Voorste deel eens wanmolens. — Ook in Kl.-Br.

TROMP *(troĕmp)*, z. v. Stuk ijzerdraad, dat men de verkens door den snuit haalt.

TROMPEN *(troĕmpe)*, bed. zw. ww., met *hebben: troĕmpte, hee getroĕmpt.* Een stuk ijzerdraad door den snuit van een verken halen, om het wroeten te beletten. — Elders : *ringe(n).*

TROT, z. m. Draf; eind wegs. *Inne goeien trot gouën.* — *Oĕp trot zijn*, op zwier zijn. — *Da 's nog al i goed trotteke van hie(r).* — Fr. : Trot. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

TROTTEN, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : trotte, hee, es getrot.* Draven; rondloopen (KIL.); slempen.— Sam. : *Aftrotte, achternouë-, deur-, mee-, nouë-, truk-* (terug-), *voĕits-* (voort-), *vrum-* (terug). — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO. Zie ook KIL.

TROUW, z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Daad van trouwen. *Iemand den trouw belove.* — Echtpaar. *Den trouw es al douë.* — Ook in Kl.-Br.

TROUWEN *(trouä)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : trouwde, hee, es getrouwd.* Bed. met *hebben.* In den echt verbinden. — Onz. met *zijn.* Ten huwelijk nemen. *Vannië* (wanneer) *trouwt de gij be da maske* (meisken)? *Ich zijn al getrouwd.* — Bij KIL. ook bed. en onz. — Spreekw. : *Trouä verslouët honger en döst* (dorst). — *Trouän es houä.* (Trouwen is houwen (houden, huishouden.) — Zegsw. : *Zoeë en zijne wij ni getroud*, zoo wil ik het

niet hebben. — SAM. : *Troubagaize*, *-dinge* (-kleeren); *-broèk; -hum(me)* (hemd, dat de bruid den bruidegom schenkt tot bruidsgift); *-hoed*, *-kamizool; -kazak; -kornet* (-(vrouwen)muts); *-leäze* (-leerzen); *-matras* (matras, die de bruid als huwelijksgift meebrengt. — SCH.); *-schoen(en)*. — Zie verder VAN DALE.

TROUWGELD *(trouwgäld)*, z. o. Som aan den pastoor en den koster te betalen voor het huwelijk. *Dij a sloeër en es het trouwgäld ni mië weäd.* (Die oude sukkel is het trouwgeld niet meer weerd.)

TRUFFELDERIJ, TRUFFELRIJ, z. v. Heimelijke treken; bedrog. *Be dijen es ter altijd truffelderij in 't spel.* — KIL. geeft : TRUFFE, leugen, prul; TRUFFE, leugenaarster, bedriegster; TRUFFEN, prullen verkoopen, bedriegen; TRUFFER, prullevent, bedrieger. — Zie SCH. op TRUFFELEN.

TRUGGEL, z. m. Slecht brei-, naai- of stopwerk. *Wat innen truggel hedt de gij doué gemakt!* — Slecht gelapt, versleten kleedingstuk. Min of meer onbruikbare dingen. *Smet dijen aän truggel* (smijt die oude vodden) *de zölder oèp.* — Bij KIL. : TRUGH, DROGH, bedrog.

TRUGGELEN, onz. zw. ww., met *hebben* : *truggelde*, *hee getruggeld.* Slordig naaien, stoppen, breien. Zie TRODDELEN. — Bij SCH. TROGGELEN.

TRUL, TRULSTOK *(trulstäk)*, z. m. Rol om deeg uiteen te rollen.

TRULLEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben :*

trulde, hee getruld. Rollen. FIG.: Misleiden, foppen. — Zie ook SCH.

TUIEREN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : tuierde, hee getuierd.* (Vee) met een touw vastmaken in eene weide. (Zie KIL. en VAN DALE.) — Futselen. — AFL. : *Tuierächtig*, genegen tot futselen; *getuier*, gefutsel. — Zie SCH.

TUIERJAN, z. m. Futselaar.

TUIERWERK *(tuierwärk)*, z. o. Futselwerk.

TURF *(törf)*, z. m. *Ginnen törf hämme*, (kaartsp.) FIG.: geenen troef hebben.

TUSSCHEN DIEN TWEE *(tussedijentwië)*, bijw. Intusschen. *Makt* (maak) *oěch mär geriëd; ich zal tussedijentwië de gazet leëze.*

TUTSEN, onz. zw. ww., met *hebben : tutste, hee getutst.* Met de drinkbekers tegen elkander stooten, tikken, vooraleer te drinken. — Vergelijk : TOETSEN.

TWEESLAG *(twiëslag)*, z. m. Twee zweepklappen, onmiddellijk achter elkander voortgebracht. — Ook in Kl.-Br.

TWEEVORK *(twiëvörk)*, z. v. Tweetakkige verdeeling eens boomstams. Eene drijtakkige verdeeling heet *drijvörk.*

TWEEWASSIG *(twiëwässig)*, bijv. Ongelijk in rijpheid. *Dij haver stouët fel twiëwässig.* — Ook in Kl.-Br. — SCH. geeft : TWEEWAS.

TWEEWETTIG *(twiëwettig)*, bijv. Slecht aaneengesmeed, schilferachtig, van metalen bladen, vooral aan de snede van messen, bijlen, enz.,

gezegd. Van : *waat* (SCH.), snede, draad; bij KIL: WETTE, WAETE.

TWIJFELGAREN *(twijfelgoare)*, z. o. *Twijfelgoare spinne*, besluiteloos zijn. — Ook in Kl.-Br.

TWINS, bijw. Tweemaal, bij de optelling eener reeks van drij werkingen : *Ins*, *twins*, *drens*, dat is : eens, tweemaal, drijmaal. Vergelijk 't Eng. : ONCE, TWICE, THRICE.

U.

U, z. v. De korte u klinkt 1° als de Fr. u in BRUTE : *Vlucht*, *schud*, *schuffel*, *mug*, *bukke*, *luk*, *bul*, *dun*, *schup*, *kurre*, *kus*, *hut*, enz.

2° Als de Eng. u in PURSE, of de Hoog-D. ö : *Köche*, *krök*, *gemöl*, *hölp*, *dröppel*, *börger*, *mörf* (murw), *törf*, *spörr*(*i*)*e*, *wörge*, *pöt*, enz. — AANM. : Bij de Limb. grens is zulks veel algemeener; daar hoort men ook : *Böcht*, *vlöcht*, *schödde*, *lökke*, *schöp*, *kösse* (Fr. COUSSIN ; 't ww. luidt : *kusse*), *mösch*, *tössche*, enz.

3° Als eene korte OEI (*oĕi*) : *Boĕinder*, *koĕinne*, *moĕits*, *poĕint*, enz.

4° Als I : *Dippe* (dubben), *klipper* (kluppel).

De lange u klinkt 1° als de Fr. in MÛLE : *Muur*, *schuur*, *vuur*. — In de verkl. gaat die u in eene korte u over : *Murke*, enz.

2° Als OE : *Geboer*, *schoere*, *zoer*, enz. — In de verkl. verandert *oe* in de korte *oĕi* : *Geboĕirke*.

3° Als OU : *Spouge*, *schouw* (schuw), enz.

Daarentegen gebruikt men de korte u 1° Voor A : *Kumme* (kammen).

2° Voor E : *Vrumd* (vreemd), *hum(me)* (hemd, hem), *tumme* (temmen), *wuns(ch)*, *dum* en *döm* (dem, speen, tepel), enz.

3° Voor I : *Trubbenoal*, *krub* en *kröb* (kribbe), *rub* en *röb*, *krump*, *sum*, *rumpel*, *schummel*, *slum*, *tummer*, *tummere*, *vlum*, *lup*, *slup*, enz.

4° Voor o in : *trunk*, *junk* (jong, z. d. w.), *krungel* en *krunkel* (kronkel), *zung* (zonde = jammer).

5° Voor OE : *Vrug*.

De *uë* (U-Ë) komt soms voor in de plaats 1° van de scherp-l. oo : *Kuël*, *huëd* (hoofd), zie o.

2° Van EU : *Huëke* (jeuke), *puëze* en *peuze* (zie PEUZEN), *buëk* (beuk).

De UI klinkt als de Fr. EU in FLEUR. Bij de Geet nochtans hoort men de doffe I er achter. — In eenige woorden wordt zij kort uitgesproken : *flöstere*, *löstere*, *köss(ch)e*, *röss(ch)e*. Bij de verkl. gaat de UI in de *ö* over. *Bruid*, *brökke; huif*, *höfke; kruis*, *kröske; buik*, *bökske*. Dit heeft ook plaats bij de ww. in den 2^n^ pers. enk. en mv. en in den 3^n^ pers. enk. van den pres., in den imp. en in 't lijd. deelw. *Ich ruim*, *ge römt*, *hije römt*, *we ruime*, *ge römt*, *ze ruime*. *Ich römde*, enz. *Gerömd*.

In weinige woorden klinkt UI als OU : *Stouk*, *koup*, *kroupe*, *zouge*, *duim* en *doum*, *suipe* en *soupe* (kandeel). Bij de Zuidergrens des Hag. is zulks meer het geval : *Krouk*, *douf*, enz. — Verder heeft men *schääfele* (freq. van SCHUIVEN); *stroëk* (struik); *stieve* (stuiven).

UËSELKEN, *z. o.* Verstandelooze, van een

kind en eene vrouw gezegd. *In uëselke van i kind, van i wefke* (wijfken).

UËZEN, onz. zw. ww., met *hebben: uësde, hee geuësd.* Oogen: nauwkeurig toezien; mikken. *Ich en wiët ni, moes* (ik weet niet, hoe) *dat de gij den hiëlen dag oëp da pampier koëint zitten uëze. Ge moogt ni te lank uëze, veur dat de gij schi(e)t.* — Afl.: *Uëzer, ge-uës.* — Sam.: *Afuëze.*

UIER, z. m. Zie VAN DALE. *Be den uier,* dicht bij 't kalven. *In koei be den uier verkoeëpe.*

UIL, z. m. Zie VAN DALE. — Zegsw.: *Da 's lillik* (leelijk), *zee den uil, en hije bezag ze junk* (zijn jong), dat is een leelijk geval. — Ook in Kl.-Br. — *Douë es innen uil uit ze gat gevloge,* die schrok heeft iets durven geven; — die persoon heeft gelogen.

UIT, bijw. Ruim. *'t Es vandaag uit zoeë hiët as gistere.* — In vele samenstellingen geeft *uit* te kennen, dat de werking, althans voor 't oogenblik, niet kan voortgezet worden. Die sam. komen alleen in 't lijd. deelw. voor: *Uitgeakkerd zijn,* niet kunnen voortgaan met ploegen; *uitgedosse zijn,* moeten stilliggen met dorschen; *uitgegeëve zijn,* voor 't oogenblik niets meer te geven hebben; *uitgeboe(r)d, uitgepachterd zijn,* door verarming belet zijn den landbouwstiel voort te zetten; *uitgezonge zijn,* niet meer weten wat zingen; en vele dergelijke. — *Oëp iet uit zijn,* naar iets verlangen. *Hije moëit ni kome, want ich en zen oëp hum ni uit.* — Ook in Kl.-Br.

UITAKKEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: akkerden uit, heet uitgeakkerd.* Uitploegen. *Pätätten*

uitakkere, aardappelen uit den grond ploegen. *Grään uitakkere*, jong graan omploegen, omdat het geenen voldoenden oogst belooft. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO.

UITBAKKEN, bed. en onz. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn*: *bakten uit*, *heet*, *es uitgebakke*. Bed. Door bakken verwijderen. *Ze koĕinne douë gin panne ni mië* (meer) *make; de podeär* (potaarde) *es allemouël uitgebakke. Ze hämmen hie(r) al veul eär* (aarde) *uitgebakke*. Onz. Door bakken verwijderd worden. *As ze heur broeëd makt* (maakt) *tege Goeie Vrijdag, doet ze in' goei schijf boter in den dieg; dij bakt toch uit, zee ze*. — Ook in Kl.-Br.

UITBESSEMEN *(uitbässeme)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben*: *bässemden uit*, *heet uitgebässemd*. Uitkeren, steeds fig. voor: de deur uit jagen. *Dat dije sloĕbber nog ins hie(r) komt, ge zult ins zien, hoe rap dat ich hum zal uitbässeme*. — Ook in Kl.-Br.

UITBIJTEN, bed. sch. st. ww., met *hebben*: *beet uit*, *heet uitgebete*. Al bijtende verjagen. *Da kuddeken* (jong verken) *es kländer* (kleiner), *ma 't es ok van de ander altijd uitgebete*.

UITBIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben*: *bikten uit*, *heet uitgebikt*. Al pikkende verwijderen. *De ander hinne bikke dat tophinneken altijd uit*. (De andere hennen pikken dat tophenneken altijd uit.)

UITBLUSSCHEN, bed. sch. zw. ww., zie VAN DALE. — SPREEKW.:

Linten en strikken en riekende kruid,
Bluss(ch)en het vuur van de keuken uit.

UITBORSTELEN *(uitböstele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : böstelden uit, heet uitgebösteld*. Zie VAN DALE. — Fig. De deur uit jagen. *Ze hämme dije doue uitgebösteld.*

UITBREKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : brak uit, heet uitgebroke*. Zie VAN DALE. — *Groas uitbreke*, afgemaaid gras openspreiden.

> *'s Morgens, eer*
> *De uchtend keer',*
> *'t* (gras) *Uitgebroken.....*
> (D. CLAES, Herschepping.)

UITBREUZELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : breuzelden uit, es uitgebreuzeld*. Uitbrokkelen *De snee van da mäs* (mes) *breuzelt hiëlegans uit.*

UITBUCHELEN *(uitböchele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : buchelden uit, es uitgebucheld*. In bochels uitkomen. (Zie BUCHELEN.) *Dije muur böchelt van alle kanten uit.*

UITBUILEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : bölden uit, es, heet uitgeböld*. Onz. Uit de aren vallen. *As de tärf te rijp wodt, bölt ze te veul uit.* — Bed. Uit de aren doen vallen. *Ge moëit de schoeëven i wa zuter hanteere : ziet inne kiër, moes* (hoe) *dat de gij da grään uitbölt.*

UITBUITEN *(uitbute)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : butten uit, heet uitgebut*. Uit *buten* (buiten), dat ook uitsluitelijk voor LUBBEN gebruikt wordt (zie SCH.), en *uit*. *In huëgden uitbute*, den ondergrond uit eene hoogte halen, vooral in eene weide, om deze gelijk te leggen, en tevens om de uitge-

haalde aarde later over de lagere gedeelten uit te spreiden.

UITDOEN, bed. sch. onr. ww., zie VAN DALE. — Uit den grond delven. *Pätätten uitdoen*; *poeëten* (penen), *biëten*, enz. *uitdoen*. — *Oěch uitdoen*, uwe kleeren afleggen, maar fig.: van uwe bezittingen afstand doen. SPREEKW.: *'t En es ni goed van oěch uit te doen, iëdat de gij sloupe gouët* (slapen gaat). — *I wat uitdoen*, zijn gevoeg doen. — AANM.: In dezen laatsten zin ook *uitdrouë* (uitdraaien).

UITDRAGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben: droeg uit, heet uitgedrage*. Zie VAN DALE. — Van eene plaats, waar met geene kar te komen is, naar eene andere dragen, waar dit mogelijk is. Is er van zaken sprake, die moeten gesleept worden, dan zegt men: *uitslääpe* (uitsleepe), *uitsleure*. *Wij moěiten os klavere tot in den oeëst* (oogst) *uitdragen; annes* (anders) *zouä we deur 't grään moěite rije* (rijden). *Latstäkken* (latstokken) *uitslääpe*.

UITDRINKEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Fig. Bezuren. *As ter* (hij) *zijne kop oěp inander ni en kain uitwerke, dan moěit vrouw en kingeren het uitdrinke*.

UITEENCIJFEREN *(uitiëncijfele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben: cijfelden uitiën, heet uitiëngecijfeld*. Uit elkander rekenen; eene rekening opmaken. *Cijfelt inne kiër uitiën, wat dat ich oěch te betoalen häm*. — AANM.: Men zegt ook: *uitiënreëkere* (uiteenrekenen), *uitiëntrekke*. — Ook in Kl.-Br.

UITEENDOUWEN *(uitiëndouä)*, bed. sch. zw.

ww., met *hebben : douwden uitiën, heet uitiëngedouwd.* Plat drukken. *Het is beëter het diëg uitiën te douän as uitiën te trulle.* (Het is beter het deeg met de hand plat te duwen dan het met eenen rolstok plat te rollen.) — Ook in Kl.-Br.

UITEENDRAGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : droeg uitiën, heet uitiëngedrage.* Al dragende openspreiden. *Heukels hoeë wijd uitiëndrage.*

UITEENHASPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : haspelden uitiën, heet uitiëngehaspeld.* Ontwarren. *In' moeieläke reëkering* (rekening) *uitiënhaspele.* — Ook in Kl.-Br.

UITEENKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg uitiën, heet uitiëngekrege.* Ontward, gescheiden krijgen. *In verwääde* (verwarde) *streen uitiënkrijge. I bed uitiënkrijge.* — Ook in Kl.-Br.

UITEENLEGGEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : leden uitiën, heet uitiëngeleed.* Openleggen. *Ge moĕit da lijvaid* (lijnwaad) *beëter uitiënlegge.* — Fig.: Vertellen, uitleggen. *Dij zal oĕch iet uitiënleggen, as de gij mär goĕisting en het* (hebt) *vör te löstere. Lekt* (leg) *mich dat inne kiër goed uitiën.* — Ook in Kl.-Br.

UITEENLEIPEN *(uitiënlääpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : läpten uitiën, heet uitiëngeläpt.* Door rekken wijder maken. *Lijvaid* (lijnwaad) *uitiënlääpe. Oere* (uwen) *mond uitiënlääpe.*

UITEENMARTELEN *(uitiënmättele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mättelden uitiën, heet uitiëngemätteld.* Met groote moeite uiteendoen. *Verwääd*

houër uitiënmättele, verward haar ontwarren. — Ook in Kl.-Br.

UITEENRAPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rapten uitiën, heet uitiëngerapt*. Uit elkander rapen. *Pätätten uitiënrape : de dikke, de plant, en de klään alliën*. — Ook in Kl.-Br.

UITEENREKENEN *(uitiënreëkere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : reëkerden uitiën, heet uitiëngereëke(r)d*. Eene rekening opmaken. *Reëkert ins uitiën, woëveul* (hoeveel) *dat elk te geëven heet*.

UITEENREKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : rekten uitiën, heet uitiëngerekt*. Ontwrichten. *Ik zen, al ha ze men ärremen en biënen uitiëngerekt*. (Ik ben, al hadden ze mijne armen en beenen uiteengerekt.) — Ook in Kl.-Br.

UITEENSLAAN *(uitiënslouë)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben*, zie VAN DALE. — Onz. met *zijn : sloeg uitiën, es uitiëngeslage*. Uiteenstuiven. *Toen de gairde kamp* (veldwachter kwam), *sloeg de hiël bänden uitiën*. — Ook in Kl.-Br.

UITEENSPELLEN *(uitiënspälle)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : spälden uitiën, heet uitiëngespäld*. Ontwarren. *In reëkering uitiënspälle*.

UITEENSPINNEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : spon uitiën, heet uitiëngesponne*. Ontwarren. *Wie kain zoeë innen troddel uitiënspinne?* (Wie kan zulk een wargaren ontwarren?)

UITEENSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : sporden uitiën, es uitiëngespord*. Uiteenstuiven. *Ge hadt ins moëite zien, moes* (hoe) *dij bände vluggen* (guiten) *uitiënsporde, toen de miëster oankamp*.

UITEENTREKKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : trok uitiën, heet uitiëngetrokke.* Al trekkende langer maken. *'t Lijvaid* (lijnwaad) *be 't meëten uitiëntrekke.* — Eene rekening maken. *Trekt nou inne kiër uitiën, moěveul* (hoeveel) *dat ieder moěit betoale.* — Ook in Kl.-Br.

UITEENTRULLEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : trulden uitiën, heet uitiëngetruld.* Uiteenrollen. *Diëg uitiëntrulle,* klompjes deeg plat rollen om vlaaien te maken.

UITEENSTAAN *(uitiënstouën, -stoin),* onz. sch. onr. ww., met *hebben : stond uitiën, heet uitiëngestouën, -gestoin.* Minder vast tegen elkander staan. *Ha 't volk i bekke* (wat) *meer uitiëngestouën, dan weër* (ware) *de pläk vol geweëst.* — Ook in Kl.-Br.

UITEENZOEKEN *(uitiënzuke),* bed. sch. onr. en zw., ww., met *hebben* : *zoěcht uitiën, zukten uitiën, heet uitiëngezoěcht, -gezukt.* Soort bij soort voegen. *Al de boeëne zijn deuriëngeroasd* (dooreen gesmeten); *moes* (hoe) *gerake dij uitiëngezoěcht!*

UITENHALS, bijw. Uit alle macht. *Ich häm den hiëlen dag uitenhals bezig geweëst, en toch ni gedouën gekrege.*

UITENSELEN *(uitänsele),* onz. sch. zw. ww., met *zijn : änselden uit, es uitgeänseld.* Uitsluipen. Zie UITHANGSELEN.

UITERZOTTE, bijw. Verre bovenmate. *Alles gink oěp dije koeëpdag uiterzotte* (dier). *Gij gouët uiterzotte* (gauw).

UITERZUREN *(uiterzoere),* z. m. Afval van

dieren, met eene zure saus toebereid. — FIG : *In' posen* (portie) *uiterzoere*, een onvriendelijk onthaal. *As ich 's ouves* ('s avonds) *i bekke louët thuis koom, krijg ich gemäänläk in posen uiterzoere.*

UITFLANSEN, UITFLANTEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : flansten uit, flantten uit, es uitgeflanst, uitgeflant.* Naar buiten slenteren. *Hije kamp* (kwam) *oĕp zen zeve gemakken het geleëg* (de hoeve) *uitgeflant.*

UITFLATSEN, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : flatsten uit, heet, es uitgeflatst.* Bed. Zorgeloos wasschen. (Zie FLATSEN.) *Ze heet heure vusschut* (voorschoot) *douë al gauw i bekken* (wat) *uitgeflatst.* — Onz. Uitspatten. *Ge moĕit dije pot vörzichtig drage, dat het bier ni uit en flatst.*

UITGAAN, onz. en bed. sch. onr. ww., met *hebben* en *zijn : gink uit, heet, es uitgegouën.* Zie VAN DALE. — Uitgeroeid worden. *Dij denne zijn dik genoĕg vör uit te gouën.* — *Douë gouët veul oĕp uit*, dat kost veel. *Rääzen* (reizen) *es schoeën, dat ter mär zoeë veul ni oĕp uit en gink.* — *Da gouët oĕp iemand uit*, daardoor wordt iemand bedoeld. *Ich huëde säffes, dat het oĕp mich uitgink.* — AANM. : In dezen zin ook *uitkome(n).* — ZEGSW. : *Ter oĕp uitgouën*, gaan zoeken (naar eene vrijster); gaan vrijen. — *Uitgouëns, uitgoins*, op het einde van. *Uitgoins Mää* (Mei). *Uitgoins winter.* — Bed. Door gaan verdrijven. *Oĕp rääs koĕint de gij in dröppelke miër neme : da goit der* (gij) *uit.*

UITGEBODDERD, deelw. *Uitgebodderd kome*, gedruismakend naar buiten komen. *Dij jung* (zie

JONG) *kome douë de school uitgebodderd läk 'ne wilden troĕp.*

UITGEEF *(uitgeëf)*, z. m. Hetgene uitgegeven wordt. *Ge moĕit den uitgeëf en den intrek oĕpschrijve.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

UITGEVEN *(uitgeëve)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : gaf uit, heet uitgegeëve.* Zie VAN DALE. — Aanbesteden. *In nieve school uitgeëve.* — Voorwenden. *Nou geft ter uit, dat ter de vapeur* (trein) *te louët gekome was, en doveur* (daarom) *ni koĕinne komen en es.* — Uitstrooien. *Nou gave ze wel uit, dat het zou vergif gereëgeld hämme!* — *Kötsternouë zen ich hiëlegans uitgegeëve*, weldra zal ik niets meer hebben om te geven.

UITGRITSELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : gritselden uit, heet uitgegritseld.* Met eenen gritsel (eene rijf) de aren en 't kort stroo uit het gedorscht graan krabben. *Alle zes brääs* (breiden) *gritsele we uit.*

UITHANGBORD *(uithangbäd)*, z. o. Zie VAN DALE. — *Dat het goed be hum gouët, es oĕp zijn uithangbäd wel te zien*, de gezondheid is op zijn aanzicht te lezen. — *Uithangbäd, hangbäd*, is ook een persoon, die licht onderwege blijft hangen, d. i. plakken.

UITHANGSELEN *(uithängsele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn.* Zie HANGSELEN en UITENSELEN. Uitsluipen. *Ich zag hum den hof uitgehängseld kome.*

UITHOOIEN *(uithoeë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hoeëden uit, heet uitgehoeëd.* Uitjagen. *Dat*

dije nog inne kiër hie(r) komt : hije zal uitgehoeëd wodde (worden)! — Zie HOOIEN.

UITHOTEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : hoterden uit, heet uitgehoterd.* Door heen en weer stooten uitkrijgen. (Zie HOTEREN.) *Inne pouël* (eenen paal) *uithotere. — In' uitgehoterde käär*, eene kar, die niet vast meer ineenzit, waarvan de as te veel ruimte in het rad gekregen heeft.

UITKAPPEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kapten uit, heet uitgekapt.* Vellen. *Inne boeëm uitkappe.* — Kappende (slaande) verdrijven. *De stiefmoeder heet het veurkind uitgekapt.*

UITKERSTEN, UITKERSTEREN *(uitkäste, -kästere)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : kästten uit, kästerden uit, es uitgekäst, -gekästerd.* Sterk uitbraden. *Ge moogt dij boter zoeë lank oëp 't vuur ni louëte; ze käst heel uit.* — Zie SCH. op UITKESTEREN en DE BO op UITKEUSTEREN.

UITKERTELEN *(uitkättele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : kättelden uit, heet uitgekätteld.* Uitvezelen. *Dij broëk begint vanonder uit te kättele.* Zie DE JAGER, Freq. op KARTELEN.

UITKLAPPEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : klapten uit, es, heet uitgeklapt.* Onz. Ten einde klappen. *Lot mich dan in Goëidsen namen uitklappe.* (Laat mij dan in Gods naam uitspreken.) — Bed. Door klappen uit eenen dienst lokken. *Ozze geboer klapt altijd os boien uit.*

UITKOEDEREN *(uitkoëidere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : koëiderden uit, heet uitgekoëiderd.*

Uitjagen. *We hämmen hum al dek uitgekoĕiderd, ma hije komt altijd truk* (terug).

UITKOLVEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kolfden uit, heet uitgekolfd.* Eig. met eene kolf uitjagen, naar fig. gebruikt voor : uitdrijven. *Ze hämmen oĕch doue läk uitgekolfd!*

UITKOMEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn* en *hebben : kamp uit, es, heet uitgekome.* Zie VAN DALE. — *Oan iet uitkome*, er kunnen voor overlaten. *Moes dat* (hoe) *dij mins(ch)en oan dije prijs koĕinne verkoeëpe, en wiët ich ni; ma doue en koĕinne ze toch ni oan uitkome.* — Ook in Kl.-Br. — *Da komt oĕp iet, oĕp iemand uit*, daardoor wordt iets of iemand bedoeld. *Toen ich huëde, moeë ter oĕp uitkamp, zen ich mijne gank gegouën.* (Toen ik hoorde, waar hij op uitkwam, ben ik weggegaan.)

UITKORZELEN *(uitközzele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : közzelden uit, es uitgeközzeld.* Korzel uitloopen. *Hije közzelden uit läk innen duvel.*

UITKOTEREN *(uitkeutere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : keuterden uit, heet uitgekeuterd.* Zie VAN DALE. — Koterende uithalen. *Jonge pätätten uitkeutere.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

UITKRAMEN *(uitkroume)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kroumden uit; heet uitgekroumd.* FIG. : Uiten, met het bijdenkbeeld, dat het geuite slecht is. *Dije smeërlap kain iet uitkroume.*

UITKWISPELEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : kwispelden uit, heet uitgekwispeld.* Slaande uitjagen. *Ze hämmen oĕch doue läk uitgekwispeld,*

männeke. — Syn.: *Uitbringe, -jage, -zette; -bässeme, -drijve, -hoeë, -kappe, -koëidere, -kolleve, -kwispele, -slouë.* De drij eerste drukken slechts een verwijderen uit; de andere tevens een min of meer geweld gebruiken.

UITLEGGEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben: leden uit, heet uitgeleed.* In omvang winnen, van personen gezegd. *Sint dat ter oëp zijn rinte leëft, leet ter goed uit.* (Sinds hij op zijne renten leeft, wordt hij dik en vet.) — Ten einde toe leggen. *Dij hin* (hen) *es uitgeleed.* — Zie SCH. — Ook in Kl.-Br.

UITLOOPEN *(uitloeëpe)*, onz. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : liep uit, es, heet uitgeloeëpe.* Zie VAN DALE. — Uitslag krijgen. (HER.) — Uitbotten. (Id). — Beginnen op te schieten, van onkruid gezegd. *Ziet inne kiër moë schoeën* (hoe schoon) *dat da land uitgeloeëpen es; be 't egen* (eggen) *es al dij vuilighäd kapot.* — *Douë lupt veul oëp uit,* dat kost veel (moeite, geld, enz.). *Oëp da bouä* (bouwen) *lupt toch zoeë veul uit. Hije zou wel wille börgemiëster wodde, as ter mär zoeë veul ni oëp uit en liep.*

UITMAKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: makten uit, heet uitgemakt.* Zie VAN DALE. — Verrichten. *Douë en kain ich niks uitmake.* (Daar kan ik niets doen.) — *In gracht uitmake,* eene gracht van modder zuiveren.

UITMANEN *(uitmoane)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : mainden uit, heet uitgemaind.* Bezweren, uitdagen, in de Zegsw.: *Den duvel uitmoane. Zodt de*

gij den duvel ni uitmoanen, as ze oĕch zoeë afvange?

UITMETEN *(uitmeëte)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : metten uit, heet uitgemeëte.* Varen. *Ieverans oadig uitmeëte*, ergens aardig varen. — Ook in Vl., zie SCH.

UITOOGSTEN *(uitoeëste)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : oeëstten uit, heet uitgeoeëst.* Uitrapen. *Iëdat dije klaverzouëd gedosse wodt, moĕite de hondsrubbe goed uitgeoeëst wodde.* (Eer die zaadklaver gedorscht wordt, moet de hondsribbe wel uitgeraapt worden.) — *Inne schoeëf grään uitoeëste*, de aren uit eenen graanschoof lezen.

UITPAKKEN, onz. sch. zw. ww., met *hebben : pakten uit, heet uitgepakt.* Tegen iemand uitpakken, met iemand wedijveren. *Däät* (durft) *de gij tege mich uitpakke vör 't beste te schrijve? Ge zult uitpakke be oer nief kliëd.* — Overal in België, zie SCH.

UITPEINZEN *(uitpääze)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pääsden uit, heet uitgepääsd.* Uitdenken. *Moeë* (waar) *koĕint de gij toch zoeë iet uitpääze!* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br.

UITPIKKELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : pikkelden uit, es uitgepikkeld.* Zich op min of meer gebrekkige wijze naar buiten begeven. (Zie PIKKELEN). *Hij kamp* (kwam) *be zijn schiëve biëne de deur uitgepikkeld.* — Ook in Kl.-Br.

UITPLODDEREN, wed. sch. zw. ww., met *hebben : plodderden uit, heet uitgeplodderd.* Ten einde toe allerlei geneesmiddels gebruiken. *Dije mins(ch) ploddert hum hiël uit oan zijn zikke* (zieke) *koei. Zal*

dije mins ze leëve (nooit) *ni uitgeplodderd gerake?*

UITPOIEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: poierden uit, heet uitgepoierd.* Uitpeuteren. *Doué stak inne sänt* (cent) *in in' reet; hije wilden hum be i strikijzer* (breinaald) *uitpoiere.* — AANM.: Ook *Uitpoĕiere.*

UITPOLEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: poilden uit, heet uitgepoild.* FIG.: uitvorschen. *Ze mände* (meenden) *mich komen uit te pole, ma ich hiel mich geslote.*

UITPRAKKEZEEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben: prakkezeeden uit, heet uitgeprakkezeed.* Uitdenken. *Hijen heet uitgeprakkezeed van zijn huurlie i jouër oĕp veurhand te doen betoale. Nou heet ter in dink uitgeprakkezeed vör de biëte goider* (gauwer) *te krabbe.* — Ook in Kl.-Br.

UITPROSSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn: prosten uit, es uitgeprost.* Van vocht gezegd: langs eene kleine opening met geweld uitkomen. *Doué es te veul jacht oĕp da vat; ziet inne kiër, moes* (hoe) *dat het bier uitprost.* — Hangt vast aan PRUTTELEN, zie hierop DE JAGER, Freq.

UITRIJDEN *(uitrije)*, bed. sch. st. ww., met *hebben: ree uit, heet uitgereë.* Uitploegen. *Klaveren uitrije.* — Ook in Kl.-Br.

UITRITSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben: ritsten uit, es, heet uitgeritst.* Naar buiten sluipen. *Läk ter de ruze zag oankome, ritste ter algauw uit.* (Zoodra hij den twist zag beginnen, sloop hij algauw uit.) — SCH. — Uitglijden. *De wäg es zoeë gelättig, dat inne mins(ch) gedurig uitritst.*

UITROEP, z. m. Veiling. *Ich häm dij toufel* (tafel) *vör in pan äären* (eieren) *oëp innen uitroep gekocht.* — Zie KIL., die WTROEP, WTROEP HOUDEN = KOOP-DAGH HOUDEN, en WTROEP-BOECK = KOOP-DAGH-BOECK geeft.

UITSCHADEN *(uitscha)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : schaden uit, heet uitgescha.* Met heet water uitwasschen. — Zie SCHADEN.

UITSCHEIFELEN *(uitschääfele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : schääfelden uit, es, heet uitgeschääfeld.* Uitglijden. *Ha'ch zoeë inne kiër uitgeschääfeld be mijne ääre!* (Hadde ik zoo eens uitgegleden met mijne eieren!) — Zie SCHEIFELEN.

UITSCHIETEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn*, zie VAN DALE en KIL. — *Zand, mest uitschiete*, zand, mest uit eenen kuil naar boven werpen. *Stroeë uitschiete*, stroo naar buiten werpen. *Inne mesthof, in' gracht, in' voor uitschiete*, het mest uit eenen mestput, het slijk uit eene gracht, de aarde uit eene voor werpen. — Ook in Kl.-Br. — Zie ook SCH.

UITSCHIETSELING *(uitschötseling)*, z. o. Loot, op den wortel eens booms uitgeschoten. *De boeëme, dij van uitschötselinge gewonne zijn, geëven ok uitschötselinge be de macht.*

UITSCHIJTEN, bed. en onz. sch. st. ww., met *hebben* en *zijn : scheet uit, heet, es uitgeschete.* Bed. met *hebben.* Uitkakken. — FIG. : Bespotten. — AFL. : *Uitschijter, uitschijterij, uitschijting.* — Onz. met *zijn.* Uit elkander schuiven. *De ouëre* (aren)

moĕite liëger (lager) *liggen as de goaten, och de mijt* (graanhoop) *schet uit.* — Uitspatten. *Dijen appel oĕp de stoof schet hiëlegans(ch) uit.* (SCH.). — Ook in Kl.-Br.

UITSLAAN *(uitslouë)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : sloeg uit, heet uitgeslage. Ze profijt uitslouë*, zijne winst opleveren. *Zoeëveul onkosten oan in wää doen, da slouët ze profijt ok ni uit.* (Zooveel onkosten aan eene weide doen, dat werpt ook zijne winst niet af.) — Onz. Uitvallen. *As de tärf te rijp wodt, slouët ze fel uit onder 't pikke.*

UITSLEEPEN *(uitslääpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : släpten uit, heet uitgesläpt.* Zie VAN DALE. — Fig. : (Vee) door den dood verliezen. *Zoeë drij koei uitslääpen oĕp twië jouër tijd, en da vör inne gemääne mins(ch), da 's groof* (grof). — Iets sleepen, tot waar het op een rijtuig kan geladen worden. (Zie UITDRAGEN.)

UITSLEUREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sleuden uit, heet uitgesleud.* Uitsleepen (zie UITDRAGEN).

UITSLOFFEN, *(uitsloĕffe)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : sloĕften uit, heet uitgesloĕft.* Een schoeisel *sloĕft uit*, wanneer de hiel er in op- en neerschuift bij 't gaan.

UITSMELTEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* en *hebben : smolt uit, es, heet uitgesmolte.* Zie VAN DALE. — Al smeltende uitvallen of doen uitvallen. *Douë en es gi waiter genoĕg in de moeër* (koffiemoor) ; *den teutel* (tuit) *zal uitsmelte.* — *Dijen teutel stouët schiëf; smelt hum truk* (terug) *uit.*

UITSMIJTEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : smeet uit, heet uitgesmete.* Zie VAN DALE. — Uitrooien. *Innen houtkant uitsmijte.* — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO.

UITSPANNEN, bed. sch. zw. ww., zie VAN DALE. — FIG. : Beletten de landbouwerij voort te zetten. *Me(t) zoeë zes zille land in iëne kiër kwijt te wodden, es ter hiëlegans uitgespanne.* — Ook in Vl., Antw., Zeel., zie SCH.

UITSPINNEN, bed. sch. st., ww. met *hebben : spon uit, heet uitgesponne.* Verzinnen. *Da maske* (meisken) *kain iet zoeë fijn uitspinne, dat ze 't zälver schent* (zelve schijnt) *te geluëve.* — Ook in Kl.-Br.

UITSPOELEN *(uitspule)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : spulden uit, es uitgespuld.* (VAN DALE.) — Weggespoeld worden. *Da land spult oan dij waitervoor alle jouëren uit. Van dijen dijk es in hiël gat uitgespuld.* — Ook in Kl.-Br. — Zie UITVLIETEN.

UITSPORREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : sporden uit, es uitgespord.* Driftig uitloopen. *Läk* (zoodra) *de deur opegink, sporden al de kuddekes* (verkskens) *uit.* — Zie SPORREN.

UITSPREKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : sprak uit, heet uitgesproke.* Zekere bepalingen uitdrukken, bij een spel te onderhouden. *Iëda we beginne te spele, moëit ter uitgesproke wodden, och 't bakkes-af es och te ni.* (Eer wij beginnen te spelen, moet er bepaald worden of de winner de winst alleen op te drinken hebbe of niet.)

UITSTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben :*

stak uit, heet uitgesteke. Zie VAN DALE. — Uitdrukkelijk vermelden. *In innen akt uitsteke, dat den hu(ur)der de laste moĕit drage.* — Ook in Kl.-Br.

UITSTEL, z. (o.) m.

UITSTRIJKEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Zegsw.: *Iemand oĕp ze rächt* (zijn recht) *uitstrijke*, iemand om zijne slechte handelwijze naar verdienste vergelden. — Ook in Kl.-Br.

UITTREKKEN, bed. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Berekenen. *Trekt inne kiër uit, hoeveul dat da lijvaid de el kost.* — Photographeeren. *Hijen heet hum oĕp de foeër louëten uittrekke.* — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO.

UITVAART *(uitvoat)*, z. v. Zie VAN DALE. — Laatste dag der kermis.

UITVIJSTEN, onz. sch. st. ww., met *zijn: veest uit, es uitgeveeste.* Naar buiten sluipen. *Het moeĕit ni goed be hum gegouën hämme; hije kamp zoeë bedrukt uitgeveeste.* (Het moet niet goed met hem gegaan hebben (zijn); hij kwam zoo bedrukt naar buiten geslopen.) — *De stoof zal nog uitvijste*, het vuur zal in de kachel nog uitdooven.

UITVLIEGEN, onz. sch. st. ww., zie VAN DALE. — Door den wind neergeworpen worden, van boomen gezegd. — Fig.: Uitvaren. *Hod oĕch mär stil; be uitvliegen en koĕint de gij niks winne.* (Houd u maar stil; met uitvaren kunt gij niets winnen.)

UITVLIETEN, onz. sch. st. ww. Zie VAN DALE. — Door vlieten weggenomen worden. Bij

dit ww., evenals bij UITSPOELEN, UITWAAIEN, komt het eigenlijk voorw. als ond. voor. *Bij elken hätten reëgel vlit dat land be hiël beken uit*, (bij elken harden regen vliet dat land bij heele beken uit,) bij elken zwaren regen neemt het water zooveel gronds van dat land weg, dat er diepten als beken door ontstaan.

UITVLOOIEN *(uitvloeë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vloeëden uit*, *heet uitgevloeëd*. Uitrooien. *As dijen äppeleër ni beëter en goit loa* (vruchten dragen), *vloeë ich hum uit. Dij aspärzes bringe ni mië(r) oëp*; *ich gouën ze mär uitvloeë.*

UITVLUCHT, z. (v.) m.

UITVOEREN *(uitvure)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : vuden uit*, *heet uitgevuud*. Zie VAN DALE. — Met een voertuig wegbrengen. *Mest uitvure*. (KIL.) — *Iemand uitvure*, iemand, die met een rijtuig vastligt, voorthelpen door een paard voor het zijne te spannen. — *Iemand uitvure*, iemand de deur uitjagen. — Eene volle lading bij gedeelten tot daar brengen, waar men ze in eens wegvoeren kan. *Riëpe* (reepen) *van de bosch tot oëp de stiëwäg* (steenweg) *uitvure*. — Ook in Kl.-Br.

UITVREILEN *(uitvrääle)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : vrälden uit*, *heet*, *es uitgevräld*. Naar buiten dringen. *Douë kamp douë in schoer* (schare) *af en we widden* (werden) *allemouël uitgevräld*. — *Ich gouën probeere vör uit te vrääle.*

UITWAAIEN *(uitwouë)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : wouëden uit*, *es uitgewouëd*. Door den wind

uitgeworpen, weggenomen worden. *Douë es in hiël root boeëmen uitgewouëd. Dij boeëme wouëen allemouël de kop uit*, van al die boomen wordt de kop uitgewaaid. — *Z*ie UITVLIETEN. — Oók in Kl.-Br.

UITWAFFELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : waffelden uit, es uitgewaffeld.* Al mallende uitkomen. *Ze waffelde de härrebärg uit, läk iet da ni wel wijs en es.*

UITWASSCHEN *(uitwasse)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : wasten uit, heet uitgewasse.* (VAN DALE.) — Ten einde toe wasschen. *In' kuip kliëren uitwasse.* — Van binnen reinigen. *In' kuip, i botervat*, enz. *uitwasse.* — Door wasschen wegnemen. *In' pläk uitwasse.* — Versterking van wasschen. *In hum uitwasse*, een hemd afzonderlijk wasschen.

UITWASSEN, onz. sch. onr. ww., met *zijn : wasten uit, es uitgewasse. Z*ie VAN DALE. — Door wassen verdwijnen. *Dij poëkgoaten en zulle ze leëve ni mië* (niet meer) *hiël te goei* (gansch goed) *uitwasse.* — FIG. : *Vör innen ärreme mins*(*ch*) *es dat in' krook, dij ze leëve ni mië uit en wast.* — Ook in Kl.-Br.

UITWERKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : werkten uit, heet uitgewerkt. Iet oëp iemand uitwerke*, iemand iets doen boeten. *Als ze hum oëp in ander oëpgewoëngen hämme, komt ter het oëp vrouw en kingeren uitwerke.* (Als ze hem elders opgewonden hebben, komt hij het vrouw en kinderen doen bezuren.) — *Zijne kop uitwerke*, doen wat zijn opge-

wonden hoofd ingeeft. — Door werken verwijderen. *Nemt* (neem) *nog mär i goe glas, ge zult da wel uitwerke*, ge zult dat al werkende wel verteren. — Ook in Kl.-Br.

UITWERPEN *(uitwörpe)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : wirp uit, worp uit, heet uitgeworpe*. Zie VAN DALE. — Uitrooien. *Inne boeëm uitwörpe.*

UITWINNEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : won uit, heet uitgewonne*. Uitputten, op land doelende. — *Uitgewonne land* is ook zulk, dat voor de gansche weerde belast is.

UITZAAIEN *(uitzouë)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zouëden uit, heet uitgezouëd. Land uitzouë*, land twee, drij jaar achtereen bezaaien zonder te bemesten.

UITZABBEREN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zabberden uit, heet uitgezabberd*. Al zabberende ledigen. *In tas kaffee, in telluër soĕp uitzabbere.* — Ook in Kl.-Br.

UITZENEN *(uitzeëne)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : zeënden uit, es uitgezeënd*. De gansche afzondering van den room (zaan) ondergaan, van melk gezegd. *In tääle* (testen), *dij hun lutsel* (verglazel) *kwijt zijn, en zeënt de melk ni uit.*

UITZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben*. Zie VAN DALE. — Verrichten. — In gansch België, zie SCH. en DE BO. — In 't klein verkoopen, van verscheidene waren op de merkt gezegd. *Boter, ääre* (eieren), *fruit, uitzette.*

UITZWEETEN *(uitzwiëte)*, bed. sch. zw. ww.,

met *hebben : zwitten uit, heet uitgezwit.* Zie VAN DALE. — FIG. : Uitboeten. *As ter oĕp in ander zijne kop ni en kain volbringe, dan moĕit vrouw en kingeren het uitzwiëte.* (SCH.). — Ook in Kl.-Br.

UITZWIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikten uit, heet uitgezwikt.* Uithoozen. *De mestplas* (aal) *uitzwikke.* — Met den arm buiten zetten. *De bazin namp hum be den ärm en zwikten hum uit läk i kind.* — Ook in Kl.-Br.

UUR, *z. v.* Zie VAN DALE. — Uurwerk.

V.

V. Deze letter wordt voor B gebruikt in *savel*, *oanveld*, en in G veranderd in *iegerans* voor : IEVERANS, IEVERS; *nagel* voor : NAVEL. Te Tienen : *vrijge* voor : WRIJVEN.

VAAKLUIS *(vouëkluis)*, z. v. ZEGSW. : *Vouëkluize krijge*, slaperig worden, vooral van kindertjes gezegd. — Ook in Kl.-Br.

VAAM, z. (m.) v.

VAAN *(voan)*, z. (v.) o.

VAART *(voat)*, z. m. Bijzondere weg om met gerij op landerijen te komen. (SCH.)

VAG, z. v. Lap. *In' lilleke vag uit oer broĕk scheure.* (Eenen leelijken lap uit uwe broek scheuren.) — *Oĕch* (u) *in' lilleke vag van oere vinger snije* (snijden). — ZEGSW. : *Achter iëne zijn vagge zitte*, iemand achtervolgen. — Slecht vrouwspersoon.

VAL, z. m. Daad van vallen, gebeuren. — SPREEKW. :

Tuss(ch)e de luk en de val
Lee (ligt) *het al.*

— Ook in Kl.-Br.

VALEKANT (*voalekant*, ⏗ ⏑ –) *z.* m. Schuinsche kant eener plank. — *Zie* SCH. op VAAL, en DE BO op VALKANT.

VALLEMAN, *z.* m. Het achterste rechterpeerd eens wagens staat *valleman.*

VALLEN, onz. st. ww., zie VAN DALE. — SPREEKW.: *As den hemel viel, weëre we allemouël doeëd;* antwoord op ongerijmde veronderstellingen. (DE BO.) — *In iet valle*, behagen in iets nemen. *Hije wilt in 't stad gouën woeëne, ma zijn vrouw en valt douë ni in.* (DE BO en SCH.) — *Deur de man(d) valle, ter deur valle*, blijven steken, niet slagen. *Hije wou i lieke zingen, en hije viel ter deur. Hije viel al in d'ieste vrouëg ter deur.* (Hij bleef in 't eerste antwoord steken.) — *Douë valt ni van*, dat mag niet zijn. *Douë valt ni va mee te gouën.* — *Oĕp ze bakkes, zijn muil, zijn smoel, zijn toĕng ni gevalle zijn*, wel ter tale zijn. — VERG.: *Valle läk mest*, overvloedig vallen. *Be dije wind valle de appele läk mest. De soldoate viele läk mest.* — Ook in Kl.-Br.

VALSCH, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — *Vals(ch) make*, leugenachtig maken. *Innen toeën* (getuige) *vals make. Wat dat ich douë zeg, en zal niemand ni vals make.*

VAN, voorz. *Gestorve van de kötse* (aan de koorts). *Profässor van 't kollezze* (aan 't kollege). *Van 's gelijke*, insgelijks. *Da gouët va zälleves.* (Dat gaat van zelf.) *Van ing tot ing*, van 't eene einde tot het andere. (SCH. en DE BO.) — KIL. geeft: VAN (door) LIEFDE, VAN (door) PIJNE, VAN (uit) ANTWER-

PEN GEBOREN. — *Ter wille van zijn* (klemt op VAN), *van af zijn* (klemt op AF), niet juist weten te bepalen. *Och het nou tien och elf jouër geleën es, douë wil ich van zijn.* — Met den klemtoon op ZIJN : willen deel van maken. *Van dij bänden en wil ich ni zijn.* — Ook in Kl.-Br.

VANACHTERBLIJVEN, onz. sch. st. ww., met *hebben : bleef vanachter, hee vanachtergebleve.* Ten achtere blijven. *De börgerij en wilt vör den rijke ni vanachterblijve.* — Ook in Kl.-Br. — AANM. : In dien zin zegt men ook : *vanachterstouën.*

VANACHTERNA *(vanachternouë)*, bijwoord. Achterna.

VANACHTEROP, bijw. van ontkenning. *Ge zult moge meegouën, vanachteroĕp.* — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Ook *Länstachteroĕp* (langsachterop), *achterwätsoĕp* (achterwaartsop). — ZEGSW. : *Achterwätsoĕp läk de hinne* (hennen) *krabbe.*

VANACHTERSTAAN *(vanachterstouën)*, onz. sch. onr. ww., met *hebben : stond vanachter, hee vanachtergestouën.* Zie VANACHTERBLIJVEN.

VANDOEN, bijw. Noodig. (SCH.) — ZEGSW. : *Het vandoen hämme, het groeët vandoen hämme,* behoeftig, zeer behoeftig zijn. — Ook in Kl.-Br. — *Vandoen hämme*, ondervinden. *Dat en häm ich nou me leve nog ni vandoen gehad*, dat is mij nog nooit overkomen.

VANDOOR *(vandeur,* ˘ ¯*)*, bijw. *Ter vandeur*, voort, weg. *Hijen es ter vandeur*, hij is vertrokken; — hij is ten onder gegaan; — hij is dood. —

SAM.: *Ter vandeurdrouë* (er vandoordraaien), zich verwijderen; *-gouën* (henengaan); *-höllepe* (min of meer beleefdelijk weg helpen; de dood aandoen: *Dijen hee zijn vrouw ter gauw vandeurgehollepe); -hoeë* (weghooien, wegjagen); *-jage; -koĕidere* (wegjagen); *-krijge* (verwijderd, dood krijgen); *-loeëpe* (wegloopen); *-roaze* (-razen, zich driftig verwijderen); *-rije* (wegrijden); *-schikke* (wegzenden); *-taffele* (wegsukkelen); *-zette* (verwijderen). — Ook in Kl.-Br.

VANEEN *(vaniën)*, bijw. Zie VAN DALE. — VERG.: *Zoeë na vaniën as ass(ch)e, as häksel, as moos.* — SAM.: *Vaniënbijte, -bräggele* (zie BREGGELEN), *-breke, -breuzele* (zie BREUZELEN), *-brökkele, -doen, -douä* (al duwende kwetsen), *-ege* (-eggen), *-gritsele* (aan stukken harken), *-jage* (uit elkander jagen), *-kappe, -kärreve* (-kerven), *-kläddere* (aan stukken klauteren), *-kloppe, -krabbe, -krijge, -kroupe* (-kruipen), *-leure, -moale* (-malen), *-mözzele* (-morzelen), *-pitse, -plättere, -roaze* (-razen), *-räddele* (zie REDDELEN), *-rije* (-rijden), *-rääfele* (zie RAFELEN), *-roese* (zie ROEZEN), *-rotse, -schoere* (-schuren), *-slouë* (-slaan), *-snije* (-snijden), *-snikkere, -stampe, -stoĕmpe* (-stompen), *-steke, -trekke, -valle, -vrutele* (-wroeten), *-vrijve* (-wrijven), *-waffele* (door mallen verslijten, breken. *Kliëre-, meubels-*).

VAṄG *(vank)*, z. m. Zie VAN DALE. — Bijv. gebruikt in: *Vank zijn*, gevangen, verloren zijn, vooral in spelen. *Hijen hee houërzak* (bedrog) *gedouën: hijen es vank.*

VANGBAAR *(vankboar)*, bijv. Kunnende gevangen worden. *Dij vogels zijn moeiläk vankboar.* — Verdienende gevangen genomen te worden krachtens de wet. *Dije zoeë iet doet, es vankboar.* — SYN.: *Pakboar.*

VANGEN, bed. onr. ww., met *hebben: vangde, hee gevange.* Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Bäd vankt* (berd vangt) of: *Toufel* (tafel) *vankt*, eene gespeelde kaart mag niet teruggenomen worden.

VANNEER *(vannië)*, bijw. Wanneer.

VAREN *(voare)*, onz. st. ww., met *hebben* en *zijn: voẹr, hee, es gevoare.* Iets beleven. *Douë zijn* (*häm*) *ich oadig* (aardig) *gevoare*, daar is mij iets vreemds overkomen. *Zoeë moĕit de gij voare, be ni wille te löstere*, het is wel besteed aan u, die niet wildet luisteren. — *Wel voare*, voorspoed hebben. *Slächt voare*, tegenspoed hebben. *I kind, da zen oas* (zijne ouders) *ni en telt, en kain ni wel voare, moĕit slächt voare.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Kl.-Br. — *Douë zijn ich wel in gevoare!* dat doet mij genoegen! (bij 't vernemen van eensanders ongeval.)

VAREN *(vouëre)*, onz. zw. ww., met *hebben: vouëde, hee gevouëd.* Vreemd voorkomen, niet gewoon zijn. *'t Werken en vouët mich ni. Verhuize vouët altijd. Gij en hedt* (hebt) *mich niks gevouëd.* — Overal in België, zie SCH en DE BO. — *Da zal oĕch vouëre, da zal oer broĕk vouëre*, dat zal niet gebeuren. *Hije mänt* (meent) *mich vör börg te hämme, ma 't zal zijn broĕk vouëre.* — KIL. geeft: VAEREN, vervelen, ontwend zijn.

VAREN *(veëre)*, onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : veëde, hee, es geveëd.* Zie VAN DALE. — FIG. : Zich begeven. *Moeë mag ter hene geveëd zijn?* (Waar mag hij verbleven zijn?) *Hijen hee van alle kante rondgeveëd, en hije komt ärm truk.* (Hij heeft overal rondgereisd en komt arm terug.)

VAS *(vas, fas)*, z. o. Nekspier. — KIL. geeft : FAS, VAS, VASCH, Lat. : CARTILAGO, Fr. : CARTILAGE, knor; VAESE, VESE, VESKEN, vezeltje; ook in dezen zin : VESELINGHEN (enkel in 't meervoud). — FIG. : *Inne slag in 't vas*, een genadeslag. — *Het vas af zijn*, gansch machteloos zijn. *Dijen ouës* (aas) *afkoeëpen es oěch inne slag in 't vas*, het afkoopen van dien aas zal u het spel doen verliezen.

VAST, bijv. en bijw. — Zie VAN DALE. — VERG. : *Vliës(ch) zoeë vast as leëver.* — SAM. : *Vastnichele* (vastnagelen), *-klampe*, (-grijpen), *-spië* (met spieën vastzetten).

VASTEN, z. (v.) m.

VASTENBUL, z. v. Bisschoppelijke bevelbrief voor den vasten.

VASTHOUDEN *(vasthouve)*, bed. sch. onr. ww. met *hebben*, zie HOUDEN. *Oer broěk vasthouve*, u in acht nemen, vooral in 't kaartspel.

VASTNEMEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : namp vast, hee vastgenome.* Zacht vastgrijpen. *In' koo(r)d vastneme. Makandere vastneme*, elkander met de hand nemen. — FIG. : Foppen, bedriegen.

VAT, z. m. Oude graanmaat van omtrent dertig liters. Zie HALSTER. — *Te voat dosse* (te vaat

dorschen), graan dorschen voor 't twintigste vat. — KINDERRIJMPJE : *Rosse, wilt der men schuur dosse? Te voat och te voed, läk der 't liefste doet.* (Rosse, wilt gij mijne schuur uitdorschen, te vaat of *te voed* — in mijnen kost en in daghuur — gelijk gij 't liefste doet.)

VEDDE, z. v. Meststof. Zie VETTE.

VEEG *(veëg)*, z. (m.) v. Zie VAN DALE. — FIG. : Nadeel. *Iemand in felle veëg droué*, iemand groot nadeel toebrengen. — *In veëg eweg hämme*, zinneloos zijn. *De veëg eweg hämme*, een gevreesd ongeluk op den hals hebben. *Nou dat het maske* (meisken) *de veëg eweg heet*, *lot* (laat) *de sloëbber heur loeëpe.* — Ook in Kl.-Br.

VEEL *(veël)*, bijv. Vaal. — Z. v. ZEGSW. : *De veël* (koei) *schoeën deur de voor wiëte te lää* (weten te leiden), fijn weten te vleien. — Elders : *De beër deur de voor lää.*

VEER *(veër)*, z. v. Darmnet, reuzel.

VEER *(veër)*, z. v. Molenwiek. — Plankje in de as eens wanmolens. — Pluim. ZEGSW. : *Wärm in zijn veëre zitte*, bemiddeld zijn. — *Iemand achter zen veëre zitte*, iemand vervolgen. — Ook in Kl.-Br.

VEERDIG *(veädig)*, bijv. Vaardig. — ZEGSW. : *Iet veädig make*, iets gebrekkig doen. *Hijen hee vör den iëste kiër gezouëvood* (gezaaivoord), *ma hijen heet douë iet veädig gemakt!* (Hij heeft voor de eerste maal geploegd, maar hij heeft een ellendig broddelwerk voortgebracht.)

VEERMES *(veërmäs)*, z. o. Knipmes.

VEERS *(vääs)*, bijw. (HER.). — *Ieverans van vääs* (van verre) *hene slouë, läk inne blinne* (blinde) *nouë in ää* (ei), ergens naar raden. — *Vääs stouën*, pal staan om op zich te laten werpen of schieten. *As de gij mich hie(r) koëint träffe, wörpt mär, ich stouën vääs!*

VEERVET *(veërvet)*, z. o. Gesmolten reuzel.

VEES *(veës)* z. v. Zwachtel.

VEEST, z. m. Zie VAN DALE. — Nietige zaak. *Vör inne veest oëp ze peäd* (peerd) *zijn*, voor eene nietigheid gestoord zijn. *Be inne veest lache*, voor de minste zaak lachen. *Vör inne veest iemand kome lästig valle.* — *Inne veest in in' fläsch, inne veest oëp i stäkske*, nietigheid. — *Zijn veeste verwouë* (verwaaien), wandelen gaan.

VEGEN *(veëge)*, bed. zw. ww., met *hebben*: *veëgde, hee geveëgd.* Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Ieverans zijn broëk, zijn pollevieën* (hielen, hakken), *oan veëge*, zich om iets niet bekreunen. — FIG.: Berokkenen. *As dijen oëch iet kain veëgen, en zal ter ni mokke* (missen). — Zie SCH. — Ook in Kl.-Br.

VEL *(väl)*, z. v. Zie VAN DALE. — o. *I vies väl, i schouw väl, in oadig väl*, snaaksche vrouw. — ZEGSW.: *Iemand oan ze väl gouën*, iemand afrossen. (SCH.) — *Ni deugen in zijn huid och in ze väl*, gansch niet deugen. — Ook in Kl.-Br.

VELDBAAN *(väldboan)*, z. (v.) m. Baan door 't veld. — Ook in Kl.-Br.

VELDKLAD *(väldklad)*, z. v. Duif, die haar

voedsel op 't veld zoekt. — Ook in Br., zie SCH.

VELDLOOK *(väldloeëk)*, z. (o.) m. Veldknoflook. — Ook in Kl.-Br.

VELDPOOT *(väldpoeët)*, z. v. Peen, die in 't veld gekweekt wordt.

VELEI *(veläa, ˘ ¯)*, z. v. Groot zwenghout, dat de beide zwenghouten eens tweespans aaneenkoppelt.

VENSTER *(vinster)*, z. (o.) v. ZEGSW. : *'t Es mär in' ruit uit in' vinster*, 't is licht herstelbaar; wordt gewoonlijk gezegd bij de dood van iemand, die geen leed achterlaat.

VENT *(vänt)*, z. m. Zie VAN DALE. — AANM. : In : *I vies vänt, i schouw vänt, in drollig vänt, in oadig vänt*, een zonderlinge, snaaksche kerel, is VENT O. *Da schau vänt kain iemand doen lache!*

VERBABBEREEREN, bed. zw. ww., met *hebben : verbabbereede, hee verbabbereed*. Onthutsen. *Da stuur gezicht verbabbereede de kingere, da ze ni en kosten antwode* (konden antwoorden). — Zie SCH. op VERBAVEREEREN. — Bij KIL. : VERBAURÉREN.

VERBETEREN *(verbeëtere)*, bed. zw. ww., met *hebben : verbeëterde, hee verbeëterd*. Zie VAN DALE. — Overtreffen. SPREEKW. : *Goed gesproke da zwijge verbeëtere kain*, 't moet goed gesproken zijn, eer 't beter is dan zwijgen.

VERBOFFEN *(verboëffe)*, onz. en wed. zw. ww., met *zijn* en *hebben : verboëfte, es, hee verboëft*. De spijs niet wel door de keel kunnen laten. *As ich pätätte be azijnsaus eët, verboëf ich säffe(n)s, verboëf*

ich mich säffes. — In Kl.-Br. : OVERBOEFFEN. — Bij KIL. : VERBOFFEN, VERPOFFEN, VERPOCHEN, VERSNOCKEN, iemand eenen schrik op 't lijf jagen ; — — uitstellen, opschorsen.

VERDACHT, bijv. Verkeerd van gedacht. *Moes dat inne mins(ch) toch kain verdacht zijn : ich mände* (meende), *dat het nog mär donnestag* (donderdag) *en was, en 't es al vrijdag.*

VERDEEGEN *(verdiëge)*, onz. zw. ww., met *zijn : verdiëgde, es verdiëgd.* (DE BO.) — FIG. : Door eene spijs overtollig te gebruiken, die moede worden. *Ze makte zoeë dek roeë kuële geriëd, da'ch ter oĕp verdiëgde.* (Ze maakten zoo dikwijls roode koolen gereed, dat ik er op verdeegde.) — Ook bij KIL.

VERDEKKEN, bed. zw. ww., met *hebben : verdekte, hee verdekt.* Al dekkende verbruiken. *Ich häm dees jouër honderd walme* (bossen dakstroo) *verdekt.*

VERDEKKEN, tus. Basterdvloek. — Bijw. van versterking. *'t Es verdekke(n)s kaad* (koud). — VAR. : *Verdökke verdoike, verdoize, verdost, verdekschotel; Jan verdekke,* enz.; *potverdekke,* enz.

VERDIEP, z. o. Hoogte der zoldering. *Dij pläk is inne voet te liëg van verdiep.* — Ook in Kl.-Br.

VERDOEN, z. o. Wat men van iets noodig heeft. *Wij winnen in ozzen hof pätätte genoĕg vör os verdoen.*

VERDOUWEN *(verdouä)*, bed. zw. ww., met *hebben : verdoude, hee verdoud.* Door duwen in eenen slechten toestand brengen. *Ze vörzichtig, dat de gij oer kornet* (uwe muts) *ni en verdout.*

VERDRIETEN. onz. st. ww., met *hebben*. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *As 't God verdri(e)t, verdrit het alleman*, eindelijk wordt alle man het moede.

VERGAAN *(vergouën)*, onz. onr. ww., met *zijn : vergink, vergonk, es vergouën*. VERG. : *Vergouën läk zaat* (zout) *in de pot*.

VERGAPEN, wed. zw. ww., met *hebben : vergapte, hee vergapt*. Zie VAN DALE. — FIG. : In den handel : te veel bieden; te laag loven.

VERGEREN *(˘ ¯ ˘)*, bed. zw. ww., met *hebben : vergede, hee vergeed*. Vergaderen. *Dij mins(ch)e pääze mär oĕp werken en vergere. Ze hämmen al zoeë veul vergeed, da ze hun huis koĕinne koeëpen hämme.* — SPREEKW. : *Nouë vergede(r)s kome vertede(r)s*, de erfgenamen verkwisten, wat de erflaters verzamelden. — AFL. : *Vergering*, lijst, waarin de deurpaneelen gevat zijn. — Vergadering. — Zie ook SCH.

VERGETEN *(vergette)*, bed. onr. ww., met *hebben* en *zijn : vergette, hee, es vergette. Vergetten hämme* beteekent : op zeker oogenblik er niet aan denken; *vergette zijn*, niet meer weten. Het 1e drukt meer op de daad, het 2e meer op den toestand. *Ich häm de sleuter* (sleutel) *vergette. Dijen naam es mich schoeën vergette.* — Ook in Kl.-Br.

VERGEVEN *(vergeëve)*, bed. st. ww., zie VAN DALE. — Besmetten, Fr. : INFECTER. ... *musschen, die .... alle gebouwen met hunne nesten vergeven.* (J. B. MARTENS.) — *Da land es vergeëve van de*

pätteme (pemen). — Algemeen in België, zie SCH.

VERGUDDEREN *(vergöddere)*, bed. zw. ww., met *hebben : vergödderde, hee vergödderd.* Verbrodden. *Boeëme vergöddere,* boomen slecht snoeien. *Land vergöddere,* land slecht bewerken. — Zie GUDDEREN, en SCH. — Bij KIL. : VERGORDEN, VERGOORDEN, (eene maagd) verkrachten.

VERHAAL *(verhoal)*, z. o. Ruimte eener holte, waarin iets moet bewegen. *Dij as en hee gi verhoal genoëg in heur busse, ze moëit nog i wat afgeveld* (afgevijld) *wodde.* — AANM. : Men zegt ook *spele(n)s.*

VERHANDVELEN *(verhanfele,* ⏑–⏑⏑*)*, bed. zw. ww., met *hebben : verhanfelde, hee verhanfeld.* Met in de hand te nemen bederven. *Päzze verhanfele,* perziken verduwen. *Kliëaizze verhanfele,* kleedingstukken verfrommelen met ze in de hand te nemen. — Ook in Limburg en N.-Br., zie SCH.

VERHAPPEN, wed. zw. ww., met *hebben : verhapte, hee verhapt. Oëch oan iet verhappe,* te veel van iets nemen. *Ich en zal mich oan dij pose* (portie) *ni verhappe,* ik zal er niet te veel van nemen, doordien er maar weinig is. *Douë en es gin noeëd bij, dat dijen hum zal verhappe,* er is geen gevaar, dat hij te diep zal in de beurs tasten; want hij is te gierig.

VERHEGGELEN *(verhäggele)*, bed. zw. ww., met *hebben : verhäggelde, hee verhäggeld.* Aan flarden scheuren; verhakkelen. *Moes dat dije wildvank zijn broëk verhäggeld heet. Douë verhäggeld en verscheu(r)d loeëpe.*

VERKATHALZEN, bed. zw. ww., met *hebben : verkathalsde, hee verkathalsd.* Bederven, verkerven. *Hijen heet het bij ze moëike lillik* (leelijk) *verkathalsd, met heur ni gouën te bezuke. Nou es de zaak verkathalsd.* — Zie VAN DALE op : KATHALZEN.

VERKEN *(värke, värreke;* verkl. *värkske;* mv. *värke),* z. o. ZEGSW. : *Het värken es gewass(ch)e,* de zaak is klaar. — *Het värreken es geringd, es deur den neus geboo(r)d,* de zaak is geklonken. (SCH.) — *Ge zodt ter de värreke be struë,* (gij zoudt er de verkens mee strooien,) er is overvloed van.

VERKENSBEENHOUWER *(värkesbiënoar),* z. m. Verkensslachter. — Algemeen in België, zie SCH.

VERKENSBEEST *(värrekesbiëst),* z. v. Doorslechte, vooral zedelooze kerel.

VERKENSDORST *(värkesdöst),* z. m. Honger.

VERKENSDRANK, z. m. Nat verkensvoedsel. — Ook in Kl.-Br.

VERKENSKERS *(värrekeskiës),* z. v. Wilde kers. — Ook in Kl.-Br.

VERKENSKETEL, z. m. Ketel om verkensvoedsel in te koken. — Ook in Kl.-Br.

VERKENSPOT, z. m. Verkensketel (zie dit w.).

VERKENSVAT, z. o. Vat om verkensvoedsel in te bewaren. — FIG. : Iemand, die allerlei spijs of drank dooreen neemt.

VERKERMIST *(˘ ¯ ˘),* bijv. Door kermisvieren onpasselijk. — Ook in Kl.-Br.

VERKERTELEN *(verkättele)*, onz. zw. ww., met *zijn : verkättelde, es verkätteld*. Uit *kertelen*, uitvezelen, en *ver* in den zin van : in nadeeligen toestand brengen. Door verslijten in lompen veranderen. *Da kind ze kliëke begint fel te verkättele*. — Zie DE JAGER, Freq. op KARTELEN.

VERKESTEN, VERKESTEREN *(verkäste, verkästere)*, onz. zw. ww., met *zijn : verkästte, verkästerde, hee verkäst, verkästerd*. Uit *kersten, kersteren*, snerken (zie het w.), en *ver* in den zin van te niet doen. Versnerken. *En es het ni zung* (zonde), *läk dij boter verkästert. Verkästerd vliës(ch)*. — Zie SCH.

VERKLAPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : verklapte, hee verklapt*. Zie VAN DALE. — Uit *klappen* en *ver* in den zin van : te kwist. Al klappende doorbrengen. *Zijnen tijd verklappe*.

VERKLEEDEN *(verklië)*, wed. en onz. zw. ww., met *hebben : verklidde, hee verklid*. Wed. Zich vermommen. (VAN DALE.) — Onz. Zich wel tot fraaie kleeren laten verwerken, van weefsels gezegd. *Da stof verklidt goed*.

VERKLETSEN *(verklätse)*, bed. zw. ww., met *hebben : verklätste, hee verklätst*. Uit *kletsen* en *ver* in den zin van 1° Verandering. Verkoopen. *Me peäd* (mijn peerd) *beet en sloeg, ma ich häm het oĕp de jouërmät* (jaarmerkt) *verklätst*. — 2° Verspillen. *Zijnen tijd oan iet verklätse*. — Algemeen in België, zie SCH. en DE BO.

VERKNODDELEN, bed. zw. ww., met *hebben : verknoddelde, hee verknoddeld*. Uit *knoddel*, zie

dat woord, en *ver* in den zin van in slechten toestand. Ineenknoopen. *Dij streen katoen es zoeë na verknoddeld, dat ter gin ingsken* (geen eindje) *uit te krijgen en es.* — Het w. hangt vast aan KNOEDELEN, bij DE JAGER, Freq.

VERKOEKELOEREN (˘ – – ˘ ˊ ˘), bed. zw. ww., met *hebben : verkoĕkeloede, hee verkoĕkeloed.* Nutteloos met kijken en loeren doorbrengen. *Ich en blijf mijnen tijd hie(r) ni verkoĕkeloere.*

VERKOETEN *(verkoĕite)*, onz. zw. ww., met *zijn*, en wed. met *hebben : verkoĕitte, es, hee verkoĕit.* Verstuiken, van een dier gezegd. *As i peäd* (peerd) *moĕit deurgouën* (voorbijgaan), *moeë* (waar) *'t gewoeën es stil te blijve, kain het elke kiër verkoĕite. Da peäd heet hum verkoĕit.* — Het w. hangt vast aan KOOT, KOOTBEEN, zie VAN DALE.

VERKORTEN *(verkötte)*, onz. zw. ww., met *zijn : verkötte, es verköt.* Sprokkig, kort van draad worden, van hout gezegd. *Dennen hout verköt gauw, as de schö(r)s ter oan bleft* (blijft).

VERKRODDEN, VERKROTSEN, onz. zw. ww., met *zijn : verkrodde, verkrotste, es verkrod, verkrotst.* Uit *krodde, krots*, zie dit w., en *ver* in den zin van in slechten toestand. Tot iets verneutelds vergroeien. *Da kind verkrodt. Dij boeëmen en willen ni oĕp; ze verkrotsen hiëlegans(ch).* — Zie DE JAGER, Freq. op KNUSSELEN.

VERKROKEN, bed. zw. ww., met *hebben.* Pres. *Ich verkrook, ge verkrokt, hije verkrokt, we verkroke, ge verkrokt, ze verkroke. Verkrokte, hee verkrokt.* Ver-

kreuken. — FIG. : Misdoen. *Ich en zou hum ni gääre* (geerne) *verkroke.* (SCH.)

VERKWAKKELEN, bed. zw. ww., met *hebben : verkwakkelde, hee verkwakkeld.* Verbeuzelen. *Oan dijen a* (ouden) *bouw heet ter veul gäld verkwakkeld, en 't en trekt nog nieverans ni oěp.* — Zie ook DE JAGER, Freq. op KWAKKELEN, en KIL.

VERLAAT *(verlouët)*, z. o. Ophouden van vragen. *Van hum en es gi verlouët te krijge,* hij wil niet ophouden met vragen. — Bij KIL. : VERLAETEN, ophouden, Fr. CESSER.

VERLAPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : verlapte, hee verlapt.* Verkoopen. *Da'ch me goed wel kost verlappen, het vloog.* (Kon ik mijn land voordeelig verkoopen, ik ontdede mij er van.) — Ook in Br.; zie ook SCH.

VERLEEDEN *(verlië)*, bed. en onz. zw. ww., met *zijn : verliëde, es verliëd.* (VAN DALE.) Afkeerig worden. *'t Es allen dag roeë kuele; ich zen ze hiël verliëd.* ('t Is alle dag roode koolen; ik ben ze heelenganshch moede.) — *Den achtergoal in os haag es verliëd.* (De nachtegaal in onze haag heeft zijn nest verlaten.) — Overal in België, zie SCH. en DE BO. — Ook bij KIL.

VERLEGGEN, bed. zw. ww., met *hebben : verlede, hee verleed.* Een versleten ijzeren tuig vernieuwen met er een stuk bij te smeden. *In' ploegschölp* (eene ploegschaar), *in' schup, i snijmäs verlegge. Innen ägger verlegge,* eenen nieuwen lepel aan eenen egger smeden. — Ook in Kl.-Br.

VERLEIPEN *(verlääpe)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn* : *verläpte, hee, es verläpt*. Uit *leipen*, rekken, en *ver* in den zin van : in ongunstigen toestand. Uit het verband rekken (van een weefsel gezegd). *Ge moogt aan de hoĕke van dijen doĕk zoeë ni trekken, och ge verläpt ze hiëlegans(ch)*. — De veerkracht verliezen of doen verliezen. *Dij kousban(den) beginne te verlääpe. Ge verläpt dije päärlink* (dat halssnoer van kralen) *me(t) gedurig ter oan te trekke.*

VERLOOP *(verloeëp)*, z. o. ZEGSW. : *Iet oĕp ze verloeëp louëte*, naar iets niet omzien. — Ook in Kl.-Br.

VERLOOPEN *(verloeëpe)*, onz. st. ww., met *zijn* : *verliep, es verloeëpe*. Uiteenloopen, van kaas gezegd. *De keës es het besten, as ter begint te verloeëpe*. — Ook in Kl.-Br.

VERLORENBROOD *(⏑ ⏑́ ⏑ –)*, z. o. Leegglooper, verlorenkost. *Met dijen en es niks oan te vange ; 't es i rächt verlorebroeëd*. (Met dien kerel is niets aan te vangen ; 't is een waar verlorenbrood.)

VERMAAIEN *(vermoa)*, onz. zw. ww., met *zijn* : *vermoade, es vermoad*. Wormstekig worden. SPREEKW. :

Reegelt het Sinte Medoad,
Dan zijn de neute vermoad.
(Regent het St Medard (8n Juni),
Dan zullen de noten wormstekig zijn.)

VERMAAN *(vermoan)*, z. o. Sprake. *Ich en häm douë nog gi vermoan van gehuëd* (gehoord). *As douë inne kiër vermoan van komt.*

VERMANEN *(vermoane)* bed. zw. ww., met *hebben : vermainde, hee vermaind.* Zie VAN DALE. — Onz. Gewagen. *Ze weëre bezig met ter van te vermoane*, zij waren bezig met er over te spreken. — Bij KIL. ook : melding van iets maken.

VERMELKEN, onz. st. ww., met *zijn : vermolk, es vermolke.* Meer melk geven. *Sint dat de koei oan de spörre zijn, zen ze doanig vermolke.* (Sinds de koeien met spurrie gevoed worden, geven ze veel meer melk.) — Ook in Kl.-Br.

VERMODDELEN, bed. zw. ww., met *hebben : vermoddelde, hee vermoddeld.* Uit *moddelen*, zoekend dooreenwerpen, en *ver* in den zin van : in ongunstigen toestand. Verward dooreenwerpen. *In' nouëman* (eene naaimand) *vermoddele. Geduveld stroë en dögt ni vör walm; het es te veul vermoddeld.* (Stroo, met een dorschtuig gedorschen, deugt niet voor dekstroo; 't is te zeer bedorven.)

VERNAAMD *(vernamd, vernumd)*, bijv. Befaamd. *In vernamde härrebärg. In' school, uren in 't rond vernamd.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — AANM. : Elders VERNOEMD, VERNEUMD, zie SCH. op dit woord. KIL. geeft : VERNAEMT; ook : VERNAEMEN, (Fr. : CÉLÉBRER, ILLUSTRER), en VERNAEMTHEYD (Fr. : CÉLÉBRITÉ.)

VERNEMEN, bed. st. ww., met *hebben : vernamp, hee vernome.* Zie VAN DALE. — Onaangenaams onderstaan. *Ich häm be da wärk iet vernome. Dije woëint thuis vör knächt, ma we verneme ter iet bij!* (Dat werk heeft mij veel moeite gekost. Die

kerel woont bij ons voor knecht, maar hij doet ons veel onaangenaams ondergaan.)

VERNEPEN, bijv. Verneuteld, onvolgroeid, van graan gezegd, in tegenstelling van *vollijvig*. *In al dij witte ouëren en es niks as i wa vernepe keuëne*. (In al die witte aren is niets dan wat verneutelde korrels.) — Bijw. Te nauw. *Vernepe woeëne*, geene ruimte genoeg in zijne woning hebben. — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO; ook bij KIL.

VERNEUZEN, bed. zw. ww., met *hebben : verneusde, hee verneusd*. Eenen nieuwen neus aansmeden. *Innen ägger verneuze*.

VERNICHELEN, bed. zw. ww., met *hebben : vernichelde, hee vernicheld*. Vernagelen. *Wat zit de gij dij bäddes* (berders) *zoeë te vernichele?*

VEROVEREN *(vereuvere)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : vereuverde, hee vereuverd*. Overhouden van zijne inkomsten. (KIL.) *Dij mins(ch)en vereuveren alle jouëre wel duzed frang* (duizend frank). *Ze hämmen al zoeë veul vereuverd, da ze in huis koěinne koeëpen hämme. Zoeë en koěint de gij ni vereuvere*.

VERPAKKEN, onz. en wed. zw. ww., met *zijn* en *hebben : verpakte, es, hee verpakt*. Uit *pakken* en *ver* in den zin van verkeerd. Eten niet kunnen door de keel krijgen. *Da peäd* (peerd) *zal wel verpakken, as de gij de haver zoeë in ins in de kröb git* (zoo in eens in de kribbe giet). *Dij koei heet heur oan innen appel verpakt*. — Ook in Kl.-Br.

VERRATELEN *(verroatele)*, onz. zw. ww., met

zijn : verroatelde, es verroateld. Opentrekken (van de voegen van duigen gezegd). *Lot de koup in de zon ni stouën, och ze veroatelt.* (Laat de kuip in de zon niet staan, of ze verratelt.) — Ook in Limb. en Antw., zie SCH. — KIL. geeft : VERRAETELEN = IN DUYGHEN VALLEN.

VERRAZEN *(verroaze)*, bed. zw. ww., met *hebben : verroasde, hee verroasd.* Uit *razen*, ruwelijk behandelen, en *ver* in den zin van : in slechten toestand. FIG. : verkerven. *Douë hedt de gij 't lillik verroast, joĕng!* (Daar hebt gij 't leelijk verkorven, jongen!)

VERREGENEN *(verreëgele)*, onz. zw. ww., met *zijn : verreëgelde, hee verreëgeld.* Uit *regenen* en *ver* in den zin van : in slechten toestand. Door den regen bedorven worden. *De liëme muren oan de weërzij verreëgelen, as ze ni geveësd en wodde.* (De leemen muren aan de N.-Westzijde verregenen, als er geen stroo tegen geplakt is.) *Da land es lillik verreëgeld.* — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

VERROOKEN *(verroeëke, verruëke)*, onz. zw. ww., met *zijn : verroĕkte, verrukte, es verroĕkt, verrukt.* Uit *rooken* en *ver* in den zin van : in slechten toestand. Door den rook bedorven worden. *As da schilderijke douë intigen tijd moĕit hange, verroĕkt het hiëlegans(ch). — I verroĕkt en verrumpeld väl,* een oud wijf. — AANM. : In denzelfden zin gebruikt men ook het ww. *verruëte* (verrooten), *verrutte, es verrut.*

VERROTSEN, bed. zw. ww., met *hebben : ver-*

rotste, *hee verrotst.* Uit *rotsen*, wild loopen, en *ver* in den zin van : in slechten toestand. *Kliëre verrotse*, kleederen, door onvoorzichtig dragen, bederven.

VERSAKKEREN, bed. zw. ww., met *hebben : versakkerde*, *hee versakkerd.* Verkerven. *Hijen heet het bij de börgemiëster fel versakkerd.*

VERSCHAUDEN *(verschâ)*, bed. zw. ww., met *hebben : verschade*, *hee verschaad.* Met heet vocht branden. *Oere voet verschâ me(t) koke(n)de melk*, *me hiëte saus*, enz. *As ter dääl* (durft) *hie(r) kome*, *verscha ich hum.* (SCH.)

VERSCHIETEN, onz. st. ww., met *zijn : verschoot*, *es verschote.* Eene doode vrucht afwerpen, van dieren gezegd. *In' verschote koei es in' bedorve koei vör da jouër.* — Zie ook SCH. — KIL. geeft : VERSCHIETEN, uitwerpen. — FIG. : op den winter toegepast in het SPREEKW. : *As 't veur Ste Katrien* (25^n November) *sniëft* (sneeuwt), *es de winter verschote*, zal het geen strenge winter zijn.

VERSCHIJNEN, onz. st. ww., met *zijn : verscheen*, *es verschene.* Uit *schijnen* en *ver* in den zin van : in ongunstigen toestand. Door te hevige hitte vóor den tijd rijpen. *Dij boeëme doen te veul schoa* (schade) *oan da land ; vijf kore(n)bedde wijd verschent ter alles onder.* — Zie ook SCH.

VERSCHIJTEN, bed. st. ww., met *hebben : verscheet*, *hee verschete.* Verbeuzelen. *Zijnen tijd verschijten oan prulle.*

VERSCHOUWEN *(verschoa)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : verschoude*, *hee*, *es verschoud.*

Uit *schouwen*, van SCHOUW, SCHUW, en *ver* in den zin van : in ongunstigen toestand. Bed. Schuw maken. *Ze hämme dije douë läk verschoud? Ze haän hum in in' ploeglijn gevangen en zoeë deur de mestplas gesleu(r)d.* (Ze hebben dien kerel daar, naar 't schijnt, verschuwd : ze hadden hem in eene ploeglijn (zie PLOEG) verstrikt en alzoo door den aalpoel gesleurd. — Door dit middel wil men onwelkomen vrijers hunne vrijage uit het hoofd zetten.) *In biëst verschoa.* — Onz. Schuw worden. *Da peäd* (peerd) *verschout gemäkkeläk. I veulen es säffe(n)s verschoud.* — Hennen zijn van hun nest verschouwd, als zij er niet meer willen in leggen. — Zie ook SCH.

VERSCHUIVEN, onz. st. ww., met *zijn : verschoof, es verschove.* Verminderen. *De winter begint te verschuive. Ze gäld es wijd verschove*, er blijft hem niet veel geld meer over.

VERSEM *(vässem)*, z. m. Hiel. *Da veëg ich oan mijn vässeme. Kust mijn vässeme*, laat mij gerust. *Zijn vässeme louëte zien*, het op een loopen zetten. — *In' kous de vässem zette*, den voet eener kous beginnen te breien. — Zie ook SCH., en KIL. op VERSSEN, VERSSENE. — Hoog-D. : FERSE, Lat. : PERNA.

VERSJAMMELEN, bed. zw. ww., met *hebben : versjammelde, hee versjammeld.* Verschacheren. *Hijen heet dij a* (oude) *boëken allemoël versjammeld.* — Verwardelijk dooreenwerpen. *Wie heet dij pampiere zoeë allemouël versjammeld?* — Ook in Kl.-Br.

VERSNAPPEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben* en *zijn : versnapte, hee, es versnapt.* Uit *snappen*, zengen, en *ver* in den zin van : te niet. Verzengen. *Zij vörzichtig vör de stoof; ich geluëf, dat oer kliëd al i bekke versnapt es.*

VERSPELEN, bed. zw. ww., met *hebben : verspelde, hee verspeld.* Zie VAN DALE en KIL. — FIG. : Verliezen. *Inne kameroad verspele in i gedring. Innen hond verspele*, hem niet meer vinden. *Inne päreplu verspele. Ge en zult oan hum niks verspele, maske; zoeë iëne koĕind der allen dag krijge.* (Ge zult aan hem niets verliezen, meisken; zulk eenen (bruidegom) kunt gij alle dag krijgen.)

VERSTAAN *(verstouën)*, bed. onr. ww., met *hebben : verstond, hee verstouën.* Zie VAN DALE. — Door te lang op de merkt staan verliezen. *Ich häm inne frang oĕp me grään verstouën.*

VERSTALEN *(verstouële)*, bed. zw. ww., met *hebben : verstouëlde, hee verstouëld.* Uit *stalen* en *ver* in den zin van : verwisseling van toestand. *Bier verstouële*, een gloeiend ijzer in bier steken, dat alzoo geschikt wordt, om door ziekelijke personen gedronken te worden. — Zie KIL., en ook SCH. op STALEN.

VERSTEENEN *(verstiëne)*, onz. zw. ww., met *zijn : verstiënde, hee verstiënd.* Van *steen* en *ver* in den zin van : in eenen toestand komen. *Peëre verstiëne*, als er droge, harde plekken in groeien.

VERSTOMPELEN *(verstoĕmpele)*, bed. zw. ww., met *hebben : verstoĕmpelde, hee verstoĕmpeld.* Uit

stompelen, freq. van STOMPEN, en *ver* in den zin van : in slechten toestand. Ruwelijk wegsteken. *Ge moèit dij bagaize* (bagage) *zoeë ni verstoèmpelen in dij kist. Moes dat dij kliëren hie(r) verstoèmpeld ligge!* — Zie KIL., SCH. en DE BO, en DE JAGER, Freq. op STOMPELEN.

VERSTUIVEN *(verstuëve)*, bed. zw. ww., met *hebben : verstuëfde, hee verstuëfd.* Uit *stuiven* en *ver* in den zin van : in eenen toestand brengen. Schuw maken en daardoor doen vluchten. *Hinne verstuëve. Ge ziet ter zoeë verstuëfd uit!* (Gij hebt eenen zoo verwilderden blik!)

VERSUKKELD *(versoèkkeld)*, bed. deelw. Verloren. *Moeë* (waar) *mag da kind versoèkkeld zijn? Mijne brief es versoèkkeld gerakt.* — Algemeen in België, zie SCH. — KIL. geeft : VERSUCKELEN, verdwalen.

VERTANDEN *(vertanne)*, bed. zw. ww., met *hebben : vertandde, hee vertand.* Van *tand* en *ver* in den zin van verwisseling. De tanden vernieuwen. *In' eeg, inne gritsel vertanne.* — Ook in Kl.-Br., en in W.-Vl., zie DE BO.

VERTELLEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — *Iet te vertellen hämme*, gezag, invloed hebben. *Dije goeie löbben* (snul, zie SCH.) *en heet in zijn huis niks te vertelle.* — Ook in Kl.-Br.

VERTIJGEN, bed. st. ww., met *hebben : verteeg, hee vertege.* (Kaartsp.) Niet volgen. *Troef vertijge.* — Zie SCH., DE BO en KIL., die VERTIJGHEN, VERTIJDEN, geeft, voor : zijn recht verloochenen, -afstaan.

VERTIPPEN, bed. zw. ww., met *hebben : vertipte, hee vertipt.* Verkwisten; verliezen. *Hijen hee ze leste ouëd* (oord) *vertipt.*

VERTRAKKEN, wed. zw. ww., met *hebben : vertrakte, hee vertrakt.* Uit *trakken*, toeven (zie SCH.), en *ver* in den zin van versterking. *Hijen en zal hum onderwäg ni vertrakke, ma in de härrebärge wel.*

VERVALLEN, onz. zw. ww., met *zijn*, zie VAN DALE. — In stof overgaan (van kalk gezegd). *Dije kalkhoeëp es schoeën vervalle.* — Bijv. *Vervalle kalk.*

VERVANG *(vervank)*, z. o. Wat verbeurbaar is. *Wa koĕint der hum doen, as ter ni en wilt betoale; douë en es gi vervank oĕp hum : koĕint de gij in' kää* (kei) *de huid afdoen?* (Wat kunt ge hem doen, als hij niet wil betalen; er kan bij hem niets verbeurd-verklaard worden.)

VERVANGEN, onz. en wed. onr. ww., met *zijn* en *hebben : vervangde, es, hee vervange.* Verstuiken. *Zoeë zou i peäd* (peerd) *slag vör slag vervange, hum slag vör slag vervange.*

VERVEERDEKUL, VERVEERDERIK *(verveëdekul, verveëderik)*, z. m. Iemand, die zeer verveerd is. — Ook in Kl.-Br.

VERVEERDELIJK *(verveëdeläk)*, bijv. en bijw. Vervaarlijk.

VERVLOEKTSIG, bijw. Uitermate. *Vervloĕktsig hiët; vervloĕktsig wijd.*

VERVLOGEN, tus. Basterdvloek. — Bijv. en bijw. *In vervlogese leuge. Vervloges moeieläk.* (SCH.)

VERVOLGENS, voorz. Volgens. *Och ich zal kome, da 's vervolges het weër.* — Bijw. *Zult de gij kome? — Da 's vervolges*, navenant.

VERVOLGENSAAN *(vervolgesoan)*, bijw. Zonder overslaan. *Vervolgesoan wië* (wieden). — Ook in Kl.-Br. — Aanm.: Men zegt ook *veudevoet* (voordenvoet).

VERWACHTEN, bed. zw. ww., met *hebben*, zie VAN DALE. — Wed. *Och ter zal kijve! douë verwacht ich mich oëp.*—Zegsw.: *D'iën en verwacht d'ander ni*, ze komen ras achter elkander. *Grave, dat ter doet, d'iën stip en verwacht d'ander ni.* (Zie stip.)

VERWERKEN, bed. zw. ww., zie VAN DALE. — Onz. *Da stof verwerkt goed*, die stof laat zich goed verwerken tot fraaie kleedingstukken.

VERWERPEN *(verwörpe)*, bed. en wed. st. ww., met *hebben : verwierp, verworp, hee verworpe.* Zie VAN DALE. — Verkeerd werpen. (Kaartsp.) *Innen ouës verwörpe.*

VERWEZEN, bijv. Ontsteld. *I verweze gezicht. Ter verwezen uitzien.* — Algemeen, zie SCH. en DE BO.

VERWORGEN *(verwörge)*, wed. zw. ww., met *hebben : verwörgde, hee verwörgd.* Zie VAN DALE. — *In' ploeg verwörgt heür*, wanneer de schaar te breed wil gaan en het achterdeel zich omwerpt.

VERZINKEN, onz. st. ww., zie VAN DALE. — Spreekw. : *Ge koëint ni vergouën och ge moëit verzinke*, ge kunt geen kwaad, als 't niet tegenslaat.

— Verg. : *Drinke, gouën, reëgele* (regenen), *sniëve* (sneeuwen), *vächte, vloĕke......, dat 't verzinkt*, volop drinken...... — Ook in Kl.-Br.

VERZJEREN *(verzjeäre)*, bed. zw. ww., met *hebben : verzjeäde, hee versjeäd.* Verkerven. *Ge hedt het bij de börgemiëster lillik verzjeäd, met oer reclamoase* (reclamatie). — Ook in Kl.-Br.

VERZOETEN *(verzute)*, bed. zw. ww., met *hebben : verzutte, hee verzut.* Zie VAN DALE. — Onz. met *zijn :* zacht worden. *Het weër verzut.*

VET, bijv. Zegsw. : *Be vet krijt schrijve*, duur doen betalen. *Vet zijn be iet*, iron. : er niet mede beholpen zijn. — *Ge zet vet be in schoeën schotel, moeë* (waar) *niks oĕp en es*, wat zijt ge geholpen met eene schoone bruid, die arm is? — Verg. : *Zoeë vet as innen das, as diëg* (deeg), *as i kudde* of *kurre* (jong verken), *as in' kwakkel, as inne mol, as ole* (olie), *as smaat* (smout), *as späk; zoeë vet, dat de ge uit oer oeëge ni en ziet.* iron. : *Zoeë vet as poĕmpwaiter, as innen räägel oĕp zen schene*, zeer mager.— *Z.* m. en v. iron. : Ongeschikte. *Gij zijt inne vette vör noué 't väld te rije; ge en koĕint het peäd* (peerd) *nog ni inspanne.* — *'t Es in' vette; ze belooft kome te höllepen, en ze en ziet ni um.* — Ook in Kl.-Br.

VETKOT, z. o. Hok om verkens in te mesten. *Da värreke leet al vier moin* (maanden) *oĕp 't vetkot.* — Fig. : *Oĕp 't vetkot ligge*, een gemakkelijk leven en goede tafel hebben. — Zie ook SCH.

VETKROEG, z. m. Aarden pot, waarin de gesmolten verkensreuzel bewaard wordt.

VETTE *(vedde)*, z. v. Meststof. *Vedden oĕp 't land doen. Da land es in volle vedde*, dat land bevat veel meststof. — Overal in België; zie SCH. — SPREEKW. :

In eät (erwt) *es in zottin :*
Ze wast zoeëwel uit de vedden as ter in.

VEULEN, onz. zw. ww., met *hebben : veulede, hee geveuled*. Veulenen. Lijd. gebruikt in de ZEGSW. : *'t Es zoeë geveuled, 't moĕit zoeë peäd wodde* (peerd worden), FIG. : Die zal niet meer veranderen.

VEZEN *(veëze)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : veësde, hee geveësd*. Bed. Zwachtelen. *Inne verstökten* (verstuikten) *ärm veëze*. — KIL. geeft : VESCHEN, VESCHIEN, VAESCHEN, HET KIND WINDEN, het kind zwachtelen. — *Inne muur veëze*, eenen leemen muur met stroobosjes beplakken. — Onz. Vast sluiten (van kleedingstukken gezegd). *Da moĕit allemouël veëze bij oĕch!* (Uwe kleeren moeten prangen, naar uwen zin.)

VIEREN, wed. zw. ww., met *hebben : viede, hee gevied*. Uitrusten. *Ich häm dees jouër hät moĕite werreke; nou gouën ich mich ins zes weke viere*. (Ik heb dit jaar hard moeten werken; nu ga ik zes weken op mijn gemak leven.) (KIL.) — Onz. Vuurwapens afschieten om te feesten. *As ter iemand trouwt, wo(r)dt ter gevie(r)d.*

VIERSCHALEN *(vierschouële)*, bed. zw. ww., met *hebben : vierschouëlde, hee gevierschouëld. Inne boeëm vierschouële*, eenen boom aan vier zijden eene schaal afzagen. *Gevierschouëld bä(r)d* heeft geenen

voalekant (schuinschen kant). — Ook in Kl.-Br.

VIERVOETS *(viervoĕits)*, bijw. Te viervoet. *Da gouët läk viervoĕits; es ter iet koiliks?* (Gij loopt zoo snel; is er iets kwaads?)

VIESAARDIG *(viesoadig, –⏊⏑)*, bijv. en bijw. Zonderling. *Inne viesoadige kadĕ. I viesoadig geval.* — *Viesoadig spreke,* — *gekliëd zijn.*

VIESELIJK *(vieseläk)*, bijv. en bijw. Walgelijk. *Inne vieseläke mins. Vieseläk eëte.* — Ook in Kl.-Br.

VIJF, telw. *Iemand vör vijf in in ood* (vijf stuivers en een oord) *meegeëve, vör vijf en halleve* (vijf stuivers en half) *meegeëve*, iemand eene harde berisping of eene duchtige afrossing geven. — *Alle vijf voet*, alle oogenblikken. *Hije komt mich alle vijf voet lästig valle.* (SCH.) — *Vijfbok*, tros van vijf vruchten. (DE BO.) — Ook in Kl.-Br.

VIJSTEN, onz. zw. ww., met *hebben : veest, hee geveeste.* Veesten. — KIL. geeft : VIJSTEN en VEESTEN; POMEY : VYSTEN. — ZEGSW. : *Douë zitte, läk in hönke* (hondeken), *da geveesten heet*, bedremmeld zijn. — VERG. : *Vijste läk inne schuurdosser* (schuurdorscher). — FIG. : Op eene bedremmelde of sluwe wijze sluipen. Alleen in samenstellingen : *Achternouëvijste, af-, bij-, binne-, deur-, in-, mee-, nouë-, oĕp-, rond-, truk-* (terug-), *uit-, vörbij-, vrum-* (terug-), *eweg-.*

VINDELING *(vingelink)*, z. m. Vondeling. — Ook in Antw. en Br., zie SCH.

VINGER, z. m. ZEGSW. : *Oĕch in oeren vinger snije* (u in uwen vinger snijden), u nadeel veroor-

zaken door onvoorzichtigheid. *Ich häm mich douë lillik in mijne vinger gesneë be men koĕi zoeë liëg te love; ich ha gemäkkeläk drij stukke miër gekrege.* (Ik heb mij daar veel schade gedaan met mijne koe zoo laag te loven; ik hadde licht drij vijffrankstukken meer gekregen.) Veesten. — *Iemand be inne natte vinger lää* (leiden), iemand licht beheerschen. — *Oer vinge(r)s thuis houve, oer vinge(r)s rächt houve*, niet stelen. — *Dat ter dääät* (dart) *hand och vinger oan oĕch steken, ich maak hum schanne*, zoo hij u het minste leed durft doen, breng ik hem om. — *I kalf inne vinger geëve*, een kalf, bij 't drinken, eenen vinger in den mond geven. — FIG. : *Ginne vinger noeëdig hämme*, goed kunnen drinken. — Ook in Kl.-Br.

VINK, z. (m.) v.

VINKELHOUT, z. m. Hout om de kachel aan te maken. — In Limb. vonkelhout *(vunkelhout)*, zie SCH.

VINNIG, bijv. Vlug, geestig. *I vinnig kind.* — Ook in Br., Antw. en Vl., zie SCH.

VISCHSPAAN *(vesspouën)*, z. (v.) o. Spaan om soep te schuimen, enz.

VISCHWEEKER *(veswääker)*, z. m. Die stokvisch weekt. Vischverkooper.

VITS, z. v. Scharnier. De *vits* wordt in 't hout gezet, de *lee* (zie LID), er buiten op gehecht.

VITSBEITEL *(vitsbäätel)*, z. m. Zeer smalle beitel om vitsgaten te kappen.

VITSE, z. v. Zie VAN DALE. — ZEGSW. :

Gouën vitse pikke, de vlucht nemen. — In Kl.-Br. : *Gouën riëpe snijen*.

VITSEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *vitste, hee gevitst*. Stokken *(vitsgeäde)* tusschen de latten van eenen muur vlechten. Dat vlechtwerk wordt dan met leem beplakt. — Ook in Kl.-Br. — Zie ook SCH. — KIL. geeft : VITSELEN, wisschen vlechten.

VITSGAT, z. o. Gat in eene deur of venster om eene vits (scharnier) in te steken.

VITSGEERD *(vitsgeär, vitsgeäd, ⏊ – –)*, z. v. Lange stok. om te *vitsen* (zie dat w.). Zij wordt ook gebruikt om op daken over het stroo gebonden te worden, — VERG. : *Loeëpen, och ze me vitsgeäden achter oĕch zate*. Aan de kanten van Tienen zegt men *vitsroĕi*. — Zie ook SCH. — KIL. geeft : VITSE, VITSEL, VITSROEDE, BAND-ROEDE, groote wisch.

VIZELEEREN, onz. zw. ww., met *hebben* : *vizeleede, hee gevizeleed*. Afzien, bespieden. *Ich gouën inne kiër vizeleere, och ter ginne* (of er geen) *middel en es vör waiter oĕp mijn wää* (weide) *te krijge*. *Douë kamp inne* (er kwam een) *man rond het huis vizeleere; zou dije gi kouëd* (geen kwaad) *in 't zin hämme?* — SAM. : *Afvizeleere*. — Ook in Kl. Br. — KIL. geeft : VISIEREN, bezien.

VLAAI *(vloa)*, z. v. Zeker gebak, van deeg gemaakt en met marmelade op. (SCH.) Het deeg heet *stof*, de marmelade *spijs*. — KIL. geeft : VLAEDE, VLAEYE; PANNEN-KOECK, TOERTE. — SAM. : *Vloadiëg; -köst* (-korst); *-pan*, ijzeren plaat met

rechtstaande kanten, dienende om vlaaien in te bakken; *-spijs; abrikoze(n)vloa*, vlaai met marmelade uit abrikozen verveerdigd; *amandel-; kèes-* (kaas-); *kerremis-*, die bij gelegenheid der kermis gebakken wordt; *kroesel-* (stekelbezie-); *pruim-; rijs(t)pap-; smoëil-* (semouille-); *zouën-* (zaan-).

VLAMING *(vlamink*, mv. *vlaminge)*, WITTEBOOM, z. m. Soort van populier, met witte schors en wit of roodachtig hout. (SCH.)

VLAMKOEK, z. m. Ovenkoek. (SCH.)

VLEGELEN *(vleugele, vleugere)*, bed. zw. ww., met *hebben : vleugelde, vleugerde, hee gevleugeld, gevleugerd*. FIG. : Afrossen. *Dat ter onder mijn han(den) komt, ich zal hum vleugere.*

VLEGELGEERD *(vleugergeär, vleugergeäd)*, z. v. Vlegelsteel.

VLEK, z. v. Zekere oogziekte : oogvlies.

VLEUGEL, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW.: *Dije slouët ok al in zijn vleugels*, die verlangt ook al iets te krijgen. — Armken der spil van een spinnewiel; klauwier; in W.-Vl. VLIEGER, zie DE BO.

VLIEGEN. onz. st. ww., zie VAN DALE. — FIG. : *Ter in vliege, ter tege vliege, ter tuss(ch)e vliege*, een leelijk ongeval tegenkomen. *Hijen es oëp de loerjacht geatrapee(r)d; hije zal ter tegevliege; — deze kiër vliegt e ter* (hij er) *lillik in.* — (Kaartsp.) Verliezen. *Be zulke koate* (kaarten) *spele! gij vliegt ter zeker tusse.* — Ook in Kl.-Br. — Verkocht worden. *Hijen ha tien boëinder land; ma douë zijn ter al nege gevloge.* — Openbersten. *We hämme*

deze winter al drij kinkeegeloaze gevloge. Dij koei is zoeë dik vör te vliege. (SCH.)

VLIJTIG, bijv. Helder, van kleuren gezegd. *Vlijtig roeëd, gruun, blaat* (blauw), enz. *In' vlijtige stof.*

VLIM *(vlum)*, z. v. Naald eener graanaar. — Ook in Antw., Br. en Kemp., zie SCH. — KIL. geeft in dien zin: VLIEME VAN T' KOREN. — Onderste uiteinde eener zweep. — Vezelig uiteinde aan den stamper eener klakkebus. — *Vlum oan inne stämper wrijve.*

VLIMMEN *(vlumme)*, bed. zw. ww., met *hebben : vlumde, hee gevlumd.* Met de zweep slaan. *Iemand färm euver zijn zwais* (huid) *vlumme.*

VLIMMING *(vlumminh)*, GRAUWVLIMMING *(gravlumminh)*, z. m. Soort van vroegen appel met vezelige pel.

VLOEDGRACHT, z. m. en v. Afleidingsgracht. — KIL. geeft : VLOED-BEKE en VLOED-WATER, beek, gracht, met loopend water voorzien.

VLOEK, z. m. *Oĕp inne vloĕk gedouën*, zeer spoedig gedaan.

VLOO *(vloeë)*, z. v. Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Ge en wodt ni hätter gebeten as van oer äăge vloeë*, (ge wordt niet harder gebeten dan door uwe eigen vlooien,) men wordt door de zijnen het meest gekwollen. — Ook in Kl.-Br. — FIG. : Nietsweerdige kerel. *Dings genoĕg hämmen en zijn oas* (ouders) *louëte gebräk lije* (lijden), *douë moĕi(t) der vloeë vör zijn.* — AANM. : In dezen zin zegt men

meer *vloeëbiëst*, en dit woord bet. FIG. : hond.

VLOOBEEST *(vloeëbiëst)*, z. v. Nietweerdige kerel; zie VLOO.

VLOOIEN *(vloeë)*, bed. zw. ww., met *hebben : vloeëde, hee gevloeëd.* FIG. : Slaan, kloppen. *Ze vloeëden hum met i wishout oëp de kop. Dije kain ze vloeë!* die kan ze kloppen (in 't kaartspel). — Aandoen, berokkenen. *Da'ch moëit tien frang miër van huur geëven, heet dije sloëbber mich gevloeëd.* — SAM. : *Afvloeë, deur-* (klieven), *tehene-* (vellen), *uit-* (uitkappen).

VLUCHT, z. (v.) m.

VLUG, z. v. Guit. *Zoeë in vlug van inne joëng(en)!* (SCH). — AFL. : *Vluggerij*, guitenstreek.

VÖ, bijw. van graad. Veel. — SPREEKW. : *Vö te goed es half zot*, al te goed is buurmans gek. Minder betoond, heeft *vö te* alleen de kracht van TE, en wordt maar gebruikt, als er geene bepaling volgt. *Dijen es vö te lui. Dijen es te lui, dat ter ziet.*

VOD, z. w. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Iemand achter zijn vodde zitte*, iemand vervolgen. — Ook in Antw., Br. en de Kemp., zie SCH. — *Gin vodden in de biecht*, rechtzinnig gehandeld. — Te Tienen, als iemand zich in de herberg gemeen of vervelend gedraagt, roepen ze : *Geft (h)um de vod!* En niet zelden werpt men hem dan eene natte vod naar het hoofd.

VODDEMAN, PRULLEMAN, z. m. Prullevent. *Oëp dijen en koëint de gij ginne stouët make : 't es inne*

voddeman. — SAM. : *Voddemanswerk*, prullewerk; *voddemanswinkel*, vodderij.

VODDENSTIKKER, z. m. Schimpnaam op eenen kleermaker.

VOEDERAGE *(voeieraize)*, z. v. Plantenvoedsel voor vee. *Voeieraize zouë* (zaaien).

VOEDERGOED *(voeiergoed)*, z. o. Gemalen graan voor 't vee.

VOEDERHALER *(voeierhälder)*, VOEIERSTEKER, z. m. Meest in 't mv. Persoon, die in velden, weiden of bosschen gaat voeder zoeken voor de koeien.

VOEDSTERING *(vuustring)*, z. v. Krok, met of zonder peerdenboonen.

VOEGE *(vuëge)*, z. v. *In vuëge zijn*, in gebruik zijn. *Dat huishouven en zal douë ni lank ni mië* (meer) *in vuëge zijn*, niet lang meer bestaan. — Zie SCH.

VOEGEN *(vuëge)*, wed. zw. ww., met *hebben* : *vuëgde, hee gevuëgd*. Gedragen. *Dij kingere vuëgen hun goed. Dije joĕng(en) en zal hum ni vuëge!*

VOEREN *(vure)*, bed. zw. ww., met *hebben* : *vude, hee gevuud. I peäd, innen os, in koei, vure*, een peerd, eenen os, eene koe bezitten om er zijn land mee te bebouwen. *'t Iëst heet ter innen os gevuud, en nou vuut ter in' koppel goei peäde.* — Ook in Kl.-Br. — Wegjagen. *Wacht inne kiër inne momänt, ge zult dije zien gevuud wodde!* — SAM. : *Oanvure*, door voeren vullen. *In' liëgten oanvure.* — *Oangevude grond*, aangehoogde grond.

VOERING *(voeierink)*, z. v. Zie VAN DALE. — Stof tusschen de kern der okkernoot. — FIG.: *De voeierink van in' bös* (beurs), geld. *Es ter nog al voeierink in oere porte-monnaie?* — Ook : *Hämme ze oere porte-monnaie nog al gevoeierd*, van geld voorzien?

VOET (verkl. : *voĕike, vukke)*, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Bij iemand i vukke veur hämme*, meer dan anderen in iemands gunst staan. — *Oĕp voet zijn; oĕp voet stouën*, op het punt zijn (van iets te doen). *Ich stond oĕp voet van oan te gouën. Hijen es oĕp voet van hum te beëtere*, er is waarschijnlijkheid, dat hij zich gaat beteren. — *Oĕp goeie voet stouën van*, veel kans hebben om. *Hije stouët oĕp goeie voet van notoaris genumd te wodde.* — *Ieverans voet krijge*, er in gelukken zich ergens beginnen in te dringen. — Zie SCH. en DE BO. — *Uit de voete zijn*, weg zijn; afgedaan zijn; uit moeilijkheid zijn. *Hije makten hum uit de voeten, as ter de jandärme zag afkome. Da wärk es weal* (weeral) *uit de voete. Da kind kain kötsternouë* (kortsdaarna, weldra) *loeëpe, dan es het säffe(n)s uit de voete.* — *Onder de voet*, in den weg, van zijne plaats; in slechten toestand. *Met da witte stouët alles onder de voet. Lot dij pampiere ni onder de voet gerake. Dijen hof lee lillek* (leelijk) *onder de voet. Dij biëstc zijn mär onder de voet* (mager, slecht verzorgd, ziekelijk). *Van da wake gerakt inne mins(ch) hiël onder de voet.* — *Veur de voet stoeëte*, verwerpen, misachten. *As de gij kans ziet van dij pläk* (plaats) *te krijge, stut* (stoot) *da veur*

de voet ni. — *Ze geluk me(t) voete stoeëte*, een goede kans niet waarnemen. *Ha dij biëst willen oĕppasse; ma hijen heet ze geluk me voete gestoëte.* (Hadde die onverstandige willen oppassen, hij hadde fortuin gemaakt; maar hij heeft zijne kans niet willen waarnemen.) — *Voet bij stäk* (stok) *houve*, voet bij stuk houden. — *Veu(r) de voet*, zonder overslaan. — *Vuilighäd veu de voet uitplukke. De kingere krege veu de voet i billeke* (heiligenbeeldeken). *De boter gink veu de voet vijftien stuive(r)s. Ze beginne veu de voet te pikke*, ze beginnen algemeen aan den oogst. — Ook in Kl.-Br.

VOGEL, z. m. Zegsw.: *De man zene vogel*, voor ieder een heel voorwerp. *Ge moĕit kieke(ns) vör os* (ons) *geriëd make : de man zene vogel. Hie(r) zen nog intige appele : gust* (juist) *iedere man zene vogel.* — Fig. : *Inne fijne vogel*, een slimme kerel.

VOGELROEDE *(vogelroei)*, z. v. Gaaipers. (SCH.)

VOGELHUISKEN *(vogelshöske)*, z. v. Vogelkooi. — Val, uit vijf kareelen verveerdigd om vogels te vangen.

VOL, bijv. en bijw. *Zijne voet vol schöppe*, zoo in vocht trappen, dat er van in 't schoeisel komt. *Met euver de gracht wille te springen, häm ich allen twië mijn voete vol geschöpt. Hijen heet deur de moos geboad, dat allen twië zijn kloĕmpe vol zijn.* — Verg. : *Zoeë vol as inne pänsketel. Het zit zoeë vol as inne griel.* (Zie griel.) *Gestampt vol*, proppensvol. *In härbärg gestampt vol volk. In kist gestampt vol lijvaid*

(lijnwaad). — Ook in Kl.-Br. — Drachtig. *In volle koei.* — Overal in België, zie SCH. en DE BO. — Zie ook KIL.

VOLK, *z.* o. Zie VAN DALE. — Personen van een gezin. *Jans volk*, de huisgenooten van Jan. *Hedt de gij scheëpe(r)s Pro's Lowie's volk in 't hoeë ni gezien?*

VOLKOMEN, onz. onsch. onr. ww., met *zijn : volkamp, es volkome.* Tot vollen wasdom komen. *Het kore volkomt dees jouër schoeën. Da's schoeën volkome grään. De eäten* (erwten) *en wille ni volkome be da nat weër.*

VOLLIJVIG, bijv. Volkomen. *Vollijvige klaverzouëd. De tärf es dees jouër schoeën vollijvig.*

VOLZET *(–⏗)*, bijv. Waaraan geene ledige plaats is. *Da grään stouët schoeën volzet. Dij koei heur tan(den) zijn volzet.*

VOLZETTEN *(–⏗⏑)*, bed. onsch. zw. ww., met *hebben : volzette, hee volzet.* Ten volle maken. *I getal koei volzette*, zooveel koeien bijzetten, tot het getal ten volle is. — Ook in W.-Vl., zie DE BO op VULZETTEN.

VONKELNIEUW *(vonkelnief)*, bijv. Splinternieuw.

VOOR *(vör, vö, veur)*, voorz. a) Om : 1° vóor een infin. *'t Es mär vö(r) te lache. Wandele vör oëch te verzette. Hämme vör van te leëve. Schoeën vö(r) te zien. Te lillik vör veur den duvel te danse. Te lillik vör doeëd te doen.* (Te leelijk om doodgedaan te worden.) *Te stoëm vör in de grond te slouë* (gesla-

gen te worden als paal, dus : nog stommer dan een paal). — 2° Ter aanwijzing van een doel. *Bekwaam vör alle wärk. Werreke vör de kost. Vächte vör de broĕk.* — 3° Ter aanwijzing eener oorzaak. *Iemand bedanke vör zijn moĕite. Vör inne niet oĕp ze peäd* (peerd) *zijn.* — 4° Bij zelfstnw., bijv. en ww., die eene aangename of onaangename gemoedsaandoening uitdrukken. *Zijn blijdschap vör dije prijs was groeët. Hije was ter bedruufd veur. Ge moĕit doveur* (daarom) *ni grijze.* — 5° In de uitdrukkingen : *Vör de bliksem ni, vör den djanter ni,* enz. *Dat doen ich vör den duvel ni,* dat doe ik volstrekt niet. — 6° *Vöroerentwil* (omuwentwil), *vörzijnentwil,* enz. — b) Tegen. *Haarlämschen ol(i)en es goed vör pijn de buik.*

VOORBAAN *(veurboan),* z. (v.) m. *Oĕp veurboan,* in de voorbaan.

VOORBIJBEENEN *(vörbijbiëne),* onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn : biënde vörbij, es vörbijgebiënd.* Voorbijloopen. *Ich zag hùm douë strak(s) vörbijgebiënd kome. Ze biënden alleman vorbij.*

VOORBIJBODDEREN, alleen in 't deelw. : *vörbijgebodderd kome.* Geruchtmakend voorbijkomen. *Wie mag douë vörbijgebodderd kome?*

VOORBIJDJAGGEN *(vörbijdjagge, -djakke),* onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn.* Zie DJAGGEN.

VOORBIJDRABBEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn : drabde vörbij, es vörbijgedrabd.* Zie DRABBEN.

VOORBIJFLANSEN, VOORBIJFLANTEN, VOOR-

BIJFLANTEREN, onz. en bed. sch. *zw.* ww., met *zijn*. *Z*ie FLANSEN en FLANTEREN.

VOORBIJFLAUWEN *(vorbijflauä)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn*. *Z*ie FLAUWEN.

VOORBIJKOEDEREN *(vörbijkoĕidere)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben* : *koĕiderde vörbij, es, hee vörbijgekoĕiderd*. Driftig voorbijjagen. *Hije koĕidert hie allen dag be dij ärm biëst van i peäd* (peerd) *vörbij*. *Hije mänden* (meende) *in te kome, ma ze moĕier heet hum vörbijgekoĕiderd.*— *Z*ie KOEDEREN.

VOORBIJPIKKELEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* : *pikkelde vörbij*, *es vörbijgepikkeld*. Min of meer sukkelend voorbijgaan : *Hedt der hum be zen schiëve biënen hie*(*r*) *zien vörbijpikkele?* — *Hijen es mich vörbijgepikkeld*.

VOORBIJSNORREN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* : *snorde vörbij*, *es vörbijgesnord*. Driftig voorbijloopen. *Da klää gespuis snorde mich allemouël vörbij*.

VOORBIJSPORREN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn*. *Z*ie SPORREN.

VOORBIJVIJSTEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn* : *veest vörbij*, *es vörbijgeveeste*. Voorbijsluipen; zie VIJSTEN. *Hedt de ge hum douë wel me*(*t*) *gedökten* (gedoken) *näk zien vörbijvijste?*

VOORDEEL *(veudiël)*, z. o. *I peäd veudiël geëve*, een der peerden van een tweespan langere strengen geven om het minder te doen trekken. — SPREEKW. : *'t Es i slächt land*, *moeë* (waar) *niemand gi veuddiël en heet*. — Ook in Kl.-Br. — Voorbaat.

Dije joëng(en) liët (leert) *altijd in' les oëp veudiël. In d'assurancies moëit de gij altijd i jouër oëp veudiël betoale.* — AANM. : Men zegt ook : *Oëp avance, in avance, oëp veurhand.* — OP VOORHAND, staat bij VAN DROOGENBROECK, niet bij VAN DALE.

VOORDEL *(veuël)*, *z.* m. Zie HOOFDBED en bij SCH. VORREL. — Bij KIL. : VEUR-DEEL, de eerste plaats of rang.

VOORDOEN, bed. sch. onr. ww., met *hebben : deed veur, hee veurgedouën.* SPREEKW. : *Veurgedouën es nouëgeliëd* (nageleerd). — Ook in Kl.-Br.

VOORHAND *(veurhand)*, *z.* v. Zie VAN DALE. — *Oëp veurhand*, bij voorbaat. *Ich zeg het oëch oëp veurhand.*

VOORHEBBEN *(veurhämme)*, bed. sch. onr. ww., met *hebben : ha veur, hee veurgehad.* — Zie VAN DALE. — Meenen. *Ich häm het veur, dat het vandaag es. Zoeë en häm ich het ni veur.*

VOOROPDRABBEN *(veuroëpdrabbe, -dräbbe)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : drabde veuroëp, dräbde-, es veuroëpgedrabd, -gedräbd.* (Zie DRABBEN.)

VOOROVERSTUIKEN *(veureuverstuike)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : stökte veureuver, es veureuvergestökt.* Voorovervallen. *Hije kreeg inne stoëmp in zijnen rug, dat ter veureuverstökte.* — Ook in Kl.-Br.

VOOROVERTUIMELEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : tuimelde veureuver, es veureuvergetuimeld.* Voorovervallen. — Ook in Kl.-Br.

VOORPIKKELEN, bed. sch. zw. ww., met

zijn : pikkelde veur, es veurgepikkeld. Sukkelend voorgaan. *Da schiëf männeken es ze allemouël veurgepikkeld.* — Ook in Kl.-Br.

VOORSCHEUT *(veurscheut)*, z. m. Eerste jenever bij 't stoken. — Ook in Kl.-Br.

VOORSLAG *(veurslag)*, z. m. Klaverzaad bij de eerste wanning bekomen.

VOORT, bijw. Zie VAN DALE. — In den zin van : verder, aanhouden met iets, luidt het *voĕits : Voĕitsdoen, voĕitsgouën*, enz. — In den zin van : weg, wordt het *foĕirt* uitgesproken : *foĕirtgouën, foĕirtjage, foĕirtkrijge, foĕirtloeëpe*, enz. — Ook in Kl.-Br.

VOORTBOLDEREN *(voĕitsboldere)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : bolderde voĕits, es voĕitsgebolderd.* Uit *bolderen*, hotsend rollen, en *voort* in den zin van : verder. *De koĕits bolderden oĕp groeëte hoeëpe kääs* (keien) *voĕits.* — Zie ook DE JAGER, Freq., op BOLDEREN.

VOORTFLEITEN *(voĕitsflääte)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : flätte voĕits, hee voĕitsgeflät.* Uit *fleiten* (zie dat w.) en *voort* in den zin van : verder. Voortbabbelen. *Da wier voĕitsflläätе zuë !* (Dat weer voortgebabbeld, hoor !)

VOORTGEVEN *(voĕitsgeëve)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : gaf voĕits, hee voĕitsgegeëve.* Zie VAN DALE. — (*Foĕirtgeëve; gaf foĕirt, hee foĕirtgegeëve.*) Uit *geven* en *voort* in den zin van : weg. Weggeven. *Hije zou al foĕirtgeëve, dat ter heet.* — Ook in Kl-.Br.

VOORTKEUTEREN *(voĕitskeutere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : keuterde voĕits, hee voĕitsge-*

keuterd. Uit *keuteren*, koteren, jagen, en *voort* in den zin van : verder. Doorzenden. *Maske* (meisken), *dijen en gelekt oĕch ni; keutert hum mär stillekes voĕits.*

VOORTKOEDEREN *(voĕitskoĕidere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : koĕiderde voĕits, hee voĕitsgekoĕiderd.* Uit *koederen*, jagen, en *voort* in den zin van : verder. Voortjagen. *Den ièste kiër, dat ter nog dääi* (dart) *hie(r) kome, koĕider ich hum voĕits.*

VOORTKORZELEN *(voĕitsközzele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : közzelde voĕits, es voĕitsgeközzeld.* Uit *korzelen*, driftig te werk gaan, en *voort* in den zin van : verder. Korzelig verder gaan. *Hije widde zoeë wit as in' doeëd van kouëtighäd, en hije közzelde, zonder i wood te spreke, voĕits.* (Hij wierd zoo wit als eene dood van kwaadheid, en hij korzelde, zonder een woord te spreken, voort.)

VOORTPITSEN *(voĕitspitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : pitste voĕits, hee voĕitsgepitst.* Uit *pitsen*, nijpen, en *voort* in den zin van : 1° voortgaan met. *Och het kind schriëfden och te niet, den deugniet pitste mär voĕits.* — 2° Verder. *Inne vinsterdölleper voĕitspitse*, de punt eens werktuigs onder eenen vensterdorpel steken en hem alzoo voortduwen.

VOORTSJASSEN *(voĕitssjasse, foĕirtsjasse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : sjaste voĕits, sjaste foĕirt, hee voĕitsgesjast, foĕirtgesjast.* Uit *sjassen*, het Fr. CHASSER, en *voort* in den zin van : verder, weg. Voortjagen, wegjagen. (Zie SJASSEN.)

VOORTSPORREN *(voĕitssporre)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : sporde voĕits, es voĕitsgespord.* Uit

sporren (zie dit w.) en *voort* in den zin van : verder. Voortijlen. *Ich riep de kouëjoĕng* (kwajong), *ma hije sporde voĕits, zonder um te zien.*

VOORTSTAMPEN *(voĕitsstampe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stampte voĕits, hee voĕitsgestampt.* Zie VAN DALE. — *Foĕirtstampe, stampte foĕirt, hee foĕirtgestampt.* Uit *stampen* en *voort* in den zin van : weg. Wegstampen. *Stampt dije stiën foĕirt.*

VOORTSTOMPEN *(voĕitsstoĕmpe)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : stoĕmpte voĕits, hee voĕitsgestoĕmpt.* Uit *stompen* en *voort* in den zin van : 1° Aanhouden. *Och 't hum verboje wid* (verboden wierd) *och te niet, hije stoĕmpte mär voĕits.* — 2° Verder. *Moes zit de gij da kind douë voĕits te stoĕmpe!*

VOORTTAFFELEN *(voĕitstaffele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : taffelde voĕits, hee voĕitsgetaffeld.* Uit *taffelen*, sukkelen, en *voort* in den zin van : 1° aanhouden. *Ich en wiët ni, moes* (hoe) *dat ter zoeë wilt blijve voĕitstaffele.* — Verder. Sukkelend voortgaan. *De soĕkkeleër taffelde zoeë al stillekes voĕits.* — In W.-Vl. : VOORTTJAFFELEN (zie DE BO).

VOORTWAFFELEN *(voĕitswaffele)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben : waffelde voĕits, hee voĕitsgewaffeld.* Uit *waffelen* (zie dat w.) en *voort*, in den zin van : aanhouden. *Wat da'ch hun zee och te ni, ze waffelde mär voĕits.*

VOORTZETTEN *(voĕitszette)* bed. sch. zw. ww., met *hebben : zette voĕits, hee voĕitsgezet.* Uit *zetten* en *voort* in den zin van : verder. Doorzenden, verwijderen. *'s Zondags en moĕiten hie(r) gin koeëplie*

kome; dij wodden allemouël voĕitsgezet. — Zich spoeden. *Zet oĕch voĕits, och ge en krijgt ni gedouën.* — Aanwakkeren. *Ge moĕit da wärkvolk i bekke voĕitszette.*

VOORUITGAAN *(veuruitgouën)*, onz. en bed. sch. onr. ww., met *zijn : gink veuruit, es veuruitgegouën.* Zie VAN DALE. — Vorderen. *Dije pachter gouët goed veuruit : hije koĕpt alle jouëren in pläk goed. Da 's inne studänt, dije goed veuruitgouët.* — Vooropgaan. Achterruglaten. *'t Ïëste* (in 't eerst) *gink ter os veuruit, en nou moĕit ter al achterblijve.* — *Dije scholier was 't ïësten* (eerst) *achter, en nou es ter de ander allemouël veuruitgegouën.*

VOORUITPIKKELEN, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn : pikkelde veuruit, es veuruitgepikkeld.* Sukkelend vooropgaan. *Da kind es al veuruitgepikkeld.* — Achterrug laten. *Da gouët douë zoeë kamank hene, en toch pikkelt hije ter veul veuruit.* (Dat gaat daar zoo kreupelachtig heen, en toch pikkelt hij er velen vooruit.)

VOORUITRAKEN *(veuruitgerake)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn : gerakte veuruit, es veuruitgerakt.* (VAN DALE.) — Vorderen. *As dije pachter ni beëter en mest, kain ter ni veuruitgerake.* — Vóor iemand geraken. *Ze peäd* (peerd) *lupt goed; ma hijen es mich toch ni veuruitgerakt.* — *Hije wilt altijd het ïëst* (eerst) *gedouën hämme; ma dees jouër gerakt ter mich toch ni veuruit.* — Ook in Kl.-Br.

VOORUITSPRINGEN, onz. en bed. sch. st. ww., met *zijn : sproĕnk veuruit, es veuruitgesproĕnge.*

Springende vooruitkomen. *Den officier verzoëcht inne man van goeie wil, en douë kampe ter wel tien veuruitgesproënge.* — Voor iemand springen. *Ze zen hum allemouël veuruitgesproënge.* — Ook in Kl.-Br.

VOORUITSTOOTEN *(veuruitstoeëte)*, bed. sch. st. ww., met *hebben : stiet veuruit, hee veuruitgestoeëte.* Al stootende doen vooruitgaan. *De hand veuruitstoeëten as de gij met de mälver* (marbol) *schit, es foëppe.* — FIG. : Veel vorderingen doen maken. *De miëster heet dije joëng(en) in de school veul veuruitgestoeëte. Hijen heet al in pläk* (plaats) *van drij duze(n)d frang; ze hämmen hum fel veuruitgestoeëte.* — Ook in Kl.-Br.

VOORUITZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zette veuruit, hee veuruitgezet.* Voortgang doen maken. *Dije profässor zet zen studänte goed veuruit.* — Wed. Vroeger gedaan maken, dan noodig is. *Os moat* (onze meid) *zet heur altijd be heur wärk veuruit.* — Ook in Kl.-Br.

VOOS *(voeës)*, z. v. Stem. Zie SCH. — ZEGSW. : *Iemand be volle voeëzen uitlache*, iemand luidkeels uitlachen. — Zangwijze. — VERKL. : *voëiske, vuëske.*

VOOS *(voeës)*, bijv. Zie VAN DALE. — Lui. *Zoeë in voeëze prij.* — Ook in Limb., zie SCH. — AFL. : *Voeëzighäd.*

VORSCHENSLAGER *(vossesleëger)*, z. m. Iemand, die kikvorschen slaat.

VORST *(vost, vöst)*, z. (v.) m. Nok van een gebouw. — Bij KIL. : VORST, toppunt. — (*Vöst*), z. (v.) m. Vriezend weder. (VAN DALE.)

VORSTBOOM *(vostboeëm, vöstboeëm)*, *z.* m. Nokbalk. — Ook in Kl.-Br.

VORSTPAN *(vostpan, vöstpan)*, *z.* v. Bovenste dakpan. — Ook in Kl.-Br.

VOSSEN, bed. *zw.* ww., met *hebben* : *voste, hee gevost.* Verschalken. *Ze zulle dije ni gemäkkeläk vosse.* — Beslapen, verkrachten.

VÖTSEL, *z.* m. Zok.

VOTTE *(vötte,* aan de Limb. grens ook *votte)*, bijw. Al te. *Vötte aad* (al te oud); *vötte jonk; vötte scha* (ondiep), *vötte diep.* — SPREEKW. : *Vötte goed es half zot.* — Ook in Kl.-Br. — *Vötte* schijnt wel eene verbastering van *veul te* (veel te), maar heeft veel minder kracht. *Vötte* staat tot *veul te* als AL TE tot VEEL TE.

VRAAG, *z.* v. Kernhuis eener vrucht.

VRAAGSCHOTEL *(vrouëgschotel)*, *z.* v. Vraagal. *Ge zijt in' vrouëgschotel.* — Ontwijkend antwoord. *Moeder, wa hed der douë* (wat hebt gij daar) *in oere körf?* — *Vrouëgscheutelkes.* — Ook in Br., zie SCH.

VRAGEN *(vrouëge)*, bed. onr. en st. ww., met *hebben : vroeg, hee gevrouëgd ; vroog, hee gevroge.* — SPREEKW. : *Vrouëgen es vrij, en wäägere* (weigeren) *stouët ter bij.* — ZEGSW. : *Iemand het hölleken uit ze gat vrouëge,* met de grootste nieuwsgierigheid iemand ondervragen.

VREEZEN *(vrièze)*, bed. zw. ww., met *hebben : vriësde, hee gevriësd.* ZEGSW. : *Zen hä(r)t in stukke vriëze; zijn hät te bärste vriëze,* dood bevreesd zijn.

Ich vriës mijn hät te bäste, dat er ni en goit kome. — Ook in Kl.-Br.

VREIL *(vrääl)*, z. v. Vrouw die vreilt (zie lager).

VREILEN *(vrääle)*, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : vrälde, hee gevräld.* Bed. Een touw, eene keten over eene geladen kar spannen. *In' oeëstkäär, innen hoeëwagel*, enz., *vrääle.* — Dringen. *Iemand van de bank vrääle.* — Onz. Met het lichaam sterk wrijven. *Moes* (hoe) *zit de gij douë oĕp dije stoel wier en wäg* (weer en weg) *te vrääle?* — Sam. : *Achteruit-, af-, binne-, buite-, deur-, in-, kapot-, oĕp-, oĕpiën-, tege-, tehene-, uit-, vast-, veuruit-.* — Afl. : *Vrääl, vrälder, gevrääl.* — Zie SCH. op vrijlen. Wreelen, bij DE BO, zal er niet vreemd aan zijn.

VREILSTOK *(vräälstäk)*, z. m. Stok om het touw bij 't vreilen sterk te doen spannen. (Zie hooger.)

VRIJDAG, z. m. Zegsw. : *'s Vrijdags vliës(ch) eëte*, zich opknagen van verdriet.

VRIJDAGSWEER *(vrijdagsweër)*, z. o. Spreekw. : *Vrijdagsweër es zondagsweër*, zooals het weer des vrijdag is, is 't ook des zondags.

VRIJMEI *(vrijmää)*, z. m. Loovertak op een stuk land gestoken, om te beduiden, dat niemand vreemds er iets mag van afhalen, of dat een weg verboden is. *In da grään en mag gi voeier ni mië* (meer) *geploĕkke* (geplukt) *wodde; douë stekt inne vrijmää in.*

VROEG *(vrug)*, bijv. en bijw. Zie VAN DALE. — Zegsw. : *'t Es nog vrug va lache, zee 't begenken* (begijnken), *en ze grees annië* (was aan 't weenen).

— *Möskes* (muiskens), *dij zoeë vrug piepe, wodde van de kättekes gevange*, vroeg vermaak baart laat verdriet.

VROM *(vroĕm, vrum)*, bijw. Wederom; terug. *Van vannië es ter vrum?* (Van wanneer is hij terug?) — De meeste samenstellingen met *trug, truk*, (terug) worden in dezelfde bet. met *vroĕm, vrum* gebruikt : *Vrumakkere, -babbele, -biëne, -gebodderd kome, -djagge, -doen, -douä, -drabbe, -drage, -flääte, -flante, -grave, -kaitse, -koĕidere, -közzele, -lameere, -pikkele, -pitse, -plakke; -roaze, -rije, -ritse, -stampe, -stoĕmpe, -vijste, -vrääle, -vertelle, -wiss(ch)e* (zie WISSCHEN), *-zegge*. (Zie TERUG.) Daarbij de meeste sam. met TERUG bij VAN DALE. — ZEGSW. : *I gezicht hämme läk iëne, dije vrumkomt*, een akelig voorkomen hebben. — Ook in Kl.-Br.

VROON *(vruën)*, z. (o.) m. Onbebouwde grond. — Zie KIL. en SCH. op VROONTE.

VROUW *(mv. vroulie)*, z. v. — SPREEKW. : *Vrouwlie han(den) en peädstan(den) en moge zeleëve ni stil zijn.* — *De vrouw makt den noen, ma O. L. Hiër makt den ouved* (avond). — *Wat de vrouw geäre* (geerne) *mag, et* (eet) *de man allen dag.* — *Wat de man be de zak inbrinkt, draagt de vrouw be de vusschut* (voorschoot) *uit.*

VUIL, z. o. *In 't vuil schrijve*, in klad schrijven. *Uit de(n) vuile wass(ch)e*, de eerste wassching doen in tegenstelling van de laatste : *uit de(n) schoeëne wass(ch)e.* — *Iemand uit zijne vuile schudde*, iemand afrossen.

VUIL, bijv. *Vuil kruid*, onkruid. — *In' vuil teef*, eene teef in teeldrift. — Ook in Kl.-Br.

VUILIGHEID *(vuilighäd)*, z. v. Onkruid: *De vuilighäd van 't land bediëndoen en verbranne*. — Ook in Kl.-Br.

VUILPACHT, z. v. Zie PACHT.

VUSSEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *vuste*, *hee gevust*. Vagen. *As ter iet te vussen heet*, *gebrökt ter zene neusdoek*. (As hij iets te vagen heeft, gebruikt hij zijnen zakdoek.) — AFL. : *Afvusse*, *deur-*, *uit-*.

VUURMADE *(vuurmoa*, *´ – –)*, z. v. Glimworm.

VUURMAN, z. m. Spook in vuur.

W.

W. Deze letter valt weg achter de klanken OU en AU : *bou*, *bouä* (bouwen); *dou*, *douä* (douwen); *mou; trou*, *trouä* (trouwen); *klou* (klauw), *klouä* (klauwen); *nou* (nauw), *benouä* (benauwen); *pou* (pauw); *fla* (flauw), *verfla* (verflauwen), *la* (lauw), *na* (nauw), *ra* (rauw). In BLAUW en GRAUW verandert ze in D : *blaad*, *graad*. Achter EEU (*ië* en *uë*) en IEU (*ie*) en in het achtervoegsel UW verandert zij in F (v): *liëf* (leeuw), *sniëf*, *uëf* (eeuw); *nief* (nieuw); *weef* (weduwe), *weveneër* (weduwenaar), *zwällever* (zwaluw). W en H verwisselen ook (zie H). Verder heeft men : *oer* (uw), *vannië* (wanneer) *spouge* (spouwen), *moeë* (waar), *summijle* (somwijlen).

WAAI *(woueë)*, z. v. Zeker vischnet (zie VAN DALE). — VERG. : *Ze stouët douë läk in' woueë.* — FIG. : Wilde dwaze vrouw. — Ook in Kl.-Br.

WAAIEN *(woueë)*, onz. zw. ww., met *hebben : wouëde, hee gewouëd.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Läk het wouët en drouët*, met al wat er toe behoort. *I pachthof verkoeëpe, läk 't douë wouët en drouët.*

WAAD *(wouët, woeët)*, tus. Drink. (Wordt gezegd, als men eene koe wil doen drinken.)

WAAR *(wouër)*, bijv. SPREEKW. : *'t Es wouër, moeë* (waar) *'t gebeu(r)d es, en ope, moeë 't gescheu(r)d es*, ik twijfel er grootelijks aan.

WAARHEID *(wouërhäd)*, z. v. SPREEKW. : *Klään kingeren en zatte liê zegge de wouërhäd.* — Ook in Kl.-Br.

WABBE, z. m. Domme prater. *Wa(t) koëint de gij nouë zoeë inne wabbe löstere* (luisteren)! *De wabben uithange, de wabbe spele*, zich als een domkop voordoen. — In 't land van Aalst is WABBELEN = babbelen. (SCH.)

WABBEPRAAT *(wabbeproat)*, z. m. Domme praat.

WABBERIJ, *z.* v. Domme praat; domme streek. *Wa koëint de gij dij wabberij oanhuëre! Ze hämme douë wier in diël wabberij uitgezet.* (Ze hebben daar weer wat flauwe dwaasheden bedreven.)

WAFFELEN, onz. zw. ww., met *hebben : waffelde, hee gewaffeld.* Mallen. *Dije joëng(en) zit douë altijd be de moat* (meid) *uit dij härrebärg te waffele.* — *Dij joënge(n)s zijn douë oan 't waffelen en taffelen, och* (alsof) *ze hun kliëre ni en koste vaniënkrijge.* — *Ze en hämme wel ni gevochte, ma ze zijn toch oan 't waffele geweëst* (aan 't ruziemaken). — Ook in de Kemp., Zie SCH. — AFL. : *Waffeleër, waffelächtig, waffelderij, gewaffel.* — SAM. : *Afwaffele, deur-, in-, kapot-, mee-, onderiën-, tehene-, uit-, umväär-* (omver-), *vaniën-, voëits-* (voort-), *vörbij-.*

WAGEN *(wagel)*, z. m. ZEGSW. : *'t Spel es oëp de wagel*, de zaak gaat beginnen, het zal er gaan

stuiven. — Ook in Vl., zie SCH. — *Oan de wagel stoëte, in hand oan de wagel steke,* eene behulpzame hand bieden.

WAGGELAAR *(wiggeleër)*, z. m. Veranderlijke persoon. *Oëp dije wiggeleër en es ginne stouët te make.*

WAGGELEN *(wiggele)*, onz. zw. ww., met *hebben : wiggelde, hee gewiggeld.* Zie VAN DALE. — Zachtjes aan werken. *In dije post en moëite ze ni hät* (hard) *werke; ze moeite mär i wa wiggele. Nou zijne we gehät* (nu zijn wij gehard); *nou weal* (weeral) *i bekke gewiggeld.*

WAID, WEDDE, KWEDDE, z. v. Soort van grasmusch (Zie KARVATS).

WAK, bijv. Zie KWAK.

WAL, WALK, z. v. Gedeelte afgeschoten grond. *De mätser was kreë uit de pöt, as ter in' groeëte wal eär afkalfde.* (De metselaar was nauwelijks uit den put, als er eene aardinzakking plaats had.)

WALM, z. m. Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Oëp de walm ligge,* overleden zijn. — Schoof gezuiverd stroo (1).

WALM, z. m. De verlenging van 't niervet eens runds in 't los vel tusschen den buik en de achterpooten. *Da kalf es dik vet; vult* (voel) *inne kiër wat inne walm, dat het heet.*

(1) . . . . . . *diewelcke tselve hof gepacht heeft. . . . jaerlyckx voor ende omme seventigh mudden coren, dry mudden terwe, ses en half halsters boonen, ses hondert walmen, ende een voeder steencolen.* (Uit eene rekening van 1561 tot 1562, aangehaald door P. V. Bets, *Histoire de Tirlemont.*)

WANDEL, z. m. Daad van wandelen. *Da maske* (meisken) *zou allen dag moëiten oëp wandel gouën.* — Van iets, dat uitgeleend is, zegt men ook : *'t Es oëp wandel*, vooral als men niet bepaald weet, waar het is.

WANDELJOOD *(– ⏑ ⏊)*, z. m. Joodsche wandelaar. *'t Es innen rächte wandeljood*, hij is altijd op gang.

WANT, voegw. Indien. — Zegsw. : *Want het ni en hölpt, 't en zal toch ni lette.* (Indien het niet helpt, het zal toch niet letten). — Ook in Br., zie SCH.

WARGAREN *(wäärgoare)*, z. o. Soort van vischnet. — Ook te Turnhout, zie SCH.

WARKAM *(wäärkam)*, z. m. Zie ONTWARKAM.

WARM, bijv. zelfst. gebruikt in de Zegsw. : *Wärm hämme. Ich häm ter kaat och wärm van* (ik heb er kou noch warm van), ik heb er voor- noch nadeel van. — Aanm. : Zoo wordt ook *hiët* (heet) gebruikt.

WARREN *(wääre)*, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : wäädde, hee gewääd.* Zie VAN DALE. — Ontwarren. *Houër wääre.* — Braaklust verwekken. *Dat eëte wäät oan mijn hät* (hert). (SCH.) — Afl. : *Waaräachtig*, genegen tot braken.

WAS, z. m. Groei. (VAN DALE). — Gestalte. *Klään va was, groeët va was zijn.* — Kortstondige stramheid in de beenen, vooral in de kniegewrichten bij kinderen. (SCH.)

WAS, z. (o.) m. Verg. : *Zoeë geël as was.*

WASCH, z. (v.) m. Zie VAN DALE.

WATER *(waiter)*, z. o. Zegsw. : *Douë zal veul waiter nouë* (*deur*) *de zië* (zee) *loeëpe*, er zal veel tijd verloopen, er kan veel gebeuren. *Iëdat dije trout, zal ter nog veul waiter deur de zië loeëpe! Ich gouën dat huis mär vör drij jouër hure; tuss*(*ch*)*endijentwië* (intusschen) *lupt ter veul waiter deur de zië*. — Ook in Kl.-Br.

WATERBLAAS *(waiterblouës)*, z. v. Blaas vol water, die bij bevruchte dieren vóor 't baren openbreekt. — Zie KIL. — Ook in Kl.-Br.

WATERBLOEM *(waiterbloĕm)*, z. v. Boksbaard, Fr. : REINE DES PRÉS.

WATERDISTEL, z. m. Distel, welks steellooze bladeren rond den hoogen stam van afstand tot afstand eene kom vormen, doorgaans met water gevuld. — Ook in Kl.-Br.

WATERHARD *(waiterhät)*, bijv. Na groote nattigheid door opvolgende droogte zeer hard geworden, van grond gezegd. *De grond es waiterhät.*

WATERHEER *(waiterhiër)*, z. m. Kale pronker. Schimpnaam op de Zout-Leeuwenaars.

WATERLAAG *(waiterlouëg)*, z. v. De meest vooruitstekende laag schooven eener graanmijt aan 't begin van het dak.

WATEROOGEN *(waiteroeëge)*, onz. zw. ww., met *hebben* : *waiteroeëgde*, *hee gewaiteroeëgd*. Weenen. — Ook in Antw. en Br., zie SCH.

WATERPEES *(waiterpiës)*, z. v. (Kaartsp.) Heer en boer. — Zie SCH. op PEES.

WATERSCHEUT, z. (v.) m.

WATERSPURRIE *(waiterspörre)*, z. v. Soort van bruinachtige stijve spurrie, die in 't wilde in natte gronden wast.

WATERSTEEN *(waitestiën)*, z. m. Plaats, waar 't keukengerief afgewasschen wordt. *Löt het dravat* (draagvat) *mär in de waitestiën stouën.* — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft : WAETER-STEEN en MOSE, die hij beide verklaart door : « vierkante steen, waar de eetschotels op afgewasschen worden. »

WATERTOOM *(waitertoeëm)*, z. m. Trens. — Ook in Kl.-Br. en in 't kanton Aksel, zie SCH.

WATERZAK, z. m. Soort van zeer sappige kers.

WEEGAAR *(wegoar, ⌣–)*, z. (v.) o. Wedergade. — Zie ook DE BO.

WEEK *(wääk)*, z. (v.) m. *Hummes* (hemden) *in de(n) wääk steke.* — Het m. geslacht is algemeen in België, zie SCH. en DE BO.

WEENDEL *(weëndel)*, z. m. Puist op 't oogscheel. (SCH.) — SPREEKW. : *As de gij in 't käärspoor pist, krijgt de gij inne weëndel.* — Mannetjeseend, waard, woerd. — Zie SCH. op WENDER.

WEER *(wiër)*, z. (o.) m. Eelt. (VAN DALE). Mv. : *wiëre.* — Kwast in hout. — ZEGSW. : *Oëp inne wiër zitte*, voor eene groote moeilijkheid staan; snorken onder 't slapen. — Ook in Kl.-Br. — Zie ook KIL. en DE BO.

WEER *(weër)*, z. o.; mv. *weëre.* (VAN DALE). *Deur alle weëre gouën.*

WEERD *(weäd)*, bijv. VERG. : *Gin rotte mispel, gin klits, gin kroesel, gin pijp toĕbak weäd zijn; ni weäd, dat de gij 't den hond noue ze gat wörpt. Hijen en es ze zaat* (zout) *ni weäd, den doĕmp van zen pätäte ni weäd. Gi bezi(e)ns weäd; gin deurhouves* (doorhoudens), *gin oĕphouves* (ophoudens), *gin oĕprape(n)s weäd. Dije geft dat ter heet, es weäd dat ter leëft.*

WEERDATIE *(weärdoase)*, z. v. Schatting. *Da 's, in mijn weärdoase, te veul.* (Dat is, volgens mijne schatting, te veel.) — Weerde. *Hijen es zoeë iërläk, dat ter de weärdoase van in' späl nog ni en zou wille.* (Hij is zoo eerlijk, dat hij zich de weerde van eene speld nog niet zou willen aanmatigen.) *Da schilt hum nog de weärdoase ni van in' uur, van inne frang, van inne voet...*

WEERGEDEELTE *(weergediëlte)*, z. o. Weerhelft. *Ich häm i stuk oĕp dije bosch, en me zwouëger* (zwager) *heet het weergediëlte.*

WEET *(wiët)*, z. (v.) m.

WEG *(wäg)*, z. m. ZEGSW. : *Nouë de bekinde wäg vrouëge* (naar den bekenden weg vragen), vragen naar iets, dat men weet, terwijl men den schijn aanneemt van het niet te weten. — SPREEKW. : *De lange wäg makt de muë knächt.* (De lange weg maakt den vermoeiden knecht.) *Wäg koĕinne* met personen, dieren of zaken, er weten mede om te gaan. *Dij weef kain, och ärm, met heur kingere ginne wäg. Ge kloegt zoeë van da peäd* (peerd), *en ich kain ter hiël goed wäg mee. Ge vinkt* (vindt) *nog mins(ch)e,*

dij be gin stouële pänne wäg en koëinne. — *Dije kain be ze gäld wäg*, die (persoon) verkwist zijn geld. — *Wäg be iet wiëte*, weten, waar met iets blijven. *We hämme zoeë veul fruit, da we ter ginne wäg be wiëte. Iemand iet in de wäg legge*, iemand door iets hinderen. *Ich en häm hum zeleëve niks in de wäg geleed, en toch es ter kouëd oëp mich.* — *De wäg oëp zeve(ne)*, groote omweg. — Overal in België.

WEGBEENEN *(ewegbiëne)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : biënden eweg, es eweggebiënd.* Wegloopen. — Overal in België.

WEGBORSTELEN *(ewegböstele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben : böstelden eweg, heet eweggebösteld.* Zie VAN DALE. — FIG. : Onzacht wegjagen. *Läk* (zoodra) *ze zag, dat ter* (hij) *be heur wou de zot houve* (houden), *böstelde ze hum ěweg.* — Overal in België.

WEGDJAGGEN *(ewegdjagge, -djakke)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : djagden-, djakten eweg, es eweggedjagd, -oedjakt.* Met spoed zich verwijderen, vooral van personen gezegd, die eenen sukkelachtigen gang hebben. *Ze dronk algauw in dröpke* (druppelken, borreltje) *en douëbij djakte ze eweg.*

WEGDRAAIEN *(ewegdrouë)*, bed. en onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : drouëden eweg, heet, es weggedrouëd.* Al draaiende verwijderen. *Ge moëit dij goar* (dien sluitboom) *nog i bekken* (beetje) *ewegdrouë, da'ch kain deurrije.* — *Ich ha nog liever, dat de gij ewegdrouëde!* — Overal in België.

WEGDRABBEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn :*

drabden eweg, *es eweggedrabd*. Zich snel en trippelend verwijderen. (Zie DRABBEN.) *Läk da hönke* (zoodra dat hondje) *zijne miëster ni en vond*, *drabden het gauw eweg*.

WEGFOFFELEN *(ewegfoëffele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *foëffelden eweg*, *heet eweggefoëffeld*. Heimelijk verbergen. (Zie FOFFELEN.) — *Ich zag het heur oëpnemen en in heure körf ewegfoëffele*. — Algemeen in België.

WEGFOMPELEN *(ewegfoëmpele)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *foëmpelden eweg*, *heet eweggefoëmpeld*. Heimelijk wegmoffelen. (Zie FOMPELEN.) — Zie ook SCH.

WEGKAATSEN *(ewegkaitse)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *kaitsten eweg*, *heet eweggekaitst*. Wegwerpen, wegjagen. (Zie KAATSEN.) *Ze hee wel gelijk gehad van dije sloëbber eweg te kaitse* (dien deugniet weg te jagen).

WEGKETSEN *(ewegkätse)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn* : *kätsten eweg*, *es eweggekätst*. Zich met weerbarstigheid verwijderen. (Zie KETSEN.) *Umda(t) ze heure zin ni en mocht doen*, *kätste ze eweg*.

WEGKOEDEREN *(ewegkoëidere)*, bed. sch. zw. ww., met *hebben* : *koëiderden eweg*, *heet eweggekoëiderd*. Wegjagen. (Zie KOEDEREN.) *Ich häm dij jung al zoeë dek eweggekoëiderd*, *en ze kome toch altijd truk*, *be hun lawäät*. (Ik heb die kinderen al zoo dikwijls weggejaagd, en ze komen toch altijd terug met hun gerucht.)

WEGKOLVEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben* :

kolfden eweg, heet eweggekolfd. Wegjagen. (Zie KOLVEN.) *As dij nog hie(r) wille kome spele, zulle wij ze inne kiër ewegkolve.*

WEGKORZELEN *(ewegközzele)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : közzelden eweg, es eweggeközzeld.* Zich korzelig verwijderen. (Zie KORZELEN.) *As ter zag, da ze nouë hum ni en wouän huëre, közzelde ter eweg.* (Toen hij zag, dat ze naar hem niet wilden hooren, korzelde hij weg.)

WEGKOTEREN *(ewegkeutere)*, bed. sch. zw. met *hebben* : *keuterden eweg, heet eweggekeuterd.* Al koterende verwijderen. Meestal fig. gebruikt voor : wegjagen. *Keutert dij joĕcht* (kinderbende) *douë inne kiër eweg.* — Overal in België.

WEGKRIJGEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : kreeg eweg, heet eweggekrege.* Zie VAN DALE. — Op min of meer listige wijze bekomen. *I masken ewegkrijge*, een meisje, tegen de algemeene verwachting, trouwen. *Geld ewegkrijge. In pläk* (plaats) *ewegkrijge.* — Ook in Kl.-Br.

WEGKUNNEN *(ewegkoĕinne)*, onz. sch. zw. ww., met *hebben* en *zijn : kain eweg, heet, es, eweggekoĕinne.* Zie VAN DALE. — Zich kunnen verwijderen. *Ich zou wel inne kiër kome, ma ich kain hie zoeë moeieläk eweg.* — Weten waarheen. *Dat ter mär eweg en kost, ge en zodt hum hie(r) ni lank vesse* (visschen, vasthouden). — Vrij over zich beschikken. *Ich en kain ni eweg van pijn men huëd.* (Ik heb groote hoofdpijn).

WEGPIKKELEN, onz. sch. zw. ww., met

zijn : pikkelden eweg, es eweggepikkeld. Zich sukkelend verwijderen. *Het kain ze gat kreë härlichte, en toch es het stillekes eweggepikkeld.* (Het kan zich nauwelijks bewegen, en toch is het stillekens weggepikkeld.) — Ook in Kl.-Br.

WEGPITSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : pitsten eweg, es eweggepitst.* Wegsluipen. (Zie PITSEN.) *Läk* (zoodra) *ter de ruze zag oankome, pitste ter eweg.*

WEGPOETSEN *(ewegpoëitse)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : poëitsten eweg, es eweggepoëitst.* Wegsluipen. (Zie POETSEN.) — Ook in O.-Vl. zie SCH.

WEGRIJDEN *(ewegrije)*, onz. sch. st. ww., met *zijn : ree eweg, es eweggereë.* Wegloopen. (Zie RIJDEN.)

WEGRITSEN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : ritsten eweg, es eweggeritst.* Wegsluipen. (Zie RITSEN.) *Den deugeniet pakten in koppel äären uit i masken* (meisken) *heure körf, en ritste tusschen het volk eweg.* — Zie SCH.

WEGSJEEZEN *(ewegsjiëze)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : sjiesden eweg, es eweggesjiësd.* Wegloopen. *Ze sjiësden eweg zoeëveul as de biëne geëve koste.*

WEGSLIBBEREN, onz. sch. zw. ww., met *zijn : slibberden eweg, es eweggeslibberd.* Wegsluipen. *Hije slibberde stillekes tuss(ch)en het volk eweg.* — Overal in België.

WEGSPORREN, onz. sch zw. ww., met *zijn : sporden eweg, es eweggespord.* Driftig wegloopen. *Ze sporden eweg läk inne wind, as ze de pachter zagen oankome.* (Zie SPORREN.)

WEGSTEKEN, bed. sch. st. ww., met *hebben : stak eweg, heet eweggesteke*. Zie VAN DALE. — Zeker kinderspel. *Ewegsteke spele*, schuilhoekje spelen.

WEGSTUBBEN *(ewegstöbbe)*, onz. sch. zw. ww., met *zijn : stöbden eweg, es eweggestöbd*. Wegstuiven. *De hiël bände stöbden eweg läk inne wind.*

WEGTJASSEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : tjasten eweg, heet eweggetjast*. Wegjagen. Het Fr. CHASSER. *As dije sloĕbber nog hie(r) komt, tjast hum froa* (fraai) *eweg.*

WEGVIJSTEN, onz. sch. st. ww., met *zijn : veest eweg, es eweggeveeste*. Wegsluipen. (Zie VIJSTEN.) *De kouĕjoĕng* (kwajongen) *zat in de härbärg oan 't koatspele; ma.ge hadt hum moĕite zien ewegvijsten, as ze voar* (vader) *inkamp.*

WEGZETTEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zetten eweg, heet eweggezet*. Zie VAN DALE. — Wed. Zich ijlings verwijderen. *Läk de polis oankamp* (zoodra de policiebeambte aankwam), *zette de hiël bänden heur eweg.*

WEGZJEREN *(ewegzjeäre)*, onz. en bed. sch. zw. ww., met *zijn* en *hebben : zjeäden eweg, es, heet eweggezjeäd*. H.-D. : SCHEREN. Onz. Zich gram verwijderen. *Umdat ter gi gelijk en kost hoale, zjeäde ter eweg. Zjeät eweg!* (Pak u weg!) — Bed. Wegwerpen. *Wa wilt der zoeë iet oĕprape? zjeät dat eweg.* — Wegjagen. *Wa wilt de gij oĕch be zoeë iet oĕphouve? as ter nog komt, zjeät hum eweg!* — In barsche bevelen wordt het ook wed. gebruikt. *Zjeät*

oëch eweg. Dat ter hum ewegzjeät. — Zie ook SCH. op SJEREN.

WEGZWIKKEN, bed. sch. zw. ww., met *hebben : zwikten eweg, heet eweggezwikt.* Al zwenkende verwijderen. *Ha de voerman het kind ni agauw eweggezwikt, dan was het euverreë* (overreden).

WEI *(wää)*, z. (v.) m. Hui.

WEI *(wää)*, tus. Graas, koei!

WEIK *(wääk)*, z. (v.) m.

WEIKEN *(wääken)*, bed. zw. ww., met *hebben : wäkte, hee gewäkt.* Weeken. — Bij KIL. : WEYCKEN. — AFL. *Veschwääker.*

WELKOM *(willekom, willekommer, willekomste)*, bijv. SPREEKW. : *D'ongenuëde* (ongenoodigden) *zijn 't willekomste.* — Ook in Kl.-Br.

WELSTAANSWIL *(welstouënswil, welstoinswil)*, bijw. Welstaanshalve. — Ook in Kl.-Br.

WENSCH *(wuns)*, WIL, z. m. *Te wuns genoëg, te wil genoëg,* zooveel men wenschen, willen kan. *Da's te wuns, te wil, dier genoëg, lank genoëg, aad* (oud) *genoëg.* — Zie SCH. op WIL.

WERELD *(weëled)*, z. (v.) m. ZEGSW. : *'t Es inne weëled,* 't is iets uitnemend groot. *Wat inne bouw! 't es inne weëled, mins* (mensch) *lief.*

WERK *(wärk)*, z. o. ZEGSW. : *Vör 't wärk zijn läk den hond vör de stäk.* — *In 't leeg van 't wärk,* ten tijde dat er geen werk is. *In 't volle van 't wärk,* ten tijde dat er volop werk is. — *Hiële kost en half wärk,* iets dat met slechte stof of met ongenoegzame zorg afgemaakt is. — *Be de wärk krijge,*

aanschaffen. (SCH.) *De kliëre van dij rotse(r)s van joĕnge(n)s en kain ich ni mië be de wärk krijge.* Ik kan het niet meer gevonden krijgen die wilde jongens van kleeren te voorzien.)

WERKEN, onz. zw. ww., zie VAN DALE. — *Zen äägeschanne werreke,* (zich te schande werken,) *zennen rug kroĕmp en stijf werreke, het väl van zen vinge(r)s, van zen kneukels, van zen knoke werreke,* zeer hard werken. — *Ginne steek, ginne slag werke,* in 't geheel niet werken. SPREEKW. : *Werreken es zoalig, zee het beggijnke, ma ze en dee het ni geäre.* — *Werken* heeft de zuivere korte E, het AFG. : *wärk* de korte blatende *ä.*

WERKMEEL *(werkmeël),* z. o. Meel, bij 't bewerken van deeg gebruikt. — Ook in Kl.-Br.

WERKPEERD *(werkpeäd),* z. o. Peerd, voor landbouwwerk bestemd. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

WES, z. m. Wrong. *Inne wes groas, houër* (haar), *pätteme* (pemen), *stroeë.* — Kussen onder eenen korf, dien men op 't hoofd draagt. — SAM. : *Groaswes, houër-, pättem-, stroeë-.* — Zie SCH. op WISCH.

WESTEN, z. (o.) m.

WETEN *(wiëte),* bed. onr. ww., met *hebben :* Pres. *Ik wiët, ge wit, hije wit, we wiëte, gewit, ze wiëte. Wist, hee gewiëte.* Zie VAN DALE. — ZEGSW. : *Wel te wiëte,* ge moogt er van overtuigd zijn. *Met de kermis goit ter troä, wel te wiëte.* — *Ieverans va wiëte,* ergens kennis van hebben. —

VERG. : *Ich wiët ter zoeëveul van as* (van) *de uur van men doeëd.* — SPREEKW. :

Hije komt van Sint Jan;
Hije wit nieverans ni van.

— *Da 'ch wist, ich dee dit och dat,* ik zou dit of dat wel doen.

WETHUIS, z. o. GENACHTEN, z., altijd mv. Gemeentehuis. — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

WEUËDEL, zie WORREL.

WIDEO (‒̇⏑‒), z. m. Botvink, die tweemaal achtereen slaat.

WIE, vrag. voornw. GEN. : *wies, wiemes* (wiemans). *Karwit, karwat! Wiemes dink es dat?* vraag bij 't pandverkoopen in sommige spelen.

WIE, WIJ, WOE; WIES, WIJS, WOES, bijw. Hoe. *Wievel* (‒ ⏑), hoeveel; *wij lank; woe groeët; wies da gedouën?* (hoe dat gedaan?) *Wijs es oere naam? Woes komt dat? Woes en wijs es da gegouën?* — AANM. : HEREMANS beweert dus wel ten onrechte, dat de vormen WI, WIE, WIEDEWIJS sedert eeuwen uit onze taal verdwenen zijn. (Zie Bull. van de koninklijke Acad. van België, 2e reeks, t. XXXVIII, nr 12, Dec. 1874.) — In plaats van *woes* zegt men ook *moes.*

WIEM, z. v. Soort van werptop.

WIEMELSBOOR, z. o. Nagelboor.

WIEROOK *(wieroeëk),* z. m. In SAM. neemt wierook eene s : *wieroeëksdoeës, wieroeëkslepel, wieroeëksreuk, wieroeëksvat,* enz.

WIES, z. v. De twee in 't whistspel.

WIES, z. m. Het whisten. *Wille(n) wij inne wies doen?*

WIEZEN, onz. zw. ww., met *hebben : wiesde, hee gewiesd.* Whisten. — AFL. : *Wiesächtig, gewies, wiezer.* SAM. : *Afwiezen*, veel whisten, door whisten vermoeien; *deur-*, aanhouden met whisten, afmatten door whisten.

WIJD, bijw. Zie VAN DALE. — Nagenoeg. *'tEs wijd gedouën. Drij ellen es wijd genoĕg vör i klidsel* (kleedsel). *D'iën es wijd zoeë schoeën as d'ander.*

WIJL, z. v. *Tot tij ter wijle*, voorloopig. *Hije woĕint* (woont) *tot tij ter wijlen in dees huis.* — *Deksterwijle*, meesttijds. *Hij komt altijd, ma deksterwijle te louët.* — *Allewijl*, thans. *'t Es allewijl dieren tijd.* — *Sumtewijle, sumtemijle, sumtemäts*, somtijds. *Sumtemijle kome. Spoëid oĕch, dat 't sumtewijle* (misschien) *te louët was.*

WIJM, z. v. Tuig van stokken met teen samengevlochten, om den karrebak te dekken, als men jonge verkens te vervoeren heeft. — Kleiner dergelijk tuig om pruimen op te drogen. — Teenen tafelgerief, om vladen of schotels op te plaatsen. — Ook in Kl.-Br.

WIJS, bijv. Braaf, goed. — VERG. : *Zoeë wijs läk i männeke.*

WIJWATER, z. o. In SAM. neemt dit woord geene s : *wijwaiterfläsch*, flesch, waarin wijwater bewaard wordt; *wijwaiterketel*, emmer om wijwater te bewaren; *wijwaiterkoup*, kuip, waarin het water gewijd wordt; *wijwaiterkwespel* (wijkwast); *wijwai-*

terpot (wijwatersbakje). — Ook in Kl.-Br. — Iron.: Jenever.

WIKSEN, bed. zw. ww., met *hebben : wikste, hee gewikst.* Versterking van wikken. *Ich kain oĕch wikse moeëda'ch wil,* ik kan u werpen, waar ik wil. *Iemand de deur uitwikse. Dat ter mär douë en komt, ze zullen hum wikse,* dat hij maar daar kome, zij zullen hem eenen gang doen gaan. — Ook in de Kempen en Antw., zie SCH. — *Inne gewikste keäl,* een verstandige, doortrapte kerel.

WIND, z. m. Zegsw. : *De wind van achter!* gelukkige reis! — *Oĕp inne wind doen,* spoedig doen. *Da's oĕp inne wind gedouën.* — Spreekw. : *Veul wind en weinig reëgel,* veel beweging voor niets. — Verg. : *Gouën, loeëpe läk inne wind.* — Ook in Kl.-Br.

WINDHOUT, z. o. Twijgen, door den wind van de boomen gerukt. — Ook in Kl.-Br.

WINDVEERIG *(windveërig),* bijv. Scheef; in den vorm eener molenwiek. *As de gij dij plank ni goed onderloadt, wodt ze windveërig. 't Es zung* (zonde, jammer) *läk dij liër* (ladder) *windveërig getrokken es.*

WINGEN, bed. st. ww., met *hebben wonk, hee gewonge.* Wenken. *Hije wonk mich, vör bij hum te kome.* — Afl. : *Gewing.* — Sam. : *Trukwinge, vrum-* (terugwenken). — Winden. *Iemand rond zijne vinger winge.*

WINKEL, z. m. Zie VAN DALE. — *Da 's mijne winkel,* dat is 't, wat mij behaagt. *Zijne*

winkel drouët, zijne zaak lukt mee. — *Oĕp inne winkel doen*, in eenen winkel plaatsen als dienstbode of om den handel te leeren. (SCH.) — *Den hiële winkel louëte stouën*, huis en thuis laten varen. — *Da 's allemouël iëne winkel*, de eene is gelijk de andere. — *Inne winkel*, speculatie. *Da gazettegeschrijf es dek mär inne winkel.* — *Inne vieze winkel*, iets zonderlings. — *Inne winkel, moeë* (waar) *niemand hum ni uit en verstouët*, iets geheimzinnigs. — Plaats nevens den dorschvloer om graanschooven te tassen. — Zie ook SCH. en DE BO. — Ook in Kl.-Br.

WINKELEN, bed. zw. ww., met *hebben* : *winkelde, hee gewinkeld.* Wentelen.

WINNEN, bed. st. ww., met *hebben*. Imp. *Ich wont, ge wont, hije wont, we wonte, ge wont, ze wonte.* — Zie VAN DALE. — SPREEKW. : *Winnen en verliezen es zuster en bru* (broeder). *De winde(r)s en de verlieze(r)s zitten neëveniën*, de eene kan zoowel winnen of verliezen als de andere. —

't Iëste gewin
Es kattegespin,

eerste winst houdt geen stand. — Ook in Kl.-Br. — AANM. : Ook SPINNEN heeft in den imp. : *spont.*

WINTERAKKER, z. m. Grondbeploeging vóor den winter om in de lente opnieuw begonnen te worden. *Ich moĕit nog i boĕinder winterakker make.*

WINTERASPERGE (*winteraspärze*), z. (v.) m. Schorseneer.

WINTERBED, z. o. Een bed winterakker. (Zie WINTERAKKER.)

WINTERKROP, z. m. Salade, vóor den winter gezaaid en uitgeplant.

WINTERPEER, POMPEER *(winterpeër, poĕmpeër)*, z. v. Catillac. — Ook in Kl.-Br.

WINTERRUG, z. m. Soort van tuinbed, voór den winter gemaakt met van afstand tot afstand voren te graven en de aarde over den grond te spreiden. — AANM. : Men zegt ook *rouwbalk*, zie SCH. op RUWBALK.

WINTERSPINAZIE *(winterspinais)*, z. (v.) m. Spinazie, in den herfst gezaaid. — Ook in Kl.-Br.

WISSCHEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : wischte, hee gewischt.* Zie VAN DALE. — *Van oĕch wissche*, slaan om zich te verdedigen. *Lot dij* (laat die) *gerust, want ze en es ni pluis; ze zou gou(w) van heur af wisse. En betrou(w)t da peäd* (peerd) *ni : het zou koĕinne van hum wisse.* — SAM. : *Achteruitwisse, truk-* en *vrum-* (terugslaan).

WIT, bijv. VERG. *: Hije widde* (wierd) *zoeë wit as innen doĕk, as in doeëd, as in hum(me)* (hemd), *as inne muur, as platte keës. Zoeë wit as melk, as sniëf, as zilver.* — *Ieverans wit zijn*, ergens wel in aanzien zijn. — *Ge en weët* (waart) *ni wit*, het zou met u slecht vergaan. (SCH.) — Ook in Kl.-Br.

WITALSEM (- ⁀ ⌣), z. m. Alsem.

WITGOED, z. o. Ongekleurd weefsel. *Inne winkel va(n) witgoed.* — Overal in België.

WITGRAAN *(witgrään)*, WITKOREN, z. o. Maste-

luin. — Ook in Br. en Land van Aalst, zie SCH.

WITHEER *(withiër)* z. m. Kloosterling met wit habijt. (SCH.)

WITLOOF *(witloeëf)*, z. o. Suikerijloof, dat men des winters in kelders of andere duistere plaatsen laat schieten. — Overal in België.

WITTEBOOM *(witteboeëm)*, z. m. Soort van abeel, ook *vlamink* genoemd.

WITZAAD *(witzouëd)*, z. (o) m. Gierst. — Ook in Kl.-Br.

WOEI, WOEISSE *(woĕi, woĕisse)*, tus. Uitroep van pijn. (SCH.)

WOEL *(wuul)* z. m. Gewoel. *Ich was blij, da'ch uit dije wuul was. Inne wuul va volk.* — Overloed van iets. *Douë es dees jouër inne wuul va groas in de wääs; inne wuul va stroeë, va gebing in 't väld. De koate be de wuul krijge.* (Er is dit jaar een woel van gras in de weiden, een woel van stroo, van gebing (zie dit w.) op 't veld. De kaarten met den woel krijgen, overvloed van goede kaarten krijgen.) — Ook bij KIL., die daarbij WOELDIGH geeft in den zin van overvloedig.

WOELEN (wulen), onz. zw. ww., met *hebben*: *wulde, hee gewuld.* Zie VAN DALE. — In overvloed zijn. *De mät* (merkt) *wult va volk. Het wult va fruit.* — Door eene menigte heen dringen. *Wa wilt de gij deur da volk allemouël wule!*

WOELEN *(wule)*, tus. Spring op! (tot eenen stier die eene koei moet bespringen.)

WOEST *(wuust)*, bijw. Zie VAN DALE. —

Bovenmate. *Zoeë wuust groeët ni. Zoeë wuust dier ni. Zoeë wuust wijd ni.*

WOEVEUL, telw. Hoeveel. — AFL. : *Gewoeveule*, met hoevelen.

WOL, z. (v.) m.

WOLF, z. m. SPREEKW. : *Inne wolf verliest zijn houëre* (haren), *ma zijn pätte ni* (perten niet).

WOLFKEN *(wölfke)*, z. o. Pluimachtig vezelken aan sommige zaden, als aan 't salade-zaad, enz.

WOLKEN, onp. zw. ww., met *hebben : wolkte, hee gewolkt.* Wolken verschijnen. *Het wolkt genoëg, ma toch ginnen reëgel.* (De lucht betrekt genoeg, maar toch komt er geen regen.)

WOLVERMOND, z. m. Dubbele hazenmond. — Iemand met eenen dubbelen hazenmond.

WOLVERSTEERT, z. m. Wolkruid.

WOOT *(woeët)*, tus. Zie WAAD.

WOPPEN *(woëppe)*, onz. zw. ww., met *hebben : woëpte, hee gewoëpt.* Wippen. *Ge moogt be da kind zoeë ni woëppe! Wa zit te gij douë oëp dij bank zoeë te woëppe!*

WORDEN *(wodde)*, onz. onr. ww., zie VAN DALE. — Pres. : *Hije wodt;* imp. : *Hije wodde, wit* of *widde;* lijd. deelw. : *gewodde.*

WORGEN *(wörrege)*, onz. zw. ww., met *hebben : wörgde, hee gewörgd.* Gulzig eten. — VERG. : *Oan iet wörrege läk innen hond.* — AFL. : *Wörreger, gewörg.* — SAM. : *Deurwörrege, inwörrege.*

WORREL *(weuëdel)*, z. m. Huurpenning. *Innen dinstboi zenne weuëdel schinke*, eenen gehuurden

dienstbode niet laten in dienst komen. *Zenne weuëdel trukdrage, weuëdele*, den ontvangen huurpenning terugdragen ten teeken, dat men niet in den dienst treedt. — In Lim.: WÖRREL; in Kl.-Br.: WEËRDER. — Aarden bolleken om aan 't einde van 't klinksnoer te hangen. — In W.-Vl. WEERLING, zie DE BO op dit w. — Zie ook SCH. op WEDELE, WEUNDEL.

WORRELEN *(weuëdele)* onz. zw. ww., met *hebben : weuëdelde, hee geweuëdeld.* Den huurpenning teruggeven. (Zie WORREL).

WOU, tus. Hou! sta! peerd.

WRAK *(vrak)*, bijv. Wrang. *In vrakke peër. — Vrakke grond*, killige, taaie grond. *Vrakke wää*, weide, die zuur gras oplevert. — Ook in Kl.-Br. — KIL. geeft WRACK en BRACK in dien zin.

WREED *(vriëd)*, bijv. Zie VAN DALE. — Woest. *Inne vrië wind. I vriëd weër*, een onstuimig weer; een zeer koud of zeer heet weer. *Inne vrië winter. Inne vrië zomer.* — Trotsch. *Ze es wi a vriëd be heur nief kliëd. Ze hee het vriëd.* — Zie SCH. — IRON.: Geschikt. *Da 's inne vrië vör peädsknächt* (peerdenknecht) *te zijn : hije kain kreë* (nauwelijks) *i peäd inspanne. — Be liën en vrië* (met leeden en wreeden), met alle mogelijke moeite. *'t Es mär be liën en vrië, dat de gij van hum iet koëint gedouën krijge. De grond es zoeë hät* (hard), *dat de gij ter mär be liëen en vrië met de schup in koëint.*

WRIJF *(vrijf)*, z. (v.) m.

WRINGEN *(vringe)*, onz. st. ww., met *hebben :*

vronk, vronge, hee gevronge. Zie VAN DALE. — Wrok dragen. *Dij twië vringe zoeë i wat tegeniën.* — Zie ook KIL. en SCH.

WRINGER *(vringer)*, z. m. Iemand, die wrok draagt. Nijdigaard. *Wie kain be zoeë inne vringer umgouën!* (Wie kan met zulk eenen wrokker omgaan!

WRONG (*vronk*), z. (v.) m. Zie VAN DALE. — Wrok. Ook in Antw. en Br., zie SCH. — Zie ook KIL., die het vertaalt door : verborgen haat.

WRONGIJZER *(wronkijzer)*, z. o. Tuig om appelen of andere harde lichamen uit de keel eens runds te halen.

WUCHT *(wöcht)* z. m. Vrek.

WULEN, onz. zw. ww. en tus., zie WOELEN.

Z.

ZAAD *(zouëd)*, z. (o.) m. Zie VAN DALE. — Schiethagel. — Inzet. (KIL.) *Zijne zouëd hämme*, zijnen inzet gewonnen hebben. *Zijne zouëd uitneme*, zijnen inzet terugnemen en niet meer meespelen. — Overal in België, zie SCH. en DE BO. — *Land in 't zouëd doen*, land bezaaien. *Iet plante vör zouëd, louëte stouën vör zouëd*, iets planten of laten staan om er zaad uit te winnen, en daarom *zouëdplant* geheeten. Zoo heeft men ook de SAM. : *Zouëdjuin* (zaadajuin), *-biët* (-beet), *-boeëne* (-boonen), *-eäte* (-erwten), *-klavere*, *-kuële* (-koolen), *-pastenaak*, *-poeët* (-peen), *-roup* (-raap), *-radijs*, *-ramenäts*, *-spinäs* (-spinazie), *-spörre* (-spurrie), enz.

ZAAIGRAAN *(zouëgrään)*, z. o. Zaaikoren.

ZAAIHAVER *(zouëhaver)*, z. v. Haver om te zaaien. (KIL.)

ZAAIKOREN *(zouëkore)*, z. o. Rogge om te zaaien.

ZAAILING *(zouëlink*, mv. : *zouëlinge)*, z. m. Soort van aardappel. — Uit zaad gewonnen plant.

ZAAL *(zoal)*, z. (v.) m. Prachtvertrek.

ZAAL *(zoal)*, *z.* m. Zadel. — FIG. : *De beste zoal oĕphämme*, de beste kleedij aanhebben. *Ze lupt alle mäldage met heure beste zoal oĕp nouë de mät* (merkt). *Ze en hee mär iëne zoal.*

ZAAN *(zouën)*, *z.* (v.) m. — SAM. : *Zouënkroeg* en *-kroes*, *-saus*, *-spijs -vloa.*

ZAANKROEG, ZAANKROES *(zouënkroeg*, *-kroes)*, z. m. Groote aarden pot om zaan in te zetten. — Zie KROEG. — ZEGSW. : *Aan de (pastoeër zijne) zouënkroeg geweëst zijn*, hikken.

ZAANSPIJS *(zouënspijs)*, z. v. Soort van marmelade uit zaan toebereid.

ZAANVLADE *(zouënvloa)*, *z.* v. Vlade met zaanmarmelade op.

ZABBER, *z.* m. Het kwijlend eten of drinken, ook *gezabber* (o.) geheeten. *Hod oĕp be dije zabber, be da gezabber.* — Stofregen. *Be zoeë inne zabber wodt de boan völder* (vuiler) *as be innen hätten reëgel* (harden regen).

ZABBEREN, onz. zw. ww., met *hebben : zabberde, hee gezabberd.* Smakkend drinken of dunne spijs eten. *Oan kaffé, oan soĕp zabbere.* — Bij uitbreiding drinken of dunne spijs eten, met het bijdenkbeeld van : afkeer verwekkend. *Oan da gelas en drink ich ni; douë heet dije sikker* (pruimer) *van inne Jan oan gezabberd. Moëit ich eëte, moeë* (waar) *dat de gij oan gezabberd hedt* (hebt) ? — Stofregenen. — AFL. : *Zabber, zabbereër, zabberächtig, gezabber.* — SAM. : *Leegzabbere, uitzabbere, zabberweër.* — Zie ook DE JAGER, Freq., en SCH. —

— KIL. geeft SABBEREN onbehendig schilderen; bevlekken; — wankelen; stamelen

ZAK, z. m. en o. Buik van een dier. *Da peäd hee pijn (in) 't zak.* — ZEGSW.: *Den toer van pijn (in) 't zak doen*, eenen omweg doen. *Da peäd hee pekans* (bijna) *ginne zak.* — In ongunstigen zin ook op den buik eens menschen toegepast. *Hij zou alles in 't zak frätte* (vreten). *Dije komt hie(r) be in hiël huishouven oan vör iemand in 't zak te eëte.* — ZEGSW.: *Ge zijt gust* (juist) *inne slijpstiën; ge hedt zak och därme*, gij zijt zeer mager. — ZEGSW.: *Iemand oĕp 't zak valle*, iemand met verwijtingen overvallen. — Bij KIL. buik in 't algemeen. — ZEGSW.: *Het moĕit uit de zak och uit de band kome*, het moet van ergens komen. — Zie ook DE BO.

ZALIG *(zoalig)*, bijv. Iron. gebruikt, drukt het iets ongunstigs uit. *Gij zijt ter zoalig bij!* — *Ge zijt inne zoaligen : iemand zoeë oĕp 't ijs lää!* (Ge zijt een schoone : iemand aldus om den tuin leiden!) — Ook in W.-Vl., zie DE BO.

ZALVEN, bed. zw. ww., met *hebben : zalfde, hee gezalfd. Broeëd zalve*, brood met vocht bestrijken aleer het in den oven te zetten; netten.

ZAND, z. (o.) m.

ZANG, z. v. Handvol nagelezen aren (SCH. en DE BO) of geplukte kemp.

ZANK, z. v. *Mijn zank, mijn zjank, mijn zankere kee, zjankere kee, mijn zik, mijn zikkere kee*, soort van eed; basterdvloek.

ZAT, bijv. Dronken (VAN DALE). — VERG.:

Zoeë zat as in' biëst, as honderd duze(n)d man, as in' kaluit (ka-luite, lut, vrouw, zie SCH. op LUITE), *as inne kiekendief, as inne Zwitser, as in' oeë* (ooi), *as in patat, as in' snep, as i värreke; zoeë zat, dat ter gin ië biën ni mië en kint* (dat hij geen een been meer kent).— *Zatte bärmättighäd* (bermhertigheid), *zatte prosässe* (processie), dronken gezelschap; zatterik; slemperij. — Ook in Kl.-Br. — ZEGSW. *Be ze zat gat*, in zijne zatheid. — *Zatlap, zatläpke, zatte palul*, dronkaerd. — *Zattighäd*, zatheid. *Dije vertelt al veul in zijn zattighäd.*

ZATLAPPEN, onz. zw. ww., met *hebben : zatlapte, hee gezatlapt*. Slempen. *Hij en doet niks as zatlappe.*

ZATLAPPERIJ, z. v. Slemperij. — Ook in Kl.-Br.

ZATSEL, z. o. Daad van zich te bedrinken. *Hije gouët ter wier* (weer) *i zatsel oëp zette.* -- Ook in Kl.-Br.

ZAVEL, z. (o.) m. — Overal in België, zie SCH. en DE BO.

ZEEL *(ziël*, mv. *ziëles)*, z. o. ZEGSW. : *Ze ziël ni euvertrekke*, lui zijn. *Douë en es gin noeëd bij, dat ter ze ziël zal euvertrekke*, er is geen nood, dat hij al te hard zal werken. — Ook in Kl.-Br.

ZEEPTRIEN *(ziëptrien)*, z. v. Sloor. — Ook in Antw., Br. en elders, zie SCH.

ZEG, z. m. Daad van zeggen. *Ich moëit mijne zeg hämme.*

ZEGGEN, bed. zw. ww., met *hebben*. Pres. *Ich*

zeg, ge zekt, hije zeet (zekt), we zegge, gijle zekt, ze zegge. Imp. *Ich zede (zee) ge zede, hije zede (zee), we zede, gelle zede, ze zede (zeë). Gezeed.* — SPREEKW.: *Zeggen en doen es twië. — 't Minste zeggen es 't beste, zee Uilespiegel, en hijen ha het huis vol ruze gezet.* — ZEGSW.: *Ich zeg (zee)!* ja, ja! (om toestemming of deelneming uit te drukken). *As dij druëgte nog i wat oanho(u)dt, zal de boter nog al oëpsloue. — Ich zeg. — Geluëft de gij, da'ch nog ni gehandgift en zen? — Ich zee. — Dat en es ni gezeed,* dat is niet zeker. *'t En es ni gezeed, da 't ni wouër* (waar) *en es.* (SCH.). *Het hät zeggen hämme,* het hard te verantwoorden hebben.

ZEGGENEN *(zächene),* bed. zw. ww., met *hebben : zächende, hee gezäched.* Zegenen, in den zin van geheimzinnig zekere teekens doen en gebeden zeggen, opdat iemands kwaal spoedig geneze. (SCH.)

ZEIK *(zääk),* z. (v.) m.

ZEIKELINGS *(zääkelinks),* bijw. Tappelings. *Ze sloegen hum i gat in de kop, dat het bloed ter zääkelinks uitliep. De trouëne liepe zääkelinks euver ze gezicht.*

ZEIKEN *(zääke),* onz. en bed. zw. ww., met *hebben : zäkte, hee gezäkt.* Zie VAN DALE. — VERG.: *'t Reëgelt* (regent), *dat het zäkt. Het waiter liep uit zen broek, dat het zäkte. — Douë loeëpe läk inne bezäkten hond,* er moedeloos, sulachtig uit zien. — Bed. Met aal besproeien. *Land zääke.*

ZEIKNAT *(zääknat),* bijw. Druipnat.

ZEIKPOMP *(zääkpoëmp)*, z. v. Aalpomp.

ZEIKSEL *(zäksel)*, z. o. Hoeveelheid water, die in eens geloosd wordt. — In W.-Vl. ZEEKSEL zie DE BO.

ZEIKVAT *(zääkvat)*, z. o. Groot aalvat.

ZEILEN *(zääle)*, onz. zw. ww., met *zijn : zälde, es gezäld.* Eene schuinsche richting aannemen. *Het grään zält,* wanneer het door overvloedigen regen neerzijgt. *Dijen reëgel* (regen) *heet het grään wel ni doen valle, ma toch i bekke doen zääle.* — *Deur de strouëte zääle,* heen en weer waggelen, van eenen bedronkene gezegd.

ZEMELTRIEN, z. v. Sulachtige vrouw of man. Bij KIL. is SEMELER het Fr. SCRUPULEUX, en ook een traag mensch.

ZENEN *(zeëne)*, onz. zw. ww., met *zijn : zeënde, es gezeënd.* Het scheiden der zaan van de melk. *In a tääle* (oude teilen) *zeënt de melk ni goed.* — In het lijd. deelw. gebruikt men doorgaans de SAM. : *uitgezeënd. Dij melk en es nog ni half uitgezeënd.*

ZERK *(zärk)*, z. (v.) m. Grafsteen. (VAN DALE.) — Overal in Belgë. — Bij de Limb. grens o. voor : doodkist. — Het Duitsche SARG komt ook wel o. voor nevens m.

ZETELINGS *(zeëtelinks)*, bijw. Het tegenovergestelde van SCHRIJLINGS. *Zeëtelinks oëp 't peäd zitte,* zoo te peerd zitten, dat beide beenen langs denzelfden kant afhangen.

ZETTEN, bed. zw. ww., met *hebben : zette, hee gezet.* — Te Tienen onr. : *zat, hee gezet.* — *Inne*

bouw zette, bouwen. — *Oĕp iet zette*, aan iets gewoon maken. *De kost vouët* (vaart) *de joĕnge soldoaten het mitste* (meest), *ma as ze ter oĕp gezet zijn, es 't gedouën.* —

Maar lekkeren haring, fijn en vet,
Daar is hun maag niet op gezet.
(J. VAN RYSWYCK).

— *In' koei oĕp 't gruun zette*, eene koe beginnen groen voedsel te geven. — *Oĕch zette*, uw best doen. *As de ge oĕch ni i bekken en zet, en krijgt de gij nog ni gedouën. Ich häm mich moĕite zette vör hum onder te krijge*, ik heb mij moeten weren om hem te overwinnen. — SAM. : *Doal-*, *(te) hene-* (neerzetten). — *(Inne « zet-hum-be-de-ander »*, een die weinig deugt.

ZEVEN, telw. ZEGSW. *: Oĕp zijn zeve gemakke*, heel op zijn gemak. — *De wäg oĕp zeve*, een groote omweg. — Ook in Br. en elders zie SCH.

ZIEKEL, ZIJKEL, z. v. Zichel.

ZIEKVERLOF *(zikverlof)*, z. v. Ontslag uit den krijgsdienst ter oorzake van ziekte. (DE BO.)

ZIELEGAT, z. o. Nisje naast den haard. Verbastering van MAZIERGAT, zie SCH. op dit woord.

ZIEN, bed. onr. ww., met *hebben*. Pres. *Ich zien, ge ziet.... Zag, hee gezien.* (Zie VAN DALE.) — ZEGSW. : *Oĕp iet zien*, gierig op iets zijn. *Hije ziet ter oĕp van inne sänt* (cent) *uit te geëve. Hije zou wel kome, ma hije ziet oĕp de koste.* — Overal in België, zie SCH. en DE BO. — Trachten. *Ich zal da zien te doen.* — In den imper. klinkt ZIE

soms toonloos : *se*. *Dä se*, *nou goit het reëgele !* (Zie daar, nu gaat het regenen.) *Daar zie*, *het gevaar is nog niet groot genoeg : daar legt die verwenschte voerman de klets op de peerden.....* (J. BOLS, Reisje in Zwitserland, bl. III.) *Oeren hoed? Doué es ter se*. (Uw hoed? Daar is hij, zie.) — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — ZEGSW. : *Vör iet gezien zijn*, tot iets verplicht zijn. — *Ge zodt oĕch oĕp inne bässem zien*, men zou verstommen. — *Noué iet zien*, acht op iets slaan. — SPREEKW. : *Dije noué de bosch gouët*, *en mag noué de bloare ni zien* (die naar den bosch gaat, mag naar de bladeren niet zien), die iets onderneemt, mag voor de moeilijkheden niet achteruitgaan. (Zie GEZIEN.) — VERG. : *Ter uit zien läk innen afgeläkte keëze boterham* (als een afgelikte kazen boterham), *läk innen afgeläkte peëperkoĕk*, *läk inne ploaschijter* (zekere vogel), *läk iëne*, *dije vrumkomt* (spookt), er akelig uit zien. *Ter uitzien läk iëne*, *dije gin drij en kain telle*, er dom uit zien. — SPREEKW. : *Ich wou*, *da'ch da zag !* *zee de blinne* (blinde) *(as ze hum zeë* (zegden), *da zijn kingere vochte)*. — Ook in Kl. Br.

ZIFTBAASTJE *(ziftbääske)*, ZIFTMANDEKEN *(ziftmänneke)*, z. o. Treuzel voor steenkoolasch.

ZIJ, z. (v.) m. ZEGSW. : *'t Es inne zij*, 't is zoo fijn als zijde.— *Ieverans ginne zij van spinne*, ergens geen groot voordeel van halen; aan iets toeleggen.

ZIJ, z. v. Gatenplateel. — Gebruikt voor ZIJG, van ZIJGEN. — Overal in België, zie SCH.

ZIJBEUK, z. (m.) v.

ZIK, z. v. Zie ZANK.

ZIL, z.v. Vierde deel eens bunders, of 32,50 aren. — Bij KIL. : SILLE LANDS.

ZILVERSMID *(zilleversmed)*, z. m. Zilverkever.

ZIN, z. m. ZEGSW. : *Zijn zinnen oĕp iet zette*, zijne aandacht aan iets wijden. — *Zijn zinne verlieze*, *van zijn zinne gouën*, zinneloos worden. — Ook in W.-Vl., zie DE BO. — SPREEKW. : *IJl bözze* (leege beurzen) *make kranke zinne*. — *Me(t) zinne*, voorzichtig. — SPREEKW. : *Me zinne, zee de man, en hije sloeg zijn kat den iëste slag doeëd*. — Ook in Kl.-Br.

ZING, z. m. Het zingen. *As ter oĕp zijne zing gerakt, en es ter gin uitschiën oan*. (Als hij op zijnen zing geraakt, is er geen uitscheiden aan.)

ZINGEN, bed. st. ww., met *hebben : Ich zing, ge zinkt, hije zinkt, we zinge, gijle zinkt, ze zinge*. Imp. *Ich zonk, ge zonkt, hije zonk, we zonke, gijle zonkt, ze zonke. Gezonge*. — VERG. : *Zinge läk innen hääkriekel* (heikrekel), *lak in' klok, läk in' lijster, lak innen achtegoal, läk in vink*. — SPREEKW. : *Wa nou gezonge, zee de köster, en de kerk brandden af !* Wat in deze netelige zaak aangevangen ! — Ook in Kl.-Br.

ZINKEN, bed. st. ww., met *hebben : zonk, hee gezonke*. Begraven. — Bij KIL. : DEN DOODEN SINCKEN. — Algemeen in België, zie SCH. en DE BO. — ZEGSW. : *Iet louëte zinke vör i kerklijk*, er verder niet meer over spreken. — Als men nu het lijk gezonken had — en de terp onze tranen

gedronken had; — (J. FERGUUT, Makamen en Ghazelen, bl. 60).

ZINNIGEN, wed. zw. ww., met *hebben : zinnigde; hee gezinnigd.* Bedaren, tot bezinning komen. *Nou makt ter veul van zijnen neus; ma ich zal hum wel doen zinnige.* (Nu maakt hij veel beslag; maar ik zal hem wel doen tot bezinning komen.) *Ge vrouëgt* (vraagt) *te veul vör oer peäd* (peerd), *ma ge zult oĕch strak gemäkkeläk zinnige.*

ZITTEN, onz. st. ww., met *hebben : zat, hee gezeëte* Zie VAN DALE en SCH. — ZEGSW. : *Het zit douë* (daar) *goed, roal* (raar), *vet,* de zaken staan daar doorgoed. *Het zit douë mär oadig,* (aardig), *gemään, hoppel, kreupel, prijkeleus, schamper, schiëf, zoeë al oan,* de zaken staan daar bedenkelijk. *Het zit douë druuf* (droef), *ärg, koal, mager, pover, schrap, slap, slächt,* de zaken staan daar slecht. *Het zit ter groof,* de zaken staan er doorgoed, doorslecht. — *Moes zit het be de sänte* (centen) ? — *be den oeëst?* — *be de gezondhäd?* — AANM. : Men zegt nagenoeg onverschillig : *Moes* (hoe) *zit het?* — *moes gouët het?* — *moes stouët het?* — AFL. *Härzitte.* SAM. : *Doalzitte, (te)hene-* (neerzitten).

ZJAGGEN, ZJAKKEN, zie DJAGGEN.

ZJOB *(zjoĕb),* z. v. Goedzak.

ZJOP *(zjoĕp),* tus. Klanknabootsing van 't drank uitgieten in den mond. *Zjoĕp, kamp* (kwam) *ze, en de dröppel was binne.* — *Z.* m. Daad van drank in den mond te gieten. *Hije dronk zijnen ruëmer in iëne zjoĕp uit.* — *Z.* v. De drank zelf. *Ze hodt nog al van in goei zjoĕp.*

ZJOPPEN *(zjoĕppe)*, onz. zw. ww., met *hebben : zjoĕpt, hee gezjoĕpt.* Gezwind eene hoeveelheid drank in den mond gieten. *Ze zjoĕpten inne kiër, en 't glas was leeg.* — SAM. : *Inzjoĕppe, uit-.*

ZJOUW, z. m. Punt in 't doelspel, ijzersspel, schreefschieten. *Ich häm zjou! Wij hämme drij zjous*, drij van onze partie winnen. — Wie in een spel geen enkelen zjouw haalt, is *Jan;* wie er in twee spelen geenen haalt, is *dobbele Jan;* wie er in drij spelen geenen haalt is *Többe.* — Zie SCH. op SJOUW.

ZOEK *(zuuk)*, z. m. Daad van zoeken. — ZEGSW.: *Oĕp zuuk gouën*, beginnen te zoeken; *oĕp zuuk zijn*, bezig zijn met zoeken. *Ozze klläänen en es nog ni 't huis; douë moĕit säffes* (dadelijk) *oĕp zuuk gegouën wodde. Ze zen al lank oĕp zuuk.* — *Ich goin oĕp zuuk nouë in koei*, ik ga eene koe opzoeken. *Ich gouën oĕp zuuk vör in koei*, ik ga eene koe zoeken om ze te koopen. — Overal in België.

ZOEKEN *(zuke)* bed. onr. ww., met *hebben : zoĕcht, hee gezoĕcht.* Rond Zout-Leeuw : *zukte, hee gezukt.*

ZOET *(zuut)*, bijv. Zie VAN DALE. — Bijw. *Zuut gezate* (zoet gezouten), weinig gezouten, in tegenstelling van *hät gezate* (hard gezouten), sterk gezouten. *De soĕp es te zuut gezaten, en de pätäs* (potage) *te hät (gezate).* — Iemand is *zuut gezate*, als hem weinig gezouten spijzen lusten; *hät gezate*, als hij ze geerne sterk gezouten heeft.

ZOETGEZOUTEN *(zuutgezate)*, z. gemeen-

slachtig. Goedaardige maar zorgelooze persoon. *Heure man es inne goeie löbbe, ma inne felle zuutgezate.* — Ook in Kl.-Br.

ZOETZORG *(zuutzörg)*, z. v. Die zijne zaken verwaarloost. *Wat in' zuutzörg! Ander mins(ch)e land es al in 't zouëd, en 't zijn lee nog oěp zijn iën oeër.*

ZOG *(zoěg)*, z. v. Zeug. — Bij KIL. : SOECH, SOEGH, SEUGHE. — FIG. : Goedzak. *In rächte zoěg van inne mins(ch)*. — (Kolfsp.) Kolfbal. *De zoěg huë* (hoeden), kolven. — Ook in Kl.-Br.

ZOG *(zoěg)*, ZEUGSKEN, tus. Kom, zeug!

ZOI, z. m. Daad van zieden. *De moeër* (moor) *es uit de zoi.* — Zuur (in de maag). — Bij KIL. : SODE, SOODE, SOYE, SOEDE, SOEUWE, SOEDSE. — In Kl.-Br. *zeu.* — Zie SCH. op ZEU.

ZOIEN, bed. en onz. onr. ww., met *hebben* en *zijn : zoide, hee, es gezoië.* Zieden. — ZEGSW. : *Het allen dag gebrouën* (gebraden) *en gezoien hämme*, alle dag goede tafel hebben.

ZOK, z. (v.) m. Jok. — ZEGSW. : *Oěp zen zokken afkome*, listig uithooren. — Algemeen in België, zie SCH. en DE BO.

ZOMERGESTEL, z. o. Gestel van latten op den zeisensteel, om 't afgemaaide wel bijeen te doen blijven.

ZOMERSPINAZIE *(zomerspinäs)*, z. (v.) m. Spinazie in de lente gezaaid. — Ook in Kl.-Br.

ZOMERTARWE *(zomertärf)*, z. v. Tarwe in de lente gezaaid. — Ook in Kl.-Br. — Bij KIL. : SOMER-TERWE.

ZONDAGSGEBED *(zondagsgebäd)*, z. o. Gebed door den priester, na de zondagsche mis, voor zekere afgestorvenen verzocht. — ZEGSW. : *Ich mände, dat de gij al lank oĕp 't zondagsgebäd stond.* (Ik meende, dat gij al lang dood waart.) — Ook in Kl.-Br.

ZONDAGSWEER *(zondagsweër)*, z. o. Weder op den Zondag. Zie VRIJDAGSWEER.

ZOOL, z. (v.) m.

ZOT, bijv. VERG. : *Zoeë zot as in' deur, as in' musch*, zottelijk verliefd. (SCH.) — *Zoeë zot as 't groeët es*, ongerijmd; dwaas. — *Zoeë zot as tielebuis*, totaal zot. — *Zoeë zot ni zijn as zijn moĕits stouët* (muts staat), wijzer zijn dan 't schijnt. — *Läk zot*, uitermate. *Loeëpe läk zot, schriëve läk zot; 't reëgelt* (regent) *läk zot.* — *Het zot houve*, spotten. *Ge hodt het zot be heur*, gij spreekt niet ernstig tot haar. *Zoeëveul vör da värreke vrouëge, da's 't zot ter be houve.* — SPREEKW. : *Aad zot, kouëd zot* (oud zot, kwaad zot), wie oud verliefd geraakt, is het dulst verliefd ; wie oud begint te mallen, malt het ergst. — Verzot. *Hijen es zot nouë den drank, zot nouë de boĕke; hijen es ter zot hene.* — Ook in Kl.-Br.

ZOU, z. v. Greppel.

ZOUTEN *(zate)*, bed. onr. ww., met *hebben : zaatte, hee gezate.* Zie VAN DALE. — *Gezate zijn*, bedrogen zijn. *Ich zen lillik gezate be da peäd : het stampt en het bet.* (Ik ben leelijk gefopt met dat peerd : het stampt en het bijt.) *Nou es ter gezate : zijnen aadste* (oudste) *zoon moĕit nouë 't folk* (moet

naar 't leger). *Da stuk land es gezaten en gepeëperd*, is zeer duur verhuurd of verkocht. — SAM.: *Inzate*, doornemen. *Hijen hee mich onderhuud, ma ich zal hum in de ïëste condisen inzate*. (Hij heeft mij onderhuurd, maar ik zal hem dat bij de eerstkomende verhuring doen bezuren.)

ZOUTKIST *(zaatkist)*, z. v. Kistje om zout in te bewaren. — VERG.: *Douë stouën läk in zaatkist*, daar staan lijk een snul.

ZOUTKRAKER *(zaatkraker)*, z. m. Houten vijzel om zout in fijn te stampen.

ZOUTTRIEN *(zaattrien)*, z. v. Snulachtige vrouw. *Doe* (du) *zaattrien, dat der douë stouët.*

ZUË, tus. Hoort ge? Verstaat ge? *'t Es tijd, zuë, vör uit te schië* (scheiden).

ZUIDEN, z. (o.) m.

ZUIGEN *(zouge)* bed. st. ww., met *hebben*, zie VAN DALE. Bij de Limb. grens luidt het *zouke, zokde, zook, gezokd, gezoke.*

ZUIGVEULEN *(zougveule)*, z. o. Veulen, dat nog zuigt.

ZUNG, z. v. Zonde, in den zin van : jammer. *'t Es zung läk ze da louëte verlore gouën*. — Bij KIL. : SUNDE, SONDE.

ZURKEL *(sulker, sulleker)*, z. (v.) m.

ZWA (bij de Limb. grens *zwou*), z. v. Ovenpaal. (Zie SCH. op ZWAAL.)

ZWAAN *(zwoan)*, z. (m.) v.

ZWAARKAR *(zwouërkäär)*, z. v. Vrachtkar.

ZWAARVOERDER *(zwouërvuder)*, z. m. Voer-

man eener vrachtkar. — VERG. : *Gouën läk inne zwouërvuder*, met eenen zwaren tred gaan.

ZWADDEREN, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : zwadderde, hee gezwadderd.* Klotsend bewegen. (KIL.) *Het vat zwaddert* (het vocht klotst in het vat) *as 't ni vol en es.* — *Zwaddert zoeë be dij fläs(ch) ni. Ze* (zij) *stil, och ge zwaddert nog in diël bier uit de pot.* — Wijze van boterkernen. — SAM. *Uitzwaddere*, uitkernen; licht afwasschen. — Zie SCH. en DE JAGER, Freq.

ZWADDERPENS *(zwadderpäns)*, z. v. Logge buik. *Dij zeuge me(t) zwadderpänsen en zijn het ni* (zijn de goede niet). — FIG. : Mensch of dier met eenen loggen buik. — Ook in Kl.-Br.

ZWADSEN, onz. en bed. zw. ww., met *hebben : zwadste, hee gezwadst.* Klotsend schudden. *Ge moĕit de stoeëp wel voldoen; dan zwadst ter zoeë ni. Lot da glas stouën* (laat dat glas staan), *ge zult het bier ter nog uit zwadse.*

ZWALUW *(zwällever*, te Tienen : *zwälm)*, z. (v.) m.

ZWALUWSTAART *(zwälleversteät)*, z. m. Zie VAN DALE. — Frak met smalle slippen. Men zegt ook : *Kazak, pit, pitteleër* (PET-EN-L'AIR), *scheër.*

ZWART *(zwät)*, bijv. VERG. : *Zoeë zwät as innen duvel, as innen houël* (haal), *as innen hoed, as in Hus, as inne ketel, as inne krik* (kool), *as inne moeër* (moor), *as inne päkpot* (zie PEKPOT), *as roet, as in scha* (schouw), *as inne schaveëger*, zeer vuil. *In vrouw zoeë zwät, dat de gij de vuilighäd be in schup zodt*

(zoudt) *afschoëffele*, — *dat de gij zodt piëtersil* (peterselie) *in heuren hals zouë* (zaaien). — *Hijen en zal ter hum gi zwät waiter in make*, hij zal het zich weinig aantrekken. *Zoeë zwät as ink(t)*, *as päk* (pek), schoon zwart. — Ook in Kl.-Br. — SPREEKW. : *Zwät oëp zwät en pläkt ni.*

ZWARTSPORK *(zwätspörk,⊥ –)*, z. o. Sporkenhout, zwarte els. *Zwätspörk es 't besten hout vör vitsgeäde.* (Zie dit w.)

ZWEET *(zwiët)*, z. o. SPREEKW. : *Lui zwiët se gauw geriëd*, waarop geantwoord wordt : *In kouë toëng es gauw gekiëd.* (Eene kwade tong is gauw gekeerd.) — Ook in Kl.-Br.

ZWEETEN *(zwiëte)* onz. zw. ww., zie VAN DALE. — VERG. : *Zwiëte läk in biëst, läk innen hond, läk i värreke.* — Ook in Kl.-Br.

ZWEMMEN *(zwumme)*, onz. zw. ww., zie V. D. — VERG. : *Drinke dat de leëver zwumt.*

ZWEMMENSVOL *(zwummesvol)*, ZWEMMERVOL *(zwummervol)*, bijv. Boordevol. *Da gelas es zwummesvol. Inne zwummervollen iëmer* (emmer).

ZWERAGE *(zweraize)*, z. v. Verzwering (SCH.) *In zweraizen hämme. Douë es zweraizen in dij wonde.*

ZWIEREN, onz. zw. ww., met *hebben : zwiede, hee gezwied.* Slingeren. *In in' holeäs zwiere*, in eenen schongel slingeren. — Ook in W.-Vl., zie DE BO, en in Br., zie SCH.

ZWIJGEN, bed. st. ww., zie VAN DALE. — VERG. : *Zwijge da de gij zwit* (zweet), uw geheim zorgvuldig bewaren. — ZEGSW. : *Goed gesproze da*

zwijge verbeëtere kain, 't moet goed gesproken zijn, eer 't beter is dan zwijgen.

ZWIJMELEN, onz. zw. ww., zie VAN DALE. — Sluimeren, dutten. *Ich häm i wa gezwijmeld, ma ich en kost ni in sloup gerake.* — Ook in Br., zie SCH. — AFL. : *zwijmeling.* — Zie KIL., die ook SWIJMELINGHE geeft voor : 1) lichte slaap, en 2) droomgezicht.

ZWIJNEVET, z. o. Verkensreuzel.

ZWIK, z. m. Zwaai. *I gewicht met inne zwik oĕpneme.* — *Oĕp zwik gouën*, een pleiziertocht doen; bierhuizen bezoeken. — *Be de vacanse gouët ter inne kiër geären* (geerne) *oĕp zwik; annes hiël roal* (anders zeer zelden). — *Zijne zwik moĕiten hämme*, onbedwongen moeten kunnen handelen.

ZWIKKEN, bed. en onz. zw. ww., met *hebben : zwikte, hee gezwikt.* Zwenken. (KIL.) *Koĕint de gij dije knots wel euver oer huëd* (uw hoofd) *zwikke? Dije kain oĕch zwikke moeë ıer wilt.* (Die kerel kan u zwikken, waar hij wil.) *Zoeë met oer ärreme zwikke, da's lillik* (leelijk). — *Mestplas euver het mest zwikke*, den mest met aal besproeien. — AFL. : *Gezwik; bezwikke. Lijvaid oĕp de blääz bezwikke*, lijnwaad op de bleek besproeien. — SAM. : *Afzwikke. Iemand met den ärm van de bank afzwikke. Dije kain i wat afzwikke* (veel zwenken). — *Deurzwikke, in-, mee-, oĕp-, rond-, tehene-, truk-* (terug-), *uit-, voĕits-, vrum-* (terug-), *eweg-.* — (SCH.)

ZWIND, bijw. Gezwind. — KIL. geeft SWINDE, GHESWINDE, onstuimig.

ZWINGEL, *z.* m. Soort van appeltaart.

ZWONK, *z.* m. Arm (eener pomp). Kruk, *zwengel* (eens wanmolens, koffiemolens, eener boor, enz.). — Ook in Antw. en de Kemp., *zie* SCH. — Bij KIL. SWONCK en SWONGHE.

VERBETERINGEN.

Hier en daar is er « van daar » gezet in plaats van « vandaar ».

Bl. 20, reg. 4; bl. 37, reg. 26; bl. 48, reg. 4 staat SPREEKW. in plaats van ZEGSW.

Bl. 415 bij te voegen achter 4° :

5° Als A in : *Kaffee* (´_ _) (koffie), *kafoeër* (komfoor) *kanoel* (kornoelie).

6° Als I in : *Tittelduif* (tortelduif).

7° Als eene heldere o in : *Groof* (grof), *pose* (portie).

Bl. 15, reg. 7, staat : *douëin* — lees : *douë in.*
» 16 » 5 » *nouëgerankeld* — lees : *nouëgeränkeld.*
» 29 » 16 » *'në* — lees : *'ne.*
» 36 » 4 onder staat : eenen bosch — lees : een bosch.
» 39 » 17 » *Oëch* — lees : *Oĕch.*
» 39 » 6 » » fig. » de fig.
» 43 » 19 » *alloëchtekes* — lees : *alloĕchtekes.*
» 43 » 20 » AILERON » AUBE.
» 50 » 1 » bed. sch. zw. ww. — lees : bed. zw. ww.
» 52 » 11 » *biĕnkes* — lees : *biënkes.*
» 53 » 4 » » (*bäf*), z. v. » (*bäf*), z. m.
» 61 » 1 » *bargaize* » *bärgaize.*
» 64 » 1-2 » Neer-inter » Neer-linter.
» 70 » 18 » *met den iëmet* — lees : *metdeniëmet.*
» 72 » 22 » *moeit* — lees : *moĕit.*
» 79 » 8 » *est 't* » *es 't.*
» 81 » 1 » ww. » bed. zw. ww.
» 87 » 17 » z. v. » z. (v.) m.
» 90 » 2 » » BONDIG, bev. lees : BONDIG, bijv.

Bl. 98, reg. 1 onder, staat : DENT DE CHIEN — lees : DENT-DE-CHIEN.

» 102 » 16, staat : *broek* — lees : *broĕk*.

» 120 » 2 » biekorf » bieënkorf.

» 121 » 18 » *osze* » *ozze*.

» 122 » 9, 10, enz., staat : *genoeg* — lees : *genoĕg*.

» 130 » 3 onder, staat : mijne geheel handen geheel — lees : heel mijne handen.

» 130 » 2 onder, staat : onz. zw. ww — lees : onz. sch. zw. ww.

» 135 » 1, staat : onz. sch. zw. ww. — lees : onz. en bed. sch. zw. ww.

In dit art. moet het volgende voorbeeld bijgevoegd worden : ***Ge en kost ter ni wijs uit wodde, ze klapte van alles deuriën.*** (Ge kondet er niet wijs uit worden, zij klapte van alles door elkander.)

Bl. 175, reg. 9, staat : *op gouën* — lees : *oĕp gouën*.

» 185 » 7 onder, staat : *terug* » *truk*.

» 192 » 9 » *fokkedere* — lees : *fokkedeere*.

» 208 » 20 » wed. ww. » wed. st. ww.

» 210 » 20 » *geloeintige* » *geloĕintige*.

» 211 » 3 en 4 » *gemoeid* » *gemoĕid*.

» 250 » 2 » Kl.-B. » Kl.-Br.

» 253 » 16 » *härfläte* » *härflääte*.

» 333 » 6 onder » *d'as* » *da's*.

» 340 » 2 » » just » juist.

» 342 » 1 » (*kottes* » (mv. : *kottes*.

» 342 » 21 » overhasting » overhaasting.

